מהדורת מייזעלס

קובץ י"ג

קובץ
בוני ציון

קובץ שנדפס היו"ל לרגל יומא דהילולא קדישא
של מרן רביה"ק בעל דברי חיים מצאנז זצוק"ל

יום ד' שמיני, כ"ה ניסן תשפ"ה לפ"ק, צאנז פולין

רבי זלמן הלברשטאם זצ"ל אבד"ק משאקאווע
בהוצאת בנו הרבנים והגאונים שליט"א

מהדורת מיזעלס

קובץ בני צאנז

י"ב

אור עולם באוצר חיי"ם

נתנדב ע"י הנדיב הנכבד הרה"ח כש"ת

ר' חיים מייזעלס הי"ו

אשר עומד לימינינו בנדבותיו האדירים לכל קדשי עיר צאנז,
ובמיוחד לטובת הכנסת אורחים בעיר צאנז
לכלכל הוצאות מידי דמיזן במשך כל השנה

לעילוי נשמת מרן רבינו הק' מצאנז
רבי חיים בן רבי ארי' ליבוש זיעוועכי"א

זכותו הגדול של רבינו הק' מצאנז זי"ע יגן בעדי ועל כל משפחתו שיחיו להתברך בכל משאלות לבו לטובה, הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד, בבנים ובני בנים, נטעי נאמנים לה' ולתורתו, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא כל הימים, אמן.

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2026

תוכן הענינים

עמוד ה ספר דברי חיים	עמוד ז צאנז תרל"ו	עמוד י כ"ה ניסן בצאנז	עמוד טו דברי יעקב	עמוד יז דברי משה
עמוד יח דרשת יזל מים	עמוד כח ברכת חיים ברכת השחר	עמוד לא ילקוט דברי חיים על ברכת השחר	עמוד עא נזר אהרן	עמוד צו בית הכנסת בצאנז
עמוד קד אמונים נוצר	עמוד קלג שמועה חדשה	עמוד קט באר החיים	עמוד קכ אורח החיים	עמוד קכג דרך החיים
עמוד קלח צאנז הרים סביב לה	עמוד קלג בזה ובבא	עמוד קמג טובה השמיעה	עמוד קכ ערך פסח שחל בשבת	עמוד קנח גנזי חיים מהדורת לאנדא
עמוד כג הכנה דרבה	עמוד כו סיום הש"ס	עמוד קעה גנזי קדם מהדורת מארקאוויטש	עמוד קפח דרכי חיים באידיש	עמוד קצג די טרעבישאנע גויים זענען דא
עמוד קצז מעשה פלא פון א שידוך	עמוד ר דולה ומשקה ח"ב	עמוד רו בזכרינו את ציון	עמוד קעז דברי הכנה מהדורת כהנא	עמוד רלב מאפעס

זמני העיר צאנז בימי היארצייט

	עלות השחר	נץ החמה	סוזקרי"ש מג"א	סוזקרי"ש גר"א	סוז"ת	חצות	מנחה גדולה	הדלקת הנרות	שקיעת החמה	צאת הכוכבים
יום ג' שמיני - כ"ד ניסן	4:19	5:32	8:27	9:03	10:14	12:36	1:12		7:41	8:54
יום ד' שמינ - כ"ה ניסן	4:17	5:30	8:26	9:02	10:13	12:35	1:12		7:42	8:55
יום ה' שמינ - כ"ו ניסן	4:15	5:28	8:25	9:01	10:12	12:35	1:12		7:44	8:57
יום ו' ער"ש שמיני - כ"ז ניסן	4:13	5:26	8:24	9:00	10:12	12:35	1:12	7:30	7:45	8:58
יום שב"ק שמיני - כ"ח ניסן	4:11	5:24	8:23	8:59	10:11	12:35	1:12		7:47	9:00

מולד חודש אייר ליל א' 9:30 ו2 חלקים בלילה - ר"ח אייר יהי' ביום ב-ג

Fundacja
BONEI SANZ-POLSKA
Tel: +1-845-600-1555

בני צאנז
וועד להכנסת אורחים
ושמירת ובנית קדשי עיר צאנז בפולין
נתייסדה ע"י הגה"צ
רבי זלמן הלברשטאם זצ"ל אבד"ק טשאקאוו
בהנהלת בניו הרבנים הגאונים שליט"א

מקום מנוחת כ"ק מרן רבינו הקדוש
בעל דברי חיים מצאנז זיעוכ"א

ב"ס"ד

בשורה טובה

פאר די אלפי העולים לציון רבינו הקדוש זיעוכ"י אז עס איז בסייעתא דשמיא ערמעגליכט געווארן

אויפצושטעלן

א ריזיגע שאטער

לרווחת הציבור

אויפן נייעם גרויסן שטח

וואס מיר האבן בס"ד אפגעקויפט סמוך ונראה לציון רבינו הקדוש זיעוכי"א

נדבת הרבני הנגיד המפואר, הטפסר המרומם, שר הצדקות,
בונה ומקים עולמות של תורה וחסד, לבו חם לכל קדשי עיר הקודש צאנז

הרה"ח רבי יואל לאנדא שליט"א

ועל שמו יקרא

שטח לאנדא

בעיר צאנז יצ"ו

און מיט דעם פארגרינגערן פאר די באקוועמליכקייט פונעם ריזיגן ציבור האורחים החשובים צו קענען מתפלל זיין מיט די פולסטע הרחבת הדעת און זיך אויסבעטן כל משאלות לבבם לטובה ולברכה.

הנהלת בוני צאנז

האדרעס בפולין:

ביה"ח / הכנסת אורחים / מקוה — Rybacka 3 Nowy Sacz-33-300, Poland

בית הכנסת הישן — Berka Joselewicza 12 Nowy Sacz-33-300, Poland

בפסוק זה הדבר אשר צוה ד' תעשו וגו' (פ, ו). ולפי פשוטו לא ידענו מה הוא הדבר אשר צוה ד', הלא הקרבנות כבר כתובים בפסוק הקודם (שם, ג ד) ומה עליהם לעשות עוד. ובחמת דרשינן במדרש דזה הוא מקרא פרשה, ויעויין ריש יומא (ה ע"ב):

אך לפי פשוטו י"ל דהנה ידוע דעיקר קרבנות באים לכפר רק על ידי תשובה, ועיקר הוא שיקריב אדם בפסירת נפש ופשו לד', וד' הטוב מקבל תשובת עמו בני ישראל, וכיון שעולה על לב לעשות תשובה הקב"ה חותר תחילה מתחת כסא כבודו ולקרבו כמאמר הכתוב (ישעיה מ, יט) שלוש לרחוק (עי' ברכות לד ע"ב). והנה ידענו בחמת שהקב"ה מלא כל העולם (ישעיה ו, ג) ליה לתר פנוי מיניה (תיקו"ז תי' מ לח ע"ב) ומי שים לו זכות הנפש רואה זה בחוש, וכל אחד לפי הזדככות גופו, וכמ"ש בזוה"ק (ויקח קג ע"ב) כל אחד לפי מה דמסתכל בלבו, והיינו לפי הזדככות לבבו נאמן לד', ככה יתראה קדוש שמו יתברך ויתעלה וכבודו ירחה:

ולבן כשהגיע קרבנות אמר להם משה בחזרה על דרך שאמר שלמה המלך ע"ה (קהלת ד, יז) מתת כסילים וגו', וכן אמר (ברכות כג.) בין טוב לרע חיפש מצ[ח]יונים ומציחים קרבן. ועל דרך זה אמר להם משה רבינו ע"ה זה הדבר אשר צוה ד', הקרבת הקרבנות שהבחתם הוא שתעשו אתם בלבבכם תועלת מהקרבן. וירח אליכם כעבד ד', היינו שכעבד ד' הוא ליתר פנוי מיניה, ורק הטון הוא מסך מבדיל מלראות כבודו. אך אם תעשו כאשר צוה ד' ותעשו תשובה בחמת, ירחה לכם כעבד ד' הגלה אשר הוא בכל אתר ויסיר המסך, ובחמת אין לריך רק לקדם עלמו, ואין לומר כי כבד הדבר על אדם חומרי מאוקע באומר לעשות תשובה ולהיות קדוש, אך בחמת הקב"ה מסייעו לזה כמאמר בספרים הקדושים (זוה"ק אמור לה.) והוא אחר בנו מכל העמים, וממלריס מקום מתועב כמאמר שהיה ערות הארץ ואף על פי כן הקב"ה הוליאנו משם להקדישנו במלותיו:

ולפע"ד דכוונת הכתוב (ויקרא יח, מג) ולא תשקלו וגו', ופסוק הבני והייתם קדושים כי קדוש אני ד' במעלה (שם שם, מה) הוא מיותר לגמרי, דכבר כתיב (שם שם, מד) והייתם קדושים כי קדוש אני ד':

אך לפי הנ"ל יש לפרש דהכתוב הזהירנו להיות קדושים, כי הקב"ה קדוש, ואנחנו עמו עלינו להיות קדושים. אך לכאורה יפלא מאי רלה הוא זה כי קדוש אני, הלא אדרבה הקב"ה קדוש, אבל אנו בני אדם שוכני בתי חומר הארץ נוכל לבא לידי קדושה, הלא חומר הגשמי מעכב. ולזה בא פסוק הבני לתרן כי קדוש אני ד' המעלה אתכם, על פי שמוכר בספרים (זוה"ק וירא קח.) שהקב"ה בא למלריס להכות בבורות הלא על ידי מלאך, כי מלאך היה יכול להתגשם בערות הארץ, אך הקב"ה שהכל לפניו כלא, הוא עבר בתוך מלריס ועטו אלילי מלריס, וכל הסט"א נתבטל מחמת קדושה, אין מקום להגשמי לעכב:

ולבן אמר הקדוש ב"ה היו קדושים, ואם תאמר החומר הגשמי מעכב, לזה אמר כי אני ד' המעלה אתכם מארץ מלריס, מארץ מלריס קדושתי עליכם כל כך שמערות הארץ לקחתי אתכם אלי, ולבן גם עתה אם תתחילו לפתוח בפתחו של מחט אפתח לכם (שהש"ר ה' ג, ג) ולקדש אתכם למעלה מעלה:

בפסוק ביום השמיני וגו' עד כי היום ד' נראה אליכם (פ, ו ז). ולכאורה מה טעם הוא זה לקרבנות משום שה' היום ירחה, הא כמה פעמים שהיה גילוי השכינה בלא קרבנות בללו, ובפרט שבתו הקרבנות הללו לכפר על חטא העגל כמו שפירש"י (שם ט, ב ע"פ תנחומא שמיני ד):

אך נראה להסביר הדבר, דהנה מבואר בליקוטי תורה להאר"י זלה"ה (ר"פ שמיני) דכל ז' ימים היה משה מקים המשכן ומפרקו, לרמז לז' מלכין דמתו, וביום השמיני מרמז להדר (בראשית לו, לט) שלא כתיב בו מיתה. והנה זאת ידוע שכל חטא האדם גורם שבירת הכלים מחדש ונופלים המדות, ובתשובה מחזיר לתקן כמו שהיה בהתחלת הבריאה בידוע. והנה מבואר בכמה מקומות, בהקדמה לספר יונת אלם (בהקדמה בענין עבירה) ובפירוש הברכה על חתא גבור למיתת המלכין היה כמו זריעה שנרקב התבואה ונלמח מחדש, והיה הבשירה שורש התיקון בידוע:

והנה כמו כן עיקר בריאת העולם היה בשביל תשובה כמבואר בזוה"ק (אחרי סט ע"ב) ומפני שמשה מעבירות זכות בעושה תשובה מהכפה (יומא פו ע"ב) משום שבכל עבירה יש

גו גילון הקדוש המחיה לותו הדבר (זוה"ק יתרו סט.) כי אם לא היה בדבר גילון הקדוש מדבר ד' שבעשרה מאמרות היה אפס ותוהו, ועיקר החיות הוא הגילון הקדוש שבו ולא היה מעורב טוב ורע כדי שיהיה בחירה, וכשאדם עובר עבירה ח"ו יורד הגילון קדוש שבתוך העבירה עד למטה, ובעשותו תשובה מאהבה מחמת מסירת נפש באהבה לד' אזי נתעלה נפש החוטא לשורשו, וגם הגילון הקדוש נתעלה מהפסולת נפרד מהקדושה עדי יבוא במות לגלה:

ולבן גדול הזכות של תשובה מאהבה, שהוא בלעו מן הסט"א כאשר מבואר בשם האר"י ז"ל ואם כן על ידי זה נתרחה בפירוש שתכלית בריאת עוב ורע היה כדי להתעלות הקדושה ולטובת האדם, ונתגלה למפרע טובת הבורא ית"ש שברא עולם תערובת, כדי שיוכלו להגביה הטוב ולהעלותו, ואז נראה שכל מה שברא הקדוש ברוך הוא לא ברא חלא לכבודו (אבות פ"ו) וכשם שקיומו של הקב"ה עולה מן הצדיקים כך עולה מן הרשעים כמבואר בגמרא (ברכות לד.):

ולזה שפיר אמר להם משה רבינו ע"ה קחו וגו' לכפר על עון העגל, והיינו שעשו תשובה מאהבה, ולפיכך נמחל להם לותו העון, ולהדבה נעשו זכיות, וכמאמרם ז"ל (ע"ז ד ע"ב) לא היו יכולין לחזיק לותו מעשה חלא כדי להורות תשובה, כרי שנעשו ממנו זכיות, ונראה על ידי קרבנם בתשובה מאהבה בבוד ד', שנתגלה בבוד ד' והגילוות הקדושות שהיו בלותו עבירה ונתעלו על ידי תשובתם מאהבה בהקריבם קרבנם:

וזה גם כן מבואר בפסוק (ויקרא ע, עז) ויעשה כמשפט, ופירש רש"י ז"ל כמשפט עולת נדבה (פיקה כ.). ולכאורה למה לי קרא לזה, בודאי היה בעולת נדבה, דכל עולה נדבה חוץ קרבנות התמידים ומוספים. אך דהנה עולה מכפרת אעשה, וגם מכפרת גמי חלא תעשה כמבואר בזב"ח (ז ע"ב) ורק דעולה מכפרת מקיבעא כמבואר שם. אך הכא גבי ישראל דפירש הזוה"ק (במיבי לח.) דישראל בבר קבלו עונשם, והחעלת גם כן בא כמו נדבה, ולזה היה הוא לחמיעא שהעולה היה לדורון בעלמא, לזה אמר שעשהו כמשפט עולת נדבה, היינו שכפר, דעל ידי הכפרה נעשה זכיות ממש, וד"ל:

Fundacja
BONEI SANZ-POLSKA
Tel: 1-845-600-1555

בני צאנז

מודעה ובקשה

מי שיש ברשותו כתבים, חפצי קודש, או שקיבל עובדות וסיפורים מבית אבותיו או מזקני דור הישן, וכל ענין שהוא, שיש לזה שייכות למרן רבינו הקדוש מצאנז זי"ע או לצאצאיו וזרעם אחריהם זצ"ל או לעיר צאנז יצ"ו והציון הק'

נא אל ימנע טוב וימסרם אלינו ויתפרסם אי"ה בשמו

ויתעורר עליו זכות הצדיקים ויהא חלקו בין מזכי הרבים

וועד בוני צאנז
845.600.1555

מזרח / תכנסת אחרים | Rybacka 3 Nowy Sacz-33-300, Poland | מקוה | בית תכנסת הישן | Berka Joselewicza 12 Nowy Sacz-33-300, Poland

Fundacja
BONEI SANZ-POLSKA
Tel: 1-845-600-1555

בני צאנז

איסור השגת גבול

היות שבהוצאת הקובץ מושקע טירחה רבה ויגיעה עצומה והוצאה גדולה

לכן אנו מודיעים שאנו אוסרים להעתיק הן מאמרים הן ליקוטים והן תמונות מקובצינו בלי רשות מפורשת מהמערכת

ושארית ישראל לא יעשו עולה

ולהשומע תבוא ברכת חיים טובים

מזרח / תכנסת אחרים | Rybacka 3 Nowy Sacz-33-300, Poland | מקוה | בית תכנסת הישן | Berka Joselewicza 12 Nowy Sacz-33-300, Poland

כה ניסן תרל"ו

יום הסתלקות נשמתו לגנזי מרומים

רביה"ק זי"ע דיבר מעבודת הגוטער איד, בעמדו בתפלה

סיפר לי כ"ק הגה"צ רבי יעקב יוסף הלברשטאם שליט"א אדמו"ר מבית חיים יהושע, **שהרה"ק מצאנז זצ"ל אמר קודם הסתלקותו שיספרו לו סיפורי מעשיות,** מופתים פון רבי'ס, התחילו לספר מופתים מהבעל שם טוב הקדוש זי"ע, מהמגיד ממעזריטש זי"ע ועוד, אך הרה"ק מצאנז ביטל כל מה שאמרו, ואמר, ידעתם מה זה מופת? **הגוטער איד התפלל תפילת שמונה עשרה, ולא היה מזיז אף אבר, והיה משוטט בכל העולמות העליונים** [ווייסט איר וואס עס הייסט א מופת? דער גוטער איד איז געשטאנען שמונה עשרה, און ער האט זיך נישט געירט מיט קיין שום אבר, און ער האט משוטט געווען אין אלע עולמות עליונים].

(נאמנים ונחמדים עמ' קיט)

תיאור אמירת שיר השירים לאחר ההגדה, באופן נורא

זקיני הגה"צ מבאגאד זצ"ל נתאלמן מאשתו רח"ל בשנת תרל"ה, וגם אביו נסתלק בשנה ההוא, ועלה במחשבתו, אלכה אל ארצי ואל מולדתי בגאליציא, ומשם רצה לישא אשה, **לכן נסע להרה"ק מצאנז זצ"ל על שבת נחמו, ונשאר שם.** בכל ערב ראש חודש היה נכנס עם פתקא להרה"ק מצאנז, וגם בערב ראש השנה נכנס עם פתקא דהרי הוא ערב ראש חודש, ובחנוכה לא חשב ליכנס בערב ראש חודש, כי אם בזאת חנוכה שמסוגל לכל הישועות, וכן עשה, שנכנס להרה"ק מצאנז עם פתקא בזאת חנוכה. אמר לו הרה"ק מצאנז, הלא עליך להתחתן מדוע הנך יושב כאן, סע לביתך וקח לך אשה [פאר אהיים און האב חתונה], (מזה ראה שדעתו של הרה"ק מצאנז הוא שישא אשה ממדינת אונגארן), ואם לא תרצה להינשא משום שעדיין היא צעירה לימים אזי תחזור, והרי לפני חג הפסח בין כך ובין כך לא תוכל להינשא.

זקיני חזר לאונגארן ונתחתן עם צעירה בת י"ד שנים, וכין שקיבל רשות מהרה"ק מצאנז לחזור, חזר כבר על שבת פרשת שקלים, ושהה בצאנז גם במשך חג הפסח.

וסיפר זקיני, **שהרה"ק מצאנז אמר שיר השירים לאחר ההגדה, באופן נורא.** וסיפר, שבליל הראשון של החג היו החסידים בחדרו של הרה"ק מצאנז בשעת אמירת שיר השירים, אבל בליל שני אמר הרה"ק מצאנז שרוצה שאף אחד לא יהיה אצל בעת שיאמר שיר השירים.

וכן היה, שכל אחד יצא, ואמר המשמש ר' רפאל ע"ה, להרה"ק מצאנז ששמחה'לע ישן שם (היינו, הרה"ק מציעשנוב זצ"ל), הראה הרה"ק מצאנז בידו הק' שיכול להישאר, ויצא המשמש מחדר הרה"ק. החסידים ובתוכם זקיני עמדו מבחוץ ושמעו את הרה"ק אומר שיר השירים. **כשהגיע הרה"ק לפסוק פשטתי את כתנתי כו', רחצתי את רגלי כו', שר הרה"ק את הפסוקים,** ופתאום נשמע רעש גדול [קראך] והבינו שנפל הילד הוא הרה"ק מציעשנוב. **נכנס המשמש להגביהו, הראה הרה"ק בידו שיצא עם שמח'לע.**

והנה זקיני הגה"צ מוויטקא זצ"ל היה חתן זקיני הגה"צ מבאגאד זצ"ל, והיה נוסע להרה"ק מציעשנוב זצ"ל. ופעם אמר להרה"ק מציעשנוב, הנה חותני סיפר לי אודות הרבי שישן בעת אמירת שיר השירים של הרה"ק מצאנז. **אמר לו הרה"ק מציעשנוב, לא היו דברים מעולם, רציתי לשמוע את זקיני אומר שיר השירים, על כן שכבתי שם כאילו אני ישן, אבל כשהגיע לפסוק פשטתי את כתנתי וגו' הורע לי [איז מיר טאקע נישט גוט געווארן]. והוסיף הרה"ק מציעשנוב ואמר, שבכל עת שנתבטל מכח הרדיפות של הציונים, כשהוא נזכר מהמעשה הנ"ל, הרי הוא מעודד אותו.**

(שיח זקנים ח"ו עמ' קצד)

הכריזו בשמים שנפטר הרה"ק מצאנז זצ"ל, ע"כ יצאו לקבל פניו כל הצדיקים שבגן עדן, ומקודם יטבלו בנהר דינור

בהיותי בירושלים עיה"ק בבית דודי הגה"צ אדמו"ר מדעעש ירושלים (שליט"א) [ז"ל] סיפר לי עובדות מהרה"ח ר'

ישראל שטערנבערג זצ"ל שהי' נקרא בפי כל רבי ישראל קשע'ער, והעיד עליו ק"ז המעגלי צדק זי"ע שהי' מן הל"ו צדיקים נסתרים, ודר בכפר קשע והי' היהודי היחידי בכפר ההוא, וארשום הני עובדות.

בשנת תרל"ו קודם הפסח נפטר האי רבי ישראל קשישי'ער ז"ל, ולאחר פסח ביום כ"ה ניסן בא המעגלי צדק לתוך הביהמ"ד ושאל להיושבים שם [שהי"ל להמעגלי צדק יושבים בבית מדרשו כמו שהיו יושבים בבעלז] אם יש מי שיודע באיזה אופן טבל ר' ישראל קשעער את עצמו בחיים חיותו, וענה יושב א' שהי' דרכו לפתוח פיו תחת המים ושטף את פיו במי המקוה, אז אמר הרה"ק א"כ כבר אני מבין, **דהנה הכריזו בשמים שהיות ונפטר הרה"ק מצאנז זצ"ל, ע"כ יצאו לקבל פניו כל הצדיקים שבגן עדן, ומקודם יטבלו בנהר דינור**, וראיתי שכל א' טבל א"ע כנהוג, ור' ישראל קשע'ער טובל את עצמו ופותח פיו ולקח מנהר דינור לתוך פיו לשטפו, ותמהתי ע"ז, אבל אם כן הי' מנהגו בחייו, כבר אני מבין עכ"ד. **ומזה נודע להיושבים שנפטר הרה"ק מצאנז, ואכן אחר זמן נתגלה להם שביום כ"ה ניסן עלה בסערה השמימה במכוון כמו שאמר מרן המעגלי צדק זי"ע.**

(בנין מנחם, ניימארק עמ' רסז)

בהאי קטירא אתקטר

הדיבורים האחרונים שהשמיע הרה"ק מצאנז זי"ע עלי אדמות, אמר אל חו"ז הה"צ רבי ירוחם טייטלבוים ז"ל, וגופא דעובדא שרבי ירוחם ז"ל ישב ליד מטתו של הרה"ק מצאנז ז"ל בליל האחרון קודם הסתלקותו, והפראפעסא"ר המפורסם דר. פוריינסקי מקראקא היה רגיל אצל הרה"ק מצאנז, וכיון שידעו ממצב הבריאות ל"ע בו נתון הרה"ק, התמידו לפנות אל הרופא הנ"ל. ובלילה האחרון כאשר היה הרופא אצל הרה"ק, שאלוהו בענין, והגיד שאם יזוב דם מגופו הטהור של הרה"ק, אזי איננו ערב בעדו שיחיה עד הבוקר רח"ל.

הרופא יצא לדרכו, ואח"כ נמצא דם בהכלי, והבחין ר' ירוחם ז"ל כי הנה כבר הגיע הסימן שנתן הרופא בידו ה"י, ניגש אל המטה של הה"ק ותוך כדי כך עלה במחשבתו, באם יסתלק הרה"ק איך נשית עצה בנפשנו ואנה אני בא.

תיכף אחר שהרהר כן, הראה לו הרה"ק מצאנז באצבעו שיטה את עצמו אליו (שהרי היה הרה"ק חלוש ולא היה בכוחו להגביה עצמו), ותפס הרה"ק מצאנז באזנו של רבי ירוחם ז"ל, ואמר לו: **"ס'איז נישטא קיין אנדערע עצה נאר אויסצוגיין פארן איינציגן באשפעפער"**, ואלו היו דיבוריו האחרונים.

חו"ז הה"צ רבי ירוחם ז"ל והג"ר בנימין זאב הנ"ל טבלו את גופו של הרה"ק מצאנז לאחר הסתלקותו.

(מפי הבריגלער רבי, טבון וקשוט עמ' ע')

אשאג מנהמת לבי, איה אבי אבי רכב ישראל

אמר הצעיר בן המחבר בלב נשבר הוא מדבר. הנה עת דודים אעורר נפשי. בבכי אמרר. בזכרי קדושת אדוני אבי מורינו ורבינו הרב הגאון הקדוש המפורסם רשכבה"ג מרן חיים הלברשטאם זצוקללה"ה, צדיקים במיתתם נקראים חיים **הנה עת כי בא יום דביקת נשמתו למעלה ונגדע לארץ קרן ישראל, אשאג מנהמת לבי, איה אבי אבי רכב ישראל**, על מי נטשת הצאן רועה נאמן אומן המיומן המדריך צאצאיו ותלמידיו אשר כל גדולי ישראל היו משכימים לפתחו והורם דרך ד' בקדושה וטהרה ואנכי לא זכיתי נשאוב.

(מתוך דברי התנצלות של הרה"ק רבי ישעי' מטשחויב ז"ל בהקדמה לספר דברי חיים על התורה שהדפיס בשנת תרנ"ב בקראקא)

"די טרעבושאנ'ער גויים זענען יעצא דא!"

.... איך בין געווען אמאל אין טאַרנא – א קור-ארט אין סלאוואקיי, ווי איך האב זיך אנגעטראפן מיט די נאסוידער רב הרה"צ ר' אברהם יהושע פריינד זצ"ל, וואס האט געוואוסט אז מיין מאמע (מרת רייזל גליק ע"ה), איז פון אינדערהיים געווען א פוקס א טאכטער פון ר' חיים און אן אייניקל פון ר' דוד ניילינגער. האט ער מיר פארציילט, **אז ער איז געווען דערביי אין צימער פון צאנזער רב זי"ע פאר זיין הסתלקות, וועז ער האט זיך אנגערופן "די טרעבושאנ'ער גויים זענען יעצא דא!" והי' לפלא.**

(מתוך מאמר הנפלא "די טרעבושאנ'ער גויים זענען יעצא דא!" עיין לקמן בקובץ זה)

חסידי צאנז בעת שקבלו השמועה על פטירת רביה"ק מצאנז זי"ע

בשנת תרל"ו באמצע ימי הפסח קיבל ר' יעקב יוחנן גראס ז"ל, טעלגראם מהרה"ק מגארליץ זי"ע, שאביו הרה"ק מצאנז זי"ע חלה מאוד וזקוק לרחמי שמים מרובים, מיד בשמעו זאת לקח מרכבתו ונסע מיד לצאנז.

על אם הדרך נכנס לעיר יאנושי להגה"ק רבי נפתלי הערצקא זילבערמאן מראצפערט זי"ע שהיה גם מגדולי

ח
בני עזנ
מהדורת מיוחדת מיוחדת מיוחד

חסידי צאנז, ואמר לו שצריכים לנסוע לצאנז, ותיכף ומיד נסעו שניהם יחדיו.

ויש מספרים קצת באופן שונה: רבי יעקב יוחנן ז"ל, בהיותו גיט האלטער, הלך באסרו חג הפסח תרל"ו לעיין בשדותיו ובכרמותיו, והסתובב בלי כובע ומלבושו העליון. ופתאום בא לנגדו נכרי, ודרש בשלומו, ושאלו בהונגרית: **"מה שלום הראבינער"**, וכוונתו היתה לר' יעקב יוחנן ז"ל, אבל ר' יעקב יוחנן הבין שכונתו על מרן הקדוש זי"ע, וע"כ לא איבד רגע ומיד רץ לבעל עגלה שיביא אותו תיכף לצאנז, וככה הגיע לצאנז בלי כובעו ומלבושו העליון.

ר' יעקב יוחנן לא נתן מרגוע לנפשו אחר פטירת רבו הקדוש שנפשו היתה קשורה בנפשו באהבה עמוקה וטבועה והתאבל עליו כבן על אביו וקיבל ע"ע כל דיני אבלות ואפי' לאחר כמה חדשים מההסתלקות ישב סגור ומסוגר בביתו ולא יצא רק לשמוע קריאת התורה.

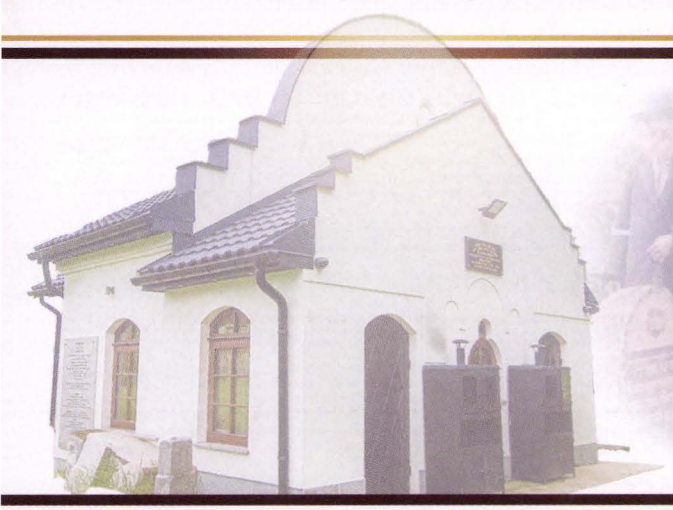
(איש חי"ל עמ' קלג)

הרי ראו אצלו התפשטות הגשמיות ממש

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע מהגאון מטשבין זצ"ל, **ששמע מאחותו, שבמשך כל השנה לאחר הסתלקות הרה"ק מצאנז לא היה נראה חיוך על פני אביהם הגאון ר' יעקילא זצ"ל** [האט מען נישט געזעהן קין שמייכל אופן טאטנ'ס פנים]. פעם בתוך השנה נכנס לבית הגאון ר' יעקילא, חסיד אחד שהיה מכירו (מחסידי הוסיאטין או מחסידי סאדיגער) ושאל את הרב מדוע הוא עצב כל כך [וואס זענט איר אזוי צוגעלייגט]. אמר לו ר' יעקילא, הלא לך אוכל להגיד, **הרי ראו אצלו התפשטות הגשמיות ממש [דיר קען איך יא זאגן, מ'האט געזעהן ביי אים התפשטות הגשמיות ממש].**

(שיח זקנים ח"ו עמ' קצא)

כה ניסן בצאנז

כ"ה ניסן - יומא דהילולא של מרן הדברי חים זי"ע

לפני מלחמת העולם השניה, נסעתי מדי שנה בשנה מ'קרעניץ' לעיר "צאנז", לקראת יומא דהילולא רבתי של מרן הדברי חיים זי"ע, ובעיר צאנז נאספו עם רב, אלפי בני ישראל מרחבי מדינות גאליציא ואונגארן, שעלו ובאו להשתטח על ציון המצויינת קוה"ק לשפוך את שיחתם ורינתם להיפקד בדבר ישועה ורחמים, עד שרחובות העיר היו עמוסים בבני אדם והמקום נעשה צר מהכיל, **'מען האט זיך פשוט געדארפט אדורך שטופען אין די גאסען צווישען די מענטשען'**, בכדי להגיע עד להאוהל.

לאור ההילולא הרבתי שנערכה בק"ק צאנז, נצטרפו גם בני העיר קרעניץ הסמוכה לצאנז, ונסעו מביתם אל ציון המצוינת, עד שלעת תפלת מנחה ומעריב לא נשארו בקרעניץ כי אם אנשים אחדים, ולא עלה מנינם לכדי מנין שלם, **'ס'איז נישט געווען קיין מנין צו מנחה ומעריב כ"ה ניסן'**, כי כולם נקבצו ובאו לצאנז להשתטח על ציון קדשו של מרן הדברי חיים זי"ע.

(זכרונות הרה"ח ר' אהרן ברוך ענגלענדער ע"ה, זכור אב ח"א, עמ' יב)

הרב מנאסאד זצ"ל, בזהירות באיסור יחוד בדרכו מעיר צאנז

פ"א עוד בימי עלומיו **של הגאון אב"ד נאסאד זצ"ל, כאשר בא עם מסילת הברזל מיומא דהילולא של הגה"ק רבינו בעל דברי חיים מצאנז זיעוועכי"א**, ובאמצע הנסיעה נשאר הרכבת עומד לרגע בבית מסילה קטנה שעמדה על פני השדה, ונשארה שם רק אשה אחת.

ובאשר שהוא הי' שם לבדו ואין איש אתו וגם משמש בקודש לא הי' לו עדיין, **ומחמת איסור יחוד הגאון אב"ד נאסאד זצ"ל קפץ משם בלא מלבוש עליון ובלא כובע על ראשו**, וכל חפציו וביניהם הטלית ותפילין שלו נשאר הכל על הרכבת, ותיכף אח"ז נסע משם הרכבת, ונשאר שם יחידי בשדה רחוק מישוב בני אדם בלי שום חפץ מעיל וכובע, ועדיין לא התפלל ואין אתו עמו טלית ותפילין.

וסיפר הרב החסיד מו"ה יעקב צבי פרידמאן ז"ל השו"ב מטארנע יצ"ו, שסיפר לו רבינו זי"ע שכאשר ראה שנשאר שם לבדו ועדיין לא התפלל ואין לו חפצי קודש במה להתפלל, הלך ברגליו איזה זמן ושטט על פני השדה עד שמצא שם איזה עגלה עם אינו יהודים, והם הובילו אותו לאיזה ישוב קטן ומצא שם איזה איש יהודי פשוט וביקש ממנו הטו"ת שלו, אמנם לא הוטבו בעיניו התפילין שלו מאחר שצבעם כהו והי' לבנים כמו חלב, אך כאשר כבר הי' חצות היום, הניח אותם בלא ברכה.

ואח"כ הלך משם לכפר הסמוך, ובא לבית השו"ב דשם שהי' מחסידי צאנז, ושם הניח תפילין עם ברכה. ואח"ז ה' הזמין לו כל חפציו כי רצון יראיו יעשה וכו'. וסיפר רבינו להרה"ח מו"ה יעקב צבי הנ"ל, שהוכרח לתרץ א"ע, על שראו שבא בלא כובע

צדיקים שחלצו מנעליהם בסעודת שבת

שמעתי מכ"ק דודי אדמו"ר מבאבוב זצ"ל, הי"ד ביאצ"ט בצאנז, שחלץ המנעלים ולא נטל ידיו, ואמר שכך שמע מאביו חו"ז הגה"ק מוהר"ש זי"ע בשם זקיני הרה"ק מצאנז זי"ע, שאם אינו נוגע בידיו א"צ נטילה.

וכעת ראיתי באוצר החיים (דף ל"ט) שכתב כן ע"ש שהביא בשם הרוקח שיחלוץ ע"י רגל אחד להשני ע"ש, והביא דברי האגרא דפרקא (רמז ד"ש) מ"ש בשם המהר"ם חאגיז בספרו משנת חכמים בשם חכמי הרמז, דענין לבישת המנעלין הוא כדי שלא יגע בשרו על האדמה כי בחטאו של האדם נתקללה על כן עושין הפסק בין הרגל לאדמה, וכתב דבעבור זה במקום אדמת קודש שיצאה האדמה מכלל ארור לכלל ברוך יש לילך יחף וזהו של נעליך כו כי המקום כו אדמת קודש הוא עכ"ד.

ובזה מצאנו טוב טעם למשארז"ל (שבת קכ"ט.) ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו, דכיון שההפסק הוא בכדי להפסיק בין הקללה על כן ימכור כל מה שיש לו ויקח מנעלים להפסיק, שמברכין על מנעלים שעשה לי כל צרכי כי זהו כל צרכיו לחפוץ בברכה ולהפסיק הקללה, ובזה מצאנו ראינו כפשוטו טוב טעם ביום הקדוש יום הכיפורים נאסר בחליצת מנעל כי נתקדשה הארץ בקדושת היום ויוצאת אז מן הקללה לברכה ע"ש באגרא דפרקא.

וכן הבאתי במקדשי השם (בהקדמה ח"א אות צ', וח"ב אות ק"ח) בשם חותני הגה"ק מוה"ר יוסף פאנעט האדמו"ר ואבד"ק דעעש זצ"ל להסביר הענין דמשום שנתקללה האדמה צריך לילך במנעלים, דכל הבריאה הוא מד' יסודות דומם, צומח, חי, מדבר, וכל אחד נתעלה ע"י הגבוה ממנו, והדומם נתעלה בצומח שצומח ממנו, והצומח נתעלה בחי' שאוכל אותה וכל אלו נתעלים אח"כ ע"י האדם המדבר האוכל ה חי, והעלי' צ"ל בדרך זה דוקא ממדרגה למדרגה, והנה המנעלים הם מעור בהמה שהוא בע"ח והמסמרים של עץ המחזיקם הוא מצומח והולכים בהם על הארץ הדומם, ובזה נתעלו כולם ממדרגה למדרגה, וזהו ג"כ כענין השינה במטה שהוא של עץ הצומח, ומכסה בכרים וכסתות שהוא מכנפי עופות והמטה מונחת על הארץ הדומם, כדיש בעת שיסיר המנעלים יהי' ג"כ התיקון ממדרגה למדרגה, וכ"ז הוא על אדמה פשוטה שפחותה במדרגתה ממעלת המדבר, משא"כ על אדמת קודש אדרבא מעלה הוא להמדבר שעומד על אדמה קדושה ומקבל ממנו קדושה, עיי"ש שהארכתי בזה להסביר כמה ענינים בדברים נחמדים.

ואולי י"ל דזה ענין שראינו שכמה צדיקים ישבו בשעת עריכת השלחן בסעודת שבת בלתי המנעלים. שזה לרמז שהצדיקים מקדשים המקום ובפרט מקום שיושבים ואוכלים וכמ"ש הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע עה"פ וישבו לאכל לחם (בראשית ל"ז כ"ה), שאחר שהשליכו את יוסף הבורה ישבו לאכל לחם, דהטעם כי היו מסופקים מה לעשות עם יוסף אם להרגו או לא, כי ראובן אמר אל תשפכו דם, ולא ידעו עצה איך לעשות עמו, וישבו לאכל לחם שע"י האכילה יבוא בלבם עצה איך לעשות, וכך היה שעלה בהסכמתם עצה שימכרו אותו (מובא בספר זרע קודש מקץ ד"ה, ויאמר יוסף שם ל"ח ב'), וכמ"ש בשם הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע שע"י האכילה נתעלו, דהצדיקים ע"י שאוכלים על שלחנם בקדושה ובטהרה יכולים להשיג עי"ז כמו ע"י תורה ותפלה, לזאת נתנו עצות בנפשם וישבו לאכל לחם בקדושה ובטהרה ואז תיכף ראו והנה אורחת ישמעאלים באין וגו' להוריד מצרים והבינו שהוא צריך לירד עמהם לשם עכדה"ק, וא"כ י"ל דהמקום ג"כ נתקדש וממילא הי' צריכין לחלוץ מנעליהם כנודע מ"ש הרה"ק מהרי"ד בשם זקינו הגה"ק מהר"ש מבעלזא זי"א, שלעתיד לבוא יעמוד השוהל על הר הבית בין שאר שתים עשרה בתי כנסיות, וביום הכיפורים בין עבודה לעבודה כשילך הכהן גדול לפוש מעט יבוא הכהן גדול לפוש בפאליש הזאת עכ"ד, ועפי"ד המהרש"א (מגילה כ"ט ד"ה עתידים בתי כנסיות כו') עתידים בתי כנסיות כו' שיקבעו בארץ ישראל, דהבית המקדש דלעתיד גדול כירושלים שבעוה"ז וירושלים יהיה גדול ככל ארץ ישראל, וע"ז אמר מה טעם יהיה בית המקדש לעתיד כ"כ גדול, לפי שבירושלים הבנויה לעתיד יהיה חוברה לה למקדש יחדיו כל מקומות של בתי הכנסיות שהיו בעוה"ז ונמצא עתה בגלות שאני עומד בבית הכנסת הרי הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד ע"ש, **ולפי"ז שפיר יובן הענין שחלצו מנעליהם בהסעודה דוקא ולא בכל היום וזה נכון בס"ד.**

(הגה"צ מווייטצען זצ"ל, דבר צבי -קדושת השבת- עמ' צו)

ובלא מלבוש עליון, ואמר שהי' לו איזה סבה, ולא רצה לגלות סיבתו לפני אנשים פשוטים, שלא ילעגו עליו. כהנה וכהנה הי' מוסר את נפשו בעד כל דבר, וכדבר רז"ל (ויק"ר כ"ד, ו') כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדושה וכו'.

(גדולת יהושע ח"ב עמ' לה)

ענין פלא שהי' לו להמשב"ק הרה"ח ר' רפאל ע"ה, שנאבד לו מכתב של רבינו הקדוש זצ"ל, וקיבלה בחזרה בצאנז

כמה שנים קודם ההסתלקות הי' צריך רבינו הקדוש לאיש אחד לשמשו, שלח רבינו הקדוש אחרי והייתי אצלו כמה שנים ושמשתי את רבינו הקדוש בלי שום קבלת פרס, וקודם ההסתלקות שנת תרל"ו קרא אותי רבינו הקדוש ואמר אלי שיתן לי מכתב למען ידעו, והי' מצוה להכותב שיכתוב המכתב כלשונו ממש אות באות.

והנני מעתיק פה המכתב שנתן לי רבינו הקדוש, ובטרם שחתם רבינו הקדוש א"ע על המכתב קרא בעצמו המכתב כמה פעמים.

ב"ה אור ליום ו' עש"ק וירא תרל"ו לפ"ק.

המוכ"ז האברך המופלג החסיד וירא א' מו"ה רפאל נ"י חביב בעיני מאד, ובשבתו בביתי הוא כאחד מבני ביתי ומשמש אותי ושומר בריאותי, ואינני אוכל לתת לו די מחסורו, ויעצתיו שיסע לאיזה מקומות, ואקוה כי אנשי שלומי ובריתי יקרבו אותו ולהמציא לידו סך מסוים, כי הוא באמת י"א ות"ח וממשפחה גדולה ומפורסמת, וכדאי הוא לעשות עמו צדקה וחסד ולקרבו בסבר פנים יפות ולהעניק לו מטוב ברכתו אשר ברכו ה', ואנכי אתפלל בעדכם שתתברכו בעושר וכבוד וישפיע ה' עליכם ברכה ורחמים וחיים ושלום וכ"ט.

דברי המדבר בצדק דורש טוב לעמו ודובר שלום

הק' חיים הלברשטאם

והנני כותב פה ענין פלא שהי' לי עם המכתב של רבינו הקדוש [מצאנז] זצ"ל. היות שזה כמה שנים שנסעתי לעיר סיגעט על חתונה מזרע קודש בנו יחידו של הגה"צ מציעשינוב זצ"ל. ונסעתי על ש"ק לראצפערד להרה"ק מבעלז שליט"א דודו של החתן הנ"ל לקריאת החתן, ובדרך נאבד ממני **כל ה"בריף טאש" [ארנק עם המעות], והפאס וגם המכתב של רבינו הקדוש זצ"ל.**

והנה מעות נתן לי הרה"ק מבעלזא שליט"א על הוצאות הדרך, וגם פאס נתנו לי, **אך המכתב הי' אבידה שאינה חוזרת, והי' לי מזה צער גדול.** וזה הי' בר"ח טבת [לכאו' צ"ל שבט], **ויהי אחרי כמה חדשים כשהייתי בצאנז ביומא דהילולא דרבינו הקדוש זצ"ל, בא אלי הרה"ק מבייטש שליט"א חתנו דרבינו הקדוש זצ"ל ואמר לי: רפאל אתן לך פריסת שלום מהמכתב שלך שראיתי.** בדרך בנסעי מהילולא דרבינו הקדוש מקאלעוו זי"ע דרך עיר סערענטש, בא איש אחד מהעיר ובידו מכתב, ושאל מהקהל שנסעו שמה להכיר של מי הוא המכתב הלז, ואני בראותי זאת אמרתי הלא זה הוא של הויכער רפאל, ובקשתיו שיתן לי המכתב, ולא רצה ליתן לי, ונתתי לו האדרעסי שלך וגם קבלתי ממנו האדרעסי שלו. ועתה עשה את שלך ותשיג המכתב.

ועמדתי כמשתומם מה לעשות, ואמרתי לנסוע בעצמי לעיר סערענטש. ובבואי להעיר דרשתי וחקרתי עד שבאתי לבית האיש שהי' לו המכתב, ואמר לי, שבאותו היום רצה לשלוח לי המכתב ע"י הפאסט, ובראותי האדרעסי ראיתי כי אילו הי' שולח ע"י הפאסט אזי מעולם לא' הי' בא לידי, כי לא הי' נכתב האדרעסי כראוי. והיהודי נתן לי המכתב, ואמר לי תדעו מאין בא לידי המכתב הזה, כי בחצר אחד דרים יהודי וגם נכרי אחד, ובתוך השלג מצא הנכרי המכתב הזה, ובראות הנכרי כי זה הוא כתב יהודי אמר להיהודי, מאשקא קח לך את זאת כי הוא מכתב יהודי, ולקח היהודי המכתב, **ובראות עליו חתימת רבינו הקדוש מצאנז זי"ע דרש וחקר עד שמצא להחזיר האבידה לבעלי'.**

ונסעתי תיכף על ש"ק לראצפערד להרה"ק מבעלז שליט"א, ובש"ק אחר התפילה שאל אותי רבינו הקדוש לספר לו גופא דעובדא, וספרתי לו, ואמר לי שאין זה משכל אנושי, **ובודאי ששמשתי את רבינו הקדוש מצאנז באמת על כן נעשה לי ענין פלא כזה בהמכתב הלז".**

(דרכי חיים בהקדמה)

בבירור הלכתא חמירתא בצאנז ביום היארצייט

ובהיותי בקראקא דברתי עם ידי"ע וינכ"ח הרב הגאון הצדיק המפורסם, רבים ילכו לאורו חכמתו תאיר פניו נ"י תפא"י בו"ק עובד ה' בקו"ט וכו' כקש"ת מוהר"ר אריה מרדכי האלבערשטאם שליט"א אבדק"ק שינאווא ממלא מקום אבותיו אכדומו"ר רבה"ק זי"ע, אמר לי כי בק"ק שינאווע בודקים הווישטין מנלעטין, **וכן קרא אלי בסאנץ על היא"צ את הה"ג ר' חיים דומ"ץ דק"ק שינאווע והעיד כי בק"ק שינאווע מחזיקים לאיסור בלי בדיקות הווישט בגעשיטטע עופות ג"כ כבשטאפט** וכן אמר לי הה"ק הנ"ל שליט"א, כי אם היה במדינתינו היה מוכרח למנוע מלאכול זולת ע"י חקירה כי אין אוכל מגעשיטע ח"ו, הרי לך רב קדוש נכד מרבינו הקדוש הדברי יחזקאל זי"ע ועכ"י אינו אוכל מנעלעטין, ובחינם הרעיש מע"כ עלי.

(שו"ת תורת יקותיאל מהדו"ק סי' צב)

מעשה נורא, על עונש ביזוי ת"ח, הזהרו בנחלתן שלא תבוה

סיפר ש"ב הרב החסיד ר' יושע ענגלענדער מקרעניץ ז"ל מעשה נורא, בין המון חסידים ואנשי מעשה שבאו לעיר הנופש 'קרעניץ' היה גם החסיד רבי מיכל ז"ל המכונה "**רבי מיכל שיכור**", שהיה בעל צורה מעוטר בפיאות ארוכות ולבוש כאחד מוותיקי החסידים מבני העלי' (בבעקישע ושווארצע זאקן) אמנם הי' איש הלז שתוי ושיכור ובגדיו מטונפים ברפש וקיא כדרך השיכורים רח"ל.

השתלשלות גופא דעובדא, דידוע שאחרי פטירת מרן הדברי חיים זי"ע היה משא ומתן בין בניו הק' אודות כס הרבנות בעיר 'צאנז', ובסופו של דבר חזר בנו בכורו מרן הדברי יחזקאל לעיר 'שינאווא', והרבנות דעיר צאנז נשאר אצל אחיו הרה"ק רבי אהרן אבד"ק המכונה ה"קרייזער רב". והנה בשנתו האחרונה לחיי מרן הדברי יחזקאל זי"ע, **הגיע להעיר צאנז לרגל יומא דהילולא של אביו הגדול מרן הדברי חיים, ובבוקר עבר לפני התיבה בבית מדרשו של אביו הק' זי"ע**, וכדרכו בקודש לדייק בזמן, ניגש לפני התיבה בשעה הקבועה, ותיכף פתח בתפלה, ובאותו שעה עדיין לא הגיע אחיו הצעיר הרה"ק רבי אהרן זצ"ל לבית המדרש.

והנה האברך רבי מיכל הנ"ל היה ממקורבי הרה"ק רבי אהרן זצ"ל, וחרה לו הדבר שרבינו אינו ממתין לבואו של רב העיר לבית המדרש.

ובתום התפילה כאשר מרן הדברי יחזקאל עמד לצאת מבי כנישתא, עמד שם אותו 'מיכל' שהיה אז אברך צעיר לאחר חתונתו, ובריתחא דקא מרתח ביה לא עצר רוחו בקרבו, וקרא בקול, שמו הקדוש של מרן הדברי יחזקאל - בלי שום תואר כלל, ואף הוסיף לכנות שם של גנאי.

מרן הדברי יחזקאל פנה את הסובבים, בשאלה מה הוא אומר, וכמובן שנמנעו מלהעלות על דל שפתם הדברי חירוף וגידוף, והשתמטו מלהשיב. ופנה מרן הדברי יחזקאל אליו ואמר "**מיכל וואס זאגסטו**"? וברוח שטות שנכנס בקרבו, העיז פניו ושוב פער את פיו נגד המאור הגדול רבינו זצ"ל.

לשמע הדברים, נתן בו מרן הדברי יחזקאל את עיניו הק' למשך איזה זמן, ושוב תחב את ידיו הק' לתוך חגורתו, ועצם את עיניו הק', אחר כך נענה ואמר "**נו נו, אז מען גיבט צו א נאמען, טרינקט מען דאך לחיים**". סתם ולא פירש [כלומר, שבעת נתינת שם לילד הרי שותים יי"ש לברך זה לזה בברכת 'לחיים', והרי מיכל הנ"ל נתן כעת כינוי של שם חדש].

מני אז והלאה נעשה האברך ר' מיכל מסובאי יין ונהפך לשתוי ושיכור רח"ל כל ימיו, וכל כך נתאווה לשתות עד שמיד בתחילת היום כבר לא היה יכול לעצור ברוחו, וכשהגיע להתפלל

תפלת שחרית בבית המדרש, כבר היה שתוי, וכל לימודיו ותפילותיו ערך מתוך שכרות רח"ל, וכה עברו עליו שנותיו עד זקנה ושיבה.

והוסיף המספר רבי יושע ז"ל, וזכורני היטב שהיה בא לעתים תכופות לקרעניץ לשהות בבית מלונם דמשפחת ענגלענדער, ואמי מורתי (האשה החשובה מרת הינדא ע"ה - אשת הרה"ח רבי עבער ענגלענדער מקרעניץ ז"ל הי"ד) כיבדה אותו. אמנם ידענו שכאשר ר' מיכל שיכור מגיע אלינו, צריכים להטמין כל היי"ש שברשותנו, בכדי שלא ישתכר שוב ושוב, אבל **"עס האט גארנישט געהאלפען, תמיד פלעגט ער טרעפען א פלעשעל'ע פון אינטער דער ערד".**

נעבעך, אזא שיינע צורה וואס ער האט געהאט - ממש א חסיד'ישע צורה, יעדער האט רחמנות געהאט אויף איהם, **"עס איז געווען א לעבעדיגער מוסר ספר פאר אונז אלע"!** וממנו לקחנו לקח, כאשר ידענו לנכון שכל זאת הגיע לו אך ורק מחמת הלטותא דרבנן שרבצה עליו אשר על זה אמרו חז"ל הזהרו בגחלתן.

להשלמת הענין נציין עוד מה שאירע בזה: כי הנה שנים רבות אחר שנות זעם מלחמת העולם השני', העלה הרב החסיד רבי שלמה זלמן לעהרער ז"ל מצאנז - ראה"ק דק"ק אנטווערפען יצ"ו, על גבי הכתב רשימת זכרונותיו מעיר מולדתו בקהלה קדוש "צאנז", ובבואו לתאר אנשי שם שחיו בעיר צאנז, ביקש להדפיס העובדא הנוראה הנ"ל בין בתרי הספר, כי זכר היטב את רבי מיכל שיכור הלז מצאנז.

אמנם מאחר שנודע לו כי בארץ ישראל חי בנו של אותו רבי מיכל ששרד אחר המלחמה, על כן מפני הכבוד שינה כמה פרטים ולא כתב שמו האמיתי של בעל העובדא וכדו'. והנה כעבור זמן נסע רבי שלמה זלמן לארץ הקודש, ופגש את בנו של רבי מיכל שיכור, והלה טען בפניו, רבי זלמן, הנני בא בטענה על מע"כ, היות שהיה ברצונכם להדפיס סיפורו של אבי, היה מוטל עליכם להתקשר תחלה עמדי ולדבר עמי מקודם. התנצל רבי זלמן, והלא העלמתי את שם אביכם, וכמו כן שיניתי כמה דברים למען לא יבינו דור אחרון במי המדובר.

ולתמהונו הרב ענה לו בנו, אכן היא הנותנת, למה לא כתבתם את שמו של אבי מפורש, הלא אילו הייתם באים עמי במשא ומתן מקודם, הייתי אומר לעשות ככה. והידעתם למה, כי אנכי סבלתי מזה סבל רב, כי בילדותי הרגשתי כמו יתום בלא אבא, והגם כי היה לי אב בגוף, אך למעשה היה אבא שיכור כלוט כל ימיו, ומעולם לא היסב עמנו לסעודת שבת או יום טוב, ואפילו בליל הסדר גם כן לא השתתף מחמת שיכרותו הרב רח"ל. גם בימים שמתענים לא זכיתי שיהי' לי אבא, כי אז היה משכים קום עוד קודם עלות השחר, ושתה כל צרכו.

רק פעמיים בשנה היה לי "א נארמאלער טאטע" אב מופג מיינו, הי' זה ביום הקדוש ותשעה באב [שהתענית כבר חל בהם מבערב, וממילא נבצר מאתו לשתות באותו יום לפנות בוקר], ואפילו בשני הימים הללו שלא היה אבי שתוי, בכל זאת לא היה אבא מיושב בדעתו כראוי, כי אז היה יושב ובוכה במשך כל היום כולו על גורלו המר, ואתו עמו בכתה אמי וכל בני המשפחה המשתתפים בצערו, והיה צועק מתוך צערו: **"קינדערלעך! תזכרו לעולמים, שלעולם אל תפגעו בכבודן של צדיקים לא במחשבה ולא בדיבור וכל שכן במעשה, הלא תראו מה עלה בגורלי המר, על נארישקייט שעשיתי פעם אחת בחיי, ואף שכבר נסעתי לצדיקי הדור לבקש מהם שיסירו ממני קללת החכם, אבל ללא הועיל, וכמו כן נסעתי הרבה פעמים להשתטח על ציון קדשו של אותו צדיק בעיר שינאווא ולבקש ממנו מחילה, אך טרם העלה ארוכה"**, כה הי' אבא מתאונן.

ורגיל היה להוסיף עוד, ולומר: **"כפי שנראה לעיניכם חלקי ב"עולם הזה", בניקל אוכל לתאר לעצמי היאך יהא נראה חלקי ב"עולם הבא", ואיזה עונשים כבדים ממתינים עלי בעבור עון זה רח"ל. ועל כן הנני מתחנן לפניכם שתפרסמו את הסיפור "עם שמי המפורש בכל פרטיו ודקדוקיו", ובאמצעות הבזיונות שיגרמו לי על ידי זה, וכל העם ישמעו ויראו ויקחו מזה מוסר השכל, אולי בזכות זה יומתק דיני מעלי ויונח מעט מיסוריי בעולם הבא"**, ע"כ.

וסיים בנו של רבי מיכל את דבריו בדברו אל הרה"ח רבי זלמן הנ"ל, על כן באם הייתי יודע שבדעתכם לפרסם המעשה, הייתי מבקש מכם להדפיסו בשלימות עם שמו המלא, למען ידעו דורותיכם עונש המר המגיע למבזה ת"ח וצדיק.

(זכרונות הרה"ח ר' אהרן ברוך ענגלענדער, זכור אב ח"א, עמ' מב)

דברי יעקב

כמה ענינים **מרביה"ק מצאנז זי"ע** ובנו **הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זצ"ל** שכתבם למשמרת נכדם מגדולי מעתיקי השמועה מבית צאנז **כ"ק אדמו"ר הגה"צ רבי יעקב מטשאקאווע זצ"ל** בכריכת ספר בוצינא דנהורא שקיבל במתנה בבילגרייא בדרכו לעלות להתיישב בארץ הקדושה בשנת תרצ"ה

רשום בהספר:

מתנה מאתי הח"מ א"כ הרה"ג וכו' וכו' כקש"ת מוה"ר יעקב שליט"א אבד"ק שטשאקאווע לרגלי עלותו לארצינו הקדושה חיים ווייניריך

הנה רביה"ק מצאנז נולד ונתגדל וגם גר אחר נישואיו בעיר טארניגראד, ונתקבל לרב ברודניק שניהם במדינת רוסיש פולין [נודע גם כ'קאנגרעס פולין'] והיו לו בגלילות אלו בולגרייא, שעברעשין, זאמושטש, טורבין, קרעשוב, רודניק ועוד, קרובים וחסידים ואחר פטירת רביה"ק מצאנז התדבקו בהרה"ק מגארליץ שהי' רב ברודניק, וכששהה כ"ק אדמו"ר מטשאקאווע זצ"ל בבילגרייא שמע כמה עובדות מהם וכדי שלא ישתכחו ממנו העלם על הכתב בהחפזו עלי אורח, הכתב מטושטש באיזה מקומן אולם הכוונה מובנת.

'דודי מקרעשוב' המוזכר כאן הוא הגה"צ רבי לייבוש טייטלבוים זצ"ל אבד"ק קרעשוב בן הרה"צ מחסידי צאנז המפורסמים רבי ירוחם טייטלבוים מטארנא ירושלים זצ"ל בן הרה"ק רבי משולם זלמן יונתן מבריגל זצ"ל וחתן הרה"ק מגארליץ.

'רבי משה בער משעברעשין' מובא ע"י הרה"ק רבי סיני מזמיגרוד זצ"ל בן הרה"ק מגארליץ בספרו חמדה גנוזה (ח"ב עמ' ר"ז) בשמו מימרא מהרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע.

- א -
טעם הנגלה שהרבי רבי אלימלך זי"ע קבע משכנו בעיר ליזענסק

סיפר לי **הרב הגאון מקרעשוב שליט"א בבילגורייא** בשבת בפרשת בא תרצ"ה קודם נסיעתי ששמע מפי כ"ק אא"ז **מרן הגה"ק מגארליץ** שהה"ק **רבי ר' אלימלך** קבע דירתו בליזענסק שאמר הטעם שקובע דירתו בשם כי הוא איש צונן בגוף ובליזענסק עצים בזול לזאת ברצונו שיהא ביכולתו להחם כי איש מצונן ??? ובשם מקום שיהי' לו חם. כל זה הגיד הטעם בפשטות.

הערת המערכת: גם בימינו יש סביבות העיר ליזענסק יערות גדולות ואילנות בשפע רב.

- ב -
מרן רבינו מצאנז הרגיש בניגון שבא ממקום טומאה וטמון בו ניצוץ קדוש ויש להעלותו לשרשו

... בבילגרייא והוא שמע **מדודי מקרעשוב** שפעם אחת שמע **רבי אביש מאיר** מקאפעלע של חיל זמר אשר חשב בזה, והיה בדעתו .. לזמר את זה הזמר, והי' מזמר לכה דודי בליל שב"ק עם זה הזמר.

ואצל השלחן דרש **כ"ק** תיכף אחרי הדגים שלא כנהוג שיזמר כל מקדש עם הזמר הנ"ל של לכה דודי, אחר כך דרש עוד הפעם שיזמר מה ידידות,

ואחר כך דרש פעם שלישי שיזמר תנו שבח גם כן בזה הזמר, והיה חידוש גדול בזה ...

... של רבינו הק': **תדעו שיש דברים שצריכים להעלות ממקום הטומאה לשורש הקדושה, שהיא בחינת להוציא הניצוץ הקדוש, לזאת הנני מצוה לזמר את הזמר הלז ופלא שיודע .. ... ששמע ר' אביש מאיר הזמר** וד"ל.

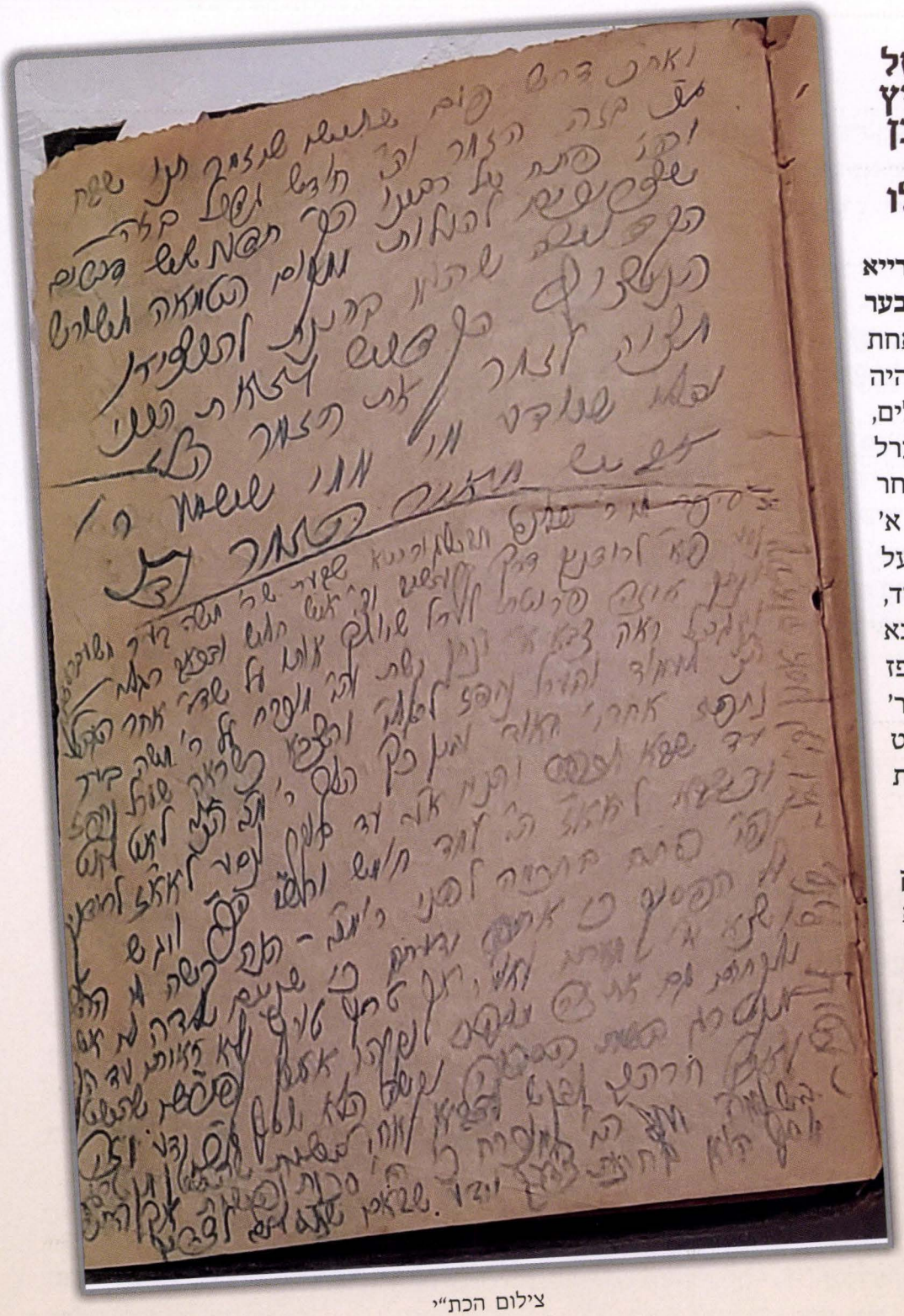
זה מעם פני וקרהו אסון, ופרש"י שהשטן מקטרג בשעת הסכנה, וקשה הלא יוסף היה יודע מזה ואיך הרהיב לבקש להביא אחיו בשעת שהשטן מקטרג, בשלמא יעקב הי' מוכרח כי היה סכנת נפשות.

אך התשובה יוסף הוא בחינת צדיק וידע שבאם שנוסעים לצדיק לא יקראהו אסון ... שלום עליכם.

ג
רוח הקודש של הרה"ק מגארליץ בחסיד שנסתכן בעת הנסיעה להסתופף בצילו

סיפר לי **ר' שלום מבילגרייא** שבעת שר' **משה בער משעברעשין** נסע פעם אחת לרודניק דרך קרעשוב, והיה איש חלוש ובכאב רגלים, ונתן איזה פרוטות לערל שיוליך אותו על שדות אחר הגבול, ובגבול ראה צבא א' ונתן קשת והי' מוכרח על ר' משה בער הנ"ל לעמוד, והערל נחפז לרגליו, והצבא כשראה שערל נחפז, נחפז אחריו מאד, ובין כך הלך ר' משה בער הנ"ל לאט לאט עד שבא לכפר והניח את עצמו עד בוקר.

ונסע לאא"ז [הרה"ק מגארליץ] לרודניק, וכשבא **לאא"ז** הי' לומד חומש ורש"י בפרשת ויגש, ופיו פתח בחכמה לפני ר' משה בער, הנה, קשה לי הרש"י על הפסוק (בראשית מד כז-ט) כי אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי ויצא האחד מאתי ואמר אך טרוף טורף ולא ראיתיו עד הנה ולקחתם גם את

צילום הכת"י

דברי משה

מאת כ"ק הגאון הצדיק מרן
רבי משה הלברשטאם זצ"ל
בעל דברי משה וחבר בד"צ העדה החרדית

להיזכר בזכרון קדוש

את נשמת כ"ק הגאון הצדיק עטוד ההוראה
מפארי נכדי רבינו מרן מצאנז זי"ע בדורינו והפיץ אור תורתו וקדושתו
רבי משה בן רבי יעקב הלברשטאם זצ"ל
בעל דברי משה
וחבר בד"צ העדה החרדית ירושלים עיה"ק
נלב"ע ג' ימים אחר הילולת רבינו ביום כ"ה ניסן תשפ"ו

ונשמת זוגתו הרבנית הצדיקת בת קדושים
מרת ליבה בת רבי הילל מרדכי אליעזר זצ"ל
נפטרה ביום ו' כסלו תשפ"א
תהא נשמתם צרורה בצרור "החיים"

הייליגער צאנזער דב זאגט וועד ס'האט געפידט דעם שענסטן סדר

[פעלט ....] און זי [א טאכטער פון צאנזער רב זי"ע] האט געוואלדיג מקרב געווען רבי אלעזר מענדל'ס [הרב הקדוש רבי אלעזר מענדל מלעלוב זי"ע] טאכטער.

ביז רבי אלעזר מענדל'ס טאכטער האט געפרעגט פאר דער דברי חיים'ס טאכטער וואס איז די מעשה, וואס מ'גיט זיך אזוי אינגאנצן אוועק פאר. וואס איז די מעשה?.

האט זי איר געטפערט א מורא'דיגע מעשה:

זי איז געווען א קליין קינד פון עלף צוועלף יאר, און דער הייליגער דברי חיים זי"ע איז גיזעצן בארן סדר, און נאכן סדר, מ'האט געענדיגט דעם סדר.

אזוי ווי דער הייליגער צאנז'ער רב זי"ע האט אפ געפראווען א סדר, **האט ער זיך ארום געדרייט אין שטוב, אהין און צוריק אפשר צוויי שעה, ער איז געווען צוקאכט און צופייערט כחד משרפי מעלה און מ'האט נישט געקענט צוגיין צו אים, ממש ליהטה אש סביביו** און אין מיטן האט ער זיך געגעבן א שטעל אפ, **אה וואו! אה וואו! אזוי הייסט דאס, אז רבי אלעזר מענדל האט געפראווען דעם יאר דעם שענסטער סדר.** רבי אלעזר מענדל האט געפראווען אין דעם יאר דעם שענסטער סדר. אזוי האט ער געזאגט נאך אזא דבקות פון א פאר שעה.

שפעטער איז נתגלה געווארן אז ר' אלעזר מענדל האט אין דער ווינטער האט באקומען א גרויסע מטבע פון דריי הונדערט נאפוליון, דאס איז געווען א הון עתק, א געוואלדיגע מטבע איז דאס דעמאלטס געווען, און ער האט געהאלטן, און ער האט נישט געקענט גלייבן פשוט, אז מ'שיקט אים אזעלכע געלטער, און ס'קומט אים נישט אפשר אזעלכע געלטער.

אין דעם יאר וואס ר' אלעזר מענדל האט באקומען די גרויסע מטבע, די דריי הונדערט נאפוליון'ס, האט זיך מתעכב געווארן די חלוקה די געלט וואס פלעגט קומען פון חוץ לארץ. און ס'איז נישט געווען וואס צוטיילן פארן עולם אויף קמחא דפסחא.

און ר' אלעזר מענדל האט פארשטאנען אז מסתמא דער ענין, אז מ'האט אים די יאר געשיקט אזאן גרויסע מטבע, איז אז ער זאל האבן וואס צוטיילן אויף קמחא דפסחא, איז כך הווה.

האט ער געקויפט פאר די געלט ווייץ ער האט דאס צוטיילט פארן עולם זאלן שוין האבן צום סדר א כזית מצה. הערשט שפעטער איז שוין געקומען די געלט פון חוץ לארץ. אויף יו"ט פון פולין און מ'האט געזאגט פאר ר' אלעזר מענדל אז מ'וויל אים אפצאלן די גאנצע גרויסע מטבע וואס ער האט אויס געגעבן.

האט ר' אלעזר מענדל געזאגט **ניין ניין! אזא מצוה וואס איך האב גיטאן, איך האב זוכה געווען. וועל איך נישט אוועק געבן פאר קיין געלט אין דער וועלט** און דאס איז געווען דער סדר, וואס דער סדר נאכט אז עניי ירושלים האבן געגעסן פון די מצות.

דאס איז געווען דער סדר נאכט וואס דער הייליגער דברי חיים האט געזאגט **יא יא! אזוי אזוי! דעם שענסטער סדר אין הימל האט געפראווען רבי אלעזר מענדל.**

(קונטרס **יזלו בשמיו** ח"ב עמ' רמ"ז, דינער להחזקת כולל חיבת ירושלים צדקת רבי מאיר בעל הנס טבת תש"ן בעיר הבירה לאנדאן).

גברא דמסתפי מיני' עליונים ותחתונים

דכירנא כד הגיע רבינו [הרה"ק מסאטמאר זצ"ל] לנחם אותנו בשעה שישבנו שבעה על הסתלקות **אאמו"ר [כ"ק אדמו"ר רבי יעקב מטשאקאוועג] זצ"ל**, והאריך אז בסיפורים נוראים על **רבינו הקדוש מצאנז זיע"א.**

וסיפר בין היתר, כי בשעה דנייח נפשי' דרבינו הקדוש מצאנז זצ"ל וגופו הקדוש היה מוטל ארצה, ובניו הקדושים ה"ה **מרן זקינינו הקדוש מגארליץ זי"ע** (דודו של רבינו ז"ל) **ומרן הקדוש משינאווא זיע"א** וכו' הקיפוהו סביב למיטתו הקדושה, ונזרקה באותו מעמד שמועה מאחד מבני החבורה: ראו! האי גברא אשר הרעיש עולמות והרגיז ממלכות, גוף קדוש וטהור מוטל כעת לפנינו.

(קונטרס **יזלו בשמיו** ח"ב עמ' קצה, הספד על הרה"ק מסאטמאר זי"ע כח מנחם אב תשלט בביהמ"ד אוהל רחל דסאטמאר בירושלים עיה"ק).

עשר בשביל שתתעשר

ובזה ייאמר לעשירים נדיבי עם דברי של **זקני הקדוש מצאנז זיע"א שהיה אומר לעשירים אם תתן יותר ויותר תהיה גדול, ואם לא חס ושלום אתה עלול ליהפך ברגע מעשיר לעני, כי הכל ביד ה'.**

(קונטרס **יזלו בשמיו** ח"ב עמ' ר"ו, דרשה בבית הכנסת זכרון משה חוהמ"פ תשמ"ה).

דרשת ב"ק הגאון הצדיק חסידא ופרישא
רבי זלמן הלברשטאם זצ"ל
אבד"ק טשאקאווע
נשיא וועד בוני צאנז

נסתלק לנ"מ ביום תשעה באב תשפ"ג לפ"ק

בסעודת הילולא קדישא בבנין אהל רחל
כ"ה ניסן תשע"ז לפ"ק

מה נורא המקום הזה

ברשות הרבנים הגאונים הצדיקים שליט"א ובראשם דער חשוב'ער גאסט, דער זקן אדמור"י בית צאנז שליט"א [זצ"ל], יאריך ה' ימיו ושנותיו, וועלן מיר זאגן אפאר ווערטער דא לכבוד די הילולא. האמיר פריער געהערט פונעם מחותן, דער סאטמאר בארא פארקער רב שליט"א, האט געזאגט די ווערטער מה נורא המקום הזה (בראשית כח יז), האב איך געטראכט מה נורא המקום הזה האט צוויי פשטים, ווי שרעקליך איז דאס פלאץ, און ווי פארכטיג איז דאס פלאץ.

אונז זעמיר דא געקומען מיט קנאפע 20 יאר צוריק צו די צאנזער יארצייט, און ס'איז גארנישט געווען ממש, ס'איז נישט געווען וואו א ברכה צו מאכן, נישט געקענט מאכן אפילו אן אשר יצר, איז נישט געווען וואו צו גיין, ס'איז ממש גארנישט געווען, איז דער טייטש 'מה נורא המקום הזה' ווי שרעקליך איז געווען דער פלאץ, די פלאץ איז געווען שרעקליך אז ס'איז ממש גארנישט געווען.

היינט ב"ה קען מען זאגן 'מה נורא המקום הזה' ווי פארכטיג איז דאס פלאץ, ס'איז א שיין פלאץ, א הייליג פלאץ, א געהויבן פלאץ וואס ס'ברענגט ארויס יראה עילאה פאר דעם פלאץ פאר דעם מקום, **און וואויל צו די אלע אידן וואס האבן מסייע געווען צו דעם בזה ובבא.**

מנעי קולך מבכי

לענינינו איז אזוי. ס'איז א דבר ידוע, די הילולא פון היינט ס'איז א בחינה פון זמן כניסה לכל, מען קומט זיך צאם אין די גאנצע וועלט, וואו ס'איז דא צאנזער שטיבלעך מאכט מען יארצייט סעודות, אבער פארשטייט זיך אז דא במקום הקודש, האט די סעודה

א ספעציעלע חשיבות, נישט נאר ווייל מען מאכט א סעודה, נאר ווייל מען איז געקומען אהער אין די שטאט צאנז, במקום מנוחתו פון די הייליגע זיידע די דברי חיים, ברענגט מען אז דער צאנזער זיידע ווערט פריילין.

האמיר שוין געדענקט כמה פעמים ס'שטייט אין ספר **נפש חיה** (על התורה עמ' רכו) פון דעם גרויסן גאון רבי חיים אלעזר וואקס זצ"ל ער איז געווען א פלומעניק פון צאנזער רב, שרייבט ער **שמעתי מדוד זוגתי אבדק"ק סאנדז**, פונעם הייליגן צאנזער רב, ס'שטייט נאך **שליט"א**, צאנזער רב האט נאך געלעבט, אז אין די מקומות אין מדינת זאקסין, אמאל האט געוואוינט דארטן אידן און מ'האט פארטריבן די אידן פון דארטן, און ס'איז געבליבן די אידישע בתי חיים, אז ווען מען גייט דארט ביינאכט, הערט מען ווי די מתים ווייענען פארוואס מען האט זיי איבערגעלאזט צווישן גוים אליין. אזוי האט דער הייליגער צאנזער רב האט געזאגט.

ממילא היינט אויפדערנאכט אז ס'קומען צו גיין הונדערטער און טויזנטער אידן אין שטאט צאנז, איז מנעי קולך מבכי, דער הייליגער צאנזער רב ווייענט נישט היינט, ער ווייענט נישט היינט, ער פרייט זיך אז אידן קומען למקום מנוחתו, און נישט נאר היינט נאר אפילו א גאנץ יאר, כידוע מיין זון הרה"ג ר' יואל שליט"א וואס ער האט מייסד געווען "**בוני צאנז**" האט ער נאך א חשבון ער שיקט דא עסן א גאנץ יאר, ער האט א חשבון די לעצטע פאר יאר אז דא קומען באזוכן במשכ'ן יאר אסאך טויזנטער אידן, אויף אן אופן וואס איז קיינמאל נישט געווען. דאס הייסט אז מען איז מונע דעם הייליגן צאנזער זיידע פון ווייענען, דער צאנזער רב פרייט זיך מיט יעדן איד וואס קומט דא אהער.

בטוב צדיקים תעלוץ קריה

ממילא אז מען איז גורם א שמחה פאר'ן צאנזער רב איז אוודאי אז ער ווערט משפיע זיין שמחה פאר אלע אידן וואס קומען מתפלל זיין במקום מנוחתו, ווייל די צדיקים האבן ליב און זיי האבן הנאה בגן עדן העליון ווען ס'גייט גוט פאר אידישע קינדער.

עזרת אבותינו אתה הוא מעולם

ס'איז כדאי צו דערמאנען וואס ס'שטייט אין תפארת שלמה (חלק המועדים שער התפלה ד"ה מכלכל חיים בחסד), אויף מכלכל חיים בחסד מחיה מתים ברחמים רבים, זאגט דער הייליגער **תפארת שלמה** אזוי: דהנה אמנם גם הצדיקים שכבר מתו ונסתלקו לעולם העליון הנה גם שמה עיקר חיותם ושפעם בא ע"י התעוררת התחתונים מה שבעלם הזה מסגלים על ידיהם צורה ומצות ע"י קדושתם שהשאירו אחריהם בעוה"ז, דאס הייסט אז די חיות פון די צדיקים אין עולם העליון, איז פון אונזער עבודה דא אונטן אויף די וועלט, וואס מ'טוט דורך די קדושה וואס זיי האבן איבערגעלאזט אויף די וועלט, און פון דעם לעבן די צדיקים אין גן עדן העליון. דורך די מעשי התחתונים בעולם הזה איז מען ממשיך א שפע וחיות אלקות פאר די נשמות הקדושות אשר בגן עדן.

מיט דעם טייטשט ער אין וואס מ'זאגט ביי ברכות קריאת שמע 'עזרת אבותינו אתה היא מעולם' אתה גייט ארויף אויף יעדען מענטש, יעדער מענטש בעולם הזה מיט תורה ומצוות העלפט צו די אבות אין גן עדן העליון, עזרת אבותינו אתה היא מעולם, דו, יעדער יחיד, א יחיד וואס דאוועט און לערנט, ער איז אן עובד ה', ברענגט ער חיות ער העלפט צו כביכול די צדיקים אין גן עדן העליון. ממילא קומט אויס מגן ומושיע להם, דורך דעם קענען זיי משפיע זיין אויף די וועלט אויך.

מכלכל חיים בחסד

טייטשט ער אין שמונה עשרה, מכלכל חיים בחסד - און כידוע **מ**כלכל **ח**יים **ב**חסד איז ראשי תיבות **ח**יים **ב**ן **מ**רים, צאנזער רב'ס נאמען - מכלכל חיים בחסד, ווען אידן האבן פרנסה, מחיה מתים ברחמים רבים, די צדיקים אין עולם העליון זענען זיך מחיה מיט דעם, צדיקים אויף יענע וועלט זענען זיך מחיה בעולם העליון ווען אידן גייט גוט אויף די וועלט דאס איז מכלכל חיים בחסד.

און ער פירט אויס, דאס קומט נאר פון דעם דורך מצוות ומעשים טובים וואס די מענטשן אויף די וועלט זענען משפיע פאר די צדיקים אויף יענע וועלט, דורכדעם איז מען זיך מקשר מיט זיי, און דורכדעם קענען זיי משפיע זיין אלע טובות און אלעס גוטס פאר אידישע קינדער אויף די וועלט.

ער פירט אויס די ווערטער, דורך התדבקות אין די צדיקים, **על ידי זה טוב להם בגן עדן ולישראל גם**

כן בעולם הזה, אז ס'גוט פאר די צדיקים אין גן עדן, וועט זיין גוט פאר אידישע קינדער אויף די וועלט. אזוי שטייט אין תפארת שלמה.

תפלת המתים בעד החיים

און ס'איז דא א מורא'דיגע זוהר הקדוש, די זוהר הקדוש אין פרשת שמות שטייט אזוי (שמות ט"ז ע"א), ס'שטייט רבי יהודא בר שלום הוה אזיל באורחא, ער איז געגאנגען אונטערוועגנס, ורבי אבא הוה עמיה, רבי אבא איז מיטגעגאנגען מיט רבי יהודא בר שלום, זענען זיי געקומען צו פלאץ, זיי האבן געוואלט דארט נעכטן, זיי האבן געגעסן, כד בעו למישכב זיי האבן געוואלט גיין שלאפן, שוו רישיהון האבן זיי געלייגט דעם קאפ אויף א שטיק ערד, ס'איז געווען ביינאכט טונקל, זיי האבן נישט געוויסט אז דארט איז דא א קבר, און פאר זיי זענען איינגעשלאפן, האבן זיי געהערט א קול פון דעם קבר, ווי איינער וואס רעדט ארויס פונעם קבר, און רבי יהודא האט געפרעגט פאר דעם מת, מאן את, ווער ביסטו, אמר ליה, האט אים דער מענטש געענטפערט יודאי אנא, איך בין א איד, ואנא יתיב נזיפא, ער זיצט נעבעך ווי א נזיף, און ער וויל נישט אריינגיין, - אזוי טייטשט דער רמ"ק, ער וויל נישט אריינגיין אין גן עדן ווייל זיין קינד האט צער, וואס מען האט צוגע'גנב'עט זיין קינד, וועו ער איז געווען א קליין קינד האט אים א גוי צוגע'גנב'עט און דער גוי שלאגט אים יעדן טאג איז די צער פון מיין קינד לאזט מיר נישט אריינצוגיין אויף מיין פלאץ אין גן עדן. אזוי האט געענטפערט דער נפטר.

האט אים רבי יהודא געפרעגט, ואתון ידעין בצערא דחיי, עטס ווייסטס דעם צער פון די לעבעדיגע, אמר ליה, האט ער אים געענטפערט, שרי קברי, ער האט געשוואוירן, אי לאו בעותא דילן על חיי, וועו נישט וואס אונז זעמיר מתפלל פאר די לעבעדיגע, לא יתקיימון פלגות יומא, וועו נישט וואס די מתים זענען מתפלל פאר די לעבעדיגע וואלט די לעבעדיגע נישט געקענט לעבן אפילו א האלבע טאג.

איך האב געקלערט מען קען אפשר צולייגן א קליינע נקודה, וואס הייסט פלגות יומא? ווייל יצחק אבינו וועט לעתיד לבא זאגן פלגא עלי ופלגא עליך (שבת פט ע"ב), איז האלב האט דאך שוין דער אייבערשטער מסדר געווען און די אנדערע העלפט האט יצחק מסדר געווען, זענען די מתים מתפלל פאר די אנדערע האלב לעבט מען בזכות פון די צדיקים, אזוי קען אפשר זיין.

בקיצור זאגט ווייטער דער מת, איך האב מיך דא אויפגעווועקט און ער האט נישט קיין מנוחה, האט רבי יהודא געזאגט לאמיר אוועקגיין פון דא, דא ליגט א נפטר לאמיר פון דא אוועקגיין, און ער האט געהערט ווי די מת זאגט אז יעצט שלאגט מען זיין זון. זיי זענען אוועקגעגאנגען אויף א צווייטע פלאץ און זיי זענען געבליבן דארט א גאנצע נאכט. וועו ס'איז געווארן לעכטיג, קמו למיזל, זיי זענען אויפגעשטאנען אינדערפרי צו גיין, האבן זיי געזען ווי א מענטש לויפט און ס'רינט בליט פון זיין אקסל, האבן זיי אנגעכאפט דעם זון, וואס לויפסטו, וואו לויפסטו, האט דער זון געענטפערט, א גוי האט אים גע'גנב'עט אלס קינד, און דער גוי האלט אים אין איין שלאגן, יעצט איז ער ב"ה אנטלאפן פון דעם גוי.

האט ער געפרעגט דעם אנטלאפענעם, מה שמך, וואס איז דיין נאמען? האט ער געענטפערט לחמא בר ליואי, דאס איז געווען א זון פון דעם איד וואס האט געווויינט פון קבר, ער איז געווען שרוי בצער אלע יארן, ער האט נישט געוואלט אריין גיין אין גן עדן, ווייל זיין זון איז נעבעך געווען אין געפענגעניש, און דער הייליגער רבי יהודא האט ג'פועל'ט אז מען האט ארויסגעלאזט פון געפענגעניש, איז ער יענעם אינדערפרי ארויסגעקומען און מען האט אים געטראפן לויפן, ער איז געלאפן ער איז געווען פארבלוטיגט.

הגה"צ אבד"ק טשאקאווא זצ"ל טרעט אויף ביים יארצייט סעודה אין צאנז בשנת תשפ"ב

זעט מען דאך פון דעם א מורא'דיגע זאך, אז די צדיקים אויף יענע' וועלט וייסן וואס טוט זיך אויף

'דער' וועלט, עד כדי כך די צדיקים האבן נישט קיין מנוחה וועו מען שלאגט זייערע קינדער.

יודיע צערו לרבו

מורי ורבותי, יעדער גייט ארויס אי"ה היינט צו מארגן צום ציון, יעדער האט זיינע בקשות וואס צו בעטן, מען דארף מודיע זיין פאר'ן הייליגן צאנזער זיידע יעדער וואס מען מאכט מיט, און צדיקים האבן צער פון די צער פון זייערע קינדער, צער פון אלע אידישע קינדער, און ווייל דער הייליגער צאנזער זיידע וויל דאך זיין פריילין, באקאנט די קדושת יום טוב האט אמאל געזאגט, וועל מיר פארן קיין צאנז וואו ס'איז דא שמחה, די צאנזער רב וויל דאך זיין פריילין, ממילא וועט ער אויספועלן פאר אלע אידישע קינדער רפואות, און ישועות, יעדער איינער וואס מען דארף, און פרנסות, און שפע, אז ס'וועט אים זיין פריילין, און פריילין פאר אידישע קינדער דא, און דער אייבערשטער זאל העלפן מען זאל האבן א התעוררות צו מתפלל זיין און מען זאל פועל'ן אלעס גוטס.

ס'שטייט אין קדושת לוי ביי די הגדה, מען זאגט דארטן, חישב את הקץ לעשות, וואס הייסט חישב את הקץ לעשות? זאגט די קדושת לוי אזוי: בשעת ס'איז געקומען צו גיין ביי יציאת מצרים, האט דער שר של מצרים געטענה'ט אז ס'איז נאכנישטא קיין פיר הונדערט יאר, ס'פעלט הונדערט און ניינציג יאר, האט אים דער אייבערשטער געענטפערט אז די אבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב זענען זיך משתתף אין די צער פון זייערע קינדער אויף די וועלט, איז חישב את הק"ץ די הונדערט און ניינציג יאר, די חיש"ב, די עינוי במחשבה וואס די אבות הקדושים האבן, לעשות, האט דער אייבערשטער געראכנט אזוי וי מען פיניגט זיי אליין, אזוי איז געקומען די גאולה שלימה.

אז מען וועט דערציילן פאר'ן הייליגן צאנזער רב די אלע צרות וואס אידן מאכן נעבעך מיט, בקשות וואס מען האט, איז די צער פון די צדיקים אויף יענע וועלט, ס'וועט העלפן צום קישוי השעבוד און מיט דעם אויסלייזן יעדער איינער פון זיינע צרות בכלל ובפרט.

מקום משכן עצמות הצדיק מסוגל לקבלת תפלות

נאכדעם איז כדאי צו געדענקן וואס ס'שטייט אין דרשות הר"ן, אין דרשות הר"ן (דרוש שמיני) שטייט מיט דעם לשון, אז פונקט אזוי ווי בזמן שבית המקדש קיים איז געווען די מקום המקודש פון די גאנצע וועלט אין בית המקדש, וואס פון בית המקדש איז געקומען די שפע פאר אלע אידן אין די גאנצע וועלט, זאגט ער אזוי אויך היינטיגע צייטן, די מקום קבורת הצדיקים איז דער מקום השפע, כי עצמותיהם אשר כבר היו כלים לחול עליהם השפע האלוקי, עדיין נשאר המעלה והכבוד, איז כי ראוי להשתטח על קברי הצדיקים ולהתפלל שם כי התפילה במקום ההוא תהיה רצויה יותר מעין דער בית המקדש, להמצא שם גופות אשר חל עליהם השפע האלוקי. דארף מען וויסן אז ס'איז א מקום קדוש מען קען זיך אויסבעטן דארטן אלעס גוטס.

יראי השם וחושבי שמו

און אויך איז כדאי צו דערמאנען וואס ס'שטייט אין ספר בעל שם טוב על התורה ברענגט א ווארט פון אורח לחיים פון זלאטשובער רב, זאגט ער אזוי, ס'שטייט אין פסוק (מלאכי ג טז) אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע, זאגט ער א מורא'דיגע זאך, זאגט ער וועו אידן זיצן און שמועסן מיט צדיקים, מען רעדט עובדות פון צדיקים, מען שמועסט פון זיי, איז די פשט נדברו יראי ה' איש אל רעהו, איש אל רעהו רעדן וועגן די יראי ה', פון די צדיקים וואס זיי זענען געווען יראי ה', ויכתב בספר זכרון לפניו לירא ה', די יראי ה' די צדיקים אויבן גייען מעלה מעלה אויף יענע וועלט וויל מען רעדט פון זיי גוטס אויף די וועלט, ולחושבי שמו גייט ארויף אויף אונז, אונז זעמיר די חושבי שמו אונז זעמיר מחשיב זייערע נעמען, איז די אידן וואס רעדן פון די צדיקים, נזכרים גם כן לפני השי"ת, בשביל זה שגרמו עליה לנשמת הצדיקים, מען וועט דערמאנט פאר'ן אייבערשטן לטובה ביי די מענטשן אויף די וועלט וואס זענען מזכיר נשמת הצדיקים און זענען גורם עליה לנשמת הצדיקים, ממילא די חושבי שמו ווערן אויך נתעלה און זיי ווערן נזכר לפני הש"ת.

הזמנא מילתא הוא

עכ"פ וועו ס'איז געקומען דא, הילולא הייסט דאך א חתונה, א חתונה וייסט מען דאך שיקט מען, מען שיקט חתונה בריוולעך. ס'איז דא א ווארט פון צדיקים וואס זיי האבן געזאגט אויף ל"ג בעומר אז מען קומט

קיין מירון, - וועד קומט קיין מירון? נישט יעדער קומט קיין מירון, וועד ס'איז געקומען קיין מירון, א סימן מען האט באקומען א הזמנה א חתונה בריוול.

נו יעדער איינער ווייסט אז קומען קיין צאנז אויף די יארצייט איז נישט קיין גרינגע זאך, טירחא דגופא טירחא דממונא, מען איז שעה'ן אונטערוועגנס. די אלע וואס זענען דא ביי די יארצייט, א סימן אז ס'איז ניחא פאר'ן הייליגן דברי חיים, און ער האט אים געשיקט א חתונה בריוול, פאר יעדן איינעם וועד ס'איז דא האט אוודאי באקומען א איינלאדונג צו קומען די חתונה, צו די הילולא.

נו איז דאך באקאנט די וואדט פון בעלזא רב בשם דעם אפטער רב, ביי א חתונה איז דא דרשה געשאנק, וואס איז דרשה געשאנק פון די חתונה? אז די צדיקים פועל'ן אלעס גוטס פאר אלע אידישע קינדער, דאס איז די דרשה געשאנק פון די חתונה.

להזכיר בתפלה שמשתדלים לילך בדרכיו

ס'שטייט אין ספר עבודת ישראל אין פרשת ואתחנן (ד"ה תחת כי אהב), זאגט די הייליגער קאזשניצער זיידע הקב"ה זוכר זכות אבות לבנים, הגם שהבנים אינם אינם דוגמת האבות במעשיהם ממש, זיי זענען נישט ווי די זיידעס, זיי זענען אין א שוואכע דרגא, מכל מקום על ידי איזה מעשה זכות שעושים בדוגמא למשל איזה מצוה מבחי' אהבה וגמילת חסד כמו אברהם מיד נתעורר הדבר בשורשו ובאורו הגדול שהאירו במעשיהם הגדולים בקדושתם.

דאס הייסט הגם איז ער בכלל נישט אין דרגא פון די צדיקים, אויב מען האט נאר איין געוויסע נקודה וואס מען איז ענליך צו די אבות הקדושים קען מען שוין געהאלפן ווערן, זאגט ער, וזה שהבטיח משה רבינו ע"ה ויבחר בזרעו אחריו, זאגט ער, אפילו זרעו איז בחינת אחריו, ס'איז בחינת אחורים, ס'איז נישט ווי ס'געווען אמאל, פונדעסטוועגן איז זוכר זכות אבות, דער אייבערשטער געדענקט די זכות אבות פאר יעדן אידיש קינד, בפרט פאר אלע אידן וואס פירן בדרכי אבות.

היינט איז א וועלט פון גרויסע נסיונות, מיר האבן שוין געוועדט אמאל אז ס'איז ברור כשמש אז די צענדליגער טויזנטער אידן וואס איז דא היינט אין די וועלט, און בעיקר פון די וואס שטאמען פון יוצאי גאליציע, יוצאי אונגארן, וואס אלע צי רובם זענען געפארן צום הייליגן דברי חיים און זיי האבן משפיע געווען מכוחם בזכותם, אונזער היינטיגע אידישקייט, די ערליכע אריגינעלע אידישקייט פון אמאל איז מכוחו פון הייליגן צאנזער רב, מען וועט אריינקוקן וועט מען זען, סיי דא און סיי אין ארץ ישראל, די אידן וואס האבן שייכות מיט צאנז זענען זיך משתדל צו פירן ערליך, און צו האבן ערליכע שטיבער, דאס איז מכוחו של אותו זקן.

אז מען קומט צום ציון צו מתפלל זיין זאל מען דערמאנען אז מען פירט אידיש ערליך אזוי ווי ער האט געוואלט מכוחו של אותו זקן, און וואס מען דארף פארדעכטן זאל מען נאך פארדעכטן, האמיר דאך געשמועסט פריער אז פאר אידן וועט זיין גוט ממילא איז פאר די זיידע זיין גוט.

ובעד עמך רחמים שאלי

און מען זאל אינזין האבן אנדערע אידן אויך, מען דארף אינזין האבן אנדערע אידן, ס'איז דא אסאך בקשות יעדער איינער נעמט מיט קוויטלעך, מען דארף מתפלל זיין פאר יעדן אידיש קינד אומעטום.

ס'שטייט אין אמרי נועם (פרשת תרומה אות יח), אז תפילות פאר אנדערע אידן אויפצוהייבן נשמות קענען נאר צדיקים, תפילות פאר צרכי הגוף וואס אידן דארפן קען יעדער איש פשוט מתפלל זיין, אזוי שטייט אין אמרי נועם, און יעדער איינער זאל זיך נישט ארויסדרייען און קלערן וואס איז מיינע תפילות וואס בין איך וועדר וואס איז מיינע תפילות, יעדנס תפילות האט א חשיבות אין הימל און מען זאל האבן שכל צו מתפלל זיין פאר יעדן איינעם פאר זיך פאר די משפחות.

זאל דער אייבערשטער העלפן מען זאל פועל'ן אלעס גוטס, מען זאל האבן א התעוררות צו מתפלל זיין און ס'זאל נתקבל ווערן די תפילות לרחמים ולרצון, יעדער איינער זאל אהיימפארן מיט ישועות, ורפואות, שידוכים, פרנסות, הצלחות ברוחניות ובגשמיות, און ס'שטייט פון רבי'ן פון לובלין אז די גאולה עתידה וועט זיין מתוך הרחבה, זאל דער אייבערשטער העלפן מען זאל בקרוב זוכה זיין צו די גאולה עתידה מתוך הרחבה, הרחבה ברוחניות הרחבה בגשמיות, ביז מען וועט זוכה זיין משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

הכנה דרבה צווישן טויזענטער חסידים ואנשי מעשה וועלכע פארן קיין "צאַנז" לרגל 149'סטע הילולא קדישא פון רביה"ק הדברי חיים מצאַנז זי"ע

קומענדיגן מיטוואך שמיני כ"ה ניסן – גייסטרייבער סעודת הילולא רבתי וועט געפּראַוועט ווערן דינסטיג נאַכט אור ליום ההילולא אינעם גרויסן שאטער אין די נייעס "שטח לאנדא" – רבנים הגאונים צדיקים ונבדי בעל ההילולא זי"ע, וועלן משמיע זיין מאמרותיהם בנעימים – וועד "בוני צאַנז" העכסט טעטיג אויפצונעמען מאַסן ערוואַרטעט

צאַנז, פוילן. – א רגש דקדושה הערשט צווישן טויזענטער אידן חסידים ואנשי מעשה איבער דער גאָרער וועלט, וועלכע מאַכן אין די טעג שוין אן הכנה דרבה, זיך אַרויסצולאָזן אין וועג אַריין גלייך נאָכ'ן יום טוב פסח הבעל"ט, מיטן ציל אָנצוקומען קיין "צאַנז" דאָרט פוקד צו זיין מנוחתו פון הרה"ק איש אלקים רבינו הקדוש בעל דברי חיים מצאַנז זי"ע, ביומא דהילולא קדישא וואָס געפאַלט אויס קומענדיגן מיטוואך שמיני, כ"ה ניסן הבעל"ט, וואו מ'וועט אי"ה האָבן די זכי' מתפלל צו זיין במעמד קהל ועדה פון פילצאָליגע אידן מכל קצוי תבל.

דער באַגריף פון "כ"ה ניסן אין צאַנז" איז אַלץ געווען א מושג ביי חסיד'ישע אידן אין אַלע מקומות וואָס מ'האָט זיך אנגעשטרענגט אהינצופארן און נישט פאַרפאַסן. זינט דעם טאָג ווען דער הייליגער דברי חיים זי"ע איז נסתלק געוואָרן ביום כ"ה ניסן תרל"ו, איז די שטאָט צאַנז אַלע יאָרן געווען אן אבן שואבת פאר צענדליגער טויזנטער חסיד'ישע אידן פון אַלע מקומות, פון פוילן, גאַליציע, אונגאַרן און פון פיל ווייטערע מקומות, וועלכע זענען געקומען צו פאָרן פון נאָנט און ווייט מתפלל צו זיין אויפ'ן ציון המצוינת ביומא דהילולא רבה. אידן פון דער אַלטער היים האָבן אַלץ געוועדט מיט נאָסטאַליגישע געפילן פון די זכרונות וואָס זיי האָבן מיטגעלעבט אין צאַנז אום כ"ה ניסן, וועלכע איז געווען באַקאַנט אין צאַנז אַלס **"די דריטע טעג יום טוב"** ווי אן המשך פונעם יום טוב פסח.

די שטאָט האָט אין טאָג פון די הילולא אויסגעקוקט ווי א מעין קיבוץ גליות, פון אַלע סאָרט אידן וואָס זענען געקומען צו פאָרן פון אַלע מקומות איבער די וועלט, און דאָס התעוררות, התרגשות און חסידישער אַטמאָספערע איז געווען עד אין לשער.

דער שטראָם פון מתפללים האט אָנגעהאַלטן ביז צום גרויזאַמען חורבן פון די צווייטע וועלט קריג. נאָך די וועלט קריג איז ליידער געווען העולם שמם, און אַסאַך יאָרן שפּעטער איז פוילן ליידער געווען אונטער דעם קאָמוניסטישן רעזשים, וואָס האָט עס כמעט אוממעגליך געמאַכט דאָס פארן אַהין בכלל, ובפרט ביום ההילולא קדישא.

דאך האָט זיך אַלץ געמאַכט אידן וואָס האָבן זיך מוסר נפש געווען, און זענען אונטער די שווערסטע אומשטענדן געפארן קיין צאַנז אויף די הילולא קדישא. אַלץ פלעגן אידן דערציילן איבער דעם געוואַלדיגן רגש דקדושה וואָס נעמט יעדן אַרום ווען מ'קומט אַריין אינעם אוהל הקדוש פונעם צאַנזער רב זי"ע.

אין די לעצטע עטליכע יאָר האָט זיך ספעציעל פאַרשטאַרקערט דער שטראָם פון חסיד׳ישע אידן קיין צאַנז לרגל די הילולא פונעם הייליגן דברי חיים זי״ע, וואָס איז צו פאַרדאַנקן די פעולות נשגבות פון **״בוני צאַנז״** בהתיסדות הגה״צ רבי זלמן הלברשטאם זצ״ל אבד״ק טשאַקאָוע ויבל״ח בניו הרה״ג שליט״א, וועלכע זענען א גאַנץ יאָר טעטיג צו האַלטן אן עינה פקיחא אויף אַלע הייליגע מקומות אין די שטאָט, אויפ׳ן ביה״ח בכלל, אויפ׳ן אוהל הקדוש בפרט, דער בית הכנסת הישן, און אַזוי אויף אַלע אַנדערע מקומות של קדושה אין די שטאָט. אידן וואָס זענען שוין נאָר אַמאָל געווען אין צאַנז אויף די הילולא קענען נישט אויפהערן צו רעדן פון דעם רגש דקדושה וואָס נעמט יעדן אַרום, און בענקן כסדר נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל אָנצוקומען אַהין א גאַנץ יאָר, ובפרט אין טאָג פון די הילולא.

בוני צאַנז האָט באַזונדער זוכה געווען מרחיב צו זיין דעתם פון די נוסעי צאַנז, דורכ׳ן צושטעלן דעם היינט-באַקאַנטן ״צאַנזער שטיבל״, פונקט קעגן איבער דעם ביה״ח, וואו עס איז א גאַנץ יאָר נאָכאַנאַנד דאָ א מעגליכקייט זיך אָפרוען און זיך צו דערכאַפן דאָס האַרץ מטורח הדרך, אזוי אויך מיטן בנין **״אהל רחל״** ע״ש האשה החשובה מרת רחל ע״ה אשת הרה״ח המפו׳ רבי חיים הערש יאקאבאוויטש ע״ה, וואס ווי טויזנטער אידן זענען עדות, אויף דעם מאיעסטעטישן בנין בפרט די פראַכטפולע גאָר מהודר׳דיגע מקוה, וואס עס איז געבויט געוואָרן לפי שיטתו פונעם מרא דאתרא הגה״ק הדברי חיים זי״ע, די מקוה איז געהייצט שטענדיג אגאנץ יאר, זיך צו קענען מטהר זיין האַרט נעבן דעם מקום קדוש וואו דער צאַנזער רב זי״ע ליגט באַהאַלטן, אזוי אויך די רחבות׳דיגע עס זאל, און נאָך איינריכטונגען וואָס גיט צו א געוואַלד מיט הרחבת הדעת ביים קומען מתפלל זיין אויף דעם מקום קדוש, אזוי אויך א הערליכע קאַך כדי צו צושטעלן סעודות כיד המלך פאר חסידים ואנשי מעשה, בתכלית הכשרות.

אַדאַנק די פעולות פון **״בוני צאַנז״** האָט מען מיט עטליכע יאָר צוריק ב״ה באַווּיזן צוריק איבערצונעמען דעם בעלות פון דעם הייליגן בית הכנסת אין צאַנז וואו מרן הדברי חיים זי״ע האָט נאָך געפראַוועט זיין עבודת הקודש אין פאַרשידענע זמנים אין יאָר, און איז כהיום שוקק חיים פון די פילע אידן וואָס קומען קיין צאַנז סיי וועק אימער איבער׳ן יאָר, אזוי אויך קומען מיט א רגש של שמחה פילצאָליגע חבורות, חסידים ואנשי מעשה, צו קריאת התורה בשני וחמישי, ווי עס געפינט זיך בקביעות, א מהודר׳דיגע ספר תורה פאר די פילע שיירות.

אין טאָג פונעם הייליגן דברי חיים׳ס הילולא. שפירן אידן פאר א זכי׳ אַריינצוקומען אין ביהכ״נ, צו דאַוונען דאָרט א תפלה, און צו שטיין במקום הקודש אויפ׳ן מקום וואו דער הייליגער דברי חיים זי״ע האָט אָפגעראָכטן זיין עבודת הקודש.

ווי עס ווערט איבערגעגעבן פון די עסקנים אז צענדליגע חבורות און הונדערטע אידן בראשות גאונים וצדיקים שליט״א מנהיגי עדות וקהילות בליעה״ר האבן געפראַוועט שבתים די פארלאפענע יאר מיט גרויס התרגשות, אויף דעם מקום וואו עס האָט זיך געגאָסן עמערס מיט קדושה וחסידות, און גרויסע ישועות, במשך יאָרן נאָכאַנאַנד, דורך די השפעה פונעם הייליגן בעל הילולא הרה״ק מצאַנז זי״ע.

אַצינד ביום ההילולא וועט אי״ה אָפגעראָכטן ווערן דער גרויסער ״יארצייט סעודה״, וואָס וועט אי״ה געפראַוועט אין א געהויבענע חסיד׳ישע אַטמאָספערע דאָרט אין צאַנז, **אינעם גרויסן שאטער אין די נייעם שטח לאנדא** וואס איז נתנדב געווארן דורך הנגיד הטפסר המפורסם לשבח **הרב רבי יואל לאנדא שליט״א** וואס האט א ספיציעל וואַרעמקייט פארן כבוד פון הייליגן צאנזער רב זי״ע, וואָס איז אַהערגעשטעלט געוואָרן ברוב פאר והדר. דער מעמד אַנטשפרעכט צו זיין גאָר א היסטאָרישער, און וועט ווי אָפשפיגלען די געהויבענע חסיד׳ישע אַטמאָספערע וואָס מ׳האָט אַלע יאָרן געשפירט אין צאַנז במשך דעם טאָג פון די הילולא. אידן זקני החסידים וואָס האָבן אין זייערע יונגע יאָרן זוכה געווען צו זיין אין צאַנז אויף די הילולא, פלעגן אַלץ דערציילן, ווי אין אַלע חסיד׳ישע קלויזן און בתי מדרשים אין די שטאָט, איז מען זיך צוזאַמגעקומען צו סעודות הילולא, אָדער מסיבות לחיים, מ׳האָט געפראַוועט חסיד׳ישע פאַרברענגען אין אַלע עקן פון די שטאָט, מ׳האָט דערציילט סיפורים, און דערמאַנט מיט א רגש של קדושה מאמרים און פתגמין קדישין פונעם בעל הילולא זי״ע.

אויפ׳ן זעלבן פאַרנעם וועט אַצינד געפראַוועט ווערן די צאַנזער הילולא אין די שטאָט, צוזאַמען ביי וועלכן אידן וועלן מסיב זיין בשבת אחים גם יחד, און פראַוועגען אין א געהויבענע חסיד׳ישע אַטמאָספערע. אידן

וועלן דערציילן סיפורים און מעלה זיין זכרונו הבהיר פונעם בעל הילולא זי"ע. באַזונדער וועט מען האָבן די זכי' צו הערן דברי תורה וסיפורי צדיקים פון הרבנים הגאונים וצדיקים נכדי בעל הילולא זי"ע וואָס וועלן באַשיינען דעם אויבן אָן ביים געהויבענעם מעמד.

גלייכצייטיג וועט וועד "**בוני צאַנז**" זיין טעטיג במשך די טעג פון די הילולא קדישא. במשך דעם גאַנצן טאָג וועט זיין צוגעשטעלט מנינים לתפלה אינעם ביהכ"נ דצאַנז. אין בנין פונעם צאַנזער-שטיבל וועט זיין צוגעשטעלט רייכע איבערבייס און נאַרהאַפטיגע מאכלים, און ווי א גאַנץ יאָר וועט דער אוהל הקדוש זיין צוגעשטעלט מיט אַלע געברויכן לרווחת הנוסעים.

ספעציעל איז דער געשפרעך פון ביי אלעמען פון די גרויסע 'מסע התעוררות' וואס עס נעמט אונטער כ"ק אדמו"ר מבאבוב 45 שליט"א מעתיר און מתפלל זיין לישועת הכלל והפרט און באגלייטונג פון עדת צאן מרעיתו פון אמעריקע און אויך פון ארה"ק און אייראפע, דער רבי שליט"א וועט אי"ה פראווען דעם געהויבענעם טאג אין די שטאט צאנז אנגעפאנגען פון א ווארעמע תפלת שחרית און די אלטע היליגע שטאטישע שוהל, און שפעטער ארויף גיין צום ציון, און די פארנאכטס שעות וועט דער רבי שליט"א מעריך זיין שלחנו הטהור דער יארצייט טיש בהשתתפות מאסן חסידים, בוני צאנז האט צוגעשטעלט פיל איינרוכטיגען צו קענען אקאמאדירן דעם ציבור החשוב מיט אלע הצטרכות אריינגערעכט נארהאפטיגע מאלצייטן ספעציעלע שאטערס מיוחד פאר חסידי באבוב 45 און נאך, די נסיעה ווערט ארנדזשירט דורך די וועלט בארימטע פירמע 'ללכת' וואס מאכט אויך א ספעציעלן 'טשארטער פלייט' בלויז מיט חסידים ואנשי מעשה. זעט באזונדערע מודעה אין דעם קובץ די סדר הזמנים פון דעם סדר היום.

עס איז בטוח אַז די טויזענטער אידן וואָס פאָרן קיין צאַנז וועלן אהיימברענגן פאר דאָרט זעק מיט ישועות פאר זיך, פאר די משפחה און פאר גאַנץ כלל ישראל בזכותו הגדול פונעם היליגן דברי חיים.

זכותו יגן עלינו.

בס"ד

צאַנז

מיט ללכת

ללכת
טשארטער

מען פארט אראפ:
דינסטאג שמיני 3:00PM

מען קומט צוריק:
דאנערשטאג שמיני 8:00 AM

מיוחס בעריה מתפלל ויין אין:
צאנז, רימנוב, דינוב, שיניאווע, ליזענסק, לאנצוט, ריישא

DEPARTING FROM AND LANDING AT JFK AIRPORT

אונגארן / פוילן
נסיעה

מען פארט אראפ:
מאנטאג שמיני
3:45 PM

מען קומט צוריק:
דאנערשטאג שמיני
8:05 PM

מיוחס בעריה מתפלל ויין אין:
ראצפערט, קאלוב, קעדעסטיר, מאד, ליסקא, אוהעל, צאנז, רימנוב, דינוב, לאנצוט, שיניאווע, ריישא, ליזענסק, לובלין, קאזשניץ

מיוחס בעד"ה אינגעלטיגן אין צאנז אוך אין ליזענסק

פוילן / אוקריינע
שבת נסיעה

מען פארט אראפ:
דינסטאג שמיני
3:00 PM מינון טשארטער

מען קומט צוריק:
זונטאג תז"מ
10:40 PM

מיוחס בעריה מתפלל ויין אין:
צאנז, רימנוב, דינוב, שיניאווע, לאנצוט, ליזענסק, פרעמישלאן, יאמפעלא, האניפאלי, שפיטיווקא, באדרישוב

א עהויבענער שבת פעגט בערה"ק נעקאאוועט וועלן אין ליזענסק

718.215.1566 \ LALECHET.COM
INFO@LALECHET.COM

ללכת

מנהג אבותינו תור"ה

"סיום הש"ס ומשניות" וועט ווידעראמאל אפגעראכטן ווערן ביי סעודת הילולא צום פערטן מאל זינט די צווייטע וועלט קריג

אויך די וואס איז נישט מעגליך צו זיין אין צאנז ביים יארצייט קענען האבן די זכי' זיך אנצושליסן דורך אריינרופן די אפיסעם פון 'בוני צאנז' 845-600-1555

דאָס יאָר, וועט ביי די צענטראַלע סעודת הילולא אין די שטאָט צאַנז, אי"ה אָפּגעראָכטן ווערן דער "סיום הש"ס ומשניות" וואָס איז געלערנט געוואָרן דורך אידן חסידים ואנשי מעשה פון איבער דער גאָרער וועלט, און צום פערטן מאָל זינט די צווייטע וועלט קריג, וועט מען איבערפרישן דעם מנהג קדום וואָס איז געווען איינגעפירט אין צאַנז און אויף אַנדערע מקומות, מסיים צו זיין כל הש"ס ביי די סעודת הילולא פונעם הייליגן צאַנזער רב זי"ע.

דער מנהג פון מסיים זיין ש"ס ומשניות לרגל די הילולא פונעם צאַנזער רב זי"ע, איז געווען איינגעפירט אַלע יאָרן אין צאַנז, זינט נאָכן הסתלקות פונעם צאַנזער רב זי"ע. אין א צייטונג-אויסשניט וואָס איז פאַרבליבן פון שנת תרל"ז, וואָס באַריכטעט איבער די סאַמע ערשטע הילולא פונעם צאַנזער רב זי"ע, ווערט איבערגעגעבן, אַז ביי די סעודת הילולא וואָס איז אָפּגעראָכטן געוואָרן אין שפּיץ פון די קינדער פונעם צאַנזער רב, ווי הגה"ק משינאָווא זי"ע ואחיו הק', האָט מען מסיים געווען גאַנץ ש"ס וואָס מען האָט געלערנט לזכרו הבהיר פונעם בעל הילולא זי"ע.

אַזוי איז געווען דער סדר אַלע יאָרן שפּעטער אַז במשך דעם גאַנצן יאָר זענען געווען א צאָל חסידים וואָס זענען געווען נמנו לדבר מצוה, יעדער האָט געלערנט אַנדערע בלעטער און מסכתות, און אַזוי האָט מען לכבוד די הילולא מסיים געווען כל הש"ס כולה. אויך אין אַנדערע שטעט און געגענטער וואו עס האָבן געווואוינט חסידים פון הייליגן צאַנזער רב זי"ע, האָט מען לרגל ההילולא מסיים געווען כל הש"ס כולה.

אַצינד דאָס יאָר איז מען ב"ה ווידער זוכה להחזיר עטרה ליושנה, וועט מען ביי די סעודת הילולא וועט מען אי"ה מאַכן דעם סיום הש"ס ומשניות. כמובן האָט מען נישט אַצינד אָנגעהויבן, שוין פאַרגאַנגענעם יאָר ביי די סעודת הילולא רבתי וואָס איז אָפּגעראָכטן געוואָרן אין צאַנז, בהשתתפות פון עטליכע טויזנט אידן פון איבער דער גאָרער וועלט, שוין דאַן האָט "בוני צאנז" פראָקלאַמירט ביים ציבור איבער דעם בעפאָרשטייענדן סיום הש"ס וואָס מען האָפט מסיים צו זיין אויף קומענדיגן יאָר כ"ה ניסן, לרגל ההילולא פון שנת תשפ"ה.

אידן וואָס זענען געווען דאָרט אין צאַנז, און אידן וואָס זענען געווען אויף אַנדערע מקומות און האָבן געהערט פון דעם פריישן אונטערנעמונג, זענען געווען נמנו לדבר מצוה, און האָבן געגומען אויף זיך צו זיין צו א חלק פון דעם כח הרבים, צו נעמען אויף זיך דורכצולערנען א צאָל בלעטער אָדער גאַנצע מסכתות אין ש"ס אָדער משניות, אַזוי צו קענען מסיים זיין גאַנץ ש"ס לרגל הילולא.

במשך דעם יאָר האָבן די עסקנים פון בוני צאַנז, דערמאַנט דורך פערזענליכע רופן, זיכער צו מאַכן אַז יעדער לערנט דאָס וואָס ער האָט מקבל געווען אויף זיך, אַזוי צו קענען אָנקומען צום ציל מסיים צו זיין גאַנץ ש"ס לכבוד די יאָרצייט פונעם צאַנזער רב זי"ע.

אַצינד ווען מען האַלט שוין בעזהשי"ת פאר די יאָרצייט, גרייט מען זיך טאַקע בעזהשי"ת צו פראַווען ביי די יאָרצייט סעודה אין צאַנז, דעם סיום הש"ס ומשניות, און דערביי מחדש זיין זיו אורה פון דעם אור-אַלטן מנהג וואָס איז געווען איינגעפירט אין צאַנז אַזויפיל יאָרן נאָכאַנאַנד ביז צו די צווייטע וועלט קריג.

במשך די סעודה וועט מען מאַכן דעם סיום הש"ס ומשניות, וכנהוג וועט מען הערן די דרשות ודברי תורה במשנתו פונעם בעל הילולא זי"ע פון חשוב'ע רבנים נכדי בעל ההילולא זי"ע, און מען וועט הערן סיפורים ועובדות איבער דעם עבודת הקודש מיט מסירת נפש פונעם הייליגן בעל הילולא זי"ע.

בוני צאנז

וועד להכנסת אורחים
ושמירת ובניית קדשי עיר צאנז בפולין

נתייסדה ע"י הגה"צ
רבי זלמן הלברשטאם זצ"ל אבד"ק טשאקאוע
בהנהלת בניו הרבנים הגאונים שליט"א

מקום מנוחת כ' מרן רבינו הקדוש
בעל דברי חיים מצאנז זיעא"ב

Fundacja
BONEI SANZ-POLSKA
Tel: +1-845-600-1555

מודעה חשובה

תהלה לקל ית' שהוחזרה עטרה ליושנה כפי שהי' נהוג פה בעיר צאנז בשנים קדמוניות

לסיים כל הש"ס כולו וששה סדרי משנה

ביומא דהילולא קדישא

כ"ה ניסן הבעל"ט

לעילוי נשמת מרן רביה"ק

רבינו חיים בן רבי ארי' ליבוש זי"ע

וחכם לב יקח מצות ליטול חלק בלימוד תורה דרבים

יהי' הזדמנות להמנות בהאי חבורתא קדישתא
אצל העסקנים שיחיו בהסעודת הילולא ובמשך כל היום
או להשאיר הודעה על הטעלפאן של בוני צאנז
1-845-600-1555 #6

ואי"ה במשך השנה נתקשר עם הלומדים לזכור לסיים במועדו

שמעתי מכ"ק הגה"ק בעהמ"ח ספר לחם שלמה ושא"ס שהי' אבד"ק שמלויא ז"ל הי"ד, שכשנפטר מרן הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע זצ"ל, **בקש** [אחיו רבי אביגדור] **הה"ק מדוקלא ז"ל, מכל אחינו בני ישראל שהיו על הלוי', שילמדו כולם משניות לטובת נשמת הדברי חיים זצ"ל**, והאנשים שמעו כן תמהו ע"ז שפשוטי עם ילמדו משניות עבור מאורן ורבן של ישראל אשר בצלו אנו חיים, ואנו צריכים לו לזכות תורתו ועבודתו, והוא ז"ל למה לו כזאת מאתנו, ואמר הה"ק מדוקלא, שכך הנהיג הקב"ה בעולמו, שגם צדיקים אשר במיתתם קרוים חיים, אינם מתעלים בגנזי מרומים כי אם ע"י מעשי החיים אשר חיים המה עודנה בעולם הזה (מתוך מכתב הגה"צ רבי הילל ליכטענשטיין זצ"ל אבד"ק קראסנא, זכרונות המאור עמ' תקמ"ו)

האדרעס בפולין:

ביה"ח / הכנסת אורחים / מקוה: Rybacka 3 Nowy Sacz-33-300, Poland

בית הכנסת הישן: Berka Joselewicza 12 Nowy Sacz-33-300, Poland

ברכת חיים

לקט ענינים ופנינים על ברכות השחר

נוסח הברכה

(בצאנז) אמרו **"הנותן"** לשכוי בינה, ולא **"אשר נתן"**:

(ספר צאנז, ח"א עמ' רפד)

רביה"ק מצאנז אמר מקודם **"שעשה לי כל צרכי"** ואח"כ **"המכין מצעדי גבר"**.

(דרכי חיים אות יח)

מרן זקני עיר וקדיש מצאנז ודו"ז משינאווא ז"ל נהגו לומר **"ברכת שעשה לי כל צרכי"** קודם **"המכין מצעדי גבר"**:

(הרב י"י הלברשטאם מדאלינא - הנהגות אדם - בביאור אורחות אדם אות יא)

אאזמו"ר מרן רבשכבה"ג משינאווא זצוקללה"ה הי' נהוג לומר **"העושה לי כל צרכי" ולא שעשה** כדי שתהי' מטבע הברכה כשאר ברכות.

(דברי שלום עמ' קלו)

ואל תביאני לידי הרהור עבירה

בנוסח ברכת השחר ואל תביאנו לא לידי חטא ולא לידי עבירה ועון הנה י"א **לא לידי עבירה, ולא לידי הרהור עבירה**, וכעין נוסחא זו היא במחזור ויסרי אך שמעתי **בשם אדמו"ר הגה"ק מו"ה יחזקאל שרגא הלברשטאם משינאווא זצללה"ה** שפיקפק על נוסחא זו משום דאמרינן במסכת בבא בתרא דף קס"ד שמהרהור עבירה אין אדם ניצל בכל יום.

(לקוטי מהרי"ח)

חינוך צאן קדשים לאמירת ברכות, ועניית אמן

עניית אמן על ברכתם של קטנים

עוד ענין אחד אשר נוגע לעצמי **היינו שאני מפקפק בענין עניית אמן אחר ברכות של קטנים** כי צואה בפי טבעת אסור לאותו אדם וקטנים אין להם דעת להיות נקיים מכל וכל וכו', ע"כ אבקש להודיעני חוות דעתו הקדושה בכל אלה.

ומה שמסופק אם **לענות אמן על ברכת קטנים משום שאינם נקיים**, הנה לפי מה שמנהג פשוט שלא להרחיק בקורא שמע מקטנים דלא כהמג"א ז"ל סימן פ"א סוף ס"ק א' והוא משום דלאחריני לא איכפת לן בצואה שבפי הטבעת, **ממילא מותר לענות אחר ברכת הקטן** דהא לדידן לא איכפת לן מה שבפי טבעתו אינו נקי והקטן גופא אינו בר חיובא **ולכן בודאי מותר וחייב לענות אמן אחר ברכתו.**

(שו"ת דברי חיים או"ח ח"ב ס"ט)

מפי עוללים

אצל זקה"ק מצאנז זי"ע, היה **חק קבוע דבר יום ביומו** שאחד ולפעמים שני מהילדים היה אומר לפניו **את ברכות השחר אם בניו הקדושים בקטנותם או אחד מנכדיו או ילד אחר.**

(שפע חיים חורש"י חקת תשל"ט)

תיאור מחזה של רביה"ק זי"ע, בעניית אמן אחר ברכת השחר של קטנים

בעזה"י הנני אוכל ליחס עצמי בדבר הזה בשם תלמיד **לאותו צדיק הק' הרב דסאנז זי"ע**, כי מעת אשר ראיתי ממנו **גודל ההתלהבות וזריזות לעניית אמן ובכל כוחו**, ומאז הנני מזדרז ביתר ויתר שאת לעניית אמן.

ואשר ראיתי כי הוא זי"ע היתה רגלו האחת נתקלקלה, אשר בכל יום לפני התפלה **בלכתו למקוה הוכרח להיות אחד אשר ילך בצידו לשום ידו וזרועו עליו ולסמוך עצמו עליו**, וכבידות ההליכה אשר היה לו ברגלו הנתקלקלה ההיא, ועם כ"ז בהיותו בבהמ"ד בעת החל להתפלל, ובשמעו איזה, **ואפילו ילד בעת פון פארנט דאוועגען ושמעו כי אמר הברכות, מיד באותו רגע במהירות גדול עד מאוד, ממש כעוף הפורח שם היה אצלו, בלא הרגיש כלום כאב רגלו, והרכין עצמו אצלו לשמוע ממנו הברכות, ובכל כוחו בקול רם עד מאד ענה אחריו.**

אבל כבר ג"כ היו שם ילדים אשר ביתר שאת בר שכל היו, ובאו ועמדו בצדו באשר עמד, ושם באזנו אמרו הברכות, והוא זי"ע ועכ"י גם שם הרכין עצמו אליו, ובקול רם מאוד ענה אחריו בה"ו וב"ש אמן.

(מכתב מאיש חסיד מעיר חוסט - עלי זכרון ז' עמ' לח)

רבינו הרה"ק מראצפערט זצ"ל, ואחיו הרה"ק מטשחויב, בילדותם היו אומרים בכל יום ברכות השחר לפני אביהם

הגה"צ רבי שלמה יהודה וויינבערגער זצ"ל אב"ד באגאטע, נסע בצעירותו להסתופף **בצל אילן החיי"ם מרן מצאנז זי"ע**, והפליא לספר ממה **שראה איך שמרן מצאנז** נטע בלב רבינו שרשים עמוקים בעבודה שבלב - זו תפלה - לדעת מה היא, כשהוא קרא לפני לכתו לתפלת שחרית לשני בניו הצעירים הלא המה **רבינו הרה"ק מראצפערט זצ"ל ואחיו הרה"ק מטשחויב**, והם ברכו לפניו בקול את ברכות השחר, **והוא ענה אחריהם 'ברוך הוא וברוך שמו' ו'אמן'. והוסיף לתאר את המראה המבהיל איך שהדברי חיים היה תופס את ראשו וקופץ מרוב התלהבות כשעונה 'אמן' אחרי הברכות שלהם, ועל כל הסובבים נפל פחד ומורא גדול.**

(רביה"ק מראצפערט עמ' כו)

בהג"ה שם: מפי הרה"ח ר' אהרן זאב בוימהאפט נ"י מראצפערט - ווילאמסבורג נ.י., ששמעו מפי רבו הגה"צ ר' יחזקאל שרגא וויינבערגער זצ"ל אב"ד פאיע, בנו של הרב מבאגאטע. - **גם הגה"צ ר' חיים הלברשטאם זצ"ל האדמו"ר מטשחויב** - ניו יארק סיפר, שזקנו הקדוש מצאנז היה עונה 'ברוך הוא וברוך שמו' ו'אמן' על ברכות השחר שבירכו בניו הצעירים הנ"ל.

רגלי חסידיו ישמוד

סיפר לי הרה"ח ר' וואלף יאקאבאוויטש ע"ה, ששמע מאביו הרה"ח ר' חיים הערש ע"ה, ששמע **מהרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט זצ"ל שבילדותו היה אומר בכל יום יחד עם אחיו הרה"ק ר' ישעי'לע מטשחויב זצ"ל, את הברכות לפני אביהם הרה"ק מצאנז זצ"ל, וענה אחריהם אמן, פעם דרך הרה"ק ר' שלום אליעזר'ל בטעות על רגל אביו**, אמר לו אביו הק', שלום אליעזר לעב, וועז משיח וועט קומען, וועסטו דארפן ברענגען א חטאת שמינה.

(שיח זקנים ח"ז עמ' קפה)

שכר מצוה בהאי עלמא איכא

הי' חביב (הרה"ק ר' אהרן הלברשטאם ז"ל מביאלא בילין, בן הרה"ק רבי יוסף זאב ז"ל מקשאנוב) **אצלו כבבת עינו, בכל יום כד הוה טליא הי' אומר לפני ק"ז הד"ח, ברכות השחר והוא ענה אחריהם אמן, ואח"ז הי' נותן לו מעות בעד זה.**

(מוצל מהאש עמ' ט)

רביה"ק אמר לבחור בר מצוה: שרצונו לשמוע ממנו ברכות השחר

בשנת תרל"ו שנה האחרונה עלי אדמות של רביה"ק מצאנז זכה בחור הבר מצוה שמואל בן ר' העניך הערבסט, **להניח תפילין אצל רביה"ק**, לאחר שהדברי חיים הניח עמו התפילין, אמר יחד אתו את הפסוקים "וארשתיך לי" ופרשת קדש לי, ואמר לו: **עתה ברצוני לשמוע ממך ברכות השחר.**

(ספר צאנז, ח"א עמ' מז)

בקול דם

הרבי הקדוש מצאנז זצ"ל שמע פעם איך אחד אמר ברכות השחר בלחש שאף אחד לא ישמע הזכיר לו מה שהתורה אומרת **את הברכה** את הברכות שאנחנו אומרים כל יום **אשר תשמעו** שישמעו ושיכולים לענות אמן **אל מצות ה' אלקיכם** שייך גם למצוות:

(לקט מאוצר החסידות עמ' נב)

האר"י ז"ל שמע ברכות ממאה אנשים

הרה"ק רבי אהרן מקארלין זי"ע כותב אני מסכים שכל אחד ישמע מחבירו כל ברכה שצריך הוא לאמרה בכדי שיענה אמן, כי איתא בכתבי האר"י ז"ל **שהיה שומע ברכות השחר אפילו ממאה אנשים** אף על פי שהיה יכול ברגע אחד לייחד כל העולמות אפילו הכי לא השגיח על העת **ולא היה מתעצל לשמוע אפילו מאה פעמים הנותן לשכוי בינה'''** וכל הברכות:

(בית אהרן סדר היום ואזהרות)

עניית אמן של רבה"ק משינאווא זי"ע

רבה"ק **משינאווא זי"ע** השתדל לשמוע כל יום **מכמה אנשים** ברכות השחר כדי לענות אמן על הברכות:

(דברי יחזקאל החדש)

בבית מדרשו של **זקה"ק מגארליץ זי"ע** לא הניחו להיכנס למי שלא הקדים לבוא לפני אמירת ברכות השחר:

(שפע חיים רעוד"ר ח"ב עמ' נז)

פנינים

הטעם של שינויי הנוסחאות בברכות השחר

שמעתי מהרב הצדיק המפורסם מחסידי שינאווא מוהר"ר ברוך האלמינער זצ"ל מעיה"ק ירושלים, אשר בעיר יאניב היה איש אחד מחסידי **רבה"ק משינאווא זי"ע** והיה האיש מגדולי נגידי עירו ולעת זקנתו נהפך עליו הגלגל רח"ל, עד שהוכרח לסובב על עיירות לקבץ נדבות.

פ"א כאשר בא אל רבה"ק משינאווא זצ"ל התאונן לפני רבו על רוע מצבו מפרנסתו הבזויה שמתנתן מעוטה וחרפתן מרובה ושאל את עצת רבינו הקדוש אם טוב יהיה לו שיסתפק

בלחם צר ומים לחץ מיגיע כפו מלהיות מבקש מתנות בו"ד וגם נע ונד מעיירה לעיירה.

ויען לו רבה"ק משינאווא זי"ע כי לפי דעתו מוטב שיאכל בכל יום בשר ודגים וכל מטעמים ולהיות נודד מעיר לעיר, והטעים לו את דבריו כי האיש אשר יאמין בהשי"ת ויש לו ידיעה בעניני תקנת הדרכים, מחויב להאמין כי בכל מקום אשר תדרוך כף רגלו הוא צריך להיות שם לפי צורך עניני נשמתו לתקן שם איזה דבר, והשי"ת מסבב זאת לכל אדם לפי מזלו, היינו איש העשיר יסע מעיר לעיר וממדינה למדינה לצורך עסקיו, או לצורך נשואי בניו, וכדומה והעני יכתת שם רגליו לקבץ נדבות.

וסיים רבה"ק כי זהו הטעם של שינויי הנוסחאות בברכות השחר אשר יש אומרים **ברכת המכין מצעדי גבר, ואח"כ ברכת שעשה לי כל צרכי**, ויש שאומרים להיפך, כי האיש העשיר אשר השי"ת השפיע לו בביתו כל טוב, הוא מקדים ברכת שעשה לי כל צרכי, ואח"כ המכין מצעדי גבר מתקן את הדרכים כנ"ל.

אבל העני אשר ביושבו בביתו אין לו מאומה רק אחר שיכתת את רגליו למרחקים למקומות שונות ויקבץ איזה סכומי כסף להחיות את נפשו, הוא מברך מקודם המכין מצעדי גבר, ואח"כ שעשה לי כל צרכי.

(דברי יחזקאל החדש, בשם מגדיל ישועות מלכו ח"ב)

נוסח אחר: בספר מהרש"מ הכהן עמוד נא בשם רבינו משינאווא מה שמברכין בברכת השחר **שעשה לי כל צרכי, ואח"כ צריך לברך אשר הכין מצעדי גבר**, והפירוש שעשה לי כל צרכי שהשי"ת ביכולתו לעזור לו שיהיה לו כל צרכו, בזה המדינה ובזה העיר שיהיה לו פרנסה ושלום מבלי שיצטרך להיות נע ונד וגולה מעיר לעיר וממלכות למלכות, רק אשר הכין מצעדי גבר שמן השמים הוא שילכו ישראל מגולה לגולה ממדינה למדינה עד ביאת גואל צדק.

(דברי יחזקאל החדש)

המכין מצעדי גבר

זקה"ק מצאנז זי"ע אמר שאיתא בספה"ק (והוא ידע את כל נעלם) ועיי' בפרע"ח שער הכוונות דרושי תפלח השחר דרוש ג' שעל כן **"מברכים בכל יום המכין מצעדי גבר"** כי בעת שניעור האדם משנתו יש תולעת שמצפה לו על הארץ ליד מטתו, ואילו היתה התולעת מגעת אליו היה מת מיד אלא שמחסדי ה' שבקום האדם ממיטתו, הרי הוא דורך בדיוק על תולעת זו והורגה, ועל כן אומרים, **המכין מצעדי גבר** שמכין את צעדיו להרוג תולעת זו:

(שפע חיים חורש"י ראה תשל"ו)

בנוסח יהי רצון שאחר ברכת השחר מאדם רע ומחבר רע

בנוסח יהי רצון שאחר ברכת השחר, מאדם רע, ומחבר רע, ודקדק **רבינו הק' משינאווא זי"ע אם כבר מבקשים להנצל מאדם רע הכל בכלל מה מבקשים עוד להנצל מחבר רע,** ואמר שהשיב התמיהה ע"ז לאיש אחד שהיה מבקש ממנו בפעם אחת שהיה נוסע בדרך להסכים שיסע עמו במרכבתו, והשיב לו שאינו מסכים וכששאלו האיש מדוע אינו מסכים מה ראה בו, רבנו השיבו **יכול אתה להיות אדם טוב וכשר אבל לחבר לי איני רוצה בך** ובלשונו הקדוש **פאר א חבר טויגסט דיא סיר נישט** וע"ז אנו מתפללים מקודם מאדם רע אבל עדיין אף שאינו אדם רע אבל לחבר לו יכול עוד להיות רע, ע"כ מתפללים עוד להנצל מחבר רע ג"כ.

(מקוה ישראל ה' בשם הגה"צ רבי ישראל פריינד מהוניאד זי"ע)

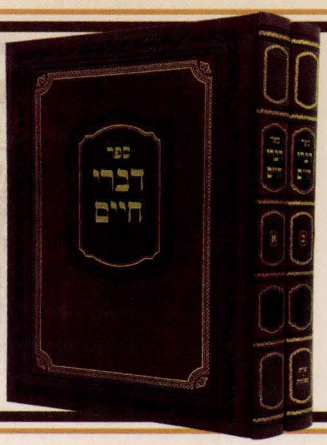
כ' בס' דעת זקנים דכ"ו בעת האסיפה הגדולה בעיר לבוב של גדולי ישראל למען חיזוק הדת בא איש א' מכת החפשים **לפני הרה"ק משינאווא זי"ע** ויתפאר לפניו כי הוא נדיב לב, ויספר לפניו את רובי צדקותיו וכל מגמתו היתה להטות את לבו אליו להכניסו בברית חבורת היראים, ויאמר לו הה"ק בחכמה בעבור איש כמוך תקנו לנו חז"ל להתפלל בכל יום, ותצילנו מאדם רע, ומחבר רע, כי יש אדם שהוא רע לשמים ולבריות, ויש ג"כ אדם כמוך טוב לבריות, נדיב לב ומפזר מעותיו לדברים שבצדקה, אבל הוא רע לשמים גם עם איש כזה לא טוב להתחבר, כי הוא אבן נגף לאיש הישראלי, אשר חוץ ממצות צדקה, יש עוד לפניו תרי"ג מצות, ועל זאת יתפלל כל חסיד בכל יום **שיצילנו מאדם רע**, וגם **מחבר רע** כמוך:

(עטרת חיים)

ומדינה של גהינום – מקפל תפיליו מצננין לו גיהנום

ראיתי אצל אבותי הקדושים זי"ע, שהניחו וכרכו בעצמם התפילין ולא נתנוהו לאחרים לכרכן, והוא מסתבר שכן דרך חסידים וישרים שלא יהיה מצות בפרט קדושת תפילין בזויות עליו ליתנם לאחרים לכרכן מיד אחרי חליצתן כמו שנפטר מהם ולעול היו עליו **ושמעתי מאאמו"ר הקדוש זי"ע שאמר בשם רבינו הגדול והקדוש זי"ע בעל דברי חיים**, כי נמצא בירושלמי כי הכורך תפילין בעצמו מצננין לו גיהנום, והגם כי לא מצינו זה בירושלמי שלנו נאמן העד רבינו הגדול מצאנז אשר בודאי ראה או ידע כי כן הוא בדברי חז ל וכל ירא ה' יזהר בזה:

(דברי תורה ח"ה אות סז)

ליקוט
דברי חיים
על ברכת השחר

פירוש המלות – עם ביאור משולב מיוסד על פי ענינים מלוקטים מספר הקדוש דברי חיים.

הנה ימים באים בהתקרב יומא דהילולא קדישא של מרן רביה"ק מצאנז זי"ע ועכ"י, ורבים נכספו לדבק בדבריו הקדושים לכן אמרנו ללקט תורת חיי"ם וממקור מים חיי"ם, הלא הם ספרי דברי חיים המדבר ד"א חיים, בביאור ברכות השחר שבזה פותחים בכל יום בעמדינו בתפלה לפני אדון כל.

הליקוט הוא כדלהלן:

פירוש המילות הם באותיות אלו. - אותיות כאלו הם תוכן דבריו בנוים על פי שורש דבריו הקדושים. - **לשונו הקדוש של רביה"ק זצ"ל המובא בתוך הביאור הם באותיות כזה.** - הסימן כזה - הוא לציין שלשונו הק' הם מלוקטים ממקומות שונים בספר ד"ח, ושולבו יחדיו למען ירוץ בו הקורא, ואחרי כל פיסקא הבאנו דברי רביה"ק שמשם בנוי הביאור. ויה"ר שזכותו הגדול יגן עלינו ועכ"י ללכת בדרכיו הטהורים, ולהוושע במדה טובה ישועה ורחמים, ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל. ותבוא אלינו כל הברכות הכתובים בתורה מתוך רחמים וחסדים אמן.

(הציונים ומ"מ הם לפי דפוס ספר דברי חיים על התורה ומועדים ב"כ, שהו"ל הגה"צ אבד"ק רודניק שליט"א, ותשח"ח לו)

מלך העולם

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם

עיקר עניני מלוכה הוא שיקבלו ברצון המלך לא בחוזק, כן הוא טכסיסי מלכות, ומושל בחזקה נקרא מושל לא מלך, ובחינת מלוכה נקרא מה שמקבלים ברצון את המלך - הגם שהוא מלך עולם ולית אתר פנוי מיניה, רוצה שיקבלו עול מלכותו - כדי שיגלה מלכותו עלינו שנמליך אותו, וזה היה הרצון בתחלת הבריאה בראשית הנעלם - ברא כל העולמות לתכלית עמו שיקבלו מלכותו עליו - ונתן להם הבחירה כדי שיהיה בחינת מדת מלכות בקבלת עול מלכות שמים בבחירה - ואחרי שיקבלו עול מלכותו ישפיע להם שפע מלמעלה

אך לכאורה קשה, אם כן למה לו שיקבל אלהותו, הלא שמים וארץ מלא ומבלעדו אין עוד, מה תועלת שיקבלו נדכאים מלכותו. **אך** באמת אנו רואים מנהג מלכים כשעושה גבורה ומראה גבורותיו, **ממליכים אותו ומקבלים מלכותו, וקשה למה לו שיקבלו מלכותו, הלא יד חזקה עמו, כמו שאנו רואים במלכים גדולים בעלי זרוע שרוצים שהעם יקבלו מלכותו, אך עיקר עניני מלוכה הוא שיקבלו ברצון המלך לא בחוזק**, כן הוא טכסיסי מלכות, ומושל בחזקה **נקרא מושל לא מלך**, ובחינת מלוכה נקרא מה שמקבלים ברצון את המלך. וכן הקב"ה נהג עמהם בטכסיסי מלכות שיקבלו עול מלכותו ברצון, הגם שהוא מלך עולם ולית אתר פנוי מיניה, רוצה שיקבלו עול מלכותו:

והנה קבלת עול מלכות שמים ברצון, הוא מחמת שכן רצונו יתברך, ובשביל כבודו ברא הכל כמ"ש (ישעיה מג, ז) ולכבודי בראתיו (אבות פ"ו) והוא מדת מלכותו שנקרא כבוד (זוה"ק בראשית כה.) כדי שיגלה מלכותו עלינו שנמליך אותו, וזה היה הרצון בתחלת הבריאה בראשית הנעלם:

(יתרו צג:)

ומבואר שהעולם נברא בדיבור (ב"ר יב, י) ובאמת הוא מלכותו ית"ש שנקרא דבר ד' (זוה"ק בלק קצא.) ובמדת מלכותו הוא ברא העולמות כידוע (שם פנחס רלט.) שמדת מלכות הוא ההתהוות להעולמות, כי הקב"ה רצה ברצונו להתגלות כבודו ומלכותו, האציל מדותיו **עד שיתגלה כבוד מלכותו, ואין מלך בלא עם וזה ברא כל העולמות לתכלית עמו שיקבלו מלכותו עליו:**

(ר"ה ה.)

וזה שאנו אומרים **אדון עולם אשר מלך בטרם כל יציר נברא היינו שמתחלה עלה ברצונו הפשוט להיות מלך**, ולכן שיער כביכול כמה עולמות שיברא כדי שיוכל להיות אדם בעל בחירה שיקבל עול מלכותו, ובחינה זו נקרא נקודת **מלכות**, שרצה ברצונו הפשוט שעמו אשר נברא יקבלו **מלכותו, ואחרי שיקבלו עול מלכותו ישפיע להם שפע מלמעלה:**

(ר"ה יב:)

ומבלעדו אנחנו מה ואפס המוחלט ולא, ורק הבורא כל עולמים שבראנו ברוב חסדיו, ואם כן מה נחנו לתת כח למעלה, אך הוא על דרך שאמר דוד המלך ע"ה (דבה"י א' כט, יד) **הכל שלך ומידך נתנו** וגו'. **אך עיקר כוונת הבורא ב"ה וב"ש שיתגלה מלכותו, ואין מלך בלא עם** ולפיכך ברא מאפס המוחלט עולם וכמה מיני אורות עד שברא עולם הזה, שיהיו בני אדם, **ונתן להם הבחירה כדי שיהיה בחינת מדת מלכות בקבלת עול מלכות שמים בבחירה:**
(ר"ה כד:)

אתה חונן לאדם דעת

נעשה אדם בצלמנו, היינו כביכול בעל רצון, **והפליא חסדו ית"ש עם האדם שנתן לו חכמה ובינה:**
(שבועות רסה:)

ומותר האדם הוא **בשכלו, שיש לו שכל ודעת המבחן,** כי הגם שיש בבעלי חיים פקחים, אך אינם בבחינת כח הדעת השופט כידוע ולזה אמרו חז"ל שהאדם דומה בזה למלאך שיש לו דעת כמבואר במסכת חגיגה (טז.):
(חנוכה קמ.)

ועיקר הוא **הדעת,** דהנה חכמה יש שעדיין בכח, שהאדם הזה הוא חכם, היינו בכחו להוציא לפועל חכמה, וכן **להבין דבר מתוך דבר:**
(תצוה קח:)

אך כל שלימות האדם הוא **הדעת,** ומי שאינו בגדר אדם מקרי שאינו בר דעת, **דעיקר תואר האדם שהוא בר דעת:**
(תצוה קט.)

ולכן האדם כשעושה איזה דבר **צריך להתיישב בחכמה שבמוחו,** ולזכך בלבו מהות החכמה שימצא בזה הדבר, ומה תועלת יגיע לנפשו:
(תשא קיג:)

וכמו כן בעניני חושי האדם, יש מדרגת חכמה שבמוח, הוא עצם כח השכלי, ויש כח המחשבי המבין הדבר **ברוחב הבנה:**
(קרח קפו:)

תכלית הבריאה להיות נצמדים אור וחושך

ולכן נראה לי דהבנת הכתוב על פי דברי זוה"ק (וארא כו ע"ב) על פסוק (דברים ד, לט) וידעת היום, ומפרש שהכתוב מזהיר לידע מדת היום, **שהיום ולילה ליום אחד נחשבים ואין יום בלא לילה,** והשבות אל לבבך, **היינו שמזה תדע שתכלית הבריאה להיות נצמדים אור וחושך ובהם סדר הזמנים יום ולילה נקראים בכללות יום אחד,** כמו כן הלבבות, **היינו יצר טוב ויצר הרע, המה כאחד נצרכים לעבודת השם יתברך,** כמאמר חז"ל (ברכות נד.) בכל לבבך (דברים ו, ה) בשני יצריך, כי ה' הוא אלקים, ומזה תדע שהנהגת הבריאה הוא ליחד מדת אלקים מדת הדין (ב"ה) [בה'] מדת הרחמים, וד' אלקים ממש,

אֲשֶׁר נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִינָה לְהַבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לָיְלָה

ללב האדם (תר"י ורא"ש, ברכות ס.)

הפליא חסדו ית"ש עם האדם שנתן לו חכמה ובינה - ומותר האדם הוא בשכלו, שיש לו שכל ודעת המבחן - שיוכל האדם לְהַבְחִין בֵּין יוֹם וּבֵין לָיְלָה מפני שהיא מצרכי בני אדם שהם עומדין ממטתן וידעו שמתחיל היום (אבודרהם). **שהיום ולילה ליום אחד נחשבים ואין יום בלא לילה - שתכלית הבריאה להיות נצמדים אור וחושך ובהם סדר הזמנים יום ולילה נקראים בכללות יום אחד**

ולרמז - שיצר טוב ויצר הרע, המה כאחד נצרכים לעבודת השם יתברך - והשוב מכונה ליום ולאור, והרע לחשיכה ולילה - והנה עיקר הכל לתקן החשיכה לאורה - כי תכלית עבודה להסיר החושך, וזה עיקר לברר האור מתוך החושך ולהפוך החשך לאור - ותוכלו לבחון האור מתוך החשך, ולהיות ממונה ושר על יצרו - והיינו הצדיקים שמזדככים החומר - גם החשך היינו החומר יש להם אור

כי מדת הדין הוא רק להראות מדת גדולתו וחסדו עמנו:

ועל כן י"ל שזה נמי כוונת הכתוב, ראה אנכי, **היינו לראות התגלות אלקות.** נותן לפניכם את היום, **היינו שתראו את החשך ואור יחד המה כלולים ונקראים יום אחד.** ברכה וקללה, היינו היצר טוב הנקרא ברוך והיצר הרע הנקרא קללה. את הברכה, **היינו שימתיק היצר הרע ויהיה טפל ליצר טוב לסייעו לעבדות השם,** ויהיה נכלל בכלל את הברכה אם תשמעו, אזי יהיה נכלל היצר הרע ביצר הטוב ויהיו נקראים יחד את הברכה:
(ראה רנג.)

אין יום בלא לילה

בפסוק (דברים ד, לט) והשבות אל לבבך וגו' וידעת היום כי ד' הוא אלקים, וכתב בזוה"ק **לפרש כשידעת היום דלית יום בלא לילה וכולו יום אחד, כן נמי לבבך, יצר הטוב ויצר הרע שניהם באחד המה אדם,** כי יוכל האדם לעבוד השם בשני יצרים, כי ד' הוא אלקים:
(האזינו ש.)

שהקב"ה חילק העולם **ונתן גבול** לחשך ולאור, **ושיהיה דוקא יום שלם על ידי יום ולילה,** ולא שכל אחד ישמש בערבוביא כמו במעשה בראשית בתחלת הבריאה, ורק התיקון שיוכר האור על ידי החשך, **ואז על ידי אור וחושך הוא יום שלם:**
(קרח קפג:)

עיקר הכל לתקן החשיכה לאורה

והנה **הטוב מכונה ליום ולאור, והרע לחשיכה ולילה,** וכמאמר הכתוב (קהלת ב, יג) כיתרון האור מן החשך, והנה **עיקר הכל לתקן החשיכה לאורה** כמבואר בזוה"ק (בהקדמה ד.) על הכרוז שיוצא מאן מנכון דמהפך חשוכא לנהורא וכו'. והנה ידוע מזוה"ק (בראשית יז.) שגם **היום כלול מיום ולילה מחשך ואור,** ונתוסף ביום שכתוב (בראשית א, ה) **ויקרא** אלקים לאור יום, ובחשך כתיב **קרא,** ויתר עליו היום **בוא"ו יו"ד** כמבואר בזוה"ק (בראשית יז.) והנה נכלל החשך והלילה תוך האור והיום:

והנה יעקב אבינו ע"ה היה רוצה שימכור לו עשו חלקו שבקדושה ויוכלל בבחינת יעקב, כמו **שהלילה נכלל ביום,** ולזה אמר לעשו

שחלק בכורתו, חלק הרע שיש בו צד קדושה, ימכור לו, כמו יום שנכלל **החשך והלילה בו.** וזה מכרה **כיו"ם** בכורתך, דהנה הצד קדושה שבעשו היה יכול להכלל ביעקב, וזה צד הקדושה שבו נקרא בכור נגד הרע שבו, וזה מכרה בכורתך, היינו המובחר שנקרא בכור מכור לי, ותהיה **נכלל כמו יום שנכלל בו הלילה,** וד"ל:
(תולדות לא:)

תכלית העבודה להסיר החושך

ויפגע במקום, כי הוא באמת היה **כולו אור,** ובבואו לעסוק ולתקן עולם הגשמי פגע במקום, בבחינת צמצום וגבול, דכן אברהם אבינו ע"ה הלך למצרים כדי להזדכך, **כי תכלית עבודה להסיר החושך,** וזה עיקר **לברר האור מתוך החושך ולהפוך החשך לאור,** וכמבואר בזוה"ק (בהקדמה ד.) מאן מנכון דמהפך חשוכא לנהורא. ולכן יעקב אבינו ע"ה הלך לחרן, מקום הדינים והצמצום היותר חשוך, בבית לבן שהיה משוקע כידוע בספרים הקדושים (עי' זוה"ק ויצא קמז.) ולכן כאשר הלך מתחלת יציאתו מבאר השבע כנ"ל, פגע בגבול וצמצום, והוא בקדושתו **הסיר החשך:**

וזה וילן שם, כאשר פירש **רבינו אדמו"ר רשכבה"ג מלובלין** וילן, היינו **שהסיר החשך של לילה והאיר היום:**

(ויצא מ.)

בני ישראל יכולים לבחון האור מתוך החשך

ולזה אמר הכתוב, אתם, שראיתם את הרע שבמצרים ערות הארץ, ואתם באתם לקדושה גדולה, **תוכלו לבחון האור מתוך החשך, ולהיות ממונה ושר על יצרו, ולהתנהג במדות רק לעבדות השם, ולהיות פרוש,** היינו קדוש. ובאמת תוכן אלו הדברים לא כל איש יוכל לידע, רק המכונה בשם ישראל, לזה סיים הכתוב אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל:
(שבועות רעז.)

והיינו (בראשית א, ה) ויקרא לאור **יום** ולחשך קרא **לילה,** דזה בחינת התנועה מה שסידר הקב"ה זמנים, שיהיה בחינת יום ולילה ויהיה בחינת עתה:

ולענינינו הוא מה שמבואר במדרש רבה (ב"ר ג, ת) **אור** מעשיהם של צדיקים **וחשך** מעשיהם של רשעים, **והיינו הצדיקים שמזדככים החומר** ועושים ממנו צורה, **גם החשך היינו החומר יש להם אור,** והיפוך הוא להיפוך:
(חנוכה פג:)

עם סגולה

כי רצון השם יתברך לבחור **בזרע ישראל ולקחתם לעם סגולה:**
(ואתחנן רמו:)

אך בעיקר מקור אומה הישראלית שבחר בנו השם ונשבע לאבותינו שלא ימאס בזרע ישחק על כן מוכרחים להטיב מעשיהם, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל (הל' תשובה פ"ז ה"ה) שסוף שיעשו ישראל ויוכרחו על כרחם לעשות תשובה. ואם כן בבחינה זו נקראים עומדים, שעומדים על מדרגה שמוכרחים לעשות תשובה ולהיות בדביקות הנפלא ולא יאבדו ח"ו, מה שאין כן ליתר **האומות שכמה אומות** כלו ונמחה שמם מלהזכר, **אבל ישראל בבחינה זו עומדים, שעל כל פנים יגאל אותנו הבורא ית"ש ויתעלה:**
(נצבים רצה.)

ואדם הישראלי הוא הנקודה הפנימית שבשבילו נבראו כל העולמות:
(קדושים קמד:)

דהנה **תכלית כל הברואים הוא עבור ישראל עבדו שבשבילם נברא העולם** (ויק"ר לו, ד), וכבר הקדמנו פעמים שמדרך הטוב להיטיב ולכן הטיב (ר"ס) [רב טובה] עם עמו ישראל שהמה תכלית ועיקרי העולם, להעלותם עדי שיקראו אל, וכמו שקראו הקב"ה ליעקב אל (מגילה יח.) ומה שהצדיק גוזר הקב"ה מקיים (עי' במ"ר יד, ד) ומה הקב"ה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם

צריך ליתן שבח והודאה למקום שבחר בנו מכל הגוים וקרבנו לעבודתו (טור).

כי רצון השם יתברך לבחור בזרע ישראל ולקחתם לעם סגולה – ומקור אומה הישראלית בחר בנו השם ונשבע לאבותינו שלא ימאס בזרע ישחק - ואדם הישראלי הוא הנקודה הפנימית שבשבילו נבראו כל העולמות - תכלית כל הברואים הוא עבור ישראל עבדו שבשבילם נברא העולם - ואף - העולם נברא על ידי התורה - והודיע להם מקודם שורש התורה כיון שנתייעץ עמהם - אבל - חכמי הגוים כאין וכבלי מדע - ואין להם נפש השכלי - וגוי - אינו בגדר הברית ונקרא ערל לב, ומה מועיל תודתו - אבל לנו נתן - תורה הקדושה הוא כח אלקי, ושרשו אינו יכול להתגלות רק לעמו ישראל - והגשמית וחומרית של בני ישראל הוא גם כן קדוש

מחיה מתים הצדיק מחיה מתים וכו' (ד"ר י, ג):
(תבא רעח.)

וזה אמר (תהלים קמז, כ) **לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום,** היינו הגם שעשה להם משפטים אין בהם חוקה, כמו במשפטי ישראל שיש להם גם בדינים ובמשפטים, חוקים כמו עדות שאין אתה יכול להזימה (סנהדרין מא ע"ב) וכיוצא בזה. והוא מטעם שעיקר **תורה הקדושה הוא כח אלקי, ושרשו אינו יכול להתגלות רק לעמו ישראל, שהעולם נברא על ידי התורה** (ב"ר א, א) והצדיקים נתייעץ עמהם הקדוש ב"ה (שם ח, ז) ואם נברא העולם על ידי התורה מסתמא **הודיע להם מקודם שורש התורה כיון שנתייעץ עמהם,** לכן התורה נעלמה מעיני כל חי אפילו המלאכים (במ"ר יד, כב) רק [לא] [ל] ישראל:
(נצבים רצט:)

אין חכמה בגוים

אולם לא רבים יחכמו, וחכמי הגוים כאין וכבלי מדע, ... לשוא חזה נפשם, כי לא יכלו לחתור היבשה יסוד האמת, כי טח לבותם מהשכל, כי המדות פחיתות ותאוות, דימו בנפשם בדמיונות כוזבות נגד האמת:
(לך ז:)

אסור ללמוד תורה רק לבעל ברית, ואם אינם מקיימים המצות כמ"ש אותי עזבו, **אם כן ח"ו אינם בגדר הברית ונקרא ערל לב, ומה מועיל תורתו.** אך באמת התורה נקראת מאורסה לנו (עי' ברכות נז.) ואף על פי **שחטא ישראל הוא** (סנהדרין מד.) **והתורה מחזרת אותו למוטב,** וזה באמת שכרת עמנו השם בחורב בנתינת התורה, שתורה תהא לנו מאורסה לעולם:
(בחקותי קסא:)

אפילו הגופים של בני ישראל יש בהם קדושה, וק"ו נפשות ישראל

יש הבדל בין קדושה לחול, ועל פי הדרך אשר נודע כי יש באדם **חומר,** הוא הגוף ונפש חיוני טבעי, **ונפש** המשכלת כנודע בחוש. אולם באמת כל זה הוא **בחומר** לגבי **נפש** האלוקי האמתית, **ואפילו חומר מגוף איש הישראלי היא כנפש לערך שארי הנפשות** ... אולם **נפש אלוקי הוא חלק אלקי כביכול,** כמאמר המדרש כל הנופח מעצמו נופח, ומקרא מלא דבר הכתוב (בראשית ב, ז) ויפח באפיו, ואתם קרוים אדם (זוה"ק בראשית כ ע"ב). והנה באמת **הנפש** האלקי יש בו חמשה חלקים, נפש רוח נשמה יחידה חיה (ד"ר ב, לז) וכל חלק נקרא חומר לגבי עילתו, וידוע בספרים שבדור הפלגה נפלגו הכחות עליונים, **ונשארו הנפשות הקדושות לאברהם וזרעו:**
(לך ח:)

ארץ ישראל היינו הגשמית וחומרית של בני ישראל הוא גם כן קדוש:
(לך יא.)

שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי

שפטור מכל המצות (ראב"ן).

כי נפשם מזוהמת מתאוות וגאות והבלי עולם הזה, ולכן אין דבר שבקדושה נרשם בשכלם - והקדוש ברוך הוא הפריש ישראל לחלקו - תכלית השלימות של כל העולם - כי האומות רוצים רק טובת עצמם - ואנו בני ישראל הדבקים בו יתברך באמת, וגם בגודל הגלות ותוקף השעבוד לא עזבנו את שמו יתברך - וזה הוא מעלת ישראל מכל האומות, שהאומות כאשר ירעב קילל אלהיו - אולם בני ישראל כל מגמתנו רק לעבדות ד', וכל הגיונינו ותאוותינו לדבק בד' הטוב ב"ה וב"ש

ישראל יש להם השתוקקות וכיסופא לעבוד ד' - מחמת אהבה הקשורה ממקור התולדה זרע אברהם אוהבו - וכל האומות המה מנגדים לקדושה ולאומה הישראלית - וכל אחד רוצה להצר לזרע ישראל ולבטלם ח"ו מהקדושה

ואנחנו בני ישראל, גם בתוך הארץ הנשמה הלזו, ובכל מעשינו הגשמים אוד לנו על פי תורתנו הקדושה והמצות - תכלית העיקר הוא להמליך הבורא ית"ש על כל העולם כולו, ומדברים גשמיים יעשו מצות להעלות הניצוצות הקדושות, ולמשוך קדושת הבורא ית"ש ויתעלה על עולם הגשמי ולשרות שכינתו בינינו - ובאמת תוכן אלו הדברים לא כל איש יוכל לידע, רק המכונה בשם ישראל.

אדם אתם (יחזקאל לד, לא) אתם קרוים אדם (יבמות סא.) **תכלית השלימות של כל העולם:**
(חנוכה קנה:)

האומות רוצים רק טובת עצמם

כי האומות רוצים רק טובת עצמם, ולכן רודפים אחר כזב ושקר אולי יכלו לבא למבוקשם תאות וכיוצא בזה, **אולם בני ישראל כל מגמתנו רק לעבדות ד', וכל הגיונינו ותאוותינו לדבק בד' הטוב ב"ה וב"ש:**
(שופטים רסד:)

כי הנה אנו בני ישראל הדבקים בו יתברך באמת, וגם בגודל הגלות ותוקף השעבוד לא עזבנו את שמו יתברך, ואנחנו יודעים מה שעשה הקדוש ב"ה הוא מחמת חטאתינו, ולו הצדקה. **וזה הוא מעלת ישראל מכל האומות, שהאומות כאשר ירעב קילל אלהיו** כי לא אלקים המה (מלכים ב' יט, יח) אבל אנחנו יודעים שד' הוא אלקים (דברים ד, לה):
(ר"ה ג:)

גוי אחד בארץ

דהנה ידוע (אבות דר"נ לא, ג) שאדם הוא באברים וגידים והוא (בעולם) [כעולם] מלא, דכל המציאות הוא בחינת אדם כמבואר ברמב"ם ז"ל (מו"נ ח"א פע"ב) **וכמו כן אומה ישראלית המה כמו אדם אחד,** ואתם קרואים אדם (יבמות סא.).
(תשא קיג.)

צמאה לך נפשי

דהנה ידוע דרך הפלוסופיא להקיש היקשים והגיון בהיקש דבר לדבר, ולומדים אלקות מנפש האדם וממנהגי הטבע, והנה המה **טועים בדמיונם, כי נפשם מזוהמת מתאוות וגאות והבלי עולם הזה, ולכן אין דבר שבקדושה נרשם בשכלם, כי המה מדמים בשקר, כי נפשם היא מלא נכליות ושקר, ואינם יכולים לבוא על האמת בדמיונם הכזב,** כי הנפש באמת אינה מתאוה לדבר גשמי רק נפש הבהמית אבל לא נפש השכלית וגם שארי כחות הנפש, אשר נקרא האדם על שם (ישעיה יד, יד) אדמה לעליון כי בצלם אלקים נברא (בראשית א, כז) והוא דוקא בנפש השכליית שלו, ולא בנפש הבהמיית, **ולכן כל החושים בנפש השכלית המה רוחניים באמת,** לא כן נפש הבהמית. והכופרים הללו שהולכים אחרי בצעם, **ואין להם נפש השכלי** איך יכולים לבא להקיש דבר מדבר:
(סוכות נג.)

והנה **כל אחד מישראל יש לו תשוקה לעבוד השם,** מחמת אהבה הקשורה ממקור התולדה זרע אברהם אוהבו:
(במדבר קסז.)

דהשכינה שורה במשכן להתיחד עם נשמות ישראל, **כי ישראל יש להם השתוקקות וכיסופא לעבוד ד',** והקדוש ב"ה עושה להם רצונם:
(במדבר קסז:)

והנה גם ברשעים המעיקים לישראל המה לתועלת, כמאמר הכתוב (שופטים ג, א) אשר הניח [ה'] לנסות [בם] את ישראל, והמה שבט ליסר כדי לעשות תשובה. **והנה כל האומות המה מנגדים לקדושה ולאומה הישראלית, כל אחד לפי שורשו בניצוץ הקדוש מהדינים שבו נאחז השר שלו, וכל אחד רוצה להצר לזרע ישראל ולבטלם ח"ו מהקדושה,** ואם ישראל עושין רצונו של מקום ומתחזקים נגדם בקדושה ואהבה ויראת השם, אזי מתבטלים הניצוצות הקדושות

מהם, כי אין צריך כלל ליסרם, שהמה קדושים ויראים זולת השבט, **ואז לפי ערך קדושת ישראל נתבטל כנגדם מן האומות,** וזה לעומת זה עשה אלקים (קהלת ז, יד):

(זכור רז.)

אונס רחמנא פטריה

אך האמת שרצון הבורא מתחלת הבריאה שיהיה רחמים כדי לשוב על חטאיו, כי ידע יצר לבב אנוש שהוא החומר מביאו לחטא, גם היצר הרע מחטיאו, וקשה לעמוד נגדו בלתי עזר אלקים והחוטא ישוב, לזה קדם התשובה לעולם, אך זה הוא רק רצון העליון שאין נודע לנו, ואין טעם לרצון. אך כל זה לישראל שנקראים אדם, ונשמתם הוא בחינת רצון, **ובודאי רצון אדם הישראלי למסור נפשו לד' ולא לחטא, והוא כביכול אנוס בדבר העבירה,** ולזה הקב"ה מטיב עמהם להתנהג במדת הרצון, ולמחול להם על ידי תשובה. **אבל אומות העולם שהם הסיגים ורחוקים מאמת ורצון אלקים,** ולכן מתנהג עמהם כפום עובדיהון, וכמבואר במדרש (ילק"ש בשלח רלד) שאמר הקב"ה למקטרג שמא אתה דן שוגג כרצון. מה שאין כן האומות שהמה בטבעם לעשות כו', והמה הסיגים, והמה שונאי השם כידוע, ולזה הקב"ה אינו מתנהג עמהם רק כפי הדין (זוה"ק יתרו פ ע"ב):

(פסח רלו:)

יבואו טהורים

והנה מה שגוי מטמא בהיסט הוא משום שהוא כחו, כמבואר במשנה (זבים פ"ה מ"א מ"ז) וש"ס (שבת פג ע"ב) שהיסט הוא כח הזב, והן באמת טהרות וטמאות הוא דבר חוקי שאין לו טעם, אך מכל מקום גם הרמב"ם ז"ל (הל' מקואות פי"א הי"ב, ומו"נ ח"ג פמ"ז) נותן כמה פעמים טעם לאלו הענינים. ולכן גם בכאן י"ל **הטעם שמטמא הזב בהיסט מפני שבא הדבר לגבול וכח הטומאה, ואנחנו בני ישראל צריכים שיהיו כל בחותינו בגבול הטהרה:**

(חנוכה סט.)

ולזה אנחנו מדליקין, להורות שהקב"ה עשה עמנו נס, והבדילנו מן הטועים שיושבים בחשך והולכים אחרי הטבע, **לא כן אנחנו בני ישראל, גם בתוך הארץ הנשמה הלזו, ובכל מעשינו הנשמים אור לנו על פי תורתנו הקדושה והמצות,** שבכל מעשה ממעשינו תאיר לרגלנו מללכת בחשך אחרי התאוות:

(סוכות נד:)

ואנחנו עם בני ישראל, עם צדיקי הדור החשמונאים, מסרו נפשם על קדושת השם יתברך ויתעלה לבלתי הלוך אחרי מחשבות חצוניות ח"ו, ורק לעשות המצות חקים, **ואשר אצל היונים לחרפה לעסוק בדברים גשמים לעשות מצות,** ואצל עם בני ישראל הקדושים הוא להיפוך, **תכלית העיקר הוא להמליך הבורא ית"ש על כל העולם כולו, ומדברים גשמיים יעשו מצות להעלות הניצוצות הקדושות, ולמשוך קדושת הבורא ית"ש ויתעלה על עולם הגשמי ולשרות שכינתו בינינו,** ועיקר לזיכוך החומר ואיברים הפחותים, לזככם וליקח כל התאוות ומדות האנושית לעבדות הבורא ב"ה וב"ש:

(חנוכה עא.)

אך ידוע (סוכה נה ע"ב) שפרי החג הוא **כנגד ע' אומות, ושורש חיותם הוא מגבורות,** כאשר יבואר בפסוק (שופטים ג, א) אשר הניח ד' לנסות את ישראל ותכלית שורשם הוא גבורות, ושורש הגבורות:

(חנוכה עב:)

ולזה אמר הכתוב, אתם, שראיתם את הרע שבמצרים ערות הארץ, ואתם באתם לקדושה גדולה, **תוכלו לבחון האור מתוך החשך,** ולהיות ממונה ושר על יצרו, ולהתנהג במדות רק לעבדות השם, ולהיות פרוש, היינו קדוש. **ובאמת תוכן אלו הדברים לא כל איש יוכל לידע, רק המכונה בשם ישראל, לזה סיים הכתוב אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל:**

(שבועות רעז.)

הללו עבדי ד'

ואמר לו הקב"ה (בראשית יז, א) התהלך לפני והיה תמים, היינו כריתות ברית, ומבואר בספרים שענין כריתות ברית הוא שהיו כורתין איזה דבר וזה לוקח חצי וזה חצי, לרמז שכמו שאלו החצאין אינם אחד רק כשיצמדו יחד, **כה יהיה אהבה בין הכורתי ברית, שלא יחשב אחד מהם רק כשהם באהבה יחד.** וכביכול כן ד' עם עמו זרע אברהם אבינו ע"ה, שד' אחד, וישראל גוי אחד בארץ (שמואל ב' ז, כג) וכביכול אין השם שלם עד שיבנה בית המקדש ויכלה זרעו של עמלק (תנחומא כי תצא יא) ויהיה ישראל בתכלית האחדות:

וזה הודיע הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה, הגם שאתה צדיק, אך היה תמים,

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שֶׁלֹּא עָשַׂנִי עֶבֶד

לבריות, שהשיעבוד מעביר האדם על דעתו ועל דעת קונו - (המנהיג). ואפילו עבד ישראל, לפי שאינו ברשותו לקיים המצוות כראוי שהרי כל היום מכבידין עליו לעשות מלאכתו (ר"י בן יקר).

ואדרבה אנו קרויים עבדי השם - להיותם עם ד' ועבדיו וזה נקרא אהבה - והרצון הישראלי הוא טוב באמת לד' לבדו - לשעבד הכל לעבודתו יתברך שמו, ולהיות עבד חתום בחותם של הבורא אדון הכל ולהתחבר אליו - ואנחנו - נרשמים בחותם ברית קודש בבשרינו כעבד החתום בחותם המלך - וישראל קדושים עבדי אלהי העולם - ואין הריבוי עבדיו במה כי עיקר התמימות ושלימות להיות דבוק ב"אהבה" גימ' "אחד" (תיקו"ז בהקדמה י ע"ב) וזה הוא ענין ברית המילה **להיותם עם ד' ועבדיו, וזה נקרא אהבה:**

(וירא יג.)

והיינו דכוונת תפילין של יד הוא **לשעבד הכל לעבודתו יתברך שמו, ולהיות עבד חתום בחותם של הבורא אדון הכל ולהתחבר אליו,** דתפילין הוא לשון התחברות, כמו נפתולי [אלקים נפתלתי] (בראשית ל, ח) נתחברתי (רש"י שם). אבל ישראל מניחין של ראש שנקרא פאר (ברכות יא.) דתפילין של יד הוא לך לאות ולא לאחרים [לאות] (מנחות לז ע"ב) **רק להיות עבד נכנע לאדונינו:**

(החודש רטז:)

דהנה ידוע שכוונת מזוזה הוא להורות על מבטחנו בהבורא ית"ש לנצח ובמסירת נפש אליו והכל שלו. ועל זה צותה התורה לנו בשדה לשייר פאה בסופו (ויקרא יט, ט) להיות מגמת מעשינו רק לד', **ולהעיד על יכלתו הגדול והכל שלו ואנחנו עבדיו, וכל תכלית וסוף מעשינו רק לד' בשביל כבודו,** ולכן נותנים פאה בסופו, להורות כי תכלית מעשינו רק למצות ד'. וכן פאה בראש ובזקן (שם שם, כז) להורות על כל משך חכמתנו בהמוח, הכל הסוף ותכלית למצות ד', ולכן בו קיים המצוה של לא תעשה, **ונרשמים בחותם ברית קודש בבשרינו כעבד החתום בחותם המלך,** מבלי יט מני הדרך, ולהיות עליו פחד המלך תמיד:

(חנוכה קלא:)

ומילה הוא לרושם בבשרינו **שאנחנו עמו ועבדיו, כמו אדון שעושה סימן בעבדיו הנאמנים:**

(חנוכה קט.)

ישראל קדושים עבדי אלהי העולם מאמינים:

(בלק רז:)

ומלכותו ברצון

דהנה באמת כל טענות האומות דלמה כפה הקב"ה את ישראל לקיים המצות, ותיכף מתחלה כפה הר כגיגית (שם ב ע"ב) ושבת פח.) וכן בכל דור ודור, ולהם הניח דרכם לילך בשרירות לבם:

אך התירוץ כפשוטו, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות גירושין (פ"ב ה"כ) דישראל שבעצם המה רצונם לעשות רצון קוניהם ורק החומר מעכב, ולאחר שמכניעין החומר בכפיה **ממילא הרצון הישראלי הוא טוב באמת לד' לבדו.** לכן שפיר הקב"ה כופה לישראל על ידי יסורים בכל דור ודור, ואז נכנע לבם והחומר, וממילא רצונם הטוב לד' לבדו, **מה שאין כן האומות אם יכפו להם יהיה העבדות דרך כפיה לא ברצון,** וזה (משלי יט, ב) בלא דעת [נפש] לא טוב (נפש):

(סוכות לט.)

וזה באמת הטעם של המנין של ישראל, כי באמת במלך בשר ודם שייך שרוצה לידע על כמה חיילות הוא מושל, מה שאין כן במלך הכבוד ב"ה וב"ש כל העולם כאין נגדו, ומה הוא המנין של עמו ועדתו. אך באמת כמו שאמרינן (ב"ר סח, ט) הקב"ה מקומו של עולם ואין העולם מקומו, **כמו כן אין הריבוי עבדיו במה שהם עובדים אותו, רק אדרבה המה בטלים נגד כבודו יתעלה, והמה בטלים במהותם באמת מרוב פחד חילו,** והוא בטובו מחדשם בגדר רצוא ושוב (יחזקאל א, יד) כמו שמבואר בספרים הקדושים שהנפש משתוקקת לצאת והקב"ה מחזירה:

(ויקהל קיז.)

דהבורא ב"ה וב"ש ברא כל העולמות יש מאין העדר המוחלט, וסיבת הבריאה היה **בשביל להיות האדם בעל בחירה ומקבל עליו עול מלכותו בבחירתו וזו עמו ישראל** הקרוים אדם (יבמות סא.) **ובשביל ישראל נברא העולם** כמבואר (ויק"ר לו, ד) בשביל ישראל שנקראו ראשית. והנה ישראל עלו במחשבה תחלה (ב"ר א, ד) היינו שברא כל העולמות בשיעור ההוא שיוכלו עמו ישראל בבחירתם לעבדו:

(ר"ה יב:)

שהם עובדים אותו, רק אדרבה המה בטלים נגד כבודו יתעלה - משא"כ - האומות אם יכפו להם יהיה העבדות דרך כפיה לא ברצון

ובאמת אנו עבדים למקום אבל אנו גם קרויים בנים למקום - שבין כך ובין כך קרוים בנים - ואף על פי שחוטאים נקראים בנים ובשאין עושים רצונו של מקום - מרחם על עמו ישראל כשהם בקטנות, הוא ממקום גבוה מאד - ודוד המלך התפלל - שאפילו מי שעדיין בחינת בן מלך, שעדיין לא עבד הרבה, יתן הקב"ה ולעשות עמו צדקה שיוכל לעמוד נגד יצר הרע

בנים למקום

בקשת משה (שמות לג, טז) ונפלינו אני ועמך, בעת הודיע לו הי"ג מדות של רחמים (עי' ברכות ז.) **כי רק אנו המכונים בשם בנים** (קידושין לו.) והוא יתברך נקרא אבינו מלכנו, עלינו ראוי שיעורר י"ג מדות של רחמים:

(ר"ה יא:)

והנה מבואר ויפח באפיו (בראשית ב, ז) דהנופח כביכול מעצמו נופח ויש באדם הצדיק כח אלקי. והנה ישראל עמו כולם צדיקים, כמאמר הכתוב (ישעיה ס, כא) ועמך כולם צדיקים, וכאשר דרשו בש"ס (קידושין לו.) (בניו מומם) [בנים אתם לה' אלקיכם] (דברים יד, א) **שבין כך ובין כך קרוים בנים:**

(ר"ה יג:)

דהנה באמת כשאנחנו מקיימים תורה ומצות מדובקים בקדושה, אך הלא כתיב (דברים יד, א) בנים וגו', **אף על פי שחוטאים נקראים בנים** (קידושין לו.) ולכאורה איך שייך זה. אך באמת ד' מיחד שמו עלינו בהתגלות שאנו עושים תורה ומצות, אך אפילו כשפורשים לעשות עבירה, כמ"ש בתפלה קצרה של רבי יהושע (ברכות כט ע"ב) בכל פרשת העבור אפילו כשהם פורשים לעבירה או אפילו כשאתה מתמלא עליהם עברה יהיו צרכיהם לפניך, והוא על דרך (יומא סט ע"ב) הן הן גבורותיו, **ואין זז מחבתו,** ורק שהוא בנסתר:

והנה בעת שעושין רצונו הדביקות בגילוי, ובשאין עושים רצונו של מקום החבה בדרך נסתר, וזה נקרא קטנות, כי קטן יעקב (עמוס ז, ב) ומבואר בזוה"ק (תיקו"ז תי' ו' כא.) דבגדלות פרחין בתרה (ובעליתו) [ובעליתה] עולין, ובקטנות נקרא (דברים כב, ו) והאם רובצת, והיינו על ידי מצות דבקים ופרחין לעילא. והיינו כמו בן גדול ששמחת האם עמו, ככתוב (משלי כג, כה) ישמח אביך ואמך, **ובקטן הדביקות מצד רחמנות שבטבע הוא,** והרחמנות הוא בסתר המדרגה בגוף האדם וחלקו, **כן כביכול הקב"ה מדותיו לרחם על עמו ישראל כשהם בקטנות, הוא ממקום גבוה מאד:**

(חנוכה קצג:)

ועל פי זה י"ל בכוונת המדרש הנ"ל, **דהנה ישראל יש מהם שנקראים בני מלכים** (שבת סז.) ויש שנקראו **מלכים,** כמ"ש בגמרא (זבחים יט.) [שאמר] (ד)ההוא מלכא (לד"נ) [להונא בר נתן] ממלכת כהנים אתם. והנה ידוע (ברכות סא ע"ב) **דהיצר שבאדם מכונה לבחינת שופט, דכח המבחין שבאדם נקרא כח השופט, ולזה צדיקים יצר טוב שופטן ובהיפוך יצר רע שופטן.** ולזה אמר הכתוב (תהלים עב, א) **משפטיך למלך,** היינו לאותן שהמה צדיקים וכבר יצר טוב שופטן, והוא בעזר אלקי, ולזה התפלל עליהם דוד המלך ע"ה שיהיה השם בעוזרו **שיתן היצר טוב** לשופטן, **וצדקתך, היינו אפילו מי שעדיין בחינת בן מלך, שעדיין לא עבד הרבה, יתן הקב"ה ולעשות עמו צדקה שיוכל לעמוד נגד יצר הרע,** וכמו שאמר דוד המלך ע"ה (שם קט, לא) (להצילו) [להושיע] משופטי וגו':

(בחוקותי קנו.)

ונראה בבירור דסבירא ליה (להרמב"ם) **אין לנשים לעשות מצות עשה שהזמן גרמא:**

(שו"ת ד"ח או"ח א' סכ"ז)

וגם יש הרבה דברים דברי קדושה שקבועים דוקא בעזרת אנשים ולא בעזרת נשים, כמו תקיעת שופר דקדושתו כעין פנים דקודש הקדשים כמבואר בראש השנה כ"ו ע"א **ונשים אין חייבים כלל בתקיעת שופר**, וכן **הלל, ולולב, ושמחה**, דהוא קבוע בעזרת אנשים ולא בעזרת נשים שפטורים המה דהוי מצות עשה שהזמן גרמא, וכן **קריאת מגילה** לכמה פוסקים נשים אינם חייבים בקריאה, **וכן נר חנוכה בבית הכנסת** לפרסומי ניסא הוא רק בעזרת אנשים, **וקריאת ארבע פרשיות דארבע פרשיות נשים פטורות**, ועוד הרבה דברי קדושה שאין עושין בעזרת נשים ואין חייבין בו כלל:

(שו"ת ד"ח או"ח ב' סי"ד)

מדות החומריות הנקראים אשה, להיות כפוף למדות השכליות

וי"ל דעל זה שייך אחר כך ששלח עבדו ליקח **אשה** לבנו, דידוע (ב"ר ל, ו) דתולדותן של צדיקים מעשים טובים, והנה גם המעשים טובים פרים ורבים שממנו ילמדו לעשות הטוב, וידוע **כי המדות החומריות נקראים אשה נגד השכל ומדות השכליות.** ולזה אמר אל עבדו שהיה תלמידו כמבואר בגמרא (יומא כח ע"ב), ואמר לו שישים ידו, היינו כחו, תחת ירכו, היינו להיות כפוף תחתיו, **וליקח אשה**, היינו **כחות הגוף והמדות**, לתורתו והשכל שלמד ממנו, ולא תהיה מבנות הכנעני, היינו מדות חומרים, רק אל ארצי, **אפילו בחומרית יתנהג בדרך הראוי ודרך הממוצע**, וד"ל:

(חיי כג:)

התעסקות בזה העולם רק לעבודת השם

והנה מבואר שבחינת **החומרי** מכונה בשם **אשה** להצורה, וגם הסבה המביא **מזון טרף איש** נקרא **אשה** כמבואר בספרים (עי' זוה"ק ויירא קז.) **ובש"ס** (סנהדרין פא.) **אשה** זו אומנות:

ולזה יש לפרש כוונת הפסוק, ואברהם, זה הצדיק הבא בזקנה, היינו חכמת התורה שקנה חכמה ויודע מה שנולד, צדיק כזה אומר לכח המניע הגוף והזנה הכולל כל הכחות, משביעו הצדיק לזה הכח, שהוא עבד לשרת לנפש המשכלת. לכן משביעו הצדיק שלא תקח **אשה** לבני, **היינו שלא תקח איזה מדה וסבה מהחומריות, מבנות כנעני, היינו חומריות בעצם**, רק אל בית אבי תלך, ר"ל **שההליכה והתעסקות בזה העולם יהיה רק להיות העסק החומרי הזה סבה לעבודת השם**, שיהיה לו כח מאכילה וכדומה לעבדות השם, ואם לא תאבה **האשה** וגו', היינו אם לא תהיה הכוונה לשם השם ורק לחומריות לחוד, ולא יוכל להתגבר על תאוות עולם הזה, אז ונקית, **היינו שתהיה נקי ולא תעשה החומריות**, וד' אלקי השמים וגו', היינו בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו (מכות י ע"ב):

(חיי כו.)

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שֶׁלֹּא עָשַׂנִי אִשָּׁה

שאינה חייבת במצות עשה שהזמן גרמא (טור).

ונראה בבירור דסבירא ליה (להרמב"ם) אין לנשים לעשות מצות עשה שהזמן גרמא - עוד כוונה - כי מדות החומריות נקראים אשה נגד השכל ומדות השכליות - לרמז - שההליכה והתעסקות בזה העולם יהיה רק להיות העסק החומרי הזה סבה לעבודת השם - ואפילו בחומרית יתנהג בדרך הראוי ודרך הממוצע - שכנסת ישראל מכונה בשם אשה

החומר מכונה בשם אשה והנפש שכלית בשם דכר - וחשם יתברך יעזור לו - שהוא מכונה בבחינת זכר בבחינת השלימות. - וגם ידוע שדבר נקרא בבחינת נוקבא היינו שדבר ד' צריך עדיין לתיקון,- שכל מעשה בראשית צריכים תיקון - ולכן מכונה בבחינת נוקבא, שצריך למשפיע - אך כשיתוקן הכל, ואז- על ידי מעשה הצדיקים, תגדל כבוד השם ויתגלה תכלית הבריאה, ואז יהיה בבחינת דכר ומשפיע

דמבואר במדרשים (זוה"ק מקץ קצו ע"ב) וכן בכמה כתובים מפורש **שכנסת ישראל מכונה בשם אשה**, וכן כל יחיד מישראל מכונה כן, ויותר מבואר בספרים הקדושים (שם לך לך עט.) **שהחומר מכונה בשם אשה והנפש שכלית בשם דכר**, וכן נמי מבואר (ב"ר ל, ו) שתולדותיהן של צדיקים מעשים טובים. והנה באמת אין כח באדם רק להתעורר בטוב וד' מסייעו וזה מכונה בשם זריעה, כמו (הושע י, יב) זרעו לכם לצדקה:

ולכן נראה לי דהפסוק אמר **אשה** כי תזריע, היינו **כנסת ישראל בכללה, וכן נפש החומרית שבאדם הפרטי בישראל**, אם יזרע וילד **זכר**, שהשם יתברך יעזור לו שהלידה יהיה במיטב האפשרי שהוא מכונה **בבחינת זכר בבחינת השלימות.**

... ולזה אמר כי תזריע וילדה **זכר**, כי לפי ערך הזריעה בתשובה ומעשים טובים, כמו שמזריע בכח כן הוא ההולדה זכר שהוא תכלית השלימות, כמ"ש בקרא גבי הגאולה השלימה (ישעיה סו, ז) והמליטה זכר, כמו כן נאמר **אשה** כי תזריע, יהיה כדרך זה הכח שהלידה יהיה **זכר** בתכלית השלימות:

(תזריע קמ.)

והנה ידוע שישראל מכונה בשם **אשה**, ומעשים טובים וישרים מכונים בשם **זכר**. ולזה אמר הכתוב **אשה**, היינו כנסת ישראל, תזריע, שיזרע לצדקה, וילדה **זכר**, היינו מעשים טובים, הראיה שהוא כן ולא יטעה בדמיונו כי דרך כל איש ישר בעיניו, והיכן נבחן הדבר **שילד זכר** מעשים טובים, הבחינה בזה אם יטמא ז' מדות הפכיות שבאדם, **והיינו שבכל יום ויום שנזרע הקדושה והוליד מעשים טובים, צריך שימאסו בעיניו תאוות וגשמיות**, ובכל יום ויום יטמא ז' מדות הפכיות שהיה אתמול היתר בעיניו, וכשנתקדש היום בקדושה מבין שגם זו אינו טוב הגמור.

(תזריע קמא.)

באדם עצמו יש בחינת נוקבא, **החומר מכונה בשם אשה** כידוע ואם מזכך חומרו נעשה מילוי שם קדוש, ועושה מיצר הרע יצר טוב, כמאמר המשנה (ברכות נד.) בכל לבבך (דברים ו, ה) בשני יצריך, ביצר טוב וביצר הרע:

(החודש רכב:)

וגם ידוע שדבר נקרא **בבחינת נוקבא** היינו שדבר ד' צריך עדיין לתיקון, וכמבואר בגמרא (עי' ברכות נת.) ומדרש (ב"ר יא, ו) שכל מעשה בראשית צריכים תיקון כמו חיטים וכיוצא בזה, ולכן מכונה

בבחינת נוקבא, שצריך למשפיע. אך כשיתוקן הכל, ואז נתגלה על ידינו מעשה בראשית על ידי מעשה הצדיקים, ותגדל כבוד השם ויתגלה תכלית הבריאה, **ואז יהיה בבחינת דכר ומשפיע,** שכביכול על ידי מעשה הצדיקים נעשו דבר ד', נתעלה בחינת הדבר, ונתגלה מדתו יתברך שמו וטובותיו המרובים, **ויהיה בחינת הדיבור בבחינת משפיע,** לנגד התגלות טובותיו יתברך כביכול, ונקרא (משלי יב, ד) אשת חיל עטרת בעלה. וזה אמר להם משה רבינו ע"ה תיכף בתחלת התגלות אלקותו בארץ, זה הדבר תעשו, שיעשו במעשיהם הטובים שיתוקן בחינת הדבר, **בבחינת דכר** הנקרא זה (זוה"ק בא לז ע"ב) ואז יגלה כבוד השם:

(פרה ריג.)

אסור לעקש דרכי השם

בדבר חוקי אשר זה בחק אלקי ומחכמתו יתעלה נגזר להיות זה לראש וזה לא, **אדרבה אסור לעקש בכך דרכי השם, הגם שנראה לו כי יעבוד השם** באם יהיה לראש, אף על פי כן גם בזה לא יחפוץ, כי מה אנחנו, ואנחנו באפס המוחלט, **ורק לעשות רצונו יתברך במה שניתן לנו הבחירה בקיום המצות,** לזה עלינו למסור רוח ונפש לקיים הבחירה הטובה באהבה ויראה, כי לזה בראנו יוצרנו:

(קרח קפד.)

אבל על רצון הבריאה אין לשאול

זה הוא בחינת רצון בלא טעם, וברצון אין להקשות דבר, כידוע (עי' חגיגה יב ע"ב) שאצל מעשה בראשית שניתן לדרוש לידע טעם ותוכן בריאת העולם האיך נעשה ובאיזה בחינה נברא, **אבל על רצון הבריאה,** דלמה רצה הקב"ה לברוא העולם, לזה אין לשאול, כי זה דבר שאי אפשר להשיג, כי אין ביכולת אדם להבין עצמות הבורא ח"ו, כי מי הוא שישיגו, ואין כח בשום נברא אפילו מלאכים להשיג זה, כי רק הוא לבדו מכיר ערכו:

... וכמו כן כמה פליאות ביצירת טבעי בני אדם שאין לבוא על המחקר, כי מה שבעצם הבריאה **למה לא נברא בדרך זה** אין בכח בריה להשיגו, על אחת כמה וכמה באלף אלפי אלפים הבדלות **רצון הבורא אין לשאול טעם על הרצון:**

(בלק רו:)

אך עיקר עניני מלוכה הוא שיקבלו **ברצון** המלך לא בחוזק, ... ובחינת מלוכה נקרא מה שמקבלים ברצון את המלך. וכן הקב"ה נהג עמהם בטכסיסי מלכות שיקבלו עול מלכותו ברצון, הגם שהוא מלך עולם ולית אתר פנוי מיניה, **רוצה שיקבלו עול מלכותו:**

והנה קבלת עול מלכות שמים ברצון, הוא מחמת שכן רצונו יתברך, ובשביל כבודו ברא הכל כמ"ש (ישעיה מג, ז) ולכבודי בראתיו (אבות ספ"ו) **והוא מדת מלכותו שנקרא כבוד** (זוה"ק בראשית כה.) כדי שיגלה מלכותו עלינו שנמליך אותו, וזה היה הרצון בתחלת הבריאה בראשית הנעלם:

(יתרו צג:)

אך העיקר הקודם לכל לכוין לשם הבורא ית"ש שהוא לבדו ואין עוד, **וכל כוונת המצוה לעשות נחת רוח שאמר ועושין רצונו שאין לשער ואין לספר, וזה סוד המצוה,** וזה כעין חוק ושרטוט שמצייר בלבו לעשות רק רצון הבורא ב"ה וב"ש אשר אין לשער, רק בכח הרשום בלב. ולזה אמר הפסוק שכל התורה **צריך לעשות דרך חק הנ"ל ברצון,** אשר לא יסופר ולא יחשב, רק ברושם שבנפשו תשוקת והתלהבות להבורא ב"ה וב"ש:

(חקת קצה:)

אך הענין הוא דגם במלך שהוא גבור וחזק ויוכל למשול בעל כרחם, אך **רצונו שיהיה הכל לפניו לקבל מלכותו ברצון** ולא בחוזק, והנה כל בחינת **מלכות הוא מה שמקבלין להמלך ברצון,** ולזה הכוונה שהקב"ה דיבר שיאמרו כנסת ישראל אנכי ד' אלקיך, היינו שיקבלו **בטובה המלכות ברצון:**

(יתרו צד:)

להביא כל מעשה האדם ומדותיו, **שיהיו כולם בטלים ונכנעים לרצון האלקי השוכן בתוך נפשות ישראל:**

(פסח רכט:)

(נשים מברכות)

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שֶׁעָשַׂנִי כִּרְצוֹנוֹ

ונהגו הנשים לברך שעשאני כרצונו ואפשר שנוהגים כן שהוא כמי שמצדיק עליו הדין על הרעה (טור).

ברכר חוקי אשר זה בחק אלקי ומחכמתו יתעלה - אדרבה אסור לעקש בכך דרכי השם, - ורק לעשות רצונו יתברך במה שניתן לנו הבחירה בקיום המצות - כי מה שבעצם הבריאה למה לא נברא בדרך זה אין בכח בריה להשיגו, על אחת כמה וכמה באלף אלפי אלפים הבדלות רצון הבורא אין לשאול טעם על הרצון - ועיקר - קבלת עול מלכות שמים ברצון, הוא מחמת שכן רצונו יתברך - וכל כוונת המצוה לעשות נחת רוח שאמר ועושין רצונו שאין לשער ואין לספר, וזה סוד המצוה - שיהיו כולם בטלים ונכנעים לרצון האלקי השוכן בתוך נפשות ישראל.

החוש המובחר באדם הוא הראיה

החוש המובחר באדם הוא הראיה, שבו מבחין הדברים על בוריין, ונרשם בנפשו המראה שרואה ולזה עושה הרגשה נפלאה בנפש, מה שאין כן בשארי החושים, כמו חוש השמע, שגם שמאמין לשמועתו, עם כל זה אינו מתפעל ממנו כמו **מראיה,** וכמו שמצינו באדון הנביאים, שכאשר ראה המחולות שיבר הלחות (שמות לב, יט) ומקודם שראה, הגם שהאמין וידע שחטאו לא נתפעל כל כך, **משום דהראיה עושה רושם בהנפש:**
(יתרו פד.)

והנה ידוע **כי כח הראות הוא עצמות שבנפש, שנחקק בנפשו צורת דבר הנראה,** וגם הוא דבר שחוץ לנפש, שרואה דבר הנראה. אמנם באמת הראיה הוא חוש שאינו ברור ממש, שרק לפי העת וזמן, האור והאויר, כך נראה, שבלילה לאור הנר נדמה כך, ובאור היום נדמה ונראה כך, מחמת שהוא כח חוץ לנפש. **ואולם כח הראיה שנחקק בנפש הוא כח עצמות הנפש,** ולזה לדבר שמבין הנפש בשכלו, נשאל לומר כך נראה לי, רואה אני דברי אדמון (כתובות קט.) היינו בראיית הנפש, **ובאמת זה תכלית עצם הראיה, לא ראיה החיצונית:**
(חנוכה צט.)

כי ידוע שמטבעי הראיה שבאדם, שהוא אינו כדרך שארי חושים, כמו חוש השמע שבאוזן יש כמו פעמון וכשאדם מדבר חיתוך האותיות באויר מגיע לפעמון של אוזן השומע, ושומע חיתוך האותיות, ואחר כך בדעתו, אם מבין אותו לשון המדבר אליו יודע כוונתו, אך גם אם אינו מבין הלשון, שומע חיתוך האותיות מהמדבר, רק שאינו יודע מה שח ומה כוונתו בחיתוך אותיות הללו. **אבל בחוש הראות נחקק צורת הנראה בהרואה בנפשו,** וזה מגדר עצמות הנפש, הגם שגם הראיה הוא ממש חיתוך כח האוירי, עד שמגיע לעיני הרואה דבר הנראה, ולכן מרחוק איננו רואה, אך גוף דבר הנרשם בנפש הרואה הוא כח נפשי, וכדמיון אספקלריא, כאשר האריך (במצרף לחכמה) [בנובלות חכמה] ולכן כח הראות בא בדרך פנימית:
(חנוכה קסד:)

הסומא אינו בגדר אדם ופטור מכל המצות (ב"ק פז.) **דעיקר אדם הוא הראיה.** אך באמת **לא הראיה בלבד שרואה הוא כח שבח הזה, ואדרבה על ידי הראיה יכול אדם לבוא לידי מעשים לא טובים, כמ"ש חז"ל העין רואה והלב חומד.** ובזה באמת אמרו חז"ל (אסת"ר ז, ט. ותנחומא וישב ו) ארורים הרשעים שראיית עינם מביאם לגיהנם, וירא עשו כו' (בראשית כח, ח) וירא המן כו' (אסתר ג, ה) אבל צדיקים מראית עיניהם מביאם לידי מעשים ישרים, כמ"ש (במדבר טו, לט) וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ד':

ולכן עיקר הוא הראיה לתקנו, ולידע שכל דבר הוא נברא לכבוד שמו יתברך, כמ"ש (יומא לח.) כל מה שברא הקדוש ב"ה לכבודו בראו, וצריך האדם לתקן הכל:
(חנוכה קסח:)

ולא תתורו

דהנה ידוע שהעין יש לו עפעפים וגביני עינא וגוונים, ובתוכם הבת עין, וידוע שעיקר כח הראות הוא הבת עין, והבת עין בעצם אין לו ראות, כאשר כתבו חכמי המחקר ולפי דבריהם אין כח הראיה רק מה שהאור מן האויר מאיר, ובת העין הוא כאספקלריא מזדככת, ונחקקת אותה הצורה בנפש הרואה ועיין בספר נובלות חכמה:

... **והנה באמת אם הולך אדם אחר מראה עיניו ח"ו יפול ברשת, כמאמר הכתוב** (במדבר טו, לט) **ולא תתורו וגו', ורק עיקר להבחין הדבר בחכמה, וזה גם כן מקרי ראיה,** כמ"ש חז"ל (כתובות קט.) רואה אני את דברי אדמון, והיינו ראית החכמה, דהחכמה הוא כח מה (זוה"ק צו לד.) הכח של הראיה:
(חנוכה קלו.)

וזה מאמר הכתוב (במדבר טו, לט) ולא תתורו אחרי וגו' אשר אתם זונים וגו', **היינו שלא תלכו להקיש מראייתכם בעין,** כי העין זונה וטועה אחרי צד נטייתו, **ולזה אין רואה האמת:**

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם פּוֹקֵחַ פותח עיני **עִוְרִים**

כשאדם ישן הרי הוא כעוור שאינו רואה וכשפוקח עיניו ורואה אורה צריך לברך ליוצרו על כך (רוקח).

החוש המובחר באדם הוא הראיה, שבו מבחין הדברים על בוריין, ונרשם בנפשו המראה שרואה ולזה עושה הרגשה נפלאה בנפש - כח הראות הוא עצמות שבנפש, שנחקק בנפשו צורת דבר הנראה - בחוש הראות נחקק צורת הנראה בהרואה בנפשו

הסומא אינו בגדר אדם ופטור מכל המצות דעיקר אדם הוא הראיה, אך באמת לא הראיה בלבד שרואה הוא כח שבח הזה, ואדרבה על ידי הראיה יכול אדם לבוא לידי מעשים לא טובים, כמ"ש חז"ל העין רואה והלב חומד - והנה באמת אם הולך אדם אחר מראה עיניו ח"ו יפול ברשת, - ורק עיקר להבחין הדבר בחכמה, וזה גם כן מקרי ראיה - וזה מאמר הכתוב (במדבר טו, לט) ולא תתורו אחרי וגו' היינו שלא תלכו להקיש מראייתכם בעין, כי העין זונה וטועה אחרי צד נטייתו, ולזה אין רואה האמת - ובראיה יש מקום לטעות בראית העין ובפרט מה שרואין בטבע- ועל פי התורה הקדושה אין בראיה ראיה מוחשת אמיתי, כי הראיה הוא אינו בעצם הדבר רק לפי ההנחה שתחת הדבר הנראה - כמו כן ידוע למבקשי האמת, כפי אשר יהיה בהאדם החשק והרצון, ככה יראה לו הדמיון

ורק אנחנו עם בני ישראל, בחר ד' בנו ונתן לנו תורתו הקדושה, ושם נפשנו בחיים נפש השכלית, וקרבנו לפני מעמד הנבחר ותקע אמונתנו בלבנו, ומי שיש בידו אמונה ונפש השכלית באמת יוכל לחקור לאחר כך כמבואר (איוב יט, כו) מבשרי אחזה אלהי. והנה אחרי שהכופרים פיתו את ישראל אחרי בצעם לילך אחר הטבע ולא לאמונה, החשיכו עיניהם (ב"ר ב, ד) **היינו שלא ראו עם בני ישראל,** כי הטבעיות וההבלי העולם הזה עמד נגדם מלראות האמת:
(סוכות נג.)

ועל דרך משל, **בראיה יש מקום לטעות בראית העין** ובפרט מה **שרואין בטבע** בודאי מקום לטעות, ועל זה צותה התורה הקדושה (במדבר טו, לט) ולא תתורו וגו':
(חנוכה קעח:)

והנה הטבע וחכמת חיצוניות אין להאמין רק מה שעין רואה או שומעין על פי נאמן, **ועל פי התורה הקדושה אין בראיה ראיה מוחשת אמיתי,** כי הראיה הוא אינו בעצם הדבר רק לפי ההנחה שתחת הדבר

הנראה, כמו שידוע בראיית המים אם ישים ביסודו איזה דבר בגוונים ככה יתראה, כמו כן ידוע למבקשי האמת, **כפי אשר יהיה בהאדם החשק והרצון, ככה יראה לו הדמיון ויתעורר בראייתו,** וזה האמת לאמתו, ולכן אין להאמין רק באמתת מציאותו ית"ש ויתעלה, ותורה הקדושה באמונה שקבלוהו אבותינו זלה"ה:

(חנוכה קצא.)

והנה ידענו באמת שהקב"ה מלא כל העולם (ישעיה ו, ג) **לית אתר פנוי מיניה** (תיקו"ז תי' נז צא ע"ב) **ומי שיש לו זכות הנפש רואה זה בחוש,** וכל חד לפי הזדככות גופו, וכמ"ש בזוה"ק (וירא קג ע"ב) כל חד לפי מה דמשער בלבו, והיינו לפי הזדככות לבבו נאמן לד', **ככה יתראה קדוש שמו יתברך ויתעלה וכבודו יראה:**

(שמיני קלד:)

והנה ידוע כי אנחנו עם קדוש מאמינים בני מאמינים, **ובעינינו ראינו שד' משגיח בתחתונים:**

(חנוכה קסו.)

והנה החכם רואה את הנולד (תמיד לב.) ולכן נקראו חכמי ישראל (במדבר טו, כד) **עיני העדה, כמו שעין רואה ובפקוח עין נתקן הכל,** אם רואים הנולד שלא לעבור עבירה ולחשוב הפסד מצוה כנגד שכרה (אבות פ"ב מ"א) ואפילו אם חטא, **החכם רואה לתקן החטא ורואה אשר לפניו.** ולזה מבואר שהוא כוונת הכתוב (דניאל ט, יח) **פקח עיניך, היינו לתקן החרובין ששממו** כמבואר, ולפי ערך הקלקול הוא התיקון:

(פסח רלג.)

מי שעשה מדות טובות מעשים טובים ותורה, הוא משגיח **ורואה טובות** הבורא ב"ה וב"ש:

(שופטים רסד.)

ולזה נקראו חכמים (במדבר טו, כד) **עיני העדה, כי המה רואים רק תכלית הטוב.** ולזה כיון שהצדיק הוא בחינה זו, והוא מעין הראיה שכתוב (בראשית א, ד) וירא אלקים כי טוב, וכמו שדרשו בחגיגה (יב.) **וירא כי טוב, אין טוב אלא צדיק.** והנה לזה יש לצדיקים כח להפוך הכל לטוב, ולזה מי שיש לו חולה בביתו ילך לחכם שיתפלל (ב"ב קטז.) כי החכמים שהמה בבחינת רצון **וראית הטוב שבבריאת העולם,** ומביא טובת הבורא ב"ה על ברואיו, וממשיך מהרצון העליון הטוב שבזו הגזירה הנראה בעינינו לדין, ומי שאינו בגדר זה **הוא באינו רואה,** ולכן מי שהוא קרוב להצדיק, על הצדיק להפוך, אם אפילו נגזרה ח"ו צריך הצדיק להפוך לטובה מרצון העליון:

(שופטים רסד.)

ויתעורר בראייתו - ולכן עיקר הוא הראיה לתקנו, ולידע שכל דבר הוא נברא לכבוד שמו יתברך

והנה ידענו באמת שהקב"ה מלא כל העולם ומי שיש לו זכות הנפש רואה זה בחוש - ובעינינו ראינו שד' משגיח בתחתונים - לכן נקראו חכמי ישראל, עיני העדה, כמו שעין רואה ובפקוח עין נתקן הכל, אם רואים הנולד שלא לעבור עבירה - ואפילו אם חטא, החכם רואה לתקן החטא ורואה אשר לפניו - מי שעשה מדות טובות מעשים טובים ותורה, הוא משגיח ורואה טובות הבורא ב"ה וב"ש - ולזה כיון שהצדיק הוא בחינה זו, - והנה לזה יש לצדיקים כח להפוך הכל לטוב - כי החכמים שהמה בבחינת רצון וראית הטוב שבבריאת העולם, ומביא טובת הבורא ב"ה על ברואיו

ועל ידי מצות אמונה בחכמי הדור בדעתם הקדושה, - על ידי זה באו לבחינת (ישעיה מ ה) ונגלה כבוד ד', שרואין בעיניהם - והמאמינים בחכמים, גם עתה רואים בעיניהם האמת - אך אם תעשו כאשר צוה ד' ותעשו תשובה באמת, יראה לכם כבוד ד' הנגלה אשר הוא בכל אתר ויסיר המסך - דכשהקב"ה מאיר עיני האדם לראות האמת, נופל השקר ארצה, וכל הפחיתות נופל, - וזה מצות התורה, לישא מרום עינו ולראות - איך שכל הבריאה - המה בטלים להשי"ת.

על ידי מצות אמונה בחכמי הדור בדעתם הקדושה, בקבלה בעל פה בתורה בלא לבוש, על ידי זה באו לבחינת (ישעיה מ, ה) **ונגלה כבוד ד', שרואין בעיניהם,** לא כמו הסכלים שהולכים אחרי חכמתם, ומה שאין משיגים אין מאמינים, ולבסוף נתגלה שאינו כן,... כמו כן אלף אלפי אלפים הבדלות, בתורה הקדושה נרמזה חכמה יתירה למאד, וזה נגלה רק לחסידי וצדיקי הדור, והסכלים מדמין שאין להאמין רק מה שנגלה להם, ולכן הם מכחישים התורה, ולעתיד לבא יתגלה כבוד ד':

אך העם המאמינים בחכמים, גם עתה רואים בעיניהם האמת. וזה כל גזירות היונים ימ"ש, שרצו אז חכמי יון הארורים לבטל ישראל מאמונה, ולא להאמין רק מה שרואים, וזה שהחשיכו עיני ישראל (ב"ר ב, ד) למנוע האמונה שהוא אור האמיתי. ועל ידי זה כשגזר הקב"ה והפליא חסדו עמנו ונצחום, **המצוה הוא בראיה, שהוא עיקר לראות באמונה דבר ד' על ידי עבדיו הצדיקים:**

(חנוכה קסה.)

וירא אליכם כבוד ד', היינו שכבוד ד' הוא לית אתר פנוי מיניה, ורק העון הוא מסך מבדיל **מלראות כבודו. אך אם תעשו כאשר צוה ד' ותעשו תשובה באמת, יראה לכם כבוד ד' הנגלה אשר הוא בכל אתר ויסיר המסך:**

(שמיני קלה.)

דכשהקב"ה מאיר עיני האדם לראות האמת, נופל השקר ארצה, וכל הפחיתות נופל, כידוע לכל מי שיש בו נשמה מזרע ישראל, שאין לך אדם שאין לו שעה (אבות פ"ד מ"ג) ולפעמים יתעורר לאדם יראת השם וקדושתו, ומואס בכל עניני הגשמות וחומריות, וכמעט מואס בחייו על מעשה לא טוב שעשה. והוא על דרך משל, התינוק שמתעולל ומתעסק בהבלים כדרך התינוקות, וכמעט כל חושיו בטלים במעשה תעתועים והבלים, וכשרואה לאביו הולך מרחוק, משליך הכל מעליו וקורא אבי אבי. כמו כן כשאדם נתפתה אחר יצר הרע ועוסק בהבלי עולם הזה, ונשכח מלבו יראת השם, אבל כשהשם יתברך ברחמיו מעורר בקדושתו לנשמת האדם הזה, ונתעורר בו קדושה, וכביכול נתגלה לנשמתו קדושת השם יתברך, עוזב כל החומריות, וצועק אבינו מלכנו הושיעה נא:

(חנוכה קנג.)

אך באמת טעם מצוה זו הוא **דידוע שכח הראות הוא שנחקק הדבר הנראה בנפש על ידי הראיה,** והנה ידוע שאם מקרב הדבר הנראה לעין בלי הפסק אויר לא יראה כלל, **וצריך הפסק על ידי אויר בין הרואה להנראה,** ועל ידי זה נחקק צורת הנראה בנפש הרואה....

והמצוה הוא ב"נר חנוכה" שבגימ' של"ט, ועם הכולל הוא בגימ' ש"מ, והמצוה נחקק על ידי העין, וש"מ עם עי"ן הוא ר"ת שמ"ע,

והיינו ר"ת של ש'או מ'רום ע'ניכם (ישעיה מ, כו) כמבואר בזוה"ק (תיקו"ז תי' מט פה ע"ב) והיינו שמשימין יד על גבי העין באומרו אחד, עיין בתלמידי רבינו יונה ברכות (ריש פ"ב, ז ע"ב) בדפי הרי"ף) **והיינו שעל ידי שימת עין למרום ונחקק הקדושה של מעלה בלבנו ומשימין ידים על העינים,** שמבואר בתיקוני זוה"ק (תי' יט לט ע"ב) למי נושאין עינים לרום שמים, ומפרש שם רום ידיהו נשא (חבקוק ג, י) היינו חכמה דאית ביה כ"ח פרקין ביד (תיקו"ז שם מ.), **והיינו שמרמזין על ביטול המציאות לנגד אחד הפשוט,..** ולזה מרמזין בשימת עינים לביטול ואפס ההשגה:

(חנוכה קפה:)

וביותר יש לבאר פסוק (ישעיה מ, כו) **שאו מרום** וגו' על פי דברינו הנ"ל ביתר שאת, כי באמת כל מעשה בראשית המה נבראים יש מאין, ולא זו בלבד בעת בריאתם, רק בכל עת ממציאם יש מאין, וכמאמרם (ברכת יוצר אור) המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ולולי הוויותיו והתחדשות העולם ברצונו אפילו רגע אחד, היה הכל כלא, ורק השם מחדשם ומהווה בלא הפסק. **וזה מצות התורה, לישא מרום עינו ולראות** שנבראו יש מאין, וגם מוציא במספר צבאם, היינו שמחדשם בכוונה מיוחדת כנ"ל, וגם עתה בהיותם יש, **המה בטלים להאין המהווה:**

(ויקהל קיט:)

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים

שנותן לכל בני אדם בגדים ללבוש (רוקח).

קדושת המלבושים הוא לפי ערך הלובש - לאיש זקן אינו מחמם הבגד כל כך כמו לנער, משום שבזה המזג הרוח שבקרבו חזק וחם, לזה גם המלבוש מחממו, לא כן לזקן שנתקרר רוחו בקרבו, גם הלבוש אינו מחממו. כמו כן - הכל לפי ערך מזג הפנימי וכמו כן בקדושה לפי ערך הפנימית הוא המקיפים - שכל אדם לפי מה שהוא עובד ד' באבריו ככה מזכך אבריו החומרים ומאיר אור השכלים שבנפשו, ולא זה בלבד שמזכך גופו, רק מזכה כל העולמות - לפי ערך תיקוני נפשו ואפילו מאכליו ומלבושיו - לפי ערך מעשיו בקדש ולפי תיקון נשמתו - שנמשך קדושתו - היינו מקדושת בני ישראל - ניתנו כח שיתקדשו הבגדים, ויהא כח קדושה מקדושתן של ישראל - לכן - הצדיק מכוין לנקודת האמת רק בהתלהבות לבבו לדבק בעצמו לשורש מלכות ית"ש ויתעלה, והשם יתברך פותח לו אשר בכל מקום מוציא כבוד מלכותו יתברך שמו, ואפילו בשדה ובבית ואפילו במלבושיו

עוד כוונה - ידוע דלבוש שם המושאל ברוב פעמים לדבר רוחני - ואנחנו עם בני ישראל בקבלתנו האמתית אשר זה נעשה חלוקא דרבנן ממצות מעשיות - שממצות שעושה אדם מזה

ומנשמתן יתנו כח שיתקדשו הבגדים, **ויהא כח קדושה מקדושתן של ישראל.** ולזה אמר והם יקחו את הזהב ואת התכלת, היינו שקדושת מינים הללו יקחו מתוך בני ישראל:

(תצוה קח:)

הצדיק מכוין לתכליתה, הוא תכלית האור הבהיר המאיר עד אין סוף. ולזה בכל אשר יפנה הן בבית והן בשדה לפני[ו] מעשה מצות, בשדה לא תחרוש, בבית מזוזה, **בבגד ציצית,** כי אם רצון האדם לקבל עול מלכות שמים יתברך, אשר הוא נקרא בבחינת עני וצמצום כנ"ל כי הוא בהסתר מאד, (אצל) [אבל] הצדיק מכוין לנקודת האמת רק בהתלהבות לבבו לדבק בעצמו לשורש מלכות ית"ש ויתעלה, והשם יתברך פותח לו אשר **בכל מקום מוציא כבוד מלכותו יתברך שמו,** ואפילו בשדה ובבית **ואפילו במלבושיו:**

(שלח קפ:)

וידוע **דלבוש** שם המושאל ברוב פעמים **לדבר רוחני,** וכמ"ש כביכול (ברכות טז ע"ב) **מתלבש בחסידות** וכן כמה פעמים **אשר מכנים שם הלבוש לדבר רוחני,** אך שם בגד מכונה לדבר חומרי ומלשון בגידה (זוה"ק שלח קעה.):

(שלח קעט:)

מלבושים של האדם נעשית על ידי קיום המצות

בפסוק **וידעו כי ערומים הם** (ג, ז). ומקשה ברמב"ם (מו"נ ח"א פ"ב) דמאי עונש הוא זה, שמתחלה היו בבלי דעת מבלי ידעו שערומים, ולאחר כך באו לכלל דעת, והזה הוא עונשם ח"ו. ובאמת לפי דברי זוה"ק (ויחי רכד.) הוא כי מתחלה היו בלבושי יקר ונתערטלו מהם:

אולם לפי פשוטו י"ל כך, **דהנה באמת בגן עדן הלבוש הוא**

מעשיית המצות, דזה עיקר תכלית הגן עדן להנות מרוחניות, וצריך לזה לבוש דק, וזה נעשה ממצות, וכאשר גם המחקרים כתבו דלאחר פטירה מתלבש הנפש בלבוש דק כעין גוף,... דאפילו חכמי אומות הודו לזה, **ואנחנו עם בני ישראל בקבלתנו האמתית אשר זה נעשה חלוקא דרבנן ממצות מעשיות**, דכח הקדוש שבעשיית המצוה **נעשה מיניה לבוש דק**, ... הלבושים שנעשה מעשיית המצוה וממחשבה ומהרצון הטוב יעו"ש:

והנה אדם הראשון נברא גם הוא לתכלית עשיית המצות, הגם שהיה בלא יצר הרע, אבל על כל פנים היה בעל בחירה ונתנו לו המצות לא תעשה ועשה לפי מדרגתו, וכמאמר חז"ל (זוה"ק בראשית כו.) לעבדה (בראשית ב, טו) **זו מצות עשה ולשמרה זו מצות לא תעשה, ועל ידי זה היה בא לידי לבוש מלבושי שבת קודש**, והיה נכנס ביום השבת קודש **בלבושי מצות** שאין לשער, ... אך מחמת גודל השכלתו, וחכמתו המרובה גדלה ממעשיו, ולא עשה בדרך שיהא מעשיו מרובים מחכמתו, ורק דבק בהשכלה וחכמות הרמות, ולא ידע כי בנפשו הוא, **כי לכל דבר צריך לבוש, וחכמה בלא מעשה אינו כלום.**

... וזה כוונת הכתוב, שמעיקרא **לא יתבוששו** (בראשית ב, כה) ולא חשש לזה **שאין לו לבוש ממצות**, כי היה בעיניו העיקר החכמה, אך לאחר כך שחטא ידע, ... וידעו וגו', היינו שידעו באמת מקדם זאת שהמה ערומים בלא לבושי מצות, אך לא השגיחו על זה, רק לעסוק בשכליות ולא במצות מעשיות, **ועתה לאחר החטא הבינו כי ערומים המה:**
(בראשית ב:)

כשישראל היו מכוסים, לא היה יכול עמלק לשלוט בהם

והנה כשחטא אדם ונפל ממדרגתו, **והיה ערום בלא לבוש, כי לבושי אור** באל"ף נסתלק ממנו (תיקו"ז בהקדמה י ע"ב) וראה עצמו ערום, ויעש ד' אלקים כתנות עור (בראשית ג, כא) שיתקנו הנצוצות הקדושים ויעשה מהעי"ן אל"ף, שעיקר תכלית האדם הוא להמתיק ולהפוך מרירא למתקא, ...

וידוע דדעת בא מאמת, .. דויסעו מרפידים בא עמלק, דהוא נגד הדעת דקדושה **וכל זמן שישראל דבקים בקדושה והיו מכוסים, לא היה יכול לשלוט בהם**, ולזה הערים לבא להפרידם מדביקות הקדושה, ..

ודברי חכמים רמוזים המה בחכמה נפלאה, ושכן דרך היצר הרע שהוא בבחינת עמלק כידוע (זוה"ק שלח קס.), כשהאדם דבוק עם נפשו בקדושה אי אפשר לחטוא, ... כי עיקר הדעת הוא הכרה באמת בלא פירוד, אך בחפוש את השם על ידי חכמות וכסילות זולת התורה הוא נפרד מהאמת, שצריך להכיר הבורא כל עולמים בלא הפסק, ובהפרד תיכף בא עמלק, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל (הל' איסורי ביאה פכ"ב הכ"א) כי אין יצר הרע שולט רק בלב פנוי מחכמה (עי' מדרש משלי פכ"ד), אבל כשמקיים שויתי ד' (תהלים טז, ח) אין חוטאים. ולכן כל עצתו רק להפריד ישראל **מהדביקות ומלבוש הקדושה**, וכשמוציאו **מכסות הקדושה** מביאו ר"ל לידי מכשול בעבירה ממש ר"ל:

והנה בעת מחיית עמלק בזמן מרדכי ואסתר **הלבישו את עצמם** מרדכי ואסתר **מלבות** (אסתר ה, א. ח, טו) **היינו לבוש הקדוש:**
(תצוה קי:)

עושה לבושין - ובגן עדן הלבוש הוא מעשיית המצות - ממצות נעשה לבושים נאים וחילוקא דרבנן, ומן העונות נעשו בגדים צואים - וזהו מלבוש ערומים - היינו לבוש הקדוש - וכל זמן שישראל דבקים בקדושה והיו מכוסים, לא היה יכול (עמלק) לשלוט בהם - וצריכים לזכות ללבוש בגדים אלו כי לפעמים - ויש שזוכה ללבושין מהמצוה שעשה איזה רשע, ונוטלין מהאי חטאה הלבושין של המצוה שעשה בהיות רשע - ונוטלין ממנו המצות שעשה ויורשו הצדיק - וגם החילוקא דרבנן נעשית ע"י הסרת לבוש החומרי כי - על ידי חטא האדם נתלבש הגשמי בלבוש עכור והתאוה מכוערת, ונתן לנו הקב"ה התורה הקדושה לברר הקדושה ולהסיר הלבוש העכור של הגשמי - ובמה מסירים הלבוש העכור הנזכר, בהשתמש האדם בדברים הגשמים לא לצורך תאותו רק לפי התורה, אזי נתקן הרוחניות שבאותו דבר - ואיך זוכים לזה - ולזה צריך האדם אם בא להפוך מדותיו לטוב, ללבוש המדות בתורה ומצות, וזה בא בלומדו מצדיק הדור האיך ללבוש הדברים - כי - נפש החומרי מקדי לבוש לכח השכל והחכמה - נפש החומרי, יהיו לבנים, מזוכך, ואז ממילא שמן, היינו חכמה לא יחסר, שהשם יהיה בעזר למצוא החכמה על ידי קיום המצות - ולזה נקראים הימים לבוש לנשמתו - דאדם נברא בגוף ונשמה כדי

והענין הוא דאדם נברא בגוף ונשמה כדי שיגבור שכלו על הגשמית, וימי שנותינו שבעים שנה כדי לתקן כל יום לפי בחינת אותו הנשמה, ובכל יום מתקן בנשמתו חלק מהגשמית ומברר הטוב במדותיו הטובים על פי נשמתו, ונגבר כח השכלי על הגשמי, **ולזה נקראים הימים לבוש לנשמתו** כמבואר בזוה"ק (ויחי רכד.) דכיון דכל יום מתקן ניצוצין קדושים מהגשמית שבגופו ומדותיו **ונתלבש** בזה הניצוצין הקדושים (נשמתן) [נשמתו] וזה **החילוקא דרבנן** כמבואר בזוה"ק (נח סו.):
(תזריע קמא.)

ולזה **המצות המה כלי לאור בתוכו**, אור החכמה והיראה והתגלות אלקותו, ונקראו **המצות לבושין** (זוה"ק ויקהל רי.) **שהן המה מלבושים להחכמה להתגלות אלקותו**, ולכן מי שחכמתו מרובה ממעשיו הרוח בא ועוקרתו (אבות פ"ג מי"ז) מחמת גילוי האור יותר מהכלי, ומי שמעשיו מרובים מחכמתו, המצות כלים להאור וחכמתו מתקיימת (שם פ"ג מ"ט):
(פסח רמח:)

הצדיק זוכה למלבושים ממצות שעשה רשע

והנה ידוע (זוה"ק פקודי רמז.) **שממצות שעושה אדם מזה עושה לבושין**, היינו כלי לקבל הקדושה בתוכו, **ויש שזוכה ללבושין מהמצוה שעשה איזה רשע, ונוטלין מהאי חטאה הלבושין של המצוה שעשה בהיות רשע מתחרט על מעשיו הטובים, ונוטלין ממנו המצות שעשה ויורשו הצדיק**, וזה נקרא אשרי נשוי פשע כסוי חטאה (תהלים לב, א) ההוא צדיק נטיל **כסוי ומלבוש של המצות של הרשע** כנ"ל (זוה"ק אמור קא.):
(תולדות ל:)

מצות נעשה לבושים נאים וחילוקא דרבנן, ומן עונות נעשים בגדים צואים

וי"ל שלזה מרמז הכתוב (בראשית לט, יב) ויעזוב בגדו אצלה, **כי הכל לבושים**, כל מעשה בני אדם, כמבואר (זוה"ק נח סו.) **שמן מצות נעשה לבושים נאים וחילוקא דרבנן, ומן העונות נעשו בגדים צואים** כמבואר גבי יהושע כהן גדול (שם פנחס רייד.). והנה מתחלה כשהיה בדעתו לעשות העבירה לשמה, היה רוצה לעשות **לבוש מהעבירה לתכלית עבודה לשמה**, ועתה כשראה שאין זה תכלית האמת, עזב בגדו זה הלבוש אצלה, ויצא החוצה, **להתלבש בלבוש מצות ממש:**

וי"ל דמזה הטעם אמרו במדרש (ב"ר פז, ח) שבזכות וינס, הים ראה וינס (תהלים קיד, ג). דבאמת היה בים קטרוג על ישראל שהמרו על ים כמ"ש בתהלים (קו, ז) **ובאמת כל מעשה בראשית המה לבושים שיתגלה על ידם מלכותו יתברך שמו ויתעלה** כמ"ש (שם קג, יט) ומלכותו בכל משלה, ותנאי היה עם הים שיקרע לפני ישראל (ב"ר ה, ה) דעיקר הבריאה היה רק בשביל ישראל (ויק"ר לו, ד). ואם כן ממילא כשישראל צריכים שיהיה יבשה, הוצרך הים לנוס ממקומו, וכמ"ש **דכל מעשה בראשית המה לבושים להתגלות מלכותו יתברך שמו ויתעלה** על ישראל עמו, וממילא כשהיה מהצורך שיתגלה המלכות שיהיה במקום זה יבשה, נהפך **מלבוש** זה שהיה ים ונעשה יבשה:
(וישב מז.)

קודם החטא היה כל כח הרוחני שבעולם הגשמי השתוקקות להרוחני ולהלל לבוראם, **ורק על ידי חטא האדם נתלבש הגשמי בלבוש עבור והתאוה מכוערת**, ונתן לנו הקב"ה התורה הקדושה לברר הקדושה **ולהסיר הלבוש העבור של הגשמי**, ובזה יתעלה העולם לשרשו, וכאשר יתוקן הכל יתוקן העולם כמו קודם החטא ויבא משיח צדקנו, ואז יתעלה העולם בכמה עליות כמבואר בספרים הקדושים. ובמה מסירים (מלבוש) **[הלבוש]** העכור הנזכר, **בהשתמש האדם בדברים הגשמים לא לצורך תאותו רק לפי התורה**, אזי נתקן הרוחניות שבאותו דבר, כל אחד מתקן לפי ערך רוחניות נשמתו שבתוכו:
(תצא רסח.)

והנה באמת ידוע שאי אפשר כלל לבוא לזה ללחום עם היצר ותחבולותיו ומדת תולדות האדם החומרי, ולנצח כל המדות הנולדות בטבע לעבדות השם, זולח אם השם יתברך עוזר, וכמאמר חז"ל (סוכה נב ע"ב) אלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו, ולזה צריך האדם **שיגבור שכלו על הגשמית, - וכל יום מתקן בנשמתו חלק מהגשמית ומברר הטוב במדותיו הטובים על פי נשמתו, ונגבר כח השכלי על הגשמי, ולזה נקראים הימים לבוש לנשמתו - דכיון דכל יום מתקן ניצוצין קדושים מהגשמית שבגופו ומדותיו ונתלבש בזה הניצוצין הקדושים נשמתו וזה החילוקא דרבנן**

עוד כוונה - ובאמת כל מעשה בראשית המה לבושים שיתגלה על ידם מלכותו יתברך שמו ויתעלה - ולפי הלבשת התורה הקדושה בצירופיו ככה הוא הנהגת העולם - אך שנתלבש בגוף פשטות התורה כדי שיוכל הגוף לקבל, - ולכן אם ישראל עושין תשובה נתלבש אותיות התורה בצירופים להיות גאולה וישועה וטובת ישראל - שתורה הקדושה הוא שם הקדוש בכללו, ורק סיפודי המעשיות הוא לבוש התורה והלבוש הוא לפי ערך המקבלים - ואם לא חטאו היה מתלבש אותיות התורה בלבוש דק רוחני יותר, ובאמת לעתיד יתגלה פנימית התורה כי יתוקן החומר ונוכל לקבל פנימית התורה בלבוש מצוחצח

עוד כוונה - כביכול- והוא מחולל מפשעינו - ובחטאינו נתערב מבלי לבוש קישוטא, ומכונה - ערות דבר, שהחטאים כביכול ערוה לבחינת דבר - אבל בעשיית מעשים טובים - שבמעשים טובים שלנו נתלבש בלבושי הקשוטין

אם בא להפוך מדותיו לטוב, **ללבוש המדות בתורה ומצות, וזה בא בלומדו מצדיק הדור האיך ללבוש הדברים:**

ואמר הכתוב כי תבוא אל הארץ, **היינו שתזכה להפוך הארציות וחומריות לטוב**, ... הוא אשר ד' אלקיך נותן לך, כי לולא שעזרך לא יכלת לעמוד. ושמת בטנא, היינו **שתתכסה דבר ותלבישם בכלי**, ובאת אל הכהן, **והוא ילמוד לך אשר תלבוש לפי הזמן אשר יהיה בימים ההם:**
(תבא רעו.)

בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר

וזה כוונת הכתוב (קהלת ט, ח) **בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר**, היינו נפש החומרי **מקרי לבוש** לכח השכל והחכמה. ומזהיר הפסוק, בכל עת תראה, **שבגדיך**, נפש החומרי, יהיו לבנים, מזוכך, **ואז ממילא שמן**, **היינו חכמה** (עי' מנחות פה ע"ב) **לא יחסר, שהשם יהיה בעזר למצוא החכמה על ידי קיום המצות:**
(חנוכה קפ:)

כל מעשה בראשית המה לבושים

וי"ל דמזה הטעם אמרו במדרש (ב"ר פז, ח) שבזכות וינס, הים ראה וינס (תהלים קיד, ג). דבאמת היה בים קטרוג על ישראל שהמרו על ים כמ"ש בתהלים (קו, ז) **ובאמת כל מעשה בראשית המה לבושים שיתגלה על ידם מלכותו יתברך שמו ויתעלה** כמ"ש (שם קג, יט) ומלכותו בכל משלה, ותנאי היה עם הים שיקרע לפני ישראל (ב"ר ה, ה) דעיקר הבריאה היה רק בשביל ישראל (ויק"ר לו, ד). ואם כן ממילא כשישראל צריכים שיהיה יבשה, הוצרך הים לנוס ממקומו, וכמ"ש **דכל מעשה בראשית המה לבושים להתגלות מלכותו יתברך שמו ויתעלה** על ישראל עמו, וממילא כשהיה מהצורך שיתגלה המלכות שיהיה במקום זה יבשה, נהפך **מלבוש** זה שהיה ים ונעשה יבשה:
(וישב מז.)

וידוע שבאמת אור אין סוף הוא מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו, ג) ולית אתר פנוי מיניה (תיקו"ז תי' נז צא ע"ב) אך הקב"ה הסתיר אורו יתעלה, **ובמלבושים שונים הלבישו כדי שיוכל לחיות עולם חומרי ובעל בחירה, לזה הסתיר האור, והולך מלבוש ללבוש**, שכל עולם מקבל לפי ערך שיוכל לעמוד ולא יתבטל ומלכותו בכל משלה (תהלים קג, יט) (דכלתה) [דבלתי] חיותו אין חיות כלל:
(חנוכה קנח:)

והנה התורה הקדושה נקרא אור (משלי ו, כג) דמתלבש בו כח אלקי בהאותיות וצורות, ומאיר מתוך חשכה, כמאמר דוד המלך

ע"ה (תהלים יח, כט) ד' אלקי יגיה חשכי. והנה לעתיד לבא יתגלה פנימית התורה בלא לבוש כמבואר בזוה"ק (בהעלותך קנב.) ויהיה הכל בבחינת יום, **ועתה התורה מאיר מתוך לבושים מדברי העולם הזה בדין**, להבין בחשך בגלות במחשכים על ידי התורה שנתלבשה גם כן בספורי מעשיות, ותוכו רצוף אהבה (שה"ש ג, י), **אור התורה, והיא מאירה תוך לבושין:**

(חנוכה פח:)

שתורה הקדושה הוא שם הקדוש בכללו, ורק סיפורי המעשיות הוא **לבוש התורה** (זוה"ק בהעלותך קנב.) והלבוש הוא לפי ערך המקבלים:

(דברים רלה:)

ובאמת אם לא חטאו היה **מתלבש אותיות התורה בלבוש דק רוחני** יותר, ובאמת לעתיד יתגלה פנימית התורה (זוה"ק בהעלותך שם) **כי יתוקן החומר ונוכל לקבל פנימית התורה בלבוש מצוחצח:**

(דברים רלה:)

והנה זאת ידוע שכל הנהגת העולם על פי התורה הקדושה (זוה"ק תולדות קמה ע"ב) דבאותיות התורה נברא העולם (שם מקן רד.) ובהם מתקיים (שם תרומה קסא.). **ולכן לפי הלבשת התורה הקדושה בצירופיו ככה הוא הנהגת העולם,** וזה ענין הצדיקים שעושים יחודים וצירופים שונים, עד שבא לידי שמות להתנהג העולם כרצונם, וזה הוא כוונת כתיבת הקמיעות מפסוקי התורה:

(דברים רלו:)

והנה באמת כל הנהגת העולם הוא על ידי התורה הקדושה (זוה"ק תולדות קמה ע"ב) שבתורה נברא העולם (ב"ר א, א) והתורה קיומו של עולם (זוה"ק וישב קפה.) כמ"ש (ירמיה לג, כה) **אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. ולכן אם ישראל עושין תשובה נתלבש אותיות התורה בצירופים להיות גאולה וישועה וטובת ישראל,** ומשום זה אין מזל לישראל (שבת קנו.):

(דברים רמא:)

דידוע (זוה"ק יתרו פה.) דאורייתא מחכמה עלאה נפקת, והוא נשמות עליונים רוחנים, **אך שנתלבש בגוף פשטות התורה כדי שיוכל הגוף לקבל,** והנה כמו שמזון הגשמי נתברר בבירור אחר בירור כנ"ל, כמו כן המזון הרוחני, שהוא תורה הקדושה, שהוא נפש הישראלי, **צריך להתלבש בלבושים שונים,** ולכל אחד כפי בחינתו ובחינת נשמתו:

(פסח רמו:)

והנה מבואר וידוע שכל עיקר התנהגות כל עולמים על ידי ישראל, לפי מה שממליכין את הבורא ב"ה וב"ש, ככה מגלה כבוד מלכותו, וכמבואר בזוה"ק (תיקו"ז תי' כב סה.) **דלבושין דמלבר איהו מצייר כ"ע וכד ישראל מתקנין עובדיהון מזדככין הלבושין,** וראיתיה לזכור (בראשית ט, טז) וכל עלמין מזדככין, יעו"ש בתיקוני זוה"ק:

(חנוכה קיז:)

אם כן אמר הכתוב לא (ימצא) [יראה] בך ערות דבר, היינו שמלכותו מלכות כל עולמים המנהג כל עולמו על ידו, והוא מחולל מפשעינו, **שגם שבמעשים טובים שלנו נתלבש בלבושי הקשוטין** כמ"ש בזוה"ק (תיקו"ז תי' כב סה.), **ובחטאינו נתערב מבלי לבוש קישוטא,** ומכונה כמה פעמים בזוה"ק (נח עו. אחרי עה ע"ב) ערות דבר, שהחטאים כביכול ערוה לבחינת דבר:

(חנוכה קיח:)

נפש השכלי אסור בזיקים

והנה באמת כל מה שאדם פוגם ח"ו, הוא מחמת שלא נזהר עשות עבודתו בעסקי העולם הזה בדברים המוכרחים לצורך חיות נפשו, ואם **לא נזהר אז לקשר נפשו בקדושה** ולעשות דבריו בהשכל ובחכמה לא כמעשה בהמה, אם ח"ו לא נזהר אזי מהיתר יבא אל האיסור, **כי נתגבר עליו החומר, ונפשו כפוף תחת התאוות ודמיונות כוזבות, והוא אסור בזיקים,** ולא יכול לצאת מחשבתו הקדושה לפועל מחמת מסכים החומרים אשר נגדו, מחמת משכו אחריהם. ואם לבבו יבין וישכיל, **אזי צריך לשבור החומריות מכל וכל,** ואחר כך יבין האיך יקום קדם מלכא בתורה ועבודה:

(שלח קעז.)

הלב הוא במצור תוך האברים

ויהי בנסוע הארון וגו', וי"ל בהבנת המקרא דהנה הארון הוא כנגד **הלב שבאדם** (תיקו"ז בהקדמה יג ע"ב) ובתוכו לוחות הברית, הכונה **שבלב יהיה חקוק האהבה והיראה** בברית לד' אלקינו.

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מַתִּיר אֲסוּרִים

שכל הלילה היה כמו אסור בביתו (רוקח). ואע"פ שאינו אסור ממש אלא מפני שעכשיו יכול להניע איבריו שהיו כפותים כל הלילה (אבודרהם).

כשאדם - כפוף תחת התאוות ודמיונות כוזבות, והוא אסור בזיקים, - והנה הלב הוא במצור תוך האברים אם אינם הולכים אחר השכל שבלב - וכשיש להלב התגברות השכלי על האברים והנה הלב הוא במצור תוך האברים אם אינם הולכים אחר השכל שבלב, ורק האברים מתגברים להלוך אחר התאוות בלא לב, הלב בתוך המצור וכמבואר בתיקוני זוה"ק כמה פעמים (תי' כה ע. ותי' סט קה.) **וכשיש להלב התגברות השכלי על האברים בהתחזקות הלב במוח בשכל להנהיג האברים אחריו,** אזי נקרא נסיעה, וכמו שאומרים הלב נתגדל על ידי שמחה או אור השכל בהופיע על הלב מקרי שנתגדל הלב, וזה מקרי נסיעה שהולך ומתרחב. וזה ויהי בנסוע הארון, **היינו שנתגדל הלב בהרחבה ושכל,** ויאמר משה, הוא מקור הדעת (זוה"ק פקודי רכא.) קומה ד' ויפוצו אויביך, **היינו הכחות החומרים:**

(בהעלותך קע.)

כשזה קם זה נופל

וכמו שיש בקדושה, כן נמי זה לעומת זה, יש קומת סט"א, **וכשזה קם זה נופל.** והנה כל האומות נגד הגוף וזרועות שבקדושה, וכל אחד רוצה לבטל מנגדו מהקדושה **בהגוף הקדוש,** והיינו יש

לעומת העושים מצות צדקה בידים או בהליכה ברגלים, או בשארי איברים, כנגדם המבטלים, ואם ישראל מתחזקים במצות הללו מתבטל הצד שכנגדו:
(זכור רח.)

להיות האברים כלי מוכן לקבל קדושה וברכה

שידוע שעיקר הכוונה במצות עשה להיות האברים כלי מוכן לקבל קדושה וברכה, כאשר גזרה חכמתו יתברך שמו דעל ידי רמ"ח מצות עשה יתכשרו הכלים לקבל קדושה ויהא אדם מרכבה לקדושת מלכו של עולם, אך אם אין עושה המצוה אין לו מקום להיות בו השראה להקדושה:
(נצבים רפז:)

האברים הגשמים נושא לקדושת הנפש

כן כדרך זה התורה, הוא התורה הקדושה, מתוקנת ברמ"ח מצות עשה ושס"ה לא תעשה, **להיות האברים הגשמים נושא לקדושת הנפש רוח ונשמה ולהיות מובדל מהבלי העולם הגשמי, ויוכל להיות אבריו משכן לקדושתו יתברך,**

בהתחזקות הלב במוח בשכל להנהיג האברים אחריו -ואם לבבו יבין וישכיל, אזי צריך לשבור החומריות מכל וכל, ואחר כך יבין האיך יקום קדם מלכא בתורה ועבודה

ויש קומת סט"א, וכשזה קם זה נופל - האומות - רוצה לבטל מנגדו מהקדושה בהגוף הקדוש - והעושים מצות צדקה בידים או בהליכה ברגלים, או בשארי איברים, כנגדם המבטלים, ואם ישראל מתחזקים במצות הללו מתבטל הצד שכנגדו - שעיקר הכוונה במצות עשה להיות האברים כלי מוכן לקבל קדושה וברכה - להיות האברים הגשמים נושא לקדושת הנפש רוח ונשמה ולהיות מובדל מהבלי העולם הגשמי, ויוכל להיות אבריו משכן לקדושתו יתברך - ואזי הנפש שורה על האברים, והוא באיבריו וגידיו כצנור מוליך שפע מהבורא כל עולמים עליו ועל כל העולם בכללו.

כמאמר חז"ל (תענית יא ע"ב) לעולם יראה אדם כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו, והוא מדרשא [שנאמר (הושע יא, ט) בקרבך קדוש] דשוכן בתוך בני ישראל (עי' תענית שם):
(חנוכה ק:)

איבריו וגידיו כצנור מוליך שפע עליו ועל כל העולם בכללו

והנה האדם נברא בצלם אלקים (בראשית א, כז) **שאבריו וגידיו המה נושאי כלי הנפש הזכה אשר הנפש מרכבה לקונה**, ואם האדם מתנהג באיבריו וגידיו כאשר נצטוה במצות עשה ולא תעשה, שהמה כנגד איברי וגידי האדם (זוה"ק וישלח קע ע"ב) **אזי הנפש שורה על האברים, והוא באיבריו וגידיו כצנור מוליך שפע מהבורא כל עולמים עליו ועל כל העולם בכללו**, שגם העולם בכלל הוא בציור אדם, כמבואר ברמב"ם ז"ל (מו"נ ח"א פע"ב) שכל העולם בכללו כדמות אדם אחד, ונמצא שאדם במעשיו מכריע לטוב לו ולכל העולם, וכן בהפכו, כי מתנהג הקב"ה מדותיו בהנהגת עולם כפי הנהגת אדם:
(חנוכה פה:)

כשרוצה לישב או לעמוד אינו מתפעל כלל במדות

אבל עוד נוסף באדם שיש בו כח בלתי נתפעל על פי מדות, ולמשל כששומע איזה דבר המביא לידי גיחוך ממלא שחוק בשפתיו גם בלי שום רצון ומדה כלל, **וכדומה כשרוצה לישב או לעמוד אינו מתפעל כלל במדות**, וכמעט ממילא נעשה הדבר בלי שום אמצעות מהמדות כמו שארי הדברים שמתנהגים על פי מדות דוקא כנ"ל, **ובאמת זה לפלא בעיני המחקרים ולא יכלו להשיגו, ואמרו כי זה נקרא מעשה בראשית שאין אתנו יודע מה:**
(תבא רעא.)

והנה ברא את האדם בבחינה זו, ואדם נבחר מן הבריאה, ויש לו כח להפוך ולכבוש את יצרו ולהטות רצונו ככל אשר ירצה, ולא צריך להשהות על הדבר, רק אם עלה ברצונו להטיב יוכל להפוך הכל, כל מדותיו, וזה הוא הרצון הנראה באדם, **ואם ברצונו לעמוד אין צריך להשהות ולהתיעץ עם**

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם זוֹקֵף כְּפוּפִים

לפי שזוקף קומתו שהיתה כפופה כל הלילה (אבודרהם). דבעת שכבו היה מוטה וכפוף ועכשיו נתן בו הקב"ה כח לזוקף (רוקח).

באמת זה לפלא בעיני המחקרים ולא יכלו להשיגו, ואמרו כי זה נקרא מעשה בראשית שאין אתנו יודע מה - וכדומה כשרוצה לישב או לעמוד אינו מתפעל כלל במדות, וכמעט ממילא נעשה הדבר בלי שום אמצעות מהמדות - ואם ברצונו לעמוד אין צריך להשהות ולהתיעץ עם האיברים רק תיכף הרצון מעמידו - אך שורש הדבר, שלא נודע לנו רק צורת ותכונת איברי אדם הנגלים, אך יש תנועות ופעולות סגוליות באדם אשר לא נודע כחם, כמו הרצון, שכל האיברים המה תחת הרצון, ואם אדם עומד ורצונו לישב, יושב בלא שום פעולה מהרצון

האיברים רק תיכף הרצון מעמידו, וכן בכל ענינים כאלו:
(ר"ה כו.)

אך שורש הדבר, שלא נודע לנו רק צורת ותכונת איברי אדם הנגלים, אך יש תנועות ופעולות סגוליות באדם אשר לא נודע כחם, כמו הרצון, שכל האיברים המה תחת הרצון, **ואם אדם עומד ורצונו לישב, יושב בלא שום** פעולה מהרצון, רק כמעט נעשה ממילא, וזה לא מובן לשום מחקר כמבואר בספרי המחקר או אם שומע אדם איזה דבר (שותק) [המביא לידי גיחוך שוחק] בעצם וכמעט לרוב אינו יכול להתאפק, והיא תנועה ממילא, סגולית, לא נודע, וכמו כן הרבה ענינים שלא נתבאר במופת חושי, ענין ההתפעלות החושים כולם, **ובאמת הכל הוא בכח איבריו, ובאמת זה בא מכח גדול, שלימות האדם:**
(חנוכה קמד.)

והנה זה נרגש בחוש, כי יש כחות באדם שנעשו ממילא, **כמו שאם בכח האדם קם ממילא בלא שום מחשבה לזה:**
(חנוכה קעה.)

הקדוש ברוך הוא (כיוון) **[כוון] האדם, וברא איבריו וגידיו בחכמת התורה, לא נגרע ולא הותיר, ובחכמתו הנפלאה אשר לא ירד שום חכם ופילוסוף לתוכן מעשי איברי אדם,** כמו טבעי האדם בסגולותיו האנושית כמו שחוק, ותוכן התקשרות אבריו להשכל, דבר זה סתום מכל חכם ורופא ופילוסוף כמבואר בכוזרי (מאמר חמישי סימן י'). והנה אחרי שגוף פ' אדם נעלם מאת בשרו, ורק ד' תוכן עלילות, **וברא בחכמתו אברי וגידי האדם לפי הראוי:**
(חנוכה קכד.)

כמו כן צריך האדם שיהא איבריו רצים ששים ושמחים לעשות רצון קונם - שהיינו שכל מגמתו לשמוע אם יש איזה מצוה בעולם שאפשר לקיימו - כי זה עיקר השכר של המצוה ההליכה והריצה שרומז על תשוקתו לקיים המצות, - כי ד' נתן לו כח ורגלים להלוך, רק העיקר הוא השמחה והשתוקקות של המצוה - ויש קדושי עליונים שכל איבריהם כמעט דבוקים בד', ולא יעשו זולת מצותיו, - וכמו שאמרו עליו במדרש (ויק"ר לה, א) שהיו רגליו מוליכין אותו לבית המדרש בלא כוונה, כי זיכך חומרו שיהיו כל איבריו דבקים בו יתברך

כי ד' נתן לו כח ורגלים להלוך

ולזה אמר המדרש זה שאמר הכתוב אשרי אדם שומע לי, אשרי למי ששמועותיו לי, **שהיינו שכל מגמתו לשמוע אם יש איזה מצוה בעולם שאפשר לקיימו,** וזה שכל שמועותיו לי, היינו שמשתוקק לשמוע דברי התורה ומצות לעשותן, וזה לשקוד על דלתותי(ו) שתי דלתות, כמו שכתבו תלמידי רבינו יונה (שם ח.) הטעם שמצוה ליכנס שיעור שני פתחים, **שלא יהא עליו כמשא** ישיבת בית הכנסת, ורק אדרבה יהיה לו זה לנחת מה שהולך עוד איזה שיעור בבית הכנסת רחוק מהפתח עוד פתח, שהקב"ה נותן שכר פסיעות, **כי זה עיקר השכר של המצוה ההליכה והריצה שרומז על תשוקתו לקיים המצות,** וזה עיקר השכר, דשכר המעשה גופא הוא כמעט אינו מעשה האדם, **כי ד' נתן** לו כח ורגלים להלוך, רק העיקר הוא **השמחה והשתוקקות של המצוה, וזה** ניכר בפסיעותיו כנ"ל:
(תבא רפ.)

קדושי עליונים שכל איבריהם כמעט דבוקים בד'

ויומתק הדבר על פי מה ששמעתי מהרב הקדוש אדמו"ר מוה' ישראל זלה"ה, שאמר שהנה באמת יש הרגשה בדביקות בבורא ב"ה וב"ש, ויש שמרגיש בלבו, ויש בעין השכל, ויש באמונה, **ויש קדושי עליונים שכל איבריהם כמעט דבוקים בד',** ולא יעשו זולת מצותיו, וכמאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קלא, ב) **נפשי כגמול עלי אמו,** שאין איבריו עושין רק רצונו, וכמו שאמרו עליו במדרש (ויק"ר לה, א) **שהיו רגליו מוליכין אותו לבית המדרש בלא כוונה, כי זיכך חומרו שיהיו כל איבריו דבקים בו יתברך:**
(חנוכה קא:)

המחדש בטובו

ולזה עיקר האמונה **שצריך להאמין לא בזה לבד שברא הקדוש ב"ה העולם,** ורק שהוא יתברך מהוה הכל בלא הפסק, **ולולי הוייתו יתברך שמהוה העולם היתה נהפך לתהו ובוהו:**
(יתרו פח.)

וביותר יש לבאר פסוק (ישעיה מ, כו) שאו מרום וגו' על פי דברינו הנ"ל ביתר שאת, כי באמת כל מעשה בראשית המה נבראים יש מאין, ולא זו בלבד בעת בריאתם, **רק בכל עת ממציאם יש מאין,** וכמאמרם (ברכת יוצר אור) המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, **ולולי הוויותיו והתחדשות העולם ברצונו אפילו רגע אחד, היה הכל כלא, ורק השם מחדשם ומהוום בלא הפסק:**
(ויקהל קיט:)

דידוע (ב"ר סת, ט) **שהקב"ה מקומו של עולם** ואין עולם מקומו, ולמבין נקל להבין, כי הכל אין ואפס המוחלט נגדו יתברך שמו ויתעלה, ואינו תופס מקום כלל, והמקום גם הוא אינו, כי הכל באמת אפס המוחלט, ורק

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם רוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמָּיִם

להילוך בני אדם (רוקח). שהבורא יתברך נתן כח שטח הארץ על המים ואע"פ שהמים גבוהים מן הארץ הקוה אותם אל מקום אחד ונראית היבשה להיות החיים והצמחים עליה שאם לא כן לא היה להם מקום להתגדל בו (אבודרהם).

עיקר האמונה שצריך להאמין לא בזה לבד שברא הקדוש ב"ה העולם, ורק שהוא יתברך מהוה הכל בלא הפסק, ולולי הוייתו יתברך שמהוה העולם היתה נהפך לתהו ובוהו - ולולי הוויותיו והתחדשות העולם ברצונו אפילו רגע אחד, היה הכל כלא, ורק השם מחדשם ומחוום בלא הפסק - שהבורא יתברך נתן כח שטח הארץ על המים - ואפילו זה הנה אנחנו רואים באדם שהוא חומרי אינו יכול לעוף באויר, כי החומרי גובר להורידו מטה, אולם ואפילו הכי ראינו בני אדם אשר נדבקו במחשבתם בחכמה, יוכל לילך באויר כאשר שמענו כמה פעמים

הקדוש ברוך הוא מקומו של עולם שמהוה לכל אחד ממיני הברואים כרצונו, אבל באמת המה אפס וריק נגדו יתעלה, ולזה **אין העולם מקומו ורק הוא מקומו של עולם:**
(ויצא לה.)

והנה אנחנו רואים באדם שהוא חומרי אינו יכול לעוף באויר, כי החומרי גובר להורידו מטה, אולם ואפילו הכי ראינו בני אדם אשר נדבקו במחשבתם בחכמה, יוכל לילך באויר כאשר שמענו כמה פעמים. רק שהחכם בעסקו בעומק החכמה, בלא דעת הולך באויר, כי נתגבר עליו כח רוחניותו ולא נמשך למטה לחומר. כן נמי, אם האדם לא חטא היה דבוק בשורש אלקי, והיה החומר נמשך אחר הצורה בלא הפסק, ואם אדם לא חטא היה דבוק בקדושה עליונה:
(צו קלב.)

רבינו אמר מקודם שעשה לי כל צרכי ואח"כ המכין מצעדי גבר.
(דרכי חיים אות יח)

כי הכל נעשה לצורך יראי השם

ובאמת צורת כל מין בעולם הוא תכליתו למה שנברא, לצורך האדם, כי כל מה שבעולם הוא לצורך האדם. ... וכיון שכל הברואים המה לצורך האדם, וזה צורתם, לכן אם יצטרך האדם שישונה צורתו לצורה אחרת, נשתנה, **כיון שהכל הוא לצרכו, .. ולזה אם נצרך לעושי רצונו שיהופך צורת איזה בריאה, עושה רצונו כרצון יריאיו,** ונתהפך צורת הבריאה לצורה אחרת, כפי המצטרך ליריאיו:

ולכן כשהוצרכו ישראל לילך בתוך הים, נתהפך צורת הים ליבשה, כרצון בית ישראל, וכמו שאמרו (תענית כה.) מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק, כי (צורך) [צורת] השמן שמאיר ומדליק, ולא כן צורת החומץ, ולכן בדבר ד' נתהוה כן הצורה בתוך חומר השמן שידליק, ... ולכן גזר התנא שיאמר לחומץ, וחומר החומץ יקבל צורה של הדלקה, **כי הכל נעשה לצורך יראי השם,** וצורתם של כל הבריות תלוי ברצון וחפץ העליון ב"ה וב"ש, ולכן לרצון יראיו משנה רצונו כביכול, ונשתנה צורת חומץ שידליק:
(חנוכה צז.)

כל צרכי ישראל הצריכים, המה משועבדים תחת ישראל

וכל העולם עומד על ישראל, ובשבילם נברא העולם (ויק"ר לו, ד), **ולכן כל צרכי ישראל הצריכים, המה משועבדים תחת ישראל בהתגלות,** לא כמו הברית שעם נח קשתי נתתי בענן, ורק בהתגלות לעיני כל:
(חנוכה קכט.)

והנה באמת מי שעושה כן הוא עובד ד', **וגם בעסקו בעניני העולם הזה,** וכמאמר הכתוב (משלי ג, ו) בכל דרכיך דעהו ובזה מוציא ניצוצות קדושות מהאכילה מעניני העולם הזה, **כי כל תכלית עולם הזה נברא רק לצורך האדם העובד ד', ואם האדם משתמש בדברי העולם הזה הגשמיים לצורך גבוה בא הדבר לתכליתו שבשבילו נברא,** והניצוץ קדוש שבו נתעלה:
(אחרי קמב:)

על כל נשימה ונשימה

שאנו רואין באדם התחתון שיש בו רוח חיים פנימי, **אבל הוא שואב ממקור האויר, דבלתי האויר אי אפשר לאדם לחיות,** והיינו דעל ידי טבעי רוח החיות שבאדם שואב ממקור האויר הרוחני, **ועל ידו יש לו קיום לרוח הפנימי שמחבר לאויר המקיפו,** כידוע דבר זה לחכמי מחקר:
(ר"ה ז:)

ונראה לע"ד דהנה שני מיני חיות באדם, פנימי ומקיף, היינו מה שנכנס החיות בתוך אברי האדם, **וגם מה שמקיפו לקבל כח מאויר שמחוץ ממנו, דבזה כל חיות האדם,** הרוח חיוני שבתוכו שמקבל ממה שחוץ ממנו ומקיפו:
(סוכות לט:)

נותן כל צרכם אפילו שאינם ראויים

וד' ברכו **בכל,** היינו **בהספקה, גם שזרעו לא יהיה לבם נכון עמו** ולא יכלו המדות לעשות עמהם חסד (יחזונו) [מחונן] מלמעלה מהמדות. וזה בכל, דכל לשון ספוק, כמו שמבואר גבי יעקב (שם לג, יא) **יש לי כל, היינו די סיפוקו.. להתנהג בחסד וברחמים.** וזה וד' ברכו **בכל, היינו בכל העניינים, גם אם ישראל אינם עושים רצונו של מקום,** מאריך אפו להם וירחמם למען שמו עד יעשו תשובה:
(חיי יט.)

ועינו אל יראיו

דהנה באמת האדם **צריך להיות לו בטחון חזק בד',** ולא לאמר כחי או חכמתי עמדה לי, וגם אין לבטוח בשום אדם, **רק לידע בבירור כי ד' עינו אל יראיו,** והוא זן ומפרנס לכל ומנהיג העולם בחסדו, ואי אפשר לשום נברא לחיות בלתי **שהבורא כל עולמים מחיה וזן אותו, והכל בהשגחה:**
(מקץ נד.)

אנחנו עמו וחלקו וגם (אתנו) [אנחנו] בחינתו מחמת גודל אהבה לד', **כל מה שגומל עמנו נותנים לו שבח ותפארה:**
(פנחס רט:)

להסתפק במה שיש לו

אך לפמ"ש הספרי קדש דהקב"ה ברא עולם שיהיה בחירה, ויהיו בעולם דברים שאינם ראוין כדי שגם בטבעי אדם שפל **לילך אחר מותרות, ובזה תלוי כל הבחירה,** אם יהיה צדיק **מסתפק בכדי סיפוקו** או **להיפך יבקש מותרות,** ובטבע

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָשָׂה לִי כָּל צָרְכִּי

כשלובש מנעליו מברך שעשה לי כל צרכי והטעם לברכה זו שכל זמן שהוא יחף אינו יכול לצאת ולעשות את צרכיו וצרכי ביתו וכיון שלבש מנעליו כאילו נעשו לו כל צרכיו (אבודרהם).

כי הכל נעשה לצורך יראי השם - כל העולם עומד על ישראל, ובשבילם נברא העולם ולכן כל צרכי ישראל הצריכים, המה משועבדים תחת ישראל בהתגלות - כי כל תכלית עולם הזה נברא רק לצורך האדם העובד ד' - על כל נשימה ונשימה גם אויר לנשימה מזמין השי"ת - אבל הוא שואב ממקור האויר, דבלתי האויר אי אפשר לאדם לחיות

והגם שזרעו לא יהיה לבם נכון עמו - לעשות עמהם חסד מחונן - וזה בכל, דכל לשון ספוק, כמו שמבואר גבי יעקב יש לי כל, היינו די סיפוקו - וצריך להיות לו בטחון חזק בד', - רק לידע בבירור כי ד' עינו אל יראיו, והוא זן ומפרנס לכל ומנהיג העולם בחסדו - והכל בהשגחה וכל מה שגומל עמנו נותנים לו שבח ותפארה

הסתפקות במועט - ובטבע אדם לילך אחר מותרות, ואם יכבוש תאוותו להסתפק בכדי חיותו ולעבוד הש"י ויתעלה, בזה יוכר עבודתו - ובזה תלוי כל הבחירה, אם יהיה צדיק מסתפק בכדי סיפוקו או להיפך יבקש מותרות - ואם רואה צדיקים מתנהגים בעניני הנאת העולם בהדוחה ידחיק עצמו ממותרת, ויאמר מה לי לדמות לצדיקים שלא פגמו, מה שאין כן אני, וחוטא כל יתגאה - וכיון שהיה לו מדת הסתפקות לא יחסר לו מאומה - ואם ח"ו חסר לו איזה דבר, בודאי הוא מחמת שחסר ופגם באיזה מדה למעלה

ולכן בכל המקרים והסבות שיקרה לאיש הישראלי, מזה ידע כי ודאי אין זה מקרה - וכל מה שיחננו השם יתברך יהיה לטוב לפניו - ויקר דביקתו מכל חללי דעלמא, ולכן בכל מדה שנותן לו הקדוש ב"ה מודה לו מאד מאד.

אדם לילך אחר מותרות, **ואם יכבוש תאוותו להסתפק בכדי חיותו ולעבוד הש"י ויתעלה, בזה יוכר עבודתו:**
(חיי כד.)

בהנהגת עולם הזה יהיה נשבר [ל]בו, **ואם רואה צדיקים מתנהגים בעניני הנאת העולם בהרוחה ירחיק עצמו ממותרת,** ויאמר מה לי לדמות לצדיקים שלא פגמו, מה שאין כן אני, וחוטא בל יתגאה:
(אמור קמה.)

וד' ברכו בכל, היינו מדות **הסתפקות** נקרא **כל וכיון שהיה לו מדת הסתפקות לא יחסר לו מאומה:**
(חיי כה.)

הא האדם צריך לעבוד לבורא כל עולמים רק לשמו, ולא לשום תכלית אחר כגון עשירות או [כדומה]. ..

ולכן אנו בני ישראל צריכים לעבוד להשם אשר הוא בורא כל עולמים ומחיה כל, ולא לעשות עצמו אלקות, היינו להתפלל וללמוד עבור איזה פניה ח"ו, רק מחמת האמת, וכשהאדם מתנהג כן אז נעשה מרכבה למלכותו יתעלה, וכל מאורעיו הוא רק מכבודו יתברך בלא אמצעות, **ואם ח"ו חסר לו איזה דבר,** בודאי הוא מחמת שחסר ופגם באיזה מדה למעלה, ועיקר צערו רק על מה שחסר למעלה השפע:
(תשא קיא.)

והזהיר הכתוב כיון שמיציאת מצרים ידעת שאנכי ד' ולית אתר פנוי מיניה, **ולכן בכל המקרים והסבות שיקרה לאיש הישראלי,** מזה ידע **כי ודאי אין זה מקרה,** כי אלקי בקרבו ובתוך בני ישראל, וכל הסבות הכל בשביל ישראל ולכבודו לכבוד השם יתברך, **ואין דבר מקרי,** ואין רשות אחר ח"ו זולתו יתברך ויתעלה:
(יתרו פח:)

על דרך שדרשו חז"ל (ברכות נד.) בכל מדה ומדה שמודד לך, ולכאורה היכא רמיזא זה, בכל מדה שמודד לך. אך באמת הכוונה שיאהב לד' בכל מאד, שהוא כללות האדם שכוללת כל המדות ובחינות שבאדם, ובזה ממילא יבטל מהוויתו כמעט, **וכל מה שיחננו השם יתברך יהיה לטוב לפניו,** וכמאמר המשורר (תהלים קלא, ב) כגמול עלי נפשי, שכל תכלית הנגמל בחיק אמו רק לאמו, ומסתפק בצוותא בהדה יותר מכל מה שיתנו לו זולתה. **כן הדבוק בד' בכל מאודו ובחו ההיולי, ובטל בדביקות, ויקר דביקתו מכל חללי דעלמא, ולכן בכל מדה שנותן לו הקדוש ב"ה מודה לו מאד מאד:**
(תבא רעג:)

אך באמת **גלוי לפניו ית"ש ויתעלה מצעדי גבר,** וגלוי לפניו אחרית כראשית, ורק זה הדעת כביכול אינו מכריח לבחירה:
(שלח קעו:)

על דרך משל, **כשאדם נוסע למשא ומתן לקנות איזה דבר, אינו נקרא על שם נוסע רק על שם סוחר, וכדומה בכל דבר עיקר הוא התכלית של הדבר...** והשם יתברך צוה להביא כח הזה לד', והיינו שמראשית עד אחרית כל תכליתו של אדם, והוא כח היולי שבו, להביא לשעבדו לד' לבדו, ..וזה מצוה לנו התורה, שמראשית פרי אדמה, היינו אפילו מכל דברים גשמים, יקח הראשית ותכלית, וכל כח תכלית מעשה האדם ומדותיו ורצונו, הכח הכל מהם הנקרא ראשית, וישים בטנא, בכלי, במעשים טובים ונכונים, ... היינו שיבא כל תכלית רצונו לעבדות ד' באהבה והשתוקקות רב:
(תבא ער:)

אך אדם החומרי אשר מעפר יסודו ונוטה אל החומריות, לא יוכל תת התנהגות מדותיו כראוי, בלתי לד' לבדו לו נתכנו תוכן ויושר האיך להתנהג, **ולזה אפילו בעניני משא ומתן ודיני בין אדם לחבירו שם חק ומשפט האיך להתנהג ביושר הגלוי לו יתברך באמת:**
(משפטים צו.)

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמֵּכִין מִצְעֲדֵי גָבֶר

שהכין הקב"ה פסיעות רגליו ללכת בכל עסקיו (אבודרהם). כיון שהוא לבוש ויצא לדרך אומר המכין מצעדי גבר דכתוב (תהלים לז כג) מה' מצעדי גבר כוננו שכשהולך בשוק אינו יודע אם יצליח ואם יחטא וכיון שהקדוש ברוך הוא משתדל במצעדיו צריך לברך (ר"י בן יקר).

גלוי לפניו ית"ש ויתעלה מצעדי גבר - כשאדם נוסע למשא ומתן לקנות איזה דבר, אינו נקרא על שם נוסע רק על שם סוחר, וכדומה בכל דבר עיקר הוא התכלית של הדבר- ולזה אפילו בעניני משא ומתן ודיני בין אדם לחבירו שם חק ומשפט האיך להתנהג ביושר הגלוי לו יתברך באמת - וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות דיעות (פ"ה ה"א) שגם בהליכה ניכר החכם. - וזה אמר, נר לרגלי, למעשה ולתכלית המעשים, ואור לנתיבתי, להליכתי שאני מהלך בו, שאני הולך בחכמה על פי אור התורה

ולכן כשהצדיק הגדול הדבוק בד' בא לאיזה מקום שהניצוצים משוקעים שם בסתר, על ידי ובאדם יש גם כן כלי מעשה ואיברים שעושה בהם המעשה, וגם יש בתוכו **בחינת חכמה,** וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות דיעות (פ"ה ה"א) **שגם בהליכה ניכר החכם.** והנה המצוה הוא כלי להקדושה, והתורה הוא האור. וזה אמר, נר לרגלי, למעשה ולתכלית המעשים, ואור לנתיבתי, **להליכתי שאני מהלך בו, שאני הולך בחכמה על פי אור התורה:**
(חנוכה קנז:)

ורגליו מוליכין אותו

דידוע (ב"ר סח, ט) שהקב"ה נקרא מקום משום שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו, ובאמת **לית אתר פנוי מיניה** (תיקו"ז תי' נז צא ע"ב) **ואפילו במקומות הגרועים שנראה מתנגד להקדושה,** מכל מקום באמת הכל לא ואפס לפני הבורא ב"ה וב"ש והקב"ה שמה, כי שום דבר לא ירחקהו ולא ידחיקהו, כי הכל לא באמת, ואין דבר רק הבורא ב"ה וב"ש ואין עוד. ורק שבחכמתו ברא עולמו והסתיר כביכול פניו מה שברא ברואים זה לעומת זה, שנראה לשוטים כרשות אחר, אבל באמת הכל לא, ואין לשום דבר מציאות זולת מה שהבורא כל עולמים ממציאו, ואפילו בברואים גרועים יש בתוכן ניצוצות.

ולכן כשהצדיק הגדול הדבוק בד' בא לאיזה מקום שהניצוצים משוקעים שם בסתר, על ידי צדקתו משתוקקים הניצוצים קדושים

להעלות ממצולה והצדיק ידע זאת, ולכן הצדיק אינו רואה ושומע רק כבוד השם יתברך:
(ויצא לז.)

לזה רמזה התורה הקדושה, כי יעקב בצאתו מבאר שבע, שהיא בחינת הקדושה המכונה כן (זוה"ק ויצא קמז.). וילך חרנה, היינו לבחינת חוץ לארץ ששם בחינת חרון היינו הדינים (שם) אך הטיל הכתוב ה"א בסופה, לרמז שיעקב שם דרכו **להעלות משם הניצוצים קדושים המובלעים, וכי לית אתר פנוי מיניה** (תיקו"ז תי' נז צא ע"ב) **ובכל מקום כבוד הש"י ויתעלה שם, ואפילו במקום שנראה תכלית הרע גם שם כבוד הש"י שולט ומנהיג הכל, להתהפך הרע ולבטלו, ולהרים הניצוצים קדושים אשר שם ולבלע המות לנצח:**

וזה מרמז הפסוק, ויצא יעקב מבאר שבע, היינו הקדושה שהוא באר שבע, וילך חרנה, ... **פגע במקום**, היינו שנתגלה לו כי הקב"ה ממלא כל העולם ולית אתר פנוי מיניה בין בימין **ובשמאל, היינו בכל הנהגות בין בחסד ודין, רק הקב"ה אחד ושמו אחד.** ולכן וילן שם, דאפילו בעת הדין שדומה ללילה יכולין למצוא מנוח כמו שכיבה ולינה:
(ויצא לח.)

צדקתו משתוקקים הניצוצים קדושים להעלות ממצולה והצדיק ידע זאת, ולכן הצדיק אינו רואה ושומע רק כבוד השם יתברך - ובכל מקום כבוד הש"י ויתעלה שם, ואפילו במקום שנראה תכלית הרע גם שם כבוד הש"י שולט ומנהיג הכל, להתהפך הרע ולבטלו, ולהרים הניצוצים קדושים אשר שם

לית אתר פנוי מיניה

וזה שפיר **אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים**, היינו שגם במצרים לא היה פנוי מקדושת אלקי עולם, **כי לית אתר פנוי מיניה**, ולכן לא יהיה לך אלקים אחרים על פני, כיון שהבורא ברוך הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין (זוה"ק פנחס רכה.) **אם כן אין ח"ו רשות אחר בעולם**, ולא יהיה לך אלקים אחרים על פני, דאלקות מקרי לשון שררות, כמו נתתיך אלקים לפרעה (שמות ז, א) כידוע:

והזהיר הכתוב כיון שמיציאת מצרים ידעת שאנכי ד' ולית אתר פנוי מיניה, ולכן בכל המקרים והסבות שיקרה לאיש הישראלי, מזה ידע כי ודאי אין זה מקרה, כי אלקי בקרבו ובתוך בני ישראל, וכל הסבות הכל בשביל ישראל ולכבודו לכבוד השם יתברך, ואין דבר מקרי, ואין רשות אחר ח"ו זולתו יתברך ויתעלה:
(יתרו פח:)

מאיר עלינו באהבתו, ומאיר לנו מתוך חשיכה

אך ד' ברוב רחמיו המרובים אשר הוא בעזרתנו, ולא יתן למוט רגלינו, ... וכדי שעל ידי זה ישים האדם לנפשו למחות את שם הרע עמלק ימ"ש, **ולבער יצר הרע מקרבו**, ולהשמר מהרהורים לא טובים וממעשים מגונים, כדי שישוב למקור מחצב נשמתו. ולזה מצוה לזכור מה עשה לנו וכמה רחוקים מן השורש, **והרוצה לטהר מסייעין אותו** (שבת קד.) כי באמת אין שום דבר שאין בו ניצוץ קדוש, **ובאשר הרע הזה בא לנגדנו להכשיל אותנו, ככה כנגדו יתעלה ויתברך שמו מאיר עלינו באהבתו, ומאיר לנו מתוך חשיכה להצילנו מאויבים:**
(תצוה קו.)

ויגבה לבו

אך על כל זה בודאי על כל פנים צריך האדם הגם שצריך להיות בגדר אין, מכל מקום ויגבה לבו בדרכי ד' (דבה"י ב' יז, ו) וכעין במשכן אם היו ענווים לאמר מה אנו לשרות השכינה במעשי ידינו היה כמעט נמנע עשייתו, ואדרבה כתיב (שמות לה, כו) (אנשים אשר נדב לבם בחכמה) [וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה] **כי ידוע שלדבר מצוה צריך להגביה לבבו**, ובאמת עשו והצליחו שהשכינה היה שורה במעשי ידיהם:
(ויקרא קכט:)

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אוֹזֵר יִשְׂרָאֵל בִּגְבוּרָה

פירש חגורתו והוא על שם נאזר בגבורה (תהלים סה ז ו) כי באזור תלויה גבורת הגיבור כי בו תולה כלי זיין שלו (אבודרהם).

השי"ת זיכה את ישראל להשתמש במדת הגבורה - וכאשר הרע הזה בא לנגדנו להכשיל אותנו, ככה כנגדו יתעלה ויתברך שמו מאיר עלינו באהבתו, ומאיר לנו מתוך חשיכה להצילנו מאויבים - כי ידוע שלדבר מצוה צריך להגביה לבבו - כי אם הוא בטל ממציאות לא יתפלל ולא ילמוד, ולזה צריך מעט התנשאות - שחיוב על כל אחד מישראל להתאמץ ולהתחזק לעלות לגבוה, ולא יהיה די בידו ממצות ומעשים טובים ותורה שבידו, ויקבל עול מלכותו ית"ש להתגבר נגד הקמים עליו לבטלו מתורת ד', ולהתאמץ בגבורה נגד כחותיו הטבעים המונעים אותו מעבדות השם

האדם נברא - בשני כחות, כח רוחני ואוהב חסד בטבעי בעל רחמני בעל הרגש בטבעו

וזה הוא המכוון בענוה אמתית, לישא לבחינת יראה להיות בגדר מה, **כי אם הוא בטל ממציאות לא יתפלל ולא ילמוד**, ולזה צריך מעט התנשאות וכמ"ש (דבה"י ב' יז, ו) ויגבה לבו [בדרכי ה'] אך אין הכוונה להתנשאות רק ליראה:
(שלח קעב.)

דהנה ידוע **שחיוב על כל אחד מישראל להתאמץ ולהתחזק לעלות לגבוה, ולא יהיה די בידו ממצות ומעשים טובים ותורה שבידו**, וכבר אמרו חז"ל (תדא"ר פכ"ה) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי:
(קרח קפד.)

והנה האדם נברא בימין ובשמאל, שיש שני כחות, **כח רוחני ואוהב חסד בטבעי בעל רחמני בעל הרגש בטבעו הצורית האנושית**, והוא נקרא ימין, וגם יש בכח האדם כח החימום, **להתאמץ נגד הקמים עליו ולהחזיק להפיק זממו ולהתגבר בכח טבעי גופו.** ונצטוה האדם לעבוד ד' בב' כחותיו הנ"ל, ומכונה בשני לבבות יצר טוב ויצר הרע, והיינו לקבל עול מלכות שמים בכל הכחות, הן בכח צורתו לדבק בטוב ולעשות

חסד ולרדוף אחרי ידיעת ואהבת השם, להוציא מכח לפועל צורתו, וגם נצטווה שגם בכח שמאלו, היינו כחו הגופני וחום לבבו, **יקבל עול מלכותו ית"ש להתגבר נגד הקמים עליו לבטלו מתורת ד', ולהתאמץ בגבורה נגד כחותיו הטבעים המונעים אותו מעבדות השם**, וזה נקרא לעבוד ולאהוב את ד' בשני לבבות:
(חנוכה קכז.)

וכאשר יצאו ממצרים והשליכו גילולי מצרים, והתחילו לתקן מדות טובות וישרות הנאות להם מצד יחוסי אבותם, צוה הקב"ה לספור שבעה שבועות, שידוע שיש באדם מדות, מהן ישרות, כמו חסד להטיב עם בני אדם, **או גבורה לעשות נקמה בשונאיו**, וכולם המה ישרים, וגם הפכים כידוע, **וצריך האדם ליזהר ולהשתמש בהם כפי היושר והנאות לישוב העולם בכללי:**
(שבועות רסו:)

הצורית האנושית, - וגם יש בכח האדם כח החימום, להתאמץ נגד הקמים עליו ולהחזיק להפיק זממו ולהתגבר בכח טבעי גופו - וצריך האדם ליזהר ולהשתמש בהם כפי היושר והנאות לישוב העולם בכללי

כמו כן בני ישראל זוכים להמתקת הגבורות - וידוע שעיקר התיקון הוא לבחינת הגבורה הנקראים דינים למתקן בשורשם - שאברהם היה בעל חסד גדול כידוע, וכאשר ישב פתח האהל מקום שנתגלה החסד ששם ביתו פתוח לרוחה, משם נתגלה אליו התיקון של הדינים - שמהגבורות שהמתיקם יבוא כל טוב לזה העולם - כי תכלית ורצון הגבורות להיות קיום העולם ברחמים - ובאמת כשיתקן העולם יהיה התנהגות במדת הגבורה

היה רצון הבורא ב"ה שיהיה מציאות לבחירה, והוא כח שיש באדם לעשות במדותיו ולהתנהג בחסד, **ולכן יש באדם כח התאוה ומשתוקק לעשות חסד, וטבע החסד הוא שבכח האדם הוא בהשתוקקות רב בלא גבול והבחנה אם הוא לתכלית**, וכמו כן טבע הכעס וגבורה שבאדם, כל מדה בעצמותה הוא הולך עד בלא שיעור ובלא הבחנה אם יוצלח ויוגמר מעשה החסד, ...

אך האדם שבראו הקב"ה ונפח באפיו נשמת חיים (בראשית ב, ז) אשר נשמת כל חי (מבונה) לבחינת מעשיו ולהתנהג במדותיו כראוי לבא לידי תכלית האמת, **והעיקר הוא לכלול המדות חסד עם גבורה וכיוצא**, היינו כמבואר ברמב"ם הלכות דעות (פ"א ה"ד) שלא יהא אדם טוב בחסד בלא שיעור וגם לא יהיה בעל חימה ורק ימציע המדות, ובזה נקרא האדם [שלם]:
(פנחס ריב.)

ובעולם הזה נתנו המצות לצרף את הבריות (ב"ר מד, א) **והאדם יכשיר מדותיו על פי התמזגות הנאות**, לא בעל תאוה ולא נעזב מכל, לא רגזן ולא רך לבב למאד, וכמבואר ברמב"ם ז"ל בדעות (פ"א ה"ה) דמדת תורה הקדושה אשר נצטוינו והלכת בדרכיו (דברים כח, ט) הוא מדת המיצוע, **התמזגות בחסדים וגבורות:**
(פנחס ריד:)

תיקון מדת הגבורה

והנה ידוע שבו היה כלולים כל הג' אבות, שכל אחד כלול מכולם כידוע במדרש רבה (ב"ר סג, ג) אברהם נקרא ישראל יעו"ש. ומחמת שאברהם אבינו ע"ה תיקן גם מדת יתר האבות, לזה נקרא על שמו על שם כולן, ... **וידוע שעיקר התיקון הוא לבחינת הגבורה** הנקראים דינים למתקן בשורשם ולכן גם שלשה רעיו היו כולם **בבחינת גבורה** כמו שביאר האר"י ז"ל בליקוטי תורה (בדרוש מהחברים לפ' וירא). והנה ממרא היה בחינה גבורה שבגבורה, לשון ממרה כמבואר בספרים הקדושים:
(וירא טו:)

המתקת הגבורות

וגם רמז הכתוב **שוירא אליו ד' באלוני ממרא**, ... והוא יושב פתח האהל, **היינו שאברהם היה בעל חסד גדול כידוע, וכאשר ישב פתח האהל מקום שנתגלה החסד ששם ביתו פתוח לרוחה, משם נתגלה אליו התיקון של הדינים** כנ"ל...

וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, ונצב היינו לשון ריב, כמבואר ברש"י ז"ל (איוב א' ו) ... ולזה ראה שלשה אנשים נצבים עליו, היינו הדינים ג' קוי הדין המה נגדו. וירא, היינו בהראיה שזכה לאחר המילה, שראה שתכלית הדינים הוא חסד גדול, **רק שאין החסד יכול להתגלות בלתי הכלים, היינו הגבורות**, שעל ידי הצמצום דגבורות מתגלין החסדים, ולזה רץ לקראתם מפתח האהל, שהיה יושב, שהוא חסדים כנ"ל, וישתחו ארצה, **שהמתיק הגבורות והורידן לארץ למטה, שמהגבורות שהמתיקם יבוא כל טוב לזה העולם:**
(וירא טז:)

וידוע דעולם נברא **בחסד** היינו תכלית ורצון הבריאה הוא חסד גדול לברוא עולם יש מאין.

ורק בחסד לא היה יכול להיות בריאה, כי חסד ד' מלאה (תהלים לג, ה) ולא יכול לבוא לידי בריאה ולהתהוות בחינת יש, **ולזה צריך בחינת גבורה**, וזה בתחלה עלה במחשבה לבראות במדת הדין (פסק"ר דר"כ מא, ב) כי לולא צמצום הדין לא היה יכול לבא לידי בריאה, **ואך בגבורה לא היה העולם יכול להתקיים, ושיתף מדת הרחמים שיתקיים העולם.** וידוע שכל דבר בעולם נקרא על שם התכלית, ולכן גם הגבורות בעצם נקראים חסדים, כי תכלית הגבורות שיוכלו לבוא לידי גבול ובריאה, אבל לאחר כך יהיה רחמים, ובאמת לכן מיתוק הגבורות הוא בשרשם כידוע **כי תכלית ורצון הגבורות להיות קיום העולם ברחמים:**
(חיי כב.)

וזה ואברהם זקן, היינו מדת הי"ג תיקונין, בא, הביא לתוך הימים, וד' בירך את אברהם, היינו ד' היה בעזרו, ובירך מלשון מבריך, היינו שד' הצליח מעשיו לתקן המדות, **ובכל אשר עשה היה מרכיב המדות וממזגן בחסדים וגבורות, וזה דרכי התיקון:**
(חיי כג.)

והנה יצחק אבינו מדתו מדת גבורה, ולכן מיקרי דרועא שמאלא (זוה"ק פנחס ריח ע"ב) וממנו יצא הפסולת עשו (שם בהר קיא ע"ב) והואיל והוא בחינת גבורה הקדושה הוא בבחינת חושך (שם תולדות קמב.) שהוא בחינת צמצום, ולכן ותכהין כידוע בזוה"ק (שם). ויעקב כי היה בקו האמצעי בין אברהם ויצחק, היה בו על כל פנים ממדת יצחק, ולכן לא היה יכול לראות מזוקן, היינו זקנה של יצחק כמבואר בזוה"ק (שם):

והנה ידוע כי עיקר התיקון הוא בבחינת גבורות, ולעתיד הוא יהיה המליץ טוב (שבת פט ע"ב), **ובאשר הקדמנו למעלה דעיקר תיקון העולם שהגבורות יתעלו ויומתקו בשרשן**, והגבורות המה בבחינת זהב נגד החסדים שמכונים בכסף (זוה"ק תרומה קמח.) ולכן לעתיד לא

בכסף תגאלו (ישעיה נב, ג) רק בבחינת דין וגבורה, ונקרא (מלאכי ג, כג) יום הדין הגדול והנורא:

(ויחי סב.)

השי"ת משתמש במדת גבורה נגד המקטריגים

ליל שמורים הוא לד', ואיתא בזוה"ק (בא לח.) **שליל מרמז לגבורה, ואמר שליל עביד קב"ה דינים** במצרים והתיר קשרין שהיו ישראל במצרים. והיינו שעל פי גזירת ד' מאות שנים שנגזר בברית בין הבתרים להיות במצרים ת"ל שנה, והמצרים אסרו לישראל בכישוף שלא יצאו, והקב"ה חישב הקץ שימהר הגאולה, והחיש זמן קץ הנקודה, **ובאמת היה בגבורה גדולה נגד המקטריגים,** שעדיין לא היה ת"ל שנה כאשר נגזר מפי הקב"ה, והקב"ה ברוב רחמיו עשה דינים במצרים, ובאלהיהם עשה שפטים, **וברוב גבורתו שיבר כל המקטריגים להוציא בני ישראל:**

(ויחי סב.)

והנה ידוע (פסק"ר דר"כ מא, ב) שבשעת בריאת העולם עלה במחשבה לבראת במדת הדין רק שראה הקב"ה שאין העולם מתקיים שיתף מדת הרחמים,... **ובאמת כשיותקן העולם יהיה התנהגות במדת הגבורה** כמ"ש בספרי הצדיקים כי אז יהיה נתגלה תכלית הדקות, ושחסד נכלל בגבורה:

(בא עד.)

דהנה באמת גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, היינו טרם הבריאה, גלוי וידוע לפניו יתברך שעתיד הרע ח"ו להתגבר עד שיגברו הגבורות, ויתגברו גם כן עד שח"ו יהיה אחיזה להמן הרשע ימ"ש בגבורות דמנצפ"ך כמבואר ואז הוקבע בהנהגה כח שידחה רשעתו, ויושב גמולו בראשו, על ידי שישראל יעלו לשורשם, שהגם שראוים ח"ו לכליה על ידי מעשיהם כמבואר בגמרא (מגילה יב.) ומדרשים (שהש"ר ז' ח, א) מכל מקום על ידי שורשם נדבקים ברצון, ורצון ההנהגה הוא למעלה מגדר שכר ועונש, **ושם משרשם יתגלה גבורות קדושות על בית ישראל,** והמן ובניו יפלו מטה מטה:

(ויקהל קיח:)

ושבועות מתעורר מדת תפארת (זוה"ק שם) הוא מתן תורתנו הקדושה **שנתפאר בנו מלכנו מכל עם ולשון ובחר בנו וקראנו** (ישעיה מט, ג) **ישראל אשר בך אתפאר:**

(חנוכה עג.)

על ידי האדם במעשיו יתפאר ויתרומם שמו הגדול

ומלאכי אלקים עולים ויורדים בו, ובמדרש (ב"ר סח, יב) חד אמר בסולם וחד אמר ביעקב, למאן דאמר בסולם ניחא, למאן דאמר ביעקב מאי וכו' עד **ישראל אשר בך אתפאר** (ישעיה מט, ג). והיינו שבורא כל עולמים ברא העולם שיהיה בחירה, וברא יצר טוב ויצר הרע, ...

אך באמת ידוע (זוה"ק בא לב ע"ב) **כי ישראל על ידי מעשיהם מוסיפים כח בפמליא של מעלה,** ובמעשיהם הטובים גורמים השפעות קדושה והתגלות לפי עסק מעשיהם, וכמאמר הכתוב (שמות כ, כא) בכל מקום אשר אזכיר את שמי, דהיינו לפי ערך שמיחדים ישראל בעבודתם שמו הקדוש, ולפי ערך מסירת נפשם, כן הוא התגלות אלהותו ית"ש. ולזה אמר שפיר עולים ויורדים בו, **היינו שעל ידי האדם במעשיו יתפאר ויתרומם שמו הגדול, ולפי ערך גילוי שכינתו יתברך, כן הוא התגלות הקדושה הנקראים מלאכים:**

(ויצא מ:)

והיינו דכוונת תפילין של יד הוא לשעבד הכל לעבודתו יתברך שמו, ולהיות **עבד חתום בחותם של הבורא אדון הכל ולהתחבר**

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם עוֹטֵר יִשְׂרָאֵל בְּתִפְאָרָה

על שם המעטרכי חסד ורחמים (תהלים קג ד) ועל שם ישראל אשר בך אתפאר (ישעיה מט ג) והטעם לברכה זו לפי שהיו עוטרים מצנפת כדי שלא ילכו בגלוי הראש ואמר כאן ישראל לפי שהשכינה שורה עליהם (אבודרהם). שהשי"ת אומר אני מתפאר בך שאני מעלה אותך על ראשי לכבוד ולתפארת (ר"י בן יקר).

השי"ת מתפאר בנו - שנתפאר בנו מלכנו מכל עם ולשון ובחר בנו וקראנו (ישעיה מט, ג) ישראל אשר בך אתפאר - והקב"ה מניח תפילין כביכול (ברכות ו.) בהתפארות מישראל עם קדושו, והנה כל הפאר הזה שיש לו אומה כזו, שהם שרוים בין אומות ובעולם החומרי, ואף על פי כן מזדככין החומר ומפארים להשם יתברך ויתעלה - כי ישראל על ידי מעשיהם מוסיפים כח בפמליא של מעלה, - היינו שעל ידי האדם במעשיו יתפאר ויתרומם שמו הגדול - ולזה אין יכול שום דבר קטרוג לשלוט על ישראל, כי המה למעלה מכולם

אליו, דתפילין הוא לשון התחברות, כמו נפתולי [אלקים נפתלתי] (בראשית ל, ח) נתחברתי (רש"י שם). אבל ישראל מניחין של ראש שנקרא פאר (ברכות יא.) דתפילין של יד הוא לך לאות ולא לאחרים [לאות] (מנחות לז ע"ב) **רק להיות עבד נכנע לאדונינו,** אך תפילין של ראש הוא וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך וגו' (דברים כח, י). **וכמו כן הקב"ה מניח תפילין כביכול** (ברכות ו.) **בהתפארות מישראל עם קדושו, והנה כל הפאר הזה שיש לו אומה כזו, שהם שרוים בין אומות ובעולם החומרי, ואף על פי כן מזדככין החומר ומפארים להשם יתברך ויתעלה,** וזה מקרי ישראל מוסיפין כח בפמליא של מעלה (זוה"ק בא לב ע"ב):

(החודש רטז:)

ותגביה קרנינו למעלה

שמלאכים מחיצוניות עולמות הקדושים ונשמות ישראל מפנימית כידוע **ולזה אין יכול שום דבר קטרוג לשלוט על ישראל, כי המה למעלה מכולם:**

(תולדות ל.)

שזאת הוא ראשנו ותפארתנו שהשם יתברך הוא אלקינו ולו אנחנו עמו:

(שקלים קצז.)

דהתפילין של ראש הוא פאר וגלוי לכל העמים, כמאמר חז"ל (ברכות ו.) וראו כל עמי הארץ כי שם השם נקרא עליך (דברים כח, י) אלו תפילין שבראש, **ואולם תפילין של יד אדרבה לך לאות ולא לאחרים** (מנחות לז ע"ב) **והוא שורש דבקות נשמות ישראל בכל**

ענין שיהיה, הן בימי גדלות, והן בימי עניינו ומרודינו, אנחנו קשורים ומדובקים באהבתו ויראתו ולא תזוז מינו, ומרמז שמקבלים עול מלכותו ית"ש ואפילו במדת גבורותיו:

וזה מבואר בהדיא ברעיא מהימנא (עקב רעג ע"ב) שזה שלא מצא הקב"ה מדה טובה לישראל אלא עניות (חגיגה ט ע"ב) **היינו שאפילו בימי עניים מודים ונותנים שבח לו יתברך ויתעלה,** ואומרים (נחמיה ט, לג) כי אמת עשית ואנחנו הרשענו, לא כאומות העולם כאשר ירעב מקלל באלקיו (ישעיה ח, כא):

(חנוכה קיג.)

ואנחנו מתפארים בהשי"ת - שזאת הוא ראשנו ותפארתנו שהשם יתברך הוא אלקינו ולו אנחנו עמו - בקשתינו ולומר לפני יוצרנו שאנחנו חפצים בחיים ופרנסה והרוחה וכל טוב - כי זה כבודו ותפארתו שיהיה לעמו ישראל כל טוב

ולכן תקנו אנשי כנסת הגדולה שיהיה בקשתינו ולומר לפני יוצרנו שאנחנו חפצים בחיים ופרנסה והרוחה וכל טוב, ובדרך זה יהיה חידוש השנה. אך הכל לא לטובת עצמות האדם, ורק למלאות רצון הבורא ב"ה וב"ש, **כי זה כבודו ותפארתו שיהיה לעמו ישראל כל טוב:**

(נצבים רצד.)

אם ישן מעט בלילה יוכל על ידי זה ללמוד הרבה

ולכן וילן שם, דאפילו בעת הדין שדומה ללילה יכולין למצוא מנוח כמו שכיבה ולינה, ועל ידי זה מתרבה המוח, כמ"ש (ב"ר ט, ו) **שהשינה טובה לעולם, שאם ישן מעט בלילה יוכל על ידי זה ללמוד הרבה,** וכן נמי בעת הליכת יעקב מארץ ישראל חוץ לארץ, כנס והוציא הרבה ניצוצים הקדושים וחזר לארץ הקודש בשני מחנות, וזה וילן שם:

(ויצא טל.)

האדם צריך לעשות פעולה לתשלום יסודותיו ולקיימם

וגם **האדם צריך לעשות פעולה לתשלום יסודותיו ולקיימם** כפי מזון אופן הרכבתם מבראשונה, היינו שצריך לאכול ולשתות ושארי אופני השתדלות לקיים עוצם התמדת בריאות הרכבתו הראשונה ואז יתקיים בעולם, אבל אם לא ישתדל לעשות קיום להרכבתו לא יחיה ולא יחול החיות עליו כידוע:

(בחקותי קנד.)

שאוכל לשובע נפשו שיוכל לעסוק בתורה

מבואר בש"ס (ברכות לב ע"ב) דאדם צריך לשמור גופו בבריאות כדכתיב (דברים ד, טו) ו[נ]שמרתם [מאוד] [ל]נפשותיכם וגם מצינו (ויק"ר לד, ג) בהלל שאמר איזל לגמול חסד עם אכסניא דא הוא נשמה, והגמילת חסד הוא **שאוכל לשובע נפשו שיוכל לעסוק בתורה:**

(אחרי קמב.)

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַנּוֹתֵן לַיָּעֵף כֹּחַ

על שאדם מפקיד נשמתו מבערב ביד הקב"ה עייפה מעבודה קשה כל היום ומחזירה לו בבוקר שקטה ושלוה חדשה ורגועה (טור).

שהשינה טובה לעולם, שאם ישן מעט בלילה יוכל על ידי זה ללמוד הרבה - והאדם צריך לעשות פעולה לתשלום יסודותיו - היינו שצריך לאכול ולשתות ושארי אופני השתדלות לקיים עוצם התמדת בריאות הרכבתו הראשונה ואז יתקיים בעולם. -דאדם צריך לשמור גופו כבריאות כדכתיב ו[נ]שמרתם [מאוד] [ל]נפשותיכם - שאוכל לשובע נפשו שיוכל לעסוק בתורה

וכשאדם עיף ויגע מחמת תשות כחות גופו ואינו יכול להלוך בשמוע בשורה טובה נתחזק כל גופו, ומחמת שמחה נעשה קל ברגליו, וכן שמועה טובה תדשן עצם אלמא שהגופני נתחזק על ידי כח הרוחני - והנה לזה, כל אחד מישראל שיש בו כח נפש הישראלי, קדושת הנפש ששרוי על כח החיוני ועל הגופני, יש בו כח גם כן לעורר, וגם שהוא נחלש רח"ל מחמת מניעת וחולשת הנפשי, מחמת שנזהם גופו, וכמעט אין כח בהנפש להאיר במחשכי תאוות וזוהמת נפש החיוני וגופני, מכל מקום כח המוטבע באיש הישראלי, רושם הישראלי, לא זזה ממנו, ואף על פי שחטא ישראל הוא אותו הרושם יוכל להתעורר בעלות על לבבו כח נפש קדושתו (ותחזק) **[יתחזק] בנפשו**

כל אחד מישראל שיש בו כח נפש הישראלי

דהנה ידוע שכחות הנפשי הוא נשוא אל הגוף. והנה אנו רואין בחוש, שאם לא יאכל אדם ויחלש גופו, גם שכלו איננו בשלימות, ולא יכול להשכיל דבר, והוא מחמת שהשכל נשוא על המוח הגופני, ואם יחלש הנושא אין מצוא להנשוא להתפשט כחותיו. והנה אנו רואין גם כן שכלי הגופים מתחזקים על ידי כחות נפש הגופני, **למשל כשאדם עיף ויגע מחמת תשות כחות גופו ואינו יכול להלוך,** בשמוע בשורה טובה נתחזק כל גופו, ומחמת שמחה נעשה קל ברגליו, וכן שמועה טובה תדשן עצם (משלי טו, ל), **אלמא שהגופני נתחזק על ידי כח הרוחני,** שזה השמחה הוא מכחות הנפש הרוחניית כידוע, אלמא שמחמת התרחבות כח הנפשי אל הגופני נעזרים זה מזה. ויותר מזה נראה בחוש, באם אדם מעלה על לבבו איזה כח הנפשי, שמחה או שארי כחות הנפש, נתפעל ממנו כחות הגופני גם שידעם מכבר, רק התעוררות הרוחני שבנפש מתפעל בגוף, וכל זה הוא מפני התערבות הגופני ברוחני:

והנה לזה, **כל אחד מישראל שיש בו כח נפש הישראלי,** קדושת הנפש ששרוי על כח החיוני ועל הגופני, **יש בו כח גם כן לעורר, וגם שהוא נחלש רח"ל מחמת מניעת וחולשת הנפשי, מחמת שנזהם גופו, וכמעט אין כח בהנפש להאיר במחשכי תאוות וזוהמת נפש החיוני וגופני, מכל מקום כח המוטבע באיש הישראלי, רושם הישראלי, לא זזה ממנו, ואף על פי שחטא ישראל הוא אותו הרושם יוכל להתעורר בעלות על לבבו כח נפש קדושתו** (ותחזק) **[יתחזק] בנפשו**

(סנהדרין מד.) אותו הרושם יוכל

להאיר מתוך חשכה. וכמו מי שנחלש גופו מחמת העדר אכילה וכיוצא, יוכל בעלות על לבבו כח השתוקקות הנפשי והשמחה מאיזה דבר, יוחזק כחו הנפשי לחזק גם כלי הגוף, כמו כן הרושם הנפשי בהתעוררו בתשוקה נפלאה, **יוכל לחזק על כלי גופו ונפש החיוני החומרי:**

(חנוכה קלג:)

ולכן כדי לזכות נפשותינו, קרבנו למעמד הר סיני ונטהרו מזוהמתם (שבת קמו.) ונתן לנו תורה הקדושה, כדי שעל ידי תרי"ג מצות הללו, ראה חכמתו יתעלה במה שנקיים באיברים המצות, שבזה נוכל לבא לידי הזדככות החומר ואהבה ויראה וליחד שמו הגדול, **ובעוה"ר אחרי כי הורקנו מגולה לגולה, מבבל למדי ויון, עדי כילו בשרנו וחשכו עינינו, והתחילו הרשעים להתחכם נגד תורה הקדושה ולטעון טענות של דופי, כידוע המתפלספים שהיו אז בהיוונים, ואז לא היה די באור התורה לעמוד נגד עזות רשעתם,** עדי השפיע הקב"ה מטובו לנו מאור הנעלם הזך הנשפע לאבות. וכמו שהם בגופם הזך והקדוש ראו הדרך הנכון לאהבה ויראה ונכספה נפשם לעבודת השם, **ככה האיר הקב"ה חשכינו והאיר לנופי' נפשות בית ישראל, עדי האור יסיר חשכת זוהמת גופם, ותכל נפש בית ישראל למסור נפש על אהבת השם ותורתו:**

(חנוכה קכד.)

וכמו כן יש זה לעומת זה, עמלק הנקרא (במדבר כד, כ) ראשית גוים, **ורצונו לבטל ישראל מראשית הדביקות ולהפיל עצלה ולהקר מאהבה, ותיכף כשאיש ישראלי רצונו להתפשט רצון הקדום של קדושתו ולעשות מצות ומעשים טובים, מנגד זה הבליעל ומראה לו עצלות, ואינו מניח לו להתפשט קדושתו, ולזה נקרא ראשית גוים עמלק, שהוא נגד ראשית דקדושה.** וכמו שהוא בכללות, כמו כן הוא בפרטות באדם הישראלי, זה חלק הרע מפיל עצלה על האדם, ואינו מניח להתפשט שכלו ורצונו על המוח והלב, כלי השכל וכלי הגוף, לעשות מצות מעשיות בהתלהבות גדול מרצון הקדום:

(זכור רח:)

אך ד' ברוב רחמיו המרובים אשר הוא בעזרתנו, ולא יתן למוט רגלינו, וצוה לנו לזכור מחיית עמלק בפה נגד המעשה, ובלב נגד כחו, אשר הוא בכח ולב, מעורר לנגדנו, ולזה לא נשכח תמיד. וגם בגדר המצוה שנזכור מה שעשה לנו והפריד כל אחד ממחצב שורש נשמתו הקדושה, וכדי שעל ידי זה ישים האדם לנפשו למחות את שם הרע עמלק ימ"ש, ולבער יצר הרע מקרבו, ולהשמר מהרהורים לא טובים וממעשים מגונים, כדי שישוב למקור מחצב נשמתו. ולזה מצוה לזכור מה עשה לנו וכמה רחוקים מן השורש, והרוצה

על לבבו כח נפש קדושתו יתחזק בנפשו להאיר מתוך חשכה והוא בחסדיו המרובים מחיה ונותן כח להאדם שיעבדהו

והוא הנותן כח לעשות תודה ומצות, ומושיע מן היצר הרע המתגבר בכל יום - ורצונו לבטל ישראל מראשית הדביקות ולהפיל עצלה ולהקר מאהבה, ותיכף כשאיש ישראלי רצונו להתפשט רצון הקדום של קדושתו ולעשות מצות ומעשים טובים, מנגד זה הבליעל ומראה לו עצלות, ואינו מניח לו להתפשט קדושתו - וכאשר הרע הזה בא לנגדנו להכשיל אותנו, ככה כנגדו יתעלה ויתברך שמו מאיר עלינו באהבתו, ומאיר לנו מתוך חשיכה להצילנו מאויבים - ונתן כח בהנהגה שלא יוכל העולם ח"ו להמיט ברשעת יושביה - ונשמות הצדיקים הן המה מעודדים לקבל עול מלכותו יתברך ומקבלים עול מלכותו

ואין לומר כי כבד הדבר - והנה באמת בלתי עזרה וכח אלקי אי אפשר כלל אפילו להיות לו בחירה - ומה כח לאדם לעשות, ואפילו תודה ומצות הכל מאתו יתברך ויתעלה - אך ברוב חסדו מעודד כח שיוכל לקיים מצותיו - והקב"ה נותן כח ומסכב סבות ועוזר לאיש הישראלי לקיים מצותיו - על ידי כוונה ורצון של המצוה נשאר כח הקדוש - ונתהוה בריה חדשה

לטהר מסייעין אותו (שבת קד.) כי באמת אין שום דבר שאין בו ניצוץ קדוש, **וכאשר הרע הזה בא לנגדנו להכשיל אותנו, ככה כנגדו יתעלה ויתברך שמו מאיר עלינו באהבתו, ומאיר לנו מתוך חשיכה להצילנו מאויבים,** ונהפוך הוא אשר ישלטו בשונאיהם כאשר היה בימי הפורים:

(תצוה קו:)

והנה ידוע לכל משכיל אשר בורא ב"ה וב"ש ברא העולם והטביע טבע הבחירה חפשית... ואולם עם כל זה לא יחפוץ בהשחתת העולם, ונתן כח בהנהגה שלא יוכל העולם ח"ו להמיט ברשעת יושביה, ... שיש בהנהגה כח אחד אשר מנהיג שלא יושחת העולם ברעת יושביה:

... אמנם כח ההנהגה אשר העולם לא ימוט גם בהשחת בשר דרכו, ויוכרח להיות על כל פנים צדיקים מקיימי העולם, כמאמר הש"ס (סוכה מה ע"ב) בכל דור ל"ו צדיקים, **זאת ההנהגה הוא למעלה מהנהגת הטבע, אך התכלית של אותו ההנהגה הוא גם כן שלא יושחת העולם, ורק כמנהגו ינהוג בטבע ובחירה:**

... והיינו שהבורא ית"ש ברא העולם ליתן שכר טוב לצדיקים וכו' (אבות פ"ה מ"א) והיינו שיהיה בחירה ויזכה כל אחד בשכר עבודתו בחירתו הטוב. **ואך אם אולי על ידי הבחירה יתמוטט העולם,** ברא בורא ב"ה ית"ש כח בהנהגה שלא ימוט העולם:

(תצוה קז.)

כי הוא הנותן לך כח

ואין לומר כי כבד הדבר על אדם חומרי משוקע בחומר לעשות תשובה ולהיות קדוש, אך באמת הקב"ה מסייעו לזה כמבואר בספרים הקדושים (זוה"ק אמור צה.) **והוא בחר בנו מכל העמים, וממצרים מקום מתועב כמבואר שהיה ערות הארץ** ואף על פי כן הקב"ה הוציאנו משם להקדישנו במצותיו:

... ולזה בא פסוק השני לתרץ כי קדוש אני ד' המעלה אתכם, על פי שמבואר בספרים (זוה"ק וירא קיז.) **שהקב"ה בא למצרים להכות בכורות ולא על ידי מלאך, כי מלאך היה יכול להתגשם בערות הארץ, אך הקב"ה שהכל לפניו כלא, הוא עבר בתוך מצרים ונעו אלילי מצרים, וכל הסט"א נתבטל מחמת קדושה, אין מקום להגשמי לעכב:**

ולכן אמר הקדוש ב"ה היו קדושים, ואם תאמר החומר הגשמי מעכב, **לזה אמר כי אני ד' המעלה אתכם מארץ מצרים, מארץ מצרים קדושתי עליכם כל כך שמערות הארץ לקחתי אתכם אלי,** ולכן גם עתה אם **תתחילו לפתוח בפתחו של מחט אפתח לכם** (שהש"ר ה' ב, ב) **ואקדש אתכם למעלה מעלה:**

(שמיני קלה.)

והנה זה **הכח** באמת מאת הבורא ית"ש, כי אין זולתו, **ומה כח לאדם לעשות, ואפילו תורה ומצות הכל מאתו יתברך ויתעלה.** והנה ידוע שמכירה הוא התחלפות שעבור המעות נקנה המקח, ומצינו שגוף הדבר יוצא מכחו הראשון, ולזה הקדש נתחלל על מעות ויוצא לחולין (מעילה יד ע"ב) כיון שנפדה נפקע קדושתו, וכן מצינו בהיפך להבדיל (פסחים כז.) מוליך הנאות האיסור לים המלח ונפקע האיסור. אך במתנה לא נפקע, **כי אין דבר ולכן יש במתנה כח הנותן עדיין, וכמו שהיה הדבר כן הוא בכחו כמאז:**

(בחקותי קנד.)

דהנה ידוע שרצון הבורא ית"ש היה בבריאת העולם מאפס המוחלט, להיות ישראל עושי רצונו יתברך, כי זה חסד גדול מאוד שהבורא ב"ה וב"ש עשה בזה שיהיה האדם מחובר בגשם, ויהיה עובד הבורא ב"ה וב"ש, ובאמת אינו צריך לכלום, כי מהוה הכל וזולתו אפס ואין, והוא בחסדיו המרובים מחיה **ונותן כח להאדם שיעבדהו:**

(תולדות לב.)

וידוע שנפש האדם הוא נפש משכלת **ובה כח לעמוד בהיכלי המלך**, וכל עולמות עליונים מתנהגים על ידי אדם, כמבואר בפתח אליהו (תיקו"ז בהקדמה יז ע"ב) הכל לאשתמודע תוקפך וחילך לבני נשא, וכל מאן דאפריש חד מחבריה כאלו אפריש ביה (שם יז.)

(ויצא לו.)

והנה באמת כל מעשינו אינו מאתנו מאומה, כי מה אנו ומה חיינו בלתו, **והוא הנותן כח לעשות תורה ומצות, ומושיע מן היצר הרע המתגבר בכל יום**, לולא הקדוש ברוך הוא עוזר לאדם [לא היה יכול לו] (סוכה נב ע"ב).

(בלק ר:)

הכל על ידי רצונו יתברך, ולולא עוזרו לא יכול לו (סוכה נב ע"ב) וזה נקרא עלה ברצונו יתברך והוא על דרך שעלה ברצונו יתברך בראשית בריאת העולם, אך ברוב חסדו **מעורר כח שיוכל לקיים מצותיו** ושיעשה מהם עולמות קדושים בשרשם.... כן על דרך זה הקב"ה **נותן כח ומסבב סבות ועוזר לאיש הישראלי לקיים מצותיו:**

(תבא רעט.)

והנה באמת בלתי עזרה וכח אלקי אי אפשר כלל אפילו להיות לו בחירה וכידוע (סוכה נב ע"ב) שלולא הקב"ה עוזרו, ומי הקדימני ואשלם (איוב מא, ג) אך זה העזר הוא מלמעלה. ובחינת מלכות מקרי צמצום שהקב"ה אשר לית אתר פנוי מיניה (תיקו"ז תי' נז צא ע"ב) ואין להשיגו, רצה כביכול ברצון הפשוט לברוא עולם כדי שימליכוהו עליו, ואך שזה אי אפשר בלתי יתברך, לזה מעורר השפעת רחמיו בלא שיעור וצמצום שיוכלו בניו לקבל עול מלכותו:

והנה נשמות הצדיקים הן המה מעוררים לקבל עול מלכותו יתברך ומקבלים עול מלכותו על ידי עזר דלמעלה כנ"ל:

(ר"ה יב:)

דבאמת הקב"ה עוזר לצדיקים, **ולא לאדם הכח**, רק מד' הוא הכל, מעשה הצדיקים, וכמבואר בגמרא (סוכה נב.) שהצדיקים עתידים בעצמם להפליא על מעשיהם הטובים האיך יכלו לעמוד נגד היצר, **אך באמת הקב"ה עוזר לו** (שם נב ע"ב) ולאדם אין רק מעט רצון לטוב, אבל עיקר מעשה המצות ותורה ועבודה שהצדיקים עושים הוא מהשם יתברך:

(חנוכה פג:)

על ידי כוונה ורצון של המצוה נשאר כח הקדוש שבאדם ומתקשר ברצון של המצוה, הוא הבורא ית"ש ויתעלה, **ונתהוה בריה חדשה:**

(פרה ריב:)

ואם אנחנו פונים את כללות גופינו והתפשטות החיות שבתוכנו לראשית המחשבה, **אזי נולד ומתחדש קדושה ורבו יתירא**, וכמבואר במאמרם ז"ל (ר"ה כט.) וכי ידיו של משה עושות מלחמה, אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים נוצחים וכו'. **והיינו שידים מרמזים לכח האדם, ששני פעמים "יד" בגימ' "כח", ויד מכונה בשם כח הרבה פעמים בתורה וזה רמז משה רבינו ע"ה בהרמת ידו**, היינו כל התפשטות הקדושה וכל מאויים לאבינו שבשמים, היינו מחשבה קדומה, אזי נוצחים, וכאשר ח"ו יניח ידו שלא נכלל ההתפשטות במחשבה קדומה, היה ח"ו מסך מבדיל:

(זכור רט:)

לזכרון בארצות החיי"ם

הקובץ מוקדש לע"נ **אאמו"ר** אשר השליך נפשו מנגד להרים כבוד וקרן זקינו מרן רבינו הקדוש מצאנז זי"ע,
ועמד בראש כל פעולות הכבירים בטירחא דגופא והדרכה ישרה בעצה ובמעש ה"ה בקש"ת

רבי **יקותיאל זלמן יו"ט ליפא** זצ"ל
אבד"ק טשאקאווע נשיא וועד 'בוני צאנז'

בן כ"ק הגאון הצדיק המפורסם רבי **משה הלברשטאם** זצ"ל
בעל דברי משה וחבד"צ העדה החרדית

הורם הנזר והסרה העטרה ביום תשעה באב תשפ"ג לפ"ק

יהא זכרו ברוך ותהא נשמתו צרורה בצרור החיי"ם

מעת שהאדם מתעורר משינתו יהיה כל מאוויו לדביקות הבורא

לפי מה שנתבאר במהר"ל ז"ל (גבורות ה' פס"ז) גבי לא תחמוד (שמות כ, יד) דזה כלל כל הדברות דביתר הדברות פרטה התורה עשה כך או לא תעשה כך, וכאן אינו בדרך פרט רק לא תחמוד, דההחמדה הוא בטבע בני אדם, וכל בן אדם יש לו רצון והשתוקקות, לא דוקא דבר פרטי, רק כל אחד לפי מזגו ולפי העת והמקום, והקדוש ב"ה צוה אותנו שיהיה כל מאוויינו להדבק בו, ולא נחמוד לשום דבר, וזה כלל כל התורה, דאם אינו מופסק רגע אחד מהשתוקקות אהבת הבורא ב"ה וב"ש, בודאי לא נחטא, וכמאמר הש"ס (ברכות טז ע"ב) **ונשכים ונמצא יחול לבבנו לטוב, והיינו מעת השינה יהיה כל מאוויינו לטוב, היינו דביקות הבורא ב"ה וב"ש, דזה תכלית ועיקר הטוב:**

(ויקהל קכא.)

היינו ההתחלה יהיה רק להשתוקק לטוב

אך ידוע שיש באדם כח הכולל, והוא נקרא רצון, והוא נקרא ראשית ותכלית האדם, מה שהוא התחלת הויית כל תנועותיו הרגשותיו ומעשיו תליא בזו ההתחלה, וזה אינו מכלל האיברים רק כח הכולל.

כי מתעוררים הרצון, דרצונו יתברך הוא רק להטיב לברואיו, ומהרצון נתגלה במדותיו ית"ש שמנהיג בהם עולמו, והמדות אינן רק כפום עובדיהון דבני נשא דאית צדק ומשפט כפום עובדיהון אבל לאו דאית ליה מדה ידועה ח"ו (תיקו"ז בהקדמה יז ע"ב) ולכן כשמעוררין הרצון העליון נתהפכו גם המדות לטוב. **ולכן אנו אומרים יהי רצון, היינו שיתגלה הרצון להפוך ההנהגה לטובה:**

(שופטים רסג.)

~

ורק דבאמת התורה הקדושה ניתנה בכל עת, וכמו שאמר החכם (משלי ה, יט) דדיה ירווך בכל עת, שכמו שהתינוק מוצא טעם בדדים כל זמן שמוצץ, **ככה התורה נתחדשה ללומדיה והוגיה בכל עת** (עירובין נד ע"ב). וכן בעניני עשיית המצות, בכל פעם הוא בהרגש יותר למי שמזכה הבורא ב"ה וב"ש, והכל לפי

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמַּעֲבִיר שֵׁנָה תרדמה עמוקה (עץ יוסף) מֵעֵינָי, וּתְנוּמָה שינה קלה (עץ יוסף) מֵעַפְעַפָּי

כי השינה היא ששים שבמיתה ודמי קצת לתחיית המתים (ר"י בן יקר).

אנו מודים להשי"ת כי - הוא בטובו מחדשם בגדר רצוא ושוב - שהנפש משתוקקת לצאת והקב"ה מחזירה - ואנו מתפללים - שמעת השינה - היינו ההתחלה יהיה רק להשתוקק לטוב - יהיה כל מאוויינו לטוב, היינו דביקות הבורא ב"ה וב"ש, דזה תכלית ועיקר הטוב

ועיקר של כל תכלית מעשינו לתקן עד בכללות הרצון שיהיה רק היינו ההתחלה יהיה רק להשתוקק לטוב טוב, והוא ההתחלה, וכמאמר הגמרא (ברכות טז ע"ב) **כשנשכים נמצא יחול לבבנו לטוב, היינו ההתחלה יהיה רק להשתוקק לטוב, היינו לתכלית האמת לדבוק בשורש כל השרשים,** וכמבואר בזוהר חדש פרשת תבא שבזה שנשלם עשרת הדברות לא תחמוד (שמות כ, יד) ולא תחמוד היינו שיהיה כל מאוויינו רק לדביקות השם, ונעוץ תחלתן בסופן, שאם נעשה ונבטל רצוננו להשם ית"ש אז נקרא אלקותו עלינו כמאמר הראשון (שם שם, ב) אנכי ד' אלקיך יעו"ש, וזה נקרא רצון הקדום וראשית:

(זכור רח.)

והוא בטובו מחדשם בגדר רצוא ושוב

אדרבה המה בטלים נגד כבודו יתעלה, והמה בטלים במהותם באמת מרוב פחד חילו, **והוא בטובו מחדשם בגדר רצוא ושוב** (יחזקאל א, יד) כמו שמבואר בספרים הקדושים **שהנפש משתוקקת לצאת והקב"ה מחזירה:**

(ויקהל קיז:)

וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ

ולפי שיוצא בין בני אדם לישא וליתן כל היום עמהם צריך לבקש רחמים שיתרגל לתורה וידבק למצות ולא יעבור עליהם ושיהא חינו בעיני כל רואיו (ראב"ן).

אנו אומרים יהי רצון, היינו שיתגלה הרצון להפוך ההנהגה לטובה

שַׂמְּחֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ

ע"י רגילות - התורה נתחדשה ללומדיה והוגיה בכל עת - וכל אחד לפי ערכו מוצא טעם חדש בתורה ומצוה - וכי על ידי אור התורה

כשרון המעשה. אך באמת כל אחד לפי ערכו מוצא **טעם חדש בתורה ומצוה:**

(תרומה קא:)

ובאמת נתן לנו התורה הקדושה שנקרא (משלי ד, ב) לקח טוב, ועל ידי מקיימי התורה שנגלה הטוב, **כי על ידי אור התורה יוסר המסך המבדיל בצמצום העולם,** ונתגלה הטוב הצפון בו, **ונתגלה שלית אתר פנוי מיניה, וכל העולם הוא כאין,** ותלוי רק במאמר הש"י:

(ויצא לט:)

והקב"ה ברא התורה כדי שכל מיני בני אדם יוכלו להשלים חסרונם על ידי התורה:

(ראה רסא:)

וקרוב בעל תשובה יותר מצדיק גמור (ברכות לד ע"ב) ואם זוכה והוא לומד תורה הקב"ה מודיע לו **מרזי דאורייתא:**

(וישלח מד.)

וכמו כן בקדושת האדם, אם מקדש אבריו בטהרה שוכן עליו רוח ד' **חכמה ובינה רוח דעת ויראת ד'** (ישעיה יא, ב) אבל אם לא נאמנה את אל רוחו נסוג אחור, לא ישכון קדושה עד אשר ייטיב לד':

(ויקרא קכח:)

והנה התורה הקדושה הוא החיות של האדם, אבל האדם צריך השתדלות בעשיית המצות שיחול עליו עול התורה הקדושה:

(בחקותי קנד:)

והנה באמת מבואר בגמרא (סוכה נב ע"ב) קידושין ל ע"ב) אלמלא הקב"ה עוזרו אין אדם יכול לכבוש יצר הרע, והנה לכאורה לא ידוע לנו מהות העזר. אולם מבואר (קידושין שם) שהקב"ה אמר בראתי יצר הרע בראתי תבלין היא התורה, **ואם אדם לומד תורה ושומע לדברי תורה אינו חוטא:**

(ראה רנה.)

וכמאמרם ז"ל (תדא"ר פכ"ה) יאמר כל אדם מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי. ואחר השתוקקות הזה מצוה להלוך, כי הגם שלא יוכל לבוא למדריגה גדולה, **כי לא כל אדם זוכה לחכמה ותורה**, על כל פנים **שכר השתוקקות בידו ונפשו משוטט ביראה**, וכמשל (מדרש משלי פי"ג) הנכנס לחנותו של בושם ריחו קלט:

(שלח קעה:)

~

תרי"ג עטין

דענין מצות הוא רק עצות, כמו שקראם בזוה"ק (יתרו פב ע"ב) **תרי"ג עטין, היינו עצות האיך נבוא לדביקות הבורא ב"ה וב"ש.** כי תכלית בריאת כל העולמות היה בגין לעבוד להשם יתברך, וכמ"ש במדרש רבה (ב"ר ג, ט) שהקב"ה בשעת בריאת העולם אוה למושב לו בעולם התחתון, ועל ידי האדם יתנהגו כל העולמות, והקב"ה בראו בתכלית השלימות בגופו ונשמתו כלול מכל העולמות, להיות בכחו להשרות שכינתו יתברך ויתעלה בזה העולם, וכל העולמות יתעלו על ידו, כמבואר בליקוטי תורה יעו"ש:

(חנוכה קיא:)

חבוקה ודבוקה בך

דעל ידי התורה ומצות יכולים להדבק, וזולת זה אי אפשר להדבק, כי ד' אש אוכלה (דברים ד, כד) ומי יוכל להקרב, **רק על ידי התורה ומצוה**, ודומה לנר, אם נותנין שמן לפתילה דולק ואינו נכלה, וישראל בזה דומים לשלהבת בטבע שרוצה הלהב להעלות האש למקורו, רק שעל ידי שמתאחז בפתילה על ידי השמן, ככה נפשות ישראל דבוקים בשכינה אשר בראשינו, ועל ידי השמן אשר בראש שלא יחסר (קהלת ט, ח) **אנו נדבקים בשכינה** כמאמר הגמרא (שבת קנג.):

(חנוכה קנ.)

יוסר המסך המבדיל בצמצום העולם - ונתגלה שלית אתר פנוי מיניה, וכל העולם הוא כאין - והקב"ה ברא התורה כדי שכל מיני בני אדם יוכלו להשלים חסרונם על ידי התורה - והתורה הקדושה הוא החיות של האדם - ואם אדם לומד תורה ושומע לדברי תורה אינו חוטא - ואף - כי לא כל אדם זוכה לחכמה ותורה - על כל פנים שכר השתוקקות בידו

וְדָבְקֵנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ

דענין מצות הוא רק עצות - היינו עצות האיך נבוא לדביקות הבורא ב"ה וב"ש - ועל ידי התורה ומצות יכולים להדבק, וזולת זה אי אפשר להדבק - וגזר הבורא ית"ש ויתעלה, אשר על ידי מצות החוקים נבא לדביקות השם יתברך - וכל ישראל דבוקים, שהוא חיינו, ואנחנו מוסרים נפשינו אליו - ותוכן מחשבתם צריך שלא יתאוו ולא יחמדו רק להיות דבוק בהשם מאד

שהכל הוא להיות דבוק בד' בכל לבבו ונפשו ומאודו - וכלל כל התורה רק נקודה המרכז לבא לידי ובו תדבקון - אך העיקר ובו תדבקון בהשורש של כל השרשים אשר הוא כלות הנפש בתשוקה נפלאה - מי שזוכה על ידי המצות לבא לדביקות ה' אשר עין לא תשורנה מתן שכרם - כי הוא דביקות הנפלא אשר לא ישוער מחשבה הקדושה בדביקות השם

ואם כוונת אחד מישראל להתדבק בקדושת השם - כל החיות של כל הנבראים נדבק בו, וכל העולם נכנע תחתיו - משום שכולם נבראו מכחו יתברך בלתי בעל גבול ותכלית וסוף, ואם האדם דבק בו יתברך, הכל לאפס נחשבו, והם נכנעים תחתיו, ואפילו בתוך החשך יש אור

דהנה כתיב (תהלים קיט, קה) נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי, והפירוש לפע"ד דתורתנו הקדושה הוא מדריך את האדם בדרך הישר לטוב לו, לא להשכיל במושכלות לבד, אשר היא חכמה נשגבה, ורק עיקר הוא לזיכוך החומר ולהעלות הנפש לשורשו מקור התורה על ידי עשיית המצות, לא כאשר אמרו הכסילים המתפלספים אשר עיקר שארית הנפש הוא בנפש, שמשכיל דבר חכמה וקונה בהשכלית השארת השכל הנקנה, ..

ובאמת לא כן הוא, **כי אי אפשר לבוא לשום השכלה אמתית רק על ידי זיכוך החומר ומצות מעשיות על פי תורה הקדושה**, אשר הוא למעלה משכל אנושי, ועל ידי עשיות המצוות החוקים נזכה להשארת הנפש ממקור מחצב נפשותינו בני ישראל אשר עין לא ראתה כו' (ישעיה סד, ג) ואין מבוא לשכל אדם להשיג ולבוא אל השורש, **רק על פי אשר גזר הבורא ית"ש ויתעלה, אשר על ידי מצות החוקים נבא לדביקות השם יתברך.** ובכוזרי (מאמר ראשון סי' עט) מבואר בזה משל נועם ומתוק, אשר אי אפשר לבוא לתכלית ושורש האמת בדביקות השכל ונשמה לשורשו, **רק על ידי מצות מעשיות כאשר גזר הבורא ית"ש ויתעלה בתורתו הקדושה:**

(חנוכה סט:)

ואתם הדבקים

ואך הן אמת שיש מדרגות מתחלפות בדביקות בד', **אך זאת כל ישראל דבוקים, שהוא חיינו, ואנחנו מוסרים נפשינו אליו,** כי הוא חיות כל המציאות, ואנחנו עמו ומתייחד שמו עלינו ולא על זולתינו. וזה כוונת הכתוב (דברים ד, ד) **ואתם הדבקים**, היינו שדבוקים על כל פנים בזאת המדריגה בד' אלקים חיים, שהוא חיי כולנו וחיות כל המציאות, **זה הדביקות יש לכל ישראל:**

(חנוכה קא:)

שישראל דבוקים במחשבה עילאה, ותוכן מחשבתם צריך שלא יתאוו ולא יחמדו רק להיות דבוק בהשם מאד, וממחשבה הלזו ירדו במחשבתם האיך לעשות נחת רוח להבורא ב"ה וב"ש על ידי מצותיו המתוקים:

(שקלים קצז:)

דהנה מבואר בספרים הקדושים שטעם פשטו של מזוזה לידע בצאתו ובואו **שהכל הוא להיות דבוק בד' בכל לבבו ונפשו ומאודו,** ושלא לילך אחרי אלהים אחרים ח"ו ככתוב בפרשיות המזוזה (דברים יא, טז). ולכן הוא בימין, **להראות לדבוק תמיד** בימין, כי הקדושה נקרא ימין:

(חנוכה קב:)

ובו תדבקון

לנו עם בני ישראל נתן הקדוש ב"ה תורה הקדושה במצות שונות, **ועל פי התנהגות במצות התורה בודאי יבא לדרך הסלולה ולהנצל מתאות ולהיות דבק בד' ב"ה וב"ש,** כמבואר בכוזרי ז"ל (מאמר ראשון סי' עט) במשל נפלא. **אך על כל פנים כלל כל התורה רק נקודה המרכז לבא לידי ובו תדבקון** (דברים יג, ה), ולכן באמת כמה פעמים עת לעשות לד' הפרו תורתך (תהלים קיט, קכו) **וכן נצטוינו לעשות המצות לשמן לבא לידי הדביקות:**

(חנוכה קע.)

ועוד יותר מזה, **מי שזוכה על ידי המצות לבא לדביקות ה' אשר עין לא תשורנה מתן שכרם,** כמאמר חז"ל (ברכות לד ע"ב) ולתלמידי חכמים עצמן עין לא ראתה אלקים זולתך, **כי הוא דביקות הנפלא אשר לא ישוער מחשבה הקדושה בדביקות השם,** אשר מבואר בזוהר חדש פרשת כי תשא (מד, ד) אשר מחשבת ישראל מחשבה הקדומה אינו ידוע רק לקוב"ה לחודיה הדביקות הנפלא של נפשות ישראל בבורא כל עולמים:

ויש לפרש על דרך זה הפסוק (דברים יג, ה) אחרי ד' תלכו, היינו שמבואר ברמב"ם ז"ל גבי (שמות לג, כג) וראית את אחורי, היינו כללות המציאות, ופני, היינו עצמות הכבוד, לא יראו, כי זה הוא הדביקות הנפלא אשר לא ישוער ואינו בבחינת ראיה, רק הוא כלות ותשוקת החלק לכלל, כמאמר הכתוב (דברים לב, ט) חלק ד' עמו. ולזה אמר אחר[י] ד' [אלקיכם] תלכו, **היינו לעשות התורה והמצות בכללות העולמות,** היינו לגמול חסד, מה הוא כביכול גומל חסד וכמאמר חז"ל (סוטה יד.). **אך העיקר ובו תדבקון** (דברים יג, ה) **בהשורש של כל השרשים אשר הוא כלות הנפש בתשוקה נפלאה:**

(ראה רנו.)

כן נמי נדבת לבבו והשתוקקו להשם הוא תכלית כל התורה, דזה וזה חד, דאם אינו מתאוה לדבר רע ממילא הוא **מחמת שרצונו דבוק בקדושת השם ב"ה וב"ש:**

(ויקהל קכא.)

ומי שחננו ד' בדעת הוא יודע שכר עולם הבא מהמצות שעושה **ומהתענוג בשעת עשייתו,** ולזה גלתה התורה שכר עולם הזה על ידי מצות התורה:

(בחקותי קנב:)

ולכן הצדיק **הדבוק** ביוצר הכל ומהפך הגשמי לרוחני יוכל להוציא ברצון קונו לפועל כפי רצונו, וזה הוא שכר המצוה העושה לשמה, היינו כפי בחינתה **הדבוקה** בשם הקדוש, **ואז דבוק** ביוצרו ויוכל להפוך החומר לצורה:

(בחקותי קנג:)

ולזה מסיים הפסוק וצדקה תהיה לנו, היינו באמת זולת מצות ומשפטי התורה, המה מצות שכליות שראוי מעצמם לעשות מצד השכל, אך באמת בהשכליות יש גם כן דבר חקי כידוע. ולזה צדקה תהיה לנו, בגדר צדקה המשלים החסרון כנ"ל, **כמו כן יושלם נפשנו וחסרון האדם בעשות מצות התורה על פי צווי ד' דוקא,** כי בזה יושלם החסרון שהוא חמר החלש מכל הגשמיים, וצריך הרבה להשלמת צורתו, אך אם נשלים כל צורתנו על פי תורת ד', נמצא תוכן השלמתנו ביוצר כל על ידי התורה הקדושה מה שלא זכו שום בריה, ואפילו מלאכי השרת רצו דוקא לקבל התורה (עי' שבת פח ע"ב) להשלים צורתן על ידי התורה הקדושה, **ולכן זאת התורה בדרך זה תהיה צדקה לנו:**

(ראה רס:)

היוצא לנו, שכל העולמות תלוין בישראל, **ואם כוונת אחד מישראל להתדבק בקדושת השם** כמאמר הכתוב (דברים ד, ד) ואתם הדבקים, **כל החיות של כל הנבראים נדבק בו, וכל העולם נכנע תחתיו,** וכמאמר הכתוב (שם יא' כה) ופחדכם וגו', משום שכולם נבראו מכחו יתברך בלתי בעל גבול ותכלית וסוף, **ואם האדם דבק בו יתברך, הכל לאפס נחשבו, והם נכנעים תחתיו, ואפילו בתוך החשך יש אור:**

(חנוכה קח:)

אך באם אדם אינו כראוי, האיך ראוי לבא בחצר המלך ולהדבק בו, **ולזה כשמוסר נפשו לקבל אדנות בורא כל עולמים, והרי הוא בעל תשובה, ואז יוכל לשרות עליו כח הקדושה ולהדבק בד',** כמאמר הכתוב (דברים ד, ד) ואתם הדבקים בד':

(חנוכה קלה:)

שכל התורה כולה הוא עיטין לאורייתא, **והתורה נתן הקדוש ברוך הוא לעמו שעל ידי התורה יכולין להדבק בו,** ולא יגשם נפשו וגופו בהלוך בתר הבלי עולם.

(חנוכה קע.)

דעל ידי המצות אנו מדובקים בבורא ית"ש, והיינו כי על ידי התורה הקדושה שנתנה במורא גדול ובקולות וברקים (שמות יט, טז) והיה גילוי שכינה עד שיצאה נפשם (שבת פח ע"ב) **ונדבקו נפשותם של ישראל בקדושת השם ופסקה זוהמתם** (שם קמו.) ולכן שייך לומר קדשנו וצונו, **שעל ידי המצוה דבוק בהשם** מרכבה לשכינה כמ"ש (דברים ד, ד) ואתם הדבקים, **תרי"ג איבריו דבוקים בתרי"ג איברי הקדושה:**

(חנוכה קצג:)

דלכל אדם יש מחשבה קדומה להתדבק בבורא ב"ה וב"ש, ורק שהתורה הקדושה ניתנה לחשוב מן המחשבה זו עם החכמה תתאה שבאדם לעשות תרי"ג מצות, להחיות קדושת תרי"ג אברים עם הגידים, וכתב שם בזוהר חדש דלזה נעוץ סוף עשרת הדברות בתחלתן, דבתחלה הוא אנכי ולא יהיה לך (שמות כ, ב ג) ולבסוף לא תחמוד (שם שם, יד) דהיינו שלא להוריד ממחשבה הקדומה שבאדם, שורש המחשבה, **בדביקות הבורא ב"ה וב"ש באחדות גמור, ושלא לרצות כלל,** ורק ממחשבה הקדומה יחשוב האיך לעשות רצון הבורא בתורה ומצוה יעו"ש. **ואם כן אם אדם מוסר נפשו רק להדבק במחשבתו הקדומה בהבורא ב"ה וב"ש, אזי ידבק נפשו בשורשו, ומשם יתחדש לו חיות חדש:**

(שקלים קצו:)

לעשות אלקי חפצתי

דהנה ידוע שרצון כל אחד ואחד מישראל לעשות רצון קונו, אך שאור שבעיסה והחומר מתאוה, נתבלבל השכל (עי' ברכות יז.):
(יו"כ כט.)

והנה **האדם החוטא** ונכנס בו רוח שטות, כמ"ש חז"ל (סוטה ג.) **אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות**, ולא ידע כלל מהחטא ונעלם ממנו, אך אם על כל פנים הוא בעל שכל יראה בשכלו שאינו לפי הנכון, כיון שהוא כרוך אחר התאווה אי אפשר שיהיה השכל במזגו הראוי. וזה כוונת הפסוק (ויקרא ה, ג) ונעלם ממנו, שנעלם ממנו **החטא**, אך זאת ידע שהוא **אשם**, שכחות שכלו אינם בגדר מיזוג הצריך:
(ויקרא קכט:)

אך האמת שרצון הבורא מתחלת הבריאה שיהיה רחמים כדי לשוב על חטאיו, כי ידע יצר לבב אנוש שהוא החומר מביאו לחטא, גם היצר הרע מחטיאו, וקשה לעמוד נגדו בלתי עזר אלקים והחוטא ישוב, לזה קדם התשובה לעולם, אך זה הוא רק רצון העליון שאין נודע לנו, ואין טעם לרצון. אך כל זה לישראל שנקראים אדם, ונשמתם הוא בחינת רצון, **ובודאי רצון אדם הישראלי למסור נפשו לד' ולא לחטא, והוא כביכול אנוס בדבר העבירה**, ולזה הקב"ה מטיב עמהם להתנהג במדת הרצון, ולמחול להם על ידי תשובה. אבל אומות העולם שהם הסיגים ורחוקים מאמת ורצון אלקים, ולכן מתנהג עמהם כפום עובדיהון, וכמבואר במדרש (ילק"ש בשלח רלד) שאמר הקב"ה למקטרג שמא אתה דן שוגג כרצון. מה שאין כן האומות שהמה בטבעם לעשות כו', והמה הסיגים, והמה שונאי השם כידוע, ולזה הקב"ה אינו מתנהג עמהם רק כפי הדין (זוה"ק יתרו פ ע"ב):
(פסח רלו:)

לא יהיה לך אלקותו לאחרים (שמות כ, ג) **היינו שבבח הקדוש שבך לא תחטא ח"ו**, על פני, כי השם יתברך מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו, ג), וכמאמר המלך הקדוש (תהלים נא, ו) והרע בעיניך וגו', ופירש זוה"ק (משפטים קז.) לפני עיניך חטאתי, **וזה עון גדול לחטוא לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה:**
(שבועות רעו.)

שויתי ד'

אבל כשמקיים שויתי ד' (תהלים טז, ח) **אין חוטאים.** ולכן כל עצתו רק להפריד ישראל מהדביקות ומלבוש הקדושה, וכשמוציאו מכסות הקדושה מביאו ר"ל לידי מכשול בעבירה ממש ר"ל:
(תצוה קי:)

וְאַל תְּבִיאֵנוּ לֹא לִידֵי חֵטְא בשוגג (רוקח).

וְלֹא לִידֵי עֲבֵרָה וְעָוֹן במזיד (רוקח).

דהנה ידוע שרצון כל אחד ואחד מישראל לעשות רצון קונו - אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות - ובודאי רצון אדם הישראלי למסור נפשו לד' ולא לחטא, והוא כביכול אנוס בדבר העבירה - וזה עון גדול לחטוא לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה - אם האדם לא חטא היה דבוק בשורש אלקי - וידוע דכל עבירה מסך המבדיל מהשיג אמתות הקדושה - וזאת עיקר השלימות לנקות חומר גופינו להיות משכן לנפש הקדושה, ולהיות מרכבה ליוצר בראשית, מה שאין כן אם נפש לא מטוהרה, לא ישלוט רוח קדושה, ואדרבה חכמת מה להם אם אין האברים קדושים וטהורים - אין חוטאים - אם דבר זה היה תמיד לפני האדם לא היה חוטא

אם האדם לא חטא היה דבוק בשורש אלקי, והיה החומר נמשך אחר הצורה בלא הפסק, ואם אדם לא חטא היה דבוק בקדושה עליונה:
(צו קלב:)

בחכמה הקדושה צריך לב פנוי וטהור להשיג חכמת אמת. **וידוע דכל עבירה מסך המבדיל מהשיג אמתות הקדושה:**
(סוכות לח:)

כשהאדם דבוק עם נפשו בקדושה **אי אפשר לחטוא**, והתורה הקדושה מתמה (ויקרא ד, ב) נפש כי תחטא, מאין בא לזה נפש הקדושה תחטא כמבואר בזוה"ק (ויקרא יג ע"ב). אך החטא דנפש הבהמית שבאדם בא מקליפות נוגה שהוא נושא לנפש הקדוש, ומשם יכולה להכשיל לנפש הקדוש **בחטא** כמבואר בכתבים ובזוה"ק (לך לך עט ע"ב). וזה ממש מעשה עמלק:
(תצוה קי.)

דהנה ידוע דברי המחקרים המתפלספים כי האדם עיקר תכליתו להשתמש בשכלו ובחכמתו להוציא מכח לפועל נפש שכלו, ולדבריהם אין מבוא למצות מעשיות להגיע האדם לידי תכלית השלימות, **והעבירות לא ימנעוהו מבוא לתכלית השלימות**, ועיקר לשמור מהעבירות, לדבריהם הוא לתועלת ישוב העולם והמנוחה, אך עיקר תכלית השלימות הוא לדבריהם לעמוד במושכלות, ועל ידי זה יתפשט נפשו ושכלו:

ובאמת אנחנו עם קדוש קבלנו מפי עליון תורתו הקדושה, אשר לא כן כדברי המהגים והמצפצפים המתפלספים, כי אדרבה חז"ל הגידו (אבות פ"ג מ"ט ומי"ז) שמעשיו מרובים מחכמתו הוא האמת, כי ידוע שבורא כל עולמים ברא אדם בחומר וצורה, וצריך האדם לעבוד השם בשניהם, בחומר וצורה, וכמאמר הגמרא (ברכות נד. (בשני לבבך) [בכל לבבך] (דברים ו, ה) בשני יצרך] **וזאת עיקר השלימות לנקות חומר גופינו להיות משכן לנפש הקדושה, ולהיות מרכבה ליוצר בראשית, מה שאין כן אם נפש לא מטוהרה, לא ישלוט רוח קדושה, ואדרבה חכמת מה להם אם אין האברים קדושים וטהורים:**
(ויקהל קטז.)

דידוע שאם אדם דבוק בהקב"ה ויודע שאין רק הקב"ה וזולתו אפס המוחלט וכל הנמצאים מאמתת מציאותו נמצא, **אם דבר זה היה תמיד לפני האדם לא היה חוטא, ואין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות** (סוטה ג.) ונדמה לו שהוא רשות בפני עצמו והוא בגדר דבר, ובזה נפל הקדושה, כי בבעל גאוה כתיב (שם ה.) אין אני והוא יכול לדור בעולמי, שלא יכול להיות התדבקות אלקות במי שהוא רשות בפני עצמו, ולכן נסתלק חלק הקדושה מאותו האדם, ונפל ר"ל עד שנשבר, והתיקון שיהיה בגדר מה ונכנע ואז יתוקן.
(בלק קצט:)

~

אך באמת זה רצונו יתברך שיהיה בחירה, והיודע ומבין יראה באמת שכביכול בבחינת הסילוק, הוא גנז הרצון שיהיה בעלי בחירה ולעשות טוב, וכזה הוא ממש בבריאה בפועל בזה העולם, **המה נסתר הטוב, ומפתים לבני אדם שטוב לעשות כרצון החומר,** שזה תכלית הבריאה כנראה בהשקפה ראשונה, והוא נקרא (בראשית ג, כד) להט החרב וגו', אבל בהבנה היטב יראה כי אדרבה תכלית הבריאה שבעל הבחירה יהפוך הרע לטוב ולעשות רק על פי התורה, ואז יכנע הרע ויתהפך לטוב, ויתגלה האור הנסתלק קדושה דמעיקרא, וזה נקרא גילוי עתיק, שנעתק בראשית הבריאה כדי שיהיה בחירה, **וכשכובש יצרו נתגלה הטוב:**

(ר"ה כה:)

וידוע דהעושה בדעת יוכל להשמר עצמו מעבירות, כי אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות (סוטה ג.):

(שמיני קלח.)

וי"ל דזה מרמז גם כן הפסוק (ויקרא כו, ד) ונתתי גשמיכם בעתם, **דהנה ידוע שהגשמיים החומריים שבאדם נוטה לצד היצר הרע,** אך הקב"ה נתן לנו תורה הקדושה, אשר על ידי מצות התורה הקב"ה משמרו מגזירת החומר שמעותד לתאוה, וכעין שאמרו חז"ל (ב"ר סז, ג) **שהראיה אינו ביד האדם, שפעמים רואה פתאום והלב חומד,** וגם האוזן אינו ברשותו של אדם ויכול לבא לידי תאות שלא מרצונו, **ורק הקדוש ב"ה הבטיח לנו אם נשעבד אליו האברים שברשותנו ישמור הוא יתברך ויתעלה אותנו, ויתן ברשותנו האברים אשר על פי הטבע אינם ברשות האדם** כמבואר במדרש חז"ל (שם). וזה ונתתי גשמיכם, היינו הגשמיות, שיהא בעתם הראוי, **ושלא לראות פתאומי לאיזה דבר לא טוב, וגם שלא לשמוע פתאום רק מה שיהא צריך לעת וזמן, דבר בעתו מה טוב לדבר מצוה:**

(בחקותי קנו:)

וזה נמי כוונת המדרש (תנתומא וישב ו. ואסת"ר ז, ט) **ארורים הרשעים שראיית עיניהם עוקר אותם מעולם הזה וכו',** והצדיקים מתברכים בראיית עיניהם כמבואר באברהם (בראשית כב, יג) וירא והנה איל וכו', ובמשה לא כן הרשעים, כמו (שם לט, ז) ותשא עיניה וגו'. היינו שהרשעים אינם רואים רק חיצוניות הדבר ותאוות, **אבל הצדיקים רואים רק מה שיגיע מזה המעשה לכבוד השם,** לפיכך הקדוש ב"ה מזמין להם לראות הצריך לאהבה וכבוד השם באמת, **אבל הבא לטמא פותחין לו וכו'** (שבת קד.):

(חנוכה נו:)

~

כי הצדיק כשמרגיש אחיזת היצר מרחקו ומגרשו ממנו:

(וישלח מב:)

ולא זאת בכלל העולם, **רק כל איש ואיש בתוכו, יצר בועד בקרבו,** ובהרהוריו לא טובים מונע מלהיות מכון וכסא לקדושה, וגם מסיתהו לעשות מעשים לא תעשינה כדי להפרידו מנחלת ד', **ולולי ד' שהיה לנו כמעט כו'** (תהלים קכד, א):

(תצוה קו:)

ועל פי זה י"ל בכוונת המדרש הנ"ל, **דהנה ישראל יש מהם שנקראים בני מלכים** (שבת סז.) **ויש שנקראו מלכים,** כמ"ש בגמרא (זבחים יט.) [שאמר] (ד) ההוא מלכא (לר"נ) [להונא בר נתן] ממלכת כהנים אתם. והנה ידוע (ברכות סא ע"ב) **דהיצר שבאדם מכונה לבחינת שופט, דכח המבחין שבאדם נקרא כח השופט, ולזה צדיקים יצר טוב שופטן ובהיפוך יצר רע שופטן.** ולזה אמר הכתוב (תהלים עב, א) **משפטיך למלך,** היינו לאותן שהמה צדיקים וכבר יצר טוב שופטן, והוא בעזר אלקי, ולזה התפלל עליהם דוד המלך ע"ה שיהיה השם בעוזרו **שיתן היצר טוב** לשופטן, **וצדקתך, היינו אפילו מי שעדיין בחינת בן מלך, שעדיין לא עבד הרבה,** יתן הקב"ה ולעשות עמו צדקה **שיוכל לעמוד נגד יצר הרע,** וכמו שאמר דוד המלך ע"ה (שם קט, לא) (להציל) [להושיע] משופטי וגו':

(בחוקותי קנו.)

לא זאת די לכם במה שעשיתם תשובה, **ורק לשנוא את הרע ולאייב אותם,** והחיוב זה עליכם כדי לדחות מחשבת החיצונים שנכלו לכם והטילו זוהמא בכם. ולכן אם תעשו כן ותשנאו הרע בתכלית תחשבו לאנשים, כי מותר האדם מן הבהמה אין אם האדם אחוז בחבלי הגשמיות, ועיקר בחינת אדם שיהא שלם גם בטבעו

וְלֹא לִידֵי נִסָּיוֹן

כי שמא לא אוכל לעמוד בנסיון (אבודרהם).

אך באמת זה רצונו יתברך שיהיה בחירה, - וכזה הוא ממש בבריאה בפועל בזה העולם, המה נסתר הטוב, ומפתים לבני אדם שטוב לעשות כרצון החומר, - אבל בהבנה היטב יראה כי אדרבה תכלית הבריאה שבעל הבחירה יהפוך הרע לטוב ולעשות רק על פי התורה, - וכשכובש יצרו נתגלה הטוב -דהעושה בדעת יוכל להשמר עצמו מעבירות - הקדוש ב"ה הבטיח לנו אם נשעבד אליו האברים שברשותנו ישמור הוא יתברך ויתעלה אותנו, ויתן ברשותנו האברים אשר על פי הטבע אינם ברשות האדם - ושלא לראות פתאומי לאיזה דבר לא טוב, וגם שלא לשמוע פתאום רק מה שיהא צריך לעת וזמן, - אבל הצדיקים רואים רק מה שיגיע מזה המעשה לכבוד השם, לפיכך הקדוש ב"ה מזמין להם לראות הצריך לאהבה וכבוד השם באמת, אבל הבא לטמא פותחין לו וכו'

וְלֹא לִידֵי בְזָיוֹן וְאַל יִשְׁלֹט בָּנוּ יֵצֶר הָרָע

שלא יטענו והלב סבור שהוא הנשמה והרשע הולך אחריו (רוקח).

כי הצדיק כשמרגיש אחיזת היצר מרחקו ומגרשו ממנו - רק כל איש ואיש בתוכו, יצר בועד בקרבו,- ולולי ד' שהיה לנו כמעט כו' - לזה התפלל עליהם דוד המלך ע"ה שיהיה השם בעוזרו שיתן היצר טוב לשופטן, וצדקתך, היינו אפילו מי שעדיין בחינת בן מלך, שעדיין לא עבד הרבה, יתן הקב"ה ולעשות עמו צדקה שיוכל לעמוד נגד יצר הרע

היצר הרע מכונה בשם הר - ונתן לנו הרבה תורה ומצות לזכות החומר - כי היצר הרע מעורר תאוות עולם הזה ואומר הב הב כסף וזהב - ואם אדם רוצה לקדש ולטהר את עצמו, צריך לפנות את עצמו מכל עסקי העולם הזה, אפילו שיש לו זהב הרבה למאד לא יחשב בעיניו לכלום

להגביר כח השכלי אפילו על החומר שלו, ולא לבד לשמור שלא לעבור על המצוה, כי אז אינו אדם שלם, כי השכלי מכריחו להחומר, אבל החומר מתאוה לכחו תאוות כבהמה ועיקר **הוא לשבור כחות התאוה ולשנוא את הרע בעצם:**

(פנחס ריא.)

וי"ל שזה כוונת הכתוב על דרך רמז, רב לכם סוב את ההר הזה פנו לכם צפונה (דברים ב, ג) **היינו היצר הרע מכונה בשם הר** (סוכה נב.) **ויש רב לכם, הרבה תורה ומצות לזכות החומר**, אך עיקר פנו צפונה, הנקודה הצפונה הטמונה היא יראת השם:

(דברים רמד:)

בפסוק ויעל אברם ממצרים וגו' עד במקנה בכסף ובזהב, וגם ללוט ההולך את אברם וגו' ולא יכלו לשבת יחדו (בראשית יג, א ו). והנה ידוע דמעשה אבות רמז לבנים כנזכר כמה פעמים בש"ס. והנה י"ל דרמז בזה על ראש השנה ויום הכפורים, דהקב"ה מוחל עונותינו ועונות עמו בית ישראל ונשפע שפע ורב טובה, **אך לא הונח לנו בזה, כי עדיין יצר הרע מעורר תאוות עולם הזה ואומר הב הב כסף וזהב, ויצר הרע מכונה בשם לוט** בזוה"ק (תולדות קלז.) כידוע, ולכן אמר אברהם אבינו ע"ה (בראשית יג, ט) הפרד נא מעלי, אי סייפא לא ספרא (ע"ז יז ע"ב):

ואם אדם רוצה לקדש ולטהר את עצמו, צריך לפנות את עצמו מכל עסקי העולם הזה, אפילו שיש לו זהב הרבה למאד לא יחשב בעיניו לכלום, וביותר מה שיש ביד חבירו. וזה לוט, אף על פי שהיה לו שדות הרבה היה רועה בשדות של אחרים (רש"י בראשית יג, ז) ובזה רמז לו אברהם שכל אדם צריך להרחיק את עצמו מכל חמדת עולם הזה:

(סוכות נ:)

~

נלע"ד לפרש, דהנה עשו רצה שיעקב יהיה עמו ושהוא יתן לו פרנסה, והוא יעסוק בתורה, ועל ידי שניהם יהיה התיקון. וזה נסעה וגו' (בראשית שם, יב) **היינו שזה יהיה עוסק במשא ומתן וזה עוסק בתורה**, אך יעקב ידע שלא כן בלבו, ולזה אמר לו **שזה אי אפשר כלל, שעשו יש לו גוף עבור ומזוהם, ואי אפשר לו כלל לעשות ממעשה גופניות שלו איזה קדושה:**

ולכן הגם שהקב"ה רוצה בזה, שהאדם יזדכך חומרו ויעשה ממ[ו]נו לצדקה או לדבר שבקדושה, **היינו דוקא מאיש ישראלי שפסקה זוהמן ולידתן בקדושה וטהרה, שגם החומר שלהם זך**, ולזה בתת מיגיע כפו צדקה או בונה בית מקודש שורה במעשיו קדושה. **לא**

וְהַרְחִיקֵנוּ מֵאָדָם רָע וּמֵחָבֵר רָע

ואמרינן הרבה יועצים ושכנים רעים עושים (רוקח).

שד' צוה שלא יתחברו עם הערב רב בשום פעם, ועל ידי זה יהיו ראויים לבנות משכן - שזה אי אפשר כלל, שעשו יש לו גוף עכור ומזוהם, ואי אפשר לו כלל לעשות ממעשה גופניות שלו איזה קדושה - היינו דוקא מאיש ישראלי שפסקה זוהמן ולידתן בקדושה וטהרה, שגם החומר שלהם זך, - לא כן איש שדה המרוחק מקדושה, אשר אין להם חלק, כמו שאמר זרובבל [לא] לכם ולנו לבנות, וכמו כן אין מקבלין צדקה

ולא יהיה חסיד ביותר כי המה הלכו להוסיף על המצוה ולעשות השלום וביותר עם שונאי השם, הגם שטוב השלום, אך לא עם הרשעים הללו - וגם עד עתה רשעים האלה המה בעוכרינו, שרוצים להפרידנו מלהיות מכון וכסא לשכינת עוזנו במעשה המצות והתורה הקדושה, והרשעים הללו מיעצים עצות רעות - כנראה בעליל שהרבנים והחסידים והבעלי בתים שבדור המה בעוה"ר רובן מערב רב ורוצים לשרור על הציבור, וכל מעשיהם רק לגרמייהו לקבל כבוד וממון, ולכן אין להתחבר רק עם עובדים באמת - והבאים להשכית ח"ו את כבוד מלכותו נפלו ונשברו

כן איש שדה (בראשית כה, כז) **המרוחק מקדושה, אשר אין להם חלק, כמו שאמר זרובבל** (עזרא ד, ג) (איז) **[לא] לכם ולנו לבנות, וכמו כן אין מקבלין צדקה** (ערכין ו.). וכן מבואר במדרש (תנחומא תרומה ג) ויקחו לי תרומה (שמות כה, ב) הדא הוא דכתיב (מלאכי א, ב ג) ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי, היינו שבמלאכת המשכן לא נתרצה הקב"ה רק מעמו ישראל שהחומר זך כנ"ל:

וזה אמר יעקב לעשו, לרגל המלאכה, מלאכת המשכן, **שבזה לא ישרה השכינה רק מנדבת בני ישראל, וכן לרגל משיח, שאז אין מקבלין גרים** (יבמות כד ע"ב) **משום שצריכים זיכוך ולקבל פורענות עם ישראל בגולה, ולכן לא יצליח עשו להיות יחד עם יעקב, ורק אחר הבירור הגמור שאז גם גרים הרבה מעשו אשר נתגיירו בגלות, המה יבואו עם ישראל ללמוד תורה בבתי טרטיאות שלהם כמבואר בגמרא** (מגילה ו.), **וד"ל:**

(וישלח מ:)

היינו שד' צוה שלא יתחברו עם הערב רב בשום פעם, ועל ידי זה יהיו ראויים לבנות משכן, כי ישראל בעצמם קדושים, אך הערב רב כל חסדים דעבדי לגרמייהו עבדו (תיקו"ז תי' ו' כב.) **כנראה בעליל שהרבנים והחסידים והבעלי בתים שבדור המה בעוה"ר רובן מערב רב ורוצים לשרור על הציבור, וכל מעשיהם רק לגרמייהו לקבל כבוד וממון, ולכן אין להתחבר** רק עם עובדים באמת, שמוסרים נפשם לד', לא לקבל שום תועלת לעצמם:

(ויקהל קכג.)

ולזה אמר הכתוב לא תוסיפו וגו', היינו שלא יהיה חסיד ביותר וכמאמר הכתוב (קהלת ז, טז) אל (תצדק) [תהי צדיק] הרבה וגו'. עיניכם הרואות את אשר עשה וגו', **כי המה הלכו להוסיף על המצוה ולעשות השלום וביותר עם שונאי השם, הגם שטוב השלום, אך לא עם הרשעים הללו**, וזה הוספה כי לא נצטוו רק לא תתגרו (דברים ב, ה) אך לא להדבק עמהם:

(ואתחנן רמו:)

וגם עד עתה רשעים האלה המה בעוכרינו, שרוצים להפרידנו מלהיות מכון וכסא לשכינת עוזנו במעשה המצות והתורה הקדושה, והרשעים הללו מיעצים עצות רעות, וכל יום יעוררו מלחמות נגדינו בחוזק יד להעביר על הדת, וגם פורשים רשת מצודתם בנכליהם שונות ובחלק לשון ותטוף שפתותיהם זרה כידוע:

(תצוה קו:)

והנה ידוע אצל האדם מחשבתו נפרד ממעשיו, כי מי יודע אם

יוכל להוציא מחשבתו לפועל, כי למחר איננו. אבל בורא כל עולמים אשר מי ימחה בידו, ועצת ד' לעולם תעמוד (תהלים לג, יא) ואלו כל העולם באים לא יסוגו אחור מחשבתו, ולכן כיון שכל תכלית הבריאה היה למען כבוד מלכותו, **הבאים להשבית ח"ו את כבוד מלכותו נפלו ונשברו**, וכמו שלעתיד שיאמרו האומות עם גוג (שם ב, ג ד) ננתקה את מוסרותימו וגו' יושב בשמים ישחק:

(חנוכה צב:)

~

ולזה כשאיש ישראל **מדבק נשמתו על ידי מעשים טובים** שמהפך תמיד במעשיו חומר לצורה היינו שכובש יצרו בכל דבר בעולם, וכל מעשיו רק להמליך מלך מלכי המלכים הקב"ה בכל תנועותיו על פי התורה, זה האדם הוא **דבוק בד'** וכמעט בטל במציאות:

(בחקותי קס.)

ולכן הזהירה תורה הקדושה לא תתורו אחרי לבבכם, היינו שלא יחפוץ כלל זולת אהבת השם יתברך ויתעלה:

(שלח קעה.)

והכוונה שבלתי גבול אי אפשר להשיג פעולות אלקי עולם, .. ולכן כל המצות בשיעורו מהבורא ב"ה וב"ש, כדי שעל ידי צמצום ושיעור יכולין להשיגו כפי מה ששיערה חכמתו יתברך ויתעלה, וכל חד לפי מה דמשער בלביה (זוה"ק וירא קג ע"ב) לפי שורש נשמתו, **ובלתי זה אי אפשר להשיג כלל פעולת חכמת הבורא כל עולמים, ובלתי עשיית המצוה כשיעור אי אפשר להשיג:**

(ואתחנן רנ.)

ואתם הדבקים בד', היינו כמ"ש (כתובות קיא ע"ב) וכי אפשר לאדם לידבק בד', ורק מה הוא רחום מה הוא חנון אף אתה רחום וחנון (שבת קלג ע"ב) **והיינו עשיית כל המצות**, כידוע (ברכות ו.) שהקב"ה מניח תפילין:

(ואתחנן רנא.)

אך בהשתוקקות בלבד לא יפעל מאומה בלתי להביא הרצון הזה ואהבה המסותרת לכלל מעשה המצות, וכמאמר המדרש (ספרי ואתחנן ו, ה) **ואהבת**, אהבהו על הבריות **במדות ומעשים טובים:**

(תבא רעא:)

ואדם צריך לעשות מצות ומעשים טובים, שיברר הטוב מהרע, ושיתגלה כבוד השם על כל העולם, כל אחד לפי בחינתו ולפי ערך גופו ונשמתו, על כל פנים איש לא נעדר מלעבוד שיגלה כבוד מלכות שמים על ידו:

וזה מקרי עשיה, שעושים מלכות שמים, ונקראים תלמידי חכמים בונים, אל תקרי בניך אלא בונך (ברכות סד.), שבונים קומת מדת מלכותו ית"ש, **היינו על ידי מעשים טובים**, שמגלים דאית דין ואית דיין, ונתגלה כבוד השם על ידי האדם העובד השם:

(חנוכה צב.)

ועל כן י"ל שזה נמי כוונת הכתוב, ראה אנכי, **היינו לראות התגלות אלקות.** נותן לפניכם את היום, **היינו שתראו את החשך ואור יחד המה כלולים ונקראים יום אחד.** ברכה וקללה, היינו היצר טוב הנקרא ברוך והיצר הרע הנקרא קללה. את הברכה, **היינו שימתיק היצר הרע ויהיה טפל ליצר טוב לסייעו לעבדות השם,** ויהיה נכלל בכלל את הברכה אם תשמעו, אזי יהיה נכלל היצר הרע ביצר הטוב ויהיו נקראים יחד את הברכה:

(ראה רנג.)

~

וְדַבְּקֵנוּ בְּיִצֶר הַטּוֹב וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים

אך בהשתוקקות בלבד לא יפעל מאומה בלתי להביא הרצון הזה ואהבה המסותרת לכלל מעשה המצות - כשאיש ישראל מדבק נשמתו על ידי מעשים טובים - זה האדם הוא דבוק בד' וכמעט בטל במציאות - ואדם צריך לעשות מצות ומעשים טובים - והיינו שימתיק היצר הרע ויהיה טפל ליצר טוב לסייעו לעבדות השם

וְכֹף אֶת יִצְרֵנוּ לְהִשְׁתַּעְבֵּד לָךְ

והנה נתן באדם בחירה, ובשביל אהבת ישראל להודיעם ידו החזקה הכביד לב פרעה וניטל ממנו הבחירה, - ולכן ליישר לבנו לעבודתו הסיר לב האבן מבשרינו, להכריע הטבע והבחירה, וזה וידעתם כי אני ד', להכין לבבכם לטובה ולבטל הבחירה- וידעת היום והשבות אל לבבך (דברים ד, לט) היינו שיחבר ויכוף היצר הרע תחת היצר הטוב

והנה מבואר שבמצות אשר היצר כרוך אחריו בתאוות, צריך האדם לבטל כח התאוה עד שלא יהיה לו רצון לזה - ואיש ישראל

באמת בעצמותם המה תמיד קדושים

והנה על דרך זה, יעקב אבינו הבחיר שבאבות (ב"ר עו, א) **וכל נשמות ישראל נרמז במעשה התאבקות עם המלאך,** כי באמת הוא לבדו כולו בקדושה, **ומה שההתאבקות עם היצר הוא רק עד עלות השחר,** כשיבא זמן הגאולה והתקון, אז יראה מעלת הצדיקים אשר פעלו וכבשו הר הגדול כמבואר (סוכה נב.). **אבל באמת בעצמותם המה תמיד קדושים,** וכמ"ש (קידושין מ ע"ב) למה צדיקים דומים בעולם הזה לאילן שכולו עומד במקום טהרה ונופו נוטה כו', **כמו כן הצדיקים לעולם טהורים וקדושים, וההתאבקות והשתדלות עם היצר הוא רק להרבות שכרן,** ולעתיד יתגלה צדקתם, וכמו שיושגב ד' לבדו, ויתגלה שתמיד היה בלא שינוי רק הסתיר כבודו יתברך שמו כביכול, כמו כן בדוגמא זו הצדיקים המשתדלים בשלימות:

(וישלח מא.)

השי"ת מבטל הבחירה להכין לבבנו אליו

והנה **נתן באדם בחירה,** ובשביל אהבת ישראל להודיעם ידו החזקה הכביד לב פרעה וניטל ממנו הבחירה, וכמו שנעשה מים יבשה, ונעדר הילוך חמה ולבנה בימי יהושע בשביל ישראל, כמו כן ניטל מאדם הבחירה בשביל ישראל, וכן באמת ידוע (סוטה יא.) שמדה טובה מרובה, **ולכן ליישר לבנו לעבודתו הסיר לב האבן מבשרינו, להכריע הטבע והבחירה,** וזה וידעתם כי אני ד', **להכין לבבכם לטובה ולבטל הבחירה:**

(בא סח:)

וידעת היום והשבות אל לבבך (דברים ד, לט) **היינו שיחבר ויכוף היצר**

הרע תחת היצר הטוב, ואז וידעת כי ד' הוא האלקים, שיחבר כל הכחות שבנפשו לד' האחד הפשוט בתכלית הפשטות, ואז יתחברו כל הכחות לד' אחד:

(תשא קיג.)

ומרמז שהגם שהטמא ובעל עבירה הוא מחוץ למחנה, מכל מקום אין לך דבר שעומד בפני התשובה (ירושלמי פאה פ"א ה"א) **ואיש ישראל שנושא עיניו למרום ומשעבד נפשו להבורא כל עולמים יעזור לו משוטני נפשו ויוכל להושע ממעמקים**, ומתוך רשעו יוכל להציץ להיכל הקודש ולהריק עליו כח התשובה:

(שמיני קלח:)

והנה מבואר שבמצות אשר היצר כרוך אחריו בתאוות, **צריך האדם לבטל כח התאוה עד שלא יהיה לו רצון לזה**, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל (בשמונה פרקים פ"ו) דמצות שמעיות שאינם על פי השכל צריך האדם לומר אפשי בבשר חזיר ומה אעשה אבי שבשמים גזר עלי (תו"כ קדושים כ, כו) אבל במצות שכליות כמו להזהר מגזילה וניאוף, **צריך האדם לשבור תאוותיו שלא יהיה לו רצון** כלל לדבר תאוה, כי באמת השכל מחייב מצוה זו להרחיק מגזל וניאוף, רק היצר בתאוותיו מכניס בו רוח שטות, כמאמר חז"ל (סוטה ג.) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, **וצריך לשבור התאוות עד כדי שיהא בשכלו מואס בהתאוות:**

ולכן אמר הכתוב וכי תזבחו זבח תודה, היינו שתמנעו מעבירות ותזבחו היצר בשביל ד', וזה לד'. **לרצונכם** תזבחוהו, היינו שלא יהיה הדבר מצד מצות ד' לבד, רק שימאס אצלו העבירה, וכי מרצונו מלבד המצוה, **רק מרצונו ימאס בהתאוה:**

(אמור קמו.)

והנה הלב הוא במצור תוך האברים אם אינם הולכים אחר השכל שבלב, ורק האברים מתגברים להלוך אחר התאוות בלא לב, הלב בתוך המצור וכמבואר בתיקוני זוה"ק כמה פעמים:

(בהעלותך קע.)

אך אולם כל זה בעניני עבודה ותשובה שלימה, **ואפילו אם ח"ו נדחה ממרום כאחר** (עי' חגיגה טו.) **אל יתייאש**, וכמו שמצינו (ע"ז יז.) בר' אלעזר בן דורדיא שעשה תשובה אפילו לאחר היאוש מרחמים. אך כל זה בדבר עבודה בתורה ומצות המוטלים עליו, ורק בעונו נכשל או סבות עצרוהו מלקיים מצותיו יתברך, **הוא חייב למסור נפשו ולרדוף עדי ישלים השם אתו לקבל תפלותיו ומצותיו ותורתו ברחמים:**

(קרח קפד.)

אך באמת הכל תלוי בבחירה, ואם האדם מיישר דרכיו נתהפך הכל לעזרתו, ואפילו מקום שהוא אינו מתוקן, בכשרון מעשה האדם נתהפך לעבוד לו לאדם ולעזר לעבודת השם:

(דברים רלט:)

שנושא עיניו למרום ומשעבד נפשו להבורא כל עולמים יעזור לו משוטני נפשו ויוכל להושע ממעמקים - כמו כן הצדיקים לעולם טהורים וקדושים, וההתאבקות והשתדלות עם היצר הוא רק להרבות שכרן - אך באמת הכל תלוי בבחירה, ואם האדם מיישר דרכיו נתהפך הכל לעזרתו - בכל לבבך (דברים ו, ה) בשני יצריך, שאפילו ביצר הרע יעבוד אדם להשם יתברך, היינו בזה שאינו שומע להיצר וגובר על תאוותיו, ובזה מוציא מהרע הטוב שבתוכו, כי כל זה תכלית התאוה, נבראת לעבור עליו ולא לשמוע להיצר (זוה"ק תרומה קסג.):

רצון מהפך הכל

ובאמת לכאורה קשה לרשע להפוך דרכו, מחמת שטבעתו ושופט שלו **היינו היצר הרע מושכו לרע.** אך בכל ישראל אין לך אדם שאין לו שעה (אבות פ"ד מ"ג) והיינו שידוע שבעת רצון נתעורר תשובה בלב בני אדם, וכמו כן ידוע שיש בחינת נשמות מסוגלות לקבל כח הקדושה משורש שבטו. והנה מבואר בזוה"ק (אחרי נח.) דאית רעוא בכל יום ובכללות בשנה ובחודש ובשבוע יעו"ש. **והנה לזה אין לך אדם שאין לו שעה, שנתעורר אליו בחינת הרצון, וידוע שבחינת הרצון מהפך הכל:**

(שופטים רסב.)

בשני יצריך

והנה השם יתברך ויתעלה ברא העולם באופן שיהא בחירה ושכר לאדם, ואם לא היו שני דרכים לא היה שכר לאדם, אך לאחר שנמצא טוב ורע, והבוחר בטוב ואינו הולך בדרך רע, אזי מגיע לו טוב. וזה מאמר חז"ל (ברכות נד.) **בכל לבבך** (דברים ו, ה) **בשני יצריך, שאפילו ביצר הרע יעבוד אדם להשם יתברך, היינו בזה שאינו שומע להיצר וגובר על תאוותיו, ובזה מוציא מהרע הטוב שבתוכו, כי כל זה תכלית התאוה, נבראת לעבור עליו ולא לשמוע להיצר** (זוה"ק תרומה קסג.):

(תצא רסח:)

הזהירנו התורה הקדושה בצאתנו למלחמה, הוא **מלחמת היצר** כמבואר בחובת הלבבות (שער יחוד המעשה פ"ה) הזהירנו התורה הקדושה שיהיה על אויב (שניהן) [שנעיין] **שהיצר והתאוה הם אויבים, ויהיו נמאסים בעינינו, כדרך שבזוי ושנוא בעיני האדם דבר מאוס, ואם על דרך זה יהא צאתנו למלחמה, היינו התשובה, אז הבטיחנו יוצרנו שינתנו בידינו:**

וגומר והולך, וראית בשביה, היינו שאחר התשובה באמת רואין **שכל פתויי היצר והתאוות הוא לא ואינו ממש**, וכל חיותם הוא הניצוצות קדושות שבתוכו, וצריך לתקן הניצוצות קדושות, ועל דרך שאמרו חז"ל (ויק"ר כא, ה) **שבאותן האיברים שעשה העבירה יעשה מצוה, ואם ידיו שפכו דם יתן צדקה בידים, ואם רגליו רצו לעבירה ירוצו למצוה, ועל דרך זה בכל העבירות יש בנגדן מצות:**

(תצא רסט.)

והנה מצינו שההשתוקקות אדם לפרי חדש, וכמאמר הכתוב (ישעיה כח, ד) כבכורה בטרם קיץ וגו' בעודה בכפו יבלענה, ולזה ידוע כי ההשתוקקות הלז בא מטבע הבריאה, לא מן המדות והרצון, רק בטבע האדם לחדשות בכל העניינים בכל חושיו לשמוע חדשות ולראות חדשות ובאכילה, וזה באדם מכח תכונתו העצמית מכח היולי שבו. **והשם יתברך צוה להביא כח הזה לד'**, והיינו שמראשית עד אחרית כל תכליתו של אדם, והוא כח היולי שבו, **להביא לשעבדו לד' לבדו**, אך בהשתוקקות בלבד לא יפעל מאומה בלתי להביא הרצון הזה ואהבה המסותרת לכלל מעשה המצות,

וכמאמר המדרש (ספרי ואתחנן ו, ה) ואהבת, אהבהו על הבריות במדות ומעשים טובים:
(תבא רעא:)

ולולי ד' שהיה לנו שהוציאנו מהמצרים ומתאוות המציקים לאדם כשר אזי חיים בלעונו ח"ו, וד' ברוב רחמיו וחסדיו הוציאנו ממצרים, ובכל יום הוא כאלו היום יצאנו משם דעל ידי התורה הקדושה אנו יוצאים מאסורי חבלי היצר:
(תבא רעב.)

ותכלית שורש מעשה אדם הוא לשעבד כח החומרי, גופו, לכח שכלו וצורתו, הוא נפשו, להדבק בשורשו:
(חנוכה קכח:)

כי אי אפשר לבריאה לעשות דבר, רק הכל בכחו יתברך כפי שברא בראשית הבריאה, ולאדם רק לרצות לעשות רצונו יתברך והשם יתברך יעזור לו:
(שקלים ו:)

~

ומחמת כי משה רבינו ע"ה התעורר מוחנותי את אשר אחון (שמות לג, יט) אף על פי שאינו הגון (ברכות ז.) **מעולם הנעלם שאינו לפי מעשה תכלית בני אדם,** ומבואר במדרש (שמ"ר ג, ה) שמשה רבינו ע"ה בתחלת שליחותו נתברר על עסקיו (אני שמו) [שיודיענו שמו] ופירשו המפרשים שתיכף בתחלה רצה שימסור לו הנהגות מוחנותי אף על פי שאינו הגון **כדי שיוכל לנהוג ישראל ברחמים אפילו אם חטאו:**
(דברים רלז.)

וּתְנֵנוּ הַיּוֹם וּבְכָל יוֹם לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים

ומחמת כי משה רבינו ע"ה התעורר מוחנותי את אשר אחון אף על פי שאינו הגון מעולם הנעלם שאינו לפי מעשה תכלית בני אדם, - כדי שיוכל לנהוג ישראל ברחמים אפילו אם חטאו - רק רחמים וחסד וחנם, - אך לך מה זה הוא מעשה בני אדם, ולך נאה להושיע אף על פי שאינו הגון וכדאי - בחן נמתק, כי חן הוא שם של כלול של כל העולמות כידוע והדינים נהפכים לרחמים, ואדרבה משם בא פרנסה ובני חיי

בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רוֹאֵינוּ

כלומר שאהיה אהוב לשמים ולבריות (אבודרהם).

ואהבת, אהבהו על הבריות במדות ומעשים טובים - תכלית האדם להוציא מכח לפועל חושיו ולא להיות פרא אדם מעורב במעשיו ולעשות בלא דעת מעשיו - וכן בכל מדותיו שיהיה בהשכל ומועצת ודעת

וְתִגְמְלֵנוּ חֲסָדִים טוֹבִים

על ידי המשכת החסד נתחדש חסדים טובים ונדחה הרע - לעת עתה בעוה"ד בגלות, אין לנו רק חסד חנם שעושה הקב"ה עמנו בכל דור ודור - כי עיקר הבריאה הוא להיטיב על ידי זכותו של האדם העושה המצוה - וההולך בדרך הטוב בבחירתו יורש הטובה

בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַגּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

בבחינת הגבורות על ידי שנתגבר על יצרו, ולכן עלה עלי עין (שם מט, כב) ועין שלא רצה ליהנות מעבירה (עי' זבחים קיח ע"ב) (ושרה) **[ישרה] עליו החן,** שהוא הבת עין כנ"ל ועל ידי התקשרות אישי ישראל, וכל ישראל נקראו על שמו (מדרש שוח"ט תהלים ג) וכן כתוב באפרים (ירמיה לא, יט) המו מעי וגו', **הוא בחינת רחמים וחן:**
(חנוכה קסא.)

~

והנה בכל אדם בחינת הפנימית שלו להיות מקבל ומשפיע במדותיו והנהגותיו, **ותכלית האדם להוציא מכח לפועל חושיו ולא להיות פרא אדם מעורב במעשיו ולעשות בלא דעת מעשיו,** רק צריך לחשוב כל דבר לתכלית, ומה שיקבל מהשפע שהשפיע עליו הבורא ית"ש ויתעלה ומה שיתן לזולתו, **וכן בכל מדותיו שיהיה בהשכל ומועצת ודעת:**
(ר"ה כא.)

להביא לשעבדו לד' לבדו, אך בהשתוקקות בלבד לא יפעל מאומה בלתי להביא הרצון הזה ואהבה המסותרת לכלל מעשה המצות, וכמאמר המדרש (ספרי ואתחנן ו, ה) ואהבת, **אהבהו על הבריות במדות ומעשים טובים:**
(תבא רעא.)

~

והנה לעת עתה בעוה"ר בגלות, **אין לנו רק חסד חנם שעושה הקב"ה עמנו בכל דור ודור,** להצילנו מכף כל הקמים עלינו:
(חנוכה פב.)

שעל ידי המשכת החסד **נתחדש חסדים טובים ונדחה הרע,** כי הקדושה מתעלה:
(פסח רל:)

ואך באמת הנה ידוע דהבורא כל העולמים ברא עולמו שיהיה הבחירה חפשית, למען שיהיה שכר טוב לצדיקים, כי גם לפרוע מן הרשעים התכלית אינה לנקמה כמבואר בספרים רק גמולו ישתלם לפי פרי מעשיו שעשה, **כי עיקר הבריאה הוא להיטיב על ידי זכותו של האדם העושה המצוה, ולזה הוצרך לבריאת העולם בבחירה וטוב ורע לעולם, וההולך בדרך הטוב בבחירתו יורש הטובה:**
(וישב נא.)

~

ואמר לו הקב"ה הלא אמרת שרצונך שיהיה המרכבה לא לפי ערך מעשה בני אדם **רק רחמים וחסד וחנם,** לזה אמר, להם אני אומר שייטיבו מעשיהם ויגרמו במעשיהם רחמים, **אך לך מה זה הוא מעשה בני אדם, ולך נאה להושיע אף על פי שאינו הגון וכדאי:**
(דברים רלח:)

אך בחן נמתק, כי חן הוא שם של כלול של כל העולמות כידוע והדינים נהפכים לרחמים, **ואדרבה משם בא פרנסה ובני חיי:**
(חנוכה קס:)

אלה תולדות יעקב יוסף (שם שם, ב) **ולבן היה לחן,** כי תיקנן

כי כן דרך להודות אם בא לידי אדם מקרה לא טובה וניצל ממנו, **הדרך לתת הודיה לשמו יתעלה:**
(חנוכה קכז:)

כי כן דרך להודות - לתת הודיה לשמו יתעלה - עיקר ההודאה מה שצריך להודות להשם ולקבל מלכותו, לראות שכל מה שעושה הוא רק טוב

אבל באמת עיקר ההודאה מה שצריך להודות להשם ולקבל מלכותו, לראות שכל מה שעושה הוא רק טוב, כמאמר הנביא (איכה ג, לח) מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, **כי ממנו יוצא רק טובות, ורק בעונות האדם ואולתו תסלף דרכו,** כמאמר החכם (משלי יט, ג) אולת אדם וגו', אבל עצם דבר הנגזר הוא רק טוב, רק על ידי החטא נסבב לרעה למטה, ... ורק שנסבב להם ונדמה ח"ו לרע, ובאמת כל הדברים והסיבות מאת המסבב את כל הוא רק טוב:

ובאמת שמעתי מאדמו"ר ז"ל **שלעתיד יתגלה את כל הקורות אותנו בגלות הזה, ונראה שהיו הכל טובות וחסדים** ורק שנעלמו מאתנו, ולא נוכל עתה כעת רק לומר על בשורות רעות דיין אמת, וכן מבואר בצל"ח ברכות (ד ע"ב) ד"ה ובזה יש לנו לדרוש) יעו"ש:

(חנוכה סז:)

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי

כשהקב"ה מתנהג שלא כפי מעשה האדם, ברחמים, הוא נקרא אצלינו בחינת רצון - בלא שום מעשה צדקת בני אדם, רק בנדבה מוחלטת

שֶׁתַּצִּילֵנִי הַיּוֹם וּבְכָל יוֹם

ולזה הוא המצוה בכל יום לזכור כדי לשמור עצמו מרשת היצר הרע - בן אדם שמהפך מדרגא לדרגא ויוכל לעשות בבחירתו, - שבכל יום אם מהלך בדרך טובה הולך בדרך החיים ובמעלה העליונה, ואם ח"ו היפוך, הולך וכו' - בכל יום מתקן בנשמתו חלק מהגשמית ומברר הטוב במדותיו הטובים על פי נשמתו - והנה לא בשעתא חדא מתקן הצדיק זאת, רק מעט בכל יום - וכשגדל בצדקו, אזי יום יום מחדש הילוכו בקדושה

וכמו שהיה קודם בריאת העולם עלית **הרצון בלא שום מעשה צדקת בני אדם,** רק בנדבה מוחלטת עלה ברצון הפשוט לברא יש מאפס המוחלט:

(ואתחנן רמט.)

ואם הקב"ה מתנהג שלא כפי מעשה האדם, ברחמים, הוא נקרא אצלינו בחינת **רצון**, שכביכול אצל אדם אם מתנהג שלא על פי טבע והשכלתו נקרא רק **רצון**. לזה אנו מכנים הנהגת הבורא ב"ה וב"ש ויתעלה זכרו אשר מרחם על ישראל שלא כפי מעשיהם לא טובים, ורק ברחמים ינהגם אנו מכנים בחינה זו רצון, ונעתק מלהבינו, כי מי יכול להשיג רצונו יתעלה. ולזה אמר בזוה"ק (בשלח נב ע"ב) מה תצעק (שמות יד, טו) בעתיקא תליא, **היינו ההנהגת רצון** הנקרא עתיקא:

(פסח רלג:)

~

והענין הוא דאדם נברא בגוף ונשמה כדי שיגבור שכלו על הגשמית, וימי שנותינו שבעים שנה כדי לתקן **כל יום** לפי בחינת אותו הנשמה, **ובכל יום** מתקן בנשמתו חלק מהגשמית ומברר הטוב במדותיו הטובים על פי נשמתו:

(תזריע קמא:)

והנה לא בשעתא חדא מתקן הצדיק זאת, **רק מעט בכל יום, ... וכשגדל בצדקו, אזי יום יום מחדש הילוכו בקדושה,** ... ומכמה דברים שהיו מתחלה לא נחשב בעיניו עבירה, כשנתקדש בקדושה מבין שגם זה לא טובה ומרחק עצמו מכל תאוות וחומריות ומדברים בטלים, וכדרך שאמרו צדיקי הדור פירוש (נדה עג.) **כל השונה הלכות בכל יום היינו שמשנה הליכות בקודש בכל יום** ומרבה להיטיב:

(תזריע קמא:)

מֵעַזֵּי פָנִים

מאנשים עזי פנים שלא יתריסו כנגדי (אבודרהם).

וּמֵעַזּוּת פָּנִים

מעזות פנים שלא אעיז גם אני פנים כנגד אחרים כי עז פנים לגהינם (אבודרהם).

אמנם מה נעשה שבעקבות משיחא רבו עזי פנים ודברי כלא נחשב כעיניהם והמורה יורה וכו וד' הטוב יצילם מכף כל אויב ואורב והי' שלם:

(שו"ת ח"ב חו"מ סל"ו.)

אולם מה נעשה כי נתרבו מחרפינו ונאלמנו לומיה כל היום חרפה כסתנו **ומה נאמר ונדבר גברו עזי הפנים** ונתקיים בעונותינו הרבים מקרא ירהבו וגו (ישעיה ג ה):

(שו"ת ח"ב או"ח סמ"ח)

דהנה האדם מורכב מנפש החומרי, ומותר האדם מן הבהמה אין דהמלאכים נקראו עומדים כמ"ש (זכריה, ג, ז) ונתתי לך מהלכים בין העומדים, ואם כן בן אדם נקרא מהלך לא עומד, וכן כתבו כל המפרשים דהמלאך נקרא עומד שעומד על מדרגה אחת **מיום שנברא עד תכליתו** כי אין לו בחירה והוא רק במדרגה שנברא, ככה תמיד מקבל חיותו ושפע האלקי, משום הכי נקרא עומד, היינו שעומד במדרגה אחת, וכמו שבלשון בני אדם אומרים על מי שאינו משנה מדריגתו הן בבריאות או בשארי ענינים אומרים הוא במעמד אחד, ולכן נקרא המלאך עומד. **אבל בן אדם שמהפך מדרגא לדרגא ויוכל לעשות בבחירתו, ולכן נקרא מהלך, שבכל יום אם מהלך בדרך טובה הולך בדרך החיים ובמעלה העליונה, ואם ח"ו היפוך, הולך וכו':**

(נצבים רצה.)

ולזה הוא המצוה **בכל יום לזכור כדי לשמור עצמו מרשת היצר הרע** ומתחבולותיו, ולא יאמין בעצמו:

(זכור רד.)

~

אמנם מה נעשה שבעקבות משיחא רבו עזי פנים ודברי כלא נחשב כעיניהם והמורה יורה וכו וד' הטוב יצילם מכף כל אויב ואורב והי' שלם:

(שו"ת ח"ב חו"מ סל"ו.)

אולם מה נעשה כי נתרבו מחרפינו ונאלמנו לומיה כל היום חרפה כסתנו **ומה נאמר ונדבר גברו עזי הפנים** ונתקיים בעונותינו הרבים

(שו"ת ח"ב או"ח סמ"ח)

(קהלת ג, יט) ויש בו כח חזק של תאוה כמו בקר בהמה גסה, **ויש בו עזות ומהירות כבהמה דקה**, ויש כח השכלי בחינת אדם. והנה עיקר החטא בא מכח החומר, והנפש המשכלת רוצה לקרב עצמו לד' כאשר השכל גוזר, ורק הנפש הבהמיית מסיך ועושה מחיצה בינו ובין קונו, ומעוור עיני השכלי, כמאמר הכתוב (ישעיה מד, יח) כי טח מראות עיניהם, ואם האדם רוצה לקרב עצמו להשכל, אם לא יפרוש מתאות דנפש הבהמיית, לשוא יגיעו, כי לא יוכל לבא לשום שכל אמת רק אחרי כפיית תאות ופרישות מחמדי העולם וזיכוך נפש הבהמיית:
(זכור רב:)

דהנה עיקר החטא בעוה"ר בא מחמת תאוות **וגאוות**, וזה שורש חטא אדם הראשון אשר מזה נגזר המות. ולכן התיקון להזות מעפר שריפת החטאת, היינו שישרפו הגשמיות והבהמיות התאות זרות. ונתן עליו מים חיים אל כלי, היינו שהתורה והשכלית שנמשלה למים חיים (שהש"ר ד, טו) יתנו אל כלי, היינו שלא יהיה (בכלי) [בבלי] גבול וגדלות וגאון לב רק בצמצום, ועל ידי הזאה באזוב **שמרמז על שפלות** (רש"י במדבר יט, כב) בזה יתקן חטא הראשון ויברח הטומאה החיצונה מהאדם כמבואר בזוה"ק (חקת קפא.):
(חקת קצב:)

דהנה ידוע מה שהקב"ה בחר במשה הוא משום שהיה עניו מכל האדם (במדבר יב, ג) **והקב"ה שוכן את דכא ושפל רוח** (ישעיה נז, טו) **ויותר שפלות שיש באדם והוא בערך אין, מקום בו לנוח** הקדושה:
(ויקרא קכט.)

~

היינו שבאמת מלכותו בכל משלה (תהלים קג, יט) וכמובן שגם רשעים הם לצורך, וכמאמר הכתוב (משלי טז, ד) וגם רשע ליום רעה, וכמ"ש (שופטים ג, א) אשר הניח ד' לנסות, ואם כן על ידיהם נתגלה תכלית כבוד השם:
(בשלח עח.)

ונראה לי דהנה יש לידע, דמצינו כמה דברים בעולם שהמה מנגדים לעבודת השם יתברך, וזאת ידענו שהכל מאמיתית מציאות האחדות הפשוט נתהוה ומבלעדו אין עוד, והכל בראו לכבודו, **ומה כבוד יש בבריאת הרע שעשה**, כמאמר הכתוב (ישעיה מה, ז) עושה שלום ובורא רע, ומה כבוד יגיע מזה:

האדם מן הבהמה אין - ויש בו עזות ומהירות כבהמה דקה, - ורק הנפש הבהמית מסיך ועושה מחיצה בינו ובין קונו, ומעוור עיני השכלי, אם לא יפרוש מתאות דנפש הבהמית, לשוא יגיעו - דהנה עיקר החטא בעוה"ר בא מחמת תאוות וגאוות, - ולכן התיקון להזות מעפר שריפת החטאת, היינו שישרפו הגשמיות והבהמיות התאות זרות - והקב"ה שוכן את דכא ושפל רוח ויותר שפלות שיש באדם והוא בערך אין, מקום בו לנוח הקדושה

מֵאָדָם רָע

והנה גם ברשעים המעיקים לישראל המה לתועלת, כמאמר הכתוב (שופטים ג, א) אשר הניח [ה'] לנסות [בם] את ישראל, והמה שבט ליסר כדי לעשות תשובה. -גם רשעים הם לצורך, וגם רשע ליום רעה, אשר הניח ד' לנסות, ואם כן על ידיהם נתגלה תכלית ככוד השם - לזה גזרה חכמתו יתברך לברא עולם הזה טוב ורע, ומאריך אפו אפילו לרעים כדי שיהיה הבחירה חפשית ויקבל הצדיק שכרו

אבל אל תהי רשע בפני עצמך, ורק תאמר אף על פי שחטאתי ימחול לי הקב"ה על ידי התשובה - ולא תאמר שאתה רחוק והקב"ה אינו משגיח על בריה קלה כמותך, לא תעשה עצמך לפסולת - ואפילו רשע גמור יוכל להתקן על ידי תורה הקדושה ולשוב בתשובה באמת - ואפילו רשע הלומד תורה תורתו אינה נמאסת

אך זאת ידענו כי כל הבריאה ליתן שכר טוב לצדיקים (אבות פ"ה מ"א) וזה כביכול מדותיו רק להטיב טובה שאין כמוה, לזה גזרה חכמתו יתברך לברא עולם הזה טוב ורע, ומאריך אפו אפילו לרעים כדי שיהיה הבחירה חפשית ויקבל הצדיק שכרו:
(חקת קצד.)

והנה גם ברשעים המעיקים לישראל המה לתועלת, כמאמר הכתוב (שופטים ג, א) אשר הניח [ה'] לנסות [בם] את ישראל, והמה שבט ליסר כדי לעשות תשובה. והנה כל האומות המה מנגדים לקדושה ולאומה הישראלית, כל אחד לפי שורשו בניצוץ הקדוש מהדינים שבו נאחז השר שלו, וכל אחד רוצה להצר לזרע ישראל ולבטלם ח"ו מהקדושה, ואם ישראל עושין רצונו של מקום ומתחזקים נגדם בקדושה ואהבה ויראת השם, **אזי מתבטלים הניצוצות הקדושות מהם, כי אין צריך כלל ליסרם**, שהמה קדושים ויראים זולת השבט, ואז לפי ערך קדושת ישראל נתבטל כנגדם מן האומות, וזה לעומת זה עשה אלקים (קהלת ז, יד):
(זכור רז.)

לא תעשה לך פסל. וזה עון גדול לחטוא לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, **ולא תאמר שאתה רחוק והקב"ה אינו משגיח על בריה קלה כמותך, לא תעשה עצמך לפסולת:**
(שבועות רעו.)

לנפש לא יטמא בעמיו, גם שכמעט כבתה, אף על פי כן לא יטמא ויתייאש ח"ו מן תשובה, כי הרושם קדושה נשאר ויכול בקל לחזור לשרשו, ולכן לא יטמא נפשו ח"ו, וזה מאמר חז"ל (אבות פ"ב מי"ג) **אל תהי רשע בפני עצמך**, ורק תאמר אף על פי שחטאתי ימחול לי הקב"ה על ידי התשובה:
(אמור קמה:)

ולזה אמר ברוך המקום, היינו הקב"ה הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו, והכל שוה, כי הכל אפס, כמו כן התורה הקדושה הכל שוה, ומשוה קטן וגדול, **ואפילו רשע גמור יוכל להתקן על ידי תורה הקדושה ולשוב בתשובה באמת.** ולכן דברה התורה אפילו נגד בן רשע, כי התורה הקדושה הנאצלה מאין סוף ב"ה וב"ש, כמו שהוא בלא גבול, כמו כן האציל התורה בלא גבול, והכל שוה ומשוה, **ואפילו נגד רשע דברה התורה הקדושה, להוציאו ממאפל חשכו ולהחזירו בתשובה, וד"ל:**
(פסח רסא:)

ואפילו רשע הלומד תורה תורתו אינה נמאסת:
(שו"ת נוספות יו"ד סי"ז)

~

שבורא כל עולמים ברא העולם שיהיה בחירה, **וברא יצר טוב ויצר הרע**, וברא התורה תבלין ליצר הרע כמבואר בש"ס (קידושין ל ע"ב). והנה "סלם" בגימ' "סיני" (ב"ר שם) מקום נתינת התורה, **ועל ידי התורה יכולין לבטל היצר הרע ולעלות למעלות:**
(ויצא מ.)

ועל זה הזהירה התורה הקדושה (במדבר טו, לט) לא תתורו אחרי וגו', כי באמת מי שיש בו יראת השם וחכמת השם בקרבו, לא יבא ח"ו לעשות עבירה בשאט נפש, ורק אם ח"ו מתאוה לדבר מה מחפש האיך לעשות התאוה בדרך היתר. ואך באמת כשח"ו מתייר בלבו לעשות דבר תאוה, הגם שרצונו לעשות על פי היתר מבלי לעבור על המצוה, מכל מקום ילכד ח"ו במצודה, **כי יסיתנו יצרו להראות פנים של היתר**, כי אם ח"ו רק ישקיע נפשו בהתאוה לא ינצל:
(שלח קעה.)

שיצר הרע מראה לאדם שהוא מצוה:
(שלח קעב.)

מִיֵּצֶר רָע

יצר הרע - ניתן דוקא ביד האדם כדי להיות בעל בחירה ולקבל שכר - דיצר הרע נברא להסית לאדם כדי שהאדם יקבל שכר, - היצר הרע מראה לאדם שהוא מצוה - באמת כשח"ו מתייר בלבו לעשות דבר תאוה, הגם שרצונו לעשות על פי היתר מבלי לעבור על המצוה, מכל מקום ילכד ח"ו במצודה, כי יסיתנו יצרו להראות פנים של היתר

באמת ידוע שאי אפשר כלל לבוא לזה ללחום עם היצר ותחבולותיו ומדת תולדות האדם החומרי, ולנצח כל המדות הנולדות בטבע לעבדות השם, זולח אם השם יתברך עוזר,- איזה גבור הכובש את יצרו, וכל זה בישועת הקב"ה, כי לולא עזרתו מי יקום נגד היצר הרע - ועל ידי התורה יכולין לבטל היצר הרע ולעלות למעלות - והגם שמושרש באדם כח היצר הרע, הקב"ה לא יעזבנו בידו - מה שאין כן מי שמגביר על תאוותיו החומרים, אזי נחלש כח היצר וכאלו אינו - וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל על קדושים תהיו שלא להלוך אחר מותרות וחומריות כלל, ורק לשבות הכלים מתאוותן, ואז שם אלקים אחרים לא ישמע, היינו כח היצר הרע יהיה כאלו אינו, ולא ישמע על פיך

ולזה אמרו (ב"ב עח ע"ב) בפסוק (במדבר כא, כז) על כן יאמרו המושלים [וגו' המושלים אלו המושלים] ביצרם, **והמה גבורי כח**, כמ"ש (אבות פ"ד מ"א) **איזה גבור הכובש את יצרו, וכל זה בישועת הקב"ה, כי לולא עזרתו מי יקום נגד היצר הרע** (סוכה נב ע"ב) אך הקב"ה מסייע להבא לטהר (שבת קד.):
(חקת קצג:)

דיצר הרע נברא להסית לאדם כדי שהאדם יקבל שכר, וכמשל מלך שהעמיד זונה לפתות לבנו כדי שלא יציית לה, ויקבל שכרו כי יוכר אהבת אביו. והנה זה הוא דיש כמה ניצוצות קדושות ביד היצר הרע כדי לפתות לאדם וכדי לקבל שכר, ואם אדם יחטא ח"ו נפלו הניצוצות קדושות, ובשובו באמת אז יחזרו הניצוצות קדושות למקומן, וזה ושבית שביו, מה שהיה שבוי אצל היצר הרע:

וראית, היינו על ידי התשובה באמת, תראה שאשת יפת תואר, היינו ניצוצות קדושות של התאות והיופי של אשה, הכל הוא ניצוצות קדושות, ורק שהוא בשביה אצל יצר הרע:
(תצא רסו:)

והיה בהניח ד' אלקיך לך מכל אויביך וגו' תמחה את זכר עמלק, וקשה כיון דהניח ד' לנו מכל אויבינו, למה לא ישלח ידו גם בעמלק, ולמה צוה לנו למחות שמו וזכרו. אך מבואר (זוה"ק שלח קס.) דזה הוא היצר הרע, והוא ראשית גוים עמלק (במדבר כד, כ) והוא הרע שנברא גם את זה לעומת זה, וזה ניתן דוקא ביד האדם כדי להיות בעל בחירה ולקבל שכר:
(תצא רסז:)

והנה באמת ידוע שאי אפשר כלל לבוא לזה **ללחום עם היצר** ותחבולותיו ומדת תולדות האדם החומרי, ולנצח כל המדות הנולדות בטבע לעבדות השם, זולח אם השם יתברך עוזר, וכמאמר חז"ל (סוכה נב ע"ב) אלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו, ולזה צריך האדם אם בא להפוך מדותיו לטוב, **ללבוש המדות בתורה ומצות, וזה בא בלומדו מצדיק הדור האיך ללבוש הדברים:**
(תבא רעו.)

והנה יציאת מצרים נוהג בכל זמן כמבואר בספרים הקדושים במה שיוצאים ממאסר היצר מהבלי העולם לבא לקדש ולטהר חלק נפשו:
(סוכות מא:)

כי ידוע אשר מלבד נפש החומרי יש באדם יצר הרע רוחני היינו כח הרע, ויצר טוב כח הטוב, שברא הבורא ב"ה וב"ש טוב ורע זה לעומת זה, ושליטת שניהם שוה (עי' זוה"ק וישלח קסה ע"ב) ובאדם הבחירה לקיים תורה ומצות, ושלא לילך אחר התאוות, **הגם שמושרש באדם כח היצר הרע, הקב"ה לא יעזבנו בידו ונכנע תחת הקדושה:**
(זכור רג:)

כלל הדברים, שבעת אשר הונח לנו מכל אויבינו הצרים אותנו לבטל מתורה ומצות, הן אויב חיצוני, **ופנימי הוא היצר הרע**, ואז נבא בכל פנימית קדושת נפשותינו להדבק בשורש כל השרשים, אשר משם נחצב מקור נשמותינו (זוה"ק בראשית נא.) וכמאמר הכתוב (דברים ד, ד) ואתם הדבקים בד':
(זכור רט:)

והנה אם האדם מזכך ומשעבד חומרו, אזי נתגלה כבוד השם ששורה בתוכו, וכמ"ש חז"ל (תענית יא ע"ב) לעולם יראה אדם כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו, אבל כשהגוף אינו פוסק ושובת מהלוך אחרי תאוות, אזי אדם בליעל שבקרבו מסיתו ומפילו מדרך החיים, **מה שאין כן מי שמגביר על תאוותיו החומרים, אזי נחלש כח היצר וכאלו אינו**, כמבואר בליקוטי תורה פרשת שמות (ד"ה ויקם מלך חדש):

וזה כוונת הקרא, ובכל אשר אמרתי אליכם, לרבות שביתת כלים, היינו שיהיה החומר הנקרא כלי, שובת, ולא יהלוך אחר תאווה כלל, וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל על קדושים תהיו (ויקרא יט, ב) שלא להלוך אחר מותרות וחומריות כלל, ורק לשבות הכלים

מתאוותן, **ואז שם אלקים אחרים לא ישמע, היינו כח היצר הרע יהיה כאלו אינו**, ולא ישמע על פיך, וד"ל:
(פסח רנט:)

~

אולם באמת עיקר הוא למאוס ברע ולהיות שנוא בעיניו, והנה **כל זמן שהרשעים בעולם ומטמאים את האויר בהבליהם מהרהורים ומחשבות לא טובות, וצריך להגביר מאד לדחות מעליו הרע ולהשניאו:**
(פנחס רי:)

כידוע **שאי אפשר בנקל לשוב כל זמן שהרשעים מאותו המעשה קיימים,** עד שיכרתו מעולם הזה ככה יבטלו לגמרי:
(פנחס רלא:)

כי כפי הנראה אין יראת שמים על פניהם וכל מגמתם רק הב ואכול ועיקר בעיניהם פרנסת בניהם ונשיהם ושחיטות ובדיקות אשר הוא יסוד בדת תורה הקדושה יקל בעיניהם למאד **לכן יראה נא מעלת כ"ת להכות על קדקדם ואם ח"ו יקלו נגדו יודיעני ואי"ה נחליץ חושים לעשות קרב** וד' יושיעני על דבר כבוד קדושת שמו וחג המצות יחוג בחדוה ודיצות:
(שו"ת ח"א יו"ד ס"י)

ובטוח אני כי בהצטרפו עם עוד אנשים כשירים שבחברתכם כמו הנגיד ר' איצק וחביריו שתצליחו **ובכח יד תגרשו הרע מבית ה'** ובזה תצליחו במעשיכם וינובו בשיבה טובה דשנים ורעננים ובחצרות אלקינו יפריחו

~

והנה בנר חנוכה היה הנס שלא היה האור מאיר מצינור לצינור, עדי הגיע למטה לפי ערכו, רק האור האיר מלמעלה בלי אמצעי, וכמבואר בהאר"י ז"ל שזה מעלת חנוכה שמקבלת אור ההוד מעצמו ולא על ידי נצח כידוע. ולזה עיקר הנס מה שהאיר בשוה מבחינת יחידה לכולם לכל המדות, **וידוע דאז אין שטן ואין פגע רע,** ולזה מדליקין מחוץ (שבת כא ע"ב) שאין פחד כיון שמקבלים מבחינת מקיף יחידה בעצמו. וזה מרומז עד שתכלה רגל מן השוק (שם) היינו שלא יוכלל הרגל ויקבל מן השוק שלמעלה הימנו, רק יהיה מקבל בעצמות, ויכלה וימנע מלקבל מהשוק רק מעצמותו יקבל:
(חנוכה קעה:)

וּמַחֲבֵר רָע וּמַשְׁכֵּן רָע

ומחבר רע כדי שלא אלמוד מעשיו הרעים (אבודרהם).

שאי אפשר בנקל לשוב כל זמן שהרשעים מאותו המעשה קיימים - כל זמן שהרשעים בעולם ומטמאים את האויר בהבליהם מהרהורים ומחשבות לא טובות, וצריך להגביר מאד לדחות מעליו הרע ולהשניאו:

וּמְפַגֵּעַ רָע

ומפגע רע הם קורות הזמן ותחבולותיו (אבודרהם).

מֵעַיִן הָרָע

כי הכל בהשגחת הבורא ית"ש ויתעלה והמזלות כגרזן ביד החוצב - א"כ לפי זה אם כי הכל ביד ה' אך כן ברא העולם שיהיו המזלות מתנהגים על פי הטבע אך המה וכל הטבעים תלוים ברצונו שמכונה מזל העליון - שאם אדם דבק בשם לא חסר לו שום דבר, רק בעונו נפרד מדביקות ואז ימשלו בו דינים ח"ו, אבל אם הוא בדביקות בד' אי אפשר שיחסר לו דבר

מִלָּשׁוֹן הָרָע

יאמין לי ידידי שלא אדע דבר ולא שמעתי כלום מלשון הרע - מצוה לפרסם הרשעים ולהענישם על הוצאת דיבה
(שו"ת ח"ב או"ח סי"ז)

ולפלפל בדבריו הנחמדים אין הזמן גורם שעלי עתה טרדות משונות **יזכני ה' להוציאני לשלום מפגעי הזמן בעונותינו הרבים** וד' הטוב ירוח לי ולכל זרע ישראל:
(שו"ת ח"ב או"ח סכ"ב)

~

ולדעתי לפי הענין דהן אמת שהמזל גורם **אך הכל בהשגחת הבורא ית"ש ויתעלה והמזלות כגרזן ביד החוצב ולא יוכל המזל לפדות מן העונש ולא להמנע משכר טוב לצדיק,** ואך אף על פי כן אנו רואים כמה צדיקים חסרו עה"ז וכמו שמבואר בגמרא מועד קטן כ"ח ע"א רבה ורב חסדא תרווייהו צדיקים גמורים וכמאמר הקב"ה לר אלעזר תענית כ"ה אלא אי בעית אחריב עלמא אלמא דהמזל גורם **אולם הדבר אמת דהכל לפי מעשה כני אדם אם צדיק יאכל פרי מעשיו וכן בהיפוך הרשעים ורק המזל גורם לתלות הדבר ולהאריך הן לצדיק הן לרשע** וכמבואר בזוהר הקדוש פרשת וישב דף ק"פ ע"ב וקפ"א ע"א על הנולדים בחסרון ירח **וא"כ לפי זה אם כי הכל ביד ה' אך כן ברא העולם שיהיו המזלות מתנהגים על פי הטבע אך המה וכל הטבעים תלוים ברצונו שמכונה מזל העליון** כמבואר בתיקוני זהר הקדוש תיקון ס"ט לף ק ע"א במאמר ותוסף ללדת:
(שו"ת ח"ב אבהע"ז סכ"ו)

כי באמת לפי מה שמבואר ברמב"ם ז"ל (מו"נ ח"ג פנ"א) **שאם אדם דבק בשם לא חסר לו שום דבר, רק בעונו נפרד מדביקות ואז ימשלו בו דינים ח"ו, אבל אם הוא בדביקות בד' אי אפשר שיחסר לו דבר.** והנה הרואה את אברהם אבינו ע"ה מדבר מתוך צוארו דבורים קדושים בהתלהבות ודביקות הבורא, התלהב גם לבו בד', **ואז נתרפא מחליו, כי אדם הדבק בד' לא יחסרו כל טוב:**
(וירא יב:)

~

ומה שכתב לי **שלא לקבל לשון הרע יאמין לי ידידי שלא אדע דבר ולא שמעתי כלום מלשון הרע** ולא ולא ידעתי למי ירמוז כ"ת והי' בזה שלום כנפש אוהבו:
(שו"ת ח"ב יו"ד סקי"ז)

והנה דברים אלו אינם צריכים ראיה כי הוצאת שם רע.. בפני פרוצים כמוהו קול זה קול ענות חלושה ח"ו אין לחוש כלל

מִמַּלְשִׁינוּת מֵעֲדוּת שֶׁקֶר

מִשְׁנָאַת הַבְּרִיּוֹת

שלום הוא מקור הכח - משום דאיש פרטי אי אפשר לקבל דבר שאין לו שיעור, רק השלום, וכולם נחשבים לאיש אחד- דעיקר הבריאה הוא הקיום והשלום - כי הבחינה זו הכוללת כנ"ל, ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא שלום

מֵעֲלִילָה מִמִּיתָה מְשֻׁנָּה

מֵחֲלָיִם רָעִים

שאם אדם דבק בשם לא חסר לו שום דבר, רק בעונו נפרד מדביקות ואז ימשלו בו דינים ח"ו, אבל אם הוא בדביקות בד' אי אפשר שיחסר לו דבר - ואז נתרפא מחליו, כי אדם הדבק בד' לא יחסרו כל טוב - מי שיש לו חולה בביתו ילך לחכם שיתפלל - והנה לזה יש לצדיקים כח להפוך הכל לטוב

והמהרהר אחר זה עתיד ליתן את הדין **ואדרבה מצוה לפרסם הרשעים ולהעניש על הוצאת דיבה:**
(שו"ת ח"א אבהע"ז סמ"ג)

~

ואין לחשוד הרב שמשנאתו עשה זאת כי הלא ידוע על פי דינא דש"ס ושו"ע סי ל"ג סעיף א' **אין אדם מישראל נחשד להעיד שקר ומכל שכן גדול הדור הרב בנו של גדולים חס ליה לזרעא דאבא לשקר בשביל שנאה** ולכן לא יוכל שום אדם לומר שאינו מאמין לו כיון שבאמת הוא נאמן:
(שו"ת ח"א יו"ד ס"ז)

~

ונתתי שלום בארץ, **שלום הוא מקור הכח** כידוע שכל העולם נעשה מיסודות ההפכים:
(בחקותי קנח:)

ובאמת ידוע **דעיקר הבריאה הוא הקיום והשלום**, ונקרא עולם הברודים, שמורכב כל אחד מחבירו, ונקרא בספרים הקדושים מה החדש, וכתבו הקדושים בספריהם שהיינו על ידי מה, שבטל במיעוט, אמר מה אני ונתכלל בחבירו, **אזי הוא קיום העולם:**
(קרח קפב:)

ולזה איתא במדרש רבה (במ"ר כא, א) **גדול השלום, אדם בא מן הדרך נותנין לו שלום.** דכל הפעולות שאדם עושה צריך שיביאו לתכלית, והוא בחינת הכוללת כל המדות המכונה בשם שלום, ולזה בבא מן הדרך שיגע למצוא צרכו, כשנגמר ובא לביתו נותנים לו שלום, היינו שיצליח ויגמר מעשיהו, **כי הבחינה זו הכוללת כנ"ל, ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא שלום** (סוף עוקצין):
(פנחס ריג:)

והנה הברכות שבירך הקב"ה לישראל הוא באין שיעור וכמו שהוא עד בלי די, אך ידוע שאי אפשר לנברא לקבל דבר שאין בגדר גבול ושיעור, ולזה צריך כלי להתגדר בו שיוכל המקבל לקבל, וכעין שפירשו לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא שלום (סוף עוקצין) **משום דאיש פרטי אי אפשר לקבל דבר שאין לו שיעור, רק השלום, וכולם נחשבים לאיש אחד**, מטובת כל אחד מגיע לכולם, והוא דבר שאין לו שיעור, כי מה שמקבל ונהנה מטובת חבירו הוא אינו בגדר גבול וחומרי כלל, ועל כן מחזיק ברכה:
(דברים רמב:)

~

וזה לפ"ד די"ל בכוונת הפסוק (דברים כא, ט) **ואתה תבער הדם הנקי כי תעשה הישר בעיני ד'**, דהנה באמת **מה חטאו העיר הקרובה אל החלל, דכמה פעמים נהרגים בני אדם**, והכל בסבות חטאו ומה אשמו בני העיר ההיא. אך י"ל על דרך זה, דאיתא (מכות יא.) דר' יהושע בן לוי לא משתעי אליהו בהדיה תלתא יומא משום דאכליה אריה לאדם בתוך ג' פרסאות, והיינו דהיה לו לר' יהושע בן לוי להגן בתפלתו וזכותו מה שבתוך ג' פרסאות. ועל דרך זה הוא חטא בני העיר, במה שלא הגינו בזכותם שלא יארע דבר זה בגבולם הקרוב להם:

אך בשורש העולם העליון הוא הדין והחסד הכל טובות, וכן לעתיד לבא כולו הטוב והמטיב (פסחים נ.) שאפילו הנדמה לרע יתגלה שהוא רק טוב, וכמבואר בצל"ח ברכות (ד ע"ב) בד"ה ובזה יש לנו לדרוש). ולכן מי שעשה מדות טובות מעשים טובים ותורה, הוא משגיח ורואה טובות הבורא ב"ה וב"ש:

ולזה נקראו חכמים (במדבר טו, כד) עיני העדה, כי המה רואים רק תכלית הטוב. ולזה כיון שהצדיק הוא בחינה זו, והוא מעין הראיה שכתוב (בראשית א, ד) וירא אלקים כי טוב, וכמו שדרשו בחגיגה (יב.) וירא כי טוב, אין טוב אלא צדיק. והנה לזה יש לצדיקים כח להפוך הכל לטוב, ולזה מי שיש לו חולה בביתו ילך לחכם שיתפלל (ב"ב קטז.) כי החכמים שהמה בבחינת רצון וראית הטוב שבבריאת העולם, ומביא טובת הבורא ב"ה על ברואיו, וממשיך מהרצון העליון הטוב שבזו הגזירה הנראה בעינינו לדין, ומי שאינו בגדר זה הוא כאינו רואה, **ולכן מי שהוא קרוב להצדיק, על הצדיק להפוך, אם אפילו נגזרה ח"ו צריך הצדיק להפוך לטובה מרצון העליון.** וזה הקפדת אליהו ז"ל על ר' יהושע בן לוי, שלא הגין בזכותו להפוך הגזירה מזה האדם הנטרף. וזה גם כן כוונת זקני העיר שאמרו (דברים כא, ז) ועינינו לא ראו, היינו שמתוודים שהיו בבחינה שלא ראו ולא יכלו בזכותם להפוך הגזירה מזה הנהרג, ואמר הכתוב ואתה תבער דם הנקי מקרבך, דזה נקרא בחינת דם, כמ"ש גבי מעקה (שם יט, י) והיה עליך דמים. **אך זה נקרא דם נקי, שאינו חטא ממש רק מה שלא הגין זכותם,** ואמר הכתוב שיתבער זה הדם נקי, שלא יהיה עוד ח"ו כזאת בישראל. כי תעשה הישר בעיני ד' (שם כא, ט), **דהנה כבר כתבנו דעיקר הנהגת העולם ובריאה הוא טובות,** ורק אולת אדם תסלף דרכו (משלי יט, ג) ולא מקבל הטובה בדרך הישר רק בדרך עקלתון, ולזה אם נעשה הישר בעיני ד', **שנמשיך בדרך ישרה המדות של ההשגחה יהיה רק טוב, ולא יצרך ח"ו למקרים וכו':**
(שופטים רסד:)

וידעתי מעשה אשר מחותני הגאון דק' וישניצא החרים לאחד שהשיג גבול באוראנדי של עיר וענשו במיתה משונה ל"ע:
(שו"ת ח"ב חו"מ סל"ה)

~

הנה המפורשים כתבו **שהמראה היה בשביל לבקר את החולה**

(רש"י בראשית יח, א). והרבה חלקו בזה כמבואר ברא"ם ובחידושי האגדות בבבא מציעא (פו ע"ב). ונראה דהנה אמרינן בש"ס (ב"ב טז ע"ב) מרגלית תלי ליה לאברהם בצוארו כל מי שראהו נתרפא. והנלע"ד דברי חכמים וחידותם, דהא אמרינן (ב"ב שם) [אשר] אצטגנינות גדולה היה בלבו של אברהם אבינו ע"ה, וכל מלכי מזרח ומערב משכימים לפתחו. והיינו שאברהם אבינו פירסם שיש אלקים בעולם בורא ומנהיג ומשגיח, והסביר הדבר לאנשי דורו על פי חכמת תוכני ופלוסופיא, ובזה ביטל דעות הכוזבות אשר לדורות שלפניו וזה בעצמו היה כן הרפואה שנתרפא כל מי שראהו:

וזה תלוי בצוארו, היינו בכח דיבוריו הקדושים שהוציא מצוארו ומפיו, כי באמת לפי מה שמבואר ברמב"ם ז"ל (מו"נ ח"ג פנ"א) **שאם אדם דבק בשם לא חסר לו שום דבר, רק בעונו נפרד מדביקות ואז ימשלו בו דינים ח"ו, אבל אם הוא בדביקות בד' אי אפשר שיחסר לו דבר.** והנה הרואה את אברהם אבינו ע"ה מדבר מתוך צוארו דבורים קדושים בהתלהבות ודביקות הבורא, התלהב גם לבו בד', **ואז נתרפא מחליו, כי אדם הדבק בד' לא יחסרו כל טוב:**

(וירא יב.)

מִמְּקֹרִים רָעִים

אך זה יותר טוב אם הקב"ה מציל לאדם לבא לידי המלטה על ידי נס, ורק הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו משמחו בביתו בכל טוב - ויותר טוב להתפלל טרם שיצא מכח לפועל

וּמִשָּׁטָן הַמַּשְׁחִית

ולא יתן המשחית לבא היינו שלא יוכל שום מונע למונעכם מעבודת השם - והקב"ה הבטיח בתחלת יציאת מצרים שיעזור לנו, ולא יתן המשחית לבא לנגוף למנוע ח"ו

מִדִּין קָשֶׁה

להנצל מדינים ע"י - כיון שהם אין הולכין אחר קו הדין דוקא, רק מדקדקין לעשות המצוה מאהבה אפילו שאין צריך לכך על פי הדין, - כמו כן הכורא ברוך הוא וברוך שמו אינו ממצה להם הדין ונושא פנים אף על פי שאינו הגון - אפילו בדין, נוכל במעשי בני אדם ובתפלותיהם להפוך מדת הדין לרחמים

והנה לזה יש לצדיקים כח להפוך הכל לטוב, ולזה מי שיש לו חולה בביתו ילך לחכם שיתפלל (ב"ב קטז.) כי החכמים שהמה בבחינת רצון וראית הטוב שבבריאת העולם, ומביא טובת הבורא ב"ה על ברואיו, וממשיך מהרצון העליון הטוב שבזו הגזירה הנראה בעינינו לדין, ומי שאינו בגדר זה הוא כאינו רואה, **ולכן מי שהוא קרוב להצדיק, על הצדיק להפוך, אם אפילו נגזרה ח"ו צריך הצדיק להפוך לטובה מרצון העליון.**

(שופטים רסד.)

~

דהנה תודה בא בנעשה לאדם נס כמו שכתבו חז"ל (ברכות נד ע"ב) ארבעה צריכים להודות, אך זה יותר טוב אם הקב"ה **מציל לאדם לבא לידי המלטה על ידי נס,** ורק הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו **משמחו בביתו בכל טוב,** וקרבן התודה הוא ברצון, הגם שאינו מקריב בפועל, רק להודות והלל לד' על כל נשימה ונשימה (ב"ר יד, ט). וזה פירוש הפסוק, וכי תזבחו זבח תודה, יהיה על דרך **לרצונכם,** שלא תבואו כלל בפועל לידי המלטה והצלה מרע, ורק שיהיה כל טוב תמיד, והתודה יזבח **ברצון** בהודות לד' כנ"ל:

(אמור קמו:)

והנה את זה לעומת זה עשה אלקים, וכמו שיש בקדושה מרכז הכוונה, להמליך למלך מלכי המלכים הקב"ה על כל תנועותיו ועל כל העולם כולו, **כמו כן לעומת זה תחבולות היצר רק להפיל האדם מקדושה:**

(פנחס רכא.)

והנה ידוע שדבר המתהווה קשה להשתנות, ויותר טוב להתפלל טרם שיצא מכח לפועל:

(ואתחנן רמח.)

~

אך זאת ידענו כי כל הבריאה ליתן שכר טוב לצדיקים (אבות פ"ה מ"א) וזה כביכול מדותיו רק להטיב טובה שאין כמוה, לזה גזרה חכמתו יתברך לברא עולם הזה טוב ורע, ומאריך אפו אפילו לרעים כדי שיהיה הבחירה חפשית ויקבל הצדיק שכרו. **והנה באמת הכל נאצל משורש האצילות, אך שם אין שטן ואין פגע רע ח"ו, כי לא יגורך רע** (תהלים ה, ה):

(חקת קצד.)

ולזה כדרך שבא לראות, כמו שאתם תעשו בפועל, כן הקב"ה יראה, לרחם עליכם ולעורר רחמים, **ולא יתן המשחית לבא** (שמות יב, כג) היינו שלא יוכל שום מונע למונעכם מעבודת השם, דאי לא הקב"ה עזרו לא יכול לו (סוכה נב ע"ב) והקב"ה הבטיח בתחלת יציאת מצרים שיעזור לנו, **ולא יתן המשחית לבא לנגוף למנוע ח"ו,** ושמרתם הדבר וגו' (שמות שם, כד) היינו שלעולם יצילנו הקב"ה ויעזרנו, וזה נקרא חק:

(פסח רלט.)

~

אך זאת ידוע לנו שעם אוהביו מתנהג עמהם באהבה, וכמ"ש בגמרא (ברכות כ ע"ב) שהקב"ה אמר וכי לא אשא פנים לישראל שהם מדקדקים עד כזית. ופירושו כך, **כיון שהם אין הולכין אחר קו הדין דוקא,** רק מדקדקין לעשות המצוה מאהבה אפילו שאין צריך לכך על פי הדין, ורק מחמת תשוקת אהבת הבורא ב"ה וב"ש שבוער בלב ישראל מחמירים על עצמם בכמה חומרות, כמו כן הבורא ברוך הוא וברוך שמו **אינו ממצה להם הדין ונושא פנים אף על פי שאינו הגון,** וזה מקרי מדת הרחמים, אף על פי שבשרשם **הם דינים,** הם אכפין **לדינים** להמתיק כמבואר בהאר"י ז"ל:

(בחקותי קנז.)

והנה באמת **כל בוונת הדינים הוא למען יומתקו ויתהפכו לרחמים** כי ידעינן כי מדרך הטוב להטיב והקב"ה ב"ה וב"ש הוא מקור הטוב והרחמים, **ואפילו דיניו הוא רחמים.** ולכן זאת חקת וגו', הדינים. אשר צוה ד', היינו להתחבר. לאמר, **שיומתקו בבחינת אמירה שהוא רחמים כידוע:**

(חקת קצב.)

ואם ח"ו העולם אינם מתנהגים כראוי, נתעורר עליהם דינים מכח מדות דאצילות שמנהיגים העולם כפום עובדיהון דבני נשא, עם כל זה הקב"ה ברוב רחמיו לא כחטאתינו גמל עלינו, רק מאריך אף ומזעים הדינין שמתעוררים מחמת חטאי בני נשא, וכמבואר בזוה"ק (צו לא.) אל זועם בכל יום (תהלים ז, יב) מזעים לאכפויי דינין:

(חקת קצד.)

כי בעת הזעם מתעורר הדין אפילו על גדולי עולם וצדיקים גמורים, כי זכיתי לבי מי יוכל שיח, והן שמים לא זכו בעיניו וגו' (איוב טו, טו):

(בלק קצט:)

והנה ידוע (מנחות מא.) דבעידן רותחא מתעורר הדין ומענישים אפילו על עשה, ומבואר בשלחן ערוך (או"ח סי' תקצא מג"א סק"ט) לענין תפלת ראש השנה דבשעת הדין מדקדקין מאד, ולכן צריך דוקא להתפלל בצבור. ולכן בשעת הדין צריך להסתיר עצמו, הגם אם יסתר איש במסתרים וגו' (ירמיה כג, כד) מכל מקום כבר מתרץ בזוהר הקדוש (נח סח.) דצריך להסתיר ממקטריגים שלא יעוררו עליו הדין ח"ו:

(בלק קצח:)

ולכן אפילו בדין, **נוכל במעשי בני אדם ובתפלותיהם להפוך מדת הדין לרחמים:**

(ר"ה כו.)

דהנה איתא בתיקוני זוה"ק (תי' כא ס ע"ב) על פסוק (ישעיה נ, ג) אלביש שמים קדרות, דהקב"ה שהוא ושמו יתברך חד ילבש ח"ו מלבוש חומרים ... דהקב"ה טהור ומשרתיו טהורים, והמה נקראים מלבושים, ולצדיקים אתחזי בהו, ורק מרשעים מסתיר פניו מהם, ולהם כפעלם ישולם להם, **ונתלבש קורותיו בפגעי הזמן לא טובים:**

(חנוכה קצא.)

~

שכח מתנות עניים **מהפך מדת הדין לרחמים**, והשקיפה כתיב בתורה לענין מדת הדין, כמו שכתוב בתורה כמה פעמים וישקף לענין דין ורק במתנת עניים מהפכים הדין לרחמים. והטעם פשוט כי אפילו מדת הדין באמת לרחמים, שיהא בחירה ושכר ועונש, וכדי שיתוקן הכל. **והנה העני הוא מבחינת דין** (זוה"ק בחקותי קיג ע"ב) שיש לו בצמצום החיות, וכיון שנותנין לו צדקה אז אין חסר לו להעני, ולהעשיר הוא זה חסד שמשפיע, **ואם כן נתהפך מדת הדין שעל העני לחסד**, וגם כי יותר מה שבעל הבית עושה עם העני

וּמִבַּעַל דִּין קָשֶׁה

שכח מתנות עניים מהפך מדת הדין לרחמים - הנה העני הוא מבחינת דין - וכיון שנותנין לו צדקה אז אין חסר לו להעני, ולהעשיר הוא זה חסד שמשפיע, ואם כן נתהפך מדת הדין שעל העני לחסד

יצר הרע מכונה הוא לבעל דין שמקדים לטעון - אי אפשר לבא לחכמת התורה אם לא בהכנה וקיום המצות ולאפרושי מגשמיות,

בֵּין שֶׁהוּא בֶּן בְּרִית וּבֵין שֶׁאֵינוֹ בֶּן בְּרִית וּמְדִינָה שֶׁל גֵּיהִנֹּם

שהגלות הגם שהוא קשה מאד, מכל מקום בחר הקב"ה הגליות לכפר על גיהנם - הזהירה התורה הקדושה - שיסתכלו על סוף מעשה החומר ועל תאותו, כי סופו יורש גיהנם אם הולך אחר עצת החומר.

העני עושה עם הבעל הבית (ויק"ר לד, ח) אם כן הרי שהוא בגדר משפיע והוא בחינת חסד, ולכן גורם כמו כן ברום המעלה במצות צדקה שיתהפך הדין לרחמים:

(תבא רעז:)

ואך לפי שיטתנו נראה לפרש כך, דהנה ידוע שיש באדם יצר הרע, והוא מתאוה לחומריות וגשמית, וגם חומר האדם מתאוה לגשמית, וזה מורגל באדם מנעוריו, משום דיצר הרע בא תיכף משננער ממעי אמו (ב"ר לד, י) ולזה כינוהו בזוה"ק (וישב קעט ע"ב) **ליצר הרע לבעל דין שמקדים לטעון**, כן היצר הרע מרגיל האדם בתאוות, ואחר כך היצר טוב נעשה לאדם כמשא כבד להבדל מתאות, והנה התאוה מקרי שוק, מלשון (שוקקה נפשי) [ונפשו שוקקה] (ישעיה כט, ח).

ולזה במצות נר חנוכה, בהרגל, **בחכמת התורה נזדכך הגשם**, עד שתכלה ויפסיד הרגילות מן השוקקה של האדם כי נזדכך החומר. .. ואז לוקחין רמז להרבות אור התורה,.. **שאי אפשר לבא לחכמת התורה אם לא בהכנה וקיום המצות ולאפרושי מגשמיות**, וזה מרומז ההנחה, הטורח בזה לרמז שעיקר הוא הזריזות ועשית מצוה בטירחא נוכל לבא לאור האמתי:

(חנוכה קפא.)

~

ואל יחר אפך בעבדך, שלא יהיה הגלות ח"ו בקצף, כי כמוך כפרעה, היינו שידוע (זוה"ק בראשית לט ע"ב) שהבורא ב"ה וב"ש הוא סתום וגליא על ידי פעולותיו, וניכר שהוא אדון ומנהיג, אבל נעלם עצמותו כביכול, וזאת ידוע שגם בתכלית הדין הכוונה להטיב באחריתו, וזה תכלית הטובה, וידוע **שהגלות הגם שהוא קשה מאד, מכל מקום בחר הקב"ה הגליות לכפר על גיהנם** כמבואר במדרש רבה (שמ"ר נא, ז):

והנה דבר המגולה נקרא פרוע, היינו שנגלה הדבר, וכן פרעה מכונה על התגלות הדבר (זוה"ק ויגש רי.) כמבואר בכמה מקומות. **ולזה אמר יהודא בבקשתו שלא יהא הגלות בחרי אף, כי כמוך**, היינו עצמות כביכול הוא **לטוב**, גם ההתגלות ההנהגה הוא **טוב**, ולכן ימתקו הדינים שלא ירדו ח"ו הרבה, ורק יתגלה **הטוב** גם בהתגלות כמו שהוא בשורש:

(ויגש נט.)

ולזה הזהירה התורה הקדושה ועשו ציצית על כנפי בגדיהם, היינו שיסתכלו על סוף מעשה החומר ועל תאותו, **כי סופו יורש גיהנם אם הולך אחר עצת החומר.**

(שלח קעט.)

עֵד אַהֲרֹן

תולדות חייו ופעליו של האי צדיק יסוד עולם, חסידא קדישא
בוצינא דנהורא, חכימא דיהודאי, פרי צדיק עץ חיי"ם

כ"ק מרן הרב הגאון הקדוש רבי אהרן הורוויץ זצ"ל אבד"ק בייטש

בן הגה"ק בעל אמרי נועם מדזיקוב זצ"ל וחתנא דבי נשיאה מרן הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זצ"ל

נלקטו ונערכו ע"י הרה"ג רבי אברהם אנגלרד שליט"א
ונסדרו לראשונה לרגל יומא דהילולא קדישא י"ב אדר תשפ"ה לפ"ק
בספר "נזר אהרן" שיו"ל ע"י מכון חמרא טבא - דאברא

כאן המקום לבקש מכל מי שתח"י סיפורים מאמרים כתבי קודש וכדו' מהרה"ק מבייטש זצ"ל, שיואיל בטובו לזכות בהם את הכלל וימסרם לידי המו"ל למען ימצאו מקומם במהדורה הבאה בעז"ה.

ניתן לפנות בטעל: 972-52-7129273 או 347-674-0415

מבוא

זכות גדולה נפלה בחלקינו, ללקט נפזרים, אמרי"ם נעימי"ם, פנינים יקרים, כזוהר הרקיע מזהירים, מזהב ושוהם נחמדים, מזר"ע קוד"ש נחצבים, דבר"י אלקים חיי"ם, מגדלות מרקחים, סגולות מלכים, לזכרון נשכחים, לעד ולנצח נצחים.

בצאתו לאור עולם בפעם הראשונה, של ספר 'נזר אהרן', ליקוטים מכ"ק מרן הגאון הקדוש רבי אהרן הורוויץ זצ"ל אבד"ק בייטש, בנו של אותו גאון וקדוש המפורסם אור המאי"ר מרן הגה"ק רבי מאיר מדזיקוב זצ"ל בעמח"ס אמרי נועם, וחתנו של רבן של כל בני הגולה מרן רבינו הגה"ק מצאנז זצ"ל בעמח"ס דברי חיים.

אשר דלה דלינו ממקורות נאמנים, מספרי צאצאים מפיהם ומפי כתבים, ולקטנו אותם אחד אל אחד זעיר פה וזעיר שם, עד שעלה בידינו אוצר יקר ונחמד ממילי דשמיא וממילי דחסידותא, עובדות והנהגות, הדרכות ושיחות, מימי דעת טהור, נובעים מנהר היוצא מעדן בית ראפשיץ דזיקוב וצאנז.

ועתה כשאנו עומדים כבר כמעט מאה שנה מיום שהורם הנז"ר מעל ראשינו, אמרנו לאסוף כעמיר גורנה מעט מזעיר מדברי קדשו ומכתביו, שביבי אש קודש מה שנשאר לפליטה, כדי שיהיו שפתותיו הק' דובבות בקבר, ויחקק בספר לזכרון ליראי ד' ולחושבי שמו, ואף גם מעט מסדר תולדותיו ותהלוכות חייו הק' למען יעמדו לימים רבים, וידעו דור אחרון צדיק מה פעל, בנים יולדו יקומו ויספרו לבניהם.

על כן אמרנו מה טוב ומה נעים להעתיק חלק נכבד מן הספר, ולהדפיסו בקובץ הנכבד שזוכה לרומם כבוד מרן רביה"ק מצאנז הוא וזרעו בחיי"ם, ומשקה נפשות הצמאים לדברי אלקים חיי"ם 'בוני צאנז', היוצא לאור לרגל יומא דהילולא קדישא דמרן רבינו הק' מצאנז זי"ע, בו ימצאו מבקשי תורת חיי"ם ודורשי תולדותיהם של צדיקים הקרויים חיי"ם וצאצאיו הק' את מבוקשם.

שיחות קודש

לדאבונינו לא זכינו שישארו מרבינו זצ"ל חידושי תורה או דרשות שנאמרו במקהלות עם בשבתות ובימים טובים ושאר מעמדים, על כן אמרנו לאסוף כאן מעט מזעיר, מה שנשאר לפליטה, כדי שיהיו שפתותיו הק' דובבות בקבר.

ראה אנכי נותן לפניכם היום

שמעתי מכ"ק **אאזמו"ר** [מהר"א הורוויץ זצ"ל אבד"ק בייטש], דתיבת **ראה** הוא ר"ת **א**'לול **ר**'אש **ה**'שנה, **אנכ"י נות"ן לפניכ"ם היו"ם ברכ"ה**, בתיבות אלו יש כ"א אותיות, כנגד כ"א ימים שמראש השנה עד הושענא רבא, עכ"ד.

דרכי נועם, סטריזוב, פרשת ראה עמ' צט, ב

מאני קרבא

רבינו זצ"ל נהג לקחת לולב קצר לד' מינים. פעם אחת שאל אותו אחד מהמקורבים טעם העניין. ענהו רבינו זצ"ל: "א גרויסער סאָלדאַט, דאַרף נישט קיין גרויסע כלי זיין (כידוע שהד' מינים נקראים בזוה"ק 'מאני קרבא'), ער קען זיך באַנוצן מיט אַ קליינעם ביקס אויך...".

מפי הגה"צ ר' יחזקאל הורוויץ שליט"א מבייטש

מכה אשר 'לא' כתובה בתורה

במדרש (הובא ביערות דבש ח"א, דרוש ד), **גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת**, יעלם ד' עליך (דברים כח, סא), **זו מיתת צדיקים**. והוא תמוה. ופירש **הגה"ק מוהר"א מבייטש זי"ע** [חתן הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע], דהנה אמר הכתוב 'בכל צרתם לא צר', הכתיב הוא **'לא'**, והקרי הוא **'לו'** (ועיין סוטה לא, א), להורות נתן, דהצער למטה הוא כביכול גם צער למעלה, והקב"ה משתתף בצערן של ישראל, אמנם בהסתלקות צדיק, הצער הוא רק למטה, יען רוכב ערבות שש ושמח בבא אליו נפש נקי וצדיק (מועד קטן כה, ב), ואם כן במיתת צדיק כביכול, אין צער כלפי מעלה.

וזה שדרשו חז"ל, מכה אשר **לא** כתובה בתורה, שדרשינן הכתיב לא, ושאין הצער כלפי מעלה כביכול, זה הוא רק במיתת צדיקים, עכתוד"ק ודפח"ח.

הגה"צ רבי שמואל אלכסנדר אונסדורפער זצ"ל, רב דקהל דברי חיים פתח תקוה

גליון צאנז, אדר תשנ"ז, עמ' 9

ע"י ספירת העומר בפה עושין כתר להשי"ת

נעביד להון כתרין במילין יקירין (בפיוט 'אזמר בשבחין' בליל שב"ק). שמעתי מ**הגה"צ בוצ"ק ר' אהרן הורוויץ זצלה"ה אבד"ק בייטש**, על זמירות ליל שבת קודש, **נעביד להון כתרין וכו'**, פי' שנעשה כתר להשי"ת על ידי שנתקן עצמינו מכל סיג ופגם ונעבדנו ונעשה מצוה זו, **במילין יקירי"ן**, באמירת ספירת העומר בפה, כי יק"ר בגימטריא עמ"ר. **בשבעין עיטורין דעל גבי חמשין**, בשבעה שבועות שהם חמישים ימים (עי' בספה"ק 'אמרי נועם' פרשת אמור אות ב).

עטרת חיים, עמ' צז, מכתבי הגרש"מ האלענדער זצ"ל דומ"ץ טשערנאוויץ

לאוקמי שבינתא מעפרא

בעת נישואי **הגה"צ רבי חיים שלמה הורוויץ זצ"ל אדמו"ר מסטריזוב** [בן הגה"צ רבי אלטר אליעזר מבייטש זצ"ל, בן רבינו זצ"ל], אמר רבינו להכלה - הרבנית מסטריזוב ע"ה, דעיקר כוונת המצוה טאנץ היא, דכלה הרי היא בחינת מלכות, ועל ידי שהכלה מגביה את רגליה, מקימה מלכות שמים מעפרה ומרומם אותה, על כן היא מבקש ממנה שבעת רקודי המצוה טאנץ, שתגביה את רגליה.

מפי הרבנית מסטריזוב ע"ה

מכתב קודש

בענין משלוח מנות, ותוכו רצוף ד"ת לימי הפורים

נדפס בספר 'דברי ישכר דוב'

אהרן הורוויץ
אבדק"ק בייטש
כעת חונה בעיר קאשוי

לכבוד האי גברא רבה ה"ה הרב הגאון המפורסם בתורה וביראה באמת ובתמים נודע בשערים שפל ברך כש"ת **מו"ה ר' שאל בראך שליט"א** אבדק"ק קאשוי יע"א.

הנה באתי לקיים מצות משלוח מנות איש לרעהו, ע"כ הנני שולח לכהד"ג שיחי' מגדנות ודגים חיים ויפים וציגארען, וחסד הנקרא נואינט, ומשקה שני צליחות שכר טוב, ועוד שאר דברים.

מנאי ידידו אוהבו, הדוש"ת בלונ"ח ומברכו בשמחת הפורים בחדוה ובדיצה ובשמחת הלב.
הק' אהרן הורוויץ
בן הה"צ הגאון הקדוש מדזיקוב זצל"ה בעל המחבר ספר אמרי נועם
וחתן הה"צ הגאון הקדוש רבשכבה"ג מצאנז זצלה"ה בעל המחבר ספר דברי חיים

ואגב אכתוב לכהד"ג שליט"א, איזה דבר תורה מה שחידשתי על ימי הפורים.

הנה ידוע מספרים הקדושים אשר ימי הפורים הם עת רצון, וזמן למחילת עונות כמו יום הכפורים, ואדרבה שהוא גבוה יותר, כי יום כפורים הוא כמו פורים בכף [הדמיון] (הפועל), וגם ביוצר של פרשת זכור אומרים, ואם כל המועדים יהיו בטלים ימי הפורים לא נבטלים.

אך יש חילוק, כי פורים הוא תיקון הושט להרבות באכילה ושתיה, ויום כפורים הוא תיקון על הקנה, להתענות ולזעוק אל המלך מלכי המלכים הקב"ה תפלות. ועוד יש הפרש, כי בערב יום כפור מצוה להרבות באכילה ושתיה, ובערב פורים מצוה להתענות, כי היא תענית אסתר. ולזה "קנה ושט" בגימטריא "עת", שאז הוא עת רצון למחילת עונות כמו יום כפורים.

והנה המן הרשע ימח שמו, רצה לעורר חטא של עץ הדעת, כמו שאמר יעשו עץ גבוה חמשים אמה. אך הכנסת ישראל פעלה שתופר עצתו על ידי חמישים אתוון של קריאת שמע, מה שאומרים פעמים בכל יום, כמו שהביא הזוהר הק'. והמן הרשע ימ"ש שהיה מזרע עמלק ימ"ש, שעשה מן ד' דאחד עשה רי"ש שהיא אחר, מחמת שאמר שיש שתי רשיות רח"ל, כמו שאמר האריז"ל א"ל אח"ר גימטריא עמל"ק, והטעה עם מספר קצ"ו, כי מן ד' לר' הוא חילוק קצ"ו, ולזה המן במילואו כזה ה"ה מ"ם נו"ן גימטריא קצ"ו. וזה בשעת קילל השי"ת את האדמה, אמר 'קוץ ודרדר תצמיח לך', היינו מספר קוץ, שעשה דרדר מד' ר'.

ובזה קוראין בפורים 'ויבא עמלק', ומסיים 'מלחמה לד' בעמלק "מדר דר"', וזה היא המלחמה שיעשו בחזרה ד' דאחד, וישראל עם קדשו מאמין הוא שהשי"ת הוא אחד יחיד בעולם, עושים בחזרה מן ר' ד'.

ובזה קוראין בפרשת זכור, ומסיים 'תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח', על כן באם ימחה במספר 'זכר' מן 'עמלק' ימ"ש, נשאר במספר 'אחד'.

וזה נוכל לומר הפשט בגמרא 'ישב לו קוץ בושט', היינו בימי הפורים, שאז תיקון על הושט, יעשו תשובה וימחול לו השי"ת כל העונות, אמן.

הנ"ל

ואבקש להודיענו תשובה אם הוטב זאת בעיניו, הנ"ל.

ענף עץ אבות

הרה"ק רבי אהרן הורוויץ זצ"ל אבד"ק בייטש, נולד בשנת תרי"ח בערך[א], כבן החמישי לאביו הרה"ק רבי מאיר מדזיקוב זצ"ל בעל אמרי נועם, בן הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זצ"ל, בן הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זצ"ל בעל זרע קודש. ולאמו הרבנית דבורה ע"ה[ב].

את ראשית חינוכו קיבל רבינו מאביו הק', אשר למד עמו תורה ודעת, והדריך אותו בדרכי העבודה והחסידות. ובבית מדרשו עלה ונתעלה בקדושה של מעלה, והיה שוקד על תלמודו בהתמדה רבה בין חריפי לומדי בית המדרש בדזיקוב.

בית אהרן

כשהגיע לפרקו נשא את הרבנית הצדקנית מרת טילא ע"ה, בת כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע. הרבנית טילא ע"ה נולדה בכ"ה חשון שנת תר"כ לפ"ק בעיר צאנז[ג], לאביה כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע, ולאמה הרבנית רעכיל דבורה ע"ה[ד], בת הרה"ק רבי יחיאל צבי מטארנא זצ"ל, בן הרה"ק רבי מרדכי דוד אונגער מדאמבראווא זצ"ל, וחתן הרה"ק רבי שמשון צוקער מזוואלין זצ"ל.

לא ידוע במשפחה אחר מי נקראה הרבנית טילא בשם זה, אך מצינו שלמהר"ל מפראג זצ"ל - שהרבנית הצ' רעכיל דבורה ע"ה היתה מצאצאיו, היתה בת בשם טילא[ה].

אביה מרן הרה"ק מצאנז זצ"ל החשיבה מאוד, פעם התבטא עליה בצחות לשון בשפת פוליש, טילא - "מאַמאַך", וכוונתו, זה כל מה שיש לי [אזויפיהל פארמאג איך]. ורצה לומר בזה, שבתו טילא כ"כ חשובה בעיניו הק', שזה כל מה שיש לו באוצרותיו[ו].

פעם אחרת שיבח אותה בעיני בניו הק', ואמר להם: "עטס האָטס אַ מזל אַז 'טילא' איז אַ מיידל, ווייל אויב וואָלט זי געווען אַ אינגל, וואָלט זי ענק אַלע איבערגעשטיגן"[ז].

בילדותה נכנסה פעם הרבנית טילא ע"ה אל אביה הק' והתלוננה שיש לה מחשבות בעת התפילה שמבלבלות אותה. אמר לה אביה כ"ק מרן הרה"ק מצאנז, עֶה, צדיקים יותר גדולים ממך ["גרעסערע פאַר דיר"], יש להם מחשבות ולא מפריע להם, ואת מתלוננת...[ח].

האחים הקדושים הרה"ק משינאווא זצ"ל והרה"ק מגארליץ זצ"ל בני כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע, רצו להציע שידוך זה לאחותם הרבנית טילא ע"ה,

---

א כך יוצא לפי נוסח המצבה, כדלהלן, ודלא כפי שרשמו רושמי הרשימות, שנולד בשנת תר"י.

ב בת הנגיד הצדיק המפורסם רבי קלונימוס קלמן ריינהולד ז"ל מקראקא, הנקרא בשם 'רבי קלמן פיצעליס', וזו' שרה ע"ה.

לפי רישום אוכלסין של העיר דזיקוב משנת 1880 - מופיע שהרבנית דבורה נולדה בשנת 1820.

הסיבה שזכה רבי קלמל'י להשתדך עם הרה"ק מדזיקוב זצ"ל, כתוב בספר 'החכמה מאין' (עמ' קה), שפעם אחת אי אפשר היה להשיג אתרוג בעד כל הון, ובקראקא גרה אשה עשירה ממשפחת פיצאליס, והיא שמעה שישנו בעיר אתרוג אחד למכירה, אבל דורשים בעדו הון עתק, אמרה, שהיא מוכנה למסור את כל רכושה כדי לקנות את האתרוג עבור הרה"ק מראפשיץ זצ"ל. היא אמנם קנתה אותו, ושלחה אותו עם מרכבת הדואר, באמרה לשליח, שכאשר יעבור ליד סוכתו של הרה"ק מראפשיץ, יצפור בצופרו, לאות שיש עמו משלוח אל הרבי. באותה חג הסוכות נכנס הרה"ק מראפשיץ לומר את ההלל בחג הסוכות בלי אתרוג, כמו שאמר את ההלל בחג השבועות בלא אתרוג. ובשעה שהרבי ערך את שלחנו הטהור בחג, נשמעה צפירת מרכבת הדואר, אמר הרבי אָה אַ אתרוג. ובירך על הד' מינים בשמחה רבה, ואמר, כתבו על דופן התנור (שרייבט אן אין קוימען, כנראה שכך נהגו לרשום אז דברים לזכרן), 'שיהיו לנו נכדים משותפים'. וכך הוה, שהרה"ק האמרי נועם זצ"ל היה חתן אצל משפחת פיצאליס.

ג 20 נובעמבר 1859, כן הוא ברשימות האולכסין של העיר צאנז 1870 משנת תר"ל.

ד נולדה בערך בשנת תקצ"ה, נפטרה בדמי ימיה בערב שב"ק פרשת נצבים כ"ז אלול שנת תרכ"ו לפ"ק.

ה החוקר מוה"ר יוסף נחמי' קוואדראט ני"ו מלונדון העלה השערה, שזו' הרבנית של הגה"צ ר' הערשל'י טארנער זצ"ל, בת הרה"ק ר' שמשון צוקער זצ"ל אבד"ק זוואלין, היתה נקראת 'מטיל' (כפי המובא בתעודת לידה של בתה), ושם מובא בלע"ז 'מאטלא', ואולי הי' שמה 'טילא', וע"ש היתה נקראת נכדתה הרבנית טילא ע"ה.

ו מפי הרה"צ רבי ליבוש הורוויץ מסטריזוב שליט"א, בשם זקנתו הרבנית הצ' מסטריזוב.

ז מפי הרבנית חיה טילא - חייטש'ע תאומים מלונדון ע"ה, בת הגה"צ רבי ישכר בעריש היילפרין מבייטש זצ"ל, חתן רבינו.

ח מפי הרה"צ רבי חיים מאיר אנגלרד מדאברא זצ"ל.

אולם לא יכלו להציע זאת בעצמם, כי באותה זמן גבה טורא בין הני תרי רברבי[ט], הרה"ק האמרי נועם זצ"ל מדזיקוב וכ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע.

הרה"ק מגארליץ אמר לאחיו הרה"ק משינאווא זצ"ל שהוא יכנס מפני שהוא הגדול, והרה"ק משינאווא אמר להרה"ק מגארליץ שהוא יכנס מפני שהשידוך נפל בדעתו[יא], על כן שלחו את הרה"ק רבי אלעזר מרישא זצ"ל - חתן אחיהם הרה"ק מקשאנוב זצ"ל, שהיה חביב מאוד בעיני זקינו הרה"ק מצאנז זצ"ל - להציע את השידוך[יב].

נכנס רבי אלעזר אל הקודש פנימה אל כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע להציע את השידוך, אך מרן הרה"ק זצ"ל לא השיב כלום, וחזר רבי אלעזר על דבריו שלוש פעמים, אך הרה"ק לא הטה לו אוזנו. [לימים שח רבי אלעזר, שהרה"ק מצאנז זצ"ל היה בהאי שעתא "אויף די וועלט, אזוי ווי איך בין געווען אין הימל"]. לאחר זמן מה הסיב כ"ק מרן הרה"ק מצאנז את פניו אליו, ושאלו את מי הנך מציע עבור בתי. ענה רבי אלעזר, ברצוני להציע את הבחור אהרן בנו של הרב מדזיקוב. ענה הרה"ק מצאנז: "האָבן מיר דען אַ שענערען ווי דעם אלטען רב'ס[יג] [ה"ה הרה"ק מראפשיץ זצ"ל] א קינד". והסכים לשידוך.

זמן החתונה נקבע, ליום רביעי פרשת עקב, חמשה עשר באב שנת תרל"ד לפ"ק. נשארה בידינו אגרת הזמנה ובקשת סיוע[יד] ששלח כ"ק מרן הרה"ק מצאנז

ט אם כי דרכיהם שגבו מבינתנו ומי יבא בסוד קדושים, שורש המחלוקת היה בהלכה, על אודות מה שהיה המנהג בימים ההם לחכור בית מזיגה [ארענדע] מן הפריצים, לתקופה של חמש שנים, ובתום זמן החכירה היה הפריץ עושה 'ליצעטאציע', בו הציע שמי שישלם המחיר הגבוה ביותר, יזכה בשכירת בית המזיגה לשנה זו, וסבר הרה"ק מצאנז זי"ע שאסור ליהודי להשתתף בזה, כי הוא משיג גבול חבירו, ומפסיד לו פרנסתו, ואילו הרה"ק האמרי נועם זצ"ל סבר, שמכיון שפג זמן החכירה, אין להחוכר הקודם שום זכות בבית המזיגה עוד, ויכול כל אדם להעלות המחיר בכדי לזכות במכירה (עי' שו"ת דברי חיים חו"מ ח"ב סימן לה, וסימן לו. ובשו"ת אמרי נועם סימן י).

י כידוע ששררה ידידות עמוקה בין הני תרי צדיקים, כאשר הרה"ק האמרי נועם מדזיקוב זצ"ל הרבה לנסוע אל הרה"ק מצאנז, ועמד איתו בקשרי הלכה בנושאים שונים. כמו כן התקשר עם הרה"ק מצאנז ארבע פעמים בקשרי חיתון. א. בנו הרה"ק ר' נפתלי חיים מדזיקוב, נשא את בתו של הרה"ק רבי משה אונגער זצ"ל חתן הרה"ק מצאנז זצ"ל. ב. בנו הרה"ק רבי יחיאל מפאקשווניצא זצ"ל, היה חתן הרה"ק רבי דוד מקשאנוב זצ"ל. ג. בנו רבינו זצ"ל נשא את הרבנית טילא ע"ה בת הרה"ק מצאנז זצ"ל. ד. בתו נשאה להרה"צ רבי שלום מפיעקלא זצ"ל בן הרה"ק אבד"ק צאנז והקרייז זצ"ל.

יא ספר 'משמיה דר' תנחום' עמ' צז, מפי הרה"צ ר' אלכסנדר שמואל טייטלבוים זצ"ל מקאלבסוב.

יב הרה"ק רבי אלעזר דרש מהאחים שישלמו לו על זה שכר שדכנות, ושילמו לו כחפצו. לימים אמר במתק לשונו, מאוד נהניתי שהצלחתי להוציא כסף מבנש"ק.

יג כידוע שכ"ק מרן הרה"ק מצאנז זצ"ל קרא לרבו הרה"ק מר"ן מראפשיץ זצ"ל 'דער אלטער רב', באומרו שלא השיג גדלותו, ולכן לא יכול לקרותו בתואר 'רבי', משא"כ להרה"ק העטרת צבי מזידיטשויב זצ"ל קרא 'דער רבי'.

יד נדפס בספר 'ילקוט אגרות קודש', אגרת עב.

זי"ע לנישואי בתו הרבנית טילא ע"ה, בידי חתנו הגה"צ רבי אליעזר ירוחם בארון זצ"ל:

ב"ה אור ליום **ב' מטות תרל"ד** לפ"ק צאנז,

החיים והשלום לכבוד ש"ב הנגיד המופלג יקר ומהולל יקר רוח איש תבונה המפורסם במידות כש"ת מו"ה **ישראל אהרן** נ"י **קאמינר**.

הנה הגיע תור וזמן נשואי **בתי תחי'** עם ב"ג בהרב המאה"ג **האבד"ק מדזיקוב**, והחתונה תהי' אי"ה למזל טוב ולש"מ בחמשה עשר באב הבע"ל, ואנכי היום לעת זקנתי ותש כחי ואין אתי להיות מקיר העיר וחוצה, והצטרכות הנשואין רבו עלי מאוד בהשגת יד. לכן הנני שולח את כבוד חתני[טו] הרב המאה"ג בנש"ק מו"ה **אליעזר** [בארן] נ"י, ואת כבוד הרב החריף המאה"ג מו"ה **בעריש** [פערלשטיין] נ"י **מו"צ בפה קהלתי**[טז], והנני לבקשו יאבה נא בטובו לשלוח לי סך חמשים ר"כ לסייע לי בצרכי הנשואין, ויעשה לי טובה גדולה, ואשלם לו כגמולו כטוב פעלו. יהי' ד' עמו ויברך אותו בכל טוב סלה. ומחמת תשות כחי ואור עיני אין אתי כמאז אין בכחי להאריך.

והי' שלום כנפשו וכנפש ידידו ש"ב.

הק' חיים הלברשטאם

כמו כן יש מכתב ששלח הרה"צ רבי משה'לי אונגער זצ"ל - חתנו הגדול של כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע, לנגיד אחד מחסידי צאנז בעיר לעמבערג, בשם חותנו הק' שבוע קודם החתונה[יז].

כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע כתב מכתב נפלא אל גיסו הגאון המפורסם בעל המנחת חינוך זצ"ל [חתן אביו הגאון ר' ארי' ליבוש מטארניגראד זצ"ל], ביום ב' עקב שנת תרל"ד - יומיים לפני החתונה, בתודה על הדורון דרשה ששלח לחתונה [ובתוך המכתב מעלה זכרונות עת למדו יחד בימי נעוריהם][יח].

שמחת החתונה

כאשר קרב ובא יום המוגבל לשמחת הנישואין, קיבל הרה"ק האמרי נועם זצ"ל מכתב מבנו הרה"ק רבי נפתלי חיים זצ"ל, שעלה להתיישב בעיר הקודש ירושלים תובב"א, והיה ידוע בדרכו הנפלאה והנהגותיו הסתומות, בהאי לישנא: "לא יסע לצאנז, ואם ירצה הזקן מצאנז לבוא לכאן [- לדזיקוב], מר לי מר מאוד. זה הכלל, פני צאנז לא יראה עוד"[יט].

בהגיע זמן החתונה, שאלו את אבי החתן הרה"ק האמרי נועם זצ"ל, איזה דברים להכין לצרכי הנסיעה, אמר, ומי אמר שאני נוסע לחתונה. כאשר שמע החתן את דבריו התחיל לבכות, אמר לו אביו, אם אתה רוצה שיהיה לך אבא, אל תבקש ממני שוב[כ].

בס"ד

פרייליכע מודעה פאר תושבי לונדון

מיר האבן ב"ה ערמעגליכט

א נסיעה קיין צאנז

ביומא דהילולא קדישא

ליל כ"ה ניסן

פאר א ביליגע פרייז - וכל הקודם זוכה

- מ'פארט ארויס פון סטעמפארד הילל דינסטאג נאכמיטאג 5 אזייגער
- מ'וועט זיין צוריק מיטוואך 1 אזייגער
- מ'וועט זיין אין צאנז פון 1:30 פארטאגס ביז 6:00
- אויך אפציע צו זיין לענגער אין צאנז - צוריק 3 מיטאג
- איר וועט קענען אויסזאגן תהלים בעת רצון אחר חצות הלילה
- א "צאנזער שחרית" (4:50) כוותיקון

איין פלאץ £229

צוויי פלעצער £450 דריי פלעצער £660 פיר פלעצער £860

רופט / טעקסט 07359098543

מיר זענען אפן מוצאי פסח פון צוויי שעה נאכן זמן

טו ויש לציין שרביה"ק מצאנז זצ"ל כותב עליו 'חתני', הגם שבתו הרבנית יוטא ע"ה, אשת הגה"צ רבי אליעזר ירוחם בארן זצ"ל, כבר לא היתה בין החיים, כי נסתלקה ביום חמישי פרשת שמיני כ"ז ניסן שנת תרל"ג לפ"ק.

טז הרה"ג רבי בעריש פערלשטיין זצ"ל הי' ראש בית דין בצאנז, בימי רביה"ק מצאנז זצ"ל, עיין קובץ זה מאמר פנקס ק"ק לאבאוע.

יז נדפס בספר 'וכתוב לחיים' מכתב קמה.

יח ספר 'ילקוט אגרות קודש' מכתב עג.

יט ספר 'החכמה מאי"ן' עמ' קנט. בשם הרה"צ מסטיטשין זצ"ל.

כ מפי הרה"צ רבי אלכסנדר שמואל טייטלבוים זצ"ל מקאלבסוב, ששמע מרבינו זצ"ל.

כתוב בספר 'זכרון יהודה' (עובדות וסיפורים מהרה"ק ר' יהודל'ע הורוויץ זצ"ל מדזיקוב, עמ' מג) שבפעם האחרונה שהיה הרה"ק האמרי נועם

הרבנית של הרה"ק האמרי נועם זצ"ל שאלה לבעלה, היתכן שאבי החתן לא יסע לחתונת בנו, השיב לה, כששני מחותנים שאינם נוחים זה לזה נפגשים, ויש ביניהם פירוד לבבות, עלול אחד להסתלק והשני לגלות, וכיוון בדבריו למאמרם ז"ל (סוטה מט, א) שני תלמידי חכמים הדרים בעיר אחת ואינם נוחין זה לזה בהלכה, אחד מת ואחד גולה[כא].

אבי החתן הרה"ק האמרי נועם זצ"ל לא נסע להשתתף בשמחת הנישואין של בנו, ושלח את בנו הרה"ק רבי יחיאל מפאקשווניצא זצ"ל [שהיה חתנו של הרה"ק רבי דוד מקשאנוב זצ"ל], עם עוד פמליא נכבדה לצאנז[כב].

ושלח איתם את אופה העיר - ר' משה דער בעקער (משה אריש'ס קנאבלער ז"ל), שהיה איש פשוט, שיסע במקומו לחתונה בצאנז, ויתנהג כמנהג מחותן, לקבל את פני האורחים וכיו"ב[כג], ונתן בידו את מטהו, באמרו, "עם זה תלך לכל מקום, ואל תפחד מאף אחד". כשחזר מהחתונה סיפר להרה"ק מדזיקוב זצ"ל שהיה ללעג ולקלס בעיני החסידים, הרגיעו הרה"ק מדזיקוב ואמר לו, "לא נורא, תזכה לאריכות ימים", ואכן דבריו לא נפלו ריקם, והאריך הלה ימים וחי עד היותו בן תשעים שנה.

לאחר שבת אויפרוף שהתקיימה בעיר דזיקוב, כאשר עמדו לנסוע לצאנז לחתונה, קרא הרה"ק האמרי נועם זצ"ל את בנו רבינו זצ"ל, והורה לו ג' דברים:

א. הגם שנהוג כי במשך החופה, החתן עומד ועיניו עצומות, ומכסה את פניו במטפחת [ב'טיכעל'], עכ"ז אני מבקש ממך לא לגרע מצדיק עיניך, ותביט בפניו של המחותן הק' הרב מצאנז בשעת החופה, כי כבר הייתי עמו ביחד כמה פעמים בחתונות, והשכינה שורה עליו תמיד, ובהאי שעתא דחדוותא, הוא מתעלה לגבהי מרומים ובוער כלפיד אש, וטוב להביט אז בפניו הקדושים והמאירים, ומסוגל ליראת שמים[כד].

ב. בוודאי תשמע בצאנז במשך הזמן, שהחסידים ידברו עלי או על אחד ממשפחתי, אל תענה כלום, 'הזהר והשמר נעם זיך נישט אָן פאַר מיר'. ולאידך גיסא לאחר תקופה כאשר תתחיל להתרגל ותחשוב אולי הצדק עמהם, תראה להתרחק ממחשבה זו, מחמת כיבוד אב.

ג. שיקפיד לאכול פחות מכזית מרור בליל חג הפסח, כמנהג בית אבותיו הק' מראפשיץ ודזיקוב[כה].

וכן ביקש ממנו האמרי נועם למסור דרישת שלום לחותנו הרה"ק מצאנז זצ"ל.

החתן ושושביניו הגיעו לצאנז, והמחותן הרה"ק מצאנז יצא לקבל את פניהם, כי חשב שהרה"ק האמרי נועם בא. כאשר הגיעו העגלות לצאנז, והרה"ק ראה שהמחותן לא הגיע[כו], שאל בכאב, 'ואם הוא נוטר הברית, לא מגיעים לחתונה'[כז].

מדזיקוב זצ"ל בצאנז (עוד לפני החתונה הנ"ל), אמר לב"ג הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זצ"ל נכד הרה"ק מצאנז זצ"ל: "כשם שאין אתה רואה את אזניך, כך אני לא אראה יותר את פני זקינך", וכן היה.

כא ספר 'י"ג אורות', מערכת מרן הרה"ק מצאנז, עמ' עד.

כב ספר 'החכמה מאי"ן' עמ' קנט. בספר 'משמיה דר' תנחום' עמ' צח, כתב שבנו הרה"ק העטרת ישועה זצ"ל נסע לחתונה.

כג הרה"ק האמרי נועם זצ"ל הזהיר לר' משה, שלא יהנה מאומה מהחתונה, ושלח איתו מאכלים ומשקאות שמהם יאכל וישתה, ואמר לו, אפילו 'לחיים' תשתה רק מהיי"ש שאתה מביא מפה.

כד קובץ תרשיש, גליון א דף עט. מפי הרה"ג ר' משה הורוויץ ז"ל הי"ד, בן הרה"צ רבי אברהם צבי זצ"ל מבייטש, ששמע מאביו רבינו זצ"ל.

כה הרה"ק מראפשיץ זי"ע נהג לאכול פחות מכזית מרור, והיה מברך עליו. וכן העיד נכדו הרה"ק מדזיקוב זצ"ל בספרו 'אמרי נועם' (על המועדים ח"ב סימן ג), ודן שם להוכיח דמצד ההלכה הדין כן. בדין זה נטה הרה"ק מצאנז זי"ע מדעת רבו מראפשיץ זצ"ל, ופסק שאין חיוב מן התורה לאכול פחות מכזית, כמ"ש בשו"ת 'דברי חיים' (או"ח ח"א סימן כה).

כו בספר 'שיחתן של עבדי אבות' (ח"א עמ' סה), מובא מהגה"צ רבי אלחנן הייליפרין זצ"ל אב"ד ראדמישלא, שהגאון בעל כוכב מיעקב מהירמלוב זצ"ל סיפר, שהרה"ק מצאנז זצ"ל ניגש אל העגלה, בלא שידע שהרה"ק האמרי נועם זצ"ל לא הגיע להשתתף בחתונה, והושיט את ידו אל תוך העגלה, באמרו 'שלום עליכם מחותן'...

כז ספר 'י"ג אורות' מערכת הרה"ק מצאנז, עמ' עד. בספר 'שיח זקנים' (ח"ג עמ' נט) הובא בשם הרה"ח ר' פנחס באקאן, שהרה"ק האמרי נועם זצ"ל אמר לשליח שיאמר למחותנו הרה"ק מצאנז זצ"ל, כי אינו מתיירא מהקפדתו כי מעולם לא חטא. ענה הרה"ק מצאנז זצ"ל, אזוי זאגט ער, ער האט קיינמאל נישט געזונדיגט, הרי הכתוב אומר 'אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא', והמשיך ואמר, אם כוונתו לחטא הידוע, הלא לא

הנישואין התקיימו בעיר צאנז, ברוב פאר והדר, בהשתתפות הרבה רבנים חסידים ואנ"ש. לפני החופה, התבונן כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זצ"ל על כל הרבנים והסובבים, באומרו שהמסדר קידושין צריך להיות ערליכע איד. וכיבד את הרה"ק רבי ישעי' נפתלי הירץ מדינוב זצ"ל בעמח"ס הנותן אמרי שפר, שיהיה המסדר קידושין, הגם שהיה אז צעיר לימים[כח].

כשהרה"ק מצאנז זצ"ל הגיע לבאדעק"ן, אמר בצער 'אזוי ווייניג מחותנים'. וכוונתו שכאב לו על זה שהאמרי נועם לא הגיע לחתונה[כט].

בליל החתונה, נכנס הרה"ק האמרי נועם זצ"ל לבית מדרשו בדזיקוב, מאוחר בלילה, באבנט חגור על ה'טלית קטן', וכובעו על מצחו, ומקטרתו בידו, ואמר: 'דער מחותן פארברויעט [-פאראַרבעט] יעצט מוראַ'דיג'. והסתובב בבית המדרש הלוך ושוב, ועישן את מקטרתו ומילא את כל הבית עשן. אחר זמן מה הפסיק ואמר: 'שוין, ער פארברויעט שוין נישט'[ל].

רבינו זצ"ל סיפר, שכל מה שאמר לו אביו הק' בא לידו, שכאשר חותנו הק' הגיע אל החופה, קרן אור פניו, והיו פניו הק' בוערות באש להבים, שלא מעלמא הדין, ואכן לא הסרתי את עיני מצורת קדשו. ובשבוע של השבע ברכות שמעתי שמדברים נגד אבי הק', ובער בי להשיב להם, ונזכרתי בדברי אבי והחרשתי. ואחר שישבתי שם זמן מה, התחלתי לחשוב אולי יש צדק בדבריהם, ותיכף נזכרתי בדברי אבי הק' ובאזהרתו[לא].

בנוסף ביקש ממנו אביו הק', שיכנס לאחר החתונה אל חותנו הרה"ק מצאנז זצ"ל, לשאול אותו היכן כתוב בתורה שאסור ליקח בית המזיגה מהחוכר היהודי הקודם. ואכן תיכף לאחר ימי השמחה, בא אל בית חותנו הק' למלא שליחותו, ונעמד ליד פתח חדר קדשו, לקיים מצות כיבוד אב, שביקש לברר לו היכן כתוב שאסור, ופחד להכנס אל חותנו למסור השליחות, ועבר שם גיסו הרה"ק מגארליץ זצ"ל, ודחק בו שיכנס. נכנס רבינו אל חותנו כ"ק מרן רביה"ק מצאנז זצ"ל ושאלת אביו בפיו, השיב לו חותנו כשהוא מחווה באצבעו על לבו הטהור: "יאַך בין די תורה, און אין מיר שטייט עס"[לב].

הגאון רבי דוב בעריש ווידנפעלד מטשעבין זצ"ל בעמח"ס דובב מישרים סיפר, ששמע מאביו הגאון בעל כוכב מיעקב מהרימלוב זצ"ל, שדודו הגאון רבי ישראל הכהן ראפפורט זצ"ל אבד"ק טארנא בעמ"ח שו"ת מהר"י הכהן, השתתף בסעודה באחד מימי השבע ברכות בצאנז, והרה"ק מצאנז זצ"ל השיח לפניו את צערו, על שהמחותן לא הגיע לנישואי בנו.

לאחר זמן נפגש רבי ישראל הנ"ל עם הרה"ק האמרי נועם מדזיקוב זצ"ל, ושאלו לפשר הדבר, במוסרו לו על עגמת נפשו של המחותן הרה"ק מצאנז וצערו. והתחיל להפליג בשבחו ובגדלותו של הרה"ק מצאנז שעה ארוכה, אמר לו הרה"ק האמרי נועם מדזיקוב זצ"ל: "טארנער רב, איר דארפט אונז נישט זאגן וועד דער מחותן איז, דער מחותן איז נשמת רבי יהודה הנשיא, און איך בין..." [והפסיק ולא אמר].

אמר הגאון מטשעבין, שמן הסתם כיוון לומר שהוא בבחינת נשמת רבי פנחס בן יאיר, והתכוון לדברי הגמרא (חולין ז, ב) שגבה טורא בין רבנו הקדוש לרבי פנחס בן יאיר[לג].

יתכן להיות גוטער איד בלי זה.

כח כ"ק אדמו"ר מציעשנוב זצ"ל, קובץ 'תרשיש', גליון א עמ' עט.

כט ספר 'החכמה מאי"ן' עמ' קנט.

ל גליון 'שערי ציון' - באבוב, חודש שבט אדר תשע"ד, בשם האדמו"ר מסטיטשין זצ"ל.

לא מפי הרה"צ רבי אלכסנדר שמואל טייטלבוים זצ"ל מקאלבסוב.

לב מה נפלא לציין בזה למה שכתב הרה"ק מצאנז זי"ע בשו"ת דברי חיים (חו"מ ח"א סימן ה) 'דרכי מעולם שלא לעיין באחרונים לענין דינא, רק כשיש לי איזה ספק, אבל אם הדבר פשוט בעיני, את האחרונים אני הוא'. ושורש הענין מצינו בספה"ק 'דגל מחנה אפרים' (בסוף הספר) וזל"ק: "ראיתי בחלומי, שישבתי אני עם מחותני המנוח מו"ה נחמן [מהורדענקא], בשבת שלוש סעודות אחת, ואמר לי דבר תורה ושכחתי, וזאת אני זוכר, כי זה היה הקדמה ותחילת דבריו, כי האדם כשהוא צדיק הוא מקורב אל התורה, והתורה בו והוא בה, והראיה מפסוק (דברים כב, ט) פן תקדש המלאה וגו' הכרם", עכלה"ק.

לג שלא רצה רבי פנחס בן יאיר להכנס לאכול אצל רבינו הקדוש. ואולי בזה מובן מה שהובא לעיל, שהרה"ק האמרי נועם זצ"ל ציוה לר' משה דער בעקער, שלא יטעם כלום משלחנו של הרה"ק מצאנז זצ"ל, כיון ששלוחו של אדם כמותו ('קו' המאיר לארץ', תולדות האמרי נועם, מחובר לספר 'אמרי

בבית חותנו הרה"ק מצאנז זצ"ל

רבינו נשאר להתגורר בצאנז, ונקשר בעבותות אהבה והערצה לחותנו הק', וכמים הפנים גם חותנו כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע חיבבו ביותר. פעם בעת אשר רבינו דיבר עם חותנו הק', וראה שפיאותיו היו מפוזרות [-צופלאָשקעט], אמר לו חותנו הק' 'מ'גייט נישט אזוי', וסלסל בידיו הקדושות את פיאותיו של חתנו רבינו, ומני אז בכל אימת שיצא רבינו מהמקוה, נסתלסלו פיאותיו כמאליהם[לד].

תקופה קצרה לאחר החתונה, היו לרבינו יסורים חזקים מכאב שיניים, ולא הי' יכול לסבול היסורים, נכנס אל חותנו הק' מצאנז זי"ע ותינה את צערו שיש לו כאב שיניים חזק, ואינו יכול לסובלו. נתן לו רביה"ק מצאנז זי"ע סטירה על לחיו. והוא בהיותו צעיר לימים התחיל לבכות, על מה ולמה נתן לו חותנו מכה על לחיו. לאחר זמן נכנס חותנו הק' אל חדרו לפייסו, ואמר לו כאבי שיניים הם יסורים של אהבה, כיון שאין בכך ביטול השתמשות כמו בשאר אברי הגוף, וכגון כאב רגליים שמעכב ההליכה וכו', ובעת כשהייתי אברך סבלתי מאוד מכאבי שיניים, ולכן הייתי מוכרח להעמיק מחשבתי בלימוד התורה כדי להפיג היסורים, ואם הייתי מפסיק לרגע, לא היה ביכולתי לסבול גודל היסורים. ושאל אותו היכן כואבים לו השיניים, והראה לו רבינו, הכניס הרה"ק מצאנז זי"ע את ידיו הק' והעבירם על שיניו, ומיד נרגעו היסורים. וסיים רבינו שמאז ועד סוף ימיו לא הרגיש כאבי שיניים[לה].

רבינו זצ"ל, עם שהיה צעיר לימים, היה יד ימינו של חותנו הק' מרן הרה"ק מצאנז זצ"ל בהנהגת הבית והחצר, בענין זה מסופר, שהרה"ק רבי צבי אלימלך מבלאזוב זצ"ל בעמח"ס צבי לצדיק, קיבל את הרבנות בבלאזוב אחרי שנסתלק הרב דשם, ועשו איזה הסכם עם הרבנית האלמנה של הרב הקודם, שתקבל סכום כסף מסוים בכל שבוע, והרה"ק מבלאזוב שילם הכל כמובן. אך אחד מהמתנגדים אליו, בא וסיפר להרה"ק מצאנז זצ"ל שהרב החדש אינו משלם לאלמנה את מה שנדברו, והיה להרה"ק מצאנז הקפדה על זה.

בפעם הבאה כאשר בא הרה"ק הצבי לצדיק לצאנז, יחד עם אחיו הרה"ק רבי מאיר יהודה מביקאווסק זצ"ל בעמח"ס אור למאיר, נכנס רבינו זצ"ל בערב שבת קודש אל חותנו הרה"ק מצאנז זצ"ל לסדר סדר העליות של שבת, אמר לו הרה"ק שיתן עליה להרב מביקאווסק, כשאמר לו רבינו שהרב מבלאזוב גדול בשנים ממנו, לא התייחס הרה"ק מצאנז אל דבריו. [על אף שבכל פעם היה הרה"ק מצאנז זצ"ל מכבד את הצבי לצדיק יותר, בהיותו גדול מאחיו הרב מביקאווסק], ורבינו זצ"ל לא הבין מדוע שינה.

נועם' הגדה של פסח, שנת תשע"ו, עמ' רסה).

לד מפי הרה"צ ר' יעקב אליעזר הורוויץ שליט"א אדמו"ר מסטריזוב, וראה ספר 'ארז בלבנון' עמ' רצג.

לה גירסא אחרת: שרבינו זצ"ל סבל מאוד מכאבי שינים, עד שהלך לרופא שיוציא לו השן הכואבת, כאשר סיפרו לחותנו הרה"ק מצאנז זי"ע שעקר שן, התרגז עליו באומרו, כי אבר פנימי אין מוציאים. ומני אז, גם כאשר סבל מאוד על שיניו, לא הוציא שן מהקפדת חותנו הק'.

עט
בני עזאנז
כ"ה ניסן תשפ"ה ✦ יומא דהילולא של מרן רבינו בעל דברי חיים מצאנז זצוק"ל
מהדורת מיוחדת מיוחדת מיוחד

בשבת בבוקר לפני התפילה, נכנס שוב רבינו אל חדרו של חותנו הק', ושוב אמר לו הרה"ק מצאנז שיתן עליה להרב מביקאווסק, וגם כאשר חזר רבינו והזכיר לו שהרב מבלאזוב גדול יותר, נשאר הרה"ק בשלו. מיד הבין רבינו זצ"ל שיש דברים בגו, ושכנראה חותנו מקפיד על שלא שילם כסף לאלמנה כמדובר, ועל אף שהיה אברך צעיר הכניס עצמו בין ראשי ההרים, ורץ תיכף ומיד אל הרב מבלאזוב, וסיפר לו הדין ודברים עם חותנו, ויעץ לו לסור למעון הקודש ולסדר הדברים טרם יהיה מאוחר, וקיבל הרב מבלאזוב את עצתו, ובא יחד עם אחיו הרב מביקאווסק אל הרה"ק מצאנז עוד לפני התפילה, והוכיח לרביה"ק מצאנז ששילם הכל לאלמנה, והבטיח שכן ידאג גם כן הלאה שלא יחסר לה כלום. כיון ששמע כך מרן הרה"ק מצאנז, אמר "אזוי, מ'פאלגט די תורה, נו תכבדו את הרב מבלאזוב", והאיר לו פניו הק'.

פעם נצרכה הרבנית מצאנז ע"ה לסכום כסף עבור הבית, ובקשה מבעלה הק', שענה לה שאין לו פרוטה, כידוע שהיה מחלק כל אשר לו לצדקה. באותו זמן נתכבד הרה"ק מצאנז זצ"ל בסנדקאות בעיר הקרובה, ביקשה הרבנית מהגבאים ומאנשי הבית, שהיות שבשמחת הברית בוודאי יתנו כסף לבעלה הרה"ק, יראו שבדרך הביתה, לא יתנו לגשת אל בעלה עניים ונצרכים שיבקשו ממנו את הכסף, ממילא ישאר הכסף אצלו, ויהי' לה ממה לקנות דברים הנצרכים לבית.

וכן הוי, כאשר חזר רביה"ק מצאנז אל ביתו, והרבנית שמעה מהגבאים שאף אחד לא ניגש אליו בדרך, ניגשה תיכף ומיד אל בעלה הק', וביקשה ממנו כסף. ענה לה הרה"ק מצאנז זצ"ל, שהם היו 'גאנץ מילדע מחותנים' [היינו שלא נתנו בנדיבות], ומנה כמה נתן כל אחד, וסך הכל היה רק סכום של 5 רובל, אך על שתי אנשים הי' לו חשש שהם מחללי שבתות, ולא רצה ליהנות מהם, וחשב לעצמו לזרוק את מטבעותיהם. אך בנתיים, כאשר ביקש באמצע הדרך לעצור בצד, ונכנס אל תוך היער, הבחין שהתערבבו שתי המטבעות עם כל שאר המטבעות, ממילא השליך את כולם.

בשמעה זאת, ביקשה הרבנית ע"ה מרבינו זצ"ל, שיסע אל היער, ויקח את הכסף משם בעבורה. ואכן נסע רבינו לשם עם המשמש, ומצא שם מטבעות על הארץ, אך הפלא ופלא, שבחשבון סכום כל המטבעות, נמצא הסכום שנקב רביה"ק מצאנז, חוץ משתי המטבעות שהיו חסרים, מאלו שלא רצה לקבלם[לו].

כידוע היה כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע דבוק בעולמות העליונים, עד שלעיתים לא ראה והכיר את הסובבים אותו ובפרט בימי זקנותו. פעם נכנס רבינו אל חותנו הרה"ק מצאנז זי"ע, וכאשר עמד לפניו, שאלו חותנו 'מי אתה'? אמר לו רבינו: 'הלא אני חתנו של הרבי'. שאלו הרה"ק מצאנז, 'של איזה רבי'. השיב רבינו: 'של הרבי מצאנז'. שאלו שוב חותנו. החווה רבינו באצבעו 'הרבי היושב כאן'. וכך נמשך המשא ומתן זמן מה, עד שבקושי הצליח להסביר ולהודיעו מי הנו[לז].

פעם אחת היה רבינו זצ"ל אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל, ונסובה השיחה על עבודת הקודש של חותנו הק' כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זצ"ל, וביקש הרה"ק מבעלזא שיתאר בפניו את עבודתו הנשגבה של כ"ק מרן הרה"ק מצאנז בטבילה במקוה, ורבינו זצ"ל שהיה לו כשרון גדול לתאר היטב את תנועותיו ועבודתו של חותנו הק', תיאר בפני הרה"ק מבעלזא איך שהיה מקבל עליו ד' מיתות בעת הטבילה וכו' כנודע, והרה"ק מבעלזא נרעש עד מאד מגודל העבודה, וכלתה נפשו מרוב התפעלות, ובתוך כך שאל את רבינו, מה הוא הרגיש בשעת מעשה. השיב לו רבינו זצ"ל בלישנא דחכמתא כדרך אבותיו: כשהייתי ב'מקוה' כזה, וידעתי שהוא אינו בזה העולם כלל, הייתי ניגש לבגדיו ונוטל משם כסף להרבנית והחזקת הבית[לח].

אך לא להרבה זמן זכה רבינו ליהנות משלחן המלך, ולהתדבק בחותנו הק', כי קרוב לשנתיים אחר חתונתו

לו גליון 'בנות ציון - באבוב', חודש שבט אדר תשע"ח, מפי הגה"צ רבי צבי הורוויץ שליט"א אדמו"ר מסטריזוב, בשם אביו הגה"צ רבי חיים שלמה הורוויץ זצ"ל אדמו"ר מסטריזוב.

לז מפי האדמו"ר מצאנז קלויזענבורג זצ"ל, בשיעור חומש רש"י פרשת ואתחנן תשכ"ד.

לח גליון 'בצילא דמהימנותא' (צאנז קלויזנבורג), ערב סוכות תשע"ו, מפי כ"ק אדמו"ר מבאבוב שליט"א, ששמע מהרה"ק רבי יענק'לע מפשעווארסק זצ"ל.

ביום כ"ה ניסן שנת תרל"ו לפ"ק נסתלק רבן ומאורן של ישראל כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע[לט].

בבית אביו האמרי נועם מדזיקוב זצ"ל

אחר פטירתו של חותנו הק', עבר רבינו לגור בדזיקוב להיות סמוך ונראה אצל אביו הק'[מ].

אחר הסתלקותו של הרה"ק מצאנז זצ"ל, אמר הרה"ק האמרי נועם זצ"ל: "יעצט מיינט מען מיך...". וכמה פעמים רימז שאין לו כבר מה לחפש בעלמא הדין. ואכן מעט יותר משנה מפטירת הרה"ק מצאנז זצ"ל, נסתלק האמרי נועם זצ"ל. פעם כאשר הרבנית טילא היתה בדזיקוב אצל חותנה האמרי נועם זצ"ל, שאל אותה 'און יעצט וואָס וויל דיין טאַטע פון מיר האָבן?', וכוונתו שמחותנו הרה"ק מצאנז יש לו טענות עליו, ומזמין אותו לדין תורה בשמים, והוא פלא.

בערב ראש חודש ניסן, כמה חדשים לפני שנסתלק הרה"ק האמרי נועם זצ"ל, הלך אל בית החיים לציונו הקדוש של אביו הרה"ק רבי אליעזר'ל מדזיקוב זצ"ל, בלויית בנו רבינו זצ"ל שהיה אז כבן תשע עשרה שנה. בהיותו בתוך האוהל, השתטח על הארץ, כשהוא מודד לעצמו מקום קבורה, אבל לא סמוך ליד ציון אביו הק' שהיה שם מקום פנוי, אלא פנה הצידה בשורה השניה. המחזה היה נורא, וכשראה בנו רבינו כן פרץ בבכי'. כדי להרגיעו, אמר לו אביו, 'אינני מתכוון לעכשיו, אני מתכוון לעוד יובל שנים'. אך רבינו שמר בלבו את הדבר.

כעבור שלשה חדשים ביום ח' תמוז שנת תרל"ז לפ"ק, נסתלק הרה"ק האמרי נועם זצ"ל, ומנו"כ באוהל אביו הק' בדזיקוב, ועל פי דברי רבינו טמנו את ארון הקודש באותו מקום שמדד לעצמו[מא].

בצל הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זצ"ל

באחד השנים חלתה זו' הרבנית טילא ע"ה, ונסעו אל דודם הרה"ק רבי משה מראזוואדוב זצ"ל לפעול ישועה עבורה, יעץ להם הרה"ק מראזוואדוב לנסוע לבעלז, אל הרה"ק מהר"י מבעלזא זצ"ל.

בבואם לבעלזא, נכנסו אל הקודש פנימה, והרה"ק מבעלז כבדם בכבוד גדול, וציווה שישארו אצלו זמן מה, ואמר, "הרי אני חייב הכרת טובה לאביה הרב מצאנז, כי כשאחותי היתה זקוקה לטובה, גמל לה הרב מצאנז חסד, על כן אני חייב לו הכרת טובה, ואגמול חסד לבתו". [וכוונתו על אחותו הרבנית מרת איידל ע"ה (בת הרה"ק שר שלום מבעלז זצ"ל), אשת הרה"ק רבי איציקל מבראד זצ"ל, שחלתה פעם והובאה להתרפא אצל כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע, שפעל ישועה עבורה[מב]].

במשך כל הזמן ששהתה הרבנית ע"ה בבעלזא, ציוה הרה"ק מבעלזא שתבוא בשבת קודש וגם בימי שני וחמישי לעזרת הנשים, בכדי שתשמע קריאת התורה[מג].

פעם כאשר נכנסה אל הרה"ק, שאלה אותו הרבנית ע"ה איזה שאלה הנוגעת להתקשרות לצדיקים מדור הקודם. אמר לה הרה"ק, 'מיר האָבן בקבלה, אז מ'רעדט נישט מיט ווייבער קיין חסידות'.

בכל ליל שבת שלח הרה"ק מבעלז יין משיירי קידוש וחלה מפרוסת המוציא, שיתנו להרבנית ע"ה, כאשר הביאו לה קערה עם שיריים, לא טעמה הרבנית ע"ה, באמרה שאינה אוכלת שיריים מרבי חוץ מאביה הק'.

כאשר ביקר פעם רבינו זצ"ל בבעלזא, נזדמן לו

לט מסופר שמחותנו הרה"ק האמרי נועם מדזיקוב זצ"ל, ישב על שולחנו בחול המועד מועד פסח שנת תרל"ו במסיבת חסידיו ואנשי שלומו, ולפתע נכבה נר על שולחנו, ונרעד מזה האמרי נועם מאוד, ושלח להוודע מה חדשות בצאנז. ונודע שהרה"ק מצאנז זצ"ל התעלף באותו שעה, ואח"כ הוטב המצב. ואמרו בשמו או שאמרו כן חסידים, שבעצם התחילה ההסתלקות בחול המועד פסח, רק בכדי שלא תבוטל שמחת החג, איחרו ההסתלקות לכמה ימים אחר החג (ספר 'שיחתן של עבדי אבות', עמ' עב).

מ לפי רשימת אוכלסין של העיר דזיקוב משנת 1880 - תר"מ, מופיע שם רבינו ומשפחתו, ושם נולד לו בנו הגה"צ ר' אלטר אליעזר זצ"ל בשנת 1879, ובתו הרבנית תרצה ליבערמאן ע"ה בשנת 1880.

מא ספר 'החכמה מאי"ן', עמ' קיא.

מב מסופר שבהגיע חג הסוכות, ציוה כ"ק מרן הרה"ק מצאנז שיבנו עבורה סוכה קטנה, עם חלון שנפתח לתוך סוכתו, ובכל יום מימות חהג, היה שולח לה את הד' מינים שלו שתברך עליהם, אע"פ שהקפיד שנשים לא יאכלו בסוכה, ולא יטלו ד' מינים כדעת החכם צבי ('זרעא קדישא' עמ' שיג).

מג גליון 'אור הצפון' - בעלזא, גליון מד.

ללכת יחד עם הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זצ"ל להשתתף בסעודת ברית מילה שהתקיימה בעיר. והנה בעברם סמוך לבית הכנסת, תוך כדי הילוכם, הבחין רבינו בנקב שהי' בכותל הצפוני של בית הכנסת בלתי מתוקן. ופנה בתמיהה אל הרה"ק מהרי"ד זצ"ל, שהיה גם בין ההולכים, מדוע ישנו נקב בקיר, ואין מי שישים לב לתקנו.

נענה הרה"ק רבי יהושע, דע לך, כי בעת אשר זכה אבי זצ"ל לברך על המוגמר, ולחנוך את בית הכנסת שבבעלזא, הגיע הרה"ק רבי שמעון מיערוסלוב זצ"ל, שכבר היה באותם הימים סגי נהור רח"ל, לפיכך הוליך אותו אבי במבואות בית הכנסת, והיה רבי שמעון ממשמש בידיו הק' את הכתלים בחביבות, ומכריז 'גוט גוט'. לפתע נעצר במקום אחד, ועמד משתומם מבלי לומר מאומה, הבין אבי זצ"ל את כוונתו, ואמר לו, 'בעת שעסקו הבונים בבנין חלק זה, לא הייתי בביתי, ולא השגחתי על העבודה'. ואת החלק הזה, יתקנו רק בעת שיבוא משיח צדקנו במהרה. סיים הרה"ק רבי יהושע זצ"ל, 'אם אבי זצ"ל אמר שמלך המשיח יתקן את המקום הזה, איך אוכל לגעת בו'[מד].

פעם כאשר שבת רבינו זצ"ל בבעלזא, הגיע גם גיסו הרה"ק משינאווא זצ"ל לרגל שמחה בבית בנו הרה"ק מציעשנוב זצ"ל, וכיבדו את רבינו זצ"ל להתפלל תפילת שחרית לפני העמוד. כאשר סיים תפילת שמונה עשרה, התעורר אצלו ספק, על מי להמתין להתחלת חזרת הש"ץ, האם לגיסו הגדול הרה"ק משינאווא זצ"ל, או להרה"ק רבי יהושע מבעלזא זצ"ל המרא דאתרא. התחכם רבינו, ופשט את טליתו והניחו על העמוד, ויצא החוצה לזמן מה. וכשחזר, כבר סיימו שני הצדיקים את תפילתם, והתחיל חזרת הש"ץ[מה].

בעת ששבת רבינו זצ"ל בבעלז אצל הרה"ק רבי יהושע'לע זצ"ל, נסובה השיחה על חותנו הק' הרה"ק מצאנז זצ"ל, ובתוך הדברים ביקש ממנו שיספר הנהגות מחותנו.

סיפר רבינו זצ"ל, שפעם כאשר התעורר חותנו הרה"ק מצאנז זצ"ל משנתו, והתחיל לומר 'מודה אני לפניך מלך', חזר כמה וכמה פעמים על תיבת 'מלך', והראה באצבעו כמבקש שיביאו לו משהו. והביא המשמש גמרא, הרה"ק מצאנז ישב על מיטתו ללמוד גמרא עם תוס' כמה שעות, ורק אח"כ המשיך 'מלך חי וקיים וכו'. וכאשר סיים רבינו לספר, נענה הרה"ק מבעלזא: 'נו, דער צאנזער רב, אנן מה נעני' אבתריה'[מו].

בצל דודו הרה"ק רבי משה מראזוואדוב זצ"ל

לאחר פטירת אביו הרה"ק האמרי נועם זצ"ל, היה בנו רבינו אברך צעיר לימים, בא הרה"ק האמרי נועם בחלום הלילה אל אחיו הרה"ק רבי משה מראזוואדוב זצ"ל, ואמר לו שבנו רבינו יגיע בקרוב אליו, וביקש ממנו שידריך אותו, בנתיבות עבודת השם, כי הוא נפטר בעודו צעיר ולא הספיק בידו ללמדו.

באותו שבת הגיע רבינו זצ"ל לשבות בצל דודו הק' בראזוואדוב. ורבי משה'לי קירב אותו מאוד, ולמד איתו ומסר לו הדרכות ישרות. אחרי הרבה שנים סיפר רבינו, שבין הדברים שדודו הרה"ק מראזוואדוב הורה לו אז, היה לא לדבר שום דיבורי חול לפני תפילת שחרית[מז].

רבינו זצ"ל היה חסיד אדוק של דודו הרה"ק רבי משה מראזוואדוב זצ"ל, ואף נסע אליו עם בנו הרה"צ ר' אלטר אליעזר זצ"ל, כשהגיע לעול המצוות, שיניח לו תפילין.

פעם אחת אמר אחיו הרה"ק רבי יהושע מדזיקוב זצ"ל אל חתנו של רבינו הרה"צ רבי ישכר בעריש היילפרין זצ"ל אבד"ק בייטש: "דיין שוועד [ה"ה רבינו זצ"ל] האט אויך געקענט האָבן אַן עולם אזוי ווי איך, אין אזוי ווי דער פאקשעוויניצער רב (שלשתם הרה"ק העטרת ישועה זצ"ל, רבינו זצ"ל, והרה"ק רבי יחיאל מפאקשעווניץ זצ"ל, היו בני הרה"ק האמרי נועם מדזיקוב זצ"ל), נאָר ער האט געוואָלט שטיין אונטער די טיר פונעם פעטער [הרה"ק מראזוואדוב], הערן

מד ספר 'דובר שלום', אות יא

מה רבינו זצ"ל סיפר פעם עובדא הנ"ל, וסיים בצחות: 'כ'האב נישט געוואוסט אויף וועמען צו ווארטן, האב איך געטון די עצה, און אזוי האבן ביידע געווארט אויף מיר'.

מו גליון 'שערי ציון' - באבוב, ניסן אייר תשע"ה.

מז מפי אדמו"ר מסטיטשין זצ"ל.

ווי ער זאגט זוהר"ימח.

רבנות בייטש

לערך בשנת תרמ"ג לפ"ק[מט] נתקבל רבינו זצ"ל לכהן כרב בעיירת בייטש, השפעתו על בני העיר ובפרט על הדור הצעיר היתה גדולה מאוד, זכה להפוך את העיר למקום של תורה וחסידות, בחכמתו הרבה הדריך את בני העיר על כל צעד ושעל, ותושבי העיר נמשכו אליו כאבן שואבת. וכרועה נאמן לעדת צאן מרעיתו, היה יוצא ובא לפניהם, הרחיב את גבולי הקדושה והרים את קרן התורה והדת על תילה, גדר גדר ועמד בפרץ, טפח וריבה את קהילתו.

רבינו היה מקבל כל אדם בסבר פניו יפות, ואור מיוחד של חן ופקחות היה נסוך תמיד על פניו. הי' מדבר בחכמה כדרך אבותיו הק', ובענוות חן ודרכי נועם היה מעורר ומדריך את לב העם, וחכמתו היא שעמדה לו גם במערכותיו נגד פורקי העול המתחדשים, אשר בקשו לפרוץ פרצות בכרם בית ישראל, ובתבונה יתירה ולשון חכמים היה משפיע על צעירי הצאן הנמשכים אחריהם לבל יפלו ברשתם אשר טמנו להם.

בקדושתו של אהרן

רבינו היה משכמו ולמעלה גבוה מכל העם, נועם פניו המאירות הפיקו

מח ספר 'שיח זקנים', ח"ו עמ' קנח.

מט בשנת תרמ"ד כבר מופיע רבינו בפרענומראנטן כרב בעיר בייטש, והגה"צ רבי משה לייב מסטריזוב זצ"ל שהי' קודם אבד"ק בבייטש, בשנת תרמ"ב הי' עדיין בבייטש, ובשנת תרמ"ג כבר הי' בסאסוב, נמצא שבשנים אלו בין תרמ"ג לתרמ"ד הגיע רבינו לכהן פאר בעיר בייטש.

הוד והדר, זיו אור שמחת פניו ולבו הקרין לסובבים[ג]. גדולים וצדיקים דיברו בהתפעלות על קלסתר פניו וקירון עור פניו הקדושות, הגאון רבי שאול בראך זצ"ל אבד"ק קאשוי התבטא בפני בני ישיבתו, כי פניו הקדושים של הרב מבייטש מאירים, וניכר עליו שחי בקדושה ובטהרה[נא].

ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם בשבתות וימים טובים, היה משפיע מקדושתו של אהרן, וישא אהרן את ידיו להעלות תפילות ישראל אל אביהם שבשמים, תפילותיו היו לשם דבר, הי' מחונן בקול אדיר, והתפלל בשאגת ארי, זקני העיר מעידים, שכאשר רבינו זצ"ל ניגש לפני התיבה בראש השנה, ושאג בקול גדול "המלך", היו יכולים לשמוע שאגתו מקצה העיר ועד קצהו. או באמירת ה'הושענות' בחג הסוכות כשאר כל הקהל עמדו מסביבו לראות את עבודת קדשו.

עבד עבודתו עבודת הקודש בהתלהבות, בפרט בימים הנוראים, בשעת התפילות בעת עמדו להתחנן על עמו, כמו בשעת אמירת ה'עבודה' ביום הכיפורים, כאשר היה לבוש עם הקיטל של חותנו הק' הרה"ק מצאנז זצ"ל, והיה נראה ממש ככהן גדול בעבודתו. וביותר בשמחת תורה, כאשר רקד ה'הקפות' בהתפשטות הגשמיות עד כלות הכוחות, בנוסח אבותיו הק'.

נותרה בידינו עדות כתובה על עבודת הקודש בעת ההקפות שרשם לזכרון אחד מיוצאי העיר[נב]:

"מי שלא ראה את הריקוד הקדוש שלו בשעת ה'הקפות' בשמחת תורה, לא ראה התלהבות כזאת מימיו. זה היה ממש התפשטות הגשמיות וייחוד הנשמה עם קונה. עטוף בטליתו הגדולה שהיתה מופשלת על כתפיו היה כמו מרחף באויר, ההתלהבות היתה עולה מרגע לרגע ממש עד כלות הנפש, כשהוא שר בלווית כל הקהל את הניגונים והזמירות בנוסח ראפשיץ, עוד אני זוכר את חדוות המצווה שתקפה את הזקנים ותלמידי החכמים בשעת ההקפות של הרב זצ"ל, כשדמעות גיל נוצצות בעיניהם ושלטה אווירא ממש כבשעת שמחת בית השואבה בזמן המקדש".

לפני הימים הנוראים, היה נוהג רבינו זצ"ל להכניס כוח ומוח גם בהכנת סדר נוסח התפילה, עם הניגונים שיזמר בעת אשר יעבור לפני התיבה, לעיתים היה מזמר ניגונים חדשים מבית מדרשו של אחיו הרה"ק בעל עטרת ישועה זצ"ל, והיה מקפיד מאוד שיהא הכל מדויק על מכונו, כל תיבה בהגייתו וכל זמר בתנועתו, והיו בניו וחסידיו עומדים כגורן סביב לו ולומדים פרק בשיר, והיה הדבר לפלא.

עד שפעם פתח רבינו צוהר לתיבה, והסביר עומק הענין, שהרי ידוע כי יש ג' בחינות עולם שנה נפש, והמקום המקודש ביותר בעולם הוא בית קודש הקדשים, ובשנה הזמן המקודש ביותר הוא יום הכיפורים, ובנפש הוא הכהן גדול, ולזאת כאשר נכנס הכהן גדול בעצם יום הכיפורים לתוך קודש הקדשים, אז נעשה תיקון בעולם שנה נפש על צד המובחר, ולזה היה צריך הכהן הגדול להכין ולהפריש את עצמו בקדושה של מעלה, להיות מוכן ומזומן כראוי וכנכון, ושיהא מכיר ורגיל בעבודה.

והיות שאין לנו לא כהן בעבודתו, ולא בית המקדש על מכונו, נתן לנו הקב"ה מתנה נפלאה, שתהא תפילתנו חשובה ומקובלת כאילו הקרבנו הקרבנות במועדו ובמקומו, וקיבלנו מאבותינו ורבותינו סדר הנוסח והניגונים בתפילה, והוא חלק גדול בסדר העבודה, ויסודתם בהררי קודש, כאשר כיוונו משרתי השם עם כוונות ויחודים נוראים בכל תנועה ותנועה, לכן אף אנו בדרכם צריכים להכין את עצמנו לימים הנוראים הממשמשים ובאים בהכנה דרבה, ולעבור על נוסח התפילה שיהיה במדויק כראוי וכנכון[נג].

סיפר אחד ממקורביו, שהיה לו שיעור קבוע עם רבינו במשך השנה, וכאשר הגיעו ימי חודש אלול,

---

ג פעם אחת נסע רבינו זצ"ל על הרכבת, והיה לו קרון מיוחד בשבילו - "סעפעראצקע"ס", כאשר שמעו נוסעי הרכבת שה'וואנדער ראבינער' יושב שם, עמדו בתור להכנס לקרון של רבינו, לחזות בנועם זיו פניו הק' (מפי נכד רבינו זצ"ל הרב יונה שיינפעלד נ"י).

נא ספר 'שאול בחיר ה", עמוד נ-נא.

נב ספר 'זכרון בייטש', עמ' 36.

נג מפי הרב יונה שיינפעלד נ"י, ששמע מהרב אברהם יהושע ליבערמאן ע"ה, בן הרה"ק רבי חיים הלוי ליבערמאן זצ"ל חתן רבינו זצ"ל.

נפלה עליו יראת הכבוד מרבינו ולא ידע מפני מה. וכאשר היה רבינו נכנס לבית המדרש לתקיעת שופר, ופתח הדלת ואמר 'למנצח', אחז בו פחד גדול שאין לשער, וכך היה מדי שנה בשנה. פעם עלה בדעתו להתבונן מה עושה רבינו בחדרו לפני תקיעת שופר, והחביא את עצמו שם. ושמעו מתחנן ואומר: רבוש"ע בניך שלחוני להעתיר בעדם, ולהיות סרסור בינם לבינך, מה אני, מה חשיבותי?! איך אני עורך הימים?! איך אני עורך הלילות?! ואיך אני עורך השבתות?! וכך חישב כל יו"ט ויו"ט בפני עצמו.

שוב אמר: אלא מאי, בזכות אבי זצ"ל, בזכות זקני הרבי ר' אליעזר [מדזיקוב], וזקני הרב מראפשיץ, וחותני הרב מצאנז. וכן פירט שמות של עוד צדיקים. ותוך כדי הזכרת שמותם אחז בחפצים של הצדיקים ההם. לבסוף אמר: ובזכות סניגורם של ישראל רבי לוי יצחק בן שרה סאשע. אבער איך אליין בין דאָך גארנישט...' ופרץ בבכי מר, ואז פנה אל הבית מדרש, פתח הדלת וזעק: 'למנצח לבני קרח'...[נד].

בשמיני עצרת ושמחת תורה נהג רבינו לערוך ההקפות, יום אחד בנוסח ראפשיץ, ויום אחד כמנהג צאנז[נה].

במקום גדלותו שם אתה מוצא ענותנותו, כפי שאנו רואים בין השיטין ממה שסיפר רבינו בעצמו, שפעם כאשר היה בצאנז אצל חותנו הק' יחד עם גיסיו הרה"ק משינאווא זצ"ל והרה"ק מגארליץ זצ"ל, והביאו להם שני כסאות לשבת ליד השלחן, ואילו בשבילו לא הביאו כסא, בתחילה היה תמוה קצת בעיניו. בסוף הסעודה כאשר הכניסו את הצימעס, ביקש הרה"ק משינאווא שיכניסו בשבילו תפוח שלם לברך 'בורא פרי העץ', כי חשש על ברכת פירות מבושלים, ואחיו הרה"ק מגארליץ הורידו מעם השולחן, כי אביהם הרה"ק מצאנז זי"ע בירך על הצימעס. אמר לו הרה"ק משינאווא 'אחי, אני מתכוון רק לשם שמים'. ענה לו אחיו הרה"ק מגארליץ, 'גם אני מתכוון רק לשם שמים'. וסיים רבינו זצ"ל בענותנותו, שאז הבין למה לא הכינו כסא גם בשבילו, כי הוא רחוק ממדריגה זו...

לרוחב חכמתו ובינתו, היה רבינו גם מושלם בחכמת הנגינה [כדרך בית דזיקוב]. פעם ישב רבינו בבא"ן סטאנצי"ע [תחנת רכבת], וכדרך מקומות אלו, הי' שם רעסטראנט"ן ואנשים שניגנו על כלי שיר, ואחד מהבעלי כלי זמר הי' מנגן איזה ניגון בתנועה שאינה מדוייקת. שלח רבינו את משמשו, להגיד לו שישנה את הטאָן, כי בחושו המיוחד לנגינה, שמע ממרחק שהוא מזייף שם בניגון, הגם שלא הכירו[נו].

פטירת זו' הרבנית טילא ע"ה

הרבנית נחלשה מיום ליום, והיתה מוטלת במיטתה, ובאחד מימים אלו הגיעה אשה מבנות העיר, ובקשה מבני המשפחה שצריכה להכנס אל הרבנית בדחיפות. וכאשר אמרו לה שהרבנית חלשה מאוד, ואי אפשר להכנס אצלה, התחילה לבכות, שהיא כבר כמה שנים אחר חתונתה, ועדיין לא זכתה בפרי בטן, וברצונה לקבל ברכה מפי הרבנית.

לשמע הבקשה הכניסוה אל הרבנית. וכאשר סיפרה את מר לבבה לפני הרבנית טילא ע"ה, הראתה הרבנית על ראשה, והתכוונה לומר שתקבל על עצמה יותר צניעות בכיסוי ראשה, ותוושע. האשה קיבלה על עצמה חיזוק בענין זה ובזמן קצר נושעה[נז].

בימיה האחרונים היתה לה חום גבוה, ודיברה דיבורים שלא הבינו את פשרה, באמרה "מ'וועט נאך דאַרפן ברעכן וועגט פאר מיר". וחשבו שמדברת כן מרוב חום מחמת מחלתה. ולאחר פטירתה, כאשר רצו לקברה ליד אוהל אביה הק' בצאנז, היה המקום צר, ולא היה מקום פנוי אצל האהל, עד שהיו צריכים לפרוץ ולהוריד חלק מהקיר של האוהל, ולפנות מקום כדי לקברה, וחלק מקברה הוא מתחת לעובי כותל האהל. אז הבינו פשר הדברים

נד ספר 'נזר הקודש', עמוד קסג, מפי הרה"ח ר' יצחק הערשלאג, *ששמעו מאביו הרה"ח הישיש ר' אבוש הערשלאג ז"ל, בן ר' יצחק שנור - הערשלאג ז"ל, שבדידי' הוי עובדא.*

נה מפי הרב שמואל יוסף הלפרין שליט"א, מבני ברק.

נו מפי הרה"צ ר' ליבוש הורוויץ מסטריזוב שליט"א.

נז מפי הרבנית מ. שיינפעלד ע"ה, בת הרה"צ רבי ישכר בעריש הלפרין זצ"ל אבד"ק בייטש, חתן רבינו זצ"ל - *ששמעה מבתה של בעלת העובדא, שנולדה אז.*

שאמרה "מ'וועט דארפן ברעכן וועגט פאר מיר".

[כפי הנראה הוא כותל המזרחי אחורי מצבת מרן הדברי חיים, ובעת שנתחדש האוהל ע"י וועד 'בוני צאנז' בשנת תשע"ט בעבודת חיזוק וביצור כותלי האוהל נמצא כמה מטות של צורת קבר שנבנו תחוב ממש בתוך כותל המזרחי ועיין בהערה[נח]].

הרבנית טילא ע"ה נסתלקה בדמי ימיה בהיותה רק בת ל"ו שנים, ביום י"ט כסלו שנת תרנ"ה לפ"ק, ומנו"כ בעיר צאנז ליד אהל אביה הק'[נט].

בזיווג שני נשא רבינו את הרבנית פרומט ע"ה[ס] בת אחיו גדול הרה"ק רבי נפתלי חיים מדזיקוב זצ"ל, חתן הרה"צ רבי משה אונגער זצ"ל מצפת [בן הרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זצ"ל, וחתן כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע].

ביקש רבינו לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזה של המלחמה הנוראה, כאשר בשנת 'תרע"ד הארץ', פרצה מלחמת העולם הראשונה, והרבה מערי גאליציא נחרבו, אז נאלץ רבינו לקחת את מקל הנדודים, וברח מגאליציע יחד עם אלפי בני ישראל. [ויש לציין דבר פלא, שבעת המלחמה כאשר הפציצו את העיר בייטש, נפל באמב"ע על ביתו של רבינו ונשרף כליל[סא], ולא שלטו בו ידי זדים אשר התנחלו באחוזת בני ישראל בשנים המאוחרות, ונשאר חרב והי' נקרא בפי כל 'דעם רב'ס פלאץ'].

בדרך נדודיו הגיע לעיר סיקסא באונגארן, ונתעכב שם זמן מה. לאחר תקופה עבר לעיר קאשוי שהיתה אז מקום פליטה להרבה גולי גאליציע, וקבע שם מושבו[סב]. שם המשיך בהנהגותיו הקדושות בהתלהבות,

---

נח מפי הרה"ג רבי יעקב פעלדמאן שליט"א, ששמעו מפי ש"ב הרבנית חי' טילא תאומים ע"ה מלאנדאן, נכדת רבינו זצ"ל. והוסיף, ששמע מחותנו הרה"צ ר' שלום הורוויץ זצ"ל מבייטש, שבילדותו היה רגיל לבוא בכ"ה ניסן להיארצייט בצאנז, וכשהאוהל היה מלא עם אלפי אנשים שבאו לשפוך צקון לחשם, והיו עומדים צפופים ליכנס אל הקודש פנימה אל ציון המצוינת, היה מטפס על גבי מצבת זקינתו הרבנית טילא ע"ה, ומהמצבה טיפס לחלון שהיו פתוח להאהל, ודרכו דחק עצמו פנימה אל תוך האוהל, ע"כ.

ועיין בקובץ 'בוני צאנז' - קובץ ה' תשע"ח עמ' פא, שיש לשער שמדובר במזרחו של האהל [היינו אחורי האהל], דמאחורי המצבה של הרה"ק מצאנז זי"ע הי' חלון כמוזכר בספר פני המים (עמוד יג), וכן נראה בעליל בתמונה עתיקה מלפני המלחמה שאכן היה חלון אחורי מצבת רבינו.

נט כתוב בספר 'חמדה גנוזה' (עמ' רנו), כשישב הרה"ק מגארליץ זצ"ל שבעה באבילות אחר אחותו מבייטש ז"ל, לא היה מניח תפילין דרבינו תם, ואף כאשר שאלו אותו שהרי כתבו הפוסקים שצריך להניח, לא חזר בו ולא יניח. [ומקורו מהאריז"ל הובא בבאר היטב (או"ח סימן לח ס"ק ה), דתפילין דר"ת הם נגד מוחין דחכמה, ובימים האלה מסתלקים מוחין דחכמה].

ס בזיווג ראשון נשאה להגה"צ רבי פנחס נתן סאפרין מרודיק זצ"ל, בן הרה"ק רבי אליעזר צבי מקאמארנא זצ"ל בעמח"ס דמשק אליעזר ובן ביתי ושא"ס. [כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זצ"ל אמר לו על ספרו 'אור עינים': "עיינתי בספרכם וראיתי בו כמה דברים נחמדים הנצרכים לבעלי נפש דקדושה, ואבקש מכם להדפיס זה הספר בקרוב, כי העולם צריך לו"].

סא במכתב עת שיצא בארה"ב באידיש (ח' טבת שנת תרע"ו) מובא זעקתו של רבינו זצ"ל: "די רוסען זיינען געווען אין בייטש, האבען זיי פערברענט דעם רבין'ס הויז, און אויסגרויבט אלעס פון שטוב. אין זיין בריעף קלאגט זיך דער רבי, אז ער איז געבליבען בעירום ובחוסר, און האט ניט קיין ברויט פאר זיינע בני בית".

סב בספר 'יפה שיחתן' (ח"ג עמ' קסח) סיפר הגה"צ ר' אלחנן היילפרין זצ"ל, שהרה"ק ר' מרדכי מנאדבורנא זצ"ל שהה פעם בעיר קאשוי בחג הפסח, ואז עדיין לא היתה העיר מיושבת כל כך, ובעת אמירת ההגדה, בהזכירו את התנאים שהיו מסובים

אלע אייערע נסיעות
האבן איין ענטפער:
פלען
איט רייט!
Plan it Rite
845.678.3555
www.planitrite.com
sales@planitrite.com

היה לו בית מדרש משלו, ושם ערך שלחנותיו הטהורים בכל שב"ק ויו"ט.

הגאון רבי שאול בראך זצ"ל אבד"ק קאשוי, הלך הרבה פעמים בליל שבת קודש אל שלחנותיו יחד עם תלמידיו, ליהנות מזיו השכינה.

גם הרה"ק רבי חנה מקאלאשיץ זצ"ל הי"ד, אשר תקע אהלו בעיר בזמן מלחמת העולם הראשונה, היה מגיע מפעם לפעם עם כל תלמידיו וחסידיו לשולחנו של דודו רבינו זצ"ל. ואף בחג השבועות, כאשר באו הרבה חסידים אל הרה"ק מקאלאשיץ, הלך עם כל חסידיו אל שלחן דודו הק'[סג]. וכן כאשר נולד לו בנו הצעיר הרב ר' שלום ז"ל הי"ד, כיבד את רבנו באמירת הברכות ובקריאת השם[סד].

היה אהוב ומקובל על כל בני הקהילה, כולם כבדוהו והעריצוהו, גם רבני וחשובי העיר, רבים מאנשי העיר באו אליו להתברך מברכותיו הטהורות. השמחה היתה שרוי' תמיד במעונו. מכל קצוי העיר באו לשמוע את תפילותיו שהיתה בהתלהבות ובדביקות נפלאה, עם ניגוני שמחה והתעוררות מבית אבותיו הק'.

סיפר הרה"ח מוה"ר נתנאל ווייס ע"ה, מלמד דרדקי בעיר קאשוי, שראה פעם כאשר הלך הגאון רבי שאול בראך זצ"ל אבד"ק קאשוי לביתו, ביום בראש השנה בעת ההפסקה, ועבר ליד בית מדרשו של רבינו, והשעין את עצמו מתחת לחלון בית המדרש, ועמד שם זמן ארוך מאוד, לשמוע את קול תפילת רבינו בעמדו לפני התיבה בקולו החזק והמתחנן לפני קונו[סה].

הגאון הגדול רבי שמואל ענגיל זצ"ל אבד"ק ראדאמישלא ג"כ ברח לעיר קאשוי, והגיע עוד קודם רבינו. באותה תקופה בכל תשובותיו ומכתביו, לאחר חתימתו כתב "כעת בין הגולים פה קאשוי".

אף כי נתקבל באופן רשמי לראש בית דין בק"ק קאשוי, והי' פועל למעשה דיני תורה גיטין וחליצות, אעפ"כ חתם כנ"ל. כי היתה דעתו, לחזור לק"ק בארדיוב או מקום אחר בגאליציא, מקום משכן הרבנים נכדי הרה"ק מצאנז זצ"ל, כי ברצונו היה להיטמן שם לאחר מאה ועשרים שנה. אך לאחר פטירתו של רבינו זצ"ל, שנטמן בעיר קאשוי, אמר: "אז דעם הייליגן רב'ס אַ קינד, איז נטמן געווָארן דאָ אין שטאָט, איז עס מער נישט קיין גולה...". ומאז פסק מלדבר על זה, ולא לחתום כהנ"ל, כיון שעי"ז נתרחבו ונתפשטו גלילות צאנז עד לקאשוי. ואכן לאחר פטירתו הטמינוהו בקאשוי ליד אהלו של רבינו זצ"ל[סו].

בחור אחד מתושבי קאשוי היה צריך להתייצב לצבא בשבת, נכנס אל רבו הגאון רבי שאול בראך זצ"ל אבד"ק קאשוי, שיתפלל בעדו שינצל מהצבא, כי ידע שהממונה על הגיוס באותו יום הוא רשע מרושע, ואף אחד לא יצא נקי תחת ידו. אמר לו רבו, בעירנו נמצא הרה"ק מבייטש זצ"ל חתנו של כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע, לך אליו והוא יברך אותך.

הגיע הבחור אל רבינו זצ"ל ותינה לפניו את צערו, שצריך להתייצב בשבת, ומבקש ברכה להינצל. אמר לו: "עה, דיר דאַרפן זיי נישט האָבן", אתה וודאי תלך להתפלל בשבת אצל רבך [הגר"ש בראך], וידוע שהוא מתפלל בשעה מוקדם מאוד, אם כן תעשה קידוש קודם שתלך, אבל תעשה קידוש על יי"ש, ותברך ברכת 'שהכל', והרי אמרו חז"ל (ברכות פ"ו, מ"ב) 'על כולם שאמר שהכל יצא'. ותחזור ותספר לי מה קרה. ואכן כאשר הגיע ונכנס אל הממונה, זרקו בשתי ידיו החוצה, ונתן לו פטור מהצבא. כאשר חזר לרבינו שבאותה השעה רק נעמד להתפלל שחרית, וסיפר לו כל הקורות אותו, אמר לו, הרי אמרתי לך שאינם צריכים לך[סז].

בבני ברק, אמר, שהאות ק' מרמז על קאשוי, ועוד יֵשבו בה חמישה גדולים כמו החמשה תנאים בבני ברק. ודבריו נתקיימו ונתיישבו שם חמשה ארזים: הגאון ר' יצחק צבי יונגרייז זצ"ל אבד"ק קאשוי, הגאון ר' שאול בראך זצ"ל אבד"ק קאשוי, רבינו זצ"ל, הגאון ר' שמואל ענגיל זצ"ל אבד"ק ראדאמישלא, הרה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב זצ"ל.

סג ספר 'דברי חנה', פרק יד, מפי הרה"ח ר' ליבוש מענדלאוויטש.

סד ספר 'משמיע ישועה', עמ' קלא. וכן בספר 'יפה שיחתן', עמ' מא.

סה מפי הרה"צ רבי יעקב אליעזר הורוויץ שליט"א מסטריזוב, ששמעו מפיו.

סו קובץ 'כרם שלמה' - באבוב, אדר תשמ"ח עמ' לב, מפי נכדו הגה"צ רבי אלחנן הייליפרין זצ"ל אב"ד ראדומישלא.

סז מפי בעל העובדא - הנה"ח הישיש ר' ליפא אילאוויטש ע"ה מקאשוי - ווילאמסבורג.

סיפר הגה"צ ר' יהודה'לי מסטיטשין זצ"ל, כי במלחמת העולם הראשונה, כאשר הוצרך לברוח מגאליציע, הזדמן לו להיות ב'קאשוי', והיה אצל רבינו זצ"ל בשבת. ואמר: "מאוד התפעלתי לראות, שכאשר עשה קידוש, האירו פניו ממש"[סח]. ורבינו כיבדו לזמר כל מקדש, ושיבח את נעימות זמירותיו[סט].

הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זצ"ל

בתקופת מלחמת העולם הראשונה כאשר ברח רבינו זצ"ל מקאשוי, הגיע לעיר וויען ביום ששי ערש"ק, והתאכסן באחד מבתי המלון שבעיר, בליל שבת קודש התפלל שם באחד מבתי המדרש החסידיים, באותה תקופה ברח לשם גם הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זצ"ל[ע], שגם הוא התפלל באותו בית מדרש.

לאחר התפילה הלכו יחדיו חלק מהדרך, ושוחחו ביניהם בדברי תורה וסיפורי צדיקים. כאשר הגיעו לפרשת דרכים וכל אחד מהצדיקים היה צריך לפנות לדרכו, נפרד ממנו רבינו ואמר לו 'גוט שבת'. אך הרה"ק מטשארטקוב ביקש מרבינו שיעשה לו טובה, ויבוא איתו לבית המלון שהוא מתאכסן בו, נענה לו רבינו וילכו שניהם יחדיו. כאשר נכנס רבינו לחדרו, הראה לו הרה"ק מטשארטקוב שבין ספריו שהכין ללמוד לפני קידוש הי' גם ספה"ק דברי חיים עה"ת, באמרו לא ידעתי שאתם תהיו כאן, ולכן אני רוצה להראות לך את זה[עא].

פעם היה רבינו זצ"ל עם בן דודו הרה"ק רבי אברהם חיים הורוויץ מפלאנטש זצ"ל, בעיר מרפא במארינבאד, שם פגשו את רבי ישראל מטשארטקוב. הרב מפלאנטש התחיל לומר איזה חידוש נפלא, ורבינו פלפל עמו כשלשת רבעי שעה. ובכל אותו הזמן ישב הרבי מטשארטקוב נשען על מקלו באין אומר ואין דברים, כאילו אין לו כל עסק בנידון. עד שהסתפקו אם בכלל שמע מה שמדברים. אחרי זה קמו ונפרדו איש מאת רעהו לשלום.

אך עודם עומדים על מקומם, לא יכול רבינו להתאפק, והרהיב עוז לשאול: 'טשארטקוב'ער רבי, האם כבודו שם לב לשיחתנו'? הינהן בראשו להסכמה שהאזין. הוסיף רבינו לשאול: 'ומה דעת כבוד תורתו לתוכן השיחה'? אז השיב: 'כדאי לעיין בתוספות פלוני...'. השיחה נסתיימה, וכולם הלכו לדרכם.

ואמר רבינו, לא תפסנו כוונתו, אך לאחר שהתחלנו לעיין בדברי התוספות, נתברר לנו כי כל הפלפול החריף שניהלנו בטעות יסודו. ומה שהתאפק ושתק כל הזמן, כנראה כי חס היה על כבודנו. וסיים רבינו והוסיף: 'מזה שזכר את דברי התוספות, לא היתה לנו כל כך התפעלות, אך מן המידות שראינו בו שהוא מקיים שתיקה כה ארוכה, מתוך התאפקות כה גדולה, מזה ממש התפעלנו מאד'[עב].

סח גליון 'דעהו' - סטיטשין, פרשת שופטים תשפ"א, גליון מג.

סט מפי הרה"צ ר' יעקב אליעזר הורוויץ שליט"א אדמו"ר מסטריזוב.

ע בן הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זצ"ל.

עא הרה"ג ר' יעקב פעלדמאן שליט"א בשם חותנו הרה"צ רבי שלום מבייטש זצ"ל, ששמע מאביו הגה"צ ר' אברהם צבי מבייטש זצ"ל.

עב ספר 'נר ישראל - רוזין', עמ' קלג, בשם הרה"ח ר' שמעון לייטנר ע"ה הי"ד מסטריזוב, ששמעו מרבינו.

הגאון רבי שמואל ראזענבערג מאונסדארף זצ"ל

כאשר נחלה הגאון רבי שמואל ראזענבערג מאונסדארף זצ"ל בעמח"ס באר שמואל, נסע אליו רבינו לבקרו ביום פסח שני שנת עטר"ת, ואמר הרב מאונסארף ז"ל אל רבינו, "איהר זייט דאך פון א גרויסע קאך, זייט מתפלל דאס איך זאל זיין געזונד"[עג].

וסיפר לו הרב מאונסדארף, שבבחרותו בעת שלמד בפרעשבורג בישיבת רבו הגאון הכתב סופר זצ"ל, הגיע כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זצ"ל לעיר באָדען, מקום נופש ליד פרעשבורג, אמר הכתב סופר זצ"ל לתלמידיו: "אַ איש קדוש געפינט זיך אין אונזער שכינות". קמו כמה בחורים והלכו לקבל את פניו הק', והוא ביניהם. כאשר הגיעו לשם, שמעו שהרה"ק מצאנז זצ"ל עדיין לא התפלל, והרע הדבר בעיניהם שמאחר זמן תפילה, והלכו חזרה לפרעשבורג, אך אני - סיפר הרב מאונסדארף - אמרתי בלבי, אם רבי הכתב סופר זצ"ל אמר עליו שהוא איש קדוש, בודאי לא דבר ריק הוא, והחליט להשאר[עד]. הרה"ק היה אז במקוה, כשיצא מהמקוה, סמך את עצמו על הגבאים וכך הלך, אך כשנכנס לבית המדרש, התחיל לרוץ עד למקומו והתחיל לומר 'אדון עולם'. והמשיך הרב מאונסדארף: כאשר אמר הרב מצאנז הברכות ופסוקי דזמרה, הבנתי דברי מורי ורבי שהוא איש קדוש, אבל לאחר ברכת 'יוצר אור' כאשר קרא קריאת שמע, ראיתי שהוא מלאך ד' צבאות.

לאחר התפילה ראיתי שנכנסים אליו עם קוויטל, נכנסתי גם כן עם קוויטל, אבל בעוונותי הרבים ברכתו לא נתקיים, כי בקשתי שאהיה ירא שמים ולא נתקיימה בקשתי. ענהו רבינו זצ"ל בחכמתו, כמה יראת שמים שיש לכם, על זה כיוון חותני הק' בברכתו[עה].

עג בספר 'תולדות שמואל' פרק אשכבתיה דרבי.

עד בהקדמה לספרו 'באר שמואל', במאמר חגוי הסלע כותב נכדו: "שבת פעם אחת אצל מרן רשכבה"ג בעל דברי חיים זצלה"ה, (כי מרוב דוחקו בטשאבא לא היה לו על הוצאות הדרך), וסיפר כמה פעמים, כי למד בשבת האחת שהיה אצל הגה"ק זצ"ל, דרכי עבודתו הקדושה שיהיו לו למשמרת ונר לרגליו לכל ימי חייו, ובכל עת שדיבר ממה שראו עיניו בזה השבת, נתמלא בהתלהבות גדולה ובדביקות נפלאה, ופניו צהלה בעוז וחדוה בהזכירו שם קדשו".

בספר 'תולדות שמואל' בהקדמה כתוב: שמעתי מפה קדשו מסדר נסיעתו פעם אחת לצאנז, וכל ימיו סיפר מנסיעה הלזו בימי נעוריו שכיתת רגליו ממש ללכת להתחמם באור קדושת מרן הקדוש מצאנז להסתופף בצל רבשכבה"ג מרנא ורבנא הקדוש בעל דברי חיים זי"ע, ואמר מרן ז"ל, כי אלו הי' הבעל דברי חיים בימי הגאונים הי' נמנה בתוכם "לגאון", ואלו היה בימי האמוראים היה "אמורא", ואלו היה בימי התנאים היה "תנא", אלא שאין הדור ראוי לכך, ואין מבין ערכו.

ובענין נסיעתו לצאנז, סיפר מרן ענין נפלא, כי פעם א' הי' שם על שבת קודש, ולפני קידוש חשב בדעתו כדת מה לעשות, האם לכוון לצאת בקידושא רבא של הגה"ק זי"ע, או יקדש לעצמו, ואם כי הי' חשוב מאוד בעיניו שהגה"ק יוציא אותו, בכל זה הי' נבוך בדעתו, מאחר שהי' שם הרבה אנשים, והרב אינו מכיר כולם, אם הוא מתאים להלכה שיוציא את כולם, וכאשר בא הגה"ק זי"ע לקדש, צווח הגבאי שלו "דער רב ריפט דעם טשאבא רב", ובא לפניו ואמר לו הגה"ק הנ"ל בזה"ל: "מיר זענען זיך מתכוון מוציא זיין את כל המסובים כאן", וזה שריר עפ"י הלכה, אבל אעפ"כ מעלתו אינו צריך לצאת בקידוש שלי, כי יתנו לו כוס יין ויקדש לעצמו. וכשמעו זאת אחזתו רעד, ואמר לתלמידיו בזה"ל: "איצט זעהע איך וואס איין רבי הייסט", עכ"ל.

עה ספר 'ארז בלבנון' עמ' רפט אות יד, ובספר 'משמיע ישועה' עמ' צה.

הגאון מהר"ש ענגל מראדמישלא זצ"ל

פעם הי' רבינו משובתי שבת אצל גיסו הרה"ק משינאווא זצ"ל, ואיתו הי' גם הגאון מהר"ש ענגל מראדמישלא זצ"ל, ובאותו זמן יצא לאור ספר 'שו"ת בית יצחק', להגאון רבי יצחק שמעלקיש זצ"ל אבד"ק לעמבערג, ובעת קריאת התורה הביט הגאון מראדמישלא בספר. שאלו רבינו בדרך צחות, 'ראדאמישל'ער רב, איהר האָט נישט געהאָרכט דאָס ליינען'. והשיב לו, כי רק בין גברא לגברא הביט בספר. העמיד אותו רבינו על הנסיון, ושאל ממנו 'אם כן יאמר נא, מי ומי נקראו לעלות לתורה'. מיד נענה לו הגאון מהר"ש, ומנה כל הקרואים כסדרן אחת לאחת בשמם ובשם אבותם, אף שהיו באותו שבת הרבה יותר משבעה קרואים[עו].

הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זצ"ל

רבינו נפגש כמה פעמים עם הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זצ"ל, והראה לו אותות ידידות ואהבה.

סיפר הרה"ק מסאטמאר זצ"ל, שבימיו הראשונים כשהתיישב בעיר סאטמאר, בא רבינו לבקרו, ומצא אותו בדאבון לב, וראה על פניו שדאגה מקננת בלבו, שאל אותו רבינו מה קרה, וסיפר שהי' לו כאן בתיבת השולחן [שיפלא"ד] צרור גדול של כסף, ולמגינת לבו הבחין שנעלמה כל החבילה, ואינו יודע לשית עצות בנפשו באשר היו שם גם מעות שאינו שלו. שאל אותו רבינו האם היה בבית מישהו, אמר הרה"ק שרק ההויז בחור הסתובב אז בביתו. ביקש רבינו מהרב מסאטמאר שיצא לכמה דק' מהבית.

רבינו סגר בעדו את הדלת מבפנים, והכניס את המפתח לכיסו, ונשאר שם רק ההויז בחור, ואחרי כמה דק' יצא וקרא להרב מסאטמאר והביא לו את כל הכסף. שאלו הרה"ק היכן מצא את מעותיו. אמר לו רבינו בחכמתו, הבנתי מיד שידיו של ההויז בחור במעל, קראתי לו, ושאלתי אותו בתמימות שאיני יכול להבין איך היו יכולים להוציא מכאן כסף, הלא המגירה סגורה על מנעול ובריח, והבחור הסביר לי איך יכולים בתחבולה להגיע אל הכסף גם כשהמגירה סגורה במנעול. מיד תפסתי בו ואיימתי עליו בתקיפות, שיביא מיד את הכסף ואם לא... ואכן הבחור נרעש ונפחד, ותיכף הלך והחזיר את הכסף. וסיים הרה"ק מסאטמאר בצחות, זהו בעל שמ'סקע מופת, שמיד במקום נושעתי[עז].

בהעלות אהרן

רבינו זצ"ל נסתלק בליל א' פרשת כי תשא, י"ב אדר א' שנת תרפ"ז לפ"ק.

מיד לאחר הפטירה התאספו אנשי החברה קדישא לסדר סדר הקבורה. ההלויה נערכה ביום שני בעיר קאשוי, ברוב עם מתושבי המקום ובראשם רבני העיר. קודם הובאה המיטה לבית הכנסת הגדול שם הספידו רב העיר הגאון רבי שאול בראך ע"ה. אח"כ הובא המטה לבית מדרשו של רבינו, ולאחר ההקפות, הספידו חתנו הרה"ק רבי חיים הלוי ליבערמאן זצ"ל אבד"ק דאברא, הגאון מהר"ש ענגיל מראדאמישלא זצ"ל, הגה"צ ר' יעקב פראנקפורטער זצ"ל, והדומ"ץ רבי שמואל יונגרייז זצ"ל.

לבסוף הספידו הרה"ק המנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל, אשר פתח ואמר 'לא לדרשה קאתינא, אלא להספידא קא בכינא'[עח]. ובתוך דבריו אמר: "איתא בזוה"ק עה"פ (ישעיה נז, טז) 'כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי', כי רוח וכו' זו נשמתא דאבא, ונשמות וכו' זו נשמתא דבי נשיא [היינו חמיו]. ואמר בקול שאגה: דער הייליגער דברי חיים און דער הייליגער אמרי נועם געפינען זיך דא. ואמר, איני אומר כאן עניני קבלה רק דרשה של אמת. תאמינו לי, כי הרב מבייטש היה גדול כמו כל הצדיקים המפורסמים [- גלייבט מיר, אז ער איז געווען אזא גרויסער רבי ווי אלע רבי'ס], אלא שלא נתפרסם כל כך כי הכל

עו ספר 'שם משמואל', תולדות הגאון מהר"ש ענגל זצ"ל, נדפס בסוף שו"ת מהר"ש ח"ז עמ' קצח.

עז מפי הרה"צ ר' יעקב אליעזר הורוויץ שליט"א אדמו"ר מסטריזוב, ששמע מפי הרה"ק מסאטמאר זצ"ל.

עח סיפר הגה"צ מטעמעשוואר שליט"א, ששמע מיהודי שהתגורר בקאשוי, כי נכח בהלווייתו של רבינו זצ"ל, שכאשר הגיע הרה"ק ממונקאטש זצ"ל, פנה אל עבר המיטה, וזעק בקול גדול 'חתנא דבי נשיאה', והתחילו כל הקהל לבכות בכיות נוראות (גליון 'מעיינות החיים', גליון מא פרשת אחרי תשפ"ד).

תלוי במזל, אפילו ספר תורה שבהיכל[עט].

במכ"ע 'אידישע פרעסע' (Juedische Presse) שיו"ל בוינה - פרעשבורג כ"ג אדר א' תרפ"ז התפרסם על פטירת רבינו זצ"ל וכמה פרטים על מסע ההלוויה, וז"ל:

קושיצע (קאשוי) - ביום ראשון בערב פרשת כי תשא, נפטר רבי אהרן הורוביץ, הידוע בשם 'הרבי מבייטש', נפטר לאחר מחלה קצרה בת שמונה ימים. הי' נערץ לאלפים, הוא היה גאון וצדיק, ובעולם החסידי הוא זכה לשם לא רק בזכות הצדקות והעבודת השם שלו, אלא גם בזכות היותו נצר לגזע קדושים, היה חתנו של הגאון וקדוש המפורסם בעולם רבי חיים הלברשטאם זצ"ל מצאנז בעל 'דברי חיים', ובן הרבי מדזיקוב זצ"ל בעל אמרי נועם, ונינו של הצדיק מראפשיץ זצ"ל, ולמעלה בקודש. הוא היה דודו של הצדיק הרבי מזאבנא שנפטר לפני שנתיים.

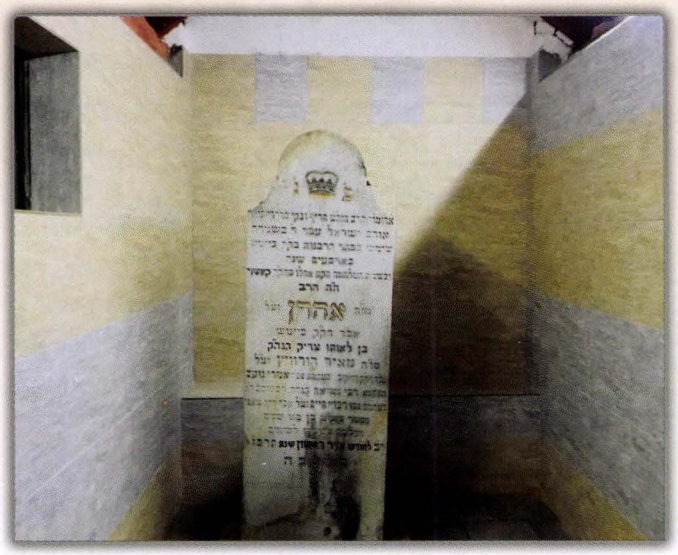
בעת המלחמה הוא נאלץ לברוח ממולדתו, ובתחילה התיישב תקופה קצרה בסיקסא, ולפני כ11 שנה עבר לקושיצע, והתגורר בצניעות ובדחקות, הקהילה ראתה זכיה בכך לדאוג למחיתו.

מיד לאחר הפטירה התאספו אנשי החברה קדישא לסדר את סדרי הקבורה, גם הנהלת הקהילה האורטודוקסי התאספה והחליטו לדאוג לקיומה של האלמנה בצורה מכובדת.

ביום שני נערכה לוייתו ברוב עם, בסביבות שעה 1 בצהריים הובאה המיטה לבית הכנסת האורטודוקסי, שם הספידו הרב הראשי הנכבד [רבי שאול] בראן, נשא נאום מרגש בו ספד ושיבח את סגולותיו של הנפטר ומדרגותיו הגבוהות. וכן הספיד נכדו של הנפטר.

לאחר ההקפות המסורתיות הובאה המיטה ל'קלויז הספרדי', ושם סיימו את ההקפות, ונערכו הספדים נוספים, על ידי חתנו של הנפטר [הרב חיים ליבערמאן], הרב יעקב פרנקפורטר, הדיין הרב שמואל יונגרייז, ולבסוף הרב הראשי של מונקאץ' [רבי חיים אלעזר] שפירא, ותיאר את האובדן שהיהדות סובלת עם עזיבתו של אחד הטובים שלה.

השעה היתה חמש, עד שיכלו להמשיך ההלויה אל בית החיים, מתכננים לבנות 'אהל' על קברו. תנצב"ה.

אהל רבינו זצ"ל בעיר קאשוי

ומנו"כ בעיר קאשוי, והקימו אהל על קברו.

חרות על מצבתו: פ' נ' / אדומו"ר הרב הגה"צ חריף ובקי בחדרי תורה / אוהב ישראל עבד ד' בשמחה / שימש בכתר הרבנות בק"ק בייטש / כארבעים שנה / ובשנות המלחמה תקע אהלו פה ק"ק קאשוי / ה"ה הרב מו"ה **אהרן** זצ"ל **אב"ד דק"ק בייטש** / בן לאותו צדיק הגה"ק / מו"ה **מאיר הורוויץ** זצ"ל אב"ד דק"ק דזיקוב בעהמ"ח ספר **אמרי נועם** / וחתנא דבי נשיאה הגה"ק רשכבה"ג בעהמ"ח ספר **דברי חיים** זצ"ל אב"ד דק"ק צאנז / נפטר בש"ט בן ס"ט שנים / ועלתה נשמתו לשמים / י"ב לחודש אדר ראשון שנת תרפ"ז לפ"ק / ת' נ' צ' ב' ה'.

בני אהרן

צאצאיו [כולם מזוו"ר]

בנו הגה"צ רבי אלטר אליעזר הורוויץ זצ"ל מבייטש2, נשא את הרבנית יוטא ע"ה בת ש"ב הגה"צ רבי משה יהודה לייב שפירא זצ"ל מסטריזוב, חתן הרה"ק מגארליץ, ובזוו"ש נשא את הרבנית לאה ע"ה בת הגה"צ רבי יוסף ריינמאן זצ"ל אבד"ק איסטריק. נפטר בכ"ג אלול תרצ"ז, ומנו"כ בעיר בייטש.

בנו הגה"צ רבי אברהם צבי הירש הורוויץ זצ"ל מבייטש, נשא את הרבנית בילא ע"ה, בת הגה"צ

עט נדפס בספר 'ארז בלבנון', עמ' שעט אות כב, מהרה"ג רבי רפאל זילבער זצ"ל אבד"ק פריימאן, שהיה נוכח בהלויה.

רבי ארי' ליבוש רוקח זצ"ל מביקאווסק. הי' רב בעיר טארנא, ובשנת תרע"ג התיישב בניו יארק, שם כיהן כאדמו"ר מבייטש, ופתח בית מדרש 'בני אהרן' בייטש, שהי' אחד מבתי המדרש החסידיים הראשונים בארה"ב. נפטר ביום שב"ק ט"ז אדר תשכ"א, ומנו"כ בעיר נתניה.

בתו הרבנית תרצה ע"ה, נסתלקה ביום כ"ו תשרי תש"ג. אשת הרה"ק רבי חיים הלוי ליבערמאן זצ"ל אבד"ק דאברא, נסתלק ביום כ"ה אדר שנת תש"ב, בעיר בוכארא שבמדינת אוזבעקיסטאן, בין הגולים מאחב"י שגלו לשם בימי זעם המלחמה, ושם מנו"כ.

בתו מרת רעכיל ע"ה הי"ד, אשת הגה"צ רבי אברהם נחמי' רעדליך מסערדאהעלי (בן הרה"צ רבי אהרן אריה רעדליך ממיקאלייב [חתן הרה"צ רבי יחיאל מיכל היילפרין מהעליטש], בן הרה"ק רבי אברהם'טשע ממיקאלייב, חתן הרה"ק רבי מאיר'ל מפרעמישלאן זצ"ל) נפטר בכ"ב אלול שנת תרצ"ח ללא זש"ק, ומנו"כ בסערדאהעלי.

בתו מרת בילא ע"ה, נפטרה בדמי ימיה ולא השאירה זש"ק[פ]. אשת הגה"צ רבי יקותיאל יהודה גראס זצ"ל הי"ד אבד"ק בערבעשט וראב"ד סיגוט, בן הרה"צ ר' רפאל גראס אבד"ק בערבעשט, נעקדה"ש.

בתו מרת דבורה ע"ה הי"ד [נפטרה ו' תשרי תש"ב בבייטש], אשת הגה"צ רבי ישכר בעריש היילפרין זצ"ל [בן הגה"צ רבי חיים יונה היילפרין זצ"ל ראבד"ק רישא, חותן הרה"ק רבי אלעזר מריישא זצ"ל], היה רב באלפין, ובשנת תרע"ד כאשר עבר רבינו זצ"ל לקאשוי, מילא מקום חותנו הק' בבייטש. עבר את תלאות המלחמה הנוראה, ותיכף לאחריה כיהן כרב ברומא ובלונדון, משנת תש"ו הי' רב ד'זכרון אלעזר' בעיר בראנקס בניו יארק, נפטר בכ"ט אייר תשכ"ח, ומנו"כ בניו יארק בחלקת אדמורי"ם בוועלוואד-לאנג איילאנד.

בתו מרת צפורה ע"ה הי"ד, אשת הגה"צ רבי משה הורוויץ זצ"ל הי"ד בן הגה"צ רבי יוסף הורוויץ מקראס [בן הגה"צ רבי נפתלי צבי מלינסק זצ"ל, בן הרה"ק רבי מנחם מענדל מלינסק זצ"ל, נכד הרה"ק מראפשיץ זצ"ל].

פרקי אורה מתולדות חייו של האי גברא רבא
בוצ"ק חו"פ הרה"ק רבי חיים הלוי ליבערמאן זצ"ל
אבד"ק דאברא בעמח"ס אמרי חיים
חתן הרה"ק רבי אהרן מבייטש זצ"ל

הרה"ק רבי חיים הלוי ליבערמאן זצ"ל אבד"ק דאברא, נולד בעיר טאפרוב, ביום כ"ח כסלו תרמ"ב, לאביו הגה"צ רבי ישכר דוב הלוי ליבערמאן זצ"ל אבד"ק טאפרוב, בן הגה"צ רבי יעקב מרדכי הלוי ליבערמאן זצ"ל אבד"ק טאפרוב, חתן הרה"ק רבי יחיאל צבי אונגער מטארנא זצ"ל, חותן כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע בזוש"ל.

ולאמו הרבנית הצדקנית מרת רייזל ע"ה בת הגה"צ רבי אברהם יהושע העשיל רובין זצ"ל אבד"ק יאסלא וצפת. בן הרה"ק רבי אלימלך מסאקאלוב זצ"ל, בן הרה"ק רבי אשר ישעי' מראפשיץ זצ"ל.

כשהגיע לפרקו נשא את הרבנית תרצה ע"ה, בת הרה"ק רבי אהרן הורוויץ זצ"ל אבד"ק בייטש, בן הרה"ק האמרי נועם מדזיקוב זצ"ל, וחתן כ"ק מרן הרה"ק מצאנז זי"ע.

הסתופף בצל הרה"ק רבי יצחק מאלעסק זצ"ל, דודו הרה"ק רבי אהרן הלברשטאם זצ"ל אבד"ק צאנז והקרייז. וכן אביו חורגו הרה"ק רבי ליבוש מברעזאן זצ"ל, כן נסע אל דודו הרה"ק האהבת

פ בשנת תרפ"ה לפ"ק כתב רבינו זצ"ל ספר תורה לע"נ בתו הנ"ל, והכניס את הספר תורה לבית הכנסת הישן בקאשוי, ביום שלישי ד' מרחשון, ברוב עם בשירה וריקודים, בשעת הכנסת הספר תורה דרש רבינו זצ"ל דרוש ארוך לכבוד המאורע. אחריו דרש המרא דאתרא הגאון רבי שאול בראך זצ"ל (ספר 'שאול בחיר ה", בקו' דברי ימי קאשוי עמ' טו; עלי זכרון 47).

ישראל מוויזניץ זצ"ל, ואל הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זצ"ל.

בערך בשנת תרס"א-ב, הושיב דודו הרה"ק רבי אהרן הלברשטאם זצ"ל אבד"ק צאנז והקרייז, את רבינו על כסא הרבנות בעיירה דאברא, שבמחוז לימאנוב שבגאליצא, בגלילות צאנז. הרבנות כללה גם כמה עיירות קטנות בסביבה.

רבינו הי' עובד ד' במסירות נפש, בלב נשבר ונדכה, שוקד על התורה מתוך יסורים שסבל כל ימיו, וכמעט לא עבר עליו חצות לילה בשינה. בכל לילה בעומדו לשפוך שיחו לפני ד', היה מקרקר קיר ועיניו יזלו בלי הפוגות על שבר בת עמנו, לאחר מכן התחיל בסדר לימודיו בקול ערב כמה שעות עד התפילה.

סדר תפלתו הן כשהתפלל בפני עצמו, והן כשהתפלל לפני התיבה, היתה בבחינת שלהבת אש קודש, תנועותיו וקולו חזק ונעים, היה מטיל אימה ופחד על סביביו, ומרעיד את נפש השומע עד עומק השיתין.

הי' איש צנוע ופנימי עד למאוד, נשמתו היתה מרחפת בעולמות עליונים ובעבודת ד', רחוק היה מדבר הלצה, אף פעם לא נשמעה ממנו איזה שיחת חולין או מילתא דבדיחותא ואף לא רצה לשמעם מאחרים [בזה היה שונה מחותנו הגדול הרה"ק מבייטש זצ"ל, שהי' מפורסם בדרכו לקבל כל אדם בבדיחות הדעת ובדרכי נועם, כדרך אבותיו לבית ראפשיץ].

בשנת תרצ"ה העתיק מקום מגוריו לעיר צאנז מחמת בריאות גופו החלוש, המרא דאתרא הרה"ק רבי מרדכי זאב הלברשטאם מצאנז זצ"ל הי"ד, קירבו וכיבדו ביותרת הכבוד, ואף ציוה לבני ביתו ומקרוביו להקים עבורו בית מדרש.

בשלהי שנת תרצ"ט, בין רבבות הפלטים שנהרו אל העיר הגדולה לעמבערג שנכבשה ע"י הרוסן, ונחשבה בעת ההיא ליותר בטוחה, היו רבינו זצ"ל וזו' הרבנית תרצה ע"ה, להיות יחד עם אמו הרבנית רייזל'ע ע"ה אשר דרה שם.

בנו הגדול של רבינו הרה"צ רבי יצחק הלוי ליבערמאן זצ"ל הי"ד אבד"ק ראפשיץ, נהרג עקה"ש ביום ב' דראש השנה שנת ת"ש מתוך יסורים ועינויים קשים, יחד עם אשתו הרבנית בילא ובנם יחידם החתן אשר ישעי' הי"ד. השמועה הנוראה הגיעה אל אביו רבינו, שקיבל גזירת שמים באהבה ובאמונת אומן, ובירך עליה בהתלהבות גדולה כשם שמברכין על הטובה, באופן נפלא ונשגב למעלה מכוח האנושי. אמנם הרבנית תרצה ע"ה לקתה בלבה בשמיעת הבשורה הנוראה, ונפלה מאז לחולי הלב ונחלשה מאוד.

בליל שבת קודש פרשת קרח, כ"ג סיון, שבת מברכים חודש תמוז שנת ת"ש, הובילו כשלוש מאות אלף יהודים, אנשים נשים וטף, זקנים עם נערים, בקרונות המשא בצפיפות איומה, בפחד נורא ובהלה איומה מבלי לדעת להיכן הם מובלים, וכמה זמן תיארך הנסיעה הבלתי נסבלת, והמצב היה קשה מנשוא. בין רבי הרבבות שנשלחו אל ארץ גזירה, היו רבינו זצ"ל וזו' הרבנית הצ' תרצה ע"ה, ומשפחתו, יחד עם משפחת חתנם הגה"צ רבי אברהם אנגלרד אבד"ק דאברא וקרית באבוב בעל אמרי אברהם זצ"ל.

עם כל הבהלה ששררה בעת ההיא, לא איבד רבינו זצ"ל את עשתונותיו, ובארזו את הצרור הקטן שהיה מותר להם לקחת עמם, הניח חיי שעה ועסק בחיי עולם, ולקח עמו כמה כרכי גמרא, חומש ומשניות, שופר קטן ומנורה זעירה, ואף צרר לעצמו כמה שקי פשתן לבנים, שכאשר יגיע יומו להסתלק מן העולם באשר הוא שם, יוכלו לעשות מהם תכריכים ולקברו כראוי.

משך הנסיעה מלעמבערג עד למעמקי רוסיה ארך ימים רבים, כשמפעם לפעם נעצרה הרכבת, והכניסו להם לפנים מעט אוכל, שכלל דלי עם מרק פיגולים ולחם, רבינו זצ"ל ומשפחתו לא נתגעלו במאכלם, והסתפקו בלחם צר ומים דלוחים.

ועל כל סבלם הרב, נוסף גם הצער שצערום יהודים קאמעניסט"ן פורקי עול רח"ל, שהיו מציקים להם בלעגם לכל היקר והקדוש, ובכל פעם כשהיו מניחים טלית ותפילין ומתפללים, היו המה פותחים את פיהם בלעגי שפה ודברי ליצנות, אך רבינו לא שת לבו להם ועמד כנגדם בעוז ובגבורה ובמסירות נפש, והיה מקבץ מנין לתפילה, ומדבר לפניהם דברי אמונה ובטחון, והרבה לעודד הלבבות הנשברות ולחזקם בטללי נוחם.

כך נסעו מרחקים עצומים מבלי לדעת לאן מועדות פניהם ומתי יבא קצו של עינוי זה, עד שעברו את נהר הוואלגא, והגיעו להרי אוּראל בסיביר, ארץ ציה ושממה, מקום הכפור והקרח הנורא, שהקור מגיע שם לפעמים בימות החורף לארבעים מעלות מתחת לאפס.

רבינו זצ"ל לא שינה זיז כלשהו מכל הנהגותיו, בכל בוקר מסר נפשו על תפילה במנין, ובמשך היום המשיך להגות בתורה משוש חייו, מתוך הגמרות המעטות שהצליח להביא עמו. בדמותו הכבירה וברוחו הגדולה היה הוא הרוח החיה ביושבי המחנה אשר עוד נשמתם באפם, היו צמאים למעט חיזוק ונוחם להחזיק את ראשם מעל המים הזידונים, שאיימו להטביע את גופם ואת נשמתם, רבינו אף הפיח בהם אוצר של יראת שמים, בעוררו אותם לקיים בכל מצב שהוא את רצון ד' ואת מצוותיו היקרות ככל האפשר.

כל המועדים נחגגו במחנה סביב רבינו זצ"ל בזעיר אנפין ובחדרי חדרים, אבל באותה התלהבות דקדושה ואש להבה - "**מיט'ן צאנזער ברען**", כמו ביושבו על כסאו בדאברא. בראש השנה היה מוציא את כל יושבי המחנה בתקיעת שופר, עם השופר שהיה טמון אצלו, ובלילות החנוכה התקבצו יראי ד' לצריפו לצאת ידי חובת הדלקת נר חנוכה במנורה שהבריח עמו לתוך המחנה. רבינו דאג גם לאידישקייט של אחרים, והגה ברוחו עצות ותחבולות שונות עבור היוצאים לעבודה בשבת קודש ר"ל בכדי שינצלו מחילולה.

בתחילת שנת תש"ב לאחר שהדייטשן הפכו את עורם והפנו עורף לרוסן אשר היו בשלום עמם, נעשה הסכם בין מדינות פולין ורוסלאנד, לשחרר את כל האזרחים הפולניים ממחנות העבודה בסיביר, ובזה קיוו שיהיה להם עזר וכח במלחמתם נגד הדייטשן. רבינו הכריע בדעתו לשום פעמיו אל עבר ארץ הקודש ובהר ציון תהיה פליטה, ואחר שנתייעצו החליטו לנסוע ברכבת דרומה לכל אורך מדינת רוסלאנד והמדינות הכבושות תחתיה, עד לגבול עם איראן, שם יבריחו הגבול לאיראן ומשם יעלו לציון דרך סוריא ולבנון. קודם יציאתם את המחנה אפו לעצמם ממעט הקמח שהיה להם מיני לחמים יבשים שיחזיקו לזמן רב, ויוכלו על ידיהם בכל משך הנסיעה לשמור על כשרות המאכלים הבאים אל פיהם.

ככל שהתקדמו לכוון הגבול, והתייעצו עלי דרך עם בעלי מדע שהכירו את המציאות, הבינו שרעיון חציית הגבול באופן בלתי חוקי מסוכן מאוד, ועלול לעלות להם בנפשם ח"ו, והחלו לדון ביניהם, היכן יוכלו לקבוע מושבם לבינתיים עד שיוכלו לצאת את גבולות רוסיא בדרך המלך. כאשר קרבה הרכבת ועמדה לעבור דרך טאשקענט, עיר הבירה של מדינת אוזבעקיסטאן, נזכר רבינו זצ"ל שראה פעם באחד מספרי השו"ת, שבעיר 'בוכארא' שבארץ אוזבקיסטאן, קיימת קהילה של יהודים, ורבינו אשר היה חלוש מתלאות הדרך, חשש שיומו קרב, הכריע לסור לבוכארא ולקיים שם מאמר הפסוק 'חבי כמעט רגע עד יעבור זעם', ולנסות משם לעלות לארץ ישראל, או אם ח"ו יסתלק שם מן העולם יוכל למצוא מנוחה בבית עלמין יהודי בין ישראל כשרים.

כאשר הגיע רבינו ומשפחתו לבוכארא, מקום ללא קרוב וגואל, לא מצאו מקום לשהות בו ולהניח את ראשם הדואב ועצמותיהם היגעות לאחר המסע המפרך, וכאשר עברו מבית לבית בבקשם מקום מחסה וקורת גג לראשם, הגיפו התושבים היהודים את פתחי בתיהם, ולא אבו לפתוח להם, כי בימים ההם במצב המלחמה שרר פחד גדול והיהודים המקומיים חשדו בפלטים הזרים אשר באו בנחלתם, ואיש לא אבה לסכן את נפשו ונפשות בני ביתו.

אך לאחר שיטוט רב בחוצות העיר, כאשר כמה מתושבי העיר היהודים הציצו מן החרכים וראו את זיו תואר פני רבינו זצ"ל, הבינו מיד שאיש קדוש עובר עליהם, והכניסוהו עם משפחתו והביאום בצל קורתם ונתנו להם מקום ללון, ונאספו אליו כמה מנכבדי העדה לתהות על קנקנו, ובהתרשמותם העמוקה הכתירוהו מיד בתואר 'חכם' וכיבדוהו ביותרת הכבוד.

הי' שם הרבה בתי כנסיות עתיקים בנויים בהוד ובהדר, אך היו כולם שוממים ועזובים מבלי באי מועד, בכל העיר נותר לפליטה רק בית כנסת אחד שהיו שעריו פתוחים, שם פגש רבינו כמה תלמידי חכמים זקנים משארית הפליטה מן העבר המפואר של העיר, וישב ללמוד עמם, השפה היתה זרה, והלימוד היה בישיבה על הארץ כדרכם סביב שולחנות עגולים ונמוכים, אבל התורה היתה אותה תורה שניתנה למשה מסיני והלכה לכל מקום שגלו ישראל ועל כל אלו תכסה אהבת התורה של רבינו זצ"ל.

מלבד רבינו ומשפחתו, באו במשך הזמן פליטים רבים מגלות סיביר גם כן לבוכארא, וגם במקום זה בלטה דמותו של רבינו זצ"ל, והייתה סוככת על ראשי הפליטים הדוויים אשר מצאו בו אלוף לראשם, והיה מפיח בהם רוח חיים בדברי תקווה עידוד והתחזקות, ונשא את משא העם לאמץ ברכיים כושלות ולחזק ידיים רפות. וייסד מניין נפרד לפליטים במקום מוסתר ומוחבא, על אף שלפי חוקי הקאמעניסטן היתה פעולה זו אסורה בתכלית, כי מלבד בית הכנסת היחיד שהיה תחת פיקוחם היה אסור לקיים שום 'פעולות של דת', אך רבינו לא שת לבו אל כל זאת, ולמען תפילה בציבור מסר את נפשו בכל יום מחדש בקיימו את המנין הגדול. ואף גם בין אנשי המקום נודע שמו יותר ויותר כאשר הכירו לפי השגתם את גודל מדרגותיו, והיה נחשב ביניהם כאיש קדוש ולברכותיו ותפילותיו היו מייחלים.

בנו של רבינו, הרב אברהם יהושע ע"ה, שהתגורר מכבר בארץ ישראל, השתדל ככל יכולתו עבור השגת 'סערטיפקאטן' למשפחת רבינו. ואכן נשאו פרי, ולאחר תוחלת ממושכה הגיעו הסערטיפיקאט"ן הנכספים, אך לדאבוננו, עבור הצלת רבינו זצ"ל היה זה מאוחר מדי.

רבינו זצ"ל אשר לבו הטהור הי' שבור ומרוסק משבר בת עמו, ונשא על שכמו את משא העם אשר זה עתה עבר את תקופתו הקשה ביותר מיום גלינו מארצינו, בה נהרגו רוב מנין ובנין של בני ישראל בארצות אירופא, וגם הוא עצמו שתה את כוס התרעלה כאשר איבד את רוב משפחתו במלחמה הנוראה, ומלבד זאת סבל תלאות ויסורי גוף ונפש מכל הגלויות והנידודים, נחלש מיום אל יום, עד שבשבת קודש פרשת ויקהל-פקודי [שבת החודש] כ"ה אדר שנת תש"ב לפ"ק לעת רעווא דרעווין, עלתה נשמתו הטהורה השמימה, בן ששים לזקנה, מעוטר ומוכתר במסירות נפשו לתורה ועבודה בכל העתים והזמנים.

רצון רבינו עלה בידו, וזכה לבוא לקבר ישראל כשאיפתו, עטוף בתכריכים שנעשו מהשקים אשר הכין לעצמו ביום צאתם מעיר לעמבערג בראשית גלותם הארוכה, ומנו"כ בבית החיים בעיר בוכארא, על קברו העמידו מציבה עליה לא נכתבו תוארים כלל כאשר ציווה עליהם רבינו, מלבד התיבות 'לב נשבר ונדכה'.

לאחר חצי שנה בכ"ו תשרי תש"ג, נפטרה הרבנית הצדקנית מרת תרצה ע"ה, ואף היא נקברה בבית החיים בעיר בוכארא.

רבינו היה מחדש הרבה חידושים בהלכה ואגדה וערך תשובות רבות במשך השנים, ובעוה"ר לא זכינו לאורם, וגורלם היה כגורל כל יהדות גאליציא המפוארה אשר נחרבה עד היסוד בימי המלחמה הנוראה, כאשר התורה הקדושה ולומדיה הועלו על המזבח עולה כליל, ואוצרות תורת גאוני הדור ההוא אבדו וכלו ועלו השמימה יחד עם מחבריהם ולומדיהם הוגי שעשועיהם.

אמנם ברחמיו המרובים הותיר לנו השי"ת שריד אחד, קובץ כתב יד אשר עבר את אימי המלחמה ונותר לפליטה, ובו חידושי תורה בדרוש ובאגדה גלילי ידי קדשו של רבינו, חצובים מעומק לבבו הטהור ומעייני חכמתו הנובעים ומפכים כמים שאין להם סוף. יצא לאור עולם בשנת תש"כ, בשם **'אמרי חיים'**, קונטרס זה נדפס מחובר לטהור עם ספר הק' 'אמרי נועם' מועדים - לחו"ז של רבינו, הרה"ק מדזיקוב זצ"ל. וכעת נתחדש אורו בהוספות רבות מכת"י עם תיקונים ומראי מקומות.

ונעתיק כאן חידוש נפלא ד"ת מאת מרן רביה"ק מצאנז זי"ע שלא נמצא לו מקור אחר.

לוו עלי ואני פורע

שמעתי מש"ב **הה"צ הק' ר' אשר מאיר אבד"ק באכניא שליט"א** (בן הרה"צ רבי יוסף זאב מקשאנוב זצ"ל, בן הרה"ק רבי דוד מקשאנוב זצ"ל) שאמר, **שמרן זקינינו בעל דברי חיים זצללה"ה** היה מדקדק בכל ערב שבת קודש ללוות לו על צרכי שבת, ואפילו היו לו מעות, היה דוקא מדייק לקיים מאמר חז"ל (ביצה טו, ב) לוו עלי ואני פורע.

ואמר רמז על מאמר זה, פועל יכול לחזור אפילו בחצי היום (ע"ז י, א), **פוע"ל** ר"ת כנ"ל **ל'וו ע'לי ו'אני פ'ורע**, פירוש אם מקיים מאמר חז"ל שר"ת פועל, יכול לחזור בתשובה אפילו אחר שעברו עליו חצי ימיו.

בית הכנסת

מנהגים וענינים, אודות
בית הכנסת הישן בעיר צאנז יצ"ו

רבינו הק' זצ"ל הי' תמיד מתפלל עם הקהל ביחד בביהמ"ד שבביתו שחרית מנחה ומעריב רק מחודש אלול הי' רבינו הולך **בבוקר להתפלל לביהמ"ד של העיר, ואיננו יכול לתאר לכם גודל הפחד שהי' בכל העיר כשהתחיל רבינו לילך לביהמ"ד דהעיר להתפלל, כל אנשי העיר הי' מרגישין שהוא חודש אלול.** והיו אומרים בציבור ח"י קאפיטל תהלים, רק ביום עש"ק לא היו אומרים אחר התפלה רק לפני אור היום היו הציבור ביחד גומרים כל תהלים, ובכל חודש אלול היה רבינו מצוה להתפלל לפני התיבה לבעלי תפלה שהיו מתפללים בהתלהבות כדי לשבר הלבבות בשמחה.

(דרכי חיים אות מ"ב)

היה תוקע בראש השנה תקיעות דמיושב **בבית הכנסת דהעיר.** ואחר זה היה תוקע בביהמ"ד שלו.

(דרכי חיים אות ק"א)

לקבל את כבוד הרב המאוה"ג החריף מ' חיים הלברשטאם נ"י אב"ד דק"ק רודניק דקרייז ריישא, להיות לנו פה קהלתינו למורה צדק וכו' ולדרוש **ברבים בבית הכנסת ובבית המדרש הגדול דפה.**

(מתוך כתב התמנות לק"ק צאנז כ"ב שבט תקפ"ח לפ"ק הועתק בכל הכתוב לחיים עמ' רט"ו)

בשבת הגדול דרש רבינו פלפול עצום וגם הלכות פסח.

(דרכי חיים אות ע"ט).

שבת תשובה דרש רבינו בעניני תשובה ומוסר ופלפול עמוק.

(דרכי חיים שם)

תשובה מכתבו הגיעני ואם כי למשא כבד יכבד עלי לעיין בשו"ת בדיני ממונות הצריך עיון רב בימים האלה הקדושים ורעיוני נבוכו בהרבה ענינים בעסק הטחינה לפסח **ובדרשה דריש פרקא** ובשאלות הנצרכים לימי חג הקדוש הבא עלינו לטובה ועוד כהנה טרדות רבות עם כל זה שמתי אל לבי להשיב מפני הכבוד ולשוועת העשוקים והנה באתי בקצרה:

(שו"ת דברי חיים ח"א חושן משפט ס"יט)

כתבתי הנראה לי לפענ"ד ומה שלא השבתי עד היום על כי מכתבו הגיעני בימי נוראים עת תת דין וחשבון **גם פרקי דכלה היו ממשמשים ובאים** וטרדות חג הקדוש.

(שו"ת דברי חיים ח"א אבהע"ז סי"ב)

הכרזה בבית הכנסת דק"ק צאנז

בגלילותינו אסרתים (ציצית של מאשי"ן) **ונכרז בבית הכנסת** ובית המדרש שהמה פסולים:

(שו"ת ד"ח או"ח ח"ב ס"ב)

דרשת שבת הגדול

פעם אחת נסע אבינו הגה"צ ר' מאיר'ל גלאגובער זצ"ל לצאנז על שבת קודש הגדול, במכוון לשמוע ממנו הדרשה שהי' דורשה בביהכ"נ דהעיר כמנהג כל הרבנים, ואמר שהי' הרב מצאנז מתפלל שחרית בביתו עם מנין, **וכשהגיעו הקהל דביהכ"נ לזמן קריה"ת בא השמש דביהכ"נ לקרותו שילך להביהכ"נ לדרוש,** הדרשה היתה קצת חריפות היינו פשעטל קטן, ואח"כ אמר הדינים של פסח כסדר כמעט כל השלחן ערוך.

(שארית ברוך ח"ב מדור צאנז דף ט' אות פ"ב)

גם זרעו אחריו ממלאי מקומו ברבנות צאנז, הרה"ק רבי אהרן זצ"ל ובנו הרה"ק רבי אריה ליבוש זצ"ל ובנו הרה"ק רבי מרדכי זאב זצ"ל הי"ד, **דרשו בשבת הגדול ושבת שובה בביהכ"נ,** וכן היה המהג בשמיני עצרת לעת ערב ליוו הקהל את הרב מביתו בשירה ובזמרה עד הביהכ"נ, ואחר תפלת ערבית ערך הרב ההקפות ואח"כ ליוו בחזרה את הרב לבית מדרשו שם התפלל ערבית וערך שנית הקפות בשעה מאוחרת.

(ספר צאנז עמ' רכ"ט)

חסיד אחד סיפר פעם לזקיני הק' מנאסויד זללה"ה, שהיה נוכח בדרשת שבת הגדול של הרה"ק מצאנז, אך הוא אינו זוכר מאומה מהדרשה ורק מאמר אחד נשאר חרוט בזכרונו, והוא מה שאמר הרה"ק צאנז בהאי לישנא: **"להגעיל צריך רק עם תלמיד חכם".**

(מרא דעובדא ח"ב ע' פו)

ג' מימרות מהרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זצ"ל, אודות בית הכנסת הישן

בענין נוסח התפלה בבית הכנסת

ומש"כ מעכ"ת שהרה"צ מו"ה שלום אליעזר שליט"א בנו של הגה"ק בעל דברי חיים זצ"ל א"ל שאביו לא כתב תשובתו להתיר אלא ליחידים אבל בעיר סאנז בעצמו התפללו בביהכנ"ס בנוסח אשכנז ואביו לא רצה לשנות הנוסח.

(שו"ת מהרש"ג ח"ב סימן ס"ז)

[ועיין בספר תולדות קול ארי', כותב שפעם שבת רבינו בעיר מאד והתאספו אליו שלש מאות חסידים והתפללו בבית הכנסת של העיר עם העולם בנוסח אשכנז]

כי פנה יום

שמעתי מאיש חסיד אחד ששמע בעצמו **מפי הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זצ"ל**, שביום הקדוש שנת תרל"ו שנתו האחרונה של אביו רבינו ז"ל ציוה עליו שהיות שהוא נער צעיר אחר הבר מצוה ואצלו מתארך תפלת נעילה זמן הרבה אחר הזמן, והוא רך בשנים, **לכן פקד עליו שילך להתפלל תפלת נעילה בבית הכנסת של העיר 'די שטאטישע שוהל' וכל ימיו כאב לו שלא שמע תפילת נעילה של אביו בשנת תרל"ו.**

(מפי הגה"צ רבי אלעזר הורוויץ שליט"א מבית המדרש ויואל משה דסאטמאר ב"פ)

מקום קיבול תפילות

שמעתי מפי הגה"צ רבי חיים צבי קופערמאן ז"ל, רב דקהל עץ חיים בראנקס, ששמע בעצמו **מפי הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זצ"ל**, אז אויב א יוד איז אין צאנז ועפ"י איזה סיבה שהוא אינו יכול לילך על הציון של אבי ז"ל, **ילך ויבקש בקשתו בבית הכנסת של העיר 'די שטאטישע שוהל', מקום וואס דער טאטע היה מתפלל שם לפעמים ויכולים לפעול שם כמו על הציון הקדוש.**

(מפי הרה"ח ר' אברהם צימערמאן שליט"א, קרית יואל)

דרשת בבית הכנסת אודות פאה נכרית

בשנים ההם התחילו קצת נשים ללבוש בשייטלעך (פאה נכרית), אשר אא"ז הי' אומר שהוא אסור עפ"י דין ואין שום חילוק בין פאה נכרית לשערות עצמו וכמו שנד' בשו"ת דברי חיים (ח"ב יו"ד סי' נ"ט).

וגם התחילו הנשים ללכת בהבגדים רייפען (היינו שבשולי הבגדים היה רייף מעץ), והיו המלבושים רחבות מאוד והי' קשה ליזהר מאיסור נגיעה בבגד (יו"ד סי' קצ"ה), וגם לא הי' בצניעות כראוי (עיין שו"ת דברי חיים ח"ב יו"ד ס"ח), וכאב מאוד לאא"ז שעוברים בכל יום על עשה של ואבדיל אתכם מן העמים

וכתב מכתבים להגאון רבי שלמה קלוגער ולהגאון ר' יוסף שאול מלעמבערג ולהרב מקראקא [רבי שמעון סופר] ולגיסו הרב מטארניפאל [בעל מנחת חינוך זי"ע] שברצונו להתוועד עמהם אודות זה ושיגזרו איסור חמור שלא ילכו כזה.

אח"כ הי' מעשה שנפטרו אצל אא"ז ג' מילדיו שהי' לו מאשתו בת רבי צבי (מטארנא) ז"ל, כי עד אז הי' לו ממנה ד' ילדים ואז נשארה רק בתו נחמה תחי', **אז אמר שברצונו לעשות להם הספד, והלך לבית הכנסת ועשה הספד עליהם ובתוך ההספד אמר שכל זה בא לו מחמת שמחריש על איסורים הנ"ל ואמר אא"ז שעל דברים אלו אמרו חכז"ל** (שבת קה:) **היום אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו לך ועבוד עבודה זרה**, לזאת מוכרח לצעוק ולצאת נגד זה בכל כוחו.

(חמדה גנוזה חלק א' עמוד ק"נ בשם הרב מגראבאוויץ).

אגרא דכלה דוחקא

פעם אחד בשעת הדרשה של ק"ז הד"ח, בשבת הגדול היה דוחק גדול בביהכ"נ וגם אאמו"ר ז"ל היה שם והוא היה אז טליא כבר שבע ונתעלף **מחמת דוחקא**, וכבר היה כמעט אחר היאוש ר"ל, ובאמצע הדרשה לא הרחיבה אמו הצדקת לבלבל מחשבות הקדושות של חו"ז מרן הד"ח, אמנם ככלות דרשתו פנתה אם הילד במר נפשה בבכיה רבה לזעוק אל המלך חו"ז מרן הד"ח ולהתחנן על בנה, וענה לה בזה"ל **אל תבכי ואל תדאגי כי חי יחיה רבות בשנים**, ואי"ה יהיה ת"ח גדול בישראל, ונתקיימה הברכה במלואה.

(מוצל מהאש הגה"צ רבי אהרן הלברשטאם ז"ל בן הרה"צ רבי יוסף זאב מקשאנוב בהקדמה עמ' ט)

הרה"ק רבי משה משינאווע זצוק"ל התפלל מוספים בשני הימים של ראש השנה

הרה"ק רבי משה משינאווע זצוק"ל, בן הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא שדר בצאנז, היה לו הרבה אורחים שבאו להסתופף בצלו על ראש השנה ובית מדרשו היה צר מהכיל, **לכן מסרו לו הקהל את בית הכנסת לתקיעת שופר ולתפילת מוספים בשני הימים של ראש השנה.**

(מפי עד ראיה, שלמה טענצער בספרו דף 85).

בצדק אחזה פניך

שמעתי מכ"ק אדמו"ר מפשעווארסק שליט"א: הרה"ק ר' **אלעזר מקאזניץ** ז"ל הי' **פעם בצאנז בחודש אלול ואז התפלל הרה"ק מצאנז בביהכ"נ והלך דרך השוק**, ובשוק באו אליו ג' נשים ודיברו אליו, **אחד אמר שהקיכלעך שאפו מהכסף שנתן להם נתחרכו** א.א.וו. כששמע ר' אלעזר'ל הנ"ל מה שדיבר הרה"ק מצאנז עמהם, הפך פניו ושאל להאנשים אם מכירים את הנשים, אמרו כן, זאת היא האשה של זה וזאת וכו', אמר ר' אלעזר כשלא הי' מכירים אותם הייתי נשבע שהם מלאכים, **כי שיחה כזאת א"א לדבר רק עם מלאכים**, רק אם אומרים שמכירים אותם שאני.

(שיח זקנים ח"א עמ' רט)

אמירת יו"כ קטן ער"ח אלול בבית הכנסת הישן

כשהייתי בצאנז (הרה"ק רבי סיני הלברשטאם מזמיגראד זצ"ל) ער"ח אלול שנת תרס"ב, שמעתי **מכ"ק דודי הה"ק ר' אהרן** ז"ל שהי' מדבר מיום כיפור קטן, ובתוך כך בא אליו אברך א', ושאל לו **דודי הה"ק הנ"ל** אם אמר יו"כ קטן והשיב שלא אמר, **אמר דודי** שהצדק עמו, וסיפר שכשבא הר' משה דייטש ע"ה לצאנז וקבל על עצמו לעשות תשובה הי' זה בער"ח אלול, **ובא לבית אא"ז** ז"ל וראה לאחר התפלה שהחסידים שותים יי"ש כנהוג ולא אמרו יו"כ קטן, ושאל ר' משה אם **כ"ק אא"ז מצאנז** ג"כ אינו אומר, והשיבו לו שגם **כ"ק** אינו אומר יו"כ קטן, שאל להם באיזה מקום אומרים כיון שהוא רוצה לומר, **אמרו לו שילך לשוהל**, וגם בביהמ"ד הישן אומרים. הלך לשם וראה עומדים בכותל מזרח הבעלי בתים, ושאל אותם מי הם, אמרו לו שזה הוא חייט וזה הוא תופר מנעלים, והי' נשאר כמשתומם, שהצדיק שהוא מפורסם בכל קצוי ארץ והחסידים שהמה ת"ח ויראים לא יאמרו והעמי ארצים יאמרו, מה זה, והי' קשה לו מאד ד"ז.

אך עלה במחשבתו שהענין כן, כי יום הכפורים מכפר על העוונות, והנה האיש שיש לו עוונות הרבה אין ביכולת יום אחד לבד שיכפר לו על כל העוונות המרובים וצריכים להוסיף עוד יו"כ קטן שיכפר, אבל למי שאין לו כ"כ עוונות, יש ביכולת יום הכפורים לבד למחול לו.

ובזה ניחא מה שהרבי עם החסידים אינם אומרים כי אין להם עוונות, אבל הבעלי בתים ועמי הארצים שיש להם ל"ע עוונות מרובים, מוכרחים המה לעשות להם עוד יום כיפור קטן שיכפר כדי שיהי' להם סליחה על חטאם.

(חמדה גנוזה ח"א עמ' קסג)

הכרזת אמירת יום כיפור קטן

סיפר לי הגה"צ ר' משה דוב ווינבערגער ז"ל (שליט"א) אב"ד פאיע, שמעתי מזקיני הגה"צ ר' יהושע העשיל מוויטקע זצ"ל וגם מהרה"ח ר' טובי' פריינד ע"ה, ששניהם היו בעת מעשה בשינאווע. הנה כשנסע הרה"ק **התפארת שלמה מראדאמסק זצ"ל** לצאנז נסעו עמו חסידים, והיו מהם שנשארו אז בצאנז, **וכשנסתלק הרה"ק מצאנז זצ"ל** נתחלקו האנשים הנ"ל, היו שנסעו לבן זה והיו שנסעו לבן אחר. אחד החסידים בשם ר' נחמן, נסע לשינאווע.

וסיפרו זקיני ור' טובי', שפעם אחת בהיותם בשינאווע היה ר' נחמן הנ"ל בבית המדרש בשעה שלש, והניח את הטלית על כתיפו ואמר ברכי נפשי. כששמע **הרה"ק משינאווע** בביתו שר' נחמן מתפלל בשעה מאוחרת כזו, נכנס לבית המדרש ואמר לו, איזה תפלה היא זו? אסור להתפלל עכשי, בני היונגער רב (הרה"ק ר' משה'לע זצ"ל) הוא מורה הוראה מובהק, שיגיד אם יש שיטה בעולם שמותר להתפלל עכשיו [מיין זוהן דער יונגער רב איז א גוטער מורה הוראה, אנו, זאל ער זאגן צי ס'איז דא איין שיטה בעולם אז מ'מעג יעצט דאוועגען].

אמר ר' נחמן להרה"ק משינאווע, ראיתי את הרה"ק **מצאנז** שהתפלל במאוחר [ווי דער טאטע ז"ל האט געדאוועגט שפעט]. אמר לו הרה"ק **משינאווע**, אני אומר לך הלכה, והנה אתה מספר לי מעשה מרבי [איך זאג דיר א הלכה, דערציילסטו מיר א מעשה מיט א רבי]. אמר לו ר' נחמן, הרה"ק **מבטשאטש** היה פוסק, וגם כן התפלל במאוחר [דער בטשאטשער רב איז געווען א פוסק, און ער האט אויך געדאוועגט שפעט]. אמר לו הרה"ק **משינאווע** איזה תיבות, והלך ממנו בריתחא וחזר לביתו, והלך בחדרו אנה ואנה ברוגזא מאד [זיער צוקאכט].

נכנסו אחריו זקיני ור' טובי' לחדרו, וגם **חתנו הגה"צ ר' מנחם מענדל מפריסטיק זצ"ל** נכנס, ואמר, הכי על חותני להתרגז בגלל הזקן נחמן? [דער שווער דארף זיך אויפרעגן וועגן דעם אלטן נחמן?]. אמר לו הרה"ק **משינאווע**, הוא אומר לי שאבי ז"ל התפלל מאוחר, אספר לך מעשה. פעם אחת בערב ראש חודש הייתי אצל אבי בשעה אחת עשרה ורבע (ואבי עדיין לא התפלל אז תפלת שחרית) ודיברתי עמו כשעמד אצל החלון הנשקפה על פני הרחוב. כשראה אבי איך שהמשמש רץ ממקום למקום, שאל אותי אבי, איפה רץ עכשיו המשמש? **עניתי לאבי שאומרים בבית הכנסת יום כיפור קטן בערב ראש חודש**, והאנשים אינם זוכרים מזה, על כן הולך המשמש להזכירם.

כששמע אבי את דברי, **הקיש על החלון להמשמש שיכנס אליו**. כשנכנס המשמש, אחז אותו בבגדו שלפניו, **ואמר לו, גלגן, היה מנהג מאבות אבותינו לומר יום כיפור קטן לאחר חצות**, ועכשיו הוא כמחצית השעה קודם שמונה [האלב אכט] ואתה קורא לאנשים שיאמרו יום כיפור קטן, **גיי ארויס, גלגן**. וסיים הרה"ק משינאווע, ראיתי

שאבי אינו יודע זמן [האב איך געזען אז דער טאטע ווייסט נישט קיין זמן].

(שיח זקנים חלק ה' עמ' ריט)

מנהג "קלאפן אין שוהל", של השמש, ומנהג אמירת יו"כ קטן בכל ער"ח

סיפר לי הגאון רבי אברהם צבי ווייס זצ"ל אב"ד נוה אחיעזר, שזקנו הגאון רבי אהרן ווייס זצ"ל אב"ד בענעדיקאוויץ (אחיו של הרה"ק רבי יוסף מאיר מספינקא זי"ע בעל ה"אמרי יוסף") סיפר לו, שהיה נוסע לצאנז תמידים כסדרם להסתופף בצל קדשו של הרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע בעל ה"דברי חיים", ובאחת הפעמים שהה בצאנז בערב ראש חודש.

בצאנז היה המנהג, שבכל ערב ראש חודש התפללו בבית הכנסת תפילת 'יום כיפור קטן' ללא השתתפותו של הרה"ק מצאנז, אולם המנהג היה ששמש בית הכנסת היה נוטל רשות מאת הרה"ק מצאנז מדי ערב ראש חודש כדי לערוך תפילת "יום כיפור קטן". וכך היה הסדר. השמש היה עובר ליד חלון חדרו של הרה"ק מצאנז להראות בפניו, וראיה זו היתה נחשבת כקבלת רשות.

באותו ערב ראש חודש ששהה **רבי אהרן ווייס זצ"ל** בצאנז, עשה השמש כמנהגו מימים ימימה, ועבר ליד החלון, והחל להכריז בקול: "יום כיפור קטן"... כדי לקבץ את קהל המתפללים. אולם כאשר אך אבה השמש להמשיך בדרכו, החל הרה"ק מצאנז לדפוק על החלון בקול רעש גדול, וגער בשמש: "היכן מידת הדרך-ארץ שלכם? הרי לא שאלת ממני אם אפשר לומר יום כיפור קטן"...

לא הבין השמש את כוונת הרבי, באמרו: "הרי שאלתי כהוגן כבכל ערב ראש חודש". השיב הרה"ק מצאנז: **"הרי השעה היא שעת בוקר מוקדמת, ובשעה כה קדומה אין ראוי לשאול רשות על כך. אם ברצונכם לשאול על כך עליכם לבוא אחר כך"**

לאמיתו של דבר כבר היתה השעה מאוחרת, אולם הרה"ק מצאנז אחז עדיין לפני התפילה, ועל כן התבטא ואמר, כי השעה עדיין מוקדמת.

(נאמנים ונחמדים עמ' שנח)

בענין נוסח התפלה בבית הכנסת ובבית מדרשו

את הסיפור דלהלן שמעתי מפי ר' עוזיאל הערבסט ז"ל מצאנז, מחשובי חסידי באבוב שנפטר לפני כמה שנים בלונדון.

זקינו ר' שמואל היה נכדו של ר' שלמה הערבסט, שאצלו התאכסן ה"דברי חיים" בראשית בואו לצאנז במשך תקופה ארוכה.

בהגיעו לגיל המצוות זכה ר' שמואל לחוויה מיוחדת במינה. היה זה בשנת תרל"ו (1876), השנה האחרונה לחיי הרה"ק **מצאנז** עלי אדמות. כמנהג החסידים בצאנז, הלך ר' שמואל עם אביו ר' הענין אל הרב כדי שיניח עמו תפילין בפעם הראשונה. כאשר ראה ה"**דברי חיים**" את קשר התפילין של ראש עשויים בנוסח ספרד, הורה להביא התפילין אל הסופר כדי שישנה את הקשר לנוסח אשכנז כנהוג בצאנז, ובינתיים ביקש מבחור הבר-מצוה להגיד את הפלפול שהכין לכבוד היום.

כאשר החזירו את התפילין המתוקנות אל הבחור, אמר לו ה"**דברי חיים**": "תדע לך בחור'ל שכמו שאנו מניחים תפילין גם הקב"ה מניח תפילין, וממילא אנו מקושרים אל הקב"ה, על כן מהראוי לא להפסיק בדיבור - גם בלשון הקודש - בעת שהתפילין מונחים עליך".

לאחר שה"**דברי חיים**" הניח עמו התפילין, אמר יחד אתו את הפסוקים "וארשתיך לי" ופרשת "קדש לי" ואמר לו: "עתה ברצוני לשמוע ממך ברכות השחר". ר' שמואל התחיל "אדון עולם" ולאחר מכן התחיל באמירת "יגדל".

"למה אתה מתחיל יגדל?" - **שאל** ה"**דברי חיים**", והבחור הראה בידיו שאינו יכול להפסיק בדיבור, כפי שהורו לו זה עתה. "נכון", אמר לו ה"**דברי חיים**", "אך בעת צורך גדול יש להרים את התפילין של ראש ביד ימינו, ואז אפשר לדבר". עשה הבחור כן, והסביר ל"**דברי חיים**" שבהיותו מתפלל עם זקינו ר' שלמה **בבית הכנסת של העיר** הוא רגיל לומר "יגדל".

התלהב ה"**דברי חיים**" בדביקות במשך כרבע שעה, וכל אותו הזמן נשאר ר' שמואל על עומדו, כשלפתע התעורר ואמר לו: "אם עד עכשיו היית רגיל להתפלל נוסח אשכנז תמשיך כמנהגך, אבל אם יזדמן לך להתפלל לפני העמוד בבית המדרש שלי תתחיל באמירת 'הודו' ולא ב'מזמור שיר'".

הרה"ק ר' **ברוך מגארליץ זצ"ל** - שהזדמן באותו יום לצאנז - כאשר שמע תשובת אביו בענין נוסח התפילה, ניגש אליו ביראת הכבוד ושאל: "אבי, הלא בתשובות שלך הנך כותב אחרת? ענה לו ה"**דברי חיים**": "אם אני מורה לו להתפלל בנוסח אשכנז - אני יודע מה שאני שח, ואל תשאל אותי".

לאחר התפילה ניגש **הרב מגארליץ** אל בחור הבר-מצוה, והוכיח אותו באומרו: "אני, כאשר אני נצרך לדבר דבר-מה אל כבוד אבי שליט"א הנני רועד מפחד, ואילו אתה חזרת על הפלפול לפניו ודברת עמו כאל אחד האדם".

(רבי שלמה זלמן לעהרער, ספר צאנז ח"א)

מתוך תיעוד מסע לוית רביה"ק זי"ע, שהתקיימה בבית הכנסת דק"ק צאנז

...כל מי שרצה לבוא אל הקודש פנימה אל החדר ששכב שם הצדיק היה צריך לטבול מקודם וכל בני

הח"ק טבלו את עצמם, והרבנים ובניו והזקנים מהח"ק טהרו אותו.

ואחר כך לקחו אותו ארבעה רבנים צדיקי ארץ ונשאו אותו אל המקוה שלו וטבלו אותו שם והלבישוהו ולקחו אותו ארבעה בניו, הא' הרב הצדיק מרן יחזקאל שרגא והב' הרב הצדיק מקרשאנוב והג' הרב הצדיק דגליל מפה עיר סאנז והג' הרב הצדיק דרודניק, גם חתניו לוקחי בנותיו הרב מוהר"ר משה אונגער שליט"א בן הרב הצדיק מרן מרדכי דוד מדאמבראווע ז"ל והרב מוה' אליעזר נכד הקדוש מו"ה בער מראדעשיץ ז"ל, והאברך מו"ה יצחק בן הרב מדאמבראווע שליט"א, והאברך בן הרב מזיקוב שליט"א, וניניו ונכדיו שליט"א ה"ה הרב מביקאווסק, והרב מזבארוב, והרב מבארדיעב שליט"א, כולם במדינת הגר, והרב מפאדגודזש, ומחותנו הרב החריף הקדוש מסטרי זוב שליט"א.

ונשאו אותו לבית הכנסת והעמידו את המטה על הבימה ובניו עמדו סביב ועשו הקפות על הבימה כסדר הכתוב במעבר יבק, והאנשים שהיו בבית הכנסת היה לערך ששה אלפים מלבד אשר עמדו חוץ לביהכנ"ס סבבו את הבימה. ואמרו יושב בסתר עליון וכו' ואחר כך הספיד אותו בנו הבכור הצדיק, ואחר כך השני, והשלישי, והרביעי, גם הרב הצדיק מסטריזוב הספיד אותו, ואח"כ נשאו אותו אל בית החיים והשכיבוהו אצל בנו הרב הצדיק המנוח מוה' מאיר נתן ז"ל שעלה למרום זה כ"א שנה, הוא מסר נשמתו בטהרה לאלהי הרוחות, ואת כל העם עזב לאנחות. תנצב"ה. ומחה ד' דמעה מעל כל פנים.

אליהו שטיינהויז ,יליד סאנז, חתן הרב החריף מוה' חיים נתן דעמביצר מו"ץ דק"ק קראקא.

Fundacja
BONEI SANZ-POLSKA
Tel: +1-845-600-1555

בני צאנז
ועד להכנסת אורחים
ושמירת ובניית קדושי עיר צאנז בפולין
נתייסדה ע"י הנה"ק
רבי זלמן הלברשטאם זצ"ל אבד"ק קשאקאוע
בינומ"ל בין הרבנים הגאונים שליט"א

מקום מנוח"כ מרן רבינו הקדוש
בעל דברי חיים מצאנז זיעלעבי"א

הכנסת אורחים | מקוה טהרה | אהל רחל | צאנזער שטיבל | אהל הקדוש | בית החיים | בית הכנסת הישן | ביה"ח הישן | הברת ש"ס | קובץ בני צאנז

ב"ס"ד

מודעה חשובה

מיט גרויס התרגשות ווילן מיר מעלדן פארן חשובן ציבור וואס זענען משתוקק מתפלל צו זיין אין דעם מקום קדוש שהתפלל בו אותו צדיק וואו די הייליגער צאנזער רב זיע"א האט אפגעראכטן זיינע הייליגע תפילות אין ספעציעלע הייליגע זמנים אין יאר.

אז די

בית הכנסת הישן
בעיה"ק צאנז יצ"ו

וועט זיין צוגעשטעלט אויף א באקוועמע פארנעם אויף תפילות, ולימוד התורה אזוי אויך צרכי ציבור לשביעת רצון אלפי המתפללים

תפילת שחרית
יעדע 15 מינוט

מניני מנחה מעריב
יעדע 10 מינוט

לימוד התורה וספרי קודש
אין א ראיגע אטמאספערע
אינעם גרויסען שאטער - היכל התורה - בחצר הבית הכנסת

קאוע
אויף א בריידע פארנעם אינעם גרויסן שאטער
אקעגן איבער די בית הכנסת

צרכי ציבור
אין ספעציעל
צוגעשטעלטע בתי כבוד

הנהלת בוני צאנז

מה נורא המקום הזה...וזה שער השמים

האדרעס בפולין:
ביה"ח / הכנסת אורחים / מקוה Rybacka 3 Nowy Sacz-33-300, Poland | בית הכנסת הישן Berka Joselewicza 12 Nowy Sacz-33-300, Poland

דברי הכותב בדמע בלב מר וברוח נשברה:

(היהודי, פרעשבורג שנת תרל"ו)

כמה ידיעות אודות בית הכנסת בעיר צאנז פולין אוד מוצל מאש

נבנית בערך בשנת תק"ל ונגמר ונתחנך בערך בשנת תקל"ו.

(ר' שלמה זלמן לעהרער בספרו).

אבל יש האומרים שבית הכנסת נבנית עוד לפני שנת תק"ו שכן מצא צייר שצייר הבית הכנסת בשנת תרמ"ח שכתוב על שטענדער שזה שייך לבית הכנסת שנת תק"ו.

היה לו דין בית הכנסת ומעולם לא ערכו בו שום סעודה או שתיית לחיים ותיקון, אבל הי' שם בית שני (פאליש) ושם היו מתפללים בחורף בימי חול, אבל שם לא נהג דין בית הכנסת ושם ערכו הקידושים בשבת וגם בימות החול היו שם שיעורים קבועים במשניות

(מפי הרה"ח רבי שלמה זלמן לעהרער הנ"ל שאביו הרה"ג רבי נתן מרדכי בוקסבוים הי"ד ראש ישיבת בני תורה, היה המגיד שיעור שם בכל יום)

בבית הכנסת התפללו בנוסח אשכנז ובהבית שני (פאליש) התפללו נוסח ספרד.

(מפי ר' שלמה זלמן, ובספרו)

רבינו בעל הדברי חיים הנהיג לערוך החתונות ביום עש"ק אחר צהרים כשעה לפני הדלקת הנרות כדי לצמצם הוצאות החתונה והחופות היו **מעמידים בחצר הבית הכנסת.**

(ספר צאנז עמ' ר"מ)

בשער בית הכנסת לא היה מזוזה, אבל בפתח הבית שני (פאליש) **כן היה, וכן בפתח של העזרת נשים היה מזוזה.**

(מפי הרה"ח רבי שלמה זלמן לעהרער ע"ה)

דרשה הראשונה של רבינו בעיר צאנז בבית הכנסת ובחדר הסמוך החיה ר' יאסל ראפער את נפשו

העיר ניי-צאנז היתה עיר אשכנזית מובהקת, היו גם בצאנז לומדים ותלמידי חכמים שלא ראו בעין טובה כי איש שנמנה על עדת החסידים יבוא לכהן פאר בעירם, ועל כן החליטו כי בעת שיבוא וישא את דרשתו הראשונה, יקפחוהו בהלכות, כן עשו, **וכאשר עמד מרן על בימת בית הכנסת ונשא את דרשתו**, שלחו בו הלומדים את חצי קשתם, סובבהו כעכנא ועינו אותו כל היום בפלפולם, והוא לחם כארי נגדם, ומחמת זה נעשה עיף ותש כח.

אחד מן הנוכחים, מנכבדי העיר, **רבי יאס'ל ראפער** [רבי יוסף צימער מעיר קטנה בגליל צאנז 'ראפע'] הנ"ל, הכיר בפני הרב כי הוא חלש, ויגש אליו וביקשו שיבא אתו לחוץ כמה רגעים כי דבר סתר לו אליו.

כצאת מרן מן ההיכל, **הכניסו ר' יאסל לחדר צדדי** ושם היה לו מוכן בעבורו מאכל ומשקה להחיות את נפשו מני אז והלאה זכר לו הדברי חיים, את חסדו אשר עשה עמדו, כי ממשה החייהו בעת עזבוהו כוחותיו, והכיר לו טובה עבור זה כל הימים.

לא רק בחיים חיותו היה ר' יוסף אדוק ומקושר וכו' גם לאחר פטירתו בא לבקר בהיכל קדשו של הצדיק, כאשר מסופר שפעם אחת בשעת ההקפות של שמחת תורה באו הצדיקים הקדושים בניו הגדולים של הדברי חיים, ויספרו לו בתמהון שאך זה ראו את ר' יאסל ראפער - אשר כבר היה בעלמא דקשוט - רוקד אתם יחד, ויען להם אביהם: וכי מה החידוש, הלא כן ראוי ונכון לו לעשות שיבא לשמוח אתנו יחדיו גם לאחר פטירתו.

הרה"ק **רבי ברוך מגארליץ** סיפר לאבי הרה"ח ר' **חיים שאול שעהנדארף**, שפעם אחת בחג השבועות וכו' בעת חלוקת הקרעפלעך אחר אמירת הקרעפל פשעטל וכו' סיפר שרי' יאסל ראפער בא אליו מעולם העליון ואמר שתורתו נתקבלה בפמליא של מעלה, שאלתי אותו מאין אשע שכנים דבריך, מיד חזר ר' יאסל לפני את כל הפלפול וכו'.

וביום **כ"ה ניסן שנת תרצ"ט** שנה אחרונה לפני המלחמה כשהיה על היארצייט ביקשתי מאיש החברה קדישא שיראה לי את קברו של ר' יאסל אמר לי הגבאי מסתמא אתה נכדו, אספר לך עובדא ממנו. וסיפר לי עובדא זו מהקרעפל פשעטל.

(הרה"ח ר' אלעזר שעהנדארף ע"ה נכד ר' יאסל ראפער, ספר אחשבה לדעת, אלה תולדות עמ' ג)

רוח הקודש הופיע בבית מדרשו של הגאון רבי שלמה קלוגער זצ"ל אודות בית הכנסת הזה

בתשובה לאקרו"ט דק"ק צאנז חדש יצ"ו בשנת תרט"ז בנידון בית הכנסת הדין שרצו כמה מראשי הקהלה לעשות ממקום שמתפללין שם אנשים לעזרת נשים וזל"ק ועוד אף עושים שלא כדין בביהכ"נ אטו בשביל זה תפקע קדושת ביהכ"נ "אפילו אם ח"ו יתנהגו כמה פריצות בבה"כ אשר לא כדת מ"מ לא תתבטל בזה קדושת בה"כ" המה יקבלו ענשם על כך והבה"כ נשאר בקדושתה עכ"ל.

(שו"ת עץ החיים תשובה צ').

שהשמיע אור ליום ג' פ' יתרו ט"ז שבט תש"פ לפ"ק
בכסיכת פרידה לחבורת מתפללי בית המדרש פשעווארסק
אנטווערפן
לרגל הנסיעה לעיר צאנז יצ"ו
ש"ק משפטים שקלים תש"פ לפ"ק

דברות קודש

מכ"ק מרן
אדמו"ר מפשעווארסק שליט"א

ובתוכם דברי התעוררות ומעשה נורא שאירע בבית הכנסת הגדול העיר צאנז

כתב בספה"ק עירין קדישין שהרה"ק מרוזין זי"ע פי' הפסוק (בפ' ויחי) האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים כך: "האספו" עשו לכם אסיפות, "ואגידה" עשו לכם אגודות, "אשר יקרא אתכם באחרית הימים", כי הבע"ד יקרר אתכם באחרית הימים בהאמונה בה' ובמשה עבדו, עכדה"ק. והכוונה בזה אז מ'קען נישט ערווארטן אז פאר ביאת המשיח זאלן זיין אזעלכע גרויסע לייט ווי אין די פריערדיגע דורות, אבער דאס וועט זיין די יסוד פון אידשקייט, מ'זאל זיך האלטן צוזאמען אין שמירת התורה והמצות. ומרן מרוזין פירש גם מש"כ בהמשך הפסוקים ושמעו אל ישראל אביכם, על פי הידוע שישראל רומז למדריגה גדולה, דהיינו הצדיקים. וז"ל: מה שפעל ועשה ישראל אביכם, היינו הצדיקים שבכל דור ודור וכו'. שתשיחו ותספרו באסיפותיכם ואגודותיכם משבחי ומעשי הצדיקים, ושמעו כל אחד מישראל אביכם. זאת תהי' תרופה טובה לכם באחרית הימים וכו', עכלה"ק.

אז מ'פארט אויף אזא הייליג פלאץ, צום צאנזער רב'ס ציון, האט מען דאך גארנישט קיין השגה! אויב מ'מעג זאגן אויף א מענטש ולגדולתו אין חקר, קען מען דאס זאגן בפה מלא אויפן דברי חיים!

מ'קען רעדן פון אנדערע צדיקים אויכעט, נאר וויבאלד עטס פארט'ס קיין צאנז האב איך געוואלט פארציילן, וואס כ'האב אליין געהערט פון בעל העובדא. הגם כ'האב עס שוין פארציילט מיין איך אז ס'איז כדאי איבערצוזאגן.

נאך די מלחמה זעמער צוריק געקומען פון רוסלאנד און מיר האבן געוואוינט א שטיקל צייט אין ברעסלוי, דאס איז א שטאט אין פוילן. האט די מאמע ע"ה מיך געגומען צו א אויגן דאקטער, וואס האט געהייסן דאקטער קאהן. ער איז געווען א גרויסע דאקטער, ס'איז געווען דעמאלטס דארט אסאך מענטשן וואס האבן געווארט, אינמיטן איז אנגעקומען די צייט פון מנחה, און דער דאקטער האט געהאט אן אלטן טאטען, דער אלטער דאקטער קאהן, איז פארדעם איז ער ארומגעגאנגען אזוי אין הוילן קאפ, ווען ס'איז געקומען די צייט פון מנחה האט ער זיך אנגעטוען א קאפל און געגומען א סידור און זיך געשטעלט דאוועגען מנחה.

אונז האמיר געקוקט עפעס אזוי פארוואונדערט, אזא בילד האב איך נאך נישט געזעהן, דאס אז שוואכע אידן קומען צו מזכיר נשמות אדער כפרות שלאגן האב איך שוין געזעהן, אבער אין שטוב דארט ביי זעך זיך שטעלן דאוועגען האט אויסגעזען זייער אינטערסאנט. נאך דעם וואס ער האט זיך אויסגעריקט שמו"ע און ער האט געזעהן אז מיר קוקן אזוי פארוואונדערט אויף אים, האט ער פארציילט פון ווי דאס נעמט זיך צו אים.

לעבן קראקא איז דא א גרויסע שטאט קאטאוויץ. קראקא איז דאך געווען א שטאט פון תורה מיט חסידות, און קאטאוויץ איז געווען פונקט די היפך א משכיל'ישע שטאט. דער אלטער דאקטער איז געווען דארט פון קאטאוויץ. האט ער געזאגט אז דער פאטער זיינע האט זיך אויפגעפירט ל"ע ווי א גוי גמור, דער זיידע געדענק איך שוין נישט וואס ער האט געזאגט, צו ער האט יא געפאסט יוה"כ אדער נישט געפאסט, כ'מיין ער האט געזאגט אז דער זיידע האט יא געפאסט יוה"כ. ווען ער איז אלט געווארן 12 יאר דער אלטער דאקטער, וויבאלד דער פאטער איז געווען א סוחר פלעגט ער פארן קיין לייפציג און קיין דאנציג, האט דער פאטער געוואלט ער זאל זיך אביסל אויסקענען אין עולם המסחר האט ער אים מיטגענומען.

האט ער געזאגט מסתם האט עטס דאך געהערט אז אין יענע צייט איז געווען דער וואונדער ראבינער אין צאנז - אזוי האט ער פארציילט - ווייל אזוי האט ער געהערט פון די גוים [דער פאטער האט זיך געחברט מיט גוים מיט פריצים] און זיי האבן גערעדט עפעס מיט אזא התפעלות פון דעם צאנזער ראבינער, איז ער דער פאטער געווען נייגעריג אים

צו זעהן, האבן זיי געמאכט אזוי דעם וועג דורך צאנז, און זיי האבן געהאט בערך צוויי שעה פון די באנען פון וואנעט זיי זענען געקומען ביז זיי זענען געפארן ווייטער.

האט ער געזאגט אז ס'איז געווען דעמאלס האלב צוועלף דאכט זיך מיר, און זיי האבן געוואלט נאר זעהן דעם צאנזער רב, איז קודם האבן זיי זיך געדרייט אין די גאסן און זיי האבן געזעהן מענטשן לויפן מיט נאסע פיאות, האבן זיי געפרעגט ווי לויפט מען און ווי זעהט מען דעם רבי'ן?, האבן זיי געטפערט אז מ'גייט דאוועגען יעצט, און אז א גאנץ יאר האט ער א ביהמ"ד ביי זיך אינדערהיים, אבער עס איז געווען דעמאלס חודש אלול, און אין דעם חודש דאוועגט ער אין שטאט'שן ביהמ"ד, זענען זיי אהין געגאנגען, דער צאנזער רב איז שוין דארט געווען, ער האט שוין געהאלטן אינמיטן דאוועגען.

ביז צו דעם האט ער פארציילט אזוי כדבר איש אל רעהו, וועז ער איז צוגעקומען צו די ווערטער אז זיי זענען אנגעקומען און זיי האבן געזעהן דעם צאנזער רב דאוועגען, איז דער אלטער דאקטער געווארן רויט ווי פייער, און ס'האט זיך אנגעהויבן צו גיסן טרערן פון אים, און ער האט געזאגט: "וואס זאל איך ענק זאגן ווי אזוי ער האט געדאוונט, ער האט געהאט א קראנקן פיס, דאכט זיך מיר דער לינקע" [איך זאג דאס לשון ווי ער האט פארציילט. עס איז געווען די לינקע פיס טאקע], "יעדעס מאל וואס ער האט געגעבן א האק מיט דעם פיס האט דער גאנצער שוהל אנגעהויבן צו ציטערן, נישט קיין גוזמא. דער שוהל האט געציטערט, ביי יעדן קלאפ וואס ער האט געגעבן מיט דעם קראנקן פיס. זעמער אזוי צורידערט געווארן - דער פאטער און ער - אז מ'האמיר נישט געוויסט אין וועלכע וועלט מיר געפינען זיך, ביז ער האט געענדיגט דאס דאוועגען, נאכדעם וועז דער צאנזער רב האט געענדיגט דאס דאוועגען האבן מיר זיך געכאפט אז מיר מוזען לויפן כדי נישט צו פארשפעטיגן די באן קיין דאנציג - אדער לייפציג - האט דער פאטער מיך אנגעכאפט ביי די האנט און מ'האמיר אנגעהויבן צו לויפן", נאכדעם האט ער געזאגט, אז דער פאטער איז אויכעט געווארן זייער צורידערט פון דעם דאוועגען, אבער ער איז שוין געווען אן אלטער מענטש, וואס ס'איז שווער אויף דער עלטער זיך צו טוישן דאס גאנצע לעבן, איז ער געבליבן אזוי, אבער ער דער זון איז געווען א אינגל פון 12 יאר, עס האט אים נישט געלאזט קיין מנוחה, האט ער אויפגעזוכט עפעס א רב, און ער האט געבעטן דעם רב ער זאל אים זאגן א פאר זאכן. ווייל היות ער וויל באלאנגען צו דעם פאלק פון צאנזער רב, ווייל ער ויסען וואס ער זאל טוען. האט יענער רב אים געזאגט א פאר זאכן עסן כשר'ס און לייגן תפילין און שמירת שבת.

יעדעס מאל וואס ער האט געגעבן א האק מיט דעם פיס האט דער שוהל אנגעהויבן צו ציטערן, נישט קיין גוזמא

דער פאטער האט אים שפעטער געשיקט שטודירן קיין בערלין צווישן גוים ער זאל זיין א דאקטער, ס'האט קיינער נישט געמאָנט פון אים גארנישט, קיין שום אידישקייט, און ס'איז אים אזוי שווער געווען דאס כשרות און שבת ער זאל נישט טוען קיין שום מלאכה, און אזוי ווי קיינער האט נישט געמאָנט און קיינער האט נישט געוויסט גארנישט וואס ער טוט יא וואס ער טוט נישט, איז וויפיל מאל שוין וואס ער האט געקלערט אז ער קען נישט און ער וויל עס אויפגעבן, **אבער יעדעס מאל קומט אים דאס בילד פאר די אויגן ער זעהט דעם צאנזער רב'ס דאוועגען, און ער קען נישט נאכלאזן. און ער האט געזאגט אז ס'איז שוין זיבעציג יאר פון די מעשה, כ'האב נאך נישט עובר געווען אויף קיין איינס פון די זאכן וואס יענער רב האט מיר געזאגט.**

דאס אלעס איז געווארן אן קיין מוסר, און ער האט גארנישט געלערנט, נאר איינמאל געזעהן דעם צאנזער רב דאוועגען! מ'האט נישט קיין השגה וואס דאס מיינט!

דער רבי זי"ע פלעגט נאכזאגן, אז ער האט געהערט פון טאטן, און דער טאטע האט נאכגעזאגט פון ייטב לב, אז מ'קען נישט זאגן און מ'טאר נישט זאגן אויף א שפעטערדיגן אז ער איז גרעסער ווי די פריערדיגע, חוץ דער צאנזער רב ער איז געווען גרעסער ווי די פריערדיגע!

עכ"פ אפי' אויפן פשוט'סטן אופן - אן התעוררות - נאר מ'איז אויף אזא הייליגן מקום, און מ'איז מתפלל אין זכות פונעם צדיק, איז עס אויך א דבר גדול מאד. אבער ווי געשיקט זיך א איד קומט דארט ער זאל גארנישט האבן קיין התעוררות, איז מסתם א זאך וואס איז בכלל נישט מעגליך!

זאל דער אויבערשטער העלפן די תפלות זאלן נתקבל ווערן לרחמים ולרצון, פאר זעך און פאר אנדערע אידן, אזוי ווי דער סדר מ'בעט פאר אנדערע אידן אויכעט, און מ'זאל אהיימברענגען א בארג מיט ישועות מיט ברכות, גשמיות און רוחניות אלעס וואס א איד דאַרף.

נ. ב. שיחה זו נדפסה ברשות בית כ"ק האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א

אמונים נוצר

סיפורי צדיקים מבית צאנז

מזכרונות הרב החסיד רבי נתנאל צבי "ר' סאניש' וואקס ז"ל יליד רודניק

מתוך הספר "אמונים נוצר" הנמצא כעת בשלבי העריכה

נערך ונסדר ע"י נכדו בנש"ק הרב נתנאל צבי אנגלרד שליט"א
ממאנסי נכד רביה"ק מצאנז ותשוחח"ל

הרה"ח ר' סאניש [נתנאל צבי] וואקס ע"ה נולד בכ' כסלו תרפ"ד לאביו הגה"ח ר' מאיר וואקס ע"ה, ולאמו מרת פראדל ע"ה בת הרה"ח ר' נתנאל צבי אדלער ז"ל מחשובי חסידי צאנז בק"ק רודניק, והיו מקושרים להמרא דאתרא הרה"ק ר' צבי הירש הלברשטאם זצ"ל אבד"ק רודניק בן הרה"ק מגארליץ זי"ע.

נפטר ביום כ"א מרחשון תשס"ב לפ"ק, תהא נשמתו צרורה בצרור החיי"ם

א

פעם באמצע סעודה שלישית שרר דממה בבית מדרשו של איתן אדונינו הגה"ק מצאנז, ושמעו רק את קולו של המורה שעות מהלך, ולפני שפתח הדברי חיים בדברות קודשו דפק על השלחן שיהיה שקט, והמורה שעות עמד מהילוכו, וכשגמר הגה"ק מצאנז זי"ע את אמירת התורה המשיך השעון כהרגלו.

ב

סיפר לי הרה"ח ר' נתן דוד לעזער מאמעריקא [מח"ס מכתם לדוד], שאביו הרה"ח ר' יעקב אלי' 'ר' יוקל' לעזער ע"ה, היה מסתופף בצל רבינו הגה"ק מצאנז, ובאותו התקופה היה מגפה קשה ולא יכלו לעבור מעיר לעיר, אבל אביו וגיסו הצליחו לנסוע לעיר צאנז, וביום השישי חלה אביו באותה המחלה, קרא לבנו לומר לו שקיצו קרב ובקש מאיתו שלאחר השבת יקח אותו לביתו כי הוא רוצה למות במיטתו.

בליל שב"ק כשנכנס גיסו אליו, אמר לגיסו שהוא מרגיש שבעוד איזה שעות הוא מסתלק, ובקשו שלכל הפחות הוא רוצה לשמוע קידוש של הגה"ק מצאנז, לקחו על כתיפו והכניסו לביהמ"ד והניחו לפני התנור, ושמע קידוש, וכשאכל הגה"ק מצאנז את הדגים הזכיר הרה"ק מגארליץ אצל אביו שיש פה איזה אדם במצב מאוד קשה, ושלח לו ראש הדג ואכלו בשארית כוחותיו ממש, וכשזימרו לאחר השוה"ט 'רננו צדיקים' כבר רקד יחד עם הציבור ואז אמר לו הגה"ק מצאנז איך האב דיר אויס גיפויעלט.

ג

שמעתי מהרה"ח חיים אורגעל ע"ה תלמיד הרה"ק מגארליץ

(למד ט"ז שנה אצל הרה"ק מגארליץ, כשנחלה הר"ר חיים שלחו רבו הרה"ק מגארליץ לרופא מיוחד בוויען ונתן לו מכתב ליתן לרופא ובין הדברים כתב שם עליו "נפש יקרה מישראל", ואמר ר' חיים שתמיד היה מצטער על שהמכתב הלז אין בידו, שבאם כן לאחר הסתלקותו היה נכנס לגן עדן בעבור שהרה"ק מגארליץ העיד עליו שהוא נפש יקרה מישראל), הרה"ק הר"ר אליעזר מדזיקוב היה נוסע בכל שנה למרחצאות בשטאוויניץ, ובדרך נכנס לצאנז, ופעם אחת אמר להגה"ק מצאנז שראה אז פון הימל רוצים שיעבור ב' פעמים בשנה בצאנז בהליכו לשטאוויניץ ובשובו, אם כן שיברכו הגה"ק מצאנז בבריאות הגופא, וישתדל להיות ב' פעמים בשנה בצאנז, וברכו וכן עשה.

ובאחד השנים בדרכו לשטאוויניץ היה בצאנז על שבת, ודרכו של הגה"ק מצאנז היה שבאמצע דיבורו עצר הרבה והיה שוהה בין הדיבורים, ויהי בשבת זו פסק הגה"ק מצאנז באמצע דיבורו לזמן ארוך, והגבאי חשב שסיים אמירת התורה, הניח את הקוגעל והגה"ק מצאנז דחף את הקוגעל לסמן שעדיין לא סיים את התורה, אך אחד מן האנשים שבאו עם הרה"ק מדזיקוב חשב שהגה"ק מצאנז דחף

את הקוגעל בכדי שיחלקו שיריים, תפס חתיכת קוגעל, והרה"ק מגארליץ התרומם ונתן לו סתירת לחי ופרץ לו דם בפניו, הגה"ק מצאנז שתק על זה ולא אמר דבר, ובני הרה"ק מדזיקוב שישבו ליד אביהם נדהמו למראה עיניהם ורמזו לאביהם שאצלם בדזיקוב לא היה נעשה כדבר הזה, כשגמר הגה"ק מצאנז את אמירת התורה, שאל על מה המהומה שהיתה, סיפר לו הרה"ק מדזיקוב כל מה שקרה אז אמר הגה"ק מצאנז "אם בני ר' בורכ'ל עשה כן יודע הוא מה שהוא עושה".

במוצאי שבת יצא הרה"ק מדזיקוב לדרכו, ועלי דרך סר לבית אחד מחסידיו, שהיה עשיר ובעל בעמיו, והוא היה מארח תמיד את רבו, וכדרכו היה עושה סעודה גדולה ומוציא את כל כליו החשובים שברשותו, ובאמצע הסעודה הכריז הבעה"ב שנגנב לו א גולדענע בעכער, קם הרה"ק מדזיקוב ממקומו וצוה לסגור הדלת תיכף ומיד, ולבדוק אצל מי הגניבה. ומיד הוריק את כיסיו לעין כל וכן עשו כל חסידיו ומלויו, והנה נמצא הגביע, אצל אותו חסיד שהרה"ק מגארליץ הכהו, ואז נתברר למפרע מה נתכוון הגה"ק מצאנז באומרו "אם בני ר' בורכ'ל עשה כן יודע הוא מה שהוא עושה".

בשובו נסע הרה"ק מדזיקוב לצאנז ובהפרדו מעליו במוצאי שבת שאל את הגה"ק מצאנז לאחר שסיפר לו את כל הנ"ל, אמאי לרבי יש בנים שכולם קדושים וטהורים ואילו הבנים שלי אינם כפי שרצתי שיהיו, ענה לו הגה"ק מצאנז אתה בנו של א אלטע רבי בוודאי אתה רוצה שבניך יהיו כאביך הרה"ק מראפשיץ אבל זה דבר שבלתי אפשרי אבל אני אדם שפל, ואני מבקש שיהיו לי ילדים כמו שהם וזה קל מאוד.

ד

להגה"ק מצאנז היה ידיד (ה"ה הרה"ק ר' יוסף ניישטעטער) שחיפש לכהן ברבנות באחד הערים, ובא לפני הגה"ק מצאנז ואמר לו שיסע לראדמישלא קטן ויהיה שם רב, ויהי כאשר נסע נגשו אליו שני אנשים מתושבי ראדמישלא והתלוצצו עליו "שלום עליכם רבי, שלום עליכם רבי" וכך הגיע בערש"ק לעיר הנ"ל, וגם שם התלוצצו עליו וכן כל השבת היה לו רק ביזיונות, מיד במוצאי שבת ארז את חפציו וברח לצאנז וסיפר להגה"ק מצאנז את כל התלאות והרדיפות שהיו לו, ואמר את זה שאיני מרוצה לקהל ניחא, אבל אין צריכים לעשות לי כאלו בזיונות, והגה"ק מצאנז אשר לא היה יוכל לסבול ביזוי ת"ח, נעמד על רגליו בתקיפות ואמר "אני דן את העיר ראדמישלא לשריפה".

וכאשר שמעו זאת אנשי העיר והיה שם הרבה חסידים של הרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב, ובקשו ממנו שיפעל להם לטובה, ויען להם שעל דברי הגה"ק מצאנז אין לו מה לומר כי הגה"ק מצאנז הוא הפוסק בשמים, רק זאת יעץ להם שיעשו ביטוח על חפציהם, לאחר שבוע נשרף המקוה בראדמישלא גדול ואמר על זה הרה"ק מדזיקוב שכנראה היה למלאך איזה טעות, ואנשי ראדמישלא קטן נרגעו בחשבם שכבר עבר הקפידה, אבל כלאחר ג' שבועות נפרצה שריפה בראדמישלא קטן ונשרף הכל עד שרוך הנעל ממש.

ראה עד היכן הדברים מגיעים כשהגה"ק מצאנז מקפיד.

ה

הגה"ק מצאנז נסע פעם ביער עם עגלה רתומה לשני סוסים, ובאמצע הדרך טעו והסתבכו ביער ונפלו לבור עם מים, וכמה שהוציאו את עצמם נפלו יותר ויותר, ופתאום הגיע איזה נכרי חסון והוציאם עם העגלה והסוסים, והראה להם את הדרך אשר ילכו בו לצאת מהיער למקום הקרוב שבו דר יהודי, כשהגיע הגה"ק מצאנז לבית היהודי, שמח מאוד שניצל מטביעה, ואף גילה שהוא בטוח שהגוי הזה הוא בודאי אליהו הנביא זכור לטוב, ועשה סעודת הודאה גדולה והבעה"ב נתן לו סעודה כיד המלך, ואף מקום ללון ומספוד לסוסים, והגה"ק מצאנז מאד נהנה מהכנסת האורחים הזה.

לאחר איזה תקופה נסע חתנו של אותו בעה"ב להגה"ק מצאנז לשב"ק, וכשבא שאלו הגה"ק מצאנז מי הוא, ויען שהוא חתנו של אותו בעה"ב והגה"ק מצאנז סיפר לו את כל המעשה עם כל הפרטים, וכיבדו מאוד בכל השבת ואף ציוה שיעמידו משקה (ביר) לשולחן לכבודו, ובמוצאי שבת שלחו בכבוד גדול והכל בזכות חותנו, וכשהגיע אותו חתן לחותנו וסיפר כל הדברים מה שהיה לו בשבת.

כששמע בן הבעה"ב מזה עשה ק"ו לעצמו מה חתן הבעה"ב כך אזי בנו של אותו בעה"ב על אחת כמה וכמה שיקבל הרבה כבוד, ונסע להגה"ק מצאנז לשבת וכשבא שאלו הגה"ק מצאנז מי הוא, ויען שהוא בנו של אותו בעה"ב והגה"ק מצאנז שאלו אבל מי אתה (כלומר לא מי אביך אלא מי אתה), וכך היה כמה וכמה פעמים במשך השבת, ובמוצאי שבת כשנכנס להיפרד מהגה"ק מצאנז שאלו הגה"ק מצאנז מי הוא, ויען שהוא בנו של אותו בעה"ב, והתחיל הגה"ק מצאנז קצת לכבדו וסיפר לו את כל המעשה עם כל הפרטים ושלחו לשלום.

והחסידים שהיו שם אמרו, בנו של אותו בעה"ב בא עם גאוה גדולה לכן לא כיבדו הגה"ק מצאנז רק כשחזר לביתו, אבל החתן של הבעה"ב בא בפשטות אזי הגה"ק מצאנז כיבדו כבוד גדול.

ו

כשנפרד פעם הגה"ק מצאנז מחותנו הברוך טעם, כדי לנסוע לביתו, אמר לו הברוך טעם "שבנוסעו לא יעלה שום אדם על העגלה" והזהירו מאוד על זה.

והנה בדרך ראו איש אחד עם קביים והיה נראה חולה מאוד, וביקש שיעלוהו על העגלה. והגה"ק מרוב רחמיו אמר לבעל העגלה שיעצור, אך אשתו הרבנית צעקה ואמרה "הרי אבא הזהירנו על זה, ואמרה לבעל העגלה שמשיך לנסוע מהר ככל האפשר, ואכן בהתחילם לנסוע ראו איך שהאיש משליך את הקביים ורץ אחריהם כאחד האדם, ואז נוכחו לדעת איך שברוח קודשו הצילם הברוך טעם שהאיש הנ"ל רצה להתנכל אליהם.

ז

הגה"ק מצאנז זי"ע אכל קעסט אצל חותנו הברוך טעם והנה באחד השנים בשבת הגדול מרוב טירדות לא הכין דרשה, על כן חשב לדרוש דרשה שאמר כבר לפני שלושים שנה, כתב את המראה מקומות וצוה לתלותם בביהמ"ד כנהוג, בהיותו בטוח שאף אחד לא ישים אל לבו שדרשה זה כבר אמרה.

כשנכנס הגה"ק מצאנז לביהמ"ד ובעמדו ליד הדלת ראה שני סבלים עומדים ואחד אומר לשני היודע אתה שהרב כבר אמר דרשה זו לפני כשלושים שנה, וחזרו על כל הדרשה, הגה"ק מצאנז נדהם בשמעו זאת.

כשהגיע הברוך טעם לבהמ"ד ניגש אליו הגה"ק מצאנז וסיפר לו את אשר ששמע משני הסבלים, לקח הברוך טעם גמרא וכו' ועל המקום הכין דרשה אחרת.

ח

בשנת תר"ל כשהיה הרה"ק משינאווע בארץ ישראל רצה לנסוע למירון לקבר של התנא האלקי רבן שמעון בר יוחאי, אך לבסוף לא נסע ואח"כ נודע שרוצחים ארבו לו בדרך ורצו להרגו רח"ל, והטעם למה לא בא למירון הוא דכשהיה לפני זה בביהמ"ד נפל לפניו ספר הגילגולים ונפתח וראה שכתוב שם "הוא מתקוטט עם אביו לא ילך למירון" והרה"ק משינאווע הבין שאליו התכוון, על כן נמנע מלנסוע למירון כי ראה כפיתקא מן שמיא [עיין באריכות בקובץ ז' תש"פ עמודים סח-עא].

וסיפרו חסידי גארליץ שבאותו שעה ישב הרה"ק מגארליץ לפני אביו, ואמר לו "וכי אינך מרחם על אשתו שתישאר אלמנה וילדיה יתומים", ענה לו אביו "אני לא שלחתי אותו" המשיך הרה"ק מגארליץ להתחנן אצל אביו על נפש אחיו, עד שענה אביו "אם כן שיחזור" וכך הוה [עיין בספר אוצר הסיפורים (ח"ז אות מא) ומועתק בקונטרס מרכבת יחזקאל (על הנסיעה של הרה"ק משינאווע זצ"ל עמ' מ) בשם הגה"צ ר' אשר זעליג מרגליות ששמע מהרה"ק מבארנוב זצ"ל, סיפור זה באריכות גדול שהוא בעצמו היה בצאנז בעת שחזר הרה"ק משינאווע לצאנז] .

ט

כשהרה"ק משינאווע חזר מארץ ישראל סיפר לאביו הרה"ק מצאנז שראה את אחד מה'ל"ו צדיקים נסתרים, שאלו אביו מנין לך שהוא צדיק נסתר, אמר לו שראוהו טובל ע"פ כוונות האר"י ז"ל ולכן עקב אחריו, ופתאום הוא הסתובב אליו ואמר לי "הנח לי ללך לבדי", והבין שהוא צדיק נסתר.

נענה אחיו הרה"ק מגארליץ "כשאני יאמר לאבי שראיתי צדיק נסתר לא ישאלני מנין לי דבר זה".

י

שמעתי ממו"ר כ"ק אדמו"ר מצאנז קלויזענבורג זצ"ל, כשנפטר הגה"ק מצאנז זי"ע, התבטא בנו הרה"ק מגארליץ, שאנו בני הגה"ק מצאנז יש לנו קושי איך יתנהגו, כי אין הם יודעים מה יעשו, אויב זיי וועלן נאכמאכן דעם טאטן, הרי אביהם היה אבי המתנגדים לעצם המושג נאכצומאכן את מישהו אחר, ואם זיי וועלן נישט נאכמאכן זייער טאטן, הרי עצם דבר זה, אז מ'מאכט נישט נאך, איז נאכגעמאכט.

יא

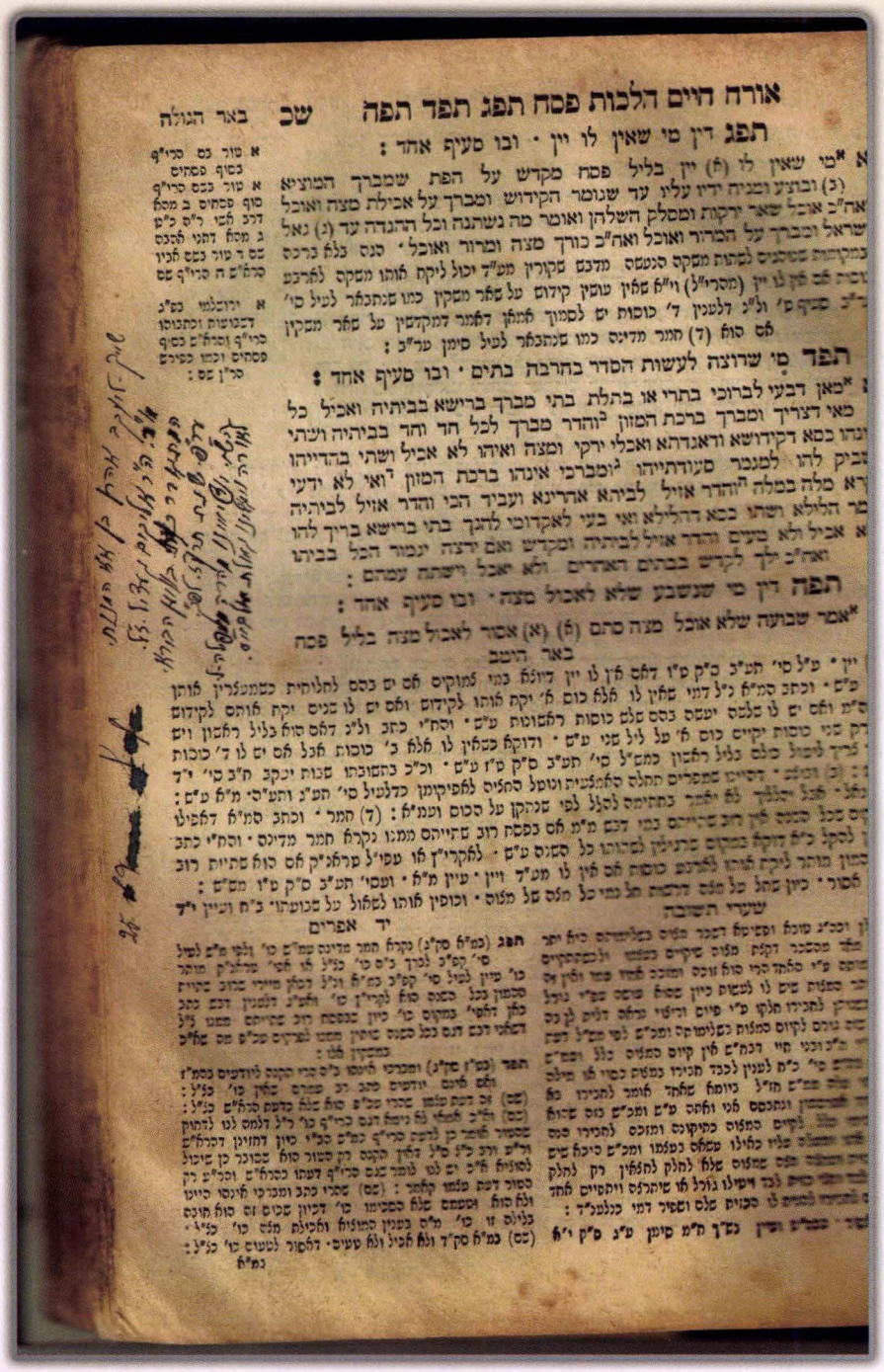
כשדר הרה"ק מגארליץ ברודניק, שלח את בנו הרה"ק רבי צבי הירש זצ"ל ללמוד אצל זקינו הרה"ק הייטב לב מסיגעט, ופעם אחת נסע איזה צאנזער חסיד מסיגעט לצאנז, אמר לו הייטב לב שימסור פריסת שלום להגה"ק מצאנז, ויאמר לו שעוד מעט מקבל נכדו ר' הערש סמיכה. וכשהצאנזער רב שמע זאת היה בשמחה גדולה, וצוה להעמיד משקה על השולחן.

כשחזר ר' הירש לרודניק, והראה לאביו את הכתב סמיכה אמר לו באו וניסע לצאנז. כשהגיעו אמר הרה"ק מגארליץ לאביו הגה"ק מצאנז, שר' הירש הביא לו איזה פתק מאונגארין, לקח הגה"ק מצאנז את הפתק וקרא אותו, ואמר לבנו הרה"ק מגארליץ בחנתי אותו והוא יודע טוב בהלכות אלו (כאן נקב בג' מקצועות ואחד מהם הלכות סוכה) יכול לפסוק טוב.

וכל ימיו אמר ר' הירש שיש לו סמיכה מזקינו הגה"ק מצאנז על אף שלא נתן לו כתב הסכמה.

שמועה חדשה
מרביה"ק מצאנז ז"ע

על פרשת קדושים

אורח חיים הלכות פסח תפג תפד תפה שכ באר הגולה

תפג דין מי שאין לו יין • ובו סעיף אחד:

א אי מי שאין לו (ה) יין בליל פסח מקדש על הפת שמברך המוציא (ג) ובוצע ובוצית ידיו עליו ער שגומר הקידוש ומברך על אכילת מצה ואוכל אח"כ אוכל שאר ירקות ומסלק השלחן ואומר מה נשתנה ובל ההגדה עד (נ) נאל ישראל ומברך על הסרור ואוכל ואח"כ כורך מצה ומרור ואוכל • וגם בלא ברכה במקומות שמסבים למחות מקום שנהגו מע"ש יכול ליקח לחומו מקום לתרבץ בהמתו אם אין לו יין (מהרי"ל) וי"א שאין טוען קילום על אחר מקום כמו שמתאחר לעיל סי' [illegible] ס"ק ג' ול"ל: לעניין ד' כוסות יש לסמוך לחתר דמקדשין על אחר מקום אם הוא (ז) חתר מדינה כמו שמתאחר לעיל סימן ער"ב:

תפד מי שרוצה לעשות הסדר בחדרה בתים • ובו סעיף אחד:

א אאין דבעי לברוכי בתרי או בחלת בתי מברך ברישא בביתיה ואכיל כל חד בביתיה ומברך ברכת המזון ביהדר מברך לכל חד וחד בביתיה ושתי כוסות ואי אינהו בבא דקידושא ואגדתא ואבלי ירקי ומצה ואיהו לא אכיל ושתי בהדייהו מיהו צריך להו למגמר סעודתייהו ויומברכי אינהו ברכת המזון דואי לא ידעי לברך מלה במלה יהדר אויל לביתא אחרינא ועביד הבי והדר אויל לביתיה ואי מר הלילא ושתו כבא דהלילא ואי בעי לאקדומי להנך בתי ברישא בריך להו ואכיל ולא בעים והדר אויל לביתיה ומקדש ואם ירצה יעבור הכל בביתו דאיכ לך לקדש בבתים האחרים ולא יאכל וישתה עמהם:

תפה דין מי שנשבע שלא לאכול מצה • ובו סעיף אחד:

*אמר שבועה שלא אוכל מצה סתם (ה) (א) אסור לאכול מצה בליל פסח באר היטב

יין • ע"ל סי' תע"ב ס"ק ס"ו דאם אין לו יין דיוכל אפי' במי פירות כמו שכתבנו שם בסעיף ל"ח ס"ק • וכתב סמ"ג כ"ל דמי שאין לו אלא כוס א' יקח אותו לקידוש ואם יש לו מעט יקח אותה לקידוש ואם יש לו מעט מעט יעשה מהם כוסות לתמוות ע"ם • וסח"י כתב ול"ל דאם הוא בליל רחבון וים רק שני כוסות יקיים כוס א' של ליל שני ע"ם • ודוקא כשאין לו אלא כ' כוסות אבל אם יש לו ד' כוסות צריך לשתות כולם בליל רחבון כתב"ל סי' תע"ב ס"ק ס"ו ע"ם • וכ"כ בשמעתו שבות ויקב סי' ת"ב סי' י"ד [illegible] • [illegible] • דיוקא שמסרים תחלה שתמצית וטופל תחלים לתמיקומן כלעיל סי' תפ"ג ותע"ב מ"א ס"ק ע"ם: [illegible] יש לחלק בין ריח מרורים כמו דכם מ"מ אם בפסח כוס שהייהם ממנו נקרא חמר מדיום • וסח"י כתב לחקל כ"א דוקא בחמרים כוסות אבל בשאר משקים ע"ם • לחקרי"ף אף עפו"ל מרמ"ק אם הוא שתיית רוב כוסות • כיון שחל על אחת דכוסות אל כמי כל אחת אע"ג דתע"ב ס"ק ס"ו ע"ם:

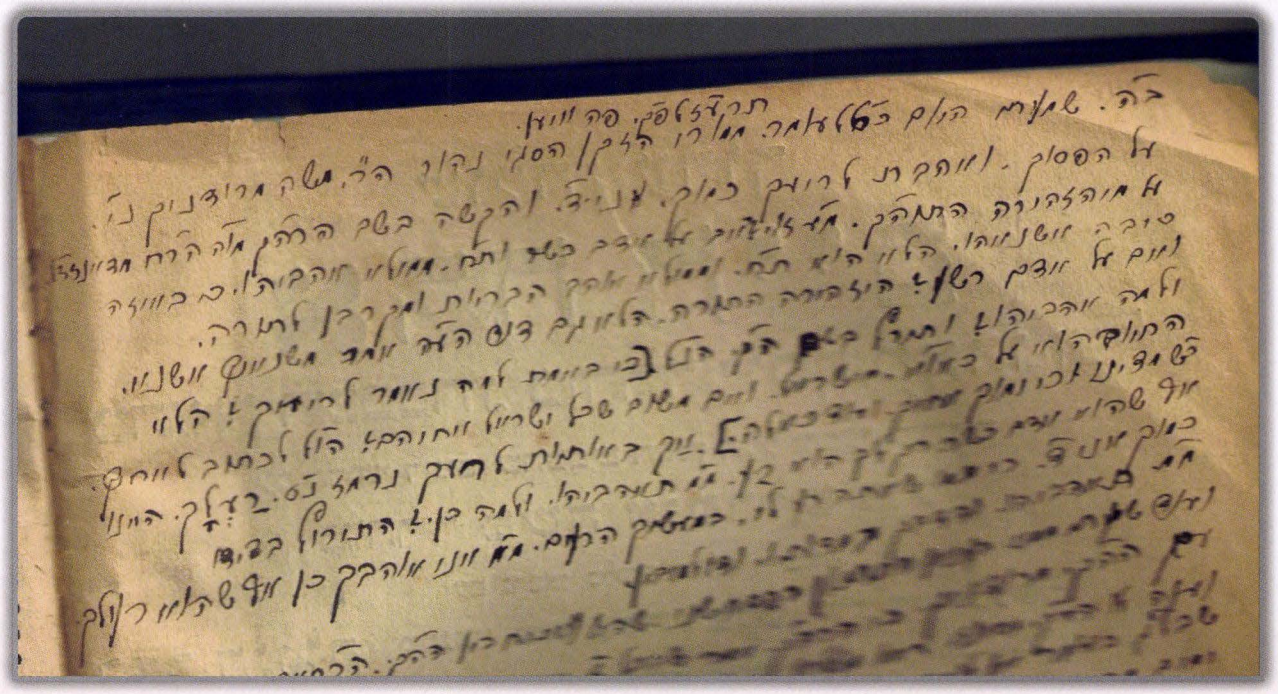
שערי תשובה

[illegible] וכ"כ מוהר"ם ומהרי"ל דאפי' במשקים כיוצא בהם יותר מדאי [illegible] מהכא דקתני מצה שקיים בכולהו [illegible] ס"ו ואחר כך [illegible] ואפי' [illegible] ואפי' [illegible] ואפי'

ומקרבן לתורה (אבות פ"א י"ב). ואם על אדם רשע הזהירה התורה, הלא גם דוד המע"ה אמר משנאיך אשנא (תהלים קלט כא), ולמה אהאביהו ?

ותירץ **בשם** הק' הנ"ל [כי באמת למה נאמר לרעך, הלא החיוב הוא על כל אחד ואחד מישראל, ואי משום שכל ישראל אחים הם, ה"ל לכתוב לאחיך כמו שמצינו וכי ימוך אחיך, ועוד כאלה]. אך באותיות **לרעך** נרמז נוטריקון : **רע-לך**. היינו אף שהוא אדם כשר רק לך הוא רע, מכל מקום תאהביהו, ולמה כן ? התירוץ בצדו : **כמוך אני ד'**, כי כמו שאתה רע לו במעשיך הרעים, מ"מ אני אוהבך, כן אף שהוא רע לך מ"מ תאהביהו, והדבק במידותיו. ודי למבין.

נתפרסם בקובץ שבלים פרשת קדושים תשפ"ד ע"י מכון אדיר מעלבארן ותשחח"ל

Fundacja
BONEI SANZ-POLSKA
Tel: 1-845-600-1555

בוני צאנז

איסור השגת גבול

היות שבהוצאת הקובץ מושקע טירחה רבה ויגיעה עצומה והוצאה גדולה

לכן אנו מודיעים שאנו אוסרים להעתיק הן מאמרים הן ליקוטים והן תמונות מקובצינו בלי רשות מפורשת מהמערכת

ושארית ישראל לא יעשו עולה

ולהשומע תבוא ברכת חיים טובים

Fundacja
BONEI SANZ-POLSKA
Tel: 1-845-600-1555

בוני צאנז

בשורה טובה!

מאכט איר א נסיעה צו די מקומות הקדושים?

יחידים און קבוצות וואסווילן באשטעלן אכילה שתי' לינה, אזוי אויך צו פראוועגנן שבתים בעיה"ק צאנז

ביטע זיך מעלדן צום אפיס פון בוני צאנז:

845.600.1555

פועלט"ס אלעס גוטס

סיפורים וענינים מרביה"ק מצאנז זצ"ל וגם מבניו ונכדיו הק' זצ"ל מאוצרו הטוב של הגה"צ חו"פ רבי מאיר ישראל איסר הכהן פריעדמאן זצ"ל מקרעניץ מח"ס שי למורא, אמרי ישראל, מלוקט מתוך קונטרס **בירא דמיא** שי"ל בחודש כסלו דהאי שתא, ע"י נכדו ידידינו הנכבד חכם וסופר מו"ה **אברהם שמחה קורץ** שליט"א שקיבץ הני מילי מעלייתא לפונדק אחד ותשוח"ח לו שבעין יפה הרשה לדלות ולהשקות מבא"ר מים חי"ם, וגם המציא לנו אוצרות עתיקין מכתב מהרה"ק רבי משה אנגער זצ"ל מצאנז צפת שכתב בצל חותנו הקדוש וגם תמונות כתבי קודש מרבותינו הקדושים שמתפרסמים כאן לראשונה מעזבון זקנו הגה"צ הנ"ל בזכות הצדיקים הקרויים חי"ם יתברך בחי"ם ברכה ושלום.

כבוד הרב הגאון הצדיק חו"פ רבי מאיר ישראל איסר הכהן פריעדמאן זצ"ל מקרעניץ נולד בערך בשנת תר"ס לאביו הגה"צ המקובל רבי בן ציון הכהן זצ"ל דומ"צ העיר דובעצק ומהיושבים ראשונה במלכות אצל רבו הק' הצבי לצדיק מבלאזוב זצ"ל. מימי נעוריו הסתופף בצל רבו הנ"ל שחיבבו מאד והראה לו אותות אהבה באופן יוצא מן הכלל. כשהגיע לפרקו נשא את בתו של הרה"ח רבי אברהם שבתי (עבער) פעטערפריינד ז"ל שו"ב העיר קרעניץ ונתיישב שם. כידוע זכתה העיר קרעניץ להיות אכסניא לגאונים צדיקים וחסידים מכל המדינות שבאו לשם למנוחה ולשתות ממעיינות הרפואה, והוא היה מתאבק בעפר רגליהם הקדושים ועשה אזנו כאפרכסת לשמוע בקול דבריהם, ואף רשם רשימה לעצמו מיותר משמונים גדולי ישראל שזכה לראות ולהכיר, והעיד אשר עם כששים מהם הי' לו איזה שייכות מימי שהותם בקרעניץ ואף הם לעומתו שיבחו והודו ולא זזו מחבבו.

על אף שבמשך כל ימי חייו הצליח להסתיר מעיני הבריות את בקיאותו בכל חלקי התורה, נגלה ונסתר, הלכה וחסידות, רמזים וגימטריאות על דרך רבותיו הק' לבית דינוב בלאזוב וכו', ורק לאחר פטירתו נודע בשערים מעשה תקפו וגבורתו, כשנדפסו ספריו הנפלאים "שי למורא" עה"ת ועל המועדים וחדשי השנה, וספר "אמרי ישראל" על כל הש"ס הלך שמעו לפניו כבעל מספר נפלא, דברים כהוייתן בדייקנות מרובה, ורבים וטובים השכימו לפתחו לשמוע מפיו מרגלאין טבין מצדיקי קמאי וזכרונות ימי קדם, וכולם כאחד הפליאו את המחזה, האיך שדיבר בהתרגשות גדולה בעת שמסר ממה שראו עיניו מאורחות הצדיקים, והי' נראה בעליל כאילו עומד שם עכשיו בשעת מעשה, למרות שכבר חלפו ועברו עשרות שנים.

הסיפורים אינם לשונו ממש אלא כפי שנקבצו מרשימות וזכרונות שוחרי פתחו, ומה שנדפס בסוגריים כזו [] הוא הוספות המערכת וכדו', ולהוי ידוע שסדר הסימנים נשתנו כאן לפי עניני בית צאנז, עוד זאת שבקונטרס הנ"ל מופיע הערות מחוכמות והשוואות והרוצה להרחיב דעתו יקחנו משם.

ובזה הקריאה יוצאה שהיות שהקונטרס הנ"ל נדפס באופן עראי ומתכוננים בעז"ה ברבות הימים להו"ל דבר מתוקן על כן נבקש שמי שיש לו תח"י טעיפ"ס או רשימות וכדו' מהרב הנ"ל נא ונא אל ימנע טוב ויתקשר להמו"ל וטוב עין הוא יבורך וזכות הרבים תלוי בו.

הרב אברהם שמחה קורץ שליט"א
347-436-6801

מרן הרב הקדוש מצאנז זי"ע

א) בשנת תקמ"ג לפ"ק, קודם שנולד הרה"ק הבני יששכר זי"ע, נסעה אמו להזכיר את עצמה אצל דודה הקדוש **הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל**, ואמר לה הרר"א שיוולד לה בן זכר, וציוה לה שיקראו את שם בן הנולד כשמו הק' 'אלימלך'. וכשנולד אכן קראו לו בשם אלימלך, אבל הוסיפו לו גם את השם 'צבי', מפני שנתייראו ליתן לו את השם כשמו של הר"ר אלימלך ממש, כיון שהיה עדיין בחיים חיותו. וכשבאו אח"כ אל הרבי ר' אלימלך לקבל ברכת מזל טוב, ולבקש ממנו שיברך את התינוק, ושמע הרר"א שהוסיפו לו שם על שמו, נענה ואמר: 'א הערש איז נישט קיין מֶלֶך, וועז דו פאלגסט מיר וואלט ער געהאט אלע מיינע מדריגות, יעצט וועט ער נאר האבן האלב פון מיינע מדריגות, אבער זיין תורה וועט לייכטן און זיך פארשפרייטן מסוף העולם ועד סופו'.

והנה ברכת צדיק עשתה רושם, וכפי שרואים בעליל שהספה"ק בני יששכר זכה לפרסום גדול אצל כל חצרות החסידים, ואפילו בשאר מדינות, הרבה יותר משאר ספרי החסידות.

ושמעתי בענין זה, שבנו של הבני יששכר, ה"ה **הרה"ק רבי אלעזר מלאנצהוט זצ"ל** השתתף פעם אצל אסיפה גדולה שהתאספו שם רבנים מכל רחבי תבל, וביניהם השתתף שם גם רב אחד מהעיר קאירא שבמדינת מצרים. וכששמע שהרה"ק רבי אלעזר הנ"ל הוא בנו של הבני יששכר, נתרגש מאוד ואמר לו: 'תדעו נאמנה, שגם אצלי בביתי נמצא את הספר בני יששכר ממר אביו!'.

וכן רואים שדבריו מובאים הרבה פעמים בספרי **הגאון בעל בן איש חי זצ"ל** מבאגדאד [בספרו **בן איש חי**, שנה שניה פרשת חיי שרה (סוף אות י"ב), וכן בספרו **בן איש חיל** (דרוש א' לשבת תשובה ד"ה ובאופן אחר), וכן בספרו **בן יהוידע** (סנהדרין דף יז. ד"ה ועוד תירץ), ועוד רבות]. הרי שברכת הרר"א נתקיימה במילואה, וכבר תיכף בתקופה הראשונה של הדפסת ספריו נתפרסמו דברי תורתו בכל העולם, וכמה גדולים דברי חכמים.

ויש להסמיך לזה לשון קדשו של **מרן הרה"ק מצאנז זצ"ל**, בהסכמתו לספרו של הבני יששכר **ריח דודאים** על מסכת מגילה, וז"ל: 'הנה לתת הסכמה על חיבוריו אך למותר הוא, **כי כבר פרש גדפוהי על פני תבל, ומלאה הארץ תנובה מחכמתו ותורתו הזורח מסוף העולם ועד קצהו**'.

ב) שמעתי עוד קודם המלחמה מזקני החסידים, שלאחר שנדפס הספר הק' בני יששכר בפעם הראשונה בשנת תר"ו לפ"ק ע"י **הרה"צ רבי שמואל זצ"ל** בן הבני יששכר, נסע רבי שמואל **להרה"ק השר שלום מבעלזא זצ"ל** למסור לו את הספר ולקבל הסכמתו. כשנכנס עם הספר, הביט הרה"ק מבעלזא בתוך הספר לזמן מה, ונענה ואמר: **'נעמט אייך וויפיל איר ווילט** (פירוש, שהספר הזה שוה כל הון דעלמא), **שספר זה הוא שטיק רוח הקודש'** אגב, באותו זמן נכנס גם איש חשוב אחר, שהביא גם הוא ספר שהוציא לאור בתקופה ההיא מדברי תורתו של אביו, ולא אפרט את שמו מפני הכבוד. והרה"ק מבעלזא רק שאל אותו מהו מחיר הספר, ונתן לו מה שביקש.

וכן מסופר **שהרה"ק רבי הירצקא'לי מראצפערט זצ"ל** העיד, שראה את **הרה"ק מצאנז זצ"ל** לומד בספה"ק בני יששכר קודם תקיעת שופר.

הערת מערכת בירא דמיא: דברי הרה"ק מבעלזא תואמים להפליא עם מה שכתוב בספר **בית שלמה** (תולדות הרה"ק בעל שם שלמה ממונקאטש זצ"ל, מאמר ראש צורים הערה ב'), וז"ל: פעם אחת סיפר הרב הצדיק איש קדוש **מ' נפתלי הירצקא מראצפערט זצ"ל**, לפני אדונינו הקדוש מהר"ש זי"ע, בהיותו פה בצל קורתו. כי בדידיה הוה עובדא, עם עמיתו הרב הגאון הקדוש **מ' שמואל פרענקל ז"ל אב"ד ק"ק דאראג** בעל המחבר ספר אמרי שפר על התורה, בהיותם יחד פעם אחת על

ראש השנה בצאנז, וביום ב' דראש השנה קודם תקיעת שופר, כאשר שב **מרן הגאון הקדוש רבינו בעל דברי חיים זי"ע** לחדרו להנפש מעט כדרכו בקודש, ובפעם ההוא נשתהה איזה שעות, והמה באו והחביאו את עצמן בבית מרן, ומצאוהו שוכב ובידו איזה ספר ומעיין בו בדביקות יתירה, עד אשר לא הרגיש בביאתם. וכאשר בא המשמש להזכירו כי הזמן נתאחר הרבה, בערך ג' וחצי שעות אחר חצות היום, זירז את עצמו בזירוז יתירה להכין לעבודתו הגדולה אשר לפניו עודנה בחובת היום. והמה השני ריעים האהובים הנ"ל קרבו אל השלחן, לראות באיזה ספר היה מעיין ומעמיק כל כך רבינו הקדוש, והמה ראו כן תמהו כי הספר **בני יששכר** היה שעשוע נפשו לעת כזאת קודם תקיעות שופר איזה שעות רצופים. ומרן הקדוש שב לבית המדרש לסדר היום, הכל בחפזון ובמהירות יתירה. ואחר כך בעת הסעודה, בעת חלוקת שיריים דחקו את עצמם לקבל שיריים, וכאשר הרגיש בם מרן הקדוש התחיל להכות על השלחן עם הכף אשר בידו, ואמר 'הכזה דרך החסידות להרהר אחר רבם באיזה ספר הוא לומד, **והלא כל מי שיש לו מוח בקדקדו יבין וישכיל כי לא אעיין בשום ספר בלתי אם המחבר היה בעל רוח הקודש, ודבריו בספרו ברוח הקודש נאמרו**' עד כאן תורף דבריו הקדושים. והמה נסוגו אחור מפני הפחד והבושה, בידעם כי עליהם ירמזון מליו וידע מחשבתם.

הערת מערכת בוני צאנז: עיין בקובץ ט' תשפ"ב עמודים ק-קה תמונות משני כרכי ספר בני יששכר של מרן מצאנז זי"ע וניכר היטיב - מרישא לסיפא - רשימו דקדושה מהלימוד בהספר בעבודתו הקדושה טיפות דם ואש כדו'.

ג) **הרה"ק מקאלאשיץ זצ"ל** הגיע פעם לשהות בעיר קרעניץ, באותו תקופה ששהתה שם דודתו **הרבנית גיטשא מגלינא ע"ה**, בת הרה"ק מצאנז, ושניהם התאכסנו אצל חותני **הרה"ח רבי עבער פעטערפריינד ז"ל**, שו"ב דמתא, הרה"ק מקאלאשיץ התאכסן בחדר החיצוני, והרבנית מגלינא בחדר הפנימי. כששמע הרה"ק מקאלאשיץ שדודתו שוהה שם בבית הלך לבקר אצלה, מכיון שנסתפק באיזה מעשה שאירע עמה אצל אביה הרה"ק מצאנז, ורצה לשאול ממנה על זה, וגם אני הלכתי עמו.

כשנכנסנו לחדרה, נתיישב הרה"ק מקאלאשיץ אצל השלחן ואני נשארתי עומד, ושאל הרה"ק מקאלאשיץ ממנה שתספר נא את הסיפור עם המנעלים. וסיפרה הרבנית מגלינא, שכשהיתה ילדה היתה צריכה פעם למנעלים חדשים, והלכה ועמדה על התור עם שאר ילדי העיר העניים שהיו באים לבקש כסף מהרה"ק מצאנז עבור מנעלים. כשמוע הרה"ק מקאלאשיץ את הדברים, שאל אותה עוד הפעם האמנם עמדת על השורה יחד עם שאר בני העניים, ואישרה הרבנית שאכן כך היה. והמשיכה לספר, שכשהגיע התור שלה נתן לה אביה כסף עבור המנעלים, אלא שאז נכנסה בתו של החייט לבקש כסף, ושאל אביה הרה"ק מצאנז ממנה את הכסף בחזרה, ונתנם לבתו של החייט, והיא יצאה מן החדר ועמדה בחוץ ובכתה.

בעמדה שם, פגש בה אחיה **הרה"ק מגארליץ זצ"ל**, ושאל אותה גיטשא למה את בוכה, וסיפרה לו מה שקרה לה, וסיימה אני רוצה להיות חשובה אצל אבי לפחות כמו בת החייט. נכנס הרה"ק מגארליץ לאביו, ושאל אותו פשר הדברים. ענה לו אביו, הלא בתי יכולה ליכנס אלי בכל עת שתרצה, אבל אותה ילדה עלובה יזרוק אותה הגבאי עשר פעמים קודם שתוכל ליכנס, ולכן צריך אני להפנות אליה קודם.

הערת מערכת בוני צאנז: עיין בענין זה במאמר 'בית גיטשא' קובץ ב' תשע"ה עמוד יג-יד.

ד) **הרה"ק מצאנז זצ"ל** אמר: 'אין די זאמד שטאט איז דא א אינגערמאן, לערנט ער תורה אזוי זיס', וכוונתו היה להרה"ק מפלאנטש בצעירותו כשגר בעיר דזיקוב [ראזואדוב], שהיתה מכונה 'די זאמד שטאט'.

ה) סיפר לי **הגאון האדיר רבי מאיר אריק זצ"ל אב"ד טארנא**, בימי שהותו בעירנו קרעניץ כמנהגו, שפעם נתעורר איזה שאלה חמורה בענין המי גשמים של המקוה בעיר טשארטקוב, והיה נראה לעין כל שהמקוה לא היתה כשרה כבר למשך כמה חדשים. והיה **הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זצ"ל** מאוד צוטראגן מזה כמובן, וצוה שיקראו לכל הרבנים מאנשי שלומו שיבואו תיכף ומיד לשם לדון בשאלה זו. במשך הימים הבאים נקבצו ובאו כל הרבנים, ושקלו וטרו על השאלה, ולא יכלו למצוא צד היתר להכשיר את המקוה, אבל לא רצו להוציא פסק דין מתחת ידם עד שיבא ויסכים עמהם הגאון רבי מאיר אריק, שעדיין לא הגיע עקב איזה תקלה עם הבאן. והרה"ק מטשארטקוב היה מאוד מודאג כל הזמן, ושלח כמה פעמים לבדוק אם רבי מאיר אריק הגיע כבר.

לאחר כמה שעות כשהגיע רבי מאיר אריק, והציעו הרבנים לפניו את השאלה, פסק תיכף ומיד שהמקוה כשרה. והיה חידוש בעיני כל הנאספים, ושאלו אותו על איזה סמך פסק כן, והתחמק מלענות להם. כשמסר הגבאי להרה"ק מטשארטקוב את כל הנעשה היתה זה חידוש גדול בעיניו, וכשנכנס הגאון רבי מאיר אריק לקבל שלום שאל אותו על איזה סמך התיר המקוה, והיות שמהרבי לא היה יכול להתחמק, ענה לו בקצת אי נעימות שסמך על תשובה בספר **שו"ת דברי חיים**. כשראה הרה"ק מטשארטקוב שהוא עונה בשפה רפה, הבין שרבי מאיר חושב שאינו נוח לו שסומך על הדברי חיים. אמר לו, האם אתה חושב שיש לנו איזה ענין נגד הרה"ק מצאנז? חלילה, הוא היה צדיק

גמור! וצוה להגבאי ליכנס לחדרו ולהביא משם את הספר דברי חיים, ואמר לו בדיוק איפה בחדר זה מונח.

כששב הגבאי עם הספר, שאל הרה"ק מטשארטקוב מרבי מאיר אריק את המראה מקום איפה בספר נמצא תשובה זו, וכשהראה לו למד הרה"ק מטשארטקוב את כל התשובה מעומד, וכשסיים נענה ואמר: 'פערל פערל פערל', ונשק את הספר ואמר זה תורת אמת!.

ו) **הגאון רבי מאיר אריק** אמר לי פעם בעת שהותו בעיר קרעניץ, שמקודם שימש ברבנות בערי מזרח גאליציא יאזלאוויץ ובוטשאטש, ואח"כ עבר לעיר טארנא שבמערב גאליציא, וראה גודל החילוק במצב היהדות בין שני המחוזים, על אף היותם במדינה אחת ותלה את זה, מפני שבמזרח גאליציא היו אכן הרבנים גאונים גדולים ומפורסמים, אבל במערב גאליציא שימשו ברבנות בנן של קדושים כגון נכדי צאנז וכו', והם העמידו את הדת על תילה בלי שום פשרות. וסיים הגאון מטארנא ואמר, אם רק ידעו הבעלי בתים במערב גאליציא להעריך איזה טובה הרבנים עושים למענם, היו מכבסים בשבילם את הגרביים הלבנות, והיו שותים את מי הכביסה!

ז) פעם שהה **הגאון רבי מאיר אריק** בעיר קרעניץ על שב"ק פרשת ואתחנן, ובקריאת התורה חילקתי את העליות, וצוה לי ליתן העליה החשובה של קריאת העשרת הדברות **להגאון בנש"ק רבי אברהם הערש פרידמאן זצ"ל** הראש ישיבה מ**צאנז**, שהיה ת"ח גדול. [וחתן חסיד צאנז המפורסים הרה"צ **רבי משה'לי** (בינדיגער) **ביקאווסקער** זצ"ל].

ח) **הגאון בעל ארץ צבי מקאזיגלוב זצ"ל הי"ד** היה תלמידו של **הרה"ק בעל אבני נזר מסאכאטשוב זצ"ל**, והיה מפורסם בשעתו כגאון עולם. היה שוהה לפרקים בעיר קרעניץ למנוחה, וזכיתי שהיתה לי התקרבות אצלו. פעם שבת בעיר כשחל ערב פסח בשבת, והלכתי ברחוב בדרך להתפלל בביהמ"ד, ראיתי אותו מרחוק עומד ומדבר לקבוצת אנשים. וכשקרבתי לשם שמעתי אותו אומר, שאם היה לו הכח בידו היה מתקן שכשחל ערב פסח בשבת שיהיו אומרים היוצר של שבת הגדול בשבת שעברה ולא בשבת ערב פסח, דהלא חוזרים שם על כל ההלכות של בדיקה ושריפת חמץ וכבר עומדים לאחר המעשה, ומיחזי כחוכא וטלולא.

ביקשתי ממנו רשות לדבר, ואמרתי לו שאכן הנהי"ג **הרה"ק מצאנז זצ"ל** כן שיאמרו את היוצר בשבת שלפני שבת הגדול, וכששמע דבר זה שמח שמחה גדולה והכריז ואמר בהתרגשות 'ברוך שכיוונתי!'

ט) אגב, בשאר חצרות החסידים אמרו את היוצרות בערב פסח גופא, אבל בעירנו קרעניץ נהגו כמנהג צאנז, שכן הנהי"ג רב העיר **הגה"צ רבי אברהם חיים טייטלבוים זצ"ל הי"ד**, שהיה נכד **הרה"ק מקרשאנוב זצ"ל** בן הרה"ק מצאנז זצ"ל, וגם היה חתן **הרה"ק רבי ארי' ליבוש מצאנז זצ"ל**.

טעימה לפני תקיעת שופר

י) בענין טעימה קודם תקיעת שופר - מו"ר הצבי לצדיק צוה לאחד מחסידיו לקדש על היין ולהוציאו, ואחר כך שתה כוס חמין, כיון שההפסקה בדינוב היה לאחר קריאת התורה. אבל מנהג **כ"ק רבינו הק' מצאנז זצ"ל** היה לשתות חמין, ולא היה מקדש על היין, כיון שההפסקה בצאנז היה קודם קריאת התורה.

יומא דהילולא קדישא כ"ה ניסן בעיר צאנז

יא) בימי היתה הנסיעה להיארצייט בצאנז גדול יותר מהנסיעה להיארצייט כ"א אדר בליזענסק, היות שלפי מזג האויר של סוף חודש ניסן היתה קל יותר ליסע על הדרכים מבחודש אדר, שאז עדיין היתה כל הדרכים מלאים עם בלאטע וכדו'.

יב) זכיתי לראות במו עיני ענוותנותו הנפלאה של הרה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל, וגופא דעובדא הכי הוא: בשנה אחת נסע הרה"ק ממונקאטש לעיר צאנז, לכבוד היומא דהילולא קדישא של **הרה"ק מצאנז זצ"ל**, ובחזרתו שהה כמה ימים בעיר קרעניץ למנוחה, וגם היה לו שם מאנשי שלומו, ובתוכם **הגאון רבי נטע שלמה שליסעל זצ"ל**, ששימש לימים כראש הישיבה במונקאטש. פעם בבואו לביהמ"ד נתקבצו סביבו כמה לומדים, ואני בתוכם, והתחיל לומר לפנינו שיחה במשך שעה ארוכה.

בתוך דבריו דייק על לשון הכתוב (שמות כג ז) 'מדבר שקר תרחק', דיש לדייק למה לא כתב התורה לא תדברו שקר, דהיינו שלא ידברו שקר כלל וכלל, שמלשון הכתוב משמע שצריכים רק להרחיק מן השקר. ותירץ לפי דברי הגמרא (יבמות סה:) שמותר לשנות מפני דרכי שלום, ולומדים זאת ממה ששינה הקב"ה מה שאמרה שרה ואדוני זקן וכו'. ולפי זה יש לומר, דזהו כוונת הכתוב בלשון תרחק, דיש פעמים שצריכים להשתמש עם השקר [וכן הוא בספרו חיים ושלום פרשת משפטים].

עניתי ואמרתי לו, דלפי מה שכתב זקינו הק' **באגרא דכלה** בפרשת וירא שם, לפרש הפסוק דאדוני זקן קאי על הקב"ה, נמצא דלמעשה אין משם ראיה, ועדיין יש לומר דאסור לשנות אפילו מפני דרכי שלום. לשמע הדברים הפסיק מעט מדיבורו, והביט בי כאילו מסכים עם מה שאמרתי (הספר אגרא דכלה לא היה מפורסם כ"כ בקרב האברכים בימים ההם, והיה לחידוש בעיניו שאברך זכר דבר זה באמצע שיחה).

בבית המדרש היה מונח בקצה החדר חבית גדולה של טיי, ומיד הלך המנחת אלעזר לשם ומזג כוס טיי והביאה לי כדי לשמשני, באמרו: 'איך וויל משמש זיין א אינגערמאן א תלמיד חכם', על אף היותי צעיר לימים. ביציאתו ביקשתי ממנו שיתן לי לשמשו בחזרה, ואחר שהפצרתי נתן לי לעזור לו ללבוש את הפעלץ.

בצאתו מבית המדרש התחילו האברכים להפציר אצלו שישאר אצלם בקרעניץ על שב"ק, ענה להם שהיות שכבר הבטיח להעיר בארדיוב שיבא לשבות שם שוב אינו יכול לשנות מדיבורו. וסיפר **שהרב מאונגוואר זצ"ל** כאשר עזב את העיר לקבל הרבנות בעיר אחר התחילו בני העיר לבכות, אמר להם הרב דבאמת הוא גם כן רוצה להישאר בעיר, רק מכיון שהוא 'א ווארטס מענטש', וכבר אמר להעיר האחרת שיבא לקבל הרבנות בעירם, אינו יכול לשנות מדיבורו.

עם הרה"ק רבי דויד מדינוב זי"ע

יג) הרה"ק רבי דויד מדינוב זי"ע בעל צמח דוד היה רגיל לנסוע בימות הקיץ למנוחה בעיר קרעניץ, והיה נוסע תמיד דרך העיר צאנז לבקר אצל **הרה"ק מצאנז זצ"ל**. פעם אחת כשנסע עלי דרך לצאנז עם בניו הק', אמר לבניו שרוצה להתפלל מעריב כבר באמצע הדרך, היות שמהעיר דינוב ועד להעיר צאנז היה מהלך רב, והוא היה בטבעו איש חלוש מאוד. כשהגיעו סמוך יותר להעיר צאנז, אמר להם שיקראו כבר קריאת שמע שעל המטה, כדי שכשיגיעו לבית האכסניא יוכל תיכף לילך לישון, כי אין לו כח לקבל פני אנשים.

כשהגיעו לבית האכסניא שכב הרה"ק מדינוב תיכף במטתו, ובניו שמרו את הפתח שאף אחד לא יכנס. פתאום נשמע דפיקה בדלת, וכששאלו מי שם ענה הלה שהוא הרב, וכשפתחו את הדלת ראו את הרה"ק מצאנז עומד שם. ואמר הרה"ק מצאנז: 'א גוטע פריינט שפירט מען שוין כמה פרסאות', ושמח הרה"ק מדינוב מאוד לקראתו ודברו עד עלות השחר.

יד) פעם אחת בדרכו למנוחה בעיר קרעניץ, נסע הצמח דוד דרך העיר צאנז כדרכו לבקר אצל **הרה"ק מצאנז זצ"ל** ונשאר שם על שב"ק. ביום א' חל ראש חודש, והגיע **הרה"ק משינאווא זצ"ל** להשתתף בסעודת ראש חודש אצל הרה"ק מדינוב, שערך שלחנו הטהור באריכות גדולה כדרכו בקודש משך כשש שעות, ודיבר הרבה מילתא דבדיחותא והקהל צחקו מאוד, אבל **הרב מטעריווע** [כנראה הכוונה **להגאון הצדיק המקובל רבי אברהם ישכר בער אביגדור זצ"ל**]. שהיה איש מורם מעם ומקובל גדול, ואף לבש ספאדיק בימות החול, עמד שם וראו שמעיניו 'האבן זיך געגאסן צווישן שנירלעך טרערן', מפני שעמד על עומק הכוונות הק' של הרה"ק מדינוב. אבל הרה"ק משינאווא ישב שם בצד, ולא שם לב ולא הטה אוזן אל הדברים שדיבר הרה"ק מדינוב, שהיה נדמה בעיניו שמדבר דברים של מה בכך.

בגמר הסעודה ציוה הרה"ק מדינוב שיביאו מים אחרונים, אמר לו הרה"ק משינאווא אולי יאמר כבודו איזה דבר תורה קודם ברכת המזון. ענה לו הרה"ק מדינוב, וכי עד עכשיו מה דיברנו... כששמע הרה"ק משינאווא דיבורים אלו נרעד מאוד, שהבין שחיסר כל הדיבורים הקדושים, ותיכף לקח בויגן ופנה לנוכח הקהל הנאספים ואמר להם: 'אני גוזר עליכם שתגידו לי את כל מה ששמעתם מהרבי', וכתב את כל הדברים, והביא את הבויגן לאביו הרה"ק מצאנז שהסביר לו את עומק דבריו הק', וצוה עליו לנסוע מיד להרה"ק מדינוב ולפייסו.

לאחר פטירת הרה"ק מדינוב, נסע פעם בנו מו"ר הרה"ק רבי צבי אלימלך מבלאזוב זצ"ל אל הרה"ק מצאנז, ואמר לו הרה"ק מצאנז: אני רוצה ליתן לך מתנה חשובה, 'ווייסט דאך אז מיין יחזקאל איז א שטרענגער', וסיפר לו את כל הענין הנ"ל. לאחמ"כ

פתח הרה"ק מצאנז את הארגז ולקח משם הבויגן ההוא, ואמר לו את הבויגן הזה אני נותן לך במתנה.

טו) בתקופת המחלוקה הידוע שיצא הרה"ק מצאנז במלחמת אש דת, ערך הרה"ק מצאנז מכתבים לצדיקי הדור שיעמדו לימינו, **והרה"ק רבי דויד מדינוב זצ"ל** ענה לו, 'צעקתי קודמת לצעקתכם', ואכן עמד לצד הרה"ק מצאנז בכל התוקף.

טז) בימים ההם היה מושג שהיה נקרא 'שותפות חסיד', דהיינו חסיד שנסע בקביעות לשני רבי'ס. והנה היה חסיד אחד כזה, שנהג לנסוע על ראש השנה להרה"ק מצאנז, ועל יוה"ק נסע **להרה"ק רבי דויד מדינוב זצ"ל**. ויהי בשנה אחת כשהגיע בימי עשרת ימי תשובה לדינוב, שאל אותו הרה"ק מדינוב איפה שהה על ראש השנה, וכשענה לו שהיה בצאנז שאל אותו ואיפה שמע תקיעת שופר, וענה הלה ששמע מרבינו מצאנז.

אמר לו הרה"ק מדינוב, והלא ידוע לכל שהרב מצאנז אינו יודע האיך לתקוע, ותוקע בקול חלש מאוד, א"כ נמצא שלא יצאת ידי חובתך במצות עשה דאורייתא. אח"כ שאלו, וכי למה לא הלכת לשמוע את התקיעות בבית המדרש של העיר, ואז היית יוצא את המצוה בלי שום פקפוק. נענה הלה, שזה לא היה מועיל לו, **שהלא הרב מצאנז הולך גם שם לתקוע קודם שתוקע בבית מדרשו**. נענה הרה"ק מדינוב ואמר, לא די שהוא מכשיל את הבאים להתפלל אצלו, אלא גם שאר בני העיר הוא מכשיל שלא לצאת ידי חובתן במצות עשה דאורייתא.

כשראה הרה"ק מדינוב שהאיש אינו עומד בעומק דבריו, ונבהל מאוד מהדברים ששמע, עד כדי כך שאחז את ידיו בשלחן שלא ליפול מעל רגליו, הכריז ואמר: 'דו בטלן איינער! הלא כשהרב מצאנז תוקע אני שומע את התקיעות עד העיר דינוב, ואתה עוד מאמין לי שלא יצאת ידי חובתך?'.

יז) כששהה פעם **הרה"ק הקדושת ציון מבאבוב זצ"ל** בעיר קרעניץ, הלכתי לשלחנו הטהור בליל שב"ק, ושמעתי אותו מזמר על שלום עליכם ניגון קדוש שחיבר הצמח דוד. וכששאלתי מנאמן ביתו החסיד המפורסם **רבי יחזקאל'י ראטטענבערג הי"ד** האיך הגיע ניגון זה לבאבוב, סיפר לי ששמע מרבו הקדושת ציון, שבימי כהונתו של אביו **הרה"ק מהר"ש מבאבוב זצ"ל** כרב העיר בוקאווסק, בא פעם הצמח דוד לשם לסעודת ראש חודש בקרב חסידיו תושבי העיר, ונתפעל הרה"ק מהר"ש מאוד מעבודתו הק', והיה לו חשק גדול לנסוע אליו על שב"ק, וכיון שהיה אדוק ומקושר בזקינו **הרה"ק מצאנז זצ"ל** שאל רשות מזקינו אם הוא מניח לו ליסע לדינוב, והסכים הרה"ק מצאנז, באמרו: **'דער דינובער רב איז א צדיק הדור'**. ובאותו שבת ששבת בצלו, שמע אותו מזמר ניגון הלז על אשת חיל, ומאוד מצא חן בעיניו, ומני אז שר אותו על יום שבתון.

יח) **הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא זצ"ל** אמר, שתיבת 'אחד' מיחודא שלים נוטריקון 'אייזיק חיים דוד', וכוונתו היה על עצמו **והרה"ק מצאנז זצ"ל** והצמח דוד.

יט) להצמח דוד היו שלשה בנים, הלא המה, **הרה"ק רבי ישעי' נפתלי הירץ זצ"ל** אבד"ק דינוב ובעמח"ס הנתן אמרי שפר, **הרה"ק רבי צבי אלימלך זצ"ל** אבד"ק בלאזוב ובעמח"ס צבי לצדיק, **והרה"ק רבי מאיר יהודה זצ"ל** אבד"ק בוקאווסק ובעמח"ס אור למאיר. **והרה"ק מצאנז זצ"ל** היה מונה שבחם, ואמר ששלתם הם כנגד שלשה עמודי עולם, תורה ועבודה וגמילות חסדים, וכל אחד מהם הצטיין ביותר באחד מן העמודים. כי הרה"ק מבלאזוב היה מפורסם לגדול בתורה, והרה"ק מדינוב הצטיין מאוד בעבודת התפלה, שהתפלל בכל כוחות הנפש עד אפיסת כוחותיו ממש, והרה"ק ר' מאיר'ל היה גדול במדת החסד, שהיה מקרב כל יהודי, ופיזר נתן לאביונים וסיפק להם מזון ושאר צרכיהם.

כ) אחר שנפטר הצמח דוד, נסע בנו הגדול מ"מ **הרה"ק רבי ישעי' נפתלי הירץ זצ"ל** לקבל סמיכה **מהרה"ק מצאנז זצ"ל**, וביקש ממנו הדרכה איך לקרות קוויטלען. הרה"ק מצאנז שאלו על כמה ענינים אם קיבל עליהם איזה מסורה מאביו, ועל כולם השיב בשלילה. וכאשר שאל אותו הרה"ק מצאנז מתי אכל אביו, ענה שלא היה באותו עת בחדר אביו ולא ראהו אוכל. אמר לו הרה"ק מצאנז, אם הייתם אצל אביכם בשעה שהיה אוכל לא הייתם צריכים לסמיכה שלי.

עם הרה"ק רבי צבי אלימלך מבלאזוב זצ"ל - בעל צבי לצדיק

כא) פעם כשנתוועדו יחד **הרה"ק בעל צמח דוד זצ"ל מדינוב והרה"ק מצאנז זצ"ל**, וישבו שניהם ביחד על עגלה, הגיעו לאיזה יער, וירדו מן העגלה ונכנסו להיער לטייל, והשאירו את בעל צבי לצדיק שהיה אז ילד כבן שש שנים על העגלה, ביחד עם הבעל עגלה. בצאתם מן היער ראו אותו מדבר עם הבעל עגלה, שאל הרה"ק מצאנז מהרה"ק מדינוב בתמיה, הרי שמעתי אומרים שבנכם הערש מיילעכ'ל הוא ילד חשוב ויודע ללמוד. ענה הרה"ק מדינוב, אדרבה, שהרב יבחן אותו.

שאל לו הרה"ק מצאנז, מה אתה לומד עכשיו. וענה, שלומד מסכת פסחים פרק מקום שנהגו. שאלו הרה"ק מצאנז על דברי הגמרא (שם דף נ:) רבא רמי כתיב (תהילים נז יא) כי גדול עד שמים חסדך וכתיב (שם קח ה) כי גדול מעל שמים חסדך, הא כיצד, כאן בעושין לשמה וכאן בעושין שלא לשמה. ולכאורה צ"ב מהו המשמעות בפסוקים אלו,

דכאן מדובר בעושים לשמה וכאן שלא לשמה. וענה הילד מיניה וביה, כי תיבת 'על' עולה בגימטריא מספר מאה, שהוא עשרים וששה יותר מהגימטריא של תיבת 'עד', וזה מכוון נגד שם הוי"ה ב"ה שעולה כ"ו, וזהו שאמרו חכז"ל שהפסוק כי גדול מעל שמים קאי על עושין לשמה, כי מרומז בו שם הוי"ה יתברך, והיינו שעושין ומכוונין לשם ה' [והיא לו נדפסה בספרו **צבי לצדיק** (חודש אלול מאמר ב' אות ח', וכן בפרשת כי תצא ד"ה כי תצא א')].

כב) בילדותו נתלווה פעם הצבי לצדיק אל אביו הצמח דוד זצ"ל, כשנסע לבקר אצל הרה"ק מצאנז זצ"ל, וכששני הצדיקים ישבו בצוותא, פנה הרה"ק מצאנז אל הרה"ק מדינוב ואמר לו, שמעתי אומרים על בנכם שהוא עילוי. השיב הרה"ק מדינוב, הרי אתם יכולים לנסותו. ושאל אותו הרה"ק מצאנז על הפסוק (שמות יב, ב-ג) ויאמר ה' אל משה וגו' החודש הזה לכם וגו' ויקחו להם איש שה לבית אבות וגו', דיש לדקדק למה הפסיק בהתחלת פרשת קרבן פסח עם הפסוק החודש הזה לכם, שהוא לכאורה ענין נפרד בפני עצמו.

השיב הילד מיניה וביה, דהנה במצות קרבן פסח נצטוו ישראל בפעם ראשונה על מצות שחיטה, על כן הקדים להם הפסוק עיקרי הדינים הפוסלים בשחיטה, כדאמרינן בחולין (דף ט.) כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו, ואלו הן **ש**הייה **ד**רסה **ח**לדה **ה**גרמה **ו**עיקור. וזהו הרמז **החוד"ש** נוטריקון חמש דברים אלו שפוסלים את השחיטה, וא"ש.

ענין זה שמעתי **מהרה"צ רבי יצחק הלברשטאם מבארדיוב זצ"ל**, חתן **הרה"ק בעל קרן ישועה מריבאטיטש זצ"ל**, שהעיד שראה דבר זה בכתב יד חו"ז הצבי לצדיק זצ"ל. ובשוליו היה כתוב: 'אמרתי דבר זה לפני מו"ר **הגה"ק מצאנז זצ"ל** כשהייתי בן שמונה שנים, וקלסיה'.

כג) אחר חתונתו עם הרבנית ע"ה בת **הרה"ק רבי משה מראזוואדוב זצ"ל**, ישב הצבי לצדיק כמה שנים בעיר דזיקוב, ואכל קעסט אצל חו"ז **הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זצ"ל**. ובשנת תרכ"א לאחר הסתלקות הרה"ק מדזיקוב, קנה אביו הצמח דוד עבורו את משרת הרבנות של העיר בלאזוב. הרב הקודם של העיר בלאזוב נפטר בצעירותו ל"ע, והשאיר אחריו אלמנה עם שמונה יתומים, ובכל שבוע היה רבינו נותן להם סכום קצוב להחזיקם ולהחיות את נפשם, אבל עכ"ז היה לו רדיפות מכמה תושבי העיר.

פעם נסע הצבי לצדיק עם אחיו הצעיר **הרה"ק רבי מאיר יהודה מבוקאווסק זצ"ל**, אל **הרה"ק מצאנז זצ"ל** על שב"ק, ושניהם ישבו ביחד עם הרה"ק מצאנז 'אין איין בריית', אחד מימינו ואחד משמאלו. ובדרך כלל היה הרה"ק מצאנז מקרב את מו"ר במאוד מאוד, דהיינו שכיבדו בברכת המזון אצל עריכת השלחן, וגם צוה שיתנו לו עליה מכובדת. והנה באותו שבת כשהגיעו לברכת המזון בשלחן הטהור, שאל הרה"ק מצאנז מי מבוגר מבין האחים, אמרו לו המסובים שהרה"ק מבלאזוב מבוגר יותר, ואעפ"כ כיבד הרה"ק מצאנז את הרה"ק מבוקאווסק לברך על הכוס, ותיכף הרגיש רבינו שיש להרה"ק מצאנז איזה תרעומת עליו.

בבוקרו של יום שב"ק, בא ש"ב **הרה"ק רבי אהרן מבייטש זצ"ל** חתן הרה"ק מצאנז אל הצבי לצדיק, והגיד לו ששמע האיך שחמיו מצוה להגבאי שהיה מחלק העליות שלא יתנו לו עליה מכובדת כרגיל. כשמעו את הדברים האלה, מיהר ונכנס להרה"ק מצאנז ושאל מה פשעי ומה חטאתי שהרבי מרחק אותי כך. נענה הרה"ק מצאנז ואמר: 'דעם הייליגן דינובער רבי'ס א קינד וויל נישט גיין צו א דין תורה, און לאזט הונגערן אן אלמנה מיט אכט קינדערלין?' ענה לו הצבי לצדיק, לא רק שאני נותן לה סכום הגון בכל שבוע ושבוע, אלא אפילו בשבוע זו קודם שנסעתי מן העיר שילמתי לה כבר את כל הסכום שהיא צריכה עד שאחזור. כשמוע הדברים, האיר לו הרה"ק מצאנז פניו כבראשונה.

לימים נתברר, שאברך אחד חסיד צאנז תושב העיר בלאזוב כתב מכתב מלא שקרים להרה"ק מצאנז על אודות הצבי לצדיק, וכשחזר הצבי לצדיק לביתו נחלה אותו האברך ונסע לצאנז להזכיר א"ע, ענה לו הרה"ק מצאנז, איני יכול לעזור לך כלום מפני שפגעת בכבוד תלמיד חכם גדול.

כד) כאמור היה **הצמח דוד מדינוב זצ"ל** רגיל לנסוע בימות הקיץ למנוחה בעיר קרענץ, והיה תמיד נוסע דרך העיר צאנז לבקר אצל **הרה"ק מצאנז זצ"ל**, וביום מן הימים במשך חודש אב היה הרה"ק מצאנז נוסע לקרענץ לבקר אצלו בחזרה. והצמח דוד היה שולח אז את שלשת בניו הקדושים, ה"ה **הרה"ק רבי ישעי' נפתלי הירץ זצ"ל** מדינוב, **הרה"ק הצבי לצדיק**, **והרה"ק רבי מאיר יהודה זצ"ל** מבוקאווסק שיצאו לקראתו לקבל פניו.

פעם אחת כשישב הרה"ק מצאנז על הפיאקער, ושלשה בני הצמח דוד ישבו כנגדו, היה לו להרה"ק מצאנז באותו זמן יסורים גדולים ברגלו. וכשהבחין מו"ר הצבי לצדיק בזה, לקח את רגלו של הרה"ק מצאנז על ברכיו, והורווח לו. לימים אמר רבינו: 'קיימתי אז שימוש תלמידי חכמים עם כל ההידורים.

כה) **הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זצ"ל**, היה נוהג לשלוח קוויטל להצבי לצדיק בכל ערב יו"ט.

הרה"ק הר"ר אשר זאלקי מצאנז זצ"ל

כו) **הרה"ק רבי אשר זאלקי זצ"ל מצאנז** שהה פעם בפרשת וישלח אצל הרה"ק הרבי רבי מענדל'י זי"ע ברימנוב,

ובאותו זמן נפל שם שלג גדול (היו אומרים סימן על ג' עיירות 'זר"ד' ז'מגראד ר'ימנוב ד'וקלא, שנפלו שם שלגים גדולים כ"כ עד שהשלג כיסה את הבתים), ועקב השלג הגדול לא באו כ"כ אנשים על שבת, ולא היה לו להר"ר מענדל'י היכולת לקנות נרות גדולות לכבוד שבת. בליל שבת קודש לאחר שכבו הנרות למד הר"ר מענדלי בעל פה, ואח"כ הלך אצל התנור ואמר: 'נשמע תורה מהמלאכים', ואמר אחר כך ששמע האיך שמלאך אחד אומר להשני בא נשמע מתינוק בעולם הזה איך הוא לומד פשט, ושמעו איך שהתינוק אומר: 'וישלח יעקב, און יעקב האט געשיקט וכו'', ואמרו: 'אה, אזא פשט האבן מיר נאך קיינמאל נישט געהערט'.

הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זצ"ל

כז) הרה"ק משינאווא שהה פעם בימי תשעת הימים בעיר קרעניץ, ובדרך הילוכו שמע האיך כמה נשים משוחחים ביניהם אודות איזה מאכלים הם מכינים לבעליהם לאכול בימים אלו, שאין אוכלים מאכלי בשר. נענה אשה אחת ואמרה, אני מבשלת מאכל של דגים, והשניה אמרה אני עושה מאכל של זשעמיקעס (קארטאפל), שזה מה שבעלי אוהב. נענתה אשה שלישית, שבעלה שהה אז מחוץ לעיר לצורך מסחרו, והיתה בושה שאינה מכינה כלום, 'וועז מיין מאן וועט אהיים קומען, וועל איך אים אהערשטעלן אזעלכע ניין טעג ווי עס דארף צו זיין'. כשמוע הרה"ק משינאווא את דבריה נתלהב מאוד, ואמר: 'כשהשכינה הקדושה תחזור לירושלים עיה"ק יהיה לנו אז ניין טעג ווי עס דארף צו זיין....

כח) כידוע נסע הרה"ק משינאווא להרבה צדיקי הדור, וכמה פעמים אירע שנשאר לשבות על שב"ק בעיירות שונות באמצע הדרך. פעם הגיע לסמיכות העיר בלאזוב בליל שישי בשעה ארבע לפנות בוקר, וצוה לנסוע אל תוך העיר, ופגע **בהרה"ק מריבאטיטש זצ"ל**, ושאל אותו איפה אביך, ענה לו 'ער לערנט זיינע שיעורים', **שהרה"ק מבלאזוב זצ"ל** היה לומד את השיעורים הקבועים משעה שתים בלילה עד שחרית. נענה הרה"ק משינאווא ואמר: 'זעהר גלייך'. בבוקר כשפגשו הרה"ק מבלאזוב, צוה עליו שישאר אצלו על שב"ק, ובשבת אצל עריכת השלחן כיבדו עם כל הכיבודים כחלוקת שיריים וכדו', וכן כיבדו ביום השבת עם קריאת התורה.

כט) כשהתפלל הרה"ק משינאווא בבית מדרשו של **הרה"ק מבלאזוב זצ"ל**, ראה שיש סדק בהמחיצה של העזרת נשים. כשהכין את עצמו לנסוע מהעיר, ביקש מהרה"ק מבלאזוב שיסע עמו קצת על העגלה, וכשהגיעו מחוץ לעיר אמר, שעכשיו שכבר אינם עוד באתרא דמר על כן הוא יכול לומר לו מוסר, ועורר להרב מבלאזוב על ענין הנ"ל. ענה לו הרה"ק מבלאזוב, תדעו נאמנה שמיום שדרכתי בבית מדרש זה כ"ה שנים לא הרמתי את עיני למעלה מהארון הקודש, וממילא לא שמתי לב לזה. ענה לו הרה"ק משינאווא, אם כן תמשיכו לעשות כן גם להלאה.

ל) הרה"ק משינאווא שהה פעם בעיר קרעניץ, והתפלל בביהמ"ד ביחד עם **הגאון רבי יוסף דוב סאלאווייטשיק זצ"ל מבריסק בעל בית הלוי**, ואחר התפילה היה משוחחים ליד השלחן, והיה מונח שם **ספר הקדוש נועם אלימלך**. ושאל הרה"ק משינאווא מהרב מבריסק, האם הסתכל כבודו פעם בספר זה? ענה הרב מבריסק והלא ספר זה מדבר רק לצדיקים.

לא) ביום אחד נכנס הרה"ק משינאווא לבית מדרשו, והכריז שהיום נולד בדייטשלאנד צורר היהודים, שבעוד חמישים שנה יעשה כליון נורא בעולם. ולימים נתברר, שבאותו היום נולד הצר הצורר היטלער ימש"ו.

הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט ואחיו הרה"ק מטשעחוב זצ"ל הי"ד

לב) הייתי פעם בעיר צאנז על היארצייט של **הרה"ק מצאנז זצ"ל** ביום כ"ה ניסן, ושני בניו הק' של הבעל הילולא, ה"ה **הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט**, **והרה"ק רבי ישעי'לי מטשעחויב זצ"ל הי"ד** היו שם, וכשהתפללו ביום היארצייט לא עשו מנינים נפרדים, רק התפללו ביחד במנין אחד בבית מדרשו של הרה"ק מצאנז משום ברב עם הדרת מלך, ואחד מהם התפלל שחרית לפני התיבה והאחר התפלל מנחה לפני התיבה. ואני התפללתי שם תפילת מנחה, והרה"ק מראצפערט התפלל אז לפני התיבה.

לג) הרה"ק מראצעפערט סיפר, שבשעת המלחמה הנוראה נתגלה אליו אביו **הרה"ק מצאנז זצ"ל**, ושאל לו אם רוצה להינצל ולהגיע למדינת אמעריקא, או שרוצה ליהרג עקדה"ש ולהיות עמו במחיצתו. וענה לו, שאינו רוצה בשום אופן להגיע לאמעריקא. ואכן נהרג על קידוש שמו יתברך הי"ד.

לד) הרבנית שרה מרים מראצפערט אמרה לפרש את הפסוק (משלי כז י) 'טוב שכן קרוב מאח רחוק', דבודאי טוב שיהיה לך שכן קרוב, אבל מאח זה עוד רחוק.

לה) פעם אמר מישהו להרבנית הנ"ל, שיש לו ראיה מוכחת שהאשה גרועה יותר מהבהמה, דהא מברכים בכל יום 'שלא עשני אשה' ואין מברכים 'שלא עשנו בהמה'. נענתה היא בתוך כדי דיבור דיש סיבה פשוטה לזה, דהא ברכת שלא עשני אשה בוודאי לא תברך לבטלה, אבל שלא עשני בהמה אפשר שתברך לבטלה.

לו) אירע פעם שהרה"ק מטשעחויב בא לעיר קרעניץ לסדר איזה ענין, ונשאר בעיר על יום פסח שני וערך שם את שלחנו הטהור, והלכתי לחסות בצילו.

הרה"ק רבי משה משינאווא זצ"ל

לז) שמעתי **מהגה"צ רבי מנשה הורוויץ מזשילין זצ"ל**, שבשעת הלוויה של **הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זצ"ל**, ניגש לבנו הגדול הרה"ק רבי משה משינאווא ורצה ליתן לו קוויטל, אך הוא סירב לקבלו באמרו שבשעת לוויה אין הזמן מוכשר לקבל קוויטלעך, אבל אני מברכך באריכות ימים, ואכן זכה הרב הנ"ל לזקנה ושיבה מופלגת [רבי מנשה נפטר בן צ"ב שנים, שכן נולד בשנת תרמ"א לפ"ק ונפטר ביום שמיני עצרת שנת תשל"ג לפ"ק.].

הרה"ק רבי ארי' ליבוש מצאנז זצ"ל

לח) זכיתי להכיר את הרה"ק רבי ארי' ליבוש מצאנז ובניו, מעת שהותם בעיר קרעניץ. התפללתי איתו תפילת מעריב בליל ל"ב בעומר, שהיה לו אז יארצייט אחר אמו, והתפלל לפני התיבה. כשספר ספירת העומר אמרו עם ריתחא גדולה מאוד, אבל לא זז אבר בשעת מעשה, ועמד על מקומו בלי שום שינוי באצילות דקדושה נפלאה.

לט) ואגב אזכיר במיוחד את בנו **הרה"ק רבי מרדכי זאב זצ"ל**, שהיה מפורסם כגאון גדול ומופלג בין נכדי הרה"ק מצאנז זצ"ל. ואני זוכר אותו שבא פעם לעיר קרעניץ, לסדר קידושין אצל שמחת חתונה בבית גיסו רב העיר **הגה"צ רבי אברהם חיים טייטלבוים זצ"ל**, שהיה חתן אביו הרה"ק רבי ליבוש זצ"ל.

הרה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב זצ"ל

מ) הרה"ק מסטראפקוב היה בא בימי הקיץ לשהות בעירנו קרעניץ, וזכיתי להסתופף בצילו בשעת התפילות ועריכת השלחן. גם אירע פעם ששבת בעיר קרעניץ על חג השבועות.

מא) פעם הלכתי לבית מדרשו במוצאי שבת, והתכנסו שם כמה אברכים לסעודת מלוה מלכה. והרה"ק מסטראפקוב בעצמו לא נטל את ידיו לסעודה, רק שתה קצת חמין, וסיפר כמה ענינים מאביו **הרה"ק משינאווא זצ"ל**. כשזימרנו את הזמירות והגענו לריבון העולמים וכו' ופתח לנו וכו' יצאנו במחול, וכדרכם של חסידים רקדנו בדביקות בעינים עצומות, וכשפתחנו את העינים ראינו לפלא שהרה"ק מסטראפקוב עומד באמצע העיגול ורוקד עמנו.

מב) שמעתי בשם **כ"ק הצה"ק מהר"ש זצ"ל אדמו"ר מסטראפקוב**, שאמר דבשעה ששוקלים הזכיות של אדם מוסיפים על כף הזכיות גם אכילת הקוגל שאכל לכבוד שבת, וזה יכריע לזכות

הרה"ק רבי מנחם מענדל מפריסטיק זצ"ל

מג) הרה"ק מפריסטיק שהה פעם בעיר קרעניץ, ובשעות הצהרים הלך לבית המדרש, ופגש שם את **הגאון המפורסם רבי מנחם זעמבא זצ"ל** מווארשא כשהוא יושב ומעיין בשלחן ערוך יורה דעה. פנה אליו הרב מפריסטיק, ואמר בצחות לשונו: 'בטוח הייתי שאתם עוסק בגמרא תוספות, ברמב"ם, או בפלפולא חריפתא, אבל שלחן ערוך הלא זה שלי הוא...'. שאל לו באיזה נושא הוא עוסק, ורבי מנחם זעמבא הגיד לו את השאלה שהזדמנה לפניו. הביע הרב מפריסטיק את חוות דעתו בהנידון, אבל רבי מנחם זעמבא התווכח עמו, ושקלו וטרו זמן רב, עד שלבסוף הודה הגאון רבי מנחם זעמבא שדברי הרב מפריסטיק אמת וצדק והדין עמו.

מד) הרה"ק מפריסטיק שימש כסנדק אצל הברית מילה של בני **הרב יעקב משה ז"ל**, שהתקיימה בעיר קרעניץ בשבת קודש פרשת מטו"מ שחל בר"ח אב שנת תרפ"ג לפ"ק. וקודם שאמרו ההפטורה הכריז הרה"ק מפריסטיק בקול גדול: 'שמעו, שמעו, שמעו', כמנהג צאנז לומר אז ההפטורה של הדריי וואכן, ולא 'השמים כסאי' כמו בכל שבת ר"ח.

הרה"ק רבי ליבוש מרדכי משינאווא זצ"ל

מה) זכיתי להכיר את הרה"ק רבי ליבוש מרדכי כשביקר בעיר קרעניץ, והתאכסן בבית מלונם של משפחת ענגלענדער ש"ב של מו"ח ז"ל.

היה אצלו מעשה פלא עם אשת ש"ב **ר' פנחס ענגלענדער ע"ה** שנפלה למשכב, והרופאים אמרו שיש לה געוואוקס בבטנה, וצריכים לעשות ניתוח. בני משפחתה הלכו והזכירו אותה אצל רבי ליבוש מרדכי, וממש הרעישו עולמות שלא תצטרך לניתוח. ענה ואמר, שהרופאים טעו וזה אינו געוואוקס רק עיבור, ואכן התברר שכן היה.

הרה"ק בעל קדושת ציון מבאבוב זצ"ל

מו) הרה"ק מבאבוב שהה פעם בעיר קרעניץ בתשעה באב שחל להיות במוצאי שבת, וראיתי שאחר סעודה שלישית שכב במיטה עד תפלת מעריב, מפני שלא רצה לישב על כסא רגיל, אבל גם על הארץ לא היה יכול לשבת מפני כבוד שבת, וע"כ עשה פשרה כזה.

שנים רבות לאחר מכן הייתי פעם בשעראן ספרינגס עם **הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זצ"ל**, ובאותו שנה חל ת"ב נדחה. ושאלתי את המשב"ק **הרב יוסף אשכנזי ז"ל**, האיך נוהג הרבי בשעה זו של בין השמשות. וענה לי, שאכן הוא מסתובב אנה ואנה ואינו יכול למצוא את מקומו.

כשפגשתי לאחר מכן את הרה"ק מסאטמאר, סיפרתי לו מה שראיתי אצל הרה"ק מבאבוב בעיר קרעניץ, ונהנה מזה. ושמעתי אח"כ מרבי יאסל הנ"ל, שבשנה ההוא אכן עשה הרה"ק מסאטמאר כן.

מז) בני **הרב יעקב משה ז"ל**, היה פעם בימי בחרותו אצל שלחנו הטהור של הרה"ק מבאבוב, והנה ראה הרה"ק מבאבוב האיך שבני חוטף את הצלחת ליקח מתוכו שיריים, נענה ואמר שהענין לחטוף שיריים הוא רק על המאכל ולא על הצלחת.

מח) בקיץ אחד כששהה **הקדושת ציון זצ"ל הי"ד** בעיר קרעניץ, בא הרב החסיד המפורסם ר' מיכל'י קאלווערייער ז"ל לשם כדי להסתופף בצילו. באחד הימים ישב ר' מיכלי בבית המדרש של העיר, ואני נכנסתי אז לביהמ"ד, שהיה ריק מבני אדם, וגם האור לא היה דלוק, ולא הרגיש ר' מיכלי כלל שאיש נכנס לשם. והנה שמעתי את ר' מיכלי צועד בעזרת נשים הלוך ושוב, ובחרדת קודש מנגן לעצמו קטע מפייט תפלת שחרית של יום ב' דר"ה 'הן לא יאמין בקדושיו, ותהלה ישים באילי תרשישיו, ואיך יצדקו קרוצי גושיו במשפט, קדוש'.

הרה"ק רבי חנה מקאלאשיץ זצ"ל

מט) הרה"ק מקאלאשיץ התאכסן אצלי בביתי בעיר קרעניץ, והיה בוער באש להבה ממש, וכל תפילותיו היו בקולי קולות, ואצל קריאת התורה היה הוא בעצמו הבעל קורא. וזכורני שבא פעם החזן המפורסם החסיד רבי חיים דוד בלום הי"ד מקשאנוב, והתפלל קבלת שבת לפני התיבה אצלו.

נ) אחד מן הפעמים ששהה הרה"ק מקאלאשיץ בביתי, אכלתי את הסעודה בליל שבת קודש בפנים הבית, וקודם ברכת המזון נכנסתי לחדר השני להסתופף אצל שלחנו הטהור, ובאותה שעה היה אוכל את המרק עם הלאקשן, ופנה אלי ואמר: 'איר וועט מיר דאס וויסן צו זאגן', דהנה היה כאן דין ודברים אם מאכלי שבת הוא מצוה כללית אחד או שכל כף וכף שאוכלים מקיימים בזה מצוה נפרדת.

השבתי לו, שהוא משנה מפורשת! והביט עלי כמתמיה, ואמרתי דהלא איתא במשנה במסכת נזיר (דף מב.) 'נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא חטאת אחת, אמרו לו אל תשתה אל תשתה ושתה חייב על כל כוס וכוס ששתה', ובודאי מדה טובה מרובה, ואם אומרים לכבוד שבת קודש קודם שאוכלים אז יש מצוה נפרדת על כל כף וכף, והוטב התשובה מאוד בעיניו וקלסיה.

נא) שאלתי פעם שאלה בהלכה מהרה"ק מקאלאשיץ, ולא ענה לי מיד, רק לקח שולחן ערוך חלק יו"ד ולמד עמי את ההלכה עם כל הנושאי כלים, ויצאה המסקנא לקולא. אך הוא לא רצה להוציא פסק ההלכה מפיו, רק אמר: 'עתה לך ותשאל דעת רב מורה צדק'.

נב) **הרבני החסיד ר' פלטיאל שיף ז"ל**, משמש בקודש אצל **הרה"ק משינאווא זצ"ל**, היה נכדו של הרה"ק הר"ר אלימלך זי"ע, והיה לו בן בשם הרב חיים שהיה עני ואביון ל"ע. פעם הגיע ר' חיים לחצר **הרה"ק מקאלאשיץ זצ"ל**, והרה"ק מקאלאשיץ חרד מאוד לקראתו, וקירבו באותות אהבה לרוב. בלילה כשהגיע זמן שכיבה, נטל הרה"ק מקאלאשיץ כרים וכסתות ונתנם לו, באומרו: 'זקיני הקדוש מצאנז היה אומר, שכשיבא משיח צדקנו תהא השאלה הראשונה שלו לישראל, אם היה מקרבים את נכדי הרבי ר' אלימלך.

נג) הרה"ח **רבי אלחנן וואלף קלאגסבאלד ז"ל** הי"ד שו"ב בטשעבין מחסידי קאלאשיץ היה מצויין מאוד במצוות הכנסת אורחים, וביתו היה תמיד פתוח לרוחה באופן יוצא מן הכלל. מתוך כך שביתו היה תמיד פחוח אירע כמה פעמים שאינשי דלא מעלי גנבו מתוך ביתו חפצים יקרי ערך, ובתוכם נגנב פעם גם הלייכטער של שבת, ובכל זאת לא שינה ממנהגו וקיבל כל אדם בסבר פנים יפות.

סעודת מלוה מלכא ביום ראשון כמנהגו של רביה"ק מצאנז

נד) **הרה"ק הר"ר מענדל'י מרימנוב** שבת פעם על שב"ק אצל **הרה"ק רבי שמעון מיעריסלוב זצ"ל, ומנהג הרה"ק מיעריסלוב היה שאיחר אכילת סעודת מלוה מלכה עד בוקרו של יום ראשון.** באמצע סעודת מלוה מלכה נשמע פתאום קול הפעמונים של הקירכע כמנהגם, ונאנח הרה"ק מיעריסלוב, שהקול היה מפריע לו מעבודתו הק'. כשראה הר"ר מענדל'י בצערו של הרה"ק מיעריסלוב, התחיל לנענע את ידיו הק' מלמעלה למטה כמה פעמים, ולפתע נשמע קול גדול מבחוץ, וראו שפתחה הארץ את פיה ובלע את כל הקירכע עם ג' מאות אנשים בתוכה, והיה לפלא גדול כמובן, ואפילו בכתבי העת דאז כתבו שאינם יודעים מאיזה סיבה קרה דבר פלא כזו

[ובספר לשוח בשדה, מהרב הגאון רבי שלום בראנדער ז"ל ר"י בעלזא, יליד העיר יעריסלוב, מביא את הסיפור בחלק ב' (עמוד ת"ג) עם כמה שינויים. ועיי"ש שהוסיף אח"כ בזה"ל: ויש איזה דברי הימים של פולין, שכתוב שם שבשנת 1804 (תקס"ד לפ"ק) נשקע איזה קלויסטער בעיר יעריסלאוו בלי שום סיבה. ואני זוכר עוד, האיך שבמקום הזה של התיפלה עמדו חנויות עשויים מעץ, ואנשים מכרו שם דברים, והגלחים ערערו על זה, וטענו שרוצים לעשות שם גינה גדולה, ובאמצע הגינה העמידו טורעם גדול, וכדי להעמידו הוצרכו לחפור כדי להעמיד את היסודות, ובשנת תרפ"ו לפ"ק כשחפרו כדי להעמיד היסודות הוצרכו לחפור בעומק, ואני זוכר עוד האיך שהוציאו אז כמה עגלות עם עצמות שמצאו בעת שחפרו אז, עכ"ל].

אשרי עין ראתה

רשימה שכתב הגה"צ חו"פ רבי **מאיר ישראל איסר הכהן פריעדמאן** זצ"ל מקרענץ, מח"ס שי למורא של גאונים וצדיקים שזכה להכירם, ובתוכם הרבה צאצאי רביה"ק מצאנז זי"ע (נרשמו על ידנו אצל שמם) וקברי צדיקים שהשתטח על מקום מנוחתם, כמה מהם זכה להכיר ביומא דהילולא קדישא בעיר צאנז

תשו"ח לנכדו הרב אברהם שמחה קורץ שליט"א מו"ל קונטרס 'בירא דמיא'

אור"ח חיי"ם

סיפורים והנהגות במצות הכנסת אורחים

ממרן הגה"ק רשכבה"ג בעל דברי חיים מצאנז זצוקללה"ה

נערך ונסדר ע"י וועד להכנסת אורחים ד'ברוקלין

בנשיאות הגה"צ רבי ברוך הלברשטאם שליט"א אבדק"ק צאנז

רבינו סיפר להם מנהגי בעלי בתים קדמונים: עמדו חצות לילה וכו' ואחר התפילה למדו מעט ואח"כ הלכו לביתם עם אורח וכו' זה היה בעל הבית פשוט.

(דרכי חיים הוספות הרה"ח מאיר יהושע ז"ל שהיה שם)

מנהגו לאכול בכל יום בשעה 2 או 3 עם כל האורחים אשר היו שם.

(שם)

אחר מעריב הלך רבינו לאמור תיקון חצות וכו' והאורחים הלכו לסעוד כי נתן להם הרה"ק שני ר"כ בכל לילה לסעוד באכסניא ביחד.

(שם)

רבינו לא היה נותן שלום לאורח לפני התפילה שחרית רק כשבא אדם חשוב לחדר רבינו ז"ל היה נותן לו ידו הקדושה ולא אמר כלום רק השיח עמו דברים ואחר התפילה היה נותן ידו שנית ואמר שלום עליכם.

(דרכי חיים אות מא.)

סדר נתינת שלום לאורחים

סדר השלום עליכם של האורחים כאשר נתמלאו החדר פתחו הגבאים את דלת חדרו של רבינו ועברו זה אחר זה לקבלת שלום וכו', אחר התפילה היה נשען עלי והעולם האורחים העמידו עצמן בשני שורות ורבינו היה נותן שלום והיה שואל עליהם מאן המה ולפעמים היה שואל מהם מה בקשתם.

(כ"ק אדמו"ר מבאבוב זצ"ל, הערות לספר דרכי חיים אות פ"ז)

כבוד לאורח חשוב

רבינו כאשר בא אורח יקר ונחמד היה קונים דג שקוראין העכט גדול וחי'.

(ספר בית שלמה ע' צ"ב. הובא בספר ימי החיים ע' שי"ז.)

פעם ביקור הרה"ק ר' מיכל מקירמא זי"ע אצל הדברי חיים וציוה מרן מצאנז לבתו הבאבע רייצא שהיתה נערה שתכין מאכל מיוחד לכבוד הבע"ש אן אייניקל [ר' מיכל בן הרה"ק ר' הערש מענדל חתן הרה"ק ר' דוב בער מאוליאנוב זי"ע בן הרה"ק ר' צבי בן הרה"ק הבעל שם טוב, בנו הרה"ק רבי משולם זושא מטאלמיטש זצ"ל אבי הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנסטייפל חדב"נ].

(זכרונות הרבנית מראצפערט ע"ה, קובץ בוני צאנז קובץ ט' עמוד קל"ג)

רבינו צוה להכין קוגל על שב"ק הבעל"ט לכבוד האורח החשוב הרה"ק ר' ישעי' מקרעסטיר זי"ע.

(ס' זכרון איש חי"ל ע' קנ"ו)

להאורחים שבאו על חג הפסח נתן רבינו הק' לאכול וגם יין לד' כוסות ורק מצה שמורה , וכוס יין לא נתן

(דרכי חיים אות פ"ו)

כשידבר (הרה"ק בעל קדושת יו"ט מסיגעט זצ"ל) מרבינו הנ"ל (הרה"ק מצאנז) פניו בערו כלפידים. ושמעתי מפה קדשו כי בפעם אחת היה בצאנז על חג הפסח ואז שמע ממנו וכו' וגם (אמר אז) כי אורח אינו צריך כי אם שתי מצות ולא שלישית ליחץ.

(מקור חיים אות ק' מתוך מכתב של אבד"ק אטיניא.)

והכינו אשר יבואו הואיל ומקלעי אורחים

רבינו בא פעם לעיר לימנוב וסר לביתו של החסיד רבי מנשה יחזקאל בלויגרונד מפארי העיר לימנוב וכיון שלא ידע ר' מנשה יחזקאל מראש על ביאתו, לא היה מוכן בביתו סעודה של מרק ובשר וכדומה . נענה ואמר רבינו : הן כאשר מלך המשיח יבא ללימנוב , הלא בוודאי יחפוץ להתאכסן אצל רבי מנשה יחזקאל (מפאת חשיבתו) האם לא יהיה בביתו מעט מרק לכבד את משיח צדקנו . ומאז היה תמיד מוכן בביתו מרק עבור אורחים.

(ספר י"ג אורות ח"א ע' ס)

דעת רבינו אודות שו"ב שאינו מקבל אורחים

כששאלו רבינו [הרה"ק מצאנז] על אודות שו"ב היה דרכו לחקור עליו אם הוא הולך לקבץ מעות עבור עניים ומכניס אורחים והיה מראה על דברי האור החיים הק' עה"פ ונתן לך רחמים ורחמיך (דברים י"ג י"ח) וז"ל כוונת מאמר זה לפי שצוה על עיר הנדחת שיהרגו כל העיר לפי חרב ואפילו בהמתם, מעשה הזה יוליד טבע האכזריות בלב האדם כמו שספרו לנו הישמעלים כת הרוצחים במאמר המלך, כי יש

להם חשק גדול בשעה שהורגים אדם ,ונכרתה מהם שורש רחמים והיו לאכזר, והבחינה עצמה תהיה נשרשת ברוצחי עיר הנדחת לז"א להם הבטחה שיתן להם ה' רחמים, הגם שהטבע יוליד בהם האכזריות, מקור הרחמים מחדש לבטל כח האכזריות שנולד בהם מכח המעשה ע"ש.

ואמר רבינו שכן הדבר אם שו"ב הוא בעל מרחמים ומרחם על העני, מזה נראה שעבדתו עבודת הקודש הוא כמצות השי"ת ואף ששחט לבע"ח לא נשרש בלבו ח"ו מדת אכזריות.

(קונטרס שם משמואל בסוף שו"ת מהר"ש ענגיל ח"ז)

הכנסת אורחים בעיר צאנז נמשך אחר הסתלקות רבינו וביותר אצל השוחטים

בצאנז היו מקפידים שהשחוטים יהיו מכניסי אורחים , שכן השחיטה יש לה זיקה לאכזריות, ולכן עליהם לגלות מדה גדולה של רחמניות כמשקל נגד. ואכן מדת הכנסת אורחים היתה מרובה אצל השוחטים. כל קשה-יום ורעב ללחם היו שולחים אל אחד מהשוחטים , ושם היה יכול לאכול כאוות נפשו ולקיים ואכלת ושבעת וברכת גם כל אורחי פרחי שאנשים רגילים סלדו מהם ונמנו מלהזמינם לאכול אצלם בשבת, היו מתקבלים בסבר פנים יפות אצל השוחטים לא רק בשבת וחג אלא גם בכל ימות החול.

(הרה"ח ר' שלמה זלמן לעהרער ע"ה, ספר צאנז ח"א ע' קנ"ח)

סעודות שבת קודש להאורחים

בכל יום ששי היו מגיעים מאות עניים ארחי -פרחי שהיו מכתתים את רגליהם בנידודים מעיר לעיר ונשארו בצאנז לשבת ולכל השבוע שלאחר כך על מנת לאסוף כסף כדי לשלוח הביתה למשפחותיהם הרעבות.

חלק מהם מתקבלים להתארח בבית הכנסת אורחים שנוסד על ידי ר' אברהם שי"ף הי"ד, בעת התפילה בליל שבת היו הגבאים של כל הבתי מדרשים שכל בעל הבית יקח אתו אורח אחד -לפחות לכל השבת, כאשר מספר האורחים עלה על מספר בעל הבתים שיכלו לקלוט אותם, היו הגבאים מפנים את האורחים הנוספים לדירותיהם של השוחטים, שהיו מדקדקים ביותר במצות הכנסת אורחים ללא סייג.

הגבאים לא הלכו לביתם לסעוד סעודת שבת עד שכל האורחים היו מסדרים לכל סעודת שבת.

(הרה"ח ר' שלמה זלמן לעהרער ע"ה, ספר צאנז ח"א ע' קפ"ז)

שיעור מליחת בשר לצורך אורחים

בשו"ע יור"ד סימן ס"ט ס"ו מותר למלוח בשר כשיעור מיל וא"צ שיעור שעה לצורך אורחים, אבל רבינו החמיר בביתו שלצורך אורחים רק בשיעור של חצי שעה ולא פחות מזה, כמו שכותב בשו"ת דברי חיים יור"ד ח"ב סימן מ"ב וז"ל: **שאני מחמיר על עצמו בביתו למלוח חצי שעה.**

ומיירי שם לכבוד אורחים כן הוא במפתח, ופשוט הוא וכן מבואר בשו"ת דברי משה (סימן מ"ב אות א')

מסירות נפש למצות הכנסת אורחים

עתה אספר עוד האיך היה לרבינו ז"ל מסירת נפש בכל דבר מצוה שבאתה לידו למען ילמדו מדרכיו.

פעם אחת נחלש רבינו ז"ל ביום ג' ונפל למשכב, ושלח אלי שאהיה אנכי ניעור אצלו בלילה והייתי ניעור אצל רבינו ז"ל ביום ג' בלילה, ואח"כ ביום ד' בלילה, וגם ביום ה' בלילה וכו'.

וחפשתי בין העולם איזה איש מאנשיו שאוכל להשאיר אותו ולא מצאתי, ואמרתי לרבינו ז"ל אין לי בכאן איש שיוכל להשאיר אותו אצל רבינו, אהיה כאן אנכי גם בלילה הזאת [ליל שבת] וכו', וזה היה בחורף בזמן הקור, על כן לקחתי הכסתות וחממתי אותם אצל התנור.

אחר כך חזרתי לחדר שהיה רבינו ז"ל יושב, ורבינו ז"ל מגודל חולשתו לא היה יכול לילך לחדרו לישן, ולקחתי את רבינו ז"ל על ידי כאשר ישא האומן את היונק, ונשאתי אותו למטתו, וכיסתי אותו עם הכסתות, וחזרתי לחדר הראשון, ופתח החדר סגרתי מעט אחרי, ובחדר שהיה רבינו ז"ל שוכב כבר היו הנרות כבויים.

אחר עבר איזה מינוטי"ן שמעתי קול דריסת רגלי אדם בחדר שהיה רבינו ז"ל שוכב, והיה לפלא בעני כי ידעתי שרבינו ז"ל אין לו כח לירד ממטתו וכו'. ופתחתי פתח החדר לראות מי זה, ומחמת כי היה בחדר אופל מישששתי רק בידי בתוך החדר , והרגשתי במישוש כי רבינו ז"ל כבר עומד באמצע החדר וכסתות בידיו הקדושים.

וחשבתי שרוצה לחמם הכסתות, ואמרתי אני כבר חממתי הכסתות עבור רבינו ז"ל, והשיב לי רבינו ז"ל **שנושא עבורי כר שאציע עבורי מקום לישון**, ואמרתי לרבינו ז"ל כבר הצעתי מקום לישן.

ואז נפל רבינו ז"ל על ידי בלי כח ולא היה יכול עוד לחזור למטתו בעצמו לישא הכר עבורי היה יכול מחמת המצוה, אבל אח"כ כשאמרתי לו שכבר הצעתי לי, לחזור למטתו לא היה יכול עוד וכו'.

מהמעשה הזאת יוכל כל איש לתאר כמה גדול מצות הכנסת אורחים של רבינו לקרב האורח בלינה בכרים וכסתות זי"ע ועכ"י.

(דרכי חיים חלק הסיפורים אות ג')

מצות לויה לאורח תלמוד חכם

הרגיש רבינו [הרה"ק ר' נפתלי ממעליץ זי"ע] קירבות אצל הגה"ק מצאנז, כאשר היה רבינו שם בפעם האחרון וכו' לאחר שקיבל ברכת פרידה מרבו והלך בדרכו אל העגלה שעמדה לו מבחוץ, ראה והנה רבו פוסע אחריו ללוותו ומתגבר בכל כחו ללכת על אף חלשתו ורגלו החולה. וכו'.

וסיפר אחד מהנוכחים שם, ר' יצחק (איטשע) שו"ב מוואניטש שבעת שפסע הגה"ק מצאנז ללוות את רבינו, נדחק הוא אליו ורצה לקבל ברכת פרידה, כי גם הוא נסע אז לדרכו מצאנז. אבל הרבי אחזו בבגדו, וכדרכו כמה פעמים נענע אותו בכל כחו וצעק: **גאלגאן! דרך ארץ! הרי רואה שהנני מקיים עתה מצוות לויה, ללוות תלמוד חכם, ואיך אתה מרהיב להפסיקני?.**

(החכמה מאי"ן ערך רבינו, הובא בספר בית היין מעליץ עמוד ע"א)

עוד מהנ"ל [רבי אברהם איטניגא מדוקלא]: גם זה שמעתי מהנ"ל[רבי נפתלי שיף מגארליץ] כי זקינו הרה"ק רבי נפתלי ז"ל מליזענסק,היה פעם אחת משובתי שבת אצל הרה"ק מצאנז, והרה"ק כיבדו מאוד בכל מיני אותות הכבוד, וביום א' נסע משם, ואז היה הנסיעה דרך עיר גארליץ, ובבואו לגארליץ סר אל בית הנגיד ר' בצלאל ופתואם ראה כי הרה"ק מצאנז נוסע אחריו, כי נסע ללוותו והרבי ר' נפתלי לא ידע מזה מאומה כל הדרך, וכאשר רצו האנשים לתת לו [להגה"ק מצאנז]שלום אמר כי לא יושיט את ידו לשום איש , עד שיתן כל אחד 'צוואנציגער' אחד בעבור הרבי ר' נפתלי ונאסף אז ל"ו צוואנציגערס.

(מקור חיים אות ס"ו.)

דאג שיתנו לאכול לכל אחד מהאורחים

פעם אחת ישב הרה"ק(מצאנז) אצל הסעודה וכו' באמצע הסעודה שאל הרב לאיש אחד מהמסובין אם המשמשים נתנו לו לאכול, השיב האיש שלא בא אל שלחנו רק לאכול כי אם בא לראות התנהגות אצל הסעודה כמובן. הרב השיב לו:"גם הנשמה לא באה לעולם הזה רק בשביל אכילה ואף על פי כן אם אין נותנין לה לאכול היא בורחות מיד, כידוע".

(מקור חיים אות תצ"ג)

לפעמים משלחין נשמה קדושה עם שפע עשירות להחיות עוברים ושבים

וקיבל אדוני-אבי [רבי יצחק שמחה בערגער] העסק וכו' התחיל להיות הולך וגדול בעשירות וכו' נדמה לאדוני-אבי כי יש לו ביטול מהתמדת תורתו,ורצה להפקיר הכל ולבטל העסקים, ונסע להתייעץ וכו' **מרן מצאנז**, והתנצל לפניו שיש לו ביטול תורה.

והרה"ק אמר לו עכ"פ באשמורת הבוקר הלוא יכול לעבוד עבודתו ואדוני-אבי טען עמו גם על זה, באמרו :שאם עוסק בשקידה כל היום בתורה, הנה בבאו חצות לילה קול דודי דופק, אבל אם יש לו טרדות ביום, גם האשמורה בעצלות.

ואמר הרה"ק [מצאנז]: "אבל על כל פנים בשבת יוכל לעבוד בקודש ,על כן איני מסכים שמה שהשפיע ה' אליו הון ועושר, יבטלו האדם בידים. **בשגם שהרבה תלמידי חכמים וחסידים עוברים דרך שם ואין להם מי להחיות נפשם, על כן לוקח השי"ת נשמה קדושה ומשפיע לה שם עשירות ,אשר היא תחיה נפשות כל עוברים ושבים בביתו**" ואז בהכרח נשאר אדוני-אבי בעסקיו וכו'.

(מקור חיים אות תקמ"ג בשם ספר עשר צחצחות בקונטרס תולדות יצחק עמוד ט"ז)

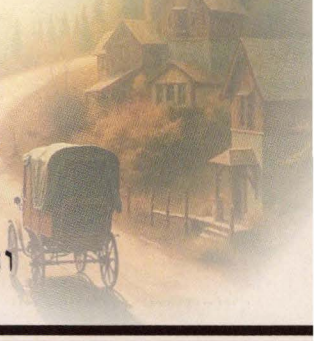

מאמר

דרך חיים

הלכות ומנהגים. פנינים ועובדות. על תפילת הדרך והמסתעף, מרביה"ק מצאנז זי"ע

והד' ישמור צאתנו ובואנו לחיים ולשלום מעתה ועד עולם

א. אמירת תפלת הדרך - ב. סגולות לשמירת הדרך - ג. ויקרא את המקום מרחוק - ד. רביה"ק מצאנז זי"ע, על הדרך - ה. רכבן ותלמידיהן, על הדרך לצאנז - ו. קפיצת הדרך - ז. הלכות והליכות

- א -
אמירת תפלת הדרך

תפלת הדרך בשומע תפלה

ושמעתי שכן נהג ג"כ הרה"צ הגאון מצאנז זצ"ל שהי' כולל תפלת הדרך בשומע תפלה.

(דברי יצחק)

זהירות באמירת תפלת הדרך

שמעתי מהאי סבא קדישא אדומו"ר הה"ק משינאווע זי"ע כי **צריכין ליזהר לומר תפלת הדרך גם בימינו** (דלא כמקילין כיון דאין הדרכים מסוכנים כ"כ), **ולהיותו נזהר בזה מפני שאירע לו ז"ל בימי נעוריו נפלאות ע"י זהירתו בתפלת הדרך**, והאריך בסיפור בזה.

(נמוקי או"ח סי' קי' סעיף ז')

שמע בעצמו מפה קדוש מרן הרה"ק משינאווא זי"ע

שמעתי מש"ב הרה"ח מוה"ר חיים באלקען ע"ה **שהוא שמע בעצמו מפה קדוש מרן הרה"ק משינאווא זי"ע** מעשה נפלאה שאירע אצלו, בעת שנסע פעם על עגלה במדינת רוסיא, ופתאום באו כנגדם חבורה של גזלנים, והי' בידם מקלות, וראש המקלות הי' עב כמו ראש תינוק, שהי' בידו כדי להמית רח"ל, (ומקלות אלו קראו בשם פאק), וזה הי' באמצע היער, ופתאום רץ אחד מהפראים הגזלנים על העגלה שהרה"ק הי' בתוכו והכה במקלו הכאה גדולה בכוח על ראש מרן הרה"ק משינאווא, ובעהי"ת לא היה לו שום נזק מזה, ואמר הרה"ק משינאווא שלא הרגיש מההכאה שום דבר, רק כמו שהי' מניחים על ראשו כסת עם נוצות, **ואמר בזה"ל באמת הלא הוא חידוש גדול, רק התירוץ הוא שיש שם אחד בתפילת הדרך, ומי שמכוונו לא יבא לידי נזק**, ע"כ.

(גדולת יהושע ח"ב דף כ"ד)

רביה"ק מצאנז זי"ע נעשה לו נס בדרך וניצול מרוצחים

ופעם ספרו לפני דו"ז הרה"ק משינאווא זי"ע **על אביו זקה"ק מצאנז זי"ע שנעשה לו נס בדרך וניצול מרוצחים**, ונענה הרה"ק משינאווא ואמר, אצל חסידים כל דבר נחשב למופת, **אבי בוודאי כיוון את השם של תפילת הדרך והוא השם היוצא מסופי תיבות של הפסוק** (תהלים צא, יא) **כי מלאכיו יצוה לך** (ספר הליקוטים להאריז"ל תהלים צא), **וממילא ניצול, ואין בזה שום נס ופלא**, והוסיף ואמר, גם בדידי הוה עובדא בימי חורפי כשהלכתי בדרך ופגשתי במחנה של רעקרוטען [צעירים מאנשי הצבא אשר בדרן הילוכם עשו ככל העולה על רוחם באין פוצה פה ומצפצף נגדם] **וכשראו אותי התנפלו עלי במקלות ובאלות שבידיהם, ואחד מהם הכה אותי מכה שהיה בה כדי להמית, וכוונתי אז את השם הנ"ל ולא הרגשתי במכה אלא כמו כשמשפשפים גפרור [ווי מ'רייבט מיט א שוועבל].** וכל זאת כי הצדיקים בכח אמונתם זכו שהקב"ה שלח מלאכיו לפניהם לשמרם בדרך.

(שפע חיים מועדים שבת תשובה עמ' כב)

הערה להלכה מאת כ"ק הגה"צ רבי משה הלברשטאם זצ"ל, חבר הבד"צ עדה"ח בירושלים עיה"ק, ובעל דברי משה

אודות אמירת תפלת הדרך, במקום דשכיחי פריצות

ראיתי בקונטרס תמימי דרך (חלק שיחת צדיקים אות א) וזה לשונו: הגה"צ מדזיקוב זצ"ל אמר בשם הגה"ק מצאנז זי"ע טעם מה שנוהגים החסידים שלא לומר תחנון בעת היותם בדרך בתור הולכי אורח.

שזהו לאשר שחז"ל תקנו תפלה קצרה להולכי דרכים. ואנן לא נהגינן להתפלל בדרך תפילה קצרה כי בלא"ה אין אנו מכוונים כ"כ בתפילה. אכן עכ"פ צריכים לחוש לדבריהם הקדושים הבוערים כגחלי אש, לקצר התפלה בדרך. וצריכים לחסר עכ"פ איזה תפלה, וא"כ איזה מהתפלות יש בכוחנו לדחות, רק תפלת תחנון שאינה קבועה ביומא דפגרא וכשיש חתן וברית מילה. לכן עלה הגורל על תפלה זו להיות נדחה לקיים דברי חז"ל הקדושים עכ"ל (בשם ספר אמרי צדיקים).

וגם אנא עובדא ידענא בכגון דא ואכ"מ.

ומדי דברי בשם כבוד קדושת זקיני מרן זכותו יגן עלינו מענין הולכי דרכים אעיר ואומר **מה שראיתי בספר דברי יצחק** (אות צ"ב) **ששמע שהי' נוהג כק"ז מרן הגה"ק מצאנז זי"ע שהי' כולל תפילת הדרך בברכת שומע תפלה של שמ"ע**, ומציין לדברי מדרש הנעלם ריש פרשת חיי שרה ולפירוש הרמ"ז שם יעוי"ש, **ואני מסתפק בכוונת שמועה זו, דהיינו שאם כבר החזיק בדרך ונמצא בין הפרקים אז נהג כ"ק אא"ז מרן הגה"ק זי"ע שהי' כולל תפילת הדרך בברכת שומע תפילה**, או דילמא דאפילו בבית קדשו, **כשגמר בדעתו ליסע לדרך אז כבר התפלל תפילת הדרך בביתו כללו בברכת שומע תפלה וכדעת הטו"ז** (סי' ק"י). **וצ"ע בזה**, ויעו"ע בקונטרס תמימי דרך הנ"ל דף י"ד ע"א ודף כ"ט ע"ב ואכמ"ל.

ונלפע"ד דבעתים הללו דכל הדרכים בחזקת סכנה מהני נשי דפריצי דפרצו גדרי הצניעות והקדושה, בגילוי שער ומלבושי פריצות רח"ל. ואם יתפלל תפילת הדרך בדרכים, יוכל ח"ו להיכשל ולומר דבר שבקדושה לפני נשים שאינן צנועות. מוטב לומר תפה"ד בביתו ולסמוך על דעת הטו"ז דכתב שאם גמר בדעתו יכול לומר אף בביתו.

וכ"ז להלכה, **ולמעשה עדיין צ"ע.** (המ"ח = הרב משה הלברשטאם).

(כל הכתוב לחיים עמוד יז)

המכשול מפני שזלזל באמירת תפלת הדרך

פעם אירע שאיזה יהודי מעיר ברעזאב נכד הרב הקדוש מליזענסק זי"ע נסע להונגריא. ושומרי הגבול עצרוהו. אחר שבדקו את תרמילותיו. מצאו שהתעודות שלו אינן כשורה. ונתנוהו במשמר. לאחר זמן מה יצא לחירות. **ובבואו לפני הרה"ק מקאלשיטץ שאל הימנו אם אמר אז תפלת הדרך.** ענה שלא אמר. תלה רבינו **שהמכשול בא עליו משום שזלזל באמירת תפלת הדרך.**

(דברי חנה עמוד קלו)

מנהגו של רביה"ק מצאנז זי"ע

הרבה פעמים לפני שהנני נוסע אני אומר תפילת הדרך בתפילת שמונה עשרה, בברכת שומע תפילה. מנהגו של זקה"ק מצאנז זי"ע היה שכאשר היה יוצא לדרך אמר תפילת הדרך כאשר יצא לדרכו, אבל כשהיה על אם הדרך או כשהיה לן באמצע דרכו, **היה מתפלל תפילת הדרך בברכת שומע תפילה, מפני שחשש לברכה לבטלה ולא רצה לחזור**

(שפע חיים - דרשות חומש רש"י בהעלותך תשמ"א)

- כ -
סגולות לשמירת הדרך

הוצאת הדרך

ושמעתי מעשה **שהגאה"ק משינאווא מרן בעל דברי יחזקאל זצ"ל** היה פעם אחת באמצע הדרך באיזה עיר, ולא היה לו על הוצאות ליסע משם והלך לישב ואמר **השערי ציון של אותו היום ותיכף אחר כך אינה ה' לידו והזדמן לו מעות די מחסורו** והיה אומר להאנשים שהיו עמו **הרי עיניכם הרואות**

כי אם האדם אומר השערי ציון ערלע"ך כראוי הקב"ה שולח עזרו מקודש. ולע"ד י"ל סמוכין לזה מהתנא דבי אלי' זוטא (פרק ו') אמר ליה הקב"ה למשה כו' כשאני רואה בני אדם אף על פי שאין בהם תהלה ושבח של תורה ומעשים טובים כו' אלא רק בשביל שעומדין ומודין ומברכין ומשבחין ומרבין תחנונים לפני אני כופל להם מזונותיהם עיי"ש.

(שמע ישראל, שערי פרנסה טובה אות י"ד)

אל יפטור אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה

כשהי' הגה"ק מורי"ש משינאווע זי"ע אצל הגה"ק מוהר"י זי"ע בבעלז בעת הפרדו זה מזה אמר הגה"ק מבעלז חכז"ל אמרו **אל יפטור אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זכרהו**, למה דוקא יזכור אותי כשנפטר מתוך דבר הלכה, אך הכוונה הוא לפי"מ דאתמר בש"ס שקלים דף ז' ר' גידל אמר האומר שמועה בשם אומרו יראה כאלו בעל השמועה עומד לנגדו שנאמר אך בצלם יתהלך איש **ולכן אם יאמר אח"ז הדבר הלכה ששמעו יזכור אותו בתמונתו וצורתו.**

והגה"ק משינאווע אמר דהכוונה היא משום דסתם חבירים אוהבים זה את זה וקשה עליהם פרידתם ונפשם עגומה עליהם לכן עצה טובה קמ"ל דאל יפטור מחבירו **אלא מתוך דבר הלכה ובתורה כתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב** ודפח"ח [דעת זקנים].

(תמימי דרך עמוד נח)

נסיעה שהוא בשמחה

וזה אמר הקב"ה למשה (שמות יד, טו) מה תצעק, .. דבר אל בני ישראל, היינו בחינת ב"ן, ו"יסעו" הוא בגימ' "פניו", היינו פני ילכו (שם לג, יד) .. ויסעו, היינו שימשכו מפנים דלעילא עד בחינת הרגלים, וכמ"ש ביעקב (בראשית כט, א) וישא יעקב רגליו וילך, ופרש"י ז"ל שנעשה קל ללכת. הכי נמי דבר אל בני ישראל, היינו שתעורר הרצון י"ג מדות שבר"ת א,ל ב'ני י'שראל ויסעו, ויסעו וימשכו עד הרגלין ויעשו קל ללכת מבחינת אמת שבפנים כידוע, **וידוע שהשמחה וקלות ללכת ניכר בפנים, ובהנסיעה שהוא בשמחה, ובזה יוכלו לכבוש שונאיהם:**

(ד"ח בשלח פ:)

סגולות לשמירת הדרך מרביה"ק מצאנז זי"ע

סיפר כ"ק האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א, שמעתי עשרות פעמים (צעענדליגע מאל) **מזקיני הרה"ק האדמו"ר מפשעווארסק זצ"ל, שאמר בשם רביה"ק מצאנז זי"ע, סגולה לשמירה בדרך כי כשכבר מוכנים לצאת מן הבית להחזיק לדרך, אז סגולה לישב** (די סגולה איז זיך דוקא זיך אראהן צו זעצן) **על כסא ולומר בישיבה קאפיטל כג בתהילים מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר וכו', ואז יצליח בכל דרכיו, ע"כ.**

(שמעתי מפיו, בסעודת צפרא דשבתא שב"ק, פרשת נח תשפ"ה,- המלקט)

זייטם געזונט און שטארק

כ"ק מרן אדמו"ר (שליט"א) **זצ"ל, אמר פעם ע"ד צחות כוונה בלשון רבותינו הק' שמאחלים לאנ"ש בעת שנפרדים לפני נסיעה זייט"ס געזונט און שטארק כי הלא ידוע שכל הגה שיצאה מפיהם הק' הי' מחושבת מראש והי' לה משמעות מיוחדת, דהנה אמרו חז"ל ברכות ל"א אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זכרהו, והנה מתעורר ספק באיזה דבר הלכה יפטור אדם מחבירו, דהלא יש כך וכך סימנים בד' חלקי שו"ע, ועל כן מוציאין את השלחן ערוך אל ההלכה הראשונה, באו"ח סימן א' סעיף א' שמתחלת יתגבר כארי ובו' לעבודת בוראו, ואם כן מן הנכון להפרד מתוך דבר ההלכה הראשונה הנזכרת בשו"ע ועל כן מאחלים זייט"ט געזונט פשוטו כמשמעו שיהא גופו בריא וחזק לעבודתו ית"ש ומוסיפין און שטארק והיינו שיתגבר כארי לעשות רצון אביו שבשמים.**

(גליון פרי הכרם - באבוב -תשנ"ח גליון ח)

אחרון אחרון חביב

בבוא יום המר והנמהר י"ז אלול שנת תרצ"ט, כיסו עננים שחורים את שמי אירופא, ופרצה המלחמה הנוראה. ביום כ"ג אלול ברח רבינו עם משפחתו ואנשים רבים מן העיר. על הדרך אמר הרה"ק מקאלשיטץ: **כך מקובלני מזקיני משינאווא דכשנוסעין לחוץ לעירי נכון להיעצר בבית האחרון שבעיר.** ונכנס רבינו לפוש בבית הרה"ח ר' מענדל קרעש ע"ה שהיה דר סמוך לגבול. הביע ר' מענדל את דעתו שמוטב שלא לברוח כעת (משום שהיה הרבה נפשות ביחד וגם הרבה ילדים), ורבינו קיים את אמרם "כל מה שאומר לך בעה"ב עשה" סביר וקיבל את הדברים, ושב על עקבותיו בחזרה לעיר.

(דברי חנה עמוד שכ)

צידה לדרך

עוד אמר הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק בשם אביו ז"ל שבנסיעה צריכים **לקחת לח"ם שהוא נוט' ל'השיב ח'מתו מ'השחית והוא סגולה לשמירת הדרך.**

(רועה אבן ישראל עמוד לז)

- ג -

וירא את המקום מרחוק

הכל הי' רק בכח אותו זקן רבינו הקדוש

סיפר הרה"ח ר' רפאל ע"ה משב"ק, פעם אחת לא הייתי בביתי קודם חנוכה, והי' בליל ועש"ק ליל א' דחנוכה, ובליל ה' הייתי עדיין בניעפלאמיץ, ואז ל"ה עדיין מסלת הברזל משם לצאנז, והוא מהלך י"ב פרסאות. והי' אז שלגים גדולים וקור גדול מאד כאשר הי' רגיל להיות בשנים הקודמים. ורצוני הי' להיות עוד בליל א' דחנוכה בביתי אצל רבינו ז"ל, ויצאתי בלילה מניעפאלאמיץ לבאכניא. והיום בימי חנוכה הוא קטן מאוד. והלכתי במשך היום מבאכניא ללימאנוב. ובלילה הלכתי מלימאנוב לצאנז, ותיכף בבואי להעיר הלכתי ישר לבית רבינו ז"ל. והי' אז כבר זמן מאוחר בלילה. ורבינו ז"ל כבר גמר ההדלקה דנ"ח, וכבר הכינו עצמם לסעודה החולבת שבלילה. ורבינו ז"ל ישב ודיבר עם העולם. ובפתחי הדלת שבחדר החיצון, **בשעה זו ממש אמר רבינו, חידוש הוא שרפאל עדיין איננו בכאן.** ואיש אחד עמד על הספסל בחדר רבינ וראה אותי בא לחדר החיצון, **ואמר לרבינו רפאל כבר בא עתה. ונכנסתי אצל רבינו ז"ל ולקחתי שלום.** זי"ע ועכי"א. **ויכול אני לכתוב כמה ניירות מסיפור זה, איך הלכתי בלילה לצאנז כי לא יכולתי לילך בעצמי כי הי' הדרך חלק מכפור, ואפילה גדולה, ונזדמן לי ערל להבדיל ששכרתי אותו שאוליך אותי. והנני מבין שהכל הי' רק בכח אותו זקן רבינו הקדוש זכותו יגן עלינו.**

(דרכי חיים אות ל')

ואתה שלום וביתך שלום

ואזכיר כאן מה שסיפר לי זקיני שליט"א, שהיה רגיל החסיד המפורסם ר' מאיר שפיטצער לנסוע לימים הנוראים להדברי חיים מצאנז, והדרך מטאש לצאנז היתה אורכת כשבועיים, ונסע מוקדם להגיע עוד לפני הסליחות, ונשאר שם עד לאחר שמחת תורה. ופעם אחת קודם חזרתו נכנס ליטול ברכת פרידה מהדברי חיים, **ואמר הדברי חיים למשמשו לך תביא לי כוס מים,** ובירך עליו שהכל **ואמר לו לחיים,** ור' מאיר התפלא מאוד שעושה לחיים על כוס מים, ושמר בלבו את היום והשעה וכשחזר לביתו שאל את אשתו הרבנית מרת מעניע ע"ה תאמרו לי מה היה ביום פלוני בשעה פלונית אמרה לו שלא קרה כלום וכשהפציר בה מאוד, **סיפרה לו שכשהלכה אז למעיין להוציא מים מהבאר נפלה בתוכו ויצאה ממנו בשלום בלי שום נזק כלל.**

(ליקוטי צבי - מעשי דוד - אהבת אברהם עמוד ט)

צלם אלקים

חסיד אחד ממקושריו הגדולים של כק"ז זי"ע - תעה פעם בעובי היער בעת נסיעתו, החסיד התמרמר ובכה מאוד מאין הפוגות על אסונו, הוא צייר בדמיונו את צורת רבו הצדיק והתפלל להשי"ת שיוציאו מהמיצר. בדמיונו עברו לפניו חבריו וידידיו המסתופפים בצל הצדיק ונהנים מזיו יקרת קדושתו - בזמן שהוא תועה באין מוצא הדרך הנכונה. חלישות דעתו גברה מרגע לרגע ומשעה לשעה והתפלל מעומק הלב לה' שיושיעו בזכות הצדיק הנמצא בצאנז ומצודתו פרוסה על המחוז. לפתע אורו עיניו והנה נגלה לפניו מרכבת הצדיק. הוא לא האמין למראה עיניו. **עיניו "ראו" ולא זר דמות "הצדיק" "ומשמשו" במרכבה שעברה לפניו ביעף, הוא החל להתאושש מהמחזה ורץ לעבר המרכבה בבקשת עזרה.** אולם באן אירעה תקלה, המרכבה רצה עפה בתוך עומק היער מבלי ש"נוסעיה" ישימו אליו לב. כך נשנה הדבר כמה פעמים עד שנתייעף וחדל לרוץ אחרי המרכבה. אולם השתדל ללכת בכיוון המרכבה בכדי שימצא מוצא מן היער. כך הוה: אחרי זמן קצר יצא מהיער לדרך המלך.

בהגיעו לצאנז התרעם מאוד על המשמש על שלא שם אליו לב ועזבו לנפשו באם הדרך. המשמש לא האמין למשמע אזניו וטען בפניו כי לא יצא היום מחוץ לעיר צאנז. - אז הבינו כי הצדיק צופה למרחקים ובכוחותיו העליונים השתדל להוציא אסיר ממסגר.

(כל הכתוב לחיים עמ' קפ')

מעשה עם הרה"ק רבי הלל מקאלאמייא זצ"ל

ויהי בנסוע הארון משם, הי' מלוין אותו כל בני העיר כמה פרסאות ומהם נסעו אתו עמו עד שפגעו באנשים הבאים לקראתו מעיר קלויזענבורג, ואשרי עין ראתה כל אלה כבוד התורה שעשו ק"ק הנ"ל כאשר בא העירה ונהג שם נשיאתו ברמה, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, תיקן תקנות הרבה טובות ומועילות, זכה וזיכה את הרבים אבל יפה אמרו חז"ל (סוף מס' ברכות) ת"ח אין להם מנוחה כי בעת הזאת הי' עוד רב אחד על כל המדינה אשר כל הרבנים היו כפופים תחתיו, וכסא הרב דמדינה הי' בעיר קארלסבורג, ובזמן הזה היה רב דמדינה איש צר ואויב ישראל אברהם פריעדמאן משימאנדע שר"י, אשר נתמנה שלא ברצון המדינה ע"י השרים ועבור בצע כסף, רב החובל הזה נתקנא בנשיאתו של רבינו, כי איככה יוכל לראות יקר וגדולה שעושים לו בכל המדינה, ועדיין לא הי' אצלו לבקש רשות ממנו, ואף שלום לא נתן

לו באמרו אין שלום אמר די לרשעים, והחונף לרשע לסוף נופל בידו, אמנם הרשעים כים נגרש, והלך אל שרי המדינה במסירות שונות בעלילות בא עליו עד שבא הפקידה שרבינו מוכרח לעזוב העיר, ואם לאו ביד חזקה ישלחנו ויגרשו אותו מארצם, והעיר קלויזענבורג נבוכה מרוב הצער והבושה ואנשי העיר נתאספו ונמנו וגמרו שרבינו יסע אל אדונינו המלך יר"ה לעיר וויען לבקש מלפניו על עמו ועל עדתו וכן עשה אבל לא הועיל גם בזה מאומה, והי' מוכרח לעזוב העיר.

בלילה ההוא נדרה שנת המלך מאן מלכי רבנן נים ולא נים ונגלה אליו **בחלום איש זקן ופניו מאירות כפני אלהים ובירך אותו ואמר לו לך לך ואגדלה שמך והיה מאוד ברכה הברכות מסורות בירך, ויקץ משנתו ושמח אמנם לא ידע מי הוא המברך**

רק צורתו היה חרות על לבו ובבוקר ויסע משם הוא וב"ב וכל אשר לו הלוך ונסוע עד בואו וכו'.

אחר הדברים האלה כשבת שנית בעיר מארגירעטין, חשקה נפשו לנסוע אל צדיקי הדור ואחר שיקול הדעת אנה יסע, ואיזו דרך ישכון אור **אמר ובחרת בחיים נאמר, ונסע אל הקדוש רבינו חיים מצאנז זי"ע,** וכו'. וכמה טרחות ויגונות היה לו על הדרך עד שהגיע שמה ביום ה' בערב ירדו הסוסים אל מקום טיט ורפש וירדו מצולות כמו אבן, והמים להם חומה מימינם ומשמאלם. פתאום בא איש אחד עם סוסים והוציאם משם ולא ביקש מאומה עבור טרחתו ונעלם מהם ויהי לנס, **ויהי כבואו העירה צאנז הי' מכין עצמו מיד לקבל פני שכינה ויחלוף שמלותיו,** וכבוא בית הקדוש זלה"ה, בא לקראתו ונתן לו שלום והוא החזיר לו שלום **וישא את עיניו להביט בפני רבינו מצאנז זי"ע נרעש ונפחד ורעדה אחזתהו, כי הכירו שהוא האיש הזקן והנורא אשר בירך אותו** בקלויזענבורג בחלום הלילה בטרם נסע משם כאשר כתבנו לעיל, אח"כ אמר לו רבינו הקדוש מצאנז **אבל הוצאתי אתכם וגאלתי אתכם מן הסכנה,** אז ראה כי רוח הקודש מדבר אתו, כי לא סיפר מעשה נסיעתו והתלאה אשר מצאוהו בדרך לשום אדם ויהי לנס. כ"ז שמעתי מפיו הקדוש.

(בית הלל השלם עמוד מב)

נוסח אחר: שמסופר על **הגה"צ ר' הלל ל"ש מקאלמייא** כאשר הגיע אליו שמע ה"ק ש"ב **אדמו"ר הה"ק הדברי חיים מצאנז זצללה"ה** הי' ברצונו להכיר את הרה"ק מצאנז ונסע בעגלה דרך רחוקה מאונגארין לצאנז הדבר הי' בחורף ובאחת הלילות מתוך שתעו בדרך שקעה העגלה בשלג, ולא יכלו להמשיך דרכם ובתוך כך שהקור עז והבעל העגלה לא ידע להוציא את העגלה, בא כנגדו אדם עם עגלה וצוה לבעל העגלה של הרב מקאלמייא לקשור עגלתו אל שלו והוציאם מתוך השלג עד שהעלום על הדרך.

כאשר הגיע הה"ק מקאלמייא לצאנז ונכנס אל כ"ק אדמו"ר הה"ק הכיר בו את האיש שהוציאו מתוך השלג בדרך והודה לו על אשר הצילו מסכ"נ, וצחק הה"ק ז"ל **ואמר לו הרי לא יצאתי ממקומי כל אותו זמן** אבל אל תתמה **כי על הצדיק להשגיח על כל הנוסעים אליו ולשמרם לבל יאונה להם כל רע ח"ו ע"כ בראותי אותך במצבך ואין ביכולת עצמי להצילך שלחתי לך שליח לעזריך וכן דרך הצדיק אבל אותו שליח הוא בדמות הצדיק שולחו.**

(מהרש"מ הכהן עמוד קפט)

שמעתי מכ"ק אדמו"ר מצאנז זלה"ה, בשם רבו רבן של ישראל מראפשיץ זלה"ה כך, שמאמר העולם הוא במקום שהי' איש פעם אחד מוכרח להיות עוד הפעם והוא אמר לאיש חכם די פעם הראשון, והוא ז"ל אמר שאם הוא חכם ביותר פטור אפי' מפעם האחד עכ"ל ששמעתי מפי קדשו ז"ל.

ואחד מחברינו אמר לי ששמע ממנו פי' ע"ז, שידוע מה שכ"א הולך ממקום למקום מחמת שצריך לתקן איזה דבר במקום הזה עבורו או עבור אבותיו או מגלגול הראשון, ואם איש פשוט הוא אינו מרגיש זאת, רק הקב"ה לטובתו מסבב אליו סבה שנראה לו שצריך לו לנוד שמה לצורך סחורה וכדומה, ומחמת שמקטני הדעת הוא אין די לו בפ"א, והנה אם מזדמן זאת לאיש חכם שהגם שמתחלה מבלי הרגשה הלך למקום הזה, אך כאשר בא שמה רואה ומבין זאת מה שצריך לתקן ודי לפניו בפ"א, אך החכם הגדול מרגיש זאת מקודם ומתקן בביתו הכל, ואינו צריך להלוך אפי' בראשונה.

ואמר הוא ז"ל שהתיקון בביתו כך הוא, שידוע שבדברי ש"ס ומדרשי' תקועים סודות נוראים, וכל המעשיות של התנאים והאמוראים שהלכו ממקום למקום, כוונו סודות גדולות והרבה תיקונים תקנו, ונכתבו מעשיהם בהתוה"ק ג"כ בקדושה ובטהרה ובסודות גדולים.

עד שאם צריך אחד מבני ישראל לנוד מביתו לצורך איזה תיקון כנ"ל, ואם לבב חכם הוא ולומד זאת כראוי, בהלימוד לבד פועל התיקון ולא צריך בפועל ממש לטלטל א"ע שמה, וזהו שמתפללים בכל יום **ונפשי כעפר לכל תהי' פתח לבי בתורתך,** אם נפשי צריך לתיקון במקומות שונים להיות משוטט כמו עפר הנזרה על פני תבל, **פתח לבי בתורתך** שיבין לבי מתורתך מה שיש לי ללמוד ממעשיות הצדיקי', **ואז אוכל להשאר בביתי ולתקן הכל מבלי טלטול עכ"ל.**

(משנה למלך פר' בא)

מרחוק ד' נראה

וכעין זה שמעתי **מהרה"ק מנאסוויד זי"ע** עובדה ששמעה בעצמו מפי הרב **מווראנאוו** (עיירה סמוכה לעיר קאשוי, שעוברים דרכה בנסיעה מקאשוי לצאנז), והרב הנ"ל היה מחסידיו הנלהבים של זקה"ק מצאנז זי"ע והיה ת"ח

מופלג, **ופ"א נזדמן לשם דוזה"ק מדוקלא זי"ע** בדרך נסיעתו לצאנז, והרב מווראנאוו הנ"ל עוד היה אז אברך הסמוך על שולחן חותנו, וביקש ממנו שיקחנו עמו לצאנז והסכים, ובדרך נסיעתם שוחחו ביניהם בדברי תורה ופתח האברך והקשה תמיהה עצומה על דברי התוס' במקום מסוים, [ודוזה"ק מדוקלא מלבד צדקותו וקדושתו היה לו גם מוח חריף מאד ונודע כגאון עצום], ולאחר העיון השיב לו דוזה"ק תירוץ על קושייתו, אולם האברך דחה את דבריו ממקום אחר, וכך פלפלו בקושיא זו במשך כל הדרך.

בהגיעם לצאנז כאשר נכנס הרה"ק מדוקלא אל הקודש פנימה נתלווה אליו גם האברך הנ"ל, וראה איך שזקה"ק קדמו בחביבות רבה, [שהגם שהיה צעיר בהרבה שנים מזקה"ק החשיבו מאד], ואז פתח זקה"ק ואמר לו, **דוקלער רב, ברצוני להציע לפניך את דברי התוס' במקום פלוני שהם לכאורה מוקשים מאד**, וחזר בפניו את כל קושייתו של הרב מווראנאוו.

ושוב אמר, הגם שאפשר היה ליישבם באופן זה מ"מ אכתי תיקשי ממקום פלוני, וכך חזר בפניו את כל הפלפול שפלפלו ביניהם במשך כל הנסיעה, והרה"ק מדוקלא התפעל מאד למשמע אזן.

ונענה ואמר לו, אחי, זה ידוע לי מכבר כי יש לך רוח הקודש ואתה רואה מקצה העולם ועד קצהו, אולם זאת שאתה מסתכל בדיוק מה שאני מדבר בווראנאוו זאת לא עלתה על דעתי, השיבו זקה"ק וכי למה תתפלא, **לפעמים מזדמן ומכוונים יחוד פלוני אז אפשר לראות ולשמוע כל מה שנעשה בכל העולם כולו**, א"ל הרה"ק מדוקלא אולי ילמדני אחי שאדע ג"כ יחוד זה, הסכים זקה"ק ומיד פתח והסביר לו את היחוד, והאברך הנ"ל עמד מן הצד כל הזמן אבל לא יכול היה להבין את מה שאמר זקה"ק.

בצאתם משם שאל הרב מווראנאוו את דוזה"ק מדוקלא אם הוא הבין את היחוד, וכשענהו שהבין התחיל להפציר בו אולי יואיל ללמדו את הכוונות הללו, השיבו הרה"ק מדוקלא אילו הייתי יודע כי תשאר כל ימיך על התורה ועל העבודה ותהא תורתך אומנותך ותהיה דבוק בהשי"ת כמו שאתה עכשיו הייתי מלמדך בחפץ לב, אולם אתה הרי עדיין אברך צעיר לימים, ולא אוכל לדעת לבטח מה יהא בסופך, ואולי בעתיד תחליט להיות סוחר, ותכוין את היחוד ותראה מסוף העולם ועד סופו, וכשתראה כי סחורה פלונית שהיא בזול עומדת לעלות במחיר תקנה וכדו', ואתה עוד עלול להפסיד לכל הסוחרים ולהחריב את העולם כולו, על כן לא אוכל ללמדך את היחוד הזה.

(שפע חיים ח"כ עמוד תקלח)

ברוך הבא בארנובער רב

פעם אחת נסע הרה"ק רבי אברהם שמחה מבארנוב זצ"ל, לצאנז באמצע החורף והגיע לשם באישון לילה קרוב לחצות, ובבואו לבית הרה"ק הדברי חיים יצא לקראתו הגבאי בשליחותו של רבו הדברי חיים שיכנס אצלו תיכף ומיד, כשנכנס קם **הרה"ק מצאנז בשמחה רבה, ואמר לו ברוך הבא בארנובער רב, שלום עליכם בארנובער רב נכד מורי רבי הרה"ק מראפשיץ, הנה זה כמה שעות שהנני מחכה עליכם, ומדוע איחרתם לבא עד הנה.** (והדגיש רבינו שהתפלא על הקבלת פנים היפה שלא כדרך הרגיל תמיד, ותיכף הבין שיש דברים בגו). וסיפר לו רבינו על העיכובים בדרכו ואיך שבניסים ממש הגיע לצאנז, אמר לו מרן הדברי חיים, ידעתי, **וכמה תפלות התפללתי עבורו שיבא בשלום לצאנז, כי הנני צריך לכבודו מאוד מאוד עתה**, והזמינו הרה"ק מצאנז לסעוד עמו סעודת הערב.

(חמרא טבא עמ' יז)

- ד -
רביה"ק מצאנז זי"ע על הדרך

בדברים הנוגעים לתיקון עולם

בימי הקיץ שנת תרכ"ה, תקפה מחלתו להרב הקדוש מרן אלעזר אבד"ק לאנצהוט, ונסע מיד אחר חג השבועות לוויען ולמרחץ קארלסבאד לבקש תרופה".

ומהדרך כתב מכתב לבנו - למעליץ - האברך הרב מהרצ"א שהיה אז דירתו שמה, כי היה לו הזדמנות יקרה להזדמן יחד עם **הגאון הקדוש בעל 'דברי חיים' מסאנץ** אשר נסע גם כן בדרך הזה, ונסענו יחד (כמדומה מאושפיצין עד פרעדוי), **ודברנו יחד בדברים הנוגעים לתיקון עולם עדי עד**, ככה כתב בלשון קדשו אז.

(בית שלמה עמוד קכט)

אל יראו אל מול ההר ההוא

פעם שאל הרה"ק מדזיקוב את הרה"ק מצאנז, לאמור: "איך זאת שזכה מר לקבל מאבי [הרה"ק בעל זרע קודש מראפשיץ זללה"ה] הסוד איך לפעול ישועות לבני ישראל, מה שאני בנו לא זכיתי לכך?".

ענהו הרה"ק מצאנז ואמר: "**האם תזכרו שפעם נסענו שנינו יחד עם אביכם, ובאמצע הדרך כשהעגלה עלתה במעלה הר, נענה אביכם ואמר לכם: 'הלא אתה רואה שהעגלה נעה בכבדות, כי אין בכח הסוסים למשכה בשיפוע ההר. לחיימ'ל [הרה"ק מצאנז] יש רגל חולנית, אז רד נא אתה מהעגלה, להקל על משא הסוסים'. ויהי כאשר ירדתם אז מהעגלה, מסר**

לי אביכם את הסוד איך לפעול ישועות".

נענה הרה"ק מדזיקוב ואמר: **"זוכרני היטב עובדא זו, והבנתי אז שאין הדבר כפשוטו,** ולא כדי להקל על משא הסוסים צווני אבי לרדת, ולכן ברדתי מהעגלה געיתי בבכי מר, ועיני הוזילו דמעות כמים".

(מרא דעובדא ח"ב עמ' עד)

מה בין דרך התורה ובין דרך העבודה?

הרב הגאון מו"ה יצחק אהרן איטינגע זצ"ל שהי' בסוף ימיו אבד"ק לבוב, נסע כפעם בפעם להאדמו"ר מצאנז, פ"א ביקש להשתוחח יחד עם הרה"ק מצאנז בשעה שלא יהי' כל אדם מדי דברו. בכן ביקש מאת הרה"ג האבד"ק קורימא במדינת הגר. שהי' מן המקורבים הגדולים בצאנז. כי יציע זאת לפני רבינו הקדוש להגביל לו זמן שיוכל לדבר עמו ביחוד.

הרב מקורימא נעתר לבקשתו ויבא לפני ולפנים בהצעה זו. ורבינו מצאנז זצ"ל צוה להשיב להגאון מוהרי"א הלוי כי בערב קודם תפלת מנחה כאשר יסע לטייל מעט ע"פ השדה אז יהי' מוכן ויסע עמו ובדרך יהי' באפשרי לו להציע לפניו כל מה שהוא רוצה לדבר עמו.

לעת ערב כבר הי' חכה שם הרה"ג מוהרי"א ויעל על המרכבה ויסע יחד עם רבינו הקדוש בהגיעם מחוץ לעיר אמר לו הרב הק' מצאנז. עתה יציע מר מה שבחפצו לדבר ויאמר לו הרה"ג מהרי"א. שאלה אחת חפץ אני לשאול מן קדם מרן להגיד לי **מה בין דרך התורה ובין דרך העבודה?.**

הרה"ק הקטיר את מקטרתו והעלה שנו כעשן הכבשן וברוב שרעפיו דאה על בין שרפי מעלה וינהום כארי בקולות ובהויות.

הרה"ג מוהרי"א ישב וארכבותיו דא לדא נקשן. והבעל עגלה נסע כי כן היה המנהג כי הבע"ג נסע עד אשר הקיש הרה"ק על חלון המרכבה אז ידע הבע"ג לשוב חזרה העירה. כה היה הרה"ק תפוש בעמקי מחשבותיו ובקולות ותנועות גדולות דרך פרסה.

פתאום התעורר ואמר. כבודו שואל מה בין דרך התורה ובין דרך עבודה? **ידע כי דרך התורה לחפץ למסור נפשו לכבודו ית"ש. ודרך עבודה לקיים בכ עת ובכל רגע נפשו יצאה בדברו.**

והקיש על החלון ושבו העירה. בשובם אמר הרה"ג מוהרי"א הלוי ז"ל להרב מקורימא. **לא ידעתי כזאת כי אז לא הפצרתי לדבר ביחוד כי כמעט שפרחה נשמתי במשך הנסיעה מרוב פחד!:**

(מקור חיים אות יא)

במקום שהי' איש פעם אחד, מוכרח להיות עוד הפעם

שמעתי מכ"ק אדמו"ר מצאנז זלה"ה בשם רבו רבן של ישראל מראפשיץ זלה"ה כך, שמאמר העולם הוא **במקום שהי' איש פעם אחד מוכרח להיות עוד הפעם** והוא אמר לאיש חכם די פעם הראשון, והוא ז"ל אמר שאם הוא חכם ביותר פטור אפי' מפעם האחד עכ"ל ששמעתי מפי קדשו ז"ל. ואחד מחברינו אמר לי ששמע ממנו פי' ע"ז, שידוע מה שכ"א הולך ממקום למקום מחמת שצריך לתקן איזה דבר במקום הזה עבורו או עבור אבותיו או מגלגול הראשון, ואם איש פשוט הוא אינו מרגיש זאת, רק הקב"ה לטובתו מסבב אליו סבה שנראה לו שצריך לו לנוד שמה לצורך סחורה וכדומה, ומחמת שמקטני הדעת הוא אין די לו בפ"א, **והנה אם מזדמן זאת לאיש חכם שהגם שמתחלה מבלי הרגשה הלך למקום הזה, אך כאשר בא שמה רואה ומבין זאת מה שצריך לתקן ודי לפניו בפ"א, אך החכם הגדול מרגיש זאת מקודם ומתקן בביתו הכל, ואינו צריך להלוך אפי' בראשונה.**

ואמר הוא ז"ל שהתיקון בביתו כך הוא, שידוע שבדברי ש"ס ומדרשי' תקועים סודות נוראים, וכל המעשיות של התנאים והאמוראים שהלכו ממקום למקום, כוונו סודות גדולות והרבה תיקונים תקנו, ונכתבו מעשיהם בהתוה"ק ג"כ בקדושה ובטהרה ובסודות גדולים, עד שאם צריך אחד מבני ישראל לנוד מביתו לצורך איזה תיקון כנ"ל, ואם לבב חכם הוא ולומד זאת כראוי, בהלימוד לבד פועל התיקון ולא צריך בפועל ממש לטלטל א"ע שמה, **וזהו שמתפללים בכל יום ונפשי כעפר לכל תהי' פתח לבי בתורתך,** אם נפשי צריך לתיקון במקומות שונים להיות משוטט כמו עפר הנזרה על פני תבל, פתח לבי בתורתך שיבין לבי מתורתך מה שיש לי ללמוד ממעשיות הצדיקי' ואז אוכל להשאר בביתי ולתקן הכל מבלי טלטול עכ"ל.

(משנה למלך פרשת מסעי)

חשבון הנפש של הרה"ק מגארליץ זי"ע

סיפר ידי"נ הרה"צ ר' שמעלקי פינטער זצ"ל, מה שאביו הרב מביקאבסק זצ"ל סיפר: ששמע מפ"ק דו"ז הרה"ק מגארליץ זי"ע, שאחרי חשבונו שעשה לעצמו, מדמה שתיקן כבר בחייו מה שהיה לו לתקן, זולת דבר אחד שמצטער לתקן.

שפעם בעת **שאביו הדברי חיים זי"ע נצרך לנסוע לעסק רפואות למרחץ קרלסבארד,** וסידר עניני הכספים להוצאות הדרך והרפואות, אבל ביודעו שאביו זי"ע כל כסף שבא לידו הוא מחלקו לעניים, בלא השאיר לו כלום לצרכי עצמו, מנע מלמסור הכסף לרשות אביו זי"ע, ולא הטה אוזן לקול בקשותיו.

וכדי למנוע תוכחות וויכוחים בלתי נעימים, הטמין את עצמו מלהתראות לפני אביו זי"ע. ובעת נסיעתם לקרלסבארד,

נסעו הדברי חיים זי"ע ובני ביתו, וגם הרב מגארליץ עמהם, אבל בוואגאן מיוחד, שלא ייפגש עם אביו זי"ע, עד עבור גבול גליציא.

ובהכנסם למדינת צ'כיא, נכנס בוואגאן של אביו זי"ע, ומסר לו הכסף, בחושבו שכעת לא יימצאו מכירים ומבקשים.

בדרך עלה איש בלבוש אשכנזי, נראה כאיש אמיד, ושאל על הרב מצאנז, והראוהו מושבו, ודיברו ביניהם כאיש אל רעהו, ואחר כשעה, ירד בדרך.

ובהגיעם לקרלסבארד, ביקש הרב מגארליץ מאביו, מעט כסף, כדי לשלם איזו הוצאות ההכרחים, והשיבו אביו הדברי חיים, אין לי כלום.

הרב מגארליץ זי"ע פקע מסבלנותו, ואביו ז"ל התנצל אליו באמרו שזה האיש לבוש הבדים הלז, היה נין ונכד להנודע ביהודה ז"ל, והוא מחזיק בנק, וכעת נקלע לחובות גדולות. ובעלי חובו מציקים לו, ונתן לו כל מה שהיה לו, בכדי שיוכל לשוב על מעמדו כמקדם.

הרב מגארליץ ז"ל בדלית ברירה הוליך את כל הפמליא לבית הכנסת שבעיר, כי שום משכיר דירות לא היה מכניסם בלא איזה ערבון. הזמן היה כבר מאוחר בלילה.

הדברי חיים הוציא גמ' ושו"ע והתלהב בלימודים, הבני בית התווכחו עם הרב מגארליץ, הרב מגארליץ הוכרח לצאת החוצה, וטייל ברחוב.

פתאום ראה איזה איש בא נגדו ושאלו על הרב מצאנז, אם יודע איפוא הוא נמצא. והראה לביהכנ"ס, והמתין עליו בחוץ, בכדי לברר מה ענינו עם הרב מצאנז, כי הכיר בו שאינו מהחרדים.

ה' ואתחנן תרכ"ט פה מרחץ באדין לידידי הרב הגדול החריף ובקי מו"ה יעקב נ"י מ"מ דק בראד יע"א

...ובדברי מעלת כ"ת עיינתי והמה דברים נכונים לפלפול.. **ומחמת גודל טרדתי בדרך קצרתי והיה שלום**

(שו"ת ד"ח ח"ב יו"ד סי' נ)

לכבוד אהובי גיסי ידידי הרבני החריף ובקי המושלם במעלות כש"ת מו"ה יחיאל מאיר נ"י

מכתבו הגיעני לנכון זה לא כביר וראיתי שמעלת כ"ת מתלונן עלי על שלא הודעתיו משלומינו עד הנה יאמין לי ידידי שמיום פרידתו מאתי לא נחתי מעט קט, כי לאחר שבועות באתי לביתי ונחלתי כחולי הקדחת השם ירחם, ואחר ששבתי מעט לאיתני, **נסעתי לק' רישא לצורך אנשי ק' ונתעכבתי שמה הרבה**, ואחר ביאתי משם לביתי תיכף בא אלי מכתב מכבוד גיסי הרב החריף מ' יהושיע העשיל נ"י, **ליסע אתו לק' לייפניק ונתעכבתי ימים רבים בנסיעה זו** ואחר ביאתי לביתי רבו עלי טרדות אנשי ק' עד מאד גלל כן לא יכולתי לקיים הבטחתי אשר הבטחתי למעלת כ"ת.

(שו"ת ד"ח ח"א חו"מ סי' יא)

רב שלום להרב הגדול חכם ונבון מו"ה יעקב שלמה היילפרין נ"י האבד"ק פרעמישלאן יע"א.

מכתבו עם השאלה הגיעני בעת אשר נסעתי, והכינותי לנסיעה למרחץ מרחוק, ויסורי גברו מאד, ולא יכולתי לכוין דעתי לעיין בדבריו הנעימים, ושמתים למשמרת והנה עתה בעז"ה אשר הוקלו קצת יסורי, אם כי עדן לא סרו, וכלו יסורי, עם כל זה חזקתי ליקח מועד לעיין בדבריו הנעימים ובפלפולו הזך והנה כוון להלכה באמת אך למען השתעשע בד"ת אמרתי לבאר קצת **ואם כי אין לפני ספרים באתי לבאר הסוגיא הזאת בקצרה לפי דעתי.**

(שו"ת ד"ח ח"ב חו"מ סי' יג)

להרב וכו' אב"ד דק' סאנאוויטש במדינת וואלאחייא

ד' דברים תרי"ח

מכתבו הגיעני בעת אשר אחזתי דרכי ליסע לכאן למרחץ אובן וגם פה אנכי מוטרד מאד ובפרט בעסק המרחץ, לזה אמרתי להשהות תשובתי עדי בואי לביתי לשלום אך עתה ראיתי אשר מעלת כ"ת נחוץ לידע דעתי אמרתי להשיבו מפני הכבוד.

(שו"ת ד"ח ח"ב אבהע"ז סי' קכב)

שלום וישע רב לידידי מחותני הרב המאור הגדול החריף ובקי המושלם כש"ת מו"ה יצחק נ"י

מכתבו הגיעני והנה קויתי לראותו פנים אל פנים ולזה לא השבתי דבר במכתב **אולם לפי הנראה, אשר לא יאחז דרכי, דרך קהלתכם, כי עכבוני איזה אנשים ליסע, דרך מקום מושבם, ולא ידעתי, כי הוא דרך לא דרך קהלתכם** ולזה באתי במכתב להשיבו.

(שו"ת ד"ח תשובות נוספות סי' יג)

אח"כ ביוצאו, חקר אצלו. והשיב האיש להרב מגארליץ, וזה תוכנו אבא שלי היה מבני גליציא ירא וחרד, אני לדאבוני רחוק מדרכיו. הלילה בשכבי לישן, התראה לי אבא בחלום, באמרו, הרב מצאנז נמצא כאן בעיר, ושעתו דחוקה לו, ביותר.

וחשבתי שחלומות שוא ידברו, אבל אחר פעם שלישי, הזהרני אבא, שבאם לא אשמע לו, אזי ינקם בי, בבן יחידי. ואשתי בראותה פחדי, ובאומרי לה החלומות, חזקה עלי, לציית לאבא, וקמתי באמצע לילה, לחפש את הרב מצאנז, בכדי למסור לו צרור כסף שבידי.

ואחר שסיים הסיפור הזה הפטיר הרב מגארליץ ז"ל, על מאורע הזה, עדיין אני דואג איך לשוב ולתקן הדבר.

(שיחתן של עבדי אבות - א עמוד קצב, ועיין בקובץ י"א עמ' צח)

בשירה קדמוך

סיפר לי ר' חיים יודא לעווי מסאטמאר, כידוע שלא הי' יום בשנה שלא הי' רבינו **הקדושת יו"ט אצל מרן הגה"ק מסאנז זי"ע**, וגם גודל חביבותו אצלו כמו שהארכתי עליו בקונטרסי תפארת חיים תולדות וסיפורים מהגה"ק מסאנז זי"ע, ופ"א נסע רבינו על שבת לסאנז ומרן הגה"ק מסאנז זי"ע רצה לנסוע אז מביתו על שבת הלז, והי' לו עג"נ ואמר להקדושת יו"ט זי"ע, שיסע הוא ג"כ עמו, **ושר לו הרה"ק מסאנז זי"ע, בכל הדרך זמר אחד שהוא מקובל מהרה"ק רבי זאב מזבאריזש זי"ע ששר אותו ב' פעמים בשנה והי' בו סודות גדולות ואמר הרה"ק מסאנז זצ"ל**, לרבינו הבה ואלמד אותך את הזמר הלז **וזאת סיפר הר"צ ר' ברוך מגארליץ זי"ע לר' חיים יודא הנ"ל.**

(צדיק כתמר יפרח עמ' יג)

מה שסיפר הרב בעצמו שקרה לו פלא במחוז מאראמאראש

פ"א נסע רבינו ז"ל במדינת הגר במחוז מאראמאראש. והי' שם יער גדול ובאמצע היער דר שם יהודי בקרעטשמע, ומלפנים היו יראים ליסע במאראמאראש בלילה, רק רבינו נסע אז מעיר ביום וחשבו לבא עוד להמלון אשר ביער בעוד יום, אמנם העגלון ל"ה מכיר הדרך ותעה בהיער, ובתוך כך חשכה הלילה והי' שם הר גדול ולמטה מההר הי' נהר, ומחמת שלא יידע העגלון נסע מן ההר למטה אל תוך המים עד שכבר נכנסו הסוסים לתוך הנהר. ובאו שני אנשים רוכבים על סוסים עם עששית דולקת בידם, והתחילו לצעוק מי נוסע כאן, הרבי מצאנז, הלא אתם נוסעים אל תוך הנהר.

ואחזו האנשים את העגלה בידם והוציאו את רבינו עם אנשיו מן העגה והוציאו את העגלה מהנהר, ולקחו הכל בחזרה על ההר אל הדרך וציוו ליסע, והם ירכבו אחר העגלה על סוסיהם. ונסע רבינו ז"ל עם אנשיו עד שבאו אל הקרעטשמע, והיתה סגורה כי לא היו שם עוברים ושבים בלילה, ודפקו איזה זמן ופתחו להם ונכנסו שמה והתפללו מעריב ואכלו סעודת הלילה ושני האנשים אשר הראו להם הדרך לא באו למלון.

ושמעתי בעצמי מרבינו ז"ל שסיפר זאת וסיים בזה"ל, רציתי להניח עצמי לישן, והעולם רצו להמתין עד שיבואו שני האנשים שיוכלו עכ"פ למסור הפתקאות בבקשה שלהם. וסיים עוד רבינו בשחוק קל על שפתיו, אבל האנשים לא באו. והבנו משחוק שלא הי' כלל אנשים. זי"ע.

(דרכי חיים סיפורים, אות נב, ועיין בקובץ זה מאמר די טרעבישאנ'ער גויים)

בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו

סיפר כ"ק אא"ז מצאנז שבפעם הראשון לא ידע **האם לנסוע לראפשיץ או לפרשיסחא**, והחליט שיצא לחוץ ויראה להיכן יש לו עגלה מזדמנת לנסוע, ויצא ומצא ב' עגלות לראפשיץ ולפרשיסחא, אז נתיישב בדעתו הרי הרה"ק מפרשיסחא אינו מדבר על הרה"ק מראפשיץ, אבל הרה"ק מראפשיץ מדבר על הרה"ק מפרשיסחא, א"כ עדיף **לנסוע לראפשיץ.**

(חמדה גנוזה ח"א עמ' קכא)

ברתת ובזיע

כשנסע כ"ק אא"ז פעם הראשון לראפשיץ לא היה הרה"ק מראפשיץ בביתו, כי נסע לאיזה מקום בשבת, ובנו הק' מדזיקוב עמד לנסוע לאביו לשב"ק, וביקשו הרה"ק מצאנז שיקחהו עמו לאביו, והוא הסכים בתנאי שיתן לו ריניש כסף כי רצה לבחון אותו אם הוא באמת חפץ לנסוע, ואכן לקחו עמו, ועל אם הדרך עמדו לפוש ולהתפלל ערבית.

והרה"ק מצאנז ביקש מבעל האכסניא חדר מיוחד שיוכל להתפלל בו, והרה"ק מדזיקוב התפלל בחדר החיצון **והרה"ק מצאנז התפלל בהתלהבות קודש כדרכו ובקולות נוראים שנשמע למרחוק**, וכל הערלים ואנשי הכפר נתקבצו למשמע אזניהם, והרה"ק מדזיקוב נתירא שאביו לא יוכל לסבול הנהגתו כי הוא לא סבל פרומער, אך היה מוכרח לקחתו כי הוא שילם לו בעד הנסיעה, אך התנה עמו שלפני הגעתם להעיר הוא ירד מן העגלה ולא יגלה לאביו הק' שהוא הביאו לכאן, וכאשר הגיע להרה"ק מראפשיץ שאל לו מיד מי הביאו עד הלום, וכשענה שבנו הק' מדזיקוב, אז שלח הרה"ק לקרוא את בנו, ואמר לו תשואות חן חן לך על מה שהבאת אלי אורח טוב כזה, איך האב איהם ליבער פון דיר, וכיבד אותו בכל השב"ק בכל הכיבודים שאפשר לכבדו.

(חמדה גנוזה ח"א עמ' קכא)

בשמחתי לא יתערב זר

שמעתי מהרה"ח ר' אבא מיללער שחזר על ענין פלא שהיה אצל **הגה"ק הדברי חיים זי"ע**, פעם השיא אחד מילדיו, ובאותו זמן הגיע לעיר צאנז א' מראשי ומפקדי הצבא (געניעראל וכדו'), ומדי סובבו בעיר בין האנשים שמע שמתכוננים לחתונה בבית הרב, והיה לו חשק להשתתף בהחופה ולראות איך נראה אידישע חתונה, והביע חשקו להיות נוכח בהשמחה. **ויהי כאשר נכנסו העסקנים אל הקודש פנימה ושאלו את פה קדשו של הרה"ק מצאנז אם מותר להרשות לו לבוא.** התנגד לזה הרה"ק בכל תוקף ואמר שאינו מסכים בשום אופן שישתתף, לא יתערב זר בשמחתי. כאשר נודע דבר זה לאותו נכרי שהרה"ק מצאנז בכבודו ובעצמו התנגד להשתתפותו בהשמחה, הצר לו עד מאד וימלא חמה, ואיים שיעשה צרות להרה"ק, וינצל הקשרים שיש לו להלשין ולדבר סרה על רבינו הקדוש.

באותם הימים **נסע פעם הרה"ק מצאנז מחמת איזה סיבה מן העיר**, ובאמצע הבחינו פתאום מקורביו, שהנה אותו רשע נוסע אחריהם, ויבהלו מה זומם הוא לעשות עתה. והרה"ק מצאנז אמר שימשיכו לנסוע עד שהגיעו לאיזה גשר רעוע אשר בדרך כלל היו מונעים מליסע עליו מחמת שהיה סכנה גדולה, אולם עתה ציוה רבינו הקדוש ליסע עליו. וכאשר ראה אותו רשע שהרה"ק מצאנז נוסע ולא אירע לו מאומה, חשב שגם הוא יכול לעשות כן, וכמו המצריים אצל ים סוף, נסע אחריהם ובתוך כך נשבר הגשר, והגוי ומרכבתו צללו כעופרת במים אדירים. **דער צאנזער רב האט געפראווען א "קריעת ים סוף נס", סוס ורוכבו רמה בים.**

(כ"ק האדמו"ר מבאבוב 45 שליט"א, בית המלכות עמ' עז)

ומבחר שלישיו טבעו בים סוף

בימים ההם לקחו כל האנשים לצבא והיו צריכים לשלם להנצל מהם ע"י ממון רב ושלמונים. ופעם אחת הגיעה לסביבות צאנז משלחת של רופאים ואנשי צבא לקחת אנשים, ולפני זה היו בעיירות הסמוכות לצאנז (אלט-צאנז ובו') והתנהגו שם באכזריות, ואפי' עיוורים ואילמים גויסו לצבא.

וניסו לשלוח אליהם שתדלנים ועסקנים ולא הצליחו לפעול אצלם מאומה, כך שהיה בלתי אפשרי להנצל מהם, ורצו לזקה"ק ובכו לפניו שיציל את כל אלו שהתחמקו מגזירת הצבא, וזקה"ק ביקש אם יוכלו להודע מתי בדיוק יגיעו לצאנז ושיבואו להודיעו לפני כן.

ע"י שתדלנות אצל מושלי העיר נודע מתי יגיעו, וכשהם יצאו מאלט-צאנז הודיעו לזקה"ק שכעת התחילו לנסוע לדרכם ובעוד מחצית השעה הם צריכים כבר להגיע לצאנז.

זקה"ק הורה לקחת עגלה ולנסוע לקראתם והוא בעצמו נסע ג"כ בדרך לאלט-צאנז לקראתם, ומחוץ לעיר היה נחל שהפסיק את הדרך והיו צריכים לסובב את הדרך על שפת הנהר עד שהגיעו לגשר ששם עברו את הנהר והיו חוזרים על שפת הנהר עד שחזרו לדרך המובילה לאלט-צאנז, והסיבוב הזה היה מהלך גדול,

וכשהגיע זקה"ק לשפת הנהר הראו לזקה"ק שמהעבר השני מגיעים הגויים בדרכם לצאנז, זקה"ק צוה לבעל העגלה שלא יסובב את הנהר כמימים ימימה, אלא יעבור בתוך הנהר לעברם.

הבעל עגלה קיים את מאמר זקה"ק, והגויים בראותם שהרב נוסע בתוך המים ואינו מקיף את כל הדרך הארוכה, חשבו לעצמם שהם עם סוסיהם הבריאים והחזקים ודאי יוכלו לנסוע בתוך הנהר ולא יצטרכו להקיף ולהאריך הדרך.

כשעגלת זקה"ק גמרה לעבור בנהר נכנסו הם, ומיד בהכנסם התהפכה העגלה עם הסוסים ומתו כולם כאחד, כן יאבדו כל אויביך ה'. אח"כ הסביר זקה"ק, לא יכולתי למצוא עצה בנפשי איך להתגבר עליהם עד שהוכרחתי לקחת את העצה של ישראל בים. והוא מעשה נורא.

(שפע חיים חלק יז עמ' רטז)

מים טהורים

כשהרה"ק רבי שלום אליעזר זצ"ל נסע לדעברעצין לשבות שם את שבתו נסעתי להסתופף בצילו. בליל שבת קודש לאחר התפלה, כשעברו בסך להתברך מפיו ב'גוט שבת', עבר בין השאר יהודי זקן ששאל את רבינו האם מכירו. ענה לו רבינו בשאלה: **האם אתה זה בעל המעשה אצל אבי עם ה'פאקע ציבער'** [=מקטרת העשן]? ואמר, כן. הנוכחים סובבו את האיש בסקרנות ושאלוהו לפשר הדבר.

סיפר האיש, בימי בחרותי קיבלתי אני וחברי השתוקקות רבה להיות **בימי חג הפסח בצאנז בצילו של מרן הדברי חיים זצ"ל**. והלכנו שנינו רגלי מהלך עצום ממדינת הונגריה עד לצאנז שבגאליציא, וחלצנו את נעלינו כדי שהן לא יתקלקלו במשך דרך כל כך ארוכה וקשה. באמצע הדרך אחרי שעות רבות של הליכה ארוכה ומאד מתשת, הרגשנו צמאון גדול, ולא היה לנו טיפת מים לשתות. לפתע ראינו מרחוק שלולית מים, וכשהתקרבנו אליה ורצינו להרוות את נפשנו ראינו שהם מאוד מזוהמים ומלוכלכים מהבהמות שהיו רוחצות בו כדי להתקרר מחום היום. אולם בלית ברירה מרוב צמאוננו הרב, החלטנו לשתות מהם, ואח"כ המשכנו בדרכם.

בבואנו העירה לצאנז עמדנו על אדני החלון בבית המדרש כדי שנוכל להביט בפניו של רבינו הקדוש מצאנז מרן הדברי חיים זצ"ל. **הרה"ק מצאנז נכנס לבית המדרש נשען בשתי ידיו על שני בניו הצעירים – רבינו הרה"ק ר' שלום אליעזר זצ"ל, ואחיו הרה"ק ר' ישעי'לע מטשחויב זצ"ל** - וניגש למקומו. פתאום הוא סובב את פניו לצד מערב והורה שיפנו מקום בעבורו, וניגש עד החלון במקום שבו עמדנו אני וחברי, **ורבינו**

דפק עלינו עם ה'פאקע ציבער' האם כך שותים מים?!

למחרת באו שלוחים אל הדברי חיים בבהלה, **ששני הבחורים שהגיעו בדרך רגלי מהונגריה חולים מסוכנים, והרופא התייאש מלהצליח לרפאותם.** הדברי חיים בירכנו שנתרפא, ולאחר זמן עמדנו מחולייננו. ואני - סיים היהודי הזקן - **הנני אחד משני הבחורים הללו, בעלי המעשה עם ה'פאקע ציבער'.**

(הרה"ח ר' טובי' פריינד מארה"ב. רביה"ק מראצפערט עמ' רנא)

- ה -
רבנן ותלמידיהן, על הדרך לצאנז

"שויתי ד' לנגדי תמיד" ומלא כל הארץ כבודו

רב א' ממדינת אונגארן נסע שנה בשנה **להגאוה"ק מצאנז זצוק"ל** בעל דברי חיים. פ"א בדרך נסיעתו נזדמן עם גאון א' מובהק וישאלהו הגאון מה זה אתה מטריח כ"כ לנסוע להרה"ק מצאנז, אי משום תורה ת"ל לא נופל אנכי ממנו, ואי משום יראת שמים הלא בכל מקום מוקטר ומוגש לשמו ית' ואת האלקים אני ירא ג"כ.

והשיב לו הרב במחילה מכהד"ג שאין לו השגה כלל בקדושת הגה"ק הזה כי לית דין בר נש ומלאך ד' צבאות הוא אשר תורה יבקשו מפיהו. הרי אנכי זעירא דמן קטני תלמידיו ואנכי יודע מחשבות שבלב כל אדם ומזה יקיש על כבוד גודל אדונינו מורינו ורבינו.

אין זה אמת - השיב הגאון - שכבודו יודע מחשבות שבלב א"כ יאמר מה אני מחשב כעת. אמר לו הרב כבוד גאונו מחשב כעת "שויתי ד' לנגדי תמיד" ומלא כל הארץ כבודו.

קפץ הרב ונשבע חי ד' אם עלתה זאת על דעתי כלל כעת. אם כן אמר הרב גם כבוד גאונו יעקור סיכי משכי' ורהיטי וירוץ לכבוד הגאוה"ק מצאנז.

מעיד אני עליו אשר אף רגע כמימרא לא יסורו הדברים האלו מלבו ומחשבתו ופחד ד' והדר גאונו חופף עליו כל היום בלי הפסק רגע. א"כ השיב הגאון גם אני מודה לך לך והתאבק בעפר רגליו הקדושים.

(ממכתב יד"נ הרה"ג המפוסם מו' אברהם מרדכי שייאר נ"י ממאשציסקא).

סיפר לי ר' שלום מבילגרייא, שבעת שר' משה בער משעברעשין נסע פעם אחת לרודניק דרך קרעשוב, והיה איש חלוש ובכאב רגלים, ונתן איזה פרוטות לערל שיוליך אותו על שדות אחר הגבול, ובגבול ראה צבא א' ונתן קשת והי' מוכרח על ר' משה בער הנ"ל לעמוד, והערל נחפז לרגליו, והצבא כשראה שערל נחפז, נחפז אחריו מאד, ובין כך הלך ר' משה בער הנ"ל לאט לאט עד שבא לכפר והניח את עצמו עד בוקר, **ונסע לאא"ז לרודניק וכשבא לאא"ז הי' לומד חומש ורש"י בפרשת ויגש, ופיו פתח בחכמה לפני ר' משה בער, הנה, קשה לי הרש"י על הפסוק** (בראשית מד כז-ט) **כי אתם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי ויצא האחד מאתי ואמר אך טרוף טורף ולא ראיתיו עד הנה ולקחתם גם את זה מעם פני וקרהו אסון, ופרש"י שהשטן מקטרג בשעת הסכנה, וקשה הלא יוסף היה יודע מזה ואיך הרהיב לבקש להביא אחיו בשעת שהשטן מקטרג, בשלמא יעקב הי' מוכרח כי היה סכנת נפשות.**

אך התשובה: יוסף הוא בחינת צדיק וידע שבאם שנוסעים לצדיק לא יקראהו אסון וד"ל שלום עליכם.

(מאמר דברי יעקב בקובץ זה, מכת"י כ"ק אדמו"ר רבי יעקב מטשאקאווע זצ"ל)

כיצד הרגל

כבר ממחרת תשעה באב יצא לדרכו לצאנז, בכדי להגיע לר"ה, חלק מהדרך נסע ברכבת, חלקה בעגלה, וחלקה אף עשה ברגל, **וטעמו ונימוקו עמו, של רביה"ק מצאנז צריכים ללכת ברגל ולא לנסוע כיהודי מכובד.** ושתי קופסאות לקח עמו, באחת, הניח הטלית והתפלין וצידה לדרך, ואת השניה מילא **בנייר**, (שמאוד הקפיד על הנקיות, ואף היה נוהג להחליף את כל בגדיו בצאתו). וכך סחב עצמו עד לצאנז. ועייש כך קראוהו שם ר' מענדל בטלן.

(איש חסיד היה בעיר צפת איש לפידות ושמו ר' מענדל שטערנבערג, הבריות כינו אותו ר' מנדל דעשער על שם מוצאו בכפר קטן סמוך לעיירה החסידית המפורסמת דעעש).

(זכרון שמואל עמוד עו)

(דעת זקנים עמ' מו)

לטהר עצמו ברגל

סיפר כ"ק אדמו"ר בעל דברי שלמה מבאבוב ז"ל, הרה"ג ר' עוזר (אייזנבערג) אבד"ק יעדלאוו (שאצל קראס) הי' מקודם ברימנוב אצל הרבי ר' הירש ז"ל, ואח"כ בצאנז, (ובשו"ת דברי חיים יש כמה תשובות שנכתבו אליו), **ובדרכו לצאנז הלך ברגליו, ובדרך פגשו בו חסידים שנסעו בעגלה,** וכאשר עברו לפניו ביקשוהו שיעלה על מרכבתם ויסע עמהם, הוא סירב בדבר ואמר **'מיין פאהרן גייט אזוי'**, ואמר שבזה שהולך כך ברגליו לצאנז, יהי' לו בזה תיקון לרגליו.

(חבל נחלתו עמ' קמג)

מסילת ישרים

הגה"ק רבי לייבוש מאשציסקער היה **רגיל לנסוע לרבינו לשבתות מסויימות בכל שנה.** בימים ההם נמנעו חסידים מלנסוע עם מסילת הברזל כי היה עוד דבר חדש ונסעו בעגלה. פעם לא הופיע רבי לייבוש באחד השבתות שהיה רגיל לבוא, כי נשבר אופן העגלה באמצע הדרך, **ודאג רבינו, כי לא ידע מה קרה לו.** אחר כך ביקש רבינו ממנו, **שמהיום והלאה יבוא עם מסילת הברזל.** (הערת המלקט, אין הכוונה למסילת הברזל שבעיר צאנז שלא נגמרה אלא אחרי פטירת רביה"ק ודו"ק)

(י"ג אורות לבית צאנז עמוד ק)

חביבות לספר נודע ביהודה

את ספר ה"נודע ביהודה" חיבב רביה"ק מצאנז בעל כנפשו ולבבו. ופעם אחת היה באיזהו עיר ונפשו חשקה לעיין בדרך לימודו איזה ענין בשו"ת "נודע ביהודה" שלא היה בנמצא בעיר הלזו **שכרו שליח סוס ורוכבו במהלך נ' פרסאות על הוצאתיו למען הביא בשאלה את הספר "נודע ביהודה".**

(מקור חיים, אות פ"ט)

ויחנו בליטשיק

בהזדמנות אחרת סיפר הגה"ק מסאטמאר זי"ע: "כד הוינא כבר תליסר שנין, אמר לי אבא מארי שהוא נוסע ל"ליטשיק", בהיות שהזמינוהו לסנדקאות אצל אחד מתלמידיו דשם. שאלתי את אבא מארי בתמיהה, היתכן שמטריח עצמו לדרך רחוקה כזו (מסיגוט שבראמעניא עד לסלאוואקאיי), והשיב לי, ש"ליטשיק" יש לה חשיבות יתירה היות ושם הי' גר הגה"צ ר' שאול יחזקאל ז"ל. וביקשתי מאבא מארי להצטרף גם אנכי עמו בנסיעתו לליטשיק.

בהיותנו בדרך, סיפר לי אבא מארי, **שבכל נסיעותיו להרב הקדוש** (מצאנז) **היה נוהג תמיד לחנות בישוב ליטשיק,** ולפעמים אף נשאר שם ללינת לילה. כל כהאי למה, מפני אותו צדיק ר' שאול שהי' תלמיד כל כך חביב לקדושת זקיני הישמח משה".

(קורות חיי המגן שאול עמוד יט)

אני הולך לשחוט לרביה"ק מצאנז

זקיני רבי אלחנן זאב קלאגסבאלד ז"ל (בן החסיד המופלג רבי משה ז"ל שו"ב מטשעבין, מחסידי רבינו הקדוש בעל דברי חיים מצאנז זי"ע, בן החסיד רבי אלחנן זאב ז"ל שהי' שו"ב בק"ק צאנז יצ"ו), סיפר **שפעם אחת כשהלך זקינו הנ"ל על הדרך לשחוט בעיר צאנז,** ובאמצע הדרך כשעבר אצל גשר אחד, עמדה רוח ר"ל לפניו ולא נתן לו רשות לעבור, ומנעו מלהמשיך דרכו, וכשראה שאין לו דרך לנטות מפניו, נטל מאמתחתו הסכין של שחיטה שהי' עמו, והרם כנגדו, **ואמר, אני הולך לשחוט לרביה"ק מצאנז.** וכששמע הרוח כן מיד נטה הרוח מפניו ועמד מן הצד והמשיך דרכו לצאנז.

(אוצר הלכות ח"ג עמ' תטו)

הנעלבים ואינם עולבים

הרה"ק רבי נפתלי הירצקא מראצפערט זצ"ל בעת נסעו לצאנז עם עגלה בעברו דרך עפערעס הוצרך לקנות שחת לסוסיו ומאחר שהבע"ג שלו רימה אותו כ"פ במחיר הלך הוא לבדו לקנות שחת והובילו בכבודו ובעצמה ובדרך הילוכו פגע בו אדם אחד שלא היה מכירו, ואמר לו ר' "ליפתן" מאין אתם? והצדיק השיב לו בשחוק קל, מהיכן ידעתם ששמי נפתלי כי "ליפתן" הוא אותיות נפתלי, **ובתוך כך בא איש שהיה מכירו מצאנז ואמר הלא זהו הרב מפויטש,** אבל אין חידוש אם זה האיש ביזה מע"כ אם כבוד תורתו מבזה עצמו ומביא בעצמו שחת לסוסיו, וכי יתכן זאת לרב? והצדיק ז"ל **השיבו בחכמה עבור ב' זהובים לשבוע די לי לסבול שם הביזוי "רב" במקומי,** אבל לא גם במרחק רב מקהילתי עבור מחיר נמוך כזה.

(זכרון נפתלי עמ' ט)

ושמרני בדרך הזה

נודע מה שאמר כ"ק מוח"ז הגה"ק מאור הגולה הדברי חיים ז"ל, שאם אחד נוסע לצדיק הדור **צריך הצדיק לדעת מעת שפתח הנוסע פתח ביתו, לשומרו מכל רע על הדרך עד בואו אליו** עכדה"ק.

(בנין דוד ויגש אות מג)

לשמרך בכל דרכיך

פעם אחת נסע הרה"ק מגארליץ עם אביו רבינו זי"ע מעיר זמיגרוד לעיר דוקלא. רבינו זי"ע שבת אז בק"ק זמיגרוד, והיה קהל גדול מדוקלא וגם משאר עיירות. ואחר ש"ק בנסוע רבינו מזמיגרוד לדוקלא, נסעו אתו קהל גדול, אנשי דוקלא ואנשי זמיגרוד וגם אנשים מעיירות אחרות. ובין זמיגרוד לדוקלא יש שם הרים גדולים. והרה"ק מגארליץ שנסע עם רבינו בעגלה אחת הביט לאחוריו וראה איך שהעגלות מתנענעות מאד, ונתיירא מאד שלא יתהפכו העגלות והזכיר לפני אביו, שהעגלות מתנענעות מאד, שלא יזיק חלילה לשום אחד. **ובתוך הדיבורים של הרה"ק מגארליץ, ראה אז שעגלה אחת נתהפכה מן הדרך לאחד הפחתים. ויאמר, אבא כבר מונחת עגלה אחת בתוך הפחתים. אך תיכף ראה שאנשים מן העגלה חזרו על הדרך ומרקדים**

שם. והבין שלא הזיק להם. ואמר לאביו שהאנשים כבר עמדו וחזרו על הדרך. ויהי בבואם לדוקלא, שאל הרה"ק מגארליץ בעצמו להאנשים שהיו על העגלה שנפלה באם הדרך. וסיפרו לו שלא הזיק לשום אחד מהם, רק שנסע אתם דיין מדוקלא, ונשרה רגלו ל"ע. והיה להרה"ק מגארליץ עגמת נפש גדולה מזה, ומחמת שהיה מאמין גדול באביו הקדוש נתפלא מאד למה אירע כזאת. ונכנס אצל אביו הקדוש וסיפר לפניו המעשה, איך שהדיין נשברה רגלו והוא לפלא בעינו, כי הלא הזכרתי מקודם לפני אבי. **ויאמר לו אביו הקדוש, אל תתפלא, כי זה האיש נסע אתי רק לצורך עסקיו.** ואח"כ חקר ודרש הרה"ק מגארליץ וסיפרו לו כי הדיין נסע בעניני שידוך. זאת שמעתי בעצמי מפי הרה"ק מגארליץ זי"ע.

(דרכי חיים חלק הסיפורים אות יא)

רגלי חסידיו ישמור

מספר הרבי מסטרופקוב ז"ל (שליט"א) שפעם נסעו חסידים מצאנז לביתם, ושכרו בעל עגלה יהודי פשוט מתושבי צאנז. **באמצע הדרך קרה אסון, העגלה נהפכה, ובעל העגלה נחבל קשות בצורה רצינית ביותר, עד שכפסע היה בינו ובין המוות.** החזירוהו החסידים תיכף לצאנז, והכניסוהו אל רבנו כשהוא מונח על קרש חלק שאבריו לא יתפרקו. הפציר רבי ברוך מגארליץ באביו שיפעול לרפואתו, **שלא יאמרו הבריות שכך קורה בנסיעות לצאנז.** שמע זאת רבנו ואמר: נו, הבה ונראה מה כואב לו! הוא החל לנגוע בידיו במקום המכה ובסביבתה ואמר: **פה כואב, ופה ופה, וכך עבר רבנו ומישש בידיו את כל המקומות שהיו לו בהם כאבים עצומים,** עד שהלה נעמד בריא על רגליו והיה כאחד האדם.

(רבנו הקדוש מצאנז ח"א עמוד רפז)

- ו -
קפיצת הדרך

שם של קפיצת הארץ

פעם אחת אמר הגה"ק מצאנז לרבינו הרה"ק ר' שמואל מדאראג זצ"ל, הענין הידוע מבעש"ט הק' זצל"ה על הפסוק (בראשית כד, מב) ואבא היום אל העין. והביא רש"י זל"ה מכאן שקפצה לו הארץ. כי כאן מרומז השם של קפיצת הארץ היוצא מן הפסוק (בראשית א, א) **א'ת ה'שמים ו'את ה'ארץ. גושפנקא דחתים בה' א'ת ה'שמים ו'את ה'ארץ. קפיצת הארץ והשמים.**

אולם השינוי הוא בפסוק **א'ת ה'שמים ו'את ה'ארץ** נכתב השם כסדרן אהו"ה ובפסוק **ו'אבא ה'יום א'ל ה'עין** נכתב השם והא"ה.

וזה שאמר רש"י זל"ה מלמד שקפצה לו הארץ, כי השם **ו"ה** של **ו'את ה'ארץ** קפצה כאן מקודם, כי השם **ו"ה** של ו'את ה'ארץ כתיב כאן במוקדם (בתיבת ו'אבא ה'יום) והשם **א"ה** של **א'ת ה'שמים** נכתב כאן אחר כך (בתיבת א'ל ה'עין), והבן ושפתיים יושק.

(זכרנו לחיים, עמ' מח אות יב)

הרה"ק בעל ייטב לב ז"ל בקפיצת הדרך

פעם אחת בא אצלו על שבועות מחותנו הרה"ק בעל ייטב לב ז"ל והיו רפש גדול וטיט, ותמיד היה מוכרח על אם הדרך לשכור עגלה וסוסים חדשים, וכבר הגיע ערב שבועות ועוד מרחק רב היה עד צאנז והבעל עגלה אמר כי אי אפשר בדרך הטבע לבא לצאנז עוד כי יהיה יום אבל הרה"ק ציוה לנסוע, ובאו לצאנז עוד קודם שקיעת החמה, ועוד היום גדול, והרה"ק מצאנז ז"ע, כי נתן לו שלום, **אמר אבל היה למחותני קפיצת הדרך.**

(זכרנו לחיים אות לו)

אב ובנו שראו את החידוש

רביה"ק מסאטמאר זי"ע סיפר, שפעם אחת נזדמן להגה"ק **בעל ישמח משה זצ"ל**, להשתתף בברית מילה בערב שב"ק, ועל פי סיבה נתאחרה הברית מילה, והיתה השעה מאוחרת קרוב לחצות היום והיה דואג להגיע לביתו על שב"ק, והתחיל ללכת לדרכו, ופתאום ראה איך שאיש אחד אוחז ברסן הסוסים וצועק **"ערב שבת", ומיד קפצה להם הדרך, והגיע לאוהעל עם חצות.**

ואחר כמה זמנים הגיד איך שראה פעם את המלאך הממונה על הדרך וצורתו היה כצורת זה שאחז ברסן הסוסים.

ובאותו מעמד סיפר רבינו הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל אשר זקנו **בעל ייטב לב זצלה"ה** זכה לקפיצת הדרך בעת שנסע לבקר בהיכל קדשו של הרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א,

וגם אביו הקדוש בעל קדושת יום טוב זי"ע היתה לו קפיצת הדרך **בעת שנסע פעם על שב"ק אל הרה"ק מצאנז זי"ע,** וסיים מרן מסאטמאר זי"ע **שאביו הרה"ק בעל קדושת יו"ט היה רגיל לומר: זיי [היינו הישמח משה והייטב לב] האבן געהאט קפיצת הדרך, און זיי האבן 'געזען' דאס זיי האבן קפיצת הדרך. איך 'ווייס' אז איך האב געהאט קפיצת הדרך.**

(גדולת יהושע ח"ב אות נא)

קפיצת הדרך בערב סוכות

הגה"ק בעל קדושת יו"ט זי"ע מסיגעט נסע במוצאי יום הכיפורים לרבינו הק' זי"ע עם אנשי שלומו שהיה נוסע עמהם כמה פעמים, ודרכו היה לנסוע בעגלה עד 'קאשוי'. ובקאשוי שכר עגלה אחרת עד צאנז.

ומעשה היה שהסוסים עייפו מאד בדרך, ומחמת זה הגיע אור ליום ערב סוכות לעיר 'בארטפעלד', והתפלל שם תפלת שחרית.

אחר התפילה אמר הרה"ק הנ"ל לאנשי העיר שברצונו לשכור עגלה לנסוע לצאנז, ואמרו לו אנשי העיר כי על פי דרך הטבע אי אפשר במציאות להגיע בעגלה מבארטפעלד לצאנז ביום אחד, ולכן הפצירו בו החסידים תושבי בארטפעלד שישאר אצלם על חג הסוכות ולכה"פ על הימים הראשונים של החג.

אמנם הרה"ק לא הטה אוזן קשבת לדבריהם כי כלתה נפשו להיות אצל רבינו בחג הסוכות, ובטחונו היה חזק בה' שיזכה להיות שם, וע"כ החליט להמשיך בנסיעתו. וקצת מהאנשים שנסעו עמו שמעו לעצת אנשי בארטפעלד, ונשארו שם על חג הסוכות, אבל יתר האנשים נתחזקו בבטחונם ונסעו הלאה עם הרה"ק מסיגעט.

באמצע הדרך התחיל הרה"ק הנ"ל לספר מעשה שהיה אצל אביו הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע, בעת שנסע באחד מנסיעותיו לבעלזא, וביום ו' עש"ק היה עדיין מרחק רב מבעלזא, אבל נפשו חשקה להיות על שבת בבעלזא, וע"כ התפשר עם בעל עגלה שיתן לו מלא ההוצאות עד בעלזא, אף אם לא יעלה בידיו להגיע לשם עד שבת.

וכאשר נסע הגה"ק בעל ייטב לב על העגלה, סיפר מעשה מקפיצת הדרך שהיה לזקינו הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע, שמנהגו היה לא לנסוע ביום עש"ק אחר חצות, ונזדמן לו להיות על ברית מילה בעיירה סמוכה ל"אוהל", והברית מילה נתאחר והיה קרוב לחצות היום, והיה מסופק מאד מה לעשות אם להשאר על הסעודה, או יסע תיכף לביתו כדי שלא יעבור על מנהגו.

ואנשי שלומו הפצירו בו להשאר על הסעודה, ומילא בקשתם.

ואחר הסעודה, ראה כי עדיין נשארו כמה רגעים עד חצות, ומיד עלה על העגלה ונסע לביתו, ותוך רגעים אחדים היה בביתו והגיע עוד קודם חצות היום ע"י קפיצת הדרך.

כשסיים הגה"ק בעל ייטב לב סיפורו, הרים הבעל עגלה את קולו בשמחה ואמר, רבי הגענו כבר לבעלזא, והיה לו עוד שהות לילך למקוה בבעלזא.

וכן היה ג"כ אצל הקדושת יו"ט זי"ע **כשהגיעו לצאנז ראו אנשים חוזרים מן המקוה ומכינים עצמם לכבוד החג,** ודימו בנפשם כי כבר אחרו מלהתפלל תפלת מנחה עם רבינו הקדוש מצאנז, וע"כ החליט לילך למקוה ולהתפלל מנחה באכסניא שלהם.

והנה כאשר חזרו מן המקוה שמעו שרבינו הקדוש עדיין לא בא לביהמ"ד לתפילת מנחה, ושמח מאד הרה"ק הנ"ל כי יעלה בידו גם לקבל שלום מאת רבינו, ומהר ללכת לבית רבינו, ורבינו עמד אז ליד החלון, ואמר להאנשים אשר היו שם בחדרו, מיר באקומען געסט [אנו מקבלים אורחים], וכאשר נכנם לחדר רבינו זי"ע וקיבל שלום, **אמר לו רבינו זי"ע, דו ביסט גוט געפאהרן [נסעת טוב]. והננו יכולים כעת לילך התפלל מנחה, ומזה הבין שהיה לו קפיצת הדרך.**

(תפארת חיים עמ' ה')

מימיני מיכאל

וכן סיפר לי מחותני הגאון המנוח ר' נתנאל לויער ז"ל, אבד"ק מאלצוב, כי פעם אחד כאשר נסעו לצאנז, וכבר ראו אנשי המקום אשר נסעו דרך שם כבר היה להם מוכנים הנרות להדליקם לכבוד שבת קודש, ולא ידעו כדת מה לעשות, ואמר מחותני הנ"ל (אשר הי' מגדולי תלמידיו וחסידיו של מרן הה"ק ז"ל) כך מקובלני בשם הרבי ר' אלימלך ז"ל, **כי כאשר נוסעים אצל רבי אזי המלאך מיכאל בעזרתם ועושה להם קפיצת הדרך,** וכבר בא השמש וירדו מן העגלה, ובאו תוך העירה צאנז ברגליהם, וספרו זאת למרן הרה"ק, ובאו לפניו וההה"ק נתן לו שלום בפנים שוחקות ואמר לו איז וואהר וואס מזאגט פון רבי ר' אלימלך, **אז דער מלאך מיכאל קומט און מאכט קפיצת הדרך,** ושמח מחותני ז"ל כי הה"ק כיוון דבריו.

(זכרנו לחיים אות לז)

- ז -
הלכות והליכות

מכלכל חיים בחסד

והנה באחת מנסיעותיו של הרה"ג ר' יעקב גרינוואלד ז"ל (חתן הגאון המהר"ם א"ש) להגה"ק הד"ח זי"ע, כאשר נכנס אל הקודש פנימה, קבל לפניו, כי בזמנים האחרונים, עסקיו וטרדותיו המרובות מונעים אותו מלהתמיד בלימוד התורה הקדושה כנפשו הטובה אשר חפץ. ויאמר לו הגה"ק זי"ע, שידע בנפשו **כי בהיות מקום מגורו באם דרך המסילה ההולכת מארץ אונגארן לארץ פולין, ואשר עי"כ המקום גורם להיות שם הרבה עוברים ושבים, אורחים העוברים ונוטים ללון ויוכל לקיים מצוה הגדולה של הכנסת אורחים, אשר יחשב לו**

לצדקה כמו התמדת לימוד בתורה. וכבר הפליגו חכז"ל בשבחה של מצוה זו, עד שאמרו (במסכת שבת דף קכ"ז ע"א) גדולה הכנסת אורחים כהשכמת בית המדרש וכו'. ודברי רבו הגה"ק היה לו למשיבת נפש, וכמים קרים על נפש עייפה.

(בית יעקב עמוד יז)

להשלים תפלה ביחידות

כתב בספר הדרת קדוש (הספד על רבה"ק משינאווא, להגה"צ רבי יחיאל מיכל היבנר אב"ד ניזנוב) שפ"א נסע בצוותא חדא עם **הרה"ק משינאווא זי"ע לצאנז** והתפלל באם הדרך ביחידות, ואח"כ באו האנשים לקבל אור פניו, **וצוה לומר מזמור וח"ק וברכו, ע"ש.**

(טעמי המנהגים, קונ"א, עניני ברכות)

ג טעמים על מה שנהגו לא לומר תחנון על הדרך

הגה"צ מדזיקוב זצ"ל אמר **בשם** הגה"ק **מצאנז זי"ע** טעם מה שנוהגים החסידים **לבלי לומר תפלת תחנון בעת היותם בדרך** בתור הולכי אורח שזהו לאשר חכז"ל **תקנו תפלה קצרה להולכי דרכים,** ואנו לא נהגינן להתפלל בדרך תפלה קצרה כי בלא"ה אין אנו מכוונים כ"כ בתפלה (עי' לעיל במאמרי חכז"ל אות א') אכן עכ"פ צריכים לחוש לדבריהם הקדושים הבוערים כגחלי אש לקצר התפלה בדרך, וצריכים לחסר עכ"פ איזה תפלה, וא"כ איזה מהתפלות יש בכחנו לדחות רק תפלת תחנון שאינה קבועה שנדחה ביומא דפגרא כשיש חתן וברית מילה, לכן עלה הגורל על תפלה זו להיות נדחה לקיים דברי חז"ל הקדושים

(אמרי צדיקים)

אין עושין שני עינויים

סיפר אא"מ הרמ"י ראזענפעלד שליט"א **שהיה נוכח בשעת מעשה כשרבינו האדמו"ר מתו"א זצ"ל, שהה בחו"ל והלך לטייל עם רבו הגה"ק מסאטמאר** והמתיקו בשיח קודש, ובתוך השיחה שאל רבינו להגה"ק מסאטמאר בטעמא דמילתא על מה שאין אומרים תחנון כשנמצאים בדרך.

והשיב הגה"ק בשם מרן הגה"ק מצאנז זי"ע שלא אמר תחנון בהיותו בדרך, והסביר שהוא על דרך הכתוב בתהלים (קב, כד) ענה בדרך כחי קצר ימי וגו', **והנה הדרך הרי הוא עינוי,** וגם תחנון נחשב כעינוי (כי ידוע שנפילת אפים רומז על מסינ"פ וצדיקים האריכו בזה שהתחנון הוא ענין מסירות נפש, עי' תפארת שלמה פ' קרח ד"ה וישמע משה), **ואין עושין שני עינויים, והוסיף: אבל אומרים "תפלה לדוד", מכיון שאין זה רק מנהג.**

עוד אמר רבינו מתו"א זצ"ל טעם ע"ז , ע"פ המובא בספר אמרי צדיקים (נדפס לפני כמאה שנה ע"י נכדו של הגר"ש קלוגר) שכותב שם בריש הספר בזה"ל: הגה"ק מצאנז זי"ע אמר הטעם מה שנוהגים החסידים לבלי לומר תפילת תחנון בעת היותם בדרך שזהו לאשר חז"ל תקנו (ברכות ג.) תפלה קצרה להולכי דרכים, ואנו לא נהגינן להתפלל בדרך תפלה קצרה כי בלא"ה אין אנו מכוונים כ"כ בתפלה, אכן עכ"פ צריכין לחוש לדבריהם הק' לקצר התפילה בדרך וצריכים לחסר עכ"פ איזה תפלה, וא"כ איזה מהתפלות יש בכחנו לדחות, רק תפלת תחנון שאינו קבועה שנדחה ביומא דפגרא. שמעתי מפי הרה"ק מדזיקוב זצ"ל, עכ"ל. (הובא גם בספר חמדה גנוזה עמ' מ"ו).

שמחת נישואין

באותה שיחה סיפר הגה"ק מסאטמאר לרבינו, עובדא על מרן הגה"ק מצאנז זי"ע בענין זה, שפ"א שהה במקום רחצה ומרפא יחד עם בנו **הגה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע,** והי' שם רב אחד ממדינת אשכנז, והרב ההוא התפלל במנין אביו הגה"ק מצאנז, וכשראה רב זה שאין אומרים תחנון שאל **להגה"ק מגארליץ מה סיבת הדברים, והשיבו שיש איזה שמחת נישואין.** אחר התפילה ניגש הרב להגה"ק מצאנז ונתן לו מז"ט, **וצחק הגה"ק מצאנז זי"ע, כי הבין שזאת סיבב בנו הגה"ק מגארליץ.**

(זכור לאברהם ח"א עמ' ריט)

תפלת הדרך

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹקֵינוּ וֵאלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתּוֹלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעִידֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם (וְתִסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם), וְתַגִּיעֵנוּ לְמָחוֹז חֶפְצֵנוּ לְחַיִּים וּלְשִׂמְחָה וּלְשָׁלוֹם. (אם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחְזִירֵנוּ לְשָׁלוֹם) וְתַצִּילֵנוּ מִכַּף כָּל אוֹיֵב וְאוֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בַּדֶּרֶךְ, וּמִכָּל מִינֵי פֻּרְעָנֻיּוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבוֹא לָעוֹלָם, וְתִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, וְתִתְּנֵנוּ לְחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל רֹאֵינוּ, וְתִשְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ. כִּי קֵל שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וְתַחֲנוּן אַתָּה. בָּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה:

סיפר כ"ק האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א, שמעתי עשרות פעמים (צענדליגע מאל) מזקיני הרה"ק האדמו"ר מפשעווארסק זצ"ל, שאמר בשם רביה"ק מצאנז זי"ע, סגולה לשמירה בדרך כי כשכבר מוכנים לצאת מן הבית להחזיק לדרך, אז סגולה לישב (די סגולה איז זיך דוקא זיך אראהן צו זעצן) על כסא ולומר בישיבה קאפיטל כג בתהילים מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר וכו', ואז יצליח בכל דרכיו, ע"כ.

(קובץ בוני צאנז חלק י"ב מאמר דרך החיים)

מִזְמוֹר לְדָוִד ה' רֹעִי לֹא אֶחְסָר. בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא יַרְבִּיצֵנִי עַל מֵי מְנֻחוֹת יְנַהֲלֵנִי. נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב יַנְחֵנִי בְמַעְגְּלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ. גַּם כִּי אֵלֵךְ בְּגֵיא צַלְמָוֶת לֹא אִירָא רָע כִּי אַתָּה עִמָּדִי שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה יְנַחֲמֻנִי. תַּעֲרֹךְ לְפָנַי שֻׁלְחָן נֶגֶד צֹרְרָי דִּשַּׁנְתָּ בַשֶּׁמֶן רֹאשִׁי כּוֹסִי רְוָיָה. אַךְ טוֹב וָחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל יְמֵי חַיָּי וְשַׁבְתִּי בְּבֵית ה' לְאֹרֶךְ יָמִים

צאנז הרים סביב לה
אשא עיני אל ההרים

תיאור איך שהיה נראה הנסיעה לצאנז
לחסות בצל רביה"ק מצאנז זי"ע

מי יתן לי אבר כיונה

סיפר רבי נפתלי ט"ב זצ"ל הבריגלער רבי שמעתי מאאמו"ר ז"ל **תיאור איך שהיה נראה הנסיעה לצאנז על חג השבועות:**

בימים הסמוכים לחג השבועות, **יצאו מאות עגלות של חסידים מרחבי מדינת גאליציע,** וכן ממדינות אונגארין ועסטרייך ושאר מדינות הסמוכות, בדרכם לצאנז, ובני כל עיר ועיר היו משערים בנפשם כמה ימים יתארך הדרך עד שיעלה בידם להגיע באשמורת הבוקר של ערב חג השבועות לפונדק מסוים [קרעטשמ"ע] שהיה במרחב של כעשר קילאמעטער מהעיר צאנז, **שם היו מתקבצים כל העגלות ששמו פני דרכם לצאנז.** בהגיעם לאותו פונדק, התחילו החסידים להכין עצמם לקראת תפלת שחרית, זה בכה וזה בכה, ושם היה שדה מגרש ונהר קטן, בו נטבלו החסידים לקראת תפלת שחרית כנהוג.

אחר כל ההכנות התחילו החסידים להתייצב במניני תפלת שחרית בזה אחר זה (עד לשעה עשר בבוקר).

והנה ציבור החסידים היו רובם ככולם עניים ואביונים שנתקשו אף בהוצאות עצם הנסיעה, וכאשר ביקשו להכין 'לעקעך און ברוינפן' אלאחר התפלה, לא היתה ידם משגת.

ושם אתם עמם מחותן דידן החסיד הישיש הגביר הנכבד והמפו' רבי יוסל שיף ז"ל מטארנא מוותיקי חסידי צאנז, ובשנות צעירותו זכה לנסוע אל הרה"ק הרבי ר' הירש מרימנוב זי"ע, ואף היה ברשותו 'סידור' מהרבי ר' הירש זי"ע, ונמצא תמיד עמו כי קבע להתפלל כל תפלותיו בסידור זה מפאת גודל חשיבותו.

כאשר נזקקו להכין מידי דמזייני להחסידים, ומחמת גודל העניות לא סיפק בידם, ויען שידעו דרכו של רבי יוס'ל שלא יתייצב להתפלל תפלת שחרית כי אם בלתי עם הסדור הלז של הרה"ק הרבי ר' הירש זי"ע, על כן כשהיה ר' יוס'ל טרוד בהכנותיו (הי' איש בא בימים ונתארכו פעולותיו כמובן), באותה שעה טיכסו עצה, וכמה אברכים החביאו את הסידור שלו מהרבי ר' הירש זי"ע, ויהי כאשר חיפש ר' יוסף אחר הסידור, נענו ואמרו לו, שיפדה את הסידור תמורת מעות עבור הוצאות מזון. ואכן בחפץ לב נעתר ר' יוס'ל לדרישתם, ובנפש חפצה נתן להם סכום הגון, והשיגו אוכל אלאחר התפלה.

אחר עבודת התפלה וטעימת מידי דזייני, נעמדו יחדיו ויצאו במחול על פני השדה, ורקדו תהלות לא-ל עליון בשירת "ואילו פינו" וכו'. הרה"ק רבי יהושע (בן הרה"ק רבי יוס'ל) מטאמאשוב זצ"ל ועוד מגדולי החסידים הנשגבים שהיו ביניהם, **לא אבו להפסיק מהריקודין עילאין, וכיון שהשמש יצא כגבורתו, הפשיטו מעליהם מלבושי העליון** (חאלא"ט), **והמשיכו בהתלהבות מרובה לכרכר בעוז וחדוה בעבודה נעלה למשך כשתי שעות ויותר.**

אחר עבודת ההכנה דרבה ונשגבה כל כך, **שוב חזרו ועלו על העגלות, והמשיכו ב'מסע הקודש' בדרכם העירה "צאנז".**

וסיים אאמו"ר זצ"ל:

קינד לעבן, וואס זאל איך דיר זאגן, מ'איז געפלויגן אין די לופטן קיין צאנז! וואס הייסט, מ'פארט, און מ'איז זיך מדבק אין א צדיק אמת!

"בני אהובי, מה אומר לך, לא 'נסעו' לצאנז אלא 'פרחו באויר' ביודעם שהמה דבוקים לאילנא דחיי צדיק אמת, וכה היה נסיעתם לצאנז".

(טבון וקשוט עמ' עו)

'האב מיר געטאנצט אין בארג אריין'

סיפר כ"ק אדמו"ר ז"ל: דכירנא כד הוינא טליא באו שני זקנים חשובים **לבאבוב לכ"ק אאמו"ר ז"ל,** ר' ישעי' שוחט (איינהארן) מטעשין, ור' אברהם שוחט (מיללער) מוואדאוויץ - שניהם הי' להם קבלה לשחוט מרבינו ז"ל - וישבו יחד ודיברו ביניהם ענייניים שזכרו מרבינו ז"ל, בתוך הדברים נענה ר' אברהם ואמר לר' ישעי', ישעי' געדענקסט פעם **כאשר נסענו יחד לצאנז, והגענו להר שאצל צאנז** (עיר צאנז יושבת על הר) **צוה אותנו הבעל עגלה לירד כי אין הסוסים יכולים להעלותכם על ההר הזה, כאשר ירדנו מהעגלה והלכנו רגלי ההרה, נתרגש לבנו בשמחה עצומה והתחלנו**

לרקוד 'האב מיר געטאנצט אין בארג אריין' בשמחת הלב שבעוד איזה שעות נזכה לראות פני קדשו של רבינו, וכה רקדנו והלכנו ברגלינו לצאנז.

(חבל נחלתו עמ' קמג)

הר סיני

סמוך לעיר צאנז היה הר גבוה שהיו **מכנים אותו הר סיני**, וזאת כיון שהר זה היה משופע והדרך מפותלת והיה קשה לסוסים מושכי העגלות לשאת עליו את העגלה עם האנשים, על כן כאשר הגיעו המוני החסידים לקראת חג השבועות אל זקה"ק מצאנז, **היו כולם יורדים מהעגלות וצועדים ברגלם את כל ההר.**

וכיון שהיו השיירות מצויות בהמוני חסידים, הרי ששם על ההר היו רגילים האורחים לפגוש זה את זה ומיד החלו לשוחח בדברי תורה ובריתחא דאורייתא, והרבנים שבאו לחג השבועות היו מלבנים יחד את השאלות שעלו על שולחנם, **וכך נהפך כל ההר לחטיבה אחת של מפלפלים בתורה**, כשהם ממשיכים לפלפל בדברי תורה עד לאכסניא ועד בכלל, ולכן נתקדש שם ההר בפי ההמון כהר סיני.

(שפע חיים - דרשות חומש רש"י חקת בלק תשל"ט)

והגדת לבנך

אלס גאר א יונג קינד, איידער ער איז געווארן צוויי יאר אלט, האט דער קדושת ציון זוכה געווען צו זיצן אויפ'ן שויס **פונ'ם הייליגן צאנזער זיידן.** אבער ער האט שוין נישט געהאט די זכי' מיטצולעבן מיט'ן זיידן, אזוי ווי דער טאטע האט אין זיין יוגנט געהאט. דעריבער פלעגן רבינו פיל דערציילן און איבערגעבן פאר בנו דאס גרויסקייט פון זיידן, אז ער זאל זיך דערפון אנלערנען און וויסן את הדרך ילכו בה.

איין מאל ווען דער טאטע מיט'ן זון זענען ארויסגעגאנגען פון די שטאט צאנז, און זיי זענען אנגעקומען ביז'ן בארג אויסער די שטאט, האט רבינו זיך אויסגעדרייט מיט'ן פנים צו די שטאט און אויסגעבראכן אין א געוויין, זאגענדיג: **"וויי איז צו אונז, אז מיר האבן געקענט דעם צאנזער זיידן, און וואויל איז צו ענק אז עטס האטס אים נישט געקענט! ווייל ווען מיר זענען געפארן קיין צאנז, און מיר זענען אנגעקומען צו דעם בארג, און געקוקט אויפ'ן פלאץ וואו עס איז געשטאנען דעם צאנזער זיידנ'ס הויז, האבן מיר געזען א גרויסער שיינעגדיגער אור וואס האט געשיינט איבעראל, אזוי ווי ווען די זון שיינט פארשפרייט זיך א לעבטיגקייט אין אלע זייטן, אזוי האבן מיר ארך געזען אויפין בארג".**

דאן האט זיך רבינו פארקלערט, און מיט א פריילכן שטימונג געזאגט: "וואויל זענען די אויגן וואס האבן דאס צוגעזען! ווי גוט וואלט ענק געווען אויב עטס וואלט אים געקענט!"

(דער קדושת ציון פון באבוב עמוד נב)

בזה ובבא

ב' סיפורים נפלאים מחסידים שביקשו להיקבר עם מכתבים שקיבלו מאת הגה"ק משינאווא זי"ע

א.
בקשה להרה"ח ר' ישעי' פלאטנער ע"ה לבוא לעזר יהודי, והבטחה שיחי' לו טובה מזה בזה ובבא

סמוך לעיר באבוב היה כפר בשם פלאווינקע, שם היה דר אחד מחשובי חסידי באבוב ר' ישעי' פלאטנער ע"ה, שהיה חסיד נהלב מכ"ק מרן אאזמו"ר זצוק"ל מבאבוב, והיה נכנס אליו בכל שבוע עם פתקא. ועסק מסחרו היה עם שדות, בתים, קרקעות ושאר נכסי דלא ניידי.

תוך כדי מסחרו היה לו גם קשרי מסחר מסועפים עם הפריץ של פלאווינקא שהיה נקרא דאבראווסקי. הפריץ היה מכבדו ומעריצו ביותר כי הוא היה איש נאמן וישר, גם אשתו של הפריץ היתה מכבדת אותו בהערצה רבה, והיתה מתייעצת עמו כל ענינה הנחוצים, כי החזיקו אותו לאדם כשר וישר. לאחר מיתת הפריץ עברו כל נכסיו לבנו, שגם הוא אהב את ר' ישעי' והעריצו, והיו קשרי ידידות ביניהם.

יום אחד קיבל ר' ישעי' מכתב מהרה"ק משינאווא זי"ע, בו כתב אליו הרה"ק:

"אודות יהודי אחד שהיה דרכו לחכור פונדק בכפר שעל יד העיר יעריסלוב מהפריץ זאביטקא, ועכשיו העביר הפריץ את כל נכסיו לבנו, והפריץ הצעיר מאיים על היהודי לזרקו מן הפונדק ולקצץ בזה את מחייתו ומחיית אנשי ביתו".

ומסיים הרה"ק משינאווא בבקשה מר' ישעי':

"שיעזור להאיש הנ"ל, ויהיה לו מזה טובה בזה ובבא".

בראותו זאת גברה תמיהתו של ר' ישעי' עד למאד, כי יעריסלוב רחוקה מאד מפלאווינקע, וגם מעולם לא הגיע לאזנו שמעו של פריץ בשם זאביטקא, ואף אודות היהודי המוזכר במכתב לא ידע כלל. ובכלל לא הבין איך יש באפשרותו לעזור לאותו יהודי.

ר' ישעי' בהיותר חסיד נלהב מכ"ק אאזמו"ר זצ"ל, נסע לכ"ק אאזמו"ר זצ"ל והראה לו המכתב שקיבל מהרה"ק משינאווא, ושאל כדת מה עליו לעשות בענין זה. כ"ק אאזמו"ר זצ"ל יעץ לו שהיות והוא מקורב ומיודד עם הפריץ דאבראווסקי, ילך אליו וישאלהו אם הוא מכיר את הפריץ זאביטקא, ואולי על ידו יוכל לסדר ענין זה.

בהיותו מקורב אצל הפריץ והיותו שם נכנס ויוצא תדיר, היה נוהג הרבה פעמים להכנס דרך המטבח כשאר אנשי הבית, ולאו דוקא דרך פתח הבית, ששם צריך לבוא בהזמנה ולקבל אישור מראש.

ויהי תיכף בהכנסו קיבלה את פניו בשמחה אמו של הפריץ, ואמרה לו, הרי הגעת בדיוק ברגע הנכון, ממש עשיו רציתי לשלוח לקרוא אותך שתבוא תיכף לכאן כי אני זקוקה ממך לטובה גדולה מאד, והנה הנך בא בעצמך. שמע נא אל בקשתי, בני הפרי. קנה לפני איזה תקופה הרבה שדות בכפר הסמוך לעיר יערוסלוב מחבירו הפריץ דשם זאביקא, ועכשיו התברר לבני שהשדות הגם זיבורית ורעות, ואי אפשר לנטוע שם כלום מחמת שרטובות ממים. כראותו זאת, קרא בני להפריץ זאביטקא, והודיע לו ברוגזא שהוא מקח טעות, והנו חוזק מהקניה, וכל העסק בטל ומבוטל.

כשמוע זאת הפריץ זאביטקא נתמלא חימה, והתחיל למנות לבני רשימה ארוכה של תביעות וטענות שיש לו עליו מימים ימימה, וטען שהיות שבני מכר לו פעם סחורה במחיר כפול פי כמה משוויה האמיתית והוא לא חזר בו מהמקח, אם כן אף הוא צריך לנהוג עכשיו כמוהו ולא יבטל המקח. אבל בני לא שת לבו ועמד בשלו, אז איים עליו זאביטקא, שאם מבטל המקח הרי ימסורוהו לשלטונות על כמה חטאים ופשעים שיודע עליו. ואש המחלוקת התלקחה ובערה עד שנשבעו להרוג אחד את השני.

וסיימה האלמנה ואמרה, הנה הם אינם יכולים לילך לערכאות, כי אם ילכו וימסרו אחד את השני, הרי יצא עליהם שם רע וכדי בזיון וקצף. אם כן לא נשארה בידם ברירה אחרת כי אם לפרוש לפניך טענותיהם, בידעם כי אין חכם ונבון כמוך, והנך איש נאמן ושומר סוד, ושניהם יקבלו פסק דינך באהבה.

כאשר אך שמע ר' ישעי' את שמו של הפריץ זאביטקא, נשאר לעמוד דום מלא השתוממות והתפעלות. הרי זה השם שהזכיר הרה"ק משינאווא במכתבו, והנה נמצא עכשיו

קמ
בני עזאנ
מהדורת מיוחדת מיוחדת מיוחד

הפריץ ההוא בעירו, הלא רואים בחוש איך ישועת ד' כהרף עין יוכל להיות השליח הנכון להביא הישועה ליהודי ההוא.

אבל מצד שני אחז אותו חיל ורעדה, כי הוא יצטרך להתערב בריב ומצה בין שני פריצים גדולים שכל אחד יש לו הכח והאפשרות לנקום בו אחר כך ח"ו, אבל לא היתה לו שום ברירה אחרת, כי הפריצה הזקינה נכנסה מיד אל הפריצים והכריזה בקול רם, הנה הגיעה הישועה, ישעי' פלאטנער בא, הוא ישמע טענותיכם ויפשר ביניכם.

שני הפריצים שכבר נתיישבו קצת, והתחרטו על השנאה שפרצה בין ידידים מובהקים, ויותר מכן, בידעם שידי שניהם אינם נקיים מעוונות נגד השלטונות, ולא טוב יהיה אחריתם אם יתגלו חטאותיהם. על כן שמעו שיש עצה טובה על ידי שיפשר פלאטנער ביניהם, הסכימו וקיבלו עליהם לקיים את מוצא שפתיו.

ר' ישעי' נכנס אליהם והקדים להסביר להם בנועם, רוצה אני שתדעו שניכם, שאני אפסוק כפי מה שנראה אמת ונכון בעיני, ולכן ההוא שיצא חייב בדין לא ירע לבבו עלי ולא יהיה לו טענות נגדי, כי יושר ואמת עולה על כולנה.

ר' ישעי' שמע טענותיהם של שני הצדדים, ופישר ביניהם, שבדבר אחד נתן הצדק לאחד, ובמקרה השני הסכים עם טענתו של השני, ויצא הפסק דין שוה בינותם, כך ששתי הפריצים נהנו ושמחו עד מאד.

כשסיימו, שאלו הפריצים כמה עליהם לשלם "פסק געלט". אמר להם ר' ישעי', אני לא אקח כסף ממכם כי איני שופט העוסק בענינים אלו, רק עשיתי זאת בתורת חסד וידידות. אולם בקשה קטנה אחת יש לי אל הפריץ זאביטקא. ופרש לפניו בקשתו, **שבכפר אשר תחת חסותו דר אחד מקרובי שמתפרנס מן הפונדק, וכפי מה ששמעתי רוצה אתה, אדוני הפריץ, לחכרו לאחר, וכך יפסיד עיקר מחייתו, על כן בקשתי אליך אל תקח ממנו את פרנסתו, ותתן לו להשאר בהפונדק כל ימי חייו.**

הפריץ התנצל לפני ר' ישעי' ובקש את סליחתו על שציער את קרובו, ומיד בשעת מעשה כתב שטר הסכם חדש שישכיר את הפונדק להלה כל ימי חייו במחיר שעומד עכשיו.

כשקרבה שעתו של ר' ישעי' להפטר מן העולם, השאיר אחריו צוואה שיקברו אותו עם המכתב קודש הנ"ל מהרה"ק משינאווא, כי כתב שם שיהיה לו מזה טובה בעולם הזה ובעולם הבא.

(ויספר שלמה, עמ' קפ"ט)

ב.

בקשה להרה"ח ר' יהושע לאנדוי מלבוב ע"ה, בעד מאה ר"כ לצדקה, והבטחה לאריכות ימים

ביום ב' העבר בערב נפטר בלעמבערג, הנגיד החסיד המפורסם ר' יהושע לאנדוי ע"ה, והובא לקבורה למחרתו ביום ג'. יש לציין ולהדגיש שיום הקבורה חל ביום כ"ז **תשרי יום ג' לפרשת נח.**

בין גנזי המנוח הי' מונחים מכתבים של רבנים וצדיקים גדולים ומפורסמים, שהיו כתובים אליו, וטרם פטירתו ביקש שיקברו אותו עם המכתבים הללו, <ולאחר הטהרה יתנו בידו את המכתבים>.

כמה חסידים קראו את המכתבים, והבינו התוכן ורצון המנוח, ומלאו את רצונו וקברוהו עם המכתבים הללו.

בין המכתבים הי' כמה מכתבים מאת מרן הרה"ק משינאווא זי"ע. המכתב הראשון נכתב ביום:

כ"ז תשרי, ג' לפרשת נח, שנת תרמ"ז.

כאמור התקיימה קבורתו של ר' יהושע לאנדוי ז"ל ביום "כ"ז תשרי, ג' לפרשת נח תרצ"ז" דהיינו בדיוק חמשים שנה אחרי כתיבת המכתב של הרה"ק משינאווא זי"ע! וזהו תוכן המכתב:

הרה"ק משינאווא הי' לפני חמשים שנה המסדר קידושין של המנוח הרה"ח ר' יהושע לאנדוי ע"ה וזוג'. בליל החופה נכנס הרה"ק משינאווא לחדרם של החתן כלה, וביקש מהם, להפריש מעשר מהנדן והמתנות וכדומה, וישלחו אליו, והוא יחלק את הכסף לנצרכים.

כאשר כבר גרו בלעמבערג, קיבל ר' יהושע לאנדוי ע"ה מכתב מאת הגה"ק משינאווא בו הוא מבקשו:

"היות והוא נצרך למאה ר"כ עבור עבור אשה חולנית, מבקשו לשלוח סכום זה, ובזכות זה מברכו "למען יאריכון ימיך"

העובדא הנ"ל עשתה רושם עז בלבוב, והיתה שיחה בבפי הבריות אצל כל החוגים.

(הופיע בכת"ע בלעמבערג, חשון תרצ"ז)

א חידושליכע געשעהעניש

א שפאציר איבער לעמבערג פערגאנגענעם מאנטאג אוועגט איז אין לעמבערג געשטארבען דער חסידיש יודישע אנגעזעהענער בעל-הבית **ר' יהושע לאנדוי ז"ל**, און איז דינסטאג געבראכט געווארן צו קבורה.

עס איז צו באמערקן און אונטערשטרייכן אז דער דאזיגער יום קבורה איז אויסגעפאלן **כ"ז תשרי, ג' לפרשת נח.**

דער דאזיגער בעל-הבית האט ביים לעבן געפיהרט קארעספאנדענציעס מיט אלערליי רבנים און רביים, און ביי איהם האבן זיך געפונען מעהרערע בריף פון גרויסע רבנים, רביים.

פאר זיין אבשטארבען האט ער געבעטן, אז די בריף פון די דאזיגע רביים און רבנים, זאל מען איהם - נאך דער טהרה - אריינלייגן אין האנט און זיי איהם מיטגעבן אויף דעם עולם האמת.

וכן הוה, עטליכע חסידים, בעלי-בתים, יודן, האבען די בריף איבערגעלעזען און פערשטעהענדיג דעם תוכן און ווילן פון דעם שטארבענדיגן, האט מען איהם - לפי רצונו - מיטגעגעבן די בריף אין קבר אריין.

צווישען די בריף האט זיך געפונען א בריף פון דעם אלטען **בעלזער רבי'ן רבי ישכר בער ריקח ז"ל** און ער איז כאראקטעריסטיש.

עס האנדעלט זיך אין א צייט, וועו אין לעמבערג דארף געשאפן ווערן א יודישע סעמינאר-שול. די רביים זענען מרעיש עולמות, אז דער דאזיגער רעיון זאל נישט אויסגעפיהרט ווערן און איז א סכנה פאר דעם רעליגיעזען יודעטום.

רבי ישכר בער ז"ל וועגדעט זיך דארום צו ר' יהושע לאנדוי - דעם איצט פערשטארבענעם אז האבענדיג אלערליי געשעפטליכע בעציהונגען מיט פרצים און הויכע אדונים, זאל ער זיך ביי זיי משתדל זיין - און זיי זאלען זיך משתדל זיין ביי די מאסגעביגע קרייזן, אז דער סעמינאר זאל נישט געשאפן ווערן - רחמנא יצילנו.

רבי ישכר בער ז"ל, בעמערקט, **אז ווער עס וועט צעשטערן דעם דאזיגן רעיון און דער סעמינאר וועט נישט אויסגעפיהרט ווערן איז גלייך "כאילו קיים תורה כולה".**

צי ר' יהושע לאנדוי האט געהאט א כח זיך אין די מאסגעביגע קרייזן זיך משתדל צו זיין, און צי ער האט זיך טאקע משתדל געווען - איז נישט בעקאנט.

איצט קומט דער **עיקר שבעיקר.**

צווישען די דערמאהנטער רביים-בריף האט מען אנגעטראפן עטליכע בריף פון **רבי יחזקאל'ע שינאווער ז"ל.** דער ערשטער בריף פון ר' יחזקאל'ע שינאווער ז"ל איז אדרעסירט צו ר' יהושיע לאנדוי ז"ל פארגעקומען **כ"ז תשרי, ג' לפרשת נח תרצ"ז,** דאס הייסט מיט דער מינוט און רגע 50 יאהר. די דאטעס זענען גלייך אויסגעפאלן.

וואס איז דער אינהאלט פון דעם ערשטען בריף און וואס איז דער תוכן?

געווען איז עס אזוי:

רבי יחזקאל שינאווער ז"ל, איז פאר יאהר פינפציג געווען דעם מסדר-קידושין ביי דער חופה פון ר' יהושע לאנדוי ז"ל איז פארגעקומען **כ"ז תשרי, ג' לפרשת נח תרצ"ז,** דאס הייסט מיט דער מינוט און רגע 50 יאהר. די דאטעס זענען גלייך אויסגעפאלן.

וואס איז דער אינהאלט פון דעם ערשטען בריף און וואס איז דער תוכן?

געווען איז עס אזוי:

רבי יחזקאל שינאווער ז"ל, איז פאר יאהר פינפציג געווען דעם מסדר-קידושין ביי דער חופה פון ר' יהושע לאנדוי מיט זיין ווייבל.

אין דערזעלבער חופה נאכט, איז רבי יחזקאל'ע ז"ל אריינגעקומען צו דעם נייעם פאר פאלק אין צימער און האט ערקלעהרט:

"חשוב'ע חתן כלה! מיין בקשה איז, אז פון אייער נדן - נאך דעם אבציהען פון כלה, און חתן-מתנות וכדומה, זאלט איהר אייך מעשר'ן. איהר זאלט מיר זענען איהם דעם ברוך אזוי:

ר' יהושע לאנדוי! האם אפשר פריה בצרארטס אבפשארבען. רבי חזקאל'ע ז"ל האט דאס אין מארהוים נעזעהען. ער האט בכי איהם נעבעטען צדקה אין איהם נעהויבען א פערל'ענקרונג פון זיינע יאהרהרען אין די ברכה האט נעהאם א פעולה אויף פונקט 50 יאהר.

ר' יהושע לאנדוי איז נעבראכט צו קבורה. מען האט א'ה די בריף פון די רביים - כפי רצונו מיטגעגעבן אין קבר.

אין לעמבערגער חסידישע און נישט-חסידישע קרייזן האט דער פאל ארויסגערופן א גאר שטארקע רושם און ווערט אומעטום ארומגערעדט און נאכדערצעהלט.

פייוואוו.

(און א לעמבערגער בלאט, יום א' ט' חשון תרצ"ז)

פערנאנענעם מאנומענט אויפגעריכט איז אין לעמבערג נעשטארבענע דער חסידיש יודישער אלגעזעהענער בעל-הבית ר' יהושע לאנדוי ז"ל. אין איז דינסטאג נעבראכט צו קבורה.

עס איז צו בעמערקען אין אונטערשריבען אז דער דאזיגער יום קבורה איז אויסגעפאלן כ"ז תשרי, ג' לפרשת נח.

דער דאזיגער בעל-הבית האם בים לעבען נעשיקטס קארעספאנדענדעם פים אלערליי רבנים און רביים אין ג' אהים השבון זיך נעסטנען פעדערערע בריף פון גרויסע רבנים, רביים.

סאך זיין בעשטאנען האם ער נע-בעטען, אז די בריף פון די דאזיגע רביים און רבנים, זאל מען איהם - נאך דער טהרה - אריינלייגן אין האנט און זיי איהם מיטגעבן אויף עולם האמת.

וכן הוה, עטליכע חסידים, בעלי-בתים, יודן, האבען די בריף איבערגעלעזען און פערשטעהענדיג דעם תוכן און ווילן פון דעם שטארבענדיגן, האט מען איהם - לפי רצונו - מיטגעגעבן די בריף אין קבר אריין.

צווישען די בריף האם זיך געפונען א בריף פון דעם אלטען רבין רבי'ן **בעלזער רבי ישכר בער ריקח ז"ל** און ער איז כאראקטעריסטיש.

עס האנדעלט זיך אין א צייט, וועו אין לעמבערג דארף געשאפן ווערן א יודישע סעמינאר-שול. די רביים זענען מרעיש עולמות, אז דער דאזיגער רעיון זאל נישט אויסגעפיהרט ווערן און איז א סכנה פאר דעם רעליגיעזען יודעטום.

רבי ישכר בער ז"ל וועגדעט זיך דארום צו ר' יהושע לאנדוי - דעם איצט פערשטארבענעם אז האבענדיג אלערליי געשעפטליכע בעציהונגען מיט פרצים און הויכע אדונים, זאל ער זיך ביי זיי משתדל זיין - און זיי זאלען זיך משתדל זיין ביי די מאסגעביגע קרייזן, אז דער סעמינאר זאל נישט געשאפן ווערן - רחמנא יצילנו.

רבי ישכר בער ז"ל, בעמערקט, **אז ווער עס וועט צעשטערן דעם דאזיגן רעיון און דער סעמינאר וועט נישט אויסגעפיהרט ווערן איז גלייך "כאילו קיים תורה כולה".**

צי ר' יהושע לאנדוי האט געהאט א כח זיך אין די מאסגעביגע קרייזן זיך משתדל צו זיין, און צי ער האט זיך טאקע משתדל געווען - איז נישט בעקאנט.

איצט קומט דעם עיקר שבעיקר.

צווישען די דערמאהנטע רביים-בריף האט מען אנגעטראפן עטליכע בריף פון **רבי יחזקאל'ע שינאווער ז"ל.** דער ערשטער בריף פון ר' יחזקאל'ע שינאווער ז"ל איז אדרעסירט צו ר' יהושיע לאנדוי ז"ל פארגעקומען **כ"ז תשרי, ג' לפרשת נח תרצ"ז,** דאס הייסט מיט דער מינוט און רגע 50 יאהר. די דאטעס זענען גלייך אויסגעפאלן.

וואס איז דער אינהאלט פון דעם ערשטען בריף און וואס איז דער תוכן?

געווען איז עס אזוי:

רבי יחזקאל שינאווער ז"ל, איז פאר יאהר פינפציג געווען דעם מסדר-קידושין ביי דער חופה פון ר' יהושע לאנדוי מיט זיין ווייבל.

אין דערזעלבער חופה נאכט, איז רבי יחזקאל'ע ז"ל אריינגעקומען צו דעם נייעם פאר פאלק אין צימער און האט ערקלעהרט:

"חשוב'ע חתן כלה! מיין בקשה איז, אז פון אייער נדן - נאך דעם אבציהען פון כלה, און חתן-מתנות וכדומה, זאלט איהר אייך מעשר'ן. איהר זאלט מיר זענען איהם דעם ברוך אזוי:

ר' יהושע לאנדוי! האם אפשר פריה בצרארטס אבפשארבען. רבי חזקאל'ע ז"ל האט דאס אין מארהוים נעזעהען. ער האט בכי איהם נעבעטען צדקה אין איהם נעהויבען א פערל'ענקרונג פון זיינע יאהרהרען אין די ברכה האט נעהאם א פעולה אויף פונקט 50 יאהר.

ר' יהושע לאנדוי איז נעבראכט צו קבורה. מען האט א'ה די בריף פון די רביים - כפי רצונו מיטגעגעבן אין קבר.

אין לעמבערגער חסידישע און נישט-חסידישע קרייזן האט דער פאל ארויסגערופן א גאר שטארקע רושם און ווערט אומעטום ארומגערעדט און נאכדערצעהלט.

פייוואוו.

(און א לעמבערגער בלאט, יום א' ט' חשון תרצ"ז)

טובה השמיע"ה

שמועות הגה"צ רבי **שמעי' גרינבוים** זצ"ל

מחבר ספרי סיעתא דשמיא

בעמדינו בתוך השנה להסתלקותו של האי גברא רבא ויקירא גדול בתורה וביראה הרביץ תורה לרבים בכל קצווי תבל מפיו ומפי כתביו בהרבה חלקי התורה בעיון וסברא ישרה והסברא נפלאה

הגה"צ רבי **שמעי' גרינבוים** זצ"ל

מחבר ספרי סיעתא דשמיא על חמשה חומשי תורה וששה סדרי משנה

שיחד עם גדלותו המופלגת בתורה היה כל עצמותו דביקות לצדיקים הקודמים, ובטוב עין האיר פנים בחיבה יתירה לקובצי 'בוני צאנז' וכל קובץ שיצא לאור עולם השתדל להביאם ברכה לביתו, ועד סוף ימיו ממש השתעשע בהם ובנפש שוקקה שמח בכל הגה וסיפור מהצדיקים הקרויים חיי"ם, וברבים הביע בהתפעלות בשבחו וחיזק להמשיך בעבודת הקודש

לכן מן הראוי להעלות על הכתב שני שמועו"ת טובו"ת מרביה"ק מצאנז זי"ע שקיבלם ממקורות נאמנים ושמענו מפיו בסעודה שלישית שבת קודש פרשת בהר ערב ל"ג בעומר תשפ"ד, ויהא זה לנח"ר לנשמתו בגנז"מ

◆ א ◆

שמעתי מאמי מרת חנה ע"ה בת בתו של זקיני הגה"צ רבי שלום טאבאק ז"ל בן הגאון המפורסם רבי שלמה ליב טאבאק זצ"ל דומ"ץ סיגעט בעל ערך ש"י, דכשהי' ר' שלום ילד בן תשע שנים נחלה ל"ע על הריאה והרופא בסיגעט אמר נואש, ולקחו אביו הגאון רבי שלמה ליב ונסעו שניהם לצאנז למרן רביה"ק מצאנז זי"ע.

בצאנז היה הסדר דכשנכנס רבינו להתפלל תפלת מנחה נעמדו שתי שורות אורחים לקבל שלום, ואם מישהו הצליח הי' יכול גם להזכיר איזה בקשה.

והנה כשהגיעו לצאנז לעת מנחת ערב נעמדו הערך ש"י ובנו הילד שלום בשורה, וכשעבר הרה"ק אצלם הרים את הלילקע ציבעך ונתן הכאה להילד שלום על גבו, ואביו הערך ש"י נתמלא שמחה ובטח לבו שכבר נושע ברפואה שלימה, עד כדי כך שהי' דעתו נוטה שלא יכנס לרבינו ז"ל עם פתקא, אולם התיישב שמה יענה להרבנית שהיה בצאנז ולא הזכיר את בנם, ועל כן הלך לרבינו עם קוויטל, אבל לא כתב בהקוויטל שבנו שלום זקוק לרפואה, וגם רבינו לא שאל מזה כלל ופטרו לשלום, כשחזרו לסיגעט הלך להרופא ובדק את הילד ואמר שנברא לו 'א נייע לונג'.

◆ ב ◆

הכרתי את בנש"ק הרב ר' זלמן ליב טייטלבוים ז"ל מלאפוש, שהתגורר בבראנקס [נלב"ע בן פ"ט ו' כסלו תשל"ג].

הוא היה בן הגה"צ רבי משה דוד טייטלבוים זצ"ל אבד"ק לאפוש בן הרה"ק רבי יעקב יוקל מוואלאווע זצ"ל חתן הרה"ק בעל ייטב לב מסיגעט זצ"ל, אמו הרבנית חיה בת רבי ארי' ליבוש הלברשטאם זצ"ל אבד"ק דוקלא, בן הרה"ק רבי אביגדור אבד"ק דוקלא [אחי מרן הדברי חיים], וחתן הרה"ק רבי אברהם חיים מלינסק בן הרה"ק מראפשיץ זי"ע, וחתן הרה"ק רבי דוד מקשאנוב.

ושמעתי מפיו ששמע מאביו ואמו לעת זקנתם שהיו מדברים ביניהם הרבה פעמים מי יודע אם הי' הקידושין בעת נישואיהם כהוגן.

ומעשה שהי' ששמחת הנישואין שלהם התקיים בשנת תרל"ו בעיר צאנז אצל הסבא קדישא מרן הדברי חיים 'דער עלטער זיידע פון די כלה', וגם בא להשתתף הרה"ק בעל ייטב לב זקינו של החתן, ואצל הקבלת פנים האט מען אויסגערעכנט והכריזו שמות הצדיקים שהחתן והכלה חוטרים מגזעם, שמזמינים אותם לבא משמי מרומים להשתתף בשמחת צאצאיהם כמקובל

מפי ספרים וסופרים, ובין השאר הזכירו את שמו של הרב הקדוש מראפשיץ זצ"ל, זקינה של הכלה.

נענה רבינו מצאנז שרבו 'דער אלטער רב עדיין אינו בכאן' וצוה להביא לפניו את הלולקע ציבעך שלו, שהיה לולקע גדול וארוך והביאו את זה על גלגלים געפירט אויף רעדער.

ורביה"ק מצאנז האט פארריכערט די לולקע ונתן קנוילן של עשן, עד שבזמן קצר נתמלא כל החדר עשן, ועסק בעבודתו בקודש.

עד שציווה רבינו שיזכירו עוד פעם שמות כל האבות, ואמר רבינו: ער איז שוין דא, והסכים הרה"ק מצאנז שילכו להחופה.

ומכל העבודה של רבינו נתהווה פחד ואימה גדולה על הנאספים, והרב מלאפוש שהי' החתן דאז לא הי' ברור אצלו אם אמר הרי את מקודשת לי מחמת הפחד הגדול שהי' שורה אז, ולכן היו הוא וזוגתו הרבנית מסתפקים בעצמם דמי יודע אולי לא קידש אותה כלל.

אך אח"כ היו אביו ואמו מתנחמים שהיות שאחר החופה אמר מרן 'מצאנז מזל טוב מקודשת' אילולי שאכן קידש את הכלה לא הי' רבינו מצאנז אומר כן...

את זה שמעתי מבנם הרב ר' זלמן לייב מלאפוש הנ"ל.

וכשסיפרתי עובדא זו לכ"ק אדמו"ר בעל ברך משה מסאטמאר זצ"ל, אמר לי שהוא יודע מעובדא זו, והוסיף שספק זה לא נולד להם לעת זקנתם, אלא תיכף בשעת החתונה כשישב הדברי חיים לצדו האחד של החתן והייטב לב לצדו האחר, באמצע הסעודה הרכין החתן את עצמו לזקנו הייטב לב ותינח לפניו את ספיקו שאינו זוכר אם אכן קידש את הכלה כנ"ל, והראה לו הייטב לב על הדברי חיים ואמר לו פרעג דעם אלטישקן ער האט דאך דאס אנגעמאכט...

לע"נ הגאון הצדיק רבי שמעיהו ב"ר יהודה אריה זצ"ל נלב"ע שבת קודש ל' סיון תשפ"ד לפ"ק תנצב"ה

THIS PROJECT IS SUPPORTED BY

FOGLAR
Law and Translation

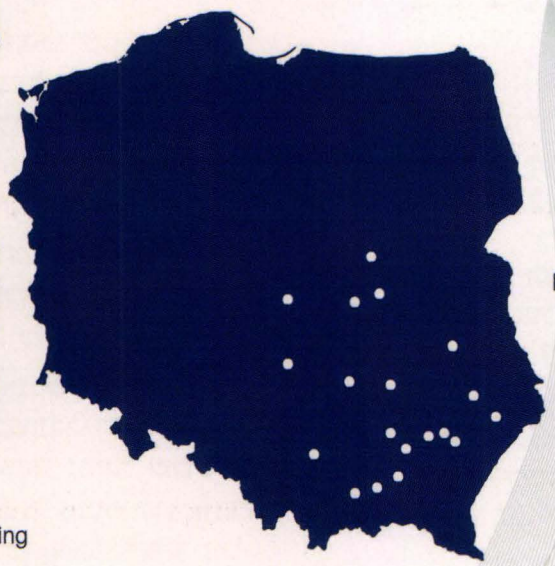
YOUR PARTNER IN POLISH LAW

Acquiring Cemeteries and Synagogues

Real Estate Transactions

Incorporating Foundations and Companies

Polish Citizenship

CONTACT US TODAY

Take your first step towards achieving your goals in Poland.

Address: ul. Mogilska 43, 31-454 Cracow, Poland

Phone: +48 784 570 363

E-mail: office@foglar.pl

Website: https://foglar.pl

Trusted by:

Bonei Sanz Foundation

Bonei Sienawa Foundation

Aleksander Hoif Foundation

Lalechet Tours Corp

WE HAVE ADVISED ON ISSUES RELATED TO THE MOST IMPORTANT PLACES OF HISTORICAL SIGNIFICANCE, INCLUDING:

- Aleksandrów Łódzki
- Tomaszów Lubelski
- Sokołów Małopolski
- Sędziszów Małopolski
- Mogielnica
- Opatów
- Leżajsk
- Sieniawa
- Gorlice
- Kielce
- Radomsko
- Nowy Sącz
- Kraków
- Warszawa
- Warzyce
- Warka
- Szczebrzeszyn
- Lublin
- Mielec

מאמר

ערב פסח שחל בשבת

אמירת יוצר של שבת הגדול בשבת הקודם

כשחל ערב פסח בשבת צוה רבינו הקדוש לומר הפייט של שבת הגדול בשבת הקודם.

(**דרכי חיים**, מנהגים אות עט).

הערת המערכת: לכאורה כל שכן שגם דרשת שבת הגדול דרש רבינו בשבת שקודם ער"פ, מאותו טעם עצמו של הקדמת אמירת היוצר, ועיקר לימוד הלכות פסח וביעור חמץ הוא בהדרשה, וכן מפורש במהרי"ל (הל' פסח), הביאו דבריו בא"ר ת"ל סק"ב, חק יעקב סימן תכ"ט סק"ג, ובשלחן ערוך הרב בעל התניא (סעיף ב), נהגו שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו "**אם אינו ערב פסח**".

מעשה בענין אמירת היוצר בשבת פרשת ויקרא תרל"ו

פעם אחת חל ערב פסח בשבת קודש [פרשת צו], ורצה רבינו ז"ל שיאמרו היוצר של שבת הגדול בש"ק הקודם, מחמת שידעו דיני הכנות של פסח קודם הפסח כידוע, והעולם לא ידעו מזה מחמת שכבר [תשע עשרה] (כ"ט) שנה שלא חל ער"פ בשבת [משנת תרט"ז], ויהי בשב"ק שלפני שבת ערב פסח [שבת פרשת ויקרא] כשעמד רבינו להתפלל שמו"ע דלחש צוה להש"ץ שיתחיל החזרה, וסבר רבינו שבש"ץ יאמר יוצר, ולא אמר החזן יוצר כי לא ידע, ואחר השמו"ע צעק רבינו מאד '**מדוע לא אמרו יוצר ...**' וגירש העולם מבית מדרשו, באומרו 'האם גם אצלי לא יאמרו עוד יוצר'

רבינו ז"ל אמר ששאלו במתיבתא דרקיע אם לומר היוצר שבין הקדושה והשיבו מן השמים הדיבורים של בני ישראל הם יקרים מאד כתבתי זאת במכוון למען דעת.

(**דרכי חיים**, עובדות וסיפורים אות ל"ד).

מעשה הנ"ל עם פרטים נוספים

בשנה הזאת [תרל"ו] הי' חל ערב פסח בשבת קודש [פרשת צו], מה שלא חל לפני זה [תשע עשרה] (כ"ט) שנים, ולא הי' שום אדם זוכר מתי אומרים היוצר של שבת הגדול, אך בשב"ק שלפני ערב פסח [פרשת ויקרא] הי' רבינו אז מתפלל בביתו עד הקריאה, כי המנהג הי' שהי' מצוה להתחיל להתפלל בביהמ"ד קודם ביאתו, וכשהי' בא לפעמים וכבר הי' הציבור עומדים ברחוק בתוך התפלה, הי' רבינו חוזר לביתו והלכו אחריו מנין אנשים והי' מתפלל בביתו עד הקריאה.

נחזור לענינינו אז בשבת שלפני ער"פ רצה רבינו שיאמרו היוצר של שבת הגדול, אך אנחנו לא ידענו מזה, וכשהעמיד רבינו עצמו להתפלל השמו"ע בלחש, צוה להבעל תפלה שיאמר החזרה, ולא ידע, ולא אמר היוצר, ואחר שסיים רבינו השמו"ע, התחיל לצעוק מאד, למה לא אמרו היוצר, אח"כ הלך לביהמ"ד לקרות, וכשבא לביהמ"ד, שאל אם אמרו יוצר, ואמרו, שלא אמרו, וצעק ג"כ מאד 'האם גם אצלי לא יאמרו עוד יוצר אינני צריך לחסידים כאלו'.

(**דרכי חיים**, סדר אשכבתי' דרבי).

בשנתו האחרונה של הרה"ק מצאנז, חל ער"פ להיות בשבת, ובשבת הקודמת ז' ניסן לא אמרו היוצר לשבת הגדול, ורתח הרה"ק מצאנז בריתחא דאורייתא, ואמר: **הם מבטלים הפיוטים של הגאונים הקדושים.**

(**מרא דעובדא** ח"ב עמ' פו).

ברוך שכיוונתי לדעת גדול

הגאון מקאזיגלוב היה תלמידו של הרה"ק בעל אבני נזר מסאכאטשוב זצ"ל, והיה מפורסם בשעתו כגאון עולם. היה שוהה לפרקים בעיר קרעניץ למנוחה, וזכיתי שהיתה לי התקרבות אצלו. פעם שבת בעיר כשחל ערב פסח בשבת, והלכתי ברחוב בדרך להתפלל

קמה בני עזנז
כ"ה ניסן תשפ"ה ◆ יומא דהילולא של מרן רבינו בעל דברי חיים מצאנז זצוק"ל
מהדורת מיוחדת מיוחדת מיוחד

בביהמ"ד, ראיתי אותו מרחוק עומד ומדבר לקבוצת אנשים. וכשקרבתי לשם שמעתי אותו אומר, שאם היה לו הכח בידו היה מתקן שכשחל ערב פסח בשבת שיהיו אומרים היוצר של שבת הגדול בשבת שעברה ולא בשבת ערב פסח, דהלא חוזרים שם על כל ההלכות של בדיקה ושריפת חמץ וכבר עומדים לאחר המעשה, ומיחזי כחוכא וטלולא. ביקשתי ממנו רשות לדבר, ואמרתי לו שאכן הנהיג הרה"ק מצאנז זצ"ל כן שיאמרו את היוצר בשבת שלפני שבת הגדול, וכששמע דבר זה שמח שמחה גדולה והכריז ואמר בהתרגשות 'ברוך שכיוונתי!'.

(הגה"צ רבי מאיר ישראל איסר הכהן פריעדמאן מקרעניץ, קונטרס **בירא דמיא** אות שב).

המנהג בעיר קרעניץ

אגב, בשאר חצרות החסידים אמרו את היוצרות בערב פסח גופא, **אבל בעירנו קרעניץ נהגו כמנהג צאנז**, שכן הנהיג רב העיר הגה"צ רבי אברהם חיים טייטלבוים זצ"ל הי"ד, שהיה נכד הרה"ק מקרשאנוב זצ"ל בן הרה"ק מצאנז זצ"ל, וגם היה חתן הרה"ק רבי ארי' ליבוש מצאנז זצ"ל.

(**בירא דמיא** אות שג).

איך שרבינו הזהיר שלא יתפללו במהירות

ביום חמישי [פרשת צו, י"ב ניסן] הלך רבינו לשאוב מים שלנו למצות מצוה, גם בערב שבת אפה בעצמו המצות למצוה, הגם על פני תבל כבר היו ידיעות וטעלעגראפי"ן אודות רבינו, שרבינו הוא במצב מסוכן ושיפצירו בתפלה, אך רבינו עשה עוד כל העבודות שלו כמו בימי קדם בעת שהי' בבריאותו בשלימות.

בשבת קודש בבוקר הוא ערב פסח התחיל הבעל תפלה 'הודו' והתפלל קצת במהירות, כדי שיוכלו לאכול עוד קודם זמן איסור חמץ, ובא רבינו מחדרו והתחיל לצעוק 'מה זה שממהרים עצמם כל כך, **ראשית**, הלא על פי הרמב"ם מותר בעל תשובה להתענות בש"ק, **ושנית**, יהי' עוד זמן להתפלל ולאכול אח"כ גם כן, וכן הי', כי התפללו במתינות, ואכלו אח"כ הסעודה, ורבינו ז"ל שתה עוד שכר ג"כ והי' זמן לכל.

(**דרכי חיים**, סדר אשכבתי' דרבי).

הפטורת וערבה

אבל ההפטורה של שבת הגדול אמרו בשבת הגדול עצמו.

(מנהגי רבינו, הגדה **דברי חיים** אות ד').

אתקינו סעודתא 'בצפרא' דשבתא

שמעתי מהרה"ק מסטראפקוב, או מהרה"ק מקאלאשיץ זי"ע, פעם הפסיק מרן הדברי חיים לומר בסעודת הבוקר של שבת אתקינו סעודתא למשך כמה שבתות, סברו החסידים לומר שבודאי יש לו כוונות גדולות בזה, עד שאירע ערב פסח שחל בשבת, ואז שוב אמר אתקינו סעודתא, הבינו כולם שטעמו בהפסקתו היה מפני שלא רצה לומר "**בצפרא** דשבתא" בשעה מאוחרת, כיון שאינו אמת, מה שאין כן בערב פסח שחל בשבת שאז עשה הסעודה **בבוקר** שפיר אמר אתקינו סעודתא **בצפרא דשבתא**.

(**ארז בלבנון** עמ' רצה).

אמירת ההגדה בשבת ערב פסח

ובעת המנחה בא רבינו בעוד היום גדול מאד לביהמ"ד ועמד בעצמו אצל החלון במזרח והתחיל לומר עבדים היינו ואמר לערך שעה.

(**דרכי חיים**, סדר אשכבתי' דרבי).

סדר הנהגת הרה"ק משינאווא זצוק"ל בערב פסח שחל להיות בשבת

מעדות המשב"ק החסיד המפורסם רבי אברהם'לי פלאסטער ז"ל

הועתק ע"י הגה"ח מו"ה דוב בער שווארץ ז"ל (בספרו **משיב דברים** ח"ב סימן ח"י, עמ' פ"ד).

אינה ד' לידי מכתב כת"י הנכתב בידי **הרהצ"ר יחיאל מיכל הלברשטאם** ז"ל הי"ד מק"ק **צאנז** יצ"ו, אשר כתב אל אביו הגאוה"צ כקש"ת **רבי דוד הלברשטאם** זצל"ה **האבדק"ק סאקאלוב** יצ"ו [מח"ס דברי דוד], והודיע בו כמה ענינים ודברים טובים, אשר הוא שמע מפי הרב החסיד המופלג **מו"ה אברהם פלאסטער** ז"ל, המשב"ק וגבאי של הגה"ק הדברי יחזקאל זי"ע, ומחמת גודל חשיבות הדברים, אעתיק כאן את כל דבריו וזה"ל:

שאלתי את ר' אברהמלי גבאי נ"י, והגיד לי **המנהג בשינאווא** בשלש אלה

א) בשבת שחל בערב פסח אמרו הפיוט (היוצר) רק בשבת שקודם, ולא בשבת הגדול.

ב) והפטורה וערבה אמרו דייקא בשבת שחל בערב פסח, ובשאר ימים (שנים) לא אמרו וערבה.

ג] והי' אוכלים הטמנה שולענט של חמץ בבוקר (דהיינו שהתפללו בשעות המוקדמות), וכל הסעודה כנהוג בשאר ימות השנה, ואחר המנחה בערך ארבע - ארבע וחצי אחר הצהרים, אכלו שולענט של פסח, וגם קיגל ובשר, בשר היו נותנים רק לכ"ק א"ז זצקללה"ה, והוא הי' מחלק שיריים, והי' מאריך בשלש סעודות עד שעות בלילות.

וסיפר לי ר' אברהמלי נ"י, ששמע פ"א מפיו הקדוש בישבו בשלש סעודות נתרומם בדבקות, שאמר:"מי שזוכה, רואה גם עתה את כהן גדול, בשחטו את הפסח" זי"ע, עכ"ל.

הערת המערכת: עי' בהגדה **דברי חיים** (מהדורת ציעשנוב, עמ' ס"ח), פעם אחר אפיקומן אמר רבינו, וכו', בכל פסח אלי' מקריב קרבן פסח, און ברענגט צו כל צדיקי הדור א שטיקעל קרבן פסח, עי"ש באורך.

מעשה פלא בענין אכילת חמין בערב פסח שחל להיות בשבת

אבי הרה"ח רבי ישראל הירשמאן ז"ל מירושלים עיה"ק סיפר, שאביו הוא זקני החסיד המפורסם רבי חיים ריישער ז"ל מחסידי קמאי בירושלים, באחד השנים הלך באשמורת ערב יום הקדוש עם הכפרות בחשכת לילה נפל ל"ע לבור ונפצע קשה, והוליכו אותו לבית החולים ביקור חולים [בעיר העתיקה] והי' ל"ע במצב קשה מאד, עד כדי כך שהי' מדובר בין הבריות, שהנה יפול למשא על תושבי העיר לכלכל משפחה שלימה אלמנה עם צאצאים, זוגתו מרת מלכה הלכה לשאול מהרופאים מה מצב רגלו ואם יתרפא, וענו לה עד שאתה שואל על רגלו תשאל על ראשו.

בליל יו"כ הוצרך לאכול מחמת חולשתו, ושמה היו שני רופאים, הרופא הראשי הי' גוי נוצרי ועוזרו הי' להבדיל יהודי, למחרתו ביום הקדוש עצמו בא הרופא היהודי לראות מצבו, ולפליאתו הגדולה ענה רבי חיים שב"ה הוא מרגיש בריא ושלם, ושאלו הרופא אים יוכל ליתן לו א קניפ און די פיס [צביטה ברגלו] וענה שכן, והרופא בדקו ולגודל פליאתו נכח לראות שהוא בבריאות שלימה.

וסיפר לו רבי חיים שבלילה זו היינו ליל יום הקדוש, ראה בחלומו שנכנסים אליו בחדרו בביה"ח רבו "דער רב" הוא הרה"ק מגארליץ, ועמו עוד אחד שלא הכרתי והבנתי שזה אביו "דער אלטער רב" הרה"ק **בעל דברי חיים מצאנז זצ"ל**, ושאל אותי הרב [מגארליץ] חיים וואס מאכסטו, וענית שהנני במצב קשה און ס'טויג נישט, אז שאל הדברי חיים, יש לך אמונה בנגיעת צדיקים [היינו שיש כח לצדיק לרפא באבר שנוגע בו], וענה, שמאמין שיש כח בי"ד הצדיקים וישלח ידו וירפאם.

עוד שאל ממני הדברי חיים, אם הוא נוהג לאכול בכל שבת קודש טשולענט עם קאשע [היינו מחיטים או שאר מיני דגן כתושים], וענה שכן, שוב שאל הדברי חיים אם גם כשחל ערב פסח בשבת אוכל טשולענט עם קאשע, וענה שכן נוהג שאוכל גם בשבת ערב פסח, והסכים הדברי חיים לרפאותו.

והתקרב הדברי חיים סמוך לרבי חיים ומשמש בידיו את כל גופו מראשו ועד רגליו, ובכל מקום שהעביר הדברי חיים את ידיו הרגיש מיד הטבה, עד שנתרפא בשלימות.

והזהירו הדברי חיים שמחשש עינא בישא לא יצא מבית החולים דרך השער הראשי [הויפט אריינגאנג] רק מפתח צדדי [אונטערשטע טיר].

הרופא היהודי נתפעל מאד מהנס שראו עיניו, וקרא להרופא הנוצרי שיראה בעיניו ואזניו ישמעו הנס הגלוי הזה של תחיית המתים, ואחר ששמע הרופא הנוצרי הסיפור מפי רבי חיים, נענה ואמר להרופא היהודי, אני משמש כרופא הרבה שנים יותר ממך, וכשמביאין לבית החולים גוי חולה אחר בדיקת מצבו הנני יכול לומר מראש עפ"י מומחיותי בחכמת הרפואה עוד כמה זמן יחי', אבל כשמביאין יהודי חולה איני אומר שום דבר, כי הרבה פעמים ראיתי מביאין לכאן יהודי חלוש במצב קשה ומסוכן ביותר, ולאחר איזה ימים נשתנה מצבו לטובה ונתרפא, וכששואלין אותו על הפלא, הוא עונה שבא אצלו בחלום הלילה, איזה זיידע או באבע או רבי וכדומה, לכן כבר תקופה ארוכה שאיני אומר מבינות ועתידות על יהודים.

(מפי הרה"ח **מו"ה הערשל הירשמאן שליט"א** בב"ב, בן רבי ישראל הנ"ל).

יש להסמיך לסיפור זה מה שידוע שהרה"ק מגארליץ זצ"ל אמר לרבי חיים ריישער לפני שעלה לארץ ישראל "דיר וועט מען איינרוקן ווי א טשולענט" ואכן נסתלק בימי חורף הקצרים ביום ערב שבת ד' שבט תשכ"ד סמוך לכניסת השבת והלויתו נערכה במהירות בלי הספדים ושהיות עם מתי מעט, והרבה יש מתולדות רבי חיים ז"ל עם רבותיה"ק מצאנז זי"ע, ואכמ"ל.

הערת המערכת: בוודאי שאין למדין הלכה מפי מעשה, אולם יש לומר שהטשולענט הי' נעשה עם הרבה מים היינו שיטע"ר ביותר באופן שהחמץ אינו נדבק בדפני הכלי וכמבואר בפוסקים שבאופן זה מותר

לבשל ערב פסח שחל בשבת וכלשון הקישו"ע (סי' קטו ס"ג), אין מבשלין לשבת זה תבשילי קמחין וגריסין שיכולין להדבק בקדרות, ואסור להדיחן. על כן יבשל רק מאכלים שאינם מדבקים.

בימינו אלה קוראים 'קאשע' למאכל קטניות שאינו מחמשת מיני דגן ובענגליש באקווי"ט, אבל במדינות אייראפע השתמשו בהשם 'קאשע' לתבשיל שנעשה בחיטים או שאר מיני דגן כתושים, כעין גרי"ס או אוטמי"ל (קוואקע"ר) בזמנינו.

אליהו יבוא לבשרני בערב פסח שחל בשבת

מבואר בשם הצדיק **מהרמ"מ מרימנאב** אשר לזה אומרין הפטורת וערבה בשבת הגדול דוקא כשחל בו ערב פסח, כי אמרו חז"ל (עירובין מג ע"ב) אין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי יו"ט, כי העם טרודים, וא"כ הלא הגאולה תהי' ביום א' דפסח כי בניסן עתידין ליגאל (ראש השנה יא ע"ב) ואליהו יבוא יום מקודם כמ"ש (מלאכי ג כג) הנה אנכי שולח את אליהו הנביא לפני בוא יום ד', ואם כן איך יבוא בערב פסח הלא העם טרודין, אלא ודאי שיהא אז שבת ערב פסח ואין העם טרודין, ולזה אומרין הפטורת וערבה כי שמה נאמר האי קרא הנה אנכי שולח. עד כאן דבריו הקדושים.

(ספר **אמרי נועם** פרשת פיקודי ד"ה ביום החודש הראשון).

רשימת השנים בשנות חיי רבינו זי"ע שחל ערב פסח בשבת

תשו"ח לידידינו היקר מו"ה מרדכי נסים מסרי הי"ו זכות רבינו יגן עליו להתברך בחיי"ם ברכה ושלום

תקנ"ח

תקס"א

תקס"ה

תקפ"ה

תקפ"ח

תקצ"ב

תרי"ב

תרט"ז

תרל"ו

מהדורת לאנדא

נתגדב ע"י מע"כ ידידינו הנעדר,
ה"ה הנדיב הנכבד הנגיד המפואר
מו"ה **פנחס משה לאנדא** הי"ו

לעילוי נשמת מרן רבינו הק' מצאנז
רבי **חיים** בן רבי **ארי' ליבוש** זיעוכי"א

ולע"נ זקינתו האשה החשובה
מרת **זיסל** (שווארטץ) ע"ה
נפטרה י"ג ניסן תשפ"א
בת הרב החסיד ר' **צבי אלימלך (דים)** ע"ה
משב"ק אצל הרה"ק
רבי **שלום אליעזר מראצפערט** זצוק"ל
תנצב"ה

מהדורת לאנדא

גנזי חיים

פרסום ראשון של
ספרים, כתבי יד, וחפצי קודש

מאת מרן רביה"ק מצאנז ז"ע
וצאצאי הקדושים ז"ע

לקראת יומא דהילולא
כ"ה ניסן שנת תשפ"ה לפ"ק
ספרי חיי"ם פתוחים
יפרד לארבעה ראשים:

ספר תהלים ומעמדות
שהי' שייך לרביה"ק מצאנז ז"ע

מכתב קודש מרביה"ק
לאנ"ש בעיר לאנגעט

מכתבים להדה"ק רבי ישעי' נפתלי הירץ מדיטב זצ"ל
מאת מרן רביה"ק מצאנז זי"ע הדה"ק משינאווא,
הדה"ק רבי משה אונגער מצאנז-צפת חדב"ן רביה"ק מצאנז – הדה"ק מבאבוב

מכתב מהדה"ק משינאווא
להגה"צ רבי אברהם גרינבערג זצ"ל

מכתב מהדה"ק מדעעש
להגה"צ רבי אברהם גרינבערג זצ"ל

מכתב מהדה"ק רבי שלום אליעזר
להגה"צ רבי שמחה נתן גרינבערג זצ"ל

הדה"ק רבי אהרן מצאנז
בראש בית דין צדק דק"ק צאנז

פנקס קהלה קדושה לאבאוע

ספר הק' דברי חיים
שבעל עצי חיים מסיגט זצ"ל נתן דוד'ן דרשה לתלמיד

ספר תהלים
און
ספר מעמדות
פון הייליגן צאנזער רב זי"ע
פארמאגט דעם זיגל פון צאנזער רב זי"ע

נאכדעם איז דאס געפאלן בירושה צו זיין אייניקל
הרה"ק רבי אלישע הלברשטאם זצ"ל פון גארליץ

תשו"ח לידידינו הנגיד הנכבד הרה"ח מו"ה מנחם מארקאוויטש שליט"א אב"י במאנסי
שמסר לנו התמונות בזכות מרן רביה"ק מצאנז זי"ע יתברך בחיי"ם ברכה ושלום

וועד האט א השגה די חשיבות פון דעם אויסגענוצטן תהלים אין וואס דער הייליגער דברי חיים האט מתפלל געווען פאר יודן כל מיני ישועות.

דער מונקאטשער רב הרה"ק בעל מנחת אלעזר זצ"ל שרייבט אין זיין ספר שער ישכר (מאמרי חודש תשרי מאמר תקע בשופר טו ו ד"ה והנה), אז ער האט געהערט פון זיין טאטע הרה"ק בעל דרכי תשובה זצ"ל אז ער האט האט געהערט פון הייליגן צאנזער רב זי"ע, א מורא'דיגע מעשה, אז אין רוסלאנד אין די צייט פון די שרעקליכע גזירה פון די קאנטאניסטן האט מען אמאל געכאפט אסאך קליינע קינדער אין עלטער פון זעקס זיבן יאר, און מען האט זיי אוועק געפירט זייער וויט צו א מיליטערישע לאגער, ווי מען האט זיי געוואלט אויסלערנען צו זיין רוסישע זעלנער, די קינדער זענען געווען קלוג און זיי האבן זיך צוזאמגערעדט די גרויסע צרה אז מען זיי ערציען ווי פאלנע גוים ל"ע און מיט צוואנג אפרייסן פון די קדושה פון כלל ישראל, זיי האבן זיך אויך דערמאנט דעם גרויסן ווייטאג פון זייערע עלטערן וואס ווייזען און קלאגן פון גרויס צער.

האבן זיי געזאגט אז ביי אונז אין שטוב ביי אן עת צרה ל"ע האט מען דאך געזאגט תהלים ברבים און געדאוועט צו אונזער טאטן אין הימל, און עס איז דאך נישט פארהאן א גרעסערע און מער א ביטערע צרה פון דעם, לאמיר יעצט אויך אזוי טון און זאגן תהלים, אבער וואס וואס זאלן מיר טון אז אונז האבן נישט קיין איין סידור אדער ספר תהלים און אויסענווייניג האבן זיי נישט געדענקט, האבן די קינדער זיך מיישב געווען אז זיי זאלן זינגען דעם ניגון מיט זיי פלעגן זאגן תהלים, אז כאטש דאס קענען זיי יא, און זיי האבן אזוי געטון זיי האבן אלע אינאיינעם געזינגען דעם ניגון, און זייער געשריי איז ארויף אין הימל, און מעורר געווען גרויס רחמים אויף זיי און זיי האבן געהאט תיכף א גרויסע ישועה און מ'האט זיי באפרייט און צוריק געשיקט צו זייערע עלטערן און שטוב.

איז אוודאי ווי חשוב איז דער ספר תהלים אין וועלכע דער הייליגער צאנזער האט מתפלל געווען

דאס זאגן מעמדות איז פארצייטענס געווען זייער פארשפרייט, ס'איז באקאנטדער הייליגער אוהב ישראל אפטער רב זי"ע, האט ספיצעיל אריינגעלייגט כוחות אז מען זאל דרוקן און פארשפרייטן דאס זאגן מעמדות.

עס האט דערציילט הרב החסיד רבי דוד מאיר ווייס ז"ל אז דער שינאווער רב זצ"ל האט געזאגט אז זאגן די מעמדות פון דינסטאג איז א סגולה פאר פרנסה. (בספרו מדור לדור).

מעשה ששמעתי מכ"ק אאמו"ר הגאון הקדוש [בעל דרכי תשובה] זי"ע, והוא מפה קדוש רבינו הגאון הקדוש בעל דברי חיים זי"ע, מעשה שהיה בארץ רוסיא בעת הגזירה שלקחו

נערים קטנים מבני ישראל לבעלי מלחמה, כנודע קאנטאניסטע"ן, ותפשום בעל כרחם הילדים האלו שקבצו בכל עיר ועיר, ואבותיהם ואמותיהם הלכו ובכו אחריהם, עד שגירשום השוטרים, ובדרך המרחק רב שהוליכום להלאגע"ר על זה, לגדלם לטכסיסי מלחמה, היו הרבה ילדים כבר שית ובר שבע מעיר אחת ,ושלמדו בביתם בחדר אחד, והעמידום שם בהדרך שהוליכם במרחקים, בתוך בית ושדה אשר עשו למצודה, והנערים האלו היו בעלי שכל, והתחילו לשיח צערם זה לזה איך גדלה צרתם, כי אנה יוליכום לעשותם כנכרים, ואחר כך להשמידם לאמונתם בעל כרחם כשיהיו גדולים וראויים לשרי צבא, כאשר עשו כן, ואם אולי יתחכמו לומר כי המה חולים, אז יניחום שמה לבלתי השחית שאר החיל הקטן הלז, או נתנו להם סם המות כנודע, וגם זכרו צער אבותיהם אשר בוכים אחריהם, ויאמרו זה לזה, הלא בביתינו אם יש צרה ל"ע, אז יאמרו תהלים ברבים, כדי להנצל מהצרה ולהושע, ואין לך צרה גדולה ומרה יותר מזה, גם אנחנו נאמר כעת תהלים, אך מה נעשה ואין לנו שום סידור ולא תהלים לומר ממנו, ובעל פה לא זכרו כלל, ונמנו וגמרו לומר על כל פנים תנועת הניגון של תהלים אשר זאת זכרו, וענו כולם הניגון הלז, ותעל צעקתם השמימה, ונתהוה מיד ישועה ששלחום לביתם, שנעשה התעוררות מזה בשמי מרום, וכמקובל זאת המעשה בפי הצדיקי אמת זי"ע.

(ספר שער יששכר מאמרי חודש תשרי מאמר תקע בשופר טו ו ד"ה והנה).

טראפן בלוט ביים פסוק מה אהבתי תורתיך, העבר עני מראות שוא

סדר
מעמדות

מסדרות לכל ימי השבוע, ואמרו חז"ל האומרם בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא:

אשר נרפם מהודר בכל מיני יופי, מעוקה מכל סיג והופי, ובאותיות גדולות ונייר יפה, מעופה בשלש עשרה נפה, והוגה בעיון והשגחה, לדרים מבשול, ולא תהיה זאת לשוקה:

נרפם ביוועפאף בדפוס שהיה מלפנים

בלאוויטא

בהשגחת הרבני מו"ו חנינא ליפא שפירא נ"י
נבר הרב מבלאוויטא

בשנת תרי"ג לפ"ק

288 תפלה בעד החולה

וּכְכָל חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל מְרַפֵּא אֲחוֹבָח מְרַפֵּא בִּרְכָה מְרַפֵּא תְּרוּפָה וְתַעֲלָה מְרַפֵּא
תִּגְנָה וְחַמְלָה מְרַפֵּא יְרוּעָה וּגְלוּיִם מְרַפֵּא רַחֲמִים וְשָׁלוֹם וְחַיִּים מְרַפֵּא אוֹרֶךְ
יָמִים וְשָׁנִים טוֹבִים וְקַיָּם בּוֹ לנקבה בה וּבְכָל חוֹלֵי יִשְׂרָאֵל מִקְרָא שֶׁבְּתוֹב עַל
יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ נֶאֱמָן בֵּיתֶךָ וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְהַיָּשָׁר
בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהַאֲזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקָּיו כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי
בְּמִצְרַיִם לֹא אָשִׂים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי יְיָ רוֹפְאֶךָ: וַעֲבַרְתֶּם אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּבֵרַךְ אֶת
לַחְמְךָ וְאֶת מֵימֶיךָ וַהֲסִרֹתִי מַחֲלָה מִקִּרְבֶּךָ: לֹא תִהְיֶה מְשַׁכֶּלָה וַעֲקָרָה בְּאַרְצֶךָ
אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא וְהִסִּיר יְיָ מִמְּךָ כָּל חוֹלִי וְכָל מַדְוֵי מִצְרַיִם הָרָעִים אֲשֶׁר
יָדַעְתָּ לֹא יְשִׂימָם בָּךְ וְעַל יְדֵי עַבְדְּךָ הַנְּבִיאִים כָּתוּב לֵאמֹר וַאֲבַלְתֶּם
אָבוֹל וְשָׂבֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא
וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם: דְּרָכָיו רָאִיתִי וְאֶרְפָּאֵהוּ וְאַנְחֵהוּ וְאָשַׁלֵּם נִחוּמִים לוֹ
וְלַאֲבֵלָיו: בּוֹרֵא נִיב שְׂפָתָיִם שָׁלוֹם שָׁלוֹם לָרָחוֹק וְלַקָּרוֹב אָמַר יְיָ וּרְפָאתִיו:
וְזֹרְחָה לָכֶם יִרְאֵי שְׁמִי שֶׁמֶשׁ צְדָקָה וּמַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ אוֹ יִבְקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ
וַאֲכוּכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמָח: רְפָאֵנִי יְיָ וְאֵרָפֵא הוֹשִׁיעֵנִי וְנִוָּשֵׁעָה כִּי תְהִלָּתֵנוּ אָתָּה
וְהַעֲלֵה רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְכָל מַכּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל וּבִפְרָט לפב"פ רְפוּאָה
שְׁלֵמָה לְרמ"ח אֵיבָרָיו לנקבה אבריה וְשֶׁ"ס גִּידָיו לנקבה גידיה לְרַפְאוֹת אוֹתוֹ לנקבה
אותה מְחוֹקְקֵי מֶלֶךְ יְהוּדָה מַחֲלוֹ וּבְמַרְ הַנְּבִיאָה מִצְרַעְתָּה בְּשֵׁם הַשָּׁמוֹת
הַקְּדוֹשִׁים שֶׁל"שׁ עֶשְׂרֵה מְחוֹתֵךְ אֵל נָא רְפָא נָא לפב"פ לְהָקִים אוֹתוֹ מַחֲלִיו
לנקבה אותה מחליה זֶה וּגְלֵאֲרֵיךְ עוֹד יְמֵי חַיָּיו לנקבה ח"ת בְּרִי שֶׁיַּעֲבוֹד לָךְ בַּאֲהָבָה
וּבְרִיאָה חַיִּים שֶׁל רַחֲמִים חַיִּים שֶׁל בְּרִיאוּת חַיִּים שֶׁל שָׁלוֹם חַיִּים שֶׁל בְּרָכָה
בְּרָכוֹת כִּי אוֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ אָמֵן סֶלָה: ובשבשנין את
חשם יאבדו זה וְאָנָּא אֵם נְגוֹר עָלָיו לנקבה עליה בְּבֵית דִּינָךְ הַצַּדִּיק שֶׁמְּחוֹלֵל הַ הַנָּה
רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ שֶׁלֹּשָׁה דְּבָרִים קוֹרְעִים גְּזַר דִּינוֹ שֶׁל אָדָם וְאֶחָד מֵהֶם
הוּא שִׁנּוּי הַשֵּׁם שֶׁשִּׁנּוּי הַשֵּׁם שֶׁל הַחוֹלֶה וְקִיְּמוּ דְּבָרִים וְנִשְׁתַּנָּה שְׁמוֹ לנקבה
שמה כִּי אַתָּר הוּא לנקבה אתרת היא וְאִם עַל פְּלוֹנִי נְגוֹר הַגְּזֵר דִּין עַל פְּלוֹנִי לֹא נְגוֹר
לָכֵן אַתָּר הוּא וְשֵׁ"ן הוּא לנקבה אתרת הוא ראשונה היא הַנִּקְרָא בְּשֵׁם רִאשׁוֹן וּבְשֵׁם
שִׁנּוּי הַשֵּׁם לנקבה שמה כֵּן יִשְׁתַּנֶּה הַגְּזַר דִּין מֵעָלָיו מעליה מְרַחֵם לְרַחֵם וּמְמִיתָה
לְחַיִּים וּמַחֲלָה לִרְפוּאָה שְׁלֵמָה לפב"פ בְּשֵׁם כָּל הַשֵּׁמוֹת הַכְּתוּבִים בְּסֵפֶר תּוֹרָה
זֹאת וּבְשֵׁם כָּל הַשֵּׁמוֹת וּבְשֵׁם כָּל הַמַּלְאָכִים הַמְמֻנִּים עַל כָּל הָרְפוּאוֹת וְהַצְלָחוֹת
תִּשְׁלַח מְהֵרָה רְפוּאָה שְׁלֵמָה לפב"פ וְהַאֲרִיךְ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו לנקבה ימיה ושנותיה
בְּנֹעַם יְבַלֶּה בְּטוּב יָמָיו לנקבה ימיה בְּרוֹב עוֹז וְשָׁלוֹם מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם
אָמֵן סֶלָה: מי שברך

שער בלאט פון סדר מעמדות מיט צאנזער רב'ס זיגל
און רבי אלישע פון גארליץ מערקט דער עמוד פאר דעם תפלה בעד החולה

וְדִבְרוּ הַלְוִיִּם בְּשִׁיר הַגִּיעוּ לְפֶרֶק תְּקִעוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ הָעָם עַל כָּל פֶּרֶק
תְּקִיעָה וְעַל כָּל תְּקִיעָה הַשְּׁתַּחֲוָיָה זֶהוּ סִדְרַ הַתָּמִיד לַעֲבוֹדַת בֵּית אֱלֹהֵינוּ
יְהִי רָצוֹן שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ אָמֵן :

מנחות פרק התכלת תָּנוּ רַבָּנָן חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁסִּבְּבָן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
בְּמִצְוֹת תְּפִילִין בְּרָאשֵׁיהֶן וּתְפִילִין בִּזְרוֹעוֹתֵיהֶן וְציצִית
בִּבְגָדֵיהֶן וּמְזוּזָה בְּפִתְחֵיהֶן וַעֲלֵיהֶן אָמַר דָּוִד שֶׁבַע בַּיּוֹם הִלַּלְתִּיךָ עַל
מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ וּבְשָׁעָה שֶׁדָּוִד נָכְנַס לְבֵית הַמֶּרְחָץ וְרָאָה אֶת עַצְמוֹ
עֲרוּם הָיָה אוֹמֵר אוֹי לִי שֶׁאֲנִי עוֹמֵד בְּלֹא מִצְוָה וְכֵיוָן שֶׁנִּזְדַּמְּנָה בְּמִילָה
שֶׁבְּבְשָׂרוֹ נִתְיַשְּׁבָה דַּעְתּוֹ לְאַחַר שֶׁיָּצָא אָמַר עָלֶיהָ שִׁירָה שֶׁנֶּאֱמַר
לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד . עַל מִילָה שֶׁנִּתְּנָה בַּשְּׁמִינִי רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ תְּפִילִין בְּרֹאשׁוֹ וּתְפִילִין
בִּזְרוֹעוֹ וְציצִית בִּבְגָדוֹ וּמְזוּזָה בְּפִתְחוֹ הַבַּל בְּחָזְקָ שֶׁלֹּא יֶחֱטָא שֶׁנֶּאֱמַר
וְהַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִנָּתֵק : וְאוֹמֵר חַנָּה מַלְאַךְ יְהוָה סָבִיב
לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם :

מה פרק ג לֹא מָצִיאוּ מִשָּׁבָע עוֹשִׂים מִשֵּׁשׁ מֵחֲמֵשׁ מֵאַרְבַּע מִשָּׁלֹשׁ
מִשְּׁתַּיִם מֵאַחַת מִי עֲשָׂאָן רִאשׁוֹנָה עֲשָׂה מֹשֶׁה וְהַשְּׁנִיָּה
עָשָׂה עֶזְרָא וְחָמֵשׁ מֵעֶזְרָא וְאֵילָךְ דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וַחֲכָמִים אוֹמְרִים
שֶׁבַע מֵעֶזְרָא וְאֵילָךְ וּמִי עֲשָׂאָן שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק וְיוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל עֲשׂוּ
שְׁתַּיִם שְׁתַּיִם אֶלְיוֹעֵנַי בֶּן הַקּוֹף וַחֲנַמְאֵל הַמִּצְרִי וְיִשְׁמָעֵאל בֶּן פִּיאָבִי
עָשׂוּ אַחַת אַחַת :

נדה פרק הפלת דָּרַשׁ רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי מַאי דִּכְתִיב אוֹדְךָ עַל כִּי נוֹרָאוֹת נִפְלֵאתִי
נִפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ וְנַפְשִׁי יֹדַעַת מְאוֹד . בָּא וּרְאֵה שֶׁלֹּא
כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת בָּשָׂר וָדָם מִדַּת בָּשָׂר וָדָם אָדָם נוֹתֵן דְּעוֹנִים
בַּעֲרוּתָה בָּל אַחַת וְאַחַת שׁוֹלֶה בִּמְינָהּ וְאוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צַר אֶת הָעֻבָּר בְּמַעֲי
אִמּוֹ וְכֵיצַד שׁוֹלִין לְמִין אָדָם דָּבָר אֶחָד צַבָּע נוֹתֵן סְמָנִין לְיוֹרֶה וְכֵיצַד עוֹרְגִין לְצַבָּע
אַחַד וְאֵלּוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא צַר אֶת הָעֻבָּר בְּמַעֲי אִמּוֹ כָּל אֶחָד וְאֶחָד
שׁוֹלֶה לְמִינוֹ :

ראשי פרקים לר' סעקב ועברת הדעיך ופרשת המן ונו' עד הנקבות כמו שהוא מסודר במעמד יום רפאון :

נקשה ליום רביעי

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתְּשִׁיתֵם חֶלְקִי עִם יוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא תָּשִׂים
חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי קְרָטֹת וְתַצְּלֵנִי כָּל יְמֵי מַלְכוּת בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּמַלִּישֵׁב בְּמוֹשַׁב לֵצִים

וְתַן

תֵּן לִבִּי נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה וְשִׁפְלֵי רוּחַ לְפָנֶיךָ כָּל בְּנֵי אָדָם וְלַמְלֵלִי נַפְשִׁי תִּדּוֹם וְשַׁמְּרָה לְפִי
תֹּם שֶׁלֹּא אֶחְטָא בִלְשׁוֹנִי . וְלֹא אֵשִׁיב חוֹרְפִי דָּבָר וְאֶתָּה צוּרִי הָיָה כְּנֵן בַּעֲרִי שֶׁלֹּא
אֶכָּלֵל שׁוּם בְּרִיָּה לְהַזִּיקֵנִי וְיַחַד לְבָבִי לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ עֵר אֲשֶׁר יִהְיוּ דְּרָכַי
תְּכוּנִים נֶגֶד פָּנֶיךָ וְעֵזְרֵנִי לְנָצוֹר עֵדְוֹתֶיךָ בְּכָל לֵב וּתְנֵנִי בְּאֹרַח מִישׁוֹר וְגַל עֵינַי וְאַבִּיטָה
נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ וּמַלֵּא כָּל מִשְׁאֲלוֹתַי בְּמַרָּה טוֹבָה יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים וְרֶוַח שֶׁכָּר דְּמֵי מַעֲנֵי
תֵּעֵר עֵינַי מֵרְאוֹת שָׁוְא וְכוֹחַ אֶת יְצָרַי לְהִשְׁתַּעְבֵּד לָךְ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ כָּל יְמֵי חַיַּי וְהִיֵּה
לִבִּי לְעַשּׂוֹת חֻקֶּיךָ כִּי עִמְּךָ תּוֹצָאוֹת הַחַיִּים וּבְאוֹרְךָ רוּחִי וְנִשְׁמָתִי לְהַטּוֹת לְבָבִי לְרְצוֹנְךָ
רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁיִּכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת כַּעַסְךָ מֵעָלֵינוּ וְתוֹלוּ רַחֲמֶיךָ
עַל מִדּוֹתֶיךָ וְתִתְגַּבֵּר עָמִי בְּמִדַּת חֶסֶד וּבְמִדַּת רַחֲמִים וְתוֹסֶה נָא עָלַי וּמִבְּנֵי לִרְאוֹת בְּאוֹר
הַחַיִּים וְלִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְלַמֵּם אֶת כָּל חֻקֵּי רְצוֹנֶךָ וְלִהְיוֹת שָׁלֵם עִם יְיָ אֱלֹהָיו
וְתֵן לִי חַיִּים מְבוֹרָכִים וְטוֹבִים וְכָבֵד חִתְּתִי וְעֶשֶׂה בַּקָּשָׁתִי וּמְחֵה וְהַעֲבֵר פְּשָׁעַי מֵעֵר עֵינֶיךָ
וְתֹאמַר אֲנִי אֲנִי הוּא מוֹחֶה פְּשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכּוֹר וְחַנֵּנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי . כִּי
אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה :

נקקה תמרת מעין יגירת כיוס על דרך הקנלס

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יִצֵּר הַכֹּל אֶחָד יָחִיד וּמְיוּחָד בְּפִי כָּל תּוֹלָה
עֶלְבִּי בּוֹרְעִי כְּאַשְׁכּוֹל חֵבֶץ וְיִכּוֹל שֶׁתְּצִיל מִשִּׁפּוּל וְלָוֹת עִמָּךְ וְאַבְּרָה שֶׁתַּלִּיחַ
לִיִּים וְהָ תִּשְׁמוֹר מִמֶּנָּה תְּנוּקוֹת שֶׁל עַמְּךָ שֶׁלֹּא תִפּוֹל בְּפִיהֶם . וּתְגַדְּלֵם לְתוֹרָתֶךָ וְתֵן
לְחַיִּים בַּרְחֲמֶיךָ בִּרְכָתִיב וְתִשְׁתֵּי אֶת אֲשֶׁר אָחֹז וְרַחֲמֶיךָ אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ
תְּפִלַּת כָּל פֶּה בָּרוּךְ אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה :

מעמדות ליום חמישי

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שֶׁרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל־
הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמָיִם : וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּנִּינִם
הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה הָרֹמֶשֶׂת אֲשֶׁר שָׁרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם
וְאֵת כָּל־עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיַּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב : וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים
לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הַמַּיִם בַּיַּמִּים וְהָעוֹף יִרֶב בָּאָרֶץ : וַיְהִי־
עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם חֲמִישִׁי :

ראשי פרקים הקאל לר

וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שָׁלוֹם וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן־הָאָרֶץ
וְיָשְׁבוּ בַמִּדְבָּר לָבֶטַח וְיָשְׁנוּ בְיַעָרִים : וְנָתַתִּי אוֹתָם
וְאֶת סְבִיבוֹת גִּבְעָתִי בְּרָכָה וְהוֹרַדְתִּי הַגֶּשֶׁם בְּעִתּוֹ גִּשְׁמֵי בְרָכָה יִהְיוּ :
וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פִּרְיוֹ וְהָאָרֶץ תִּתֵּן יְבוּלָהּ וְהָיוּ עַל־אַדְמָתָם לָבֶטַח
וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה בְּשִׁבְרִי אֶת־מֹטוֹת עֻלָּם וְהַצַּלְתִּים מִיַּד הָעֹבְדִים
בָּהֶם : וְלֹא־יִהְיוּ עוֹד בַּגּוֹיִם וְחַיַּת הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלֵם וְיָשְׁבוּ לָבֶטַח

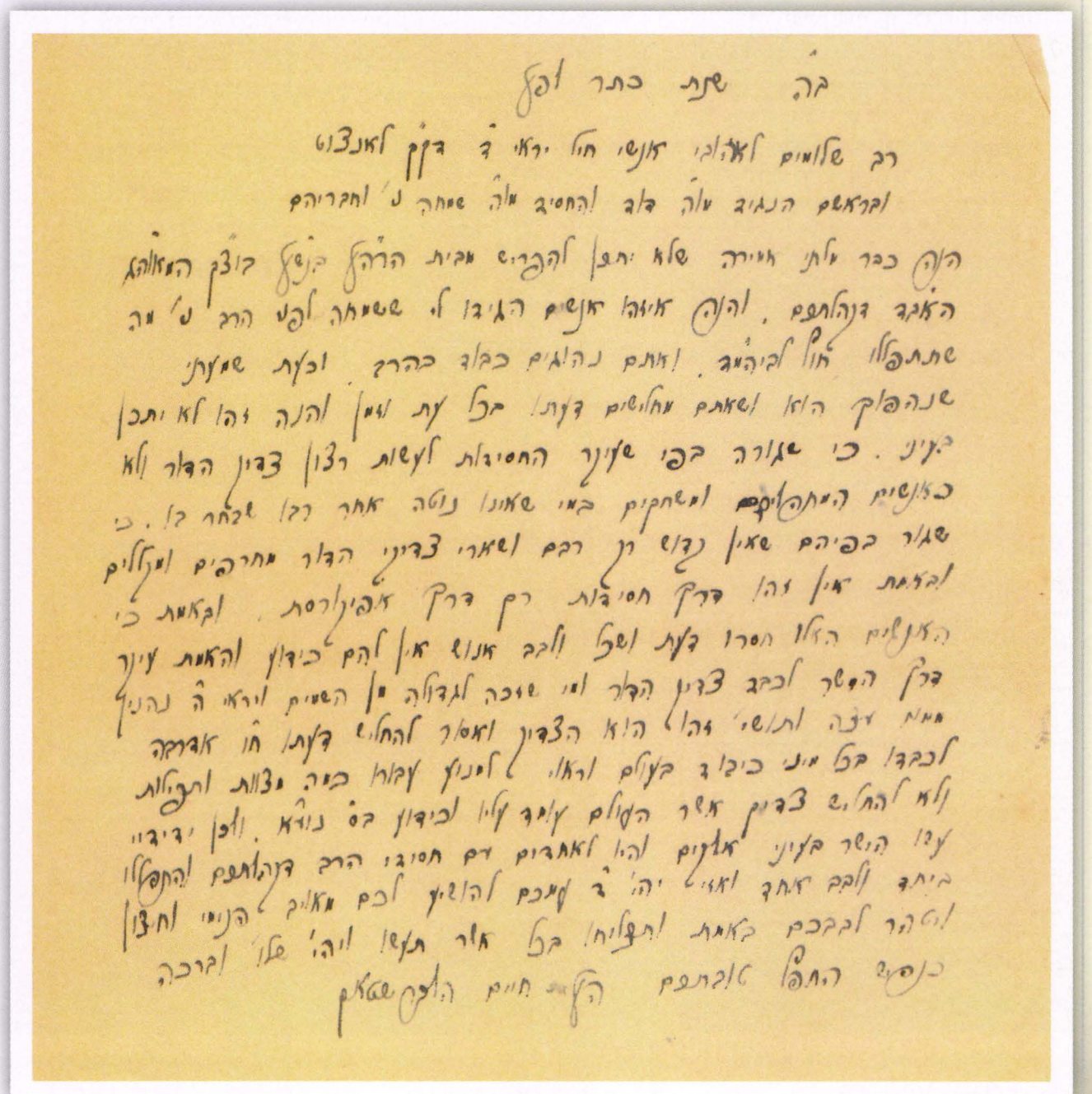
ואין

מעמדות ליום רביעי וחמישי, טראפן בלוט ביים יהי רצון שתשים חלקי בין יושבי בית המדרש

העתק מכתב מרן רביה"ק מצאנז זי"ע

לאג"ש נעיר לאנצוט

נגד התייסדות מניין נפרד לתפלה שגורם חלישות הדעת להאב"ד הרה"ק רבי אלעזר מלאנצוט - יסודות בדרך החסידות שלא לבטל שום אחד מצדיקי הדור אף שהוא נמנה על חסידי צדיק אחר — להיזהר מכל משמר לבל להחליש דעת הצדיק

העתק מכתב מרן רביה"ק מצאנז להרה"ק רבי אלעזר מלאנצוט זי"ע
מגנזי הגה"צ רבי מאיר ישראל איסר פריעדמאן ז"ל מקרעניץ

מכתב מרן רביה"ק מצאנז להרה"ק רבי אלעזר מלאנצוט זי"ע

מכתב הלז נדפס בספר בנין מנחם (לובלין תרצ"ג עמוד 8) בלי זמן כתיבת המכתב 'שנת כת"ר לפ"ק' ועוד איזה שינוים קטנים ומשם הועתק בספר ילקוט אגרות קודש מכתב צ', אולם היות שנעלם זמן כתיבת המכתב פוענח (הערה 2) שהכוונה הוא על הרה"ק רבי מענדלי בנו של הרה"ק רבי אלעזר מלאנצוט, אולם היות שבהעתקת הרב מקרעניץ מפורש 'שנת כת"ר לפ"ק' מתגלה שהכוונה על אביו הרה"ק רבי אלעזר מלאנצהוט [אמנם חסר היום בשבוע שמופיע באגרות רביה"ק], ונדפס גם בשו"ת דברי חיים תשובות נוספות סימן טז.

כאמור נמצאו כמה שינויים להנדפס בס' בנין מנחם יש שינויי דקדוק ולשון, ושני שינויים נכבדים. **האחת**, בבנין מנחם נכתב לכן ידידי עשה הישר בעיני 'אלקים ואדם' ובהעתק הלז נכתב ולכן ידידיי עשו הישר בעיני 'אלקים', **השנית**, לפני החתימה נכתב בבנין מנחם 'כנפש חפץ שלום לטובתכם', ובהעתק הלז נכתב 'כנפש החפץ טובתכם', מטבע שמצוי לרוב בכתבי רבינו מצאנז.

העתק זה -לפי השוואה לכת"י שיוצא ממקום אחר - הוא כת"י של נכד רביה"ק מצאנז ה"ה הרה"צ רבי איטשע הלוי ראזנפעלד זצ"ל הי"ד אדמו"ר מקאמינקא בריישא והרב מקרעניץ ז"ל קיבלו מבנו הרה"צ רבי אברהם יהושע העשיל הלוי ראזנפעלד ז"ל הי"ד אדמו"ר מקאמינקא באושפיצין.

הרה"צ רבי איטשע ז"ל הנ"ל היה בן הרה"ק רבי שלום השני מקאמינקא זצ"ל, וחתן הרה"ק רבי חיים יעקב הורוויץ מאולינוב ז"ל, חתן הרה"ק רבי משה אונגער זצ"ל מצאנז - צפת, חתן מרן רביה"ק מצאנז.

רבי אברהם יהושע העשיל היה חתן ש"ב הרה"צ רבי חיים אלכסנדר הלוי ראזנפעלד ז"ל מאושפיצין בן הרה"ק רבי אלעזר מאושפיצין זצ"ל וחתן הרה"ק רבי יצחק טובי' רובין מצאנז זצ"ל.

רבי אברהם יהושע העשיל ז"ל לא זכה לזש"ק ונעקד"ה בשנות הזעם, יהא נא הפצת מכתב רביה"ק שנשתמר על ידו לדור אחרון לזכרו ולע"נ ותהא נשמתו צרורה בצרור החיי"ם.

ב"ה **שנת כתר** לפ"ק

רב שלומים לאהובי אנשי חיל יראי ד' דק"ק לאנצוט

ובראשם הנגיד מו"ה **דוד** והחסיד מו"ה **שמחה** נ"י וחבריהם

הנה כבר מילתי אמורה שלא יתכן להפריש מבית **הרה"ק בנש"ק בוצ"ק המאוה"ג האב"ד דקהלתכם**, והנה איזהו אנשים הגידו לי ששמחה לפני הרב נ"י מה שתתפללו חוץ לביהמ"ד, ואתם נוהגים כבוד בהרב, וכעת שמעתי שנהפוך הוא ושאתם מחלישים דעתו בכל עת וזמן.

והנה זהו לא יתכן בעיני, כי שגורה בפי, שעיקר החסידות לעשות רצון צדיק הדור, ולא כאנשים המהתלים ומשחקים במי שאינו נוטה אחר רבו שבחר בו, כי שגור בפיהם שאין קדוש רק רבם, ושארי צדיקי הדור מחרפים ומקללים.

ובאמת אין זהו דרך חסידות רק דרך אפיקורסת, ובאמת כי האנשים האלו חסרו דעת ושכל, ולבב אנוש אין להם, כידוע.

והאמת עיקר דרך הישר, לכבד צדיק הדור, ומי שזכה לגדולה מן השמים, ויראי ה' נהנין ממנו עצה ותושי', זהו הוא הצדיק, ואסור להחליש דעתו ח"ו, אדרבה לכבדו בכל מיני כיבוד בעולם, וראוי למנוע עבורו כמה מצוות ותפילות, ולא להחליש צדיק אשר העולם עומד עליו, וכידוע בס'[פר] נוע"א [נועם אלימלך].

ולכן ידידיי עשו הישר בעיני אלקים, והיו לאחדים עם חסידי הרב דקהלתכם, והתפללו ביחד ולבב אחד, ואזי יהי' ד' עמכם להושיע לכם מאויב פנימי וחיצון, ויטהר לבבכם באמת, ותצליחו בכל אשר תעשו ויהי' שלום וברכה.

כנפש החפץ טובתכם

הק' חיים הלברשטאם

בספר **בית שלמה** (אות מח) מסופר שרבינו מצאנז היה דרכו לנסוע לעיר לאנצהוט להיות שם על יומא דהילולא של רבו הרה"ק מראפשיץ זי"ע, ומשנת תרי"ז שנתמנה הרה"ק רבי אלעזר לאב"ד מנע עצמו מלנסוע, ובנו הרה"ק רבי שלמה ממונקאטש זי"ע שאל את פי מרן מצאנז טעמו בזה, והשיב ברמ"ז שהוא **כדי שלא יחלוש דעת אביו רבי אלעזר**, ורבי שלמה נענה שאדרבה שתגל נפשו בביאתו, ואכן בשנת תר"ך שוב נסע לשם. (הובא בשלימות אשתקד בקובץ יא מאמר 'לעשות את השבת' עמוד קכט).

*

כשבא הרה"ק רבי אלעזר מלאנצוט לצאנז, אמר רבינו: הן ישנם בעלים על העולם, הבעש"ט היה בעלים על העולם, וחשב עוד כמה צדיקים, שהיו בבחינה זו, ולבסוף אמר על עצמו: וגם אנכי הנני בעלים על העולם, וסיים: ולכן הוא בא אלי, (והתכוון לומר שהיות שיש לו בחינה מיוחדת זו, לכן מובן מה שהרה"ק רבי אלעזר מלאנצוט נוסע אליו, אף שהוא בעצמו צדיק ואינו צריך לקבל ממנו כלום).

(ספר **י"ג אורות** ח"א עמ' עב).

*

מכתבם היגיעני וצר לי מאוד בצער גדול הדור, אולם דעו כי כת החסידים ה"ה שונאי נפשי, וזה כביר אשר יצאו לריב עמדי ועם בני שיחי', ולשונם חרב חדה ותהי לחרפות, יום יום מבזים אותנו, וגם בגאון הדור אדמו"ר חותני זלה"ה היטילו דופי לאמור מקור תורתו הוא ממקום וכו' ח"ו, ובאמת כי עלה על לבבי לנקום חרפת מורי זלה"ה.

אולם כי סעיפי ישיבני, עם מי אשפוט, עם אנשי לצון שותי שכר, אשר כל העולם שלהם, ובלבם המה אנשי מדע, **ואין נמצא בעולם זולת רבם**.

(מכתב רביה"ק מצאנז זי"ע, **ילקוט אגרות קודש** מכתב לו, לתושבי ק"ק לבוב להגן על כבוד רבם הגאון **רבי יוסף שאול זצ"ל** בעל שואל ומשיב).

*

ושמעתי מר' הגאון הקדוש **רבינו חיים מצאנז**, שאמר פעם אחת בסוכה, אם אשמע מאחד מאנשיי שיאמר, שדוקא רבו הוא הצדיק ותו לא, אעברנו משרשו כי יש הרבה עבדים למלך הכבוד, ואלו הי' שלום בין הצדיקים וחסדים כבר הי' בן דוד בא, ולמה יפסול אחד עבודת חבירו ויקפיד אם אחד מחסידיו נוסע אל צדיק אחר.

(ספר **רחמי האב** אות כ"ה)

מכתבים
להרה"ק רבי ישעי' נפתלי הירץ מדינוב זצ"ל
מאת מרן רביה"ק מצאנז זי"ע
הרה"ק משינאווא
הרה"ק רבי משה אונגער מצאנז-צפת חדב"ן רביה"ק מצאנז - הרה"ק מבאבוב

הרה"ק רבי ישעי' נפתלי הירץ מדינוב בעל הנותן אמרי שפר היה בן הרה"ק רבי דויד מדינוב וחתן דודו הרה"ק רבי אלעזר מלאנצוט, ושרר קירבה וידידות יתירה בין משפחת צאצאי הרה"ק בעל בני יששכר זי"ע עם מרן מצאנז וצאצאיו כנראה מהסיפורים שבמאמר 'באר החיים' וכן מבצבץ ממכתבים אלו.

ובמכתב הרה"ק רבי אהרן מצאנז זצ"ל בו מזמינו לשמחת נישואי אחיו הרה"ק רבי ישעי' מטשעחויב זצ"ל וזל"ק: כבוד ידידי ומחו' ה"ה הרב המאה"ג החריף ובקי הצדיק בוצינא קדישא חו"פ נ"י ע"ה פ"ה שלשלת היוחסין בנש"ק כקש"ת מו"ה ישעי' הירץ שליט"א שפירא האב"ד דק' דינוב וכו' והנני לשחר פניו הטהור לבוא אלינו וכו', ונגילה ונשמחה יחד על שמחת אחינו יחי' וכו', ונזכה כולנו לראות בשמחת כל צאצאינו וכו' (ספר **קדושת אהרן** עמ' קנו).

בנישואי הרה"ק רבי אהרן מבייטש זצ"ל כיבד רבינו את הרה"ק מדינוב להיות מסדר קידושין באמרו שהמסדר קידושין צריך להיות ערליכע איד, הובא בשלימות בקובץ זה מאמר **נזר אהרן** בייטש.

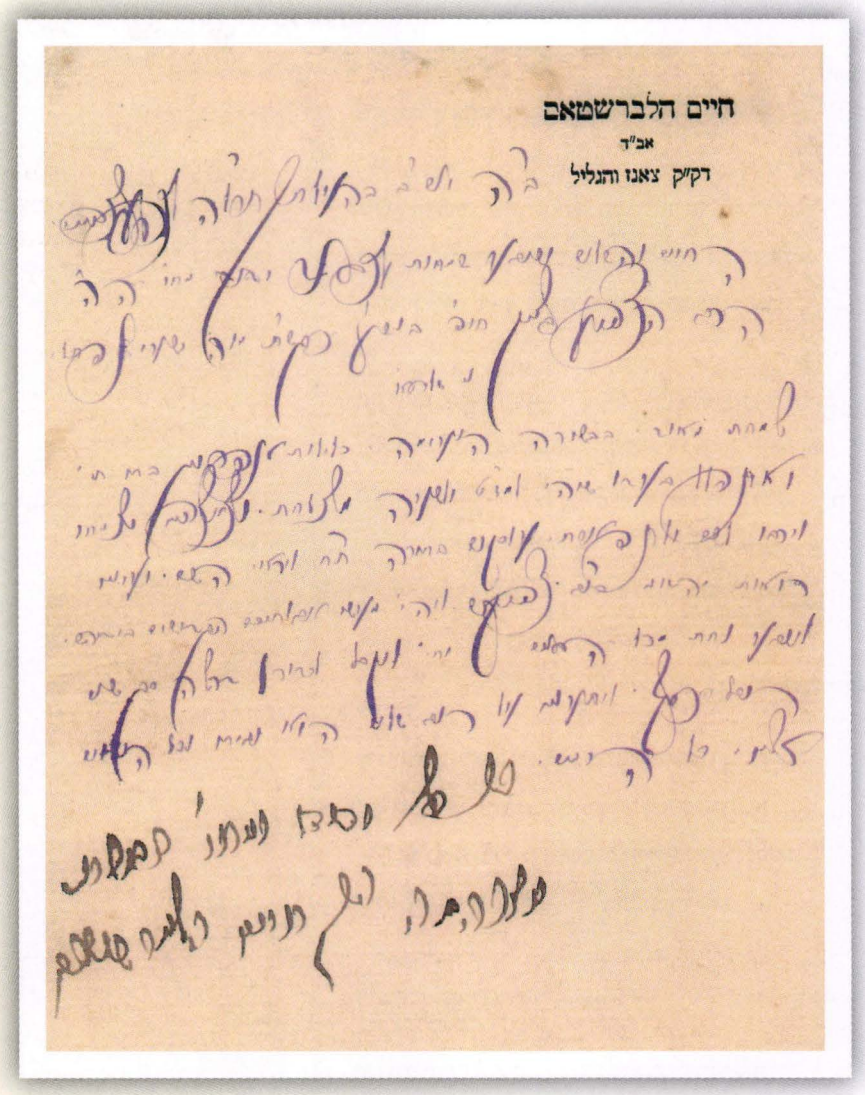
הרה"ק מדינוב נפטר ביום ד' סיון תרמ"ה ומנו"כ באוהל אביו וזקינו הבני יששכר דברי תורתו נדפסו בספר הנותן אמרי שפר.

המכתבים של מרן רביה"ק מצאנז - הרה"ק משינאווא- הרה"ק מבאבוב נעתקו מכתי"ק אלו בזמירות לש"ק שי למורא כסלו תשנ"ה מעזבון הרב מקרעניץ ז"ל ומשם נעתקו לספר תהילת חיים ולחיבת הקודש מתפרסמים כאן לראשונה תמונות הכתי"ק שת"ל נשתמרו עד ימינו בצורה מפוארת.

מכתב מרן רביה"ק מצאנז זי"ע

לחתה"ק רבי ישעי' נפתלי הירץ מדינוב זצ"ל

ברכת מז"ט לנישואי בתו

חיים הלברשטאם
אב"ד
דק"ק צאנז והגליל

חיים הלברשטאם

אב"ד

דק"ק צאנז והגליל

ב"ה יום ב' בהעלתך [יא סיון] תרל"ה לפ"ק צאנז

החיים והשלום ושובע שמחות לכבוד ידידי מחו' ה"ה

הרב הצדיק בצו"ק חו"פ בנש"ק כקש"ת מו"ה **ישעי' נפתלי**

נ"י שליט"א

שמחתי מאוד בבשורה הנעימה כלולות אפריון בתו ת'

ואתפלל בעדו שיהי' למז"ט ולשעה מוצלחת, וצאצאיהם יצמחו

וירבו לשם ולתפארת, עוסקים בתורה ת"ח ויראי השם ועיניו

רואות מהזוג בו"ב [בנים ובני בנים] צדיקים ויהי' מעשי אבותיכם הקדושים בידיהם

וישבע נחת מכל הבנים יחי'. ויקבל לדורן דרשה סך שני

רובל הכסף ויתענג על רוב שלום הוא וביתו וכל הנלוים

אליו כל הימים.

[מכאן בכתי"ק]

כנפש ידידו ומחו' דבש"ת

באהבה **הק' חיים הלבר שטאם**

השורות נסדרו במקביל להכתבי יד למען ירוץ הקורא בהכת"י.

הרה"ק מדינוב סבל ל"ע הרבה צער גידול בנים לזאת נרגש בין השיתין שמחה גדולה וברכות ותפילות לרוב בנישואי בתו הבכורה - הרבנית חנה מינדל ע"ה [נקראה ע"ש הרבנית מחברתו הטהורה של הבני ישכר] אשת הרה"ק רבי יוסף שפירא זצ"ל מדינוב בן הרה"ק רבי צבי אלימלך מבערטש בן הרה"ק רבי אלעזר מלאנצהוט שלימים מילא מקום חותנו ברבנות העיר דינוב

התואר מחותני כנראה הוא שהרה"ק רבי משה יהודה ליב מסטריזוב זצ"ל בן הרה"ק בעל שם שלמה ממונקאטש זצ"ל גיסו של הרה"ק מדינוב היה חתן הרה"ק רבי ברוך מגארליץ.

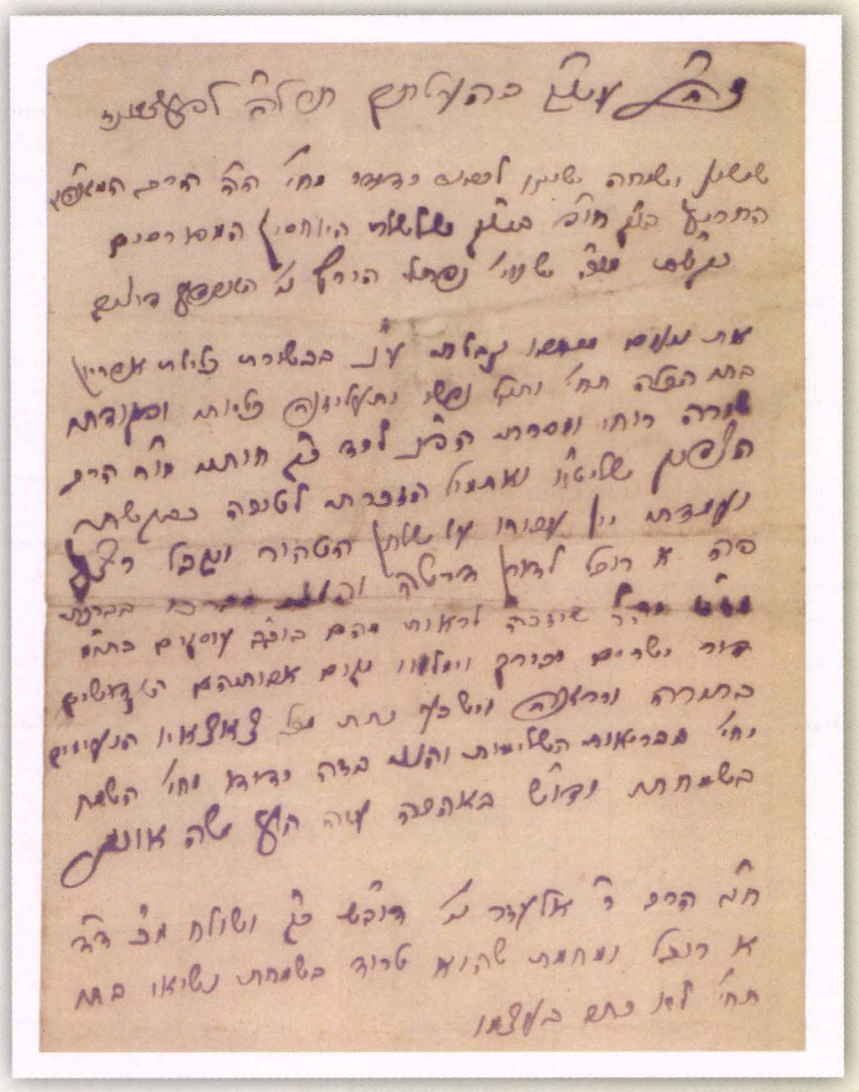
מכתב הרה"ק רבי משה אונגער זצ"ל

מצאנז - צפת חתן מרן רביה"ק מצאנז זי"ע

להרה"ק רבי ישעי' נפתלי הירץ מדינוב זצ"ל

פירסום ראשון

מודיע ששליח עשה שליחותו והזכירו לטובה לרגל נישואי בתו הנ"ל וגם
מסר פדיון נפש והעמיד יין על שלחן הטהור

ב"ה **עש"ק בהעלתך** [ט"ו סיון] תרל"ה לפ"ק **צאנז**

ששון ושמחה ישיגו לכבוד ידידי מחו' ה"ה הרב המאה"ג

החריף בו"ק חו"פ בנש"ק שלשלת היוחסין המפורסים

כקש"ת מו"ה **ישעי' נפתלי הירץ** נ"י האבד"ק **דינוב**

את נועם מכתבו קבלתי ע"נ [על נכון] בבשורת כלילת אפריון

בתו הכלה תחי', ותגל נפשי ותעלוזנה כליותי, ופקודתו

שמרה רוחי ומסרתי הפ"נ ליד **כ"ק חותני מו"ח הרב**

הצדיק שליט"א. ואתמול הזכרתי לטובה כבקשתו

ו[ה]עמדתי יין עבורו על שלחן הטהור, ויקבל רצוף

פה א רובל לדורן דרשה, והנני מברכו בברכת

מז"ט. יה"ר שיזכה לראות מהם בוב"ב [בנים ובני בנים] עוסקים בתו"מ

דור ישרים יבורך, וימלאו מקום אבותיהם הקדושים

בתורה ויראה, וישבע נחת מכל צאצאיו הנעימים

יחי' בבריאות השלימות והנני בזה ידידו מחו' השמח

בשמחתו ודו"ש באהבה עזה **הק' משה אונגר**

ח"ג [חתן גיסי] **הרב ר' אלעזר נ"י** דוב"ש כ"ק ושולח ג"כ ד"ד [דורון דרשה]

א רובל ומחמת שהוא טרוד בשמחת נישואי **בתו**

תחי' לא כתב בעצמו.

יש לציין שמשמעות המכתב שהעמיד יין על שלחן הטהור בימות החול, וכידוע מנהג מרן מצאנז לערוך שלחנו מדי יום ביומו.

'בן גיסי הרב ר' אלעזר נ"י' המוזכר בשולי המכתב, הוא הרה"צ רבי אלעזר בינדיגער משינאווא בן הרה"צ רבי שמואל זנוויל מבארדיוב צפת וחתן הרה"ק משינאווא. ולפי היוצא ממכתב זה השיא ר' אלעזר בינדיגער אחד מבנותיו בתקופה זו.

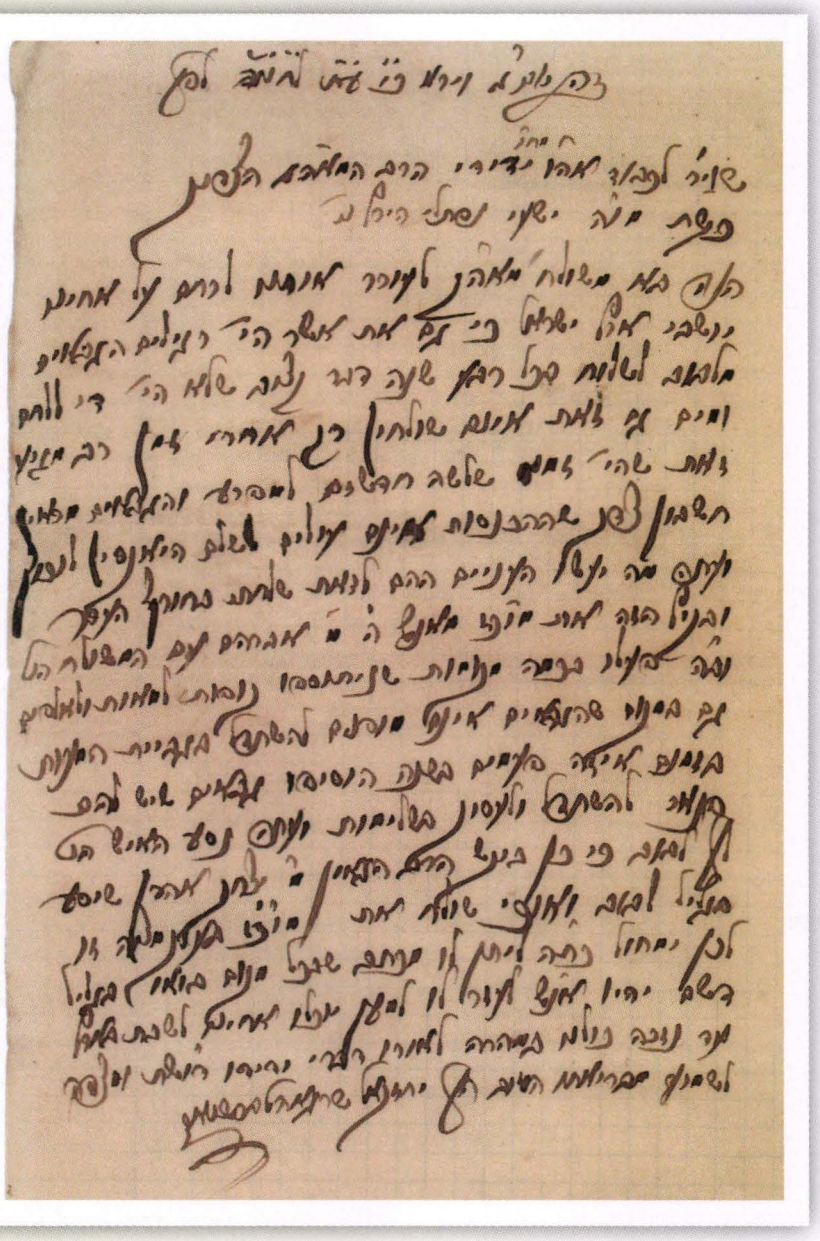
ואכן כ"ק אדמו"ר מציעשינוב זצ"ל רשם בחיבורו "**ענפי חיים**" (כת"י, רשימה מכל יו"ח של מרן הרה"ק מצאנז זי"ע) אצל צאצאי רבי אלעזר בינדיגער, חתנו הרה"צ **רבי אברהם מרדכי הלוי ראזענפעלד ז"ל אבד"ק מאשיצסק** (בן הרה"ק ר' ארי' ליבוש ממאשיצסק אחי הרה"ק רבי שלום מקאמינקא), והוסיף "**נשא עוד בימי צאנז**", דהיינו בחייו של מרן הרה"ק מצאנז זי"ע.

הרה"צ רבי אברהם מרדכי הלוי ראזענפעלד אבד"ק מאשיצסק נשא את בתו הבכירה של רבי אלעזר הנ"ל הרבנית יוטא רבקה ע"ה, וכפי הנראה התקיימה החתונה שלהם באותו תקופה בחודש סיון שנת תרל"ה. (תשוח"ח לנכדו הרה"ג ר' שמחה ישכר דוב רובין שליט"א הנ"ל, שהסיב לבנו לכל זה וגם המציא פנינה יקרה זו).

מכתב כולו בכת"ק הרה"ק משינאווא זצ"ל

לחרה"ק רבי ישע' נפתלי הירץ מדינוב זצ"ל

בשבח שד"ר כולל חיבת ירושלים לצדקת רבי מאיר בעל הנס שפעל עפ"י פקודתו
להרבות שקלי הקודש לטובת עניי ארץ הקודש - מבקשו שישתדל לחזקו - מזכיר את
הגאון רבי יצחק אהרן איטינגא זצ"ל מלבוב נשיא ארץ הקדושה

ב"ה **יום ג וירא כ"י ע"ת לחנג"ה** לפ"ק [יא חשון תרמ"ג]

שוי"ר [שלום וישע רב] לכבוד אהו' מחו' הרב המאה"ג הצדיק כקש"ת מו"ה **ישעי נפתלי הירץ** נ"י.

הנה בא משולח מאה"ק לעורר אותנו לרחם על אחינו יושבי ארץ ישראל, כי גם את אשר הי' רגילים **הגבאים מלבוב** לשלוח בכל רבע שנה דבר קצוב שלא הי' די ללחם ומים, גם זאת אינם שולחין, רק אחרי זמן רב מגיע זאת שהי' זמנו שלשה חדשים למפרע, והגבאים מראין חשבון צדק, שההכנסות אינם עולים לשלם היאקסין לנכון, ועתה מה יעשו העניים ההם. לזאת שלחתי בחורף העבר ובקיץ הזה את מוכ"ז מאנ"ש ה' מ' **אברהם** עם המשולח הנ"ל, **וב"ה פעלו בכמה מקומות שניתוספו קופות למאות ולאלפים** גם במקום שהגבאים אינם מופנים להשתדל בגביית המעות בזמנם איזה פעמים בשנה, הוסיפו גבאים שיש להם פנאי להשתדל ולעסוק בשלימות ועתה נסע האיש הנ"ל לק' לבוב, כי כן ביקש **הרב הגאון מ' יצחק אהרן** שיסע בגליל לבוב, ואנכי שולח את מוכ"ז בעסק מצוה זו לכן ימחול כת"ה ליתן לו מכתב שבכל מקום בואו בגליל דשם יהיו אנ"ש לעזר לו, **למען יוכלו אחינו לשבת בארץ עד נזכה כולנו במהרה לאורו**. דברי ידידו דוש"ת ומצפה לשמוע מבריאתו הטוב. **הק' יחזקאל שרגא הלברשטאם**

ידוע ומפורסם לכל גודל פעולת צדיק הרה"ק משינאווא ודאגתו למען צדקת רבי מאיר בעל הנס כולל חיבת ירושלים להרחיב דעתם של אחינו בני ישראל תושבי ארץ הקדושה, כפי שיעידו על כך המון מכתבים שיצאו מתח"י ונשארו לפליטה עד היום, וכלשון קדשו "והרב הקדוש המפורסם **כקש"ת מ' אברהם יהושע העשיל מאפטא זצללה"ה** היה תמיד עוסק בטובת ארץ ישראל ואמר כי חלק איש בעבדות ד' ית' הוא כפי מה שעוסק בטובת ארץ ישראל לזאת גם אנחנו נלך בעקבות רבותינו ויגן עלינו זכותם וזכות הצדקה (דברי יחזקאל החדש מכתב יג).

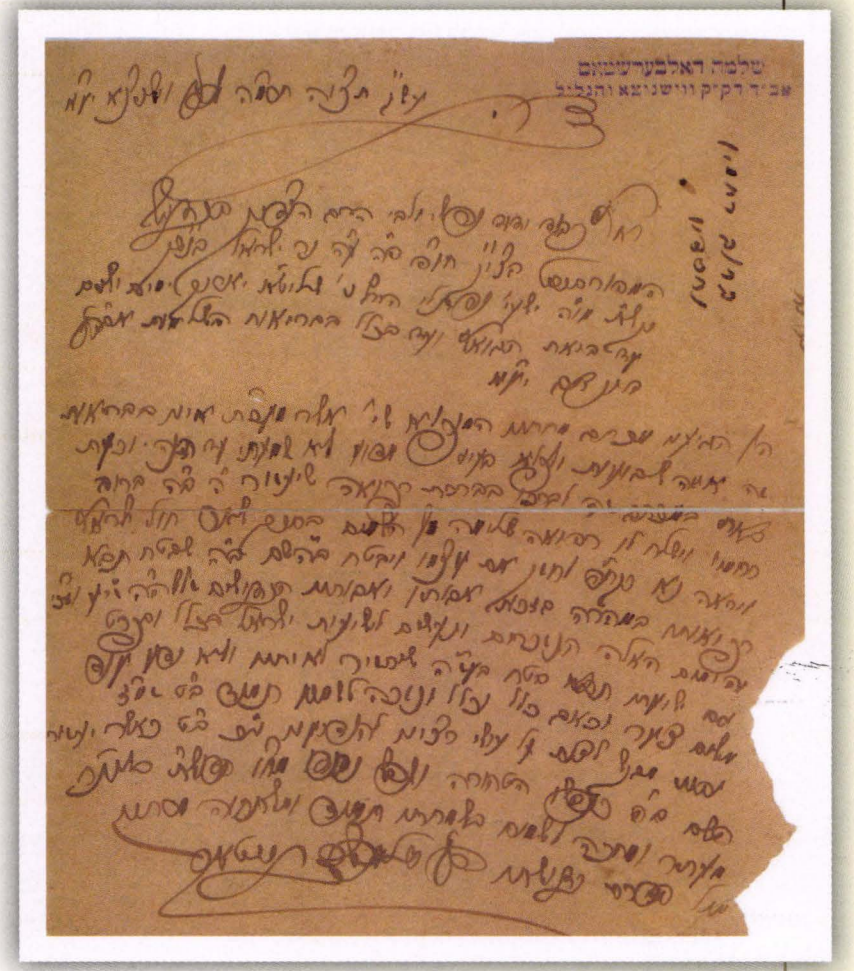
דבר מיוחד יוצא מן הכלל יש באגרת קודש הלז שהרה"ק משינאווא חותם את שמו **'יחזקאל'** בשלימות מה שלא כן הוא ברובם ככולם של מכתביו, כי הבליע האות ל' בהאות א' של יחזקאל וחיברו להאות שי"ן של 'שרגא' כזה וטעמו לכאורה שלא לכתוב תיבות א-ל בצירוף, כמו שנראה בקובץ זה צילום מכתב לאבד"ק קעזמארק, ועיין בספר דברי יחזקאל החדש אגרות קודש מכתב א'.

יתכן **שמו' רבי אברהם** המוזכר בהמכתב הוא הרה"ח רבי אברהמ'לי גבאי (פלאסטער) משב"ק אצל הרה"ק משינאווא.

מכתב מהרה"ק רבי שלמה מנאבוב זצ"ל

לחרה"ק רבי ישע' נפתלי הירץ מדינוב זצ"ל

מברכו בברכת רפואה שלימה

שלמה האלבערשטאם

אב"ד דק"ק ווישניצא והגליל

ב"ה עש"ק תצוה [ט' אדר] תרמ"ה לפ"ק וישניצא יע"א.

אל כבוד ידיד נפשי ולבי הרב הצדיק הקדוש

המפורסים בצי"ק חו"פ פ"ה ע"ה נר ישראל בנש"ק

כקש"ת מו"ה **ישעי' נפתלי הירץ** נ"י שליט"א יאריך ימים ושנים

'עד ביאת הגואל ועד בכלל' בבריאות השלימות אבד"ק

דינאב יע"א

הן הגיעני מכתב **מחתנו המופלא שי'** אשר מעכ"ת אינו בבריאות

זה איזה שבועות, ולפלא בעיני מדוע לא שמעתי עד הנה. וכעת

באתי במכתב זה לברכו בברכת רפואה שיעזור ה' ב"ה ברוב

רחמיו וישלח לו רפואה שלימה מן השמים בתוך שאר חולי ישראל

ויראה נא כקת"ה לחזק את עצמו ויבטח בהשם ב"ה שבטח תבא

רפואתו במהרה בזכות אבותיו ואבותינו הקדושים זללה"ה זי"ע ועכ"י

והימים האלה הנזכרים ונעשים לישועות ישראל בכלל ובפרט

גם ישועתו תבא בטח בעז"ה שיחזור לאיתנו ולא ידע עוד

משום צער וכאב כלל וכלל, ונזכה לשמוע תמיד ב"ט [בשורות טובות] זמ"ז [זה מזה]

והנני מבקש לצות על עושי רצונו להודיעני ג"כ ב"ט כאשר יעזור

השם ב"ה כנפשו הטהורה ונפש ידידו מחו' הדוש"ת בלונ"ח

מעתיר ומחכה לשמוח בשמחתו תמיד ומשתחוה מרחוק

מול הדרת קדושתו **הק' שלמהלברשטאם**

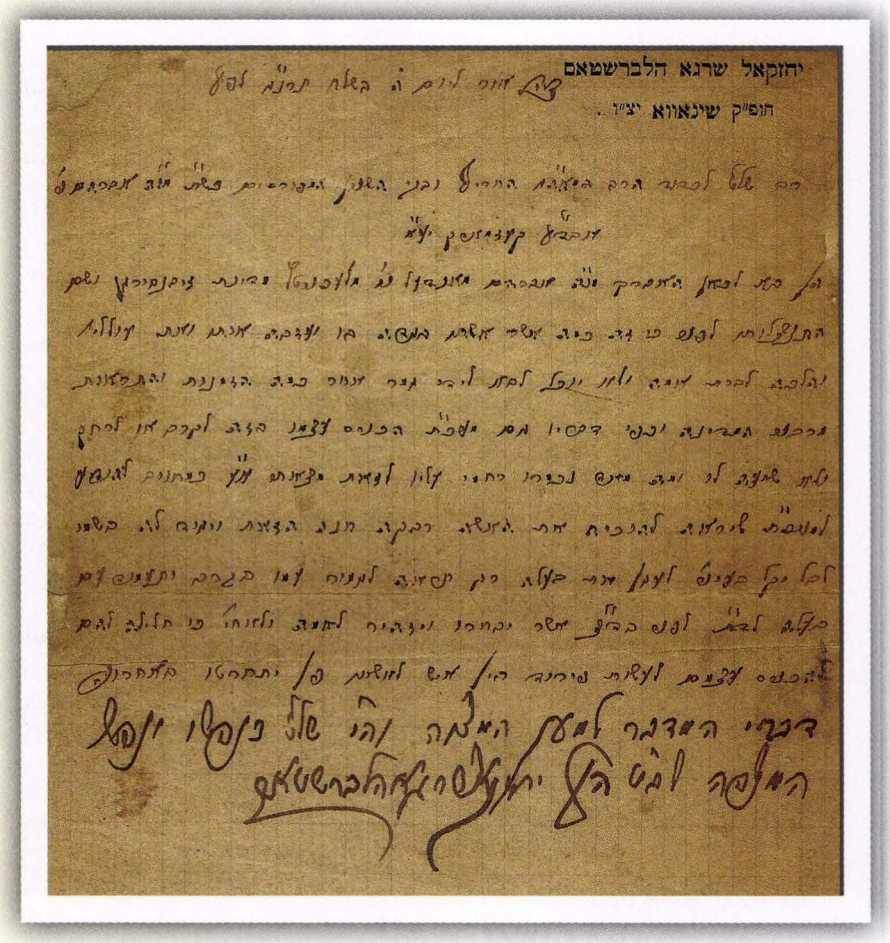
מכתב מהרה"ק משינאווא זצ"ל

להגה"צ רבי אברהם גרינבערג זצ"ל אבד"ק קעזמארק

משתדל לאשה אחת לא תעגן את בעלה

מזהיר לבני משפחתה שלא יעשו פירוד ביניהם פן יתחרטו באחרונה

מכתב זה מתפרסם בימים אלו לראשונה בתוך ספר אור מאיר
על פרקי אבות שיצא ממכבש הדפוס חודש ניסן תשפ"ה

נכתב להגה"צ רבי אברהם גרינבערג זצ"ל אבד"ק קעזמארק נולד בשנת ת"ר תלמיד הגאון מהרי"א אסאד זצ"ל, הקים ישיבה והרביץ תורה לתלמידים, נלב"ע ביום שב"ק י"ח טבת תרע"ט לפ"ק.

מילא את מקומו בנו הגה"צ רבי שמחה נתן גרינבערג זצ"ל אבד"ק קעזמארק נולד בחודש אלול שנת תרמ"ד תלמיד בישיבת אביו ושל הגאון בעל שבט סופר בפרעשבורג, ניהג קהלתו האטורדוקסית על דרך ישראל סבא וגדר בעד הפורצים, והמשיך בישיבת אביו, נעקד"ה ביום ה' תשרי תש"ה הי"ד

על הטוב יזכר נכדו מו"ה **יצחק רימפלער** שליט"א מצאצאי תושבי העיר צאנז מדור דור בתוכם משפחת 'הכהנים האלענדער' המפורסמת לתהילה שהואיל בטובו לפאר את הקובץ בשני מכתבי קודש, מהרה"ק משינאווא זצ"ל ומאחיו הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זצ"ל מתוך תולדות המחבר בספר **אור מאיר על פרקי אבות** שרואה אור עולם לראשונה בימים אלו

יחזקאל שרגא הלברשטאם

חופ"ק **שינאווא** יצ"ו

ב"ה אור ליום **ה' בשלח** [ט' שבט] **תרנ"ג** לפ"ק

רוב שלום לכבוד הרב המאה"ג החריף ובקי השנון המפורסים כש"ת מו"ה **אברהם** נ"י

אבד"ק **קעזמארק** יע"א

הן בא לכאן האברך מו"ה .... נ"י **מלעכניטץ מדינת זיבנבירגן** ושם

התנצלותו לפני כי זה כמה אשר אשתו בגדה בו ועזבה אותו ואת עוללי'

והלכה לבית אמה ולא יוכל לבא לידי גמר אחר כמה הזמנות והתראות

מרבני המדינה וכפי דבריו גם מעכ"ת הכניס עצמו בזה לקרב או לרחק

ולא שמעה לו ומה מאד נכמרו רחמי עליו לזאת מצאתי א"ע [את עצמי] כמחויב להודיע

למעכ"ת שיראה להוכיח את האשה .... הזאת ויגיד לה בשמי

לבל יקל בעיני' לעגן את בעלה רק תראה לגמור עמו בקרב ותעמוד עם

בעלה לד"ת [לדין תורה] לפני בד"צ אשר יבחרו ויזהיר לאמה ולאחי' כי **חלילה להם**

להכניס עצמם לעשות פירוד בין איש לאשתו פן יתחרטו באחרונה

[מכאן בכתי"ק]

דברי המדבר למען המצוה והי' שלום כנפשו ונפש

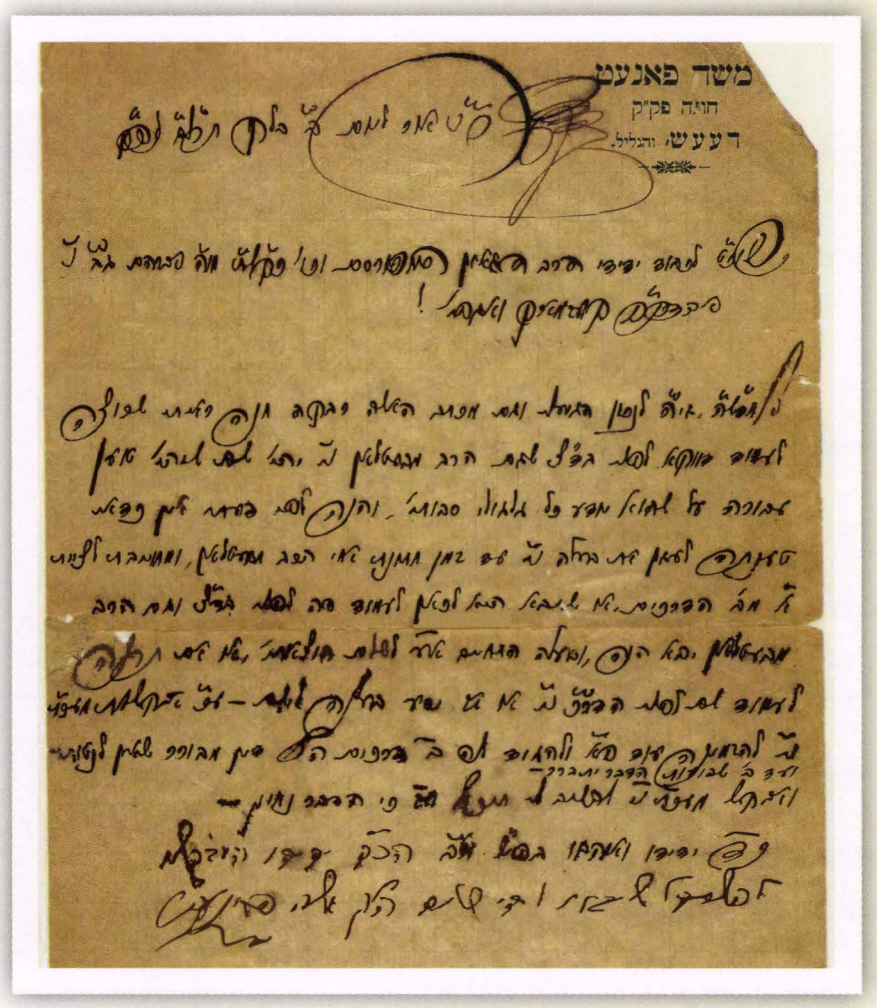
המצפה לב"ט [לבשורות טובות] **הק' יחזקאל שרגא הלברשטאם**

מכתב הרה"ק רבי משה מדעעש זצ"ל

להגה"צ רבי אברהם גרינבערג זצ"ל אבד"ק קעזמארק

פירסום ראשון

משתדל להשכין שלום במשפחה הנ"ל

משד פאנעט
חונה פק"ק
דעעש, והגליל.

משה פאנעט

חונה פק"ק

דעעש, והגליל

בס"ד ??? אור ליום **ב' בלק** [ט' תמוז] **תרנ"ב** לפ"ק

שוכ"ט לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם וכו' כקש"ת מו"ה אברהם ג"ב [גרינבערג] נ"י

אבדק"ק קעזמארק ואגפי' !

אחדש"ה, גי"ה לנכון הגעני וגם מכתב האשה .... ראיתי שרוצה

לעמוד דווקא לפני בד"צ שגם **הרב מבעטלאן נ"י** יהי' שם שיהי' טוען

עבורה על שהוא יודע כל גלגולי סבותי', והנה לפי דעתי אין כדאי

טענתה לעגן את בעלה נ"י עד זמן חתונת אחי הרב מבעטלאן, ומחוייבת לציית

א' מב' הדרכים, או שתבא היא לכאן לעמוד פה לפני בד"צ וגם הרב

מבעטלאן יבא הנה, ובעלה התחייב א"ע [את עצמו] לשלם הוצאותי', או אם תרצה

לעמוד שם לפני הדר"כ [הדרת כבודו] נ"י או ?? יסע בעלה לשם, ע"כ אבקש את מע"כ

נ"י להזמינה עוד פ"א [פעם אחת] ולהגיד לה ב' דרכים הנ"ל דין מבורר שאין לנטות

ועד ב' שבועות הדבר יתברר

ואבקש מעכ"ת נ"י להשיב לי תיכף ?? כי הדבר נחוץ.

כ"ד ידידו ואהבו בפ"ש ור"ב [ורב ברכות] **[מכאן בכתי"ק]** הכ"ד ידידו המבקש

להשתדל שיבא לידי שלום **הק' משה פאנעט**

כפי שנראה ממכתב הרה"ק משינאווא שנדפס במכתב הקודם לא בא הדבר לידי גמר ושבעה חדשים אח"כ ביום ט' שבט תרנ"ג כתב הרה"ק משינאווא את מכתבו להרב מקעזמארק.

תקצר הירועה לגלול כאן ההתקשרות הגדולה שהיתה קיימת בין הרה"ק בעל מעגלי צדק מדעעש זצ"ל עם מרן מצאנז זי"ע וצאצאיהם אחריהם בכל דור ודור, וכידוע אמר הרה"ק משינאווא סמוך להסתלקותו שהרה"ק רבי משה מדעעש זצ"ל הינו צדיק הדור, ואי"ה עוד חזון למועד.

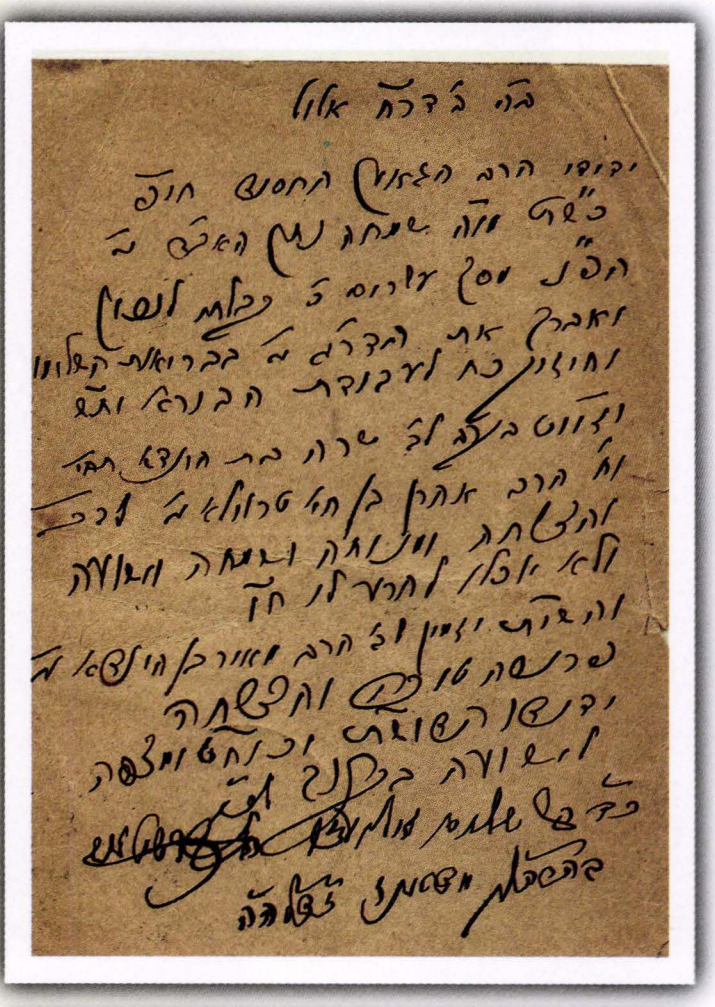
'הרב מבעטלאן' הוא הרה"ק רבי יהודה ליכטענשטיין זצ"ל אבד"ק בעטלאן בן הרה"ק רבי יעקב קאפל זצ"ל אבד"ק בעטלאן אחי הרה"ק רבי הילל מקאלאמייא זצ"ל וחתן הגה"צ רבי ישכר דוב לייכטאג זצ"ל אבד"ק הידאלמאש מחסידי צאנז, לרגל החתונה שיגר מרן מצאנז מכתב קודש עם דו"ד בצירוף ברכה 'ותזכו לבנים ובני בנים יראי השם ועוסקים בתורה מתוך הרחבה ויהא ביתכם כבית פרץ' (הרה"ח ר' ישכר בעריש ווייס שליט"א מאמר לתולדות הגה"ק מבעטלאן גל' עלים לתרופה פר' בא תשפ"א).

תשוח"ח להרבני **מו"ה יצחק רימפלער שליט"א** נכד רבני קעזמארק לדורותיהם שמסר לנו מכתב זה לפרסמו לראשונה ישא ברכה מאת השם.

כ"ה ניסן תשפה

מכתב ברכה
מהרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זצ"ל הי"ד
להגה"צ רבי שמחה נתן גרינבערג זצ"ל אבד"ק קעזמארק

מכתב זה מתפרסם בימים אלו לראשונה בתוך ספר אור מאיר
על פרקי אבות שיצא ממכבש הדפוס חודש ניסן תשפ"ה

ב"ה **ב' דר"ח אלול** [א' שופטים תרצ"ח]

ידידי הרב הגאון החסיד חו"פ

כש"ת מו"ה **שמחה נתן האב"ד** נ"י

הפ"נ מסך עשרים כ' קבלתי לנכון

ואברך את הדר"ג נ"י בבריאות השלימות

וחיזוק כח לעבודת הבורא ית"ש

וזוו"ט [וזיווג טוב] לב' **שרה בת הינדא** תחי'

וח' [וחתנו] הרב **אהרן בן חי' טריילא** נ"י וב"ב

להצלחה ומנוחה ושמחה וישועה

ולא יוכלו להרע לו ח"ו

והשי"ת יזמין לב' [לבנו] הרב **מאיר בן הינדא** נ"י

פרנסה טובה והצלחה

ידידו הדוש"ת וכוח"ט [וכתיבה וחתימה טובה] ומצפה

לישועה בקרוב לכ"י [לכל ישראל]

[מכאן בכתי"ק]

כ"ד **הק' שלום אליעזר הלברשטאם**

בהרה"ק מצאנז זצלה"ה

המכתב נושא חותם הדואר של העיר בארדיוב וכנראה שהה שם רבי שלום אליעזר בימי הקיץ לשאוף אויר צח.

בתו מ' 'שרה' שנתברכה ל'זיווג טוב' אכן נישאה ביום יד שבט תש"א לת"ח בן גדולים ה"ה הגה"צ רבי שלום משה אונגאר ז"ל אבד"ק נייטרא מאונט קיסקא בזיווגו הראשון, נולד להם ג' בנות והאם על הבנות נעקד"ה ביום כ"ה תשרי תש"ה הי"ד במהרה לעינינו.

חתנו 'הרב אהרן' הוא הרה"ג רבי אהרן הלוי יונגרייז ז"ל הי"ד בן הרה"ג רבי שמואל חיים יונגרייז ז"ל אב"ד וואמאש-מיקעלא נכד הגה"ק בעל מנוחות אשר מטשענגער זצ"ל, נשא את מרת חנה בת רבי שמחה נתן אבד"ק קעזמארק, משנת תרצ"ב אב"ד זשעליז. נעקד על קידוש ה' בכ"ו סיון תש"ד.

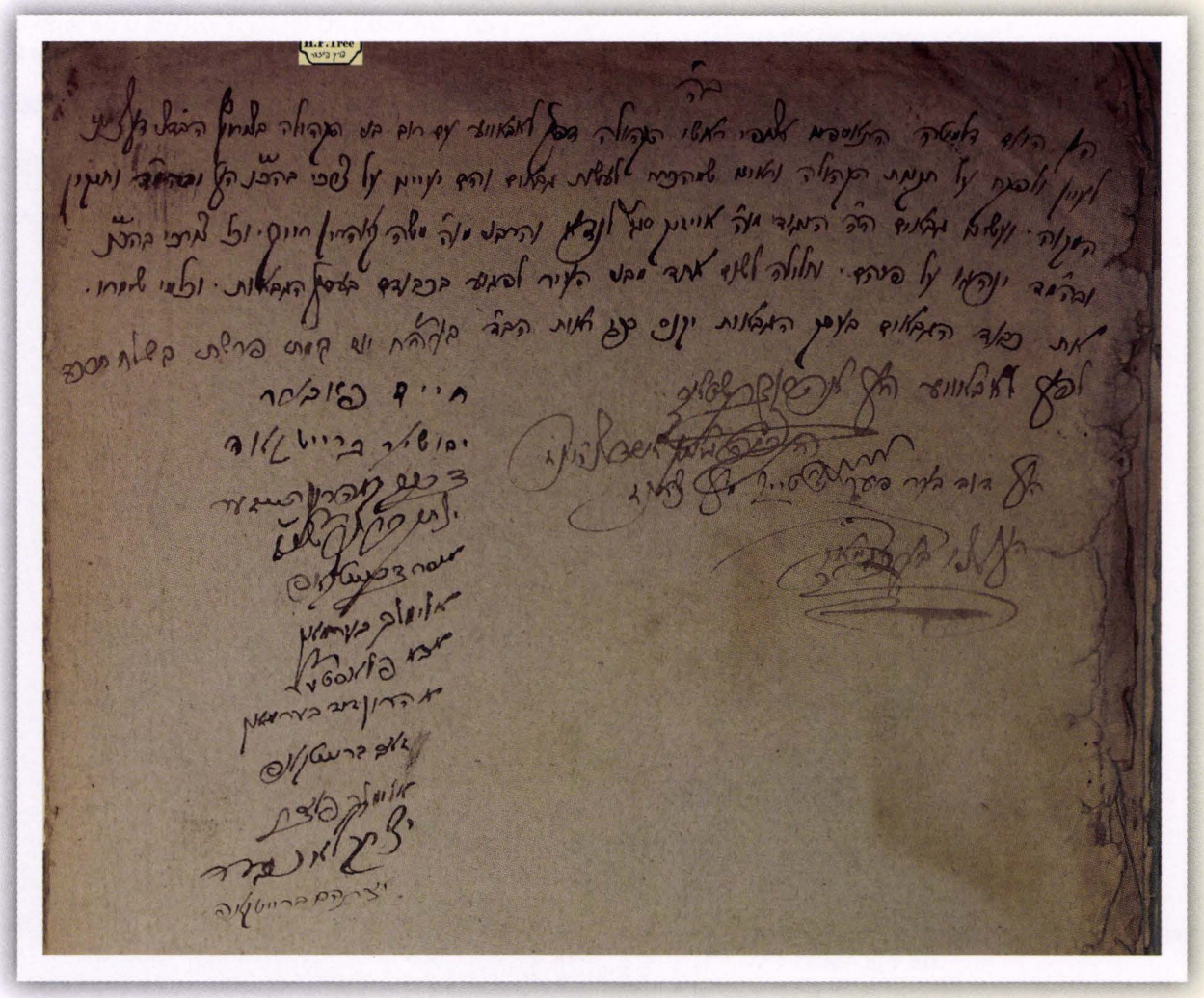
בנו **'הרב מאיר'** הוא בנו רבי מאיר גרינבערג נולד בשנת תר"ע, תלמיד ישיבת אביו ושל הגאון רבי יוסף אלימלך כהנא זצ"ל מאונגוואר בשנת תרצ"ה נתקבל להיות רב הקהילה האורתודוקסית בעיר ליפטובסקי סוואטי מיקולאש סמוך לגבול פולין, ובשנת תרצ"ו נשא את בתו של רבי חיים צבי גינצבורג ז"ל, בשנות המלחמה פעל הרבה והציל בפועל ממות לחיים המון פליטים ממדינת פולין, ודאג לכל הצטרכותם, כשוך תרועות המלחמה נהג ברבנות בקעזמארק, בשנת תש"ט התיישב בארה"ב, כיהן ברבנות כמה קהילות והשפיע על בני עדתו תורה ויר"ש בדרשותיו המצויינים, נלב"ע ביום י"ז שנת תשנ"ג לפ"ק, מכתביו יו"ל בימים אלו **ספר אור המאיר על פרקי אבות** ובראשו תולדותיו שם מופיע לראשונה מכתב זה

הרה"ק רבי אהרן מצאנז זצ"ל

נראש בית דין צדק דק"ק צאנז

י' שבט תרכ"ד

פירסום ראשון

חתימת הרה"ק רבי אהרן מצאנז זצ"ל

בפירסום ראשון

חתימת הרה"ק רבי אהרן אבד"ק צאנז זצ"ל בחייו של אביו מרן רביה"ק מצאנז זי"ע בפנקס 'מקומות בית הכנסת' דק"ק לאבאווע, על כתב מינוי גבאים ע"י בית דין צדק דק"ק צאנז בתקופת היותו מכהן במשרת רב הצעיר לימין אביו וכמפורש על מצבתו 'שימש בכתר הרבנות פה"ק מ"ו שנים י"**ט שנים בחיי אביו הגאון זצללה"ה** וכ"ז שנים אחרי פטירת אביו זצללה"ה ונפטר בש"ט בן ע"ז שנים ראש חודש אב תרס"ג' שבהיותו בן ל"א בשנת תרי"ז נתקבל לעמוד לימין אביו מרן מצאנז זי"ע ברבנות העיר צאנז.

חשיבות מיוחדת לחתימה זו שעד כה לא נתפרסם שום מכתב או חתימה בכתב ידו משנים אלו.

שאר חברי הבית דין החותמים הם הגאון **רבי דוב בעריש פערלשטיין זצ"ל ראב"ד בק"ק צאנז** בן הגאון רבי שלמה זלמן זצ"ל אב"ד אונסדארף, הגאון **רבי אלי' בערגמאן שכינוהו ר' אלי'ש דיין**, חתנו המשב"ק הרה"ח רבי רפאל צימעטבוים ז"ל 'דער הויכער רפאל' בספרו דרכי חיים (חלק הסיפורים אות ס"ט) מביא ממנו הוראות בענין שומים שנמצאו בחיטים של פסח ע"ש. ועיין בס' קדושת אהרן (עמ' רלו) שנאסר במאסר יחד עם הרה"ק ר' אהרן מצאנז זצ"ל בשנת תרל"ו.

ב"ה

הן היום דלמטה התאספנו אלופי ראשי הקהילה דפ"ק [דפה קהילת] לאבאווע עם רוב בני הקהילה **בצירוף הבד"ץ דק' צאנז** לעיין ולפקח על תקנות הקהילה וראינו שמהכרח לעשות גבאים והם יעיינו על צרכי בהכ"נ הק' ובהמ"ד ותיקון המקוה, ועשינו גבאים ה"ה הנגיד מו"ה **אייזיק סג"ל לנדא** והרבני מו"ה **משה קאהרין רייך**, וכל צורכי בהכ"נ ובהמ"ד ינהגו על פיהם, וחלילה לשום אחד מבני העיר לפגוע בכבודם בעסק הגבאות, וכל מי שימרו את כבוד הגבאים בעסק הגבאות יקנס כפי ראות הב"ד.

[מכאן בכי"ק רבי אהרן מצאנז]

בעה"ח יום **בית פרשת בשלח תרכ"ד** לפ"ק לאבאווע.

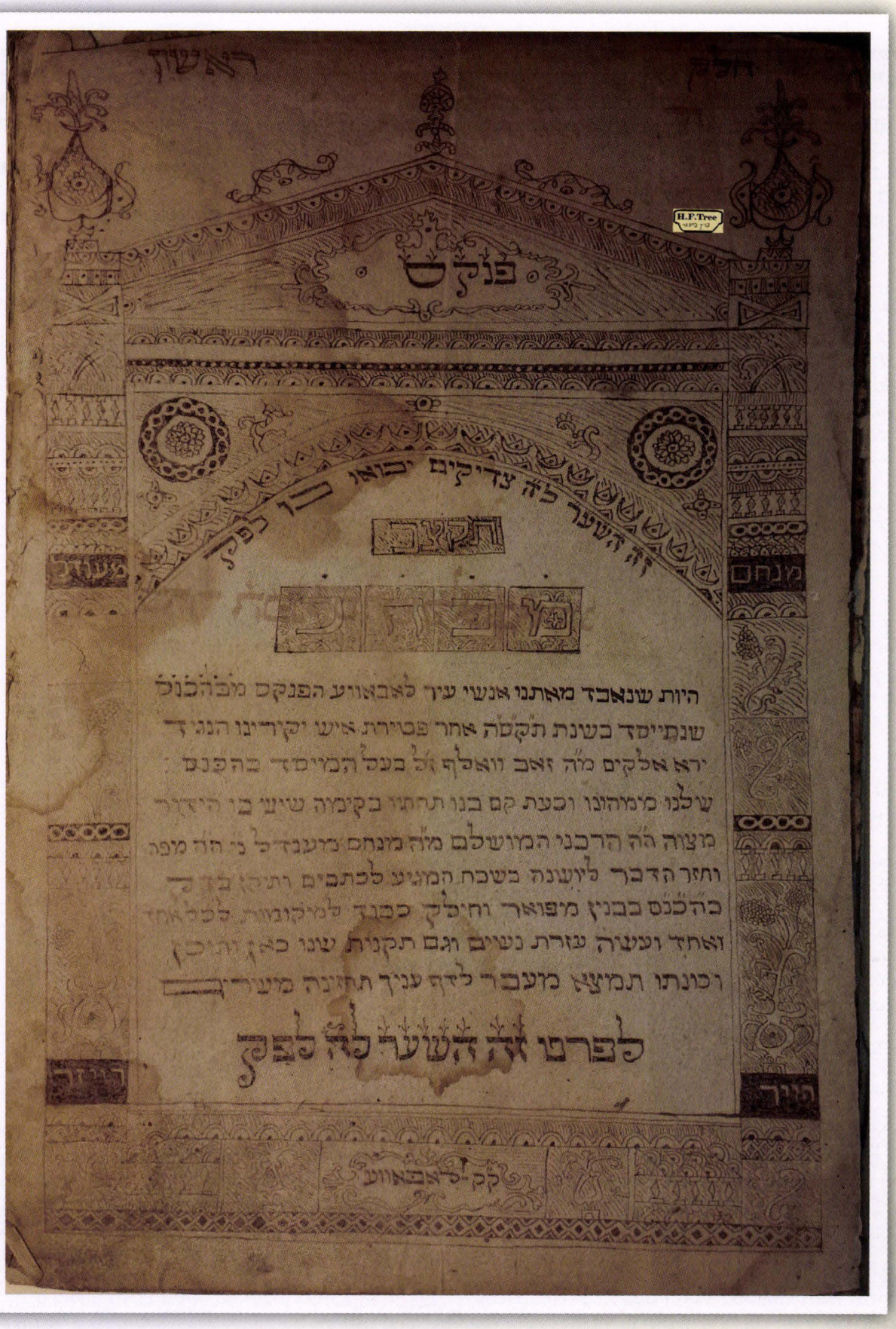
הק' אהרן הלברשטאם בהרב הגאון אב"ד צאנז	חיים פאבער
הק' דוב בער פערלשטיין מק' צאנז	יהושיע ברייטקאפ
הק' אלי' בערגמאן	ברוך קאהרין הייזער
	יצחק ברוך שו"ב
	איסר ברייטקאפ
	אלימלך בערמאן
	אבא פלאסטער
	אהרון דוד בערמאן
	זאב ברייטקאפ
	אלימלך פליזער
	יצחק לאנגער
	אברהם ברייטקאפ

מאמר

פנקס קהלה קדושה לאבאווע

העיר לאבאווע נמצאת במחוז צאנז, על אם הדרך שבין העיר צאנז - ועיר המרפא קרעניץ, והיתה להם כל צרכי קהלה, אבל הנהגת העיר היתה תחת דגל הרבנות של העיר צאנז והמרא דאתרא מרן הרה"ק בעל דברי חיים זי"ע האבד"ק 'צאנז והגליל' ובית דינו, ולא היה שם רב לעצמם, וכלשון הגה"צ רבי שמואל אהרן מילער זצ"ל אבד"ק לאבאווע במכתב בשנת תרפ"ח 'מרן הקדוש בעל דברי חיים ז"ל **מרא דאתרן**' [ראה המכתב במילואו להלן בסוף המאמר], וכדמשתמע מרשימות הרה"ח ר' יוחנן האכהייזער ע"ה מלאנדאן [להלן בהמשך המאמר] היה מזדמן עיתים תכופות שמרן הדברי חיים בא לשם בימות החול, שטר זה נכתב כשבאו הביד"צ דק"ק צאנז לעיין ולפקח בהתנהגות העיר הבית הכנסת, הבית המדרש, ולתקן המקוה על מכונה.

במשך השנים כאשר נתרבו מספר התושבים בלאבאווע היה לנחוץ למנות להם רב לעצמם היושב בקהלתם, ונמנו וגמרו אנשי העיר לאבאווע והכפרים הסמוכים לה, קיבלו עליהם את הגה"ק רבי ארי' בלייך זצ"ל תלמיד הרה"ק הרבי ר' צבי הירש מרימנוב זי"ע (שהיה לפני כן אב"ד וואליע - מיכאווע שאצל לינסק) לרב אב"ד, ודעת לנבון נקל שנעשתה כל זאת בהסכמת ועצת רבינו הדברי חיים זי"ע.

שער פנקס מקומות בית הכנסת דעיר לאבאוויע שנת תקצ"ב
נעתק בפקודת הנדיב רבי מנחם מענדל בן רבי זאב וואף האכהייזער

כ"ה ניסן
תשפה

רבני לאבאוועט

הגה"ק רבי ארי' לייב בלייך זצ"ל

הגאון הצדיק ארי שבחבורה כקש"ת מוה"ר אריה זצ"ל, נולד בשנת תק"ע במדינת רוסיא, לאביו הרה"ג החסיד רבי אלחנן אשכנזי זצ"ל.

מסורת בידי נכדיו שמקור מחצבתו עולה עד לרבינו הגה"ק המפורסם גדול מרבן שמו רבי צבי הירש אשכנזי זי"ע בעל שו"ת חכם צבי.

בילדותו בעת גזירת הקאנטאניסטען נמלט עם אמו שכיסתו ועיטופתו בסדין, לאחר שעברו הגבול הגיעו לעיר רימנוב לביתו של הרה"ק הרבי ר' הערש זי"ע, וכאשר הרבי ר' הערש ראה אותו, אמר "**דער קינד איז זייער בלייך**" לכן קראו אותו בשם '**בלייך**' (כי הצריכו לשנות שם המשפחה), ושם ברימנוב נתגדל בביתו של הרה"ק הרבי ר' הערש.

ולאחר שנים כאשר היה אצל מרן הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע, אמר לו הרה"ק: "זייער א שיינעם נאמען" נתן לך הרבי ר' הערש, כי **בליי"ך** בגימטריא **חס"ד**.

[כעין זה מובא בכתבי כ"ק הגאון הצדיק **רבי משה הלברשטאם זצ"ל** בעל דברי משה וחבד"צ העדה החרדית, שרבינו הדברי חיים זי"ע אמר שעיר וויען מסוגל לרפואה כי כשכותבים '**וויך**' כזה עולה בגימטריא שם החסד ע"ב].

מאז בואו ללאבאוועט זכה להתדבק לעץ החיים מרן מצאנז זי"ע, ומה גם שהי' ממשפחתו שאר בשרו באשר שניהם צור מחצבתם עד להגה"ק בעל חכם צבי זצ"ל.

סיפר כ"ק אדמו"ר בעל ברך משה מסאטמאר זצ"ל, כי זקינו הרה"ק מצאנז הי' דרכו בחג הפסח למנות שומר בביתו שישגיח על הבית התבשיל בכל משך ימי החג, שיתנהג הכל כדת וכחומרות החג. וסיפר שבאחת השנים בא לשם הרב מלאבאוועט להסתופף בצל הרה"ק על חג, וכיבדו הרה"ק שהוא יהי' המשגיח על הבית התבשיל, ועליו סמך על כשרות ימי החג. (מתוך שיחה עם כ"ק אדמו"ר רבי שמואל צבי מספינקא זצ"ל בשנת תשמ"ז, ואולם יתכן שהכוונה להרב השני מלאבאוועט ה"ה בנו הגה"צ רבי צבי אלימלך זצ"ל).

הי' מפורסם בדברי צחות שלו, ומסופר בשם רבו הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שאמר עליו, שרק מי שיכול לומר ווערטעל כמו הלאבאוועט רב מותר לו להגיד ווערטעל, כי מהווערטליך שלו לא נפגע מעולם שום אדם.

לא לן אצלו פרוטה והכל פיזר נתן לאביונים, ולפני פטירתו אמר: שאכן כסף אינו משאיר ליורשיו רק זאת הוא מבטיח שאם יבואו להתפלל על קברו ישתדל עבורם. (נכדו הגה"ח רבי חיים ברוך פינק ז"ל, תולדות שבתחילת ספר נפש אדם על הל' שחיטה ארה"ק תשנ"ט).

ר' ארי' נסתלק ג' סיון שנת תרמ"ד, ונטמן בבית החיים החדש בעיר קראקא, בשורה שנטמנו כמה רבנים מפורסמים מחוץ קראקא ונסתלקו שם. ה"ה: רבי שמואל אהרן רובין זצ"ל אב"ד קארטשין, בעמח"ס בית אהרן על הל' גיטין ושו"ת שם עולם ועוד, אביו רבי צבי הירש זצ"ל דומ"ץ בקראקא, רבי אלישע לאנדא זצ"ל אב"ד קראס, רבי יוסף האללענדער זצ"ל אב"ד אמסנא ועוד.

בשנת תשפ"ב העמדו נכדיו משפחת רובינפעלד שליט"א מצבה חדשה על מקום קבורתו לע"נ אביהם הגאון החסיד רבי פנחס חיים בן רבי נפתלי זצ"ל מח"ס עטרת השלחן, עטרת הבית.

מציבה החדשה של הרב מלאבאוועט בבית החיים החדש בקראקא

הגה"צ רבי הערש אלימלך בלייך זצ"ל

את מקומו מילא בנו הגה"צ המפורסם רבי הערש אלימלך זצ"ל, כמו אביו המשיך להסתופף בצל החיים וזכה לקירבות מרובה כפי שנראה מעובדא שכתב הרה"ק רבי סיני מזמיגרוד זצ"ל בספרו חמדה גנוזה (ח"א עמ' קנט) וז"ל:

הרב הערש מילך בן הרב מלאבאוועט

הלך פעם למקוה עם כ"ק אא"ז, ואא"ז הי' מקפיד להשאר לבד בשעת הטבילה, והרבני הנ"ל החביא א"ע בזוית כדי שיראה את טבילתו הקדושה. נער אחד הי' אז במרחץ ושכב על התנור והי' ארחי ופרחי קרוע ובלוע, והלך וגנב מאא"ז שבעים ר"כ, וכשבא אא"ז לביתו הלך הר' הערש מילך לביהמ"ד, וגם הנער הזה הי' אז שמה בביהמ"ד, ופתאום אחזתו חולי קרעמפף חזק מאד ל"ע, ועמדו שם אנשים סביבו והי' להם רחמנות עליו, כי רבע שעה מקודם היו המה במקוה וראו שהוא בבריאות הנכון.

והלך הר' הערש מילך וסיפר לפני אא"ז דבר זה, והשיב שיביאו לפניו הנער הזה. והלך הר' הערש מילך עם עוד אנשים והוליכו אותו לאא"ז, והוא הי' צועק מתוך היסורים, ואמר לו אא"ז שיתן לו שבעים ר"כ ויהי' לו רפואה. ואמר הנער שאין לו אף פרוטה. אמר

אא"ז כי באם שלא יתן לו אזי ילך מאתו, וסוף הדבר שלקח הנער השבעים ר"כ מכתונתו ונתן לפני אא"ז, ותיכף באותו רגע במעמד הלז נתרפא והלך בעצמו בחזרה בבריאות השלימות.

אח"כ אמר אא"ז לר' הערש מילך היום התפללתי להש"י ונשמע תפילתי מיד, כי הי' לי מעות צדקה שבעים ר"כ, ובעת שהייתי במרחץ נגנב מאתי הסך הנ"ל, וידעתי שאתה לא גנבת ממני, ובקשתי להש"י שיתוודע לי מי גנב את זאת, וכששמעתי המעשה עם הנער הבנתי שבוודאי הוא הגנב, לכן צויתי שיתן לי סך הנ"ל ויתרפא, ובאמת שמעות אלו שלי הם. **עד כאן** מחמדה גנוזה.

ר' הערש מלך ז"ל נלב"ע ביום הפורים תרע"א לפ"ק ומנו"כ בלאבאוו.

הגה"צ רבי שמואל אהרן מילער זצ"ל הי"ד

על מקומו נתמנה תחתיו הגה"צ המפורסם מקנא קנאת ה' רבי שמואל אהרן מיללער זצ"ל הי"ד.

הגאון רבי שמואל אהרן מיללער זצ"ל נולד לאביו הרה"ג רבי נפתלי זצ"ל מחסידי צאנז דומ"ץ דק"ק גארליץ, ולמד אצל הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זצ"ל בווישניצא, בהגיעו לפרקו נשא את בת רבי מתתי' ווילדשטיין ז"ל מלאבאוו.

בהיותו בגיל י"ח נתקבל לר"מ בקראקא, ואח"כ נתקבל לאב"ד בק"ק יעדליטש, אחר מלחמת העולם הראשונה נתמנה לאב"ד לאבאוו, שם ניהל את קהילתו על דרכי התורה והחסידות, והקים שם ישיבה גדולה וחשובה, היה מגדולי גאליציע השבים ראשונה במלכות התורה, והיו מביאים לפניו מאת דיני התורה הסבוכים והקשים, עבד השי"ת בלהט אש קודש כדרך חסידי צאנז, ועמד על משמרת חומת הדת.

בשנת ת"ש עבר לגור בעיר צאנז ונהרג עק"ה עם שאר קדושי ק"ק צאנז במחנה בעלזשעץ ביום י"**ז אלול תש"ב**, הי"ד לעינינו במהרה, מקצת חידו"ת ומכתבי מוסר בוערים כלפידים שנשארו לפליטה נקבצו בספר אבני אש.

תשו"ח להרה"ג בנש"ק **ר' יעקב שלמה אריה הלוי רובינפעלד שליט"א** נכד רבי הערש אלימלך אב"ד לאבאוו אשר חלק נכבד מהמאמר מקורו מספרו **חסדי אבות - לאבאוו** בכת"י

ניצוצי אש במשנת מרן הדברי חיים זי"ע

מלוקט מכתבי רבי שמואל אהרן מילער זצ"ל הי"ד אבד"ק לאבאוו בספרו אבני אש

תשו"ח למסדר הספר בנש"ק הרה"צ **רבי דוד צבי הירש מייזליש שליט"א** בעיה"ק ירושלים תובב"א
נכד מרן רביה"ק מצאנז זי"ע

א

[אחר שהביא חידוש מאביו רבי נפתלי ז"ל מסיים]: יהי שפתותיו דובבות, ובצל שדי יתלונן, במנוחת צדיקים וחסידים אצל רבותיו אשר התחמם באורם מנעוריו, ה"ה הגה"צ ר' הלל בעהמח"ס משכיל אל דל, והגה"ק בעהמח"ס ייטב לב ושו"ת א"צ, ומרן קוה"ק בעל דברי חיים ונפטר בשיבה טובה בפורים דהאי שתא אחרי שמעו את המגילה ונטמן בעש"ק סמוך לביה"ש, ואני בעניי לכל מילתא כחלא בר חמרא, שמואל אהרן בלאאמו"ר הרב ר' נפתלי בן החסיד ר' פסח דוד זלה"ה, שהי' גם הוא מהחסידים הראשונים אצל בעל דברי חיים **וגילה הה"ק ליו"ח שהי' אצלו אחרי פטירתו כמו בחייו**.

(אבני אש סוף סימן יד).

ב

[בתוך מכתב לממוני כולל חיבת ירושלים לצדקת רבי בעל הנס בירושלים עיה"ק]: מחמת כי הגיע עת לדרוש אחר אתרוג יפה בתקופת השנה, באתי בזה לבקש מאת ידידיי היקרים שישלחו לי אתרוג יפה ומהודר עצהיו"ט, מגינה השמור לכם, **כאשר ראיתי אצל הה"צ ר' ישעי' בנו של הגה"ק מצאנז** אשתקד, גם אותי תדרשו לטובה, ואשלם לכם בכסף מלא.

(אבני אש מכתב לח).

ג

עיני צופות לעזר השי"ת לבד אעפ"י שההסתר עצום ורב בזמן השפל הזה, מ"מ כאשר שמענו כן עוד נחזה, כי מלא כל הארץ כבודו גם עתה, יעיין נא בספר דברי חיים ל**מרן הגה"ק מצאנז זי"ע** בפרשה זן [פר' יתרו], כי הוא הי' אחד מיוחד אשר קלע השערה בעבודת השם בכל אופנים, וכש"כ בצדקה ומע"ט, וכמה סיגופים קשים ומרים, **כאשר סיפר לי אבי הצדיק זלה"ה אשר הסתופף בצלו כמה שנים**, וההכנה לתפלה אצלו הבינו המבינים מה שאמרו חז"ל (ברכות לב ע"ב) חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת וכו', וסיפר לי אבי מו"ר שבאמת ראה אשר מפני ה' והדר גאונו יצא חיותו, וכל האברים דא לדא לרדו, ופניו כלפידים, וראו כל עמי הארץ ג"כ כי שם ה' וכו' אשרי עין ראתה, עכ"פ ואם היו שומעים לאותו צדיק אשר הרעיש העולם על המקילים בעניני שחץ ופריצות, לא הי' ירידת השפע כ"כ בלי ספק, ומה נעשה ושטנא נצח וכו'.

(אבני אש מכתב ז).

ד

לעורך קובץ אהל מועד

היגיעני וכו' בשעה שאין פנאי להשיב אל רעהו, כי אם וחשב עם קונהו, ובאמת נכסף נכספתי להיות בצותא חדא עם שאר ת"ח המצויינים שם לקיים אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו וב'אהל מועד' נתוועד לשמוע קול ה', כי אין לנו רק התורה

הזאת כלומר בנגלה כי הנסתרות וכו', וכבר האיר לנו עינינו **הגאון האדיר מרן הקדוש בעל דברי חיים ז"ל מרא דאתרן, ורשכבה"ג**, שלא לבטוח על דרכי בחסידות של מרן קוה"ק הבעש"ט כי הי' כהוראת שעה על משך מספר השנים הקצוב ולא לדורות עולם, כי הוא טמיר ונעלם, וטובת הנפש לא יתכן רק בתורה ועבודה בהתמדה, וכן אמר לי **אחד מבניו הצדיקים** שאמר ג"כ לפני פטירתו טרם עלתה נשמתו בקדושה ובטהרה, שאין לנו טובה רק התורה [ובטח כי מצות התורה להתחבר עם החכמים כדי לקיים ולדבקה בו ולא בטלה לעולם כמ"ש הרמב"ם ז"ל בסה"מ להתמיד בישיבתם בכל אופן מאופני העבודה והחברה במאכל ומשתה והעסק כדי שיגיע לנו להדמות במעשיהם ולהאמין האמתיות מדבריהם וכו'], ובעודו בחיים חיותו חיים לעולם עשה מלחמות גדולות עם כמה מפורסמים ברום המעלה ולא נשא פנים, ומסר נפשו שלא לשנות מדרכי הקדמונים כחוט השערה הם במלבושים והן בסדר היום והלילה בתורה ותפלה, והנסיון יוכיח כי בגלילות הללו עוד לא שלט רוח החיצוני כבשאר מקומות שהתחילו לעשות פשר עם רוח העת המודרני, ושכחו הלכה פסוקה דאדרבה בעת פרוץ אומרים גדור בהפלגה יתירה וכו', הנני מצפה ועומד שירחם השי"ת למען שמו לקיים ומלאה הארץ דעה ויעביר את רוח הטומאה וכו', הק שמואל אהרן החופ"ק לאבאווא.

(אבני אש מכתב ד).

ה

ולו היו שומעים להקדוש **ר"מ מרימנוב** ואחריו **הקדוש עליון מצאנז** לא היה מיעוט השפע כמוהו בעוה"ר בלי ספק, כי כן אמרו והתחננו שע"י השינוי מתהלוכות אבותינו ילך השפע לאחרו בעוה"ר וכו'.

(אבני אש מכתב ו).

ו

חתנו הגה"צ רבי אבא וואקס ז"ל הי"ד אבד"ק פראשאוויץ
בעל בית אבא ושא"ס

ואדרבא כיון שהדור פרוץ ראוי להחמיר יותר ולגדור גדר וכו', והבאתי מעשה רב שכאשר נתחדש המאדע לנשים ללבוש בגד זימה הרייפען בימי רבינו הגה"ק בעל דברי חיים זצ"ל **דרש והכריז ברבים** שהאשה הלובשת בגד כזה מותר לבעלה לישא אחרת בלי ק"ר רק בבי"ד של ג', ודה"ק עשו רושם שבאותו היום נתבטלה המאדע הזאת עשו"ת דברי חיים ח"ב סימן נ"ח.

(אבני אש סימן מז סוף אות ה).

מלחמת אש דת של רבינו נגד בגדי השחץ
פאה נכרית (שייטעל) - רייפען

רייפען

להרב המאור הגדול וכו' מ' **יחיאל מיכל היבנר אב"ד ניזנאב** יע"א.

גי"ק הגיעני ושמחתי בשמעי כי קנא קנאת השם בדבר התועבה הנעשתה בין הנשים לילך **בהרייפין** שהיא בגד של זימה ר"ל, ובוודאי אינה רשאי בת ישראל ללבוש בגד זימה הזאת, ויישר כחו שביטל הזימה מעירו ואשריו ואשרי חלקו.

ובנדון הנגיד שבא לעירכם בודאי חל עליו האיסור בדבר זה של פרהסיא, ובפרט וכי הוא ובני ביתו אינם בכלל ישראל ככל עדתו הקדושים שמצווים אנו להיות מצויינים, והרמב"ם במנין המצוות מנאה, ובפרט בגד זימה כזאת אסור לכל מי שישראל מכונה ללבשו, ולפי דעתי שהגביר הנ"ל יציית לדברים הנאמרים באמת, ולהסיר מביתו תועבה הזאת והי' שלום ושאנן, ובזה אצא ואומר שלום, כנפש ידידו דורש שלום תורתו בנפש חפיצה. מנחם תרכ"ב.

(שו"ת **דברי חיים** יו"ד ח"ב סימן נ"ח).

פאה נכרית (שייטעל)

להרב החריף וכו' מו"ה פנחס בק' פאלטשען במדינת קאקאווינע.

שאלה אם מותר לאשה לילך **בפיאה נכרית** בשוק.

תשובה כבר האריכו בזה בספר באר שבע ובכל האחרונים, ורובם מסכימים לאסור, ועיין בכנסת הגדולה באה"ע שרבו האוסרים, וכן בעצי ארזים אוסר, ויותר מזה מבואר בר"ן בכתובות, ובריטב"א שם מובא באסיפת זקנים, שאפילו לתת חתיכת משי וכדומה על הפדחת שיהי' דומה לשער אסור דזה הוי דת יהודית, ותימה על הכנסת הגדולה באה"ע שנשמט ממנו דבריהם ולכן בודאי אסור לצאת בפיאה נכרית והוא דת יהודית, דברי בא על החתום:

(שו"ת **דברי חיים** יו"ד ח"ב סימן נ"ט)

*

ועיין מה שכתב עוד רבינו בזה יו"ד ח"א סימן ל', יו"ד ח"ב סימן ס"א. ועיין באורך בקובץ **עץ חיים** ניסן תשפ"ה עמ' תל"ה ולהלן.

*

בשנים ההם התחילו קצת נשים ללבוש **בשייטלעך** (פאה נכרית), אשר **אא"ז** הי' אומר שהוא אסור עפ"י דין ואין שום חילוק בין פאה נכרית לשערות עצמו וכמו שנד' בשו"ת דברי חיים (ח"ב יו"ד סי' נ"ט).

וגם התחילו הנשים ללכת בהבגדים **רייפען** (היינו שבשולי הבגדים היה רייף מעץ), והיו המלבושים רחבות מאוד והי' קשה ליזהר מאיסור נגיעה בבגד (יו"ד סי' קצ"ה), וגם לא הי' בצניעות כראוי (עיין שו"ת דברי חיים ח"ב יו"ד נ"ח), וכאב מאוד לאא"ז שעוברים בכל יום על עשה של ואבדיל אתכם מן העמים (ויקרא כ, כ"ו), וגם על ל"ת של לא תלכו בחוקות הגוי (ויקרא כ, כ"ג).

וכתב מכתבים להגאון ר' שלמה קלוגער, ולהגאון ר' יוסף שאול

מלעמבערג, ולהרב מקראקא, ולגיסו הרב מטארניפאל [בעל מנחת חינוך זי"ע] שברצונו להתוועד עמהם אודות זה ושיגזרו איסור חמור שלא ילכו כזה.

אח"כ הי' מעשה שנפטרו אצל אא"ז ג' מילדיו שהי' לו מאשתו בת רבי צבי (מטארנא) ז"ל, כי עד אז הי' לו ממנה ד' ילדים ואז נשארה רק בתו נחמה תחי', אז אמר שברצונו לעשות להם הספד.

והלך לבית הכנסת ועשה הספד עליהם, ובתוך ההספד אמר שכל זה בא לו מחמת שמחריש על איסורים הנ"ל, ואמר אא"ז שעל דברים אלו אמרו חכז"ל (שבת קה:) היום אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו לך ועבוד עבודה זרה, **לזאת מוכרח לצעוק ולצאת נגד זה בכל כוחו**. (הרב מגראבאוויץ).

(ספר **חמדה גנוזה** ח"א עמ' קנ).

בכאן נרשם כל מי שנידב על ב"ה דפה עיר לאבאווע מן עוברים ושבים בשנ'תקפ"ח לפה עיר לאבא'[ווע]	צ"ל	ב"ץ	ריינש
ביום ראשון דח"ה סוכות נידב מ' בערמאן מק"ק צאנז א' צוואנציק מעות כסף	50		
די טא'[ג] ביום שני(ד) דח"ה סוכות נידב מ' אליעזר האלענדער מק"ק צאנז ב' ריינש			2
ביום ב' פ' לך לך מ' סענדיר לאנדי מק"ק צאנז חצי צוואנציקר	25		
ביום א' פ' חיי שרה ר' אבא מזאוואדע עשרה פ"ג	30		
ביום א' פ' תולדת מ' משה וולאף שנקרא סלאפניצע י"ב פ"ג א' צ"ל	37		
די טא'[ג] ... ום ר' יצחק בן ר' נתן פריטשקר חצי צוואנציקר	25		
די טא'[ג] ישעי' בן מ' יחזקאל מאבריטשנע מארץ הגר ט' פ"ג	27		
די טא'[ג] שכן שלו ר' יוסף מאבריטשנע ששה פ"ג	18		
די טא'[ג] משם (מאבריטשנע) ר' יוסף בן ר' טובי' ד"ה צ'	25		
ביום ג' פ' וישב מ' יחזקאל פאליק מבאביוו - ב' ריניש			2
ביום ד' פ' מקץ מ' צבי מארץ הגר מפעטשי חדש ב' ריניש חמישם צ"ל	50		2
ביום א' בר"ח טבת מן פיוויניטצע מ' אהרן כ"ץ האלענדיר א' ריניש			1
איצק חייט מלאבאווע ב"ק נתן על נעול ב' ריניש			2
ביום ג' פ' אמור משה קאמינקע בן מ' מרדכי ליברמאן א' ריניש			1
די טא' נידב ר' מנחם בן מ' אברהם פייבער ה' ריניש על חלון אחד			5
ביום א' פ' בהעלותך מ' משה לאנדי מן ק"ק צאנז עשרה פ"ג	30		
די טא' בו ביום ר' יעיקל מבזעזינע עשרה פג	30		
די טא' בו ביום נידב מ' סענדיר פרענקיל ב' ריניש וחצי על נעול לב"ה	30		2
ביום ו' פ' שלח מן ר' אלי' לאסקאווי א' ריניש			1
ביום ג' פ' חוקת מ' אברהם פלאסטיר מק"ק צאנז א' ריינש			1
בשבת פ' חוקת נידב ר' צבי מווישניצע ן' צ"ל כסף	50		
ביום ה' פ' מטות מ' ליבוש חתן מ' דוד מסטרקיוו מארץ הגר חמישם צ"ל	50		
מ' משה לייזר מק"ק צאנז נתן על החלונת ג' ריניש			3
אשת מ' נתן פרענקיל מק"ק טארנע חמישם צ"ל	50		
אשת ר' ארון טארניב ואשתו ראחיל מק"ק צאנז חמישים צ"ל	50		
מ' ליבוש פיעקליס [מפיעקלא צאנז] שנקרא לאנדי שלושים צ"ל	30		
משרתת מן מ' נתן פרענקיל מטארנע ששה פ"ג	18		
די טא' בו ביום ר' יוסף הוטל מאחיר ט' צ"ל	9		
אשה אחת מקראקא מן קרעניטצע גיפארין ה' פ"ג	15		
אשת מ' יודא כ"ץ מק"ק צאנז האלענדיר ב' ריניש			2
די טא' ישעי' בן מ' יחזקאל מצאנז			1
בן מ' אליעזר אלענדר מ' שמואל א' צוואנציקר	50		
די טא' בו ביום אמו מרת מ' אליעזר אלענדיר א' צוואנציק	50		
די טא' בו ביום מ' ליבוש רייך מזאוודע א' צוואנציקר	50		
ביום ב' פ' ראה מ' יודל כ"ץ האלענדיר מק"ק צאנז בן מ' אליעזר ..... כסף			5
בו ביום מ' חיים פאליק על פארב ג' פ"ג	9		
ביום א' בר"ח אלול מ' רפאל ארי' בן מ' מנחם בר"ז א' צוואנציקר וחצי	15		1
ביום ג' שופטים מן ר' טאנחעם תנחם לעגנאוור א' ריניש			1
ביום ד' בר"ח חשוון תקפ"ט א' ריניש מן מ' יוסף בן מ' ישעי' טוד שניטר			1
די טא' בו ביום נדבה אשת אברהם ישעי' ט' צ"ל	9		
די טא' בו ביום חתן מ' דוד סנאקוור מ' חיים דייטץ ח"י צ"ל	18		
ביטרעפט דיא סומע אין גאנצין מה שנדבו על בנין ב"ה דהיינו על ריניש וצל	[10]?...		46 [47]?
די טא' ביום ה' פ' חוקת מ' יוסף חזן בן ט??? עם בן מ' שלמה באבובר ט"ז צל כסף	40		
ביום ב' פ' ראה שנת תר"ד לפ"ק נדב שרה ארון קערבל על ב"ה נשים צאנז	50		ונ"ח

חשבון נדבות בפנקס לאבאוועע משנת תקפ"ח

בדף זה נזכרו בין השאר כמה יחידי סגולה מתושבי ק"ק צאנז הסמוכה, ביניהם רבי אליעזר 'לייזער' הכהן האלענדער מראה"ק בצאנז, חתן הנגיד רבי יודל פרנס ז"ל מווישניצא חותן הגה"ק בעל ברוך טעם זצ"ל, ובהשתדלותו נתקבל מרן הדברי חיים לכהן אב"ד בצאנז, בנו רבי יהודה האלענדער מצאנז אליו כתב רבינו מכתב בענין קבלת הרבנות בצאנז (ילקוט אגרות קודש מכתב ב'), ואחיו ר' שמואל האלענדער במכתב מכנהו רבינו 'ידידי גיסו המופלג מו' שמואל כ"ץ' (וכתוב לחיים עמ' נג), ר' משה אליעזר כ"ץ ערליך 'משה לייזר' מק"ק צאנז החתום על כתב רבנות של הדברי חיים ורבינו פורס בשלומו במכתב הנ"ל ביאג"ק, מ' אברהם פלאסטיר מצאנז חתום גם הוא על הכתב רבנות הנ"ל, כמה מבני משפחת הלווים לנדא, ותושבים מעיר באבוב הסמוכה.

תשו"ח לחוקר היוחסין הרב **יוחנן האכהייזער** שליט"א מקרית טאהש קאנאדע מצאצאי מייסדי הקהילה בלאבאוועע שמסר דפי הפנקס לפרסמו

רשימות כת"י הרה"ח ר' יוחנן האכהייזער ז"ל עניינים ממרן רביה"ק מצאנז זי"ע

הרה"ח המפורסם ר' יוחנן האכהייזער ז"ל מלאנדאן בן ר' יצחק ע"ה מלאבאוועע- מושינא, בן ר' ישעי' ע"ה מלאבאוועע, בן ר' שמואל ע"ה בן ר' זאב וואלף ע"ה שנדב והקים הבית הכנסת בלאבאוועע, בשנות מלחה"ע הראשונה הוגלה לציריך אח"כ התיישב בלאנדאן שם הקים משפחה מפוארת חסידים ואנשי מעשה הולכים בדרכי אבות כן ירבו, נלב"ע ביום ב' טבת תשל"ג ומנו"כ בחלקת כולל גאליציע בהר הזיתים.

אני יוחנן בן לאבי מורי יצחק ע"ה, בן ישעי' וניסל ע"ה, ולאמי צירל ע"ה בת ר' גרשון ז"ל ורחל גיטל ע"ה לאויער, נולדתי ביום ד' שבט תרנ"ח נתחנכתי ע"י אבי ז"ל, וע"י מלמדים שהושכרו ע"י אבי, ואח"כ למדתי בישיבות שונות בבארטפעלד [בארדיוב] אצל הרבי ששמו ראזענצווייג, **ואח"כ בלאבאוועא אצל הרה"ג ר' שמואל אהרן מיללער ז"ל**, ואח"כ בקשאנוב בהישיבה שהתנהלה ע"י הרה"ג ר' נטע ז"ל, ואח"כ בקראקא בישיבה שהתנהלה ע"י הרה"ג ר' יודל אסטראווצער ז"ל שהי' אח"כ ראש בי"ד דק"ק קראקא במקום הרה"ג ר' יוסף ענגיל זצ"ל.

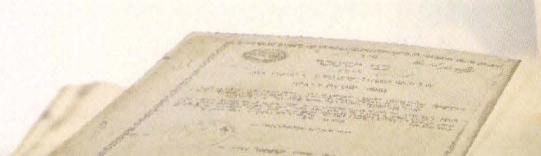
א) ידוע לי שאחד מאבותי (אפשר שזה ג"כ הרבי וואלף הנ"ל הנזכר כי בנה הבית הכנסת היחידה בעיר לאבבאווא הסמיכה לסאנץ). בעת למדי שם אצל אדמו"ר הגאון ר' שמואל אהרן מילער בשנת תרע"ג התפללתי בביהכ"נ הנ"ל אז הי' הזכות לכל יוצאי חלציו של זקיני, שהתפללו שם להקרא לס"ת בפרשת ששי (שהיא עלי' חשובה לחסידי גאליציע) זה הזכות ניטלה מאותנו ע"י גביר אחד בשם ר"מ פרייא בהשתדלותו ע"י הממשלה.

רבינו הידר לעלות על ספר תורה שכתבו הסופר רבי עזרא

ב) לביהכ"נ הנ"ל נדב המ.. ג"כ ספר תורה שנכתבה ע"י סופר המכונה רבי עזרא שטבל עצמו לפני כתיבת כל שם ושם, ובמשך ימי חייו לא הספיק לכתוב רק שני וחצי ספרי תורות, **מספרים שהגאון וצדיק ר' חיים הלברשטאם זצ"ל האב"ד בעיר החשובה סאנץ הסמוכה הי' רגיל לעלות להספר הנזכר בימי ב' וה' בשבוע לרגלי חשיבותו** [היינו כשנזדמן לו להיות בלאבאוועע].

כהיום הזה תביאני ששים ושמחים בבנין שלם

ג) שמעתי מאבי [רבי יצחק נולד בשנת תר"י] שבהיותו בגיל קטן זכה להתפלל בבית הכנסת של **הגאון וצדיק ר' חיים הלבערשטאם זצ"ל** וראה את הצדיק מתפלל מתוך דביקות של שמחה כשהי' נכה אחד מרגליו, אבי אמר שהוא מאושר שזכה לזה כי בגלל זאת הוא יכול לתאר לעצמו הרחניות את אופן העבודה בבית המקדש שיבנה ב"ב.

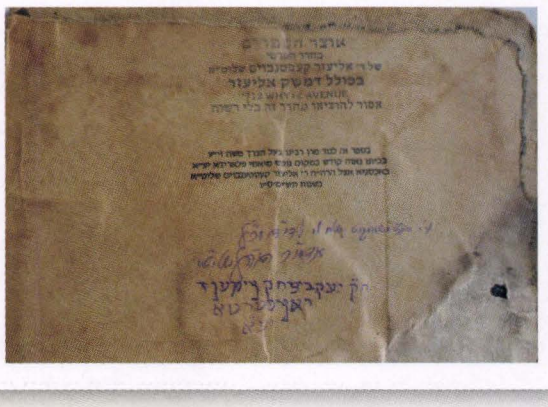

כ"ה ניסן
תשפה

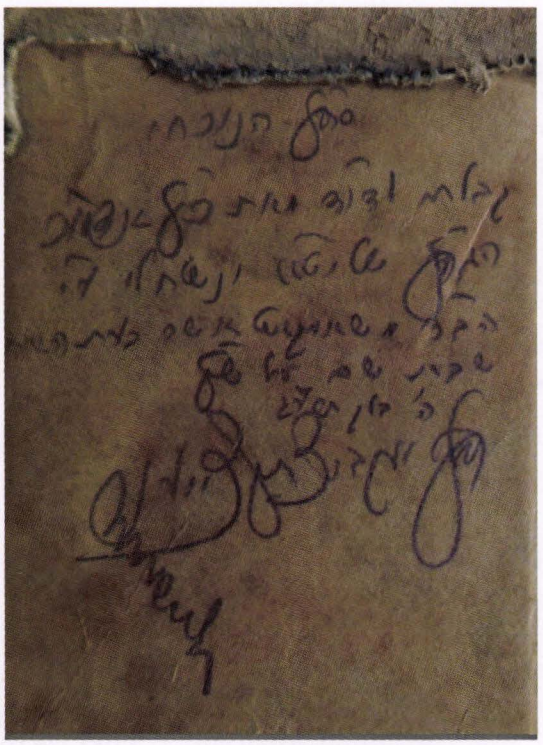
ספר הקדוש דברי חיים על התורה ומועדים

שנתן הגה"ק בעל עצי חיים מסיגוט זצ"ל דורון דרשה לתלמיד

ספר דברי חיים עה"ת ומועדים דפוס שלישי סוואליווע תרע"ג ע"י בנו הרה"ק רבי שלום אליעזר פון ראצפערט זי"ע הי"ד, חותנו של העצי חיים, שנתן לדודון דרשה לתלמידו החביב הרה"ח ר' יעקב צימענד ע"ה מראצפערט לרגל נישואיו, ר' יעקב יצחק נכד החסיד המפורסם רבי מרדכי צבי סירטער ז"ל, היה מנאמני ביתו של העצי חיים ואחר הסתלקותו היה הנושא בעול של משפחת בית סיגעט, התיישב בארה"ב בשנת תש"ז בבואו של כ"ק אדמור בעל ברך משה מסאטמאר זצ"ל היה ממייסדי בית המדרש עצי חיים סיגעט בעיר וויליאמסבורג, לא זכה לזש"ק, נלב"ע י' אדר תשל"א, השבח היחיד על מצבתו 'היה תלמיד חביב ונאמן של רבינו הקדוש עצי חיים סיגעט זצלה"ה'. תנצב"ה

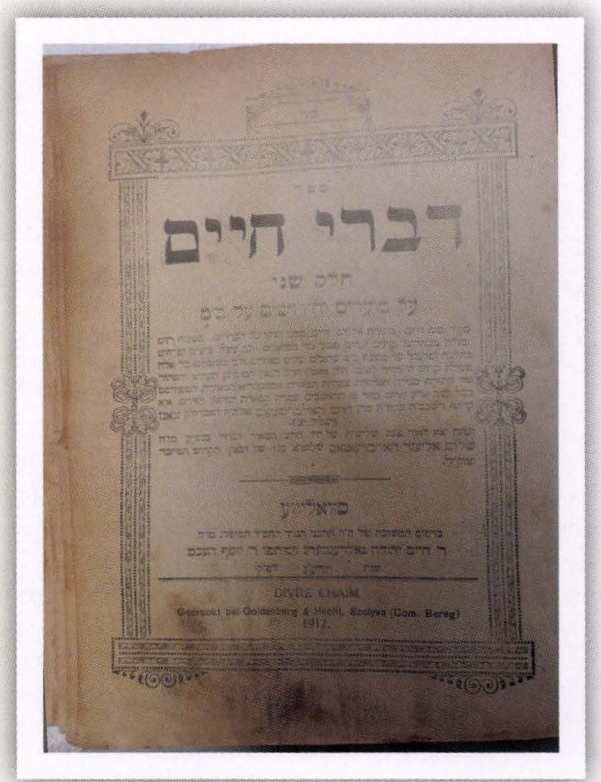

ע"י הב"ד [הבי דואר] **משאמקוט נשלח לי לדו"ד** [דורן דרשה] **מכ"ק אדמו"ר הגה"ק שליט"א.**
הק' יעקב יצחק צימענד ראצפערטא יע"א

סה"ק הנוכחי קבלתי לדו"ד [לדורן דרשה] **מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א ונשלח לי ע"י הב"ד** [הבי דואר] **משאמקוט אשר בעת הזאת שבת שם על ש"ק פ' בלק תרע"ג.**

הק' יעקב יצחק צימענד

שער ספה"ק דברי חיים דפוס סוואליווע - תרע"ג שי"ל ע"י חותנו הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצעפרט זי"ע

התודה והברכה למע"כ ידידינו הנגיד הנכבד
הרב רבי אליעזר קעסטענבוים שליט"א
רב ונשיא דביהמ"ד וכוללי **דמשק אליעזר**
שהואיל בטובו למסרו לנו לפרסמו
יתברך בחיי"ם ברכה ושלום

בס"ד

פעולות חובקות זרועות עולם

רבבות אלפי ישראל זענען מכתת רגלם צו קומען מריחוק מקום מכל קצבי תבל, פוקד זיין די ציונים הק' פון די חייליגע צדיקים רבותינו הקדושים הבעש"ט הק' ותלמידין, ותלמידי תלמידיו ז"ע מוסדי דור ודור, און בפרט די ציון הק' פון רבינו הקדוש **מרן בעל דברי חיים מצאנז זיעוכי"א** וואס איז שוין קרוב צו 150 יאר א תל תלפיות וואו חסידים ואנשי מעשה ובראשם צדיקים וקדושים זי"ע קומען זיך אויסגיסן דאס הארץ און פופל'ן ישועות און רפואות בזכות הצדיק

די לעצטע 20 יאר איז אנגעשטאנען א גרויסע שינוי לטובה דא און שטאט דורך די אויסטערלישע פעולות אדירות מיט מסירת נפש ממש דורך הנהלת וועד בוני צאנז צו פארויבערן בס"ד אז כל קדשי עיה"ק צאנז יצ"ו וועלן אפגעהישן בכבוד הראוי און מיטן אהערשטעלן דאס פלאץ מיט די גרעסטע באקוועמליכקייט פאר אלע עולים לציון הקדוש פאלגענד איז א חלק פון די פעולות חובקות זרועות עולם:

הכנסת אורחים

אכילה ושתי'	בית התבשיל	פראכטפולע מקוה	צאנזער שטיבל
קאווע, מזונות, וטעימה קלה	(פליישיגע/מילכיגע)	בבנין אהל רחל	הערליכע אויסגעריישטע בנין מיט אלע צרכים

קדשי עיר צאנז

החזקת אהל הקדוש	שמירת בית החיים	בית החיים הישן
קילונג, הייצונג, לעקטער, ליכט, קוויטלעך, ועוד	שומר, מעגטענענס, פראדשעקטערס, וכו'	אויסליין מידי גברים, מעגטענענס

בית הכנסת הישן

פודה זיין פון קריסטליכע מאזאאום וועלן עס איז ליידער געווען א שרעקליכע חילול הקודש פול מיט צלמים און סטאטועס פון גלחים, און מחזיר זיין עטרה ליושנה און אהערשטעלן אז מזאל קענען ווייטער קומען דארט מתפלל זיין אין אזא מקום קדוש, מעגטענענס, לעקטער, וואסער, ספרי קודש, קאווע וצרכי הגוף, ועוד,

נעמט א חלק

אין די אלע פעולות גדולות וועלכע גייט אן א גאנץ יאר אן קיין אפשטעל שלא יחסר המזג

און מיר זאלן קענען ווייטער מרומם זיין די כבוד פון רביה"ק אשר בכוחו ובזכותו אנו חיי"ם זיעוכי"א

וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּד' אֱלֹקֵיכֶם חַיִּי"ם כֻּלְּכֶם הַיּוֹם

גנזי קדם

צאנז פון אמאל

בפרסום ראשון

תמונות	דאקומענט"ן
יחוס	מאפע"ס

נפלאות חדשות מעיד צאנז

לקראת יומא דהילולא

כ"ה ניסן שנת תשפ"ה לפ"ק

נתלחת קחת חמם

שׂ מרן רבה"ק מצאנז ז"ע

משפחתו וצאצאיו

מהדורת מארקאוויטש

נדבת ידידינו הרבני הגגיד החסיד הנכבד
יפה פרי תואר עושה ומעשה לטובת הכלל והפרט
כבוד שמו מפארים

מו"ה **מנחם מארקאוויטש** הי"ו

לעילוי נשמת מרן רבינו הק' מצאנז
רבי **חיים** בן רבי **אדי' ליבוש** זיעוכי"א

ולע"נ אביו הרה"ח
מו"ה **שמחה יעקב** בן ר' **יוסף שלום** ז"ל

היסטאריש אנדעקטע בילדער

- צאנזער סקרופקאנטן
- בילדער פון די יארצייט כ"ה ניסן פאר די קדינ
- בילדער פון ביתו נאוה קודש פון רביה"ק מצאנז ז"ע בשעתן הדפסן

בילד פון אהל הק' בשנת תש"כ

סארטיפיקאט פון די צאנז'ער שטאטראט

הרה"ק רבי ישעי'לע מטשעחויב זצ"ל איז געבוירן געווארן אין שנת תרכ"ד צו זיין טאטע רביה"ק מצאנז זי"ע, כשהגיע לפרקו איז ער געווארן אן איידעם בזיווג ראשון ביי הרה"ק רבי יחיאל העשיל אבד"ק קרילאוויץ זצ"ל אן אייניקל פון הרה"ק בעל אוהב פון אפטא זצ"ל און אן איידעם ביי הרה"ק רבי יהושע אבד"ק בעלזא זצ"ל און נאך די חתונה האט ער געוואוינט אין שטאט בעלזא.

עטליכע יאר שפעטער איז זיין רעבעצין בזיווג ראשון ל"ע נפטר געווארן און מיט א צייט שפעטער האט מען אים אויפגענומען משמש זיין ברבנות בעיר טשעחויב, א שטעטל נישט ווייט פון צאנז, און ער האט געוואוינט דארט פאר עטליכע יאר און פון דארט האט ער זיך אוועקגעצויגן קיין קראקא ווי ער איז אנגעקומען בערך בשנת תרנ"ג.

ווי עס שיינט אויס אז צווישן די יארן פון וואוינען אין טשעחויב און קראקא האט ער פאר א שטיק צייט געוואוינט אין צאנז, דא איז בייגעלייגט אן היסטארישע בירגערשפאט סארטיפיקאט פון יאר תרנ"א, וואס איז א טוט באשטעטיגן אז ער א בירגער אין שטאט צאנז.

אין דעם סארטיפאקט שטייט געשריבן די יאר וואס ער איז געבוירן – תרכ"ד, אזוי אויך איז זיין באשעפטיגונג איז א תלמיד ישיבה אבער עס איז אויסגעשטראכן און איז צוגעשריבן אז ער איז א קאנדידאט פאר א רבנות אמט.

אזוי אויך שטייט דעם אדרעס הויז נומער 217 וואס דאס איז די נומער פון ביתו נאוה קודש פון זיין טאטע רביה"ק מצאנז זי"ע, און עס איז פארצייכנט אז ער איז נישט פארהייראט.

דער סארטיפיקאט ווייזט אינפארמאציע און עס וואלט א ליכטיגקייט אויף זיין לעבן און שאפן דורכאוים יענע תקופה.

פרסום ראשון
© כל הזכויות שמורות לאתר בוי יאנאָ

Kraj Galicja. Powiat Nowytarg Gmina Nowytarg

Nr. 839.

Certyfikat przynależności.

stempel

mocą którego Gmina miast. Nowegotargu potwierdza, że

(imię i nazwisko) Szaja Halberstam, syn Chajima. Nr. 217 . . .

(zatrudnienie) zdolny Kabalista, Kandydat rabina . . . . . .

wieku 18.64. urodz. 1864. stanu wolnego. . . . . .

w tej gminie posiada prawo swojszczyzny.

Nowytarg dnia 22go stycznia 1891.

Własnoręczny podpis strony: . . . . . Za Gminę:

50 KR

לאַנד גאליציע. ניי צאנז באצירק שטאטראט ניי צאנז

No. 839

סערטיפיקאַט פון מיטגלידערשאַפט

די, שטאטראט פון די שטאָט פון ניי צאנז באשטעטיגט אז

(נאמען און פאמיליע) ישעיה הלברשטאם, זון פון חיים, נומ׳ 217

(באַשעפטיגונג) ~~שוחד״כט תלמוד~~, קאַנדידאַט פאר רבנות

געבוירן אין 1864, נישט פארהייראט,

וואוינט אין דעם שטאט, און האלט די רעכט פון וואוינען.

ניי צאנז 22סטער יאַנואר , 1891

אין נאמען פון דער מוניציפאליטעט: (חתימה)

(פלאָמבע (אַרויסגעשריבן)) (שטעמפל; שטאָט פון Nowy Sącz)

די האַנט-געשריבן חתימה פון די פערזאן: (ליידיג)

די סאַרטיפיקאט איבערגעטייטשט אויף אידיש

אוי שהחרבתי את ביתי

נייע אנדערקטע בילדער פון ביתו נאוה קודש פון רביה"ק מצאנז זי"ע

קאַזשִׁימיעֶרזשאַ
די יודישע גאס

- א — בית תנה"ק רבי אהרן הלברשטאם אבד"ק צאנז זי"ע
- ב1 — ביתו נאוה קודש של רביה"ק מצאנז זי"ע
- ב2 — בית מדרשו של רביה"ק מצאנז זי"ע
- ב3 — סוכה
- ב4 — מקוה הפרטי של רביה"ק מצאנז זי"ע
- ג — בית המדרש של הרה"ק רבי ארי' לייביש ובנו הרה"ק רבי מרדכי זאב אבד"ק צאנז
- ד — בית המדרש ובית הרה"ק רבי משה משינאווא זצ"ל
- ה — די חסידישע בית המדרש
- ו — בית הכנסת הישן אוד מוצל מאש
- ז — בית החיים הישן
- ח — ביהמ"ד חברה שומרים
- ט — בנין ובית המדרש תלמוד תורה
- י — ישיבות בני תורה / באבוב / שינאווא
- יא — בית משפחת לעהרער
- יב — ביהמ"ד חברה תהילים
- יג — מקוה של העיר

א בילד פון די לופט געבאפט פאר די קריג

מיר דריקן נאכאמאל איבער די בילדער וואס איז נתפרסם על ידינו בשנת תשפ"ג (קובץ י') בפרסום ראשון – כדי צו פארשטיין די נייע אנדעקטע בילדער

גנזי קדם – צאנז פון אמאל

© כל הזכויות שמורות ליוסד בוני צאנז

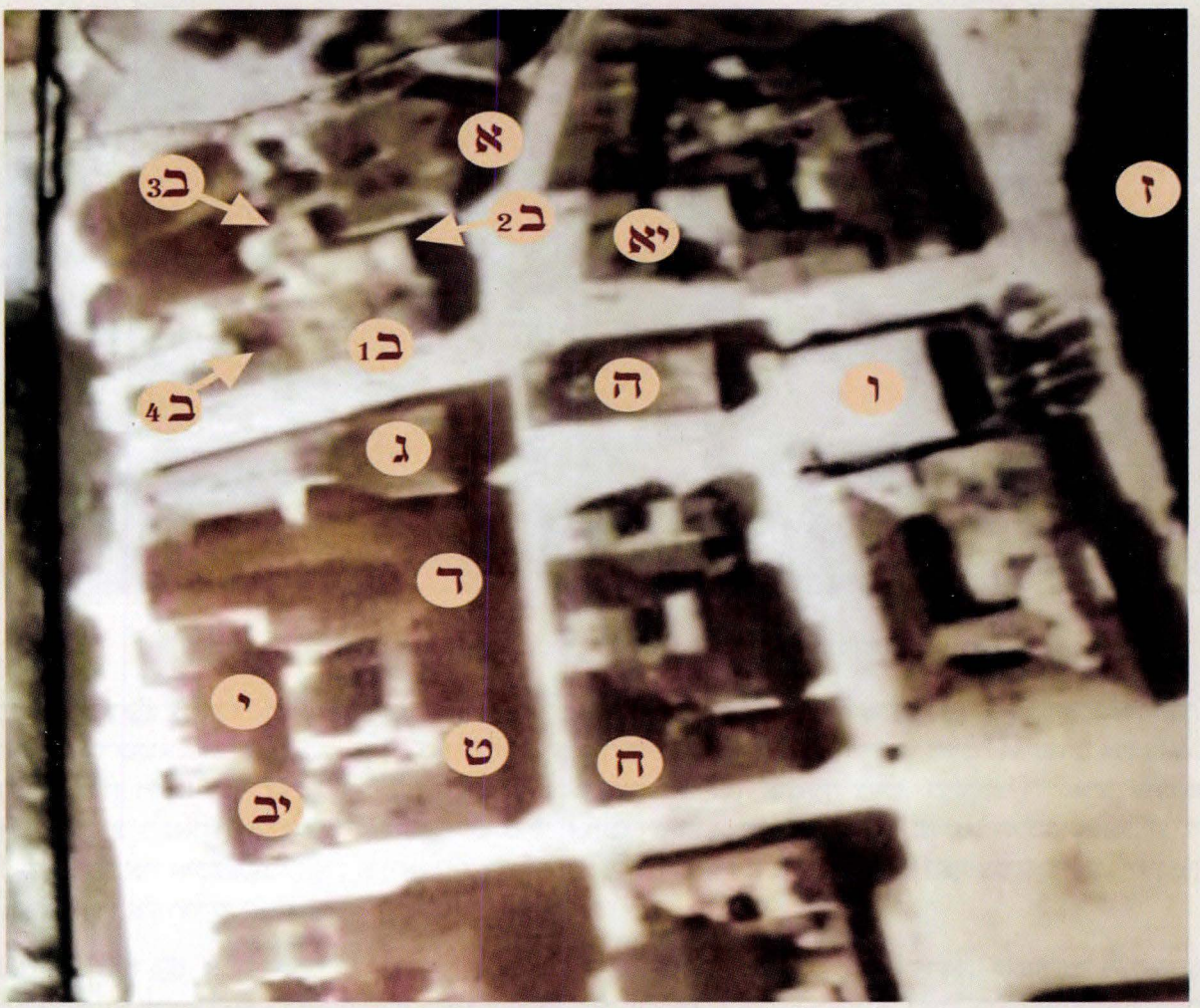
א קאפיטל פון ספר צאנז – די היילינע פארשוואונדענע שטאט

פון הרה"ח יליד צאנז רבי שלמה זלמן לעהרער ע"ה ראש הקהל קהל מחזיקי הדת אנטווערפן

באגלייט ערשטמאליג מיט היסטארישע אנדעקטע בילדער דורך בוני צאנז

פרק י"א – דאס יודישע לעבן / די יודישע גאס

אויף דער "יודישער גאס", וואס האט געהייסן אויף פויליש קאַזשימיֶערזשאַ גאס, אויפן נאמען פון קעניג קאזשימיר, האט זיך אפגעשפילט דאס גאנצע פרומע יודישע לעבן פון דער שטאט. אויף דער דאזיגער גאס האט זיך געשפירט א העכערער גייסט, א קדושה ווי אין ירושלים.

א חלק פון די בילד

אוי שהחרבתי את ביתי

קאַזשִׁימיֶערזשאַ די יודישע גאס

א בילד פון די גאס אין יאר תש"ב בשעת די מלחמה אין די אידישע געטא

המשך: א קאפיטל פון "ספר צאנז – די היילינע פארשוואונדענע שטאט"

אין ערשטן הויז א (נאך די בנינים פונעם שלאס) פון דער יודישער גאס האט געוואוינט דער צאנזער רב און רבי, ר' אהרן הלברשטאם זצ"ל (באקאנט אלס קרייזער רב), דער ממלא מקום פון "דברי חיים" אלס רב אין צאנז. אין זעלבן הויז האט דערנאך געוואוינט דער לאנגיריגער רב אין אונזער צייט, הרה"צ ר' ארי' ליבוש הלברשטאם זצ"ל נאך ר' ארי' ליבוש האט דארט געוואוינט זיין זוהן, הרה"צ ר' מרדכי זאב הלברשטאם זצ"ל הי"ד, וועלכער איז אומגעקומען אין א וואלד 7 קילאמעטער פון טארנע, צוזאמען מיט נאך צענדן טויזנט יודן פון טארנער געטא, אין חודש תמוז פון יאהר תש"ב (1942).

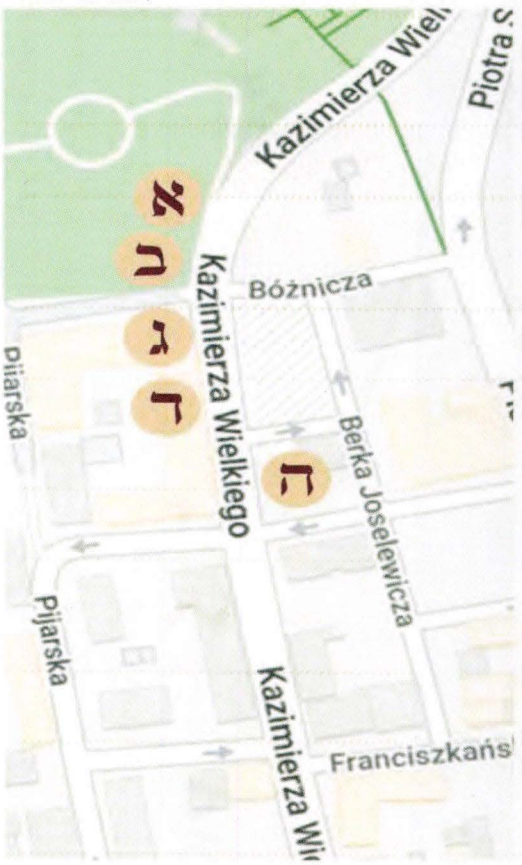
דאס צווייטע הויז ב אויף דער יודישער גאס איז געווען דעם דברי חיים'ס הויז, ווי עס האט שפעטער געוואוינט זיין טאכטער, די צדיקת און קלוגע רביצין נחמה'לע, מיט איהר מאן, הרה"צ ר' יצחק טובי' רובין זצ"ל, וועלכער

פרסום ראשון

גנזי קדם – צאנז פון אמאל

© כל הזכויות שמורות לוועד בוני צאנז

א בית הגה"ק רבי אהרן הלברשטאם אבד"ק צאנז זי"ע

ב ביתו נאוה קודש של רביה"ק מצאנז זי"ע

ג בית המדרש של הרה"ק רבי ארי' לייביש ובנו הרה"ק רבי מרדכי זאב אבד"ק צאנז

ד בית המדרש ובית הרה"ק רבי משה משינאווא זצ"ל

ה ביהמ"ד חברה שומרים

המשך: א קאפיטל פון "ספר צאנז – די הייליגע פארשוואונדענע שטאט"

האט דארט געהאט זיין בית המדרש, וואס מ'האט גערופן "ר' יצחק טוביס בית המדרש" און אויך דאס באבובער בית המדרש, ווייל די באבובער חסידים האבן דארט געדאוועט און געלערנט ביז זיי האבן געמאכט זייערע אייגענע צווי באבובער שטיבלעך.

דערנעבן ג איז געווען דאס בית המדרש, אין וועלכן עס האבן געדאוונט די רבנים לבית צאנז, דער קרייזער רב ר' אהרן זצ"ל, ר' ארי' ליבוש ז"ל און ר' מרדכי זאב ז"ל הי"ד. דאס איז געווען א גרויס בית המדרש, און עס האבן דארט געדאוונט צווישן 500 און 600 מתפללים.

אוי שהחרבתי את ביתי

נייע אנדעקטע בילדער פון ביתו נאוה קודש פון רביה"ק מצאנז זי"ע

א בית המדרש של הרה"ק רבי ארי' לייביש ובנו הרה"ק רבי מרדכי זאב אבד"ק צאנז

ב די חסידישע בית המדרש

ג בית משפחת לעהרער

ד ביתו נאוה קודש של רביה"ק מצאנז זי"ע

די ווינקל פון קאַזשִימיעֶרזשאַ און באזשניצא:

קינדער שטייענדיג פארנט פון צאנזער רב'ס הויז (הויז ווערט נישט געזעהן אין בילד)

א בית המדרש של הרה"ק רבי ארי' לייביש ובנו הרה"ק רבי מרדכי זאב אבד"ק צאנז

ב די חסידישע ביהמ"ד

ג בית משפחת לעהרער

ד קינדער פארנט פון צאנזער רב'ס הויז

אוי שהחרבתי את ביתי

נייע אנדעקטע בילדער פון ביתו נאוה קודש פון רביה"ק מצאנז זי"ע

נייע אנדעקטע ווייטאגליכע בילדער פון די אדמת קודש
וואו עס ליגט די חורבות און ברוכווארג פון ביתו נאוה
קודש פון רביה"ק מצאנז זי"ע.

בילדער געגומען אין שנת תש"ה

פרסום ראשון
כל הזכויות שמורות לועד בני יצאנז

א בית המדרש של הרה"ק רבי ארי' לייביש
ובנו הרה"ק רבי מרדכי זאב אבד"ק צאנז

ב די חסידישע בית המדרש

ג בית משפחת לעהרער

ד שטח ביתו נאוה קודש של רביה"ק מצאנז זי"ע

דער מוכר ספרים

נתפרסם על ידינו בשנת תשפ"ג (קובץ י') בפרסום ראשון

די יארצייט אין צאנז
פאר די מלחמה

גנזי קדם – צאנז פון אמאל

© כל הזכויות שמורות לגנזי קדם צאנז

היסטאריש בילדער פון די יארצייט כ"ה ניסן אין איינע פון די יארן נאך תר"צ, די בילדער זענען געליען פארשטעקט אסאך יארן, און ביז היינט זענען פארהוילן די פונקליכע פרטים ווער עס האט דאס געבאפט און וואס עס איז פארצייכענט אויף די ארגינאלע בילדער און זענען געווען ווי א ספר החתום.

וועד "בוני צאנז" האט אריינגעלייגט גרויסע כוחות און בס"ד יגיעת ומצאת תאמין איז מען אנגעקומען אן פעסטגעשטעלט דעם גרויסן רייכן אוצר וואס ווערן אנטפלעקט אין די בילדער.
ושאירית ישראל לא יעשו עולה, עס איז בשום אופן נישט ערלויבט צו דרוקן און נאכמאכן די בילדער און מאפעס אן צייכענונגען אהן די קלארע רשות פון וועד "בוני צאנז"

בחורים וחסידים ואנשי מעשה פארזאמלט פארנט פון ביתו נאוה קודש פון דעם בעל החילולא רביה"ק מצאנז זי"ע, מערקט ווי א מוכר ספרים פארקויפט ספרים פארנט פון ביתו נאוה קודש.

פרסום ראשון
© כל הזכויות שמורות לוועד מוזיי יצאנז

Meine Rechte werde trocken,
Könnt ich deiner je vergessen!

Deiner Seufzer, deiner Tränen,
Deiner Schwären, deiner Schande!
Judenvolk im Polenlande,
In dem Rachen der Hyänen!

Wer ein gutes Schwert kann schwingen,
Wer noch kann die Büchse tragen,
Wer da kann die Trommel schlagen,
Soll den Arm zum Opfer bringen.

Es ist das Lied eines stolzen Nationaljuden, eines glühenden Patrioten, der in den letzten Atemzügen an sein Volk, der in den Stunden des Todes an Palästina denkt. Ueber Nationaljudentum und österreichischen Patriotismus darüber singt dieses Gedicht, welches der schwerverletzte Zuckermann mit seinem roten Blut schrieb.

Als er starb, weinten die Soldaten . . .

Als er starb, weinten die Juden, weil ein stolzer, tapferer und treuer Jude die Augen für ewig schloss . . .

Und es weinten seine Freunde, weil sie einen lieben Kameraden verloren hatten . . .

Noch einmal ertönten Schüsse auf seinem Grab. Seine Frau, eine Nichtjüdin, die „Sulamith" und „Salome" seiner Bibelgesänge und seiner Liebeslieder hatte sich an seinem Grab erschossen . . .

25

אן אידישע לוח
געדרוקט אין
טשעכסלאוואקיי
אין יאר תרצ"ז וואו
צום סוף פון די לוח
איז באשריבן די
אידן אין פולין.
דארט ווערט
געברענגט א בילד
פון אונזער
באקאנטע מוכר
ספרים מיטן טישל
פארנט פון ביתו
נאוה קודש פון
רביה"ק מצאנז זי"ע

התודה והברכה למוה"ר חכם וסופר ר' אפרים גראסבערגער שליט"א שמסר לנו את הלוח

די אהל הקדוש

היסטאריישע בילד פון אהל הקדוש
אין צאנז – כ"ה ניסן תש"ך

פרסום ראשון
© כל הזכויות שמורות לועד בני צאנז

דער בילד איז מגנזי כ"ק אדמו"ר רבי יעקב מטשאקאווע זצ"ל וואס איז געווען דער ערשטער צוריק צופארן אין זיין אין צאנז ביומא דהילולא קדישא במסירות נפש אונטער די קאמוניסטן און האט עוסק געווען צו ענדיגן דאס בויען אין אויפשטעלן די מצבות אינעם אהל, און שפעטער אויפצוהאלטן דעם אהל.

[עיין באריכות קובץ ו' תשע"ט, מאמר וישב יעקב לארץ מעורי אביו קובץ ו' עמ' ס"א]

דער פריש אנטדעקטער בילד איז די פריסטער בילד וואס איז איז באקאנט פון דעם אהל פון היליגן צאנזער רב נאכן צוריק ווערן אויפגבויעט נאך די מלחמה דורך די שארית הפליטה אין צאנז.

[עיין באריכות קובץ ו' תשע"ט, ההשתלשלות מאמר 'אהל הקדוש' פרק שישי לקומם הריסות ולבנות החרבה עמ' ל"ח]

אויף די בעטלעך פון די קברים דערקענט מען די צייכענעס פון די לעבט וואס מען האט דארט געצונדן ביים יארצייט.

אין די לינקע זייט ליגן אנגעהויפנט צובראכענע מצבות וואס מען צוזאמגענומען פון די גאנצע שטאט און צייטווייליג אריינגעליינט אפהיטן אין אהל.

דרכי חיים באידיש

חלק ההנהגות

אבטע פארזעצונג

א.

דער צאַנזער רב זי"ע פלעגט שלאָפן אַרום צוויי אוון אַ האַלב שעה אַ נאַכט, אוון צומאָהל - אויך וויניגער פון דעם. נאָר אויף דער עלטער האָט זיך געקענט טרעפן אַז אויך פאַר'ן דאַוונען שחרית, האָט ער זיך צוגעלענט אויף אַ האַלבע שעה.

איינמאָהל האָט ער זיך געלייגט אין בעט פאַר'ן דאַוונען, אוון ער האָט מיר געהייסן אויפוועקן איהם נאָך אַ האַלבע שעה. כ'בין אַריין אין צווייטן צימער וואו עס האָט זיך געפונען אַ זייגער, כדי צו וויסן וען אויפצואוועקן דעם רב.

עטליכע מינוט שפעטער, האָט דער רב מיך שוין געפונען. איך האָב געטראַכט אַז מסתמא רופט ער מיך וויל ער וויל זיך וואַשן די הענט פאַר'ן שלאָפן, אָבער דער רב ז"ל האָט שוין געוואָלט אויפשטיין פון בעט. האָב איך געזאָגט, ס'זענען דאָך נאָך נישט אַריבער קיין פינף מינוט פון וועו דער רב האָט זיך געלייגט. האָט דער רב זיך געוואונדערט: אַזוי? כ'האָב געמיינט אַז איך בין שוין געשלאָפן אַ האַלבע שעה... אוון דער רב האָט זיך צוריק אַראָפגעלייגט אויף אַ האַלבע שעה.

ב.

דער הייליגער רב ז"ל פלעגט זיך אויפוועקן אינמיטן שלאָף מיט געשרייען אוון מיט אַ גרויסן פחד, זיך געוואַשן די הענט, אוון זיך אויפגעזעצט אויפ'ן בעט בזריזות. דאַן האָט ער אַראָפגענומען זיינע הייליגע פיס פון בעט אוון אָנגעהויבן אַרבעטן מיט'ן גוף אוון מיט אַלע איברים. ער האָט געקלאַפט אויפ'ן קאָפּ מיט זיינע הייליגע הענט, אויף אַן אופן וואָס מ'קען גאָרנישט שילדערן אויפ'ן פאַפיר.

דאָס האָט געקענט דויערן אַרום אַ פערטל שעה אָדער אַ האַלבע שעה. על פי רוב, פלעגט דער רב ז"ל דעמאָלס זאָגן אַזעלכע ווערטער ווי: ס'איז נישטאָ אויף דער וועלט נאָר איין-איינציגער באַשעפער. דאָס זעהט דאָך יעדער איינער, אוון מ'דאַרף איהם דינען אוון זיך מוסר נפש זיין פאַר'ן באַשעפער. 'לית מחשבה תפיסא בך כלל', אוון ער גיט פאַר דעם מענטש אַ בחירה איהם צו דינען. 'לית אתר פנוי מיניה. איך וויל גאָרנישט, נאָר אַז מיין נפש זאָל אויסגיין פאַר'ן באַשעפער, איך וויל נאָר דינען דעם אויבערשטען, אוון ענליכע דיבורים. דערנאָך האָט דער רב זיך שנעל אָנגעטוהן אוון זיך געוואַשן צו ברכות התורה.

ג.

איינמאָהל האָט דער הייליגער רב זי"ע געזאָגט, אַז די ספרים ברענגען אַז וועו דער מענטש וועקט זיך אויף אינדערפרי פון שלאָף איז דאָ אַ וועירמל וואָס וויל איהם הרג'ענען רח"ל, אוון מיט'ן ערשטן טריט וואָס ער שטעלט אויף דער ערד הרג'עט ער דאָס דאָזיגע וועירמל. פון דעם קען דער מענטש וויסן די גרויסע טובות וואָס דער אויבערשטער טוט מיט איהם, אויך אויב ער אַליין וויסט נישט דערפון (ווי עס שטייט אין זוהר הקדוש אויפ'ן פסוק 'לעושה נפלאות גדולות לבדו', עיי"ש).

ד.

דער סדר פון נטילת ידים ביים רב ז"ל, ביים אויפשטיין פון בעט אָדער וועו ער איז אַרויסגעקומען פון בית הכסא, איז געווען, אַז פריער האָט ער זיך געוואַשן די הענט דריי מאָהל בסירוגין (איין האַנט, אוון דערנאָך די צווייטע האַנט). דערנאָך האָט ער געוואַשן די הענט דריי מאָהל ברציפות אויף יעדע האַנט, אוון דערנאָך איין מאָהל אויף ביידע הייליגע הענט. די ברכה פון 'על נטילת ידים' האָט דער רב געמאַכט פאַר'ן אָנווישן זיך די הענט, אָבער די ברכה פון 'אשר יצר' האָט דער רב געזאָגט נאָכ'ן אָנווישן די הענט.

ה.

ביים אויפשטיין אינדערפרי, האָט דער הייליגער רב ז"ל

מקפיד געווען אַז דער משמש זאָל נישט צורירן צו זיינע מלבושים וואָס ער האָט געוואָלט אָנטוהן.

ו.

וועז דער רב ז"ל איז געגאַנגען אין מקוה ביינאַכט מיט אַ לעכט, האָט מען צוגעדעקט דאָס לעכטל, כדי דער רב זאָל נישט שטיין אינגאַנצן אויסגעטוהן פאַר'ן לעכטל, אַזוי ווי די גמרא זאָגט.

ז.

ס'איז נישט מעגליך צו שילדערן וויפיל מאָהל דער רב ז"ל איז יעדן טאָג געגאַנגען אין מקוה, ווייל ס'איז נישט געווען גלייך איין טאָג צום אַנדערן. ער פלעגט גיין עטליכע מאָהל אין טאָג, און אויך ביינאַכט עטליכע מאָהל. ער איז געגאַנגען אינדערפרי פאַר'ן דאַווענען, און אויך ביינאַכט פאַר חצות, איז ער יעדע נאַכט געגאַנגען אין מקוה. אַסאַך מאָהל איז ער געגאַנגען אין מקוה אויך פאַר מעריב.

וועז דער רב איז אַרויסגעקומען פון הויף פון די מקוה, איז שוין געווען צוגעגרייט אַ טעפל מיט וואַסער צו וואַשן זיך די הענט, און אויך אַ האַנטוך אָנצווישן די הענט. יעדעס מאָהל וועז דער רב האָט זיך געוואַשן די הענט, האָט ער אַרויפגעפיהרט די הענט אויפ'ן פנים וועז זיי זענען נאָך געווען נאַס, אָבער נישט וועז ער האָט זיך געוואַשן די הענט צום עסן.

ח.

וועז דער רב ז"ל האָט זיך גע'טובל'ט אין מקוה, האָט ער זיך קיינמאָהל נישט אַראָפגעבויגן, נאָר ער האָט זיך גע'טובל'ט שטייענדיגערהייט - בקומה זקופה.

ט.

פאַר'ן טובל'ען זיך, האָט דער רב ז"ל אייביג איבערגעלאָזט דאָס 'מיצל' (קאפל) נעבן זיך אין די מקוה, און אָפט מאָהל האָט ער אויך אָנגעטוהן דעם מיצל וועז ער איז געווען אין וואַסער (פאַר'ן טובל'ען זיך).

י.

דער רב ז"ל פלעגט שלאָפן מיט אַ טלית קטן, און אויפשטייענדיג אינדערפריה האָט ער נישט געמאַכט אַ ברכה אויפ'ן טלית קטן.

יא.

אַ געוויסע צייט, האָט דער רב ז"ל געזאָגט 'ברכות התורה', וועז אַ געוועזענליכער סידור איז געווען אָפען פאַר איהם, און ער האָט געזאָגט ברכת כהנים אינעווייניג פון סידור.

יב.

נאָך ברכת התורה, פלעגט דער רב ז"ל זאָגן 'אני מאמין', און דערנאָך האָט ער געלייענט קריאת שמע, אַפילו אויב ס'איז נאָך געווען טונקל אינדרויסן.

יג.

דער רב ז"ל פלעגט זאָגן 'אני מאמין' דריי מאָהל אַ טאָג: איינמאָהל אינדערפריה נאָך ברכת התורה, אַ צווייטן מאָהל נאָכ'ן דאַוונען, וועז ער איז נאָך געווען אָנגעטוהן אין טלית-און-תפילין, און אויך ביינאַכט, איידער ער האָט געזאָגט קריאת שמע שעל המטה.

יד.

באַלד נאָך קריאת שמע און ברכת התורה, פלעגט דער רב ז"ל לערנען צוויי ספרים על התורה, פון די תלמידי בעל שם טוב הקדוש זי"ע. דער דאָזיגער לימוד האָט געדויערט אַרום אַ האַלבע שעה צייט. דער סדר פון דאָזיגן לימוד איז געווען, אַז דער רב האָט געלערנט איין בלעטל אינעם ספר, און צומאָרגענס האָט ער געלערנט דעם זעלבן בלעטל נאָך אַמאָהל, און פאָרגעזעצט צו לערנען וואו ער האָט געענדיגט נעכטן. צומאָרגענס האָט ער איבערגעלערנט וואָס ער האָט היינט געלערנט, און ממשיך געווען וויטער, און אַזוי יעדן טאָג. אַזוי איז אויסגעקומען אַז ער האָט יעדן ענין געלערנט צוויי מאָהל.

ער פלעגט נישט לערנען אינעם ספר לויט'ן סדר פון די פרשיות, נאָר יעדן ספר האָט ער אָנגעהויבן פון אָנהייב און געלערנט אויפ'ן סדר.

טו.

נאָכ'ן לערנען די חסיד'ישע ספרים, האָט דער רב ז"ל געטרינקען קאַווע און פאַררייכערט די לילקע. אין בית הכסא האט דער רב קיינמאָהל נישט געריכערט. דערנאָך האָט ער געלערנט זיינע שיעורים, אָבער דאָס קען איך נישט אַראָפשרייבן, ווייל דער סדר פון די שיעורים איז יעדעס מאָהל געווען אַנדערש.

טז.

אויב דער רב ז"ל האָט אַמאָהל געהייסן עמיצן קומען אינדערפריה פאַר'ן דאַוונען שחרית, איז אויב יענער איז געקומען נאָך אַכט אַזייגער, פלעגט דער רב זאָגן: יעצט הייסט נישט פאַר'ן דאַוונען, מ'דאַוונט שוין... כאָטש דער רב אַליין האָט צומאָהל געדאַוונט שפעטער, אָבער אַכט אַזייגער האָט געהייסן ביי איהם אַז מ'דאַוונט שוין.

יז.

יעדן טאָג איז געווען אַ צעטל מיט אַ רשימה פון אָרימעלייט וואָס דער רב ז"ל האָט זיי געגעבן אינדערפריה אַכצן ריניש, און צומאָל האָט דער רב אויסגעטיילט דאָפלט פון דעם סכום. דאָס צעטל האָט זיך געפונען ביי איינעם פון די חסידים וואָס האָט יעדעס מאָהל געמומען פונעם רב ז"ל דאָס געלט, און ער פלעגט עס פאַרטיילן פאַר די אָרימעלייט, אין צוגאָב צו דעם וואָס דער רב פלעגט אַליין געבן פאַר די אָרימעלייט.

יח.

וועו דער רב איז שוין געווען גרייט צו דאַוונען, פלעגט ער אָנטוהן אינדערהיים צוויי פּאָר תפילין צוזאַמען - רש"י און רבינו תם, אָהן דעם טלית, און ער האָט געמאַכט די ברכות אויף די תפילין. דערנאָך האָט ער געזאָגט ברכות השחר ביז די קרבנות, און ער האָט דעמאָלס געהאַט נאָר דעם ווייסן 'מיצל' אויפ'ן קאָפּ.

ביי ברכות השחר, האָט ער פריער געזאָגט די ברכה 'שעשה לי כל צרכי', און דערנאָך 'המכין מצעדי גבר'. ער האָט יעדן טאָג געזאָגט די 'עקידה', אויסער שבת און יום טוב און ראש חודש. ביי די 'קליינע' קריאת שמע, האָט ער געזאָגט אַלע דריי פרשיות.

יט.

דער הייליגער רב ז"ל האָט געהאַט אויף די תפילין של יד אַ פשוט'ן קשר, דאָס הייסט, די 'כריכות' זענען געגאַנגען אויף די זייט פונעם גוף, און ער פלעגט מאַכן דריי 'כריכות' אויף דעם 'קיבורת', אַזוי וויי אַ שי"ן, העכער די תפילין. ביי די תפילין של ראש, האָט ער געהאַט אַ קשר פון צוויי דלת'ס.

כ.

דער רב האָט נישט געלייגט תפילין דרבינו תם נאָכ'ן דאַוונען, ווייל ער האָט עס שוין געלייגט פאַר'ן דאַוונען. נאָר פורים, האָט דער רב אויסגעטוהן רש"י'ס תפילין פאַר מגילה-לייענען, און ער פלעגט אָנטוהן די צוויי קליינע פּאָר רש"י און רבינו תם תפילין, און אַזוי האָט ער געלייענט די מגילה.

כא.

וועו דער רב האָט געענדיגט ברכות השחר ביז 'וידבר', האָט ער אויסגעטוהן די צוויי פּאָר קליינע תפילין, און דאַן האָט ער אָנגעטוהן דעם טלית און די גרויסע תפילין דרש"י, און ער האָט נישט געמאַכט אַ ברכה אויף די תפילין. עס האָט אַמאָהל געקענט דויערן אינצווישן אַפילו אַ שעה צייט, אָבער דער רב האָט נישט געמאַכט נאָך אַמאָהל אַ ברכה אויף די תפילין.

כב.

דעם סדר התפילה קען מען נישט אַרויפגעבערענגען אויפ'ן פאַפיר ווי אַזוי עס האָט אויסגעזעהן. וועל איך שרייבן נאָר אַביסל.

וועו דער רב איז אַריינגעקומען אין בית המדרש, האָט ער שוין געהאַט די טלית ותפילין. דאָס אַריינקומען איז געווען מיט גרויס פחד, און עס איז געפאַלן אויף דעם עולם אַ גרויסע יראה.

ווי געזאָגט, האָט דער רב שוין געדאַוונט אין זיין צימער ביז די קרבנות. אין בית המדרש, האָט דער בעל תפילה געזאָגט די ברכות פאַר'ן עמוד.

דאָס דאַוונען צוזאַמען מיט'ן בעל תפילה, איז נישט אַלעמאָהל געווען גלייך, ווייל אַמאָהל האָט דער רב געדאַוונט פאַמעליך און אַמאָהל האָט ער געדאַוונט שנעלער, נאָר דער סדר איז געווען, אַז וועו דער רב האָט געדאַוונט שנעל, האָט דער שליח ציבור זיך אויך צוגעאיילט מיט'ן דאַוונען. אָבער וועו דער רב האָט געדאַוונט פאַמעליך, האָט דער בעל תפילה נישט געווארט ביי יעדן שטיקל, נאָר ער האָט געדאַוונט כדרכו מיט'ן עולם, און וועו ער איז אָנגעקומען צו קריאת שמע, און געוואלט זאָגן הויך די ווערטער 'ה' אלוקיכם אמת', האָט ער געקלאַפט אויפ'ן עמוד, כדי דער רב זאָל הערן די דריי ווערטער. דער רב האָט געוואָלט הערן די דריי ווערטער 'ה' אלוקיכם אמת', אַפילו אויב ער האָט נאָך נישט געהאַלטן ביי קריאת שמע.

אויך פאַר 'ברוך שאמר', וועו דער בעל תפילה האָט געזאָגט מיט'ן עולם 'ה' מלך', פלעגט דער רב זיך אויפשטעלן פון זיין שטוהל, אַפילו אויב ער האָט נישט מיטגעהאַלטן

מיט'ן בעל תפילה. דאָס זעלבע ווען דער בעל תפילה האָט אָנגעהויבן 'ישתבח', איז דער רב געשטאַנען ביז נאָך 'ברכו', אויך אויב ער האָט נאָך געהאַלטן אינמיטן 'פסוקי דזמרה'.

אויך ביי די הויכע שמונה עשרה, ווען דער בעל תפילה איז אָנגעקומען צו 'שומע תפילה', פלעגט דער רב ז"ל זיך אויפשטעלן בזריזות, און ער איז געשטאַנען ביז נאָך 'מודים'. ביי 'מודים דרבנן', האָט דער רב ז"ל זיך געבוקט ביז ער האָט געענדיגט זאָגן 'מודים', אַזוי ווי עס שטייט אין שולחן ערוך. איך שרייב דאָס אַלעס, ווייל מענטשן זענען נישט נזהר דערין.

כג.

ביי די ברכה פון 'ברך עלינו' האָט דער הייליגער רב ז"ל נישט אייביג געזאָגט דעם נוסח פון 'ברך עלינו', נאָר זומער האָט ער געזאָגט 'ברכינו', און ווינטער האָט ער געזאָגט 'ברך עלינו'.

ביי די ברכה פון 'את צמח', האָט דער רב ז"ל זייער שטאַרק מקפיד געווען אויף די בעלי בתים וואָס זאָגן 'ומצפים לישועה', און טייל זאָגן 'ומצפים תמיד לישועה', אָדער 'ומצפים לך לישועה'. ער האָט געזאָגט אַז מ'דאַרף אויספיהרן מיט די ווערטער 'כי לישועתך קוינו כל היום'. דער רב ז"ל פלעגט זאָגן, אַז אין די פריהערדיגע יאָהרן פלעגן די קינדער זאָגן 'ומצפים לישועה', ווען דער בעל תפילה האָט געזאָגט די ווערטער 'קוינו כל היום'. דאָס האָט גורם געווען אַז דער דרוקער זאָל האָבן אַ טעות און ער האָט עס אָפגעדרוקט אין דעם נוסח פון די ברכה אין די סידורים.

כד.

אַסאַך מאָהל האָט פאַסירט אַז ווען דער עולם האָט שוין געענדיגט שמונה עשרה און דער רב האָט נאָך געהאַלטן פאַר 'ברוך שאמר', האָט דער שליח ציבור געווארט ביז דער רב איז אָנגעקומען צו שמונה עשרה. אַסאַך מאָהל האָט פאַסירט אַז ווען דער רב האָט געזאָגט די ווערטער 'גאל ישראל', האָט ער געווויזן פאַר דעם בעל תפילה אָנצוהייבן די הויכע שמונה עשרה, און דער רב האָט מיטגעדאַוונט. אַסאַך מאָהל האָט פאַסירט אַז דער בעל תפילה האָט געווארט ביז דער רב האָט געענדיגט שמונה עשרה, און ווען מ'האָט געווארט אויפ'ן רב און דער עולם האָט געהערט דאָס דאַוונען פונעם רב, האָבן אַלע געזהן וואָס עס מיינט דאַוונען... די דיבורים וואָס דער רב האָט אַרויסגעזאָגט פון זיין הייליג מויל, האָבן אַריינגעדרינגען אין אַלע ביינער. דאָס האָרץ האָט געקענט צעגיין הערנדיג דעם רב'ס דאַוונען, וואָס מ'קען עס גאָרנישט שילדערן אויפ'ן פאַפיר. אשרי עין ראתה כל אלה, וואויל איז דעם וואָס האָט עס געזהן און געהערט.

כה.

דער הייליגער רב ז"ל פלעגט זאָגן, אַז ער קען נישט פאַרשטיין ווי אַזוי אַ מענטש קען טראַכטן פאַר'ן דאַוונען וואָס עס וועט זיין נאָכ'ן דאַוונען, וויל וועט דער מענטש דאַוונט האָט ער דאָך די גאַנצע אמונה אַז זיינע ווערטער גייען אַרויף צום באַשעפער, וויל אויב ער טראַכט נישט אַזוי, וואָס האָט ער צו דאַוונען. און די ספרים הקדושים ברענגען, אַז דער תכלית פון אַ איד איז אַרויפצוגיין מיט די ווערטער אויבן, נאָר וויבאַלד נישט יעדער איינער איז אין אַזאַ הויכע מדריגה, אָבער אַ רצון דאַרף כאָטש יעדער איד האָבן אַז ער זאָל האָבן כלות הנפש צום באַשעפער ביים דאַוונען.

אויך פלעגט דער רב ז"ל זאָגן, ווי אַזוי קען דער מענטש פאַרברענגען צייט צו טראַכטן וועגן הבלי עולם הזה...

כו.

דער רב ז"ל פלעגט זאָגן אַ שיינעם משל וועגן דעם ענין פון תפילה. דער משל באַציהט זיך אויף צוויי קעכינס, איינע איז געווען אַ קלוגע, און די צווייטע - אַ נאַרישע. די קלוגע קעכין, טראַכט שוין ביינאַכט אַז אינדערפריה דאַרף זי צוגרייטן די מאכלים און משקאות פאַר איר באַלעבאָס, און זי טוט צוגרייטן קליינע שפענדלעך, און לייגט עס אַריין אין דעם אויבן עס אויסצוטריקענען. אויך גרייט צו אַביסל טריקענעם שטרוי, און וועט זי שטייט אויף אינדערפריה, נעמט זי שנעל דאָס צינד-העלצל און הייצט אָהן דעם אויבן, אַזוי אַז ביז פינף מינוט איז אַלעס גרייט צו די סעודה. אָבער די נאַרישע פרוי, טראַכט נישט ביינאַכט וועגן דעם אַז זי דאַרף אָנגרייטן אינדערפריה די מאכלים פאַר'ן בעל הבית, און וועט דער בעל הבית שטייט אויף אינדערפריה און ער וויל עסן, גייט די פוילע קעכין זוכן אַביסל שפענדלעך. די טרעפט פייכטע שפענדלעך, און דאַן זוכט זי אַביסל שטרוי אָבער זי קען אויך געפינען נאָר אַביסל פייכע שטרויעלעך. ממילא, וועט זי הייצט אָהן דעם אויוון מיט די פייכטע שטיקלעך האָלץ, טוט דער אויוון זיך נישט אָנהייצן, און דאָס גאַנצע הויז ווערט פול מיט רויך, און אויך די געקעכטן זענען פאַרריכערט. און וועט מ'ברענגט שוין אַריין די געקעכטן פאַר'ן בעל הבית און ער קען עס נישט נעמען אין מויל אַריין, בייזערט ער זיך אויף די קעכין. דער נמשל איז זעלבסט-פאַרשטענדליך.

דער הייליגער צאנזער רב זי"ע
פאר זיין הסתלקות האט זיך אנגערופען:

די טרעבישאנ'ער גויים זענען יעצט דא

א מעשה פלא וואס עס האט אראפ געשריבן הר"ר נתן נטע גליק ז"ל בן הרה"ג ר' יעקב יצחק ז"ל אב"ד שעסבורג ראמעניע, אן איידעם בייַ הרה"ח ר' חיים פוקס ע"ה, איידעם פון הרה"ח ר' דוד ניילינגער ע"ה בעלי המעשה, א חלק פון די מעשה וועלט געברענגט אין ספר דרכי חיים (אות נב) פון הרה"ח ר' רפאל צימעטבוים ע"ה, מיר וועלן קודם ברענגען די ערשטע חלק מעשה ווי אזוי עס וועלט געברענגט אין ספר דרכי חיים.

אַ וואונדערליכע מעשה, וואָס האָט פּאַסירט מיט'ן צאַנזער רב אין מאַרמאַראָש, וואָס דער רב האָט אַליין דערציילט:

אַמאָל איז דער רב ז"ל געווען אין דער געגנט פון מאַרמאַראָש אין אונגאַרן. דאָרט אין אַ וואַלד, איז געווען אַ קרעטשמע, וואו עס האָט געוואוינט אַ איד. פריער האָט מען מורא געהאַט צו פאָרן ביינאַכט אין מאַרמאַראָש. דער רב איז אָבער אַרויסגעפאָרן פון שטאָט בייטאָג, און מ'האָט געטראַכט אָנצוקומען בייטאָג אינעם גאַסט-הויז, וואָס האָט זיך געפונען אין וואַלד. דער בעל עגלה האָט אָבער נישט געקענט דעם וועג, און ער האָט געבלאָנדזשעט אין וואַלד, און אינצווישן איז געווארן טונקל.

דאָרט איז געווען אַ גרויסער בארג, וואָס אונטער דעם בארג איז געווען אַ טייך. וויבאַלד דער בעל עגלה איז נישט געווען באַקאַנט מיט דער געגנט, איז ער אַראָפגעפאָרן פון בארג גלייך אין וואַסער אַריין, אַזוי אַז די פערד זענען שוין געווען אין טייך.

פלוצלינג זענען אָנגעקומען צוויי מענטשן רייטנדיג אויף פערד, און מיט ברענענדיגע לעכט אין זייערע הענט, און זיי האָבן זיך גענומען שרייען, ווער פאָרט דאָ, דער צאַנזער רב? איר פאָרט דאָך אַלע אַריין אין טייך! זיי האָבן אָנגעכאַפט דעם וואָגן, און אַרויסגענומען דעם רב מיט די מענטשן פונעם וואָגן, און דערנאָך האָבן זיי אַרויסגענומען דעם וואָגן פון טייך. זיי האָבן אַלץ צוריק אַרויפגעשטעלט אויפ'ן בארג, און באַפוילן צו פאָרן ווייטער. זיי וועלן נאָכפאָרן אויף זייער פערד נאָכן וואָגן, האָבן זיי געזאָגט.

אַזוי איז דער רב ז"ל געפאָרן מיט זיינע מענטשן, ביז זיי זענען אָנגעקומען צו די קרעטשמע, וואָס איז געווען פאַרמאַכט, ווייל ביינאַכט זענען מענטשן דאָרט נישט אַדורכגעפאָרן. מ'האָט געקלאַפט אַ שטיק צייט, ביז מ'האָט געעפענט. מ'האָט געדאַוונט מעריב, און געגעסן נאַכטמאָל. די צוויי מענטשן וואָס האָבן זיי געוויזן דעם וועג, זענען נישט אַריינגעקומען אין גאַסט-הויז.

מציבת האשה בראנע ב"ר דוד טרעביטשאן

איך האָב געהערט פונעם רב ז"ל אַליין וויי ער האָט עס דערציילט, און ער האָט אויסגעפירט בזה הלשון: "איך האָב זיך געוואָלט לייגן שלאָפן, אָבער דער עולם האָט געוואָלט וואַרטן ביז די צוויי מענטשן וועלן אָנקומען, זיי זאָלן כאָטש קענען איבערגעבן זייערע קוויטלעך מיט זייערע בקשות".

דער רב האָט אויסגעפירט מיט אַ לייכטן שמייכל אויפ'ן פנים:

"אָבער די מענטשן זענען נישט אָנגעקומען". פונעם רב'ס שמייכל, האָבן מיר פאַרשטאַנען אַז דאָס זענען גאָרנישט געווען מענטשן. זכותו יגן עלינו.

עד כאן פון ספר דרכי חיים

און יעצט ליינט די מעשה פונעם בעל המעשה'ס איידעם און אייניקל.

אונזער זיידע **הר"ר דוד ניילינגער** איז געווען אן אנגעזעענער מיטגלידער פון די קהילה **אין טרעבישאן** - א קליין שטעטל אין מארמאראש געגענט.

וועז זיין חשובע טאכטער די באבע בראנא ע"ה איז געקומען אין די יארן, איז ער געפארען **קיין סיגוט צום הייליגען ייטב לב זי"ע**, מיט א בקשה פאר א שידוך פאר איר. פארשטייט זיך, האט ר' דוד שטארק געוואלט א

מציבת ר' חיים פוקס מעיר טרעביטשאן

חשובע איידעם, א בן תורה מיט אלע מעלות. דער ייטב לב האט טאקע מציע געווען זיין תלמיד א חשובע בחור מיטן נאמען **חיים פוקס**, און מען האט געשלאסן די שידוך למזל טוב. אזוי ווי די שטייגער איז געווען בימים ההם, נאך זייערע חתונה איז די פאר פאלק געבליבן וואוינען בייַ אירע עלטערן ר' דוד ניילענגער אין שטוב.

ויהי היום, עס איז אריבער עטליכע פאר יאהר, אין די שוועד **ר' דוד ניילינגער האט געזאגט פאר זיין איידעם** (מיין שוועד) **ר' חיים פוקס**, אז עס איז שוין געקומען די צייט אז ער זאל זיך אוועק שטעלן אויף די אייגענע פוס, און ער זאל זיכן עפעס א פאך צו קענען אהיים ברענגען פרנסה אין שטוב. **ר' חיים**, וואס איז ביז דעמאלטס נאר געזעצן און געלערנט כל ימיו, האט נישט געוואוסט ווי זיך אהין צו טון, האט אים די שוועד געגעבן אן עצה ער זאל פארן **קיין צאנז צום הייליגען דברי חיים זי"ע**, און דארט שואל עצה זיין וואס ער זאל טוהן.

מיין שוועד ר' חיים פוקס איז באלד געפארן **קיין צאנז**, וואו ער איז אנגעקומען ערב שבת חנוכה [פרשת מקץ]. **ער איז אריין צום צאנזער רב**, און האט זיך פארגעשטעלט וועד ער איז און פון ווי ער קומט. יענער פרייטאג צו נאכט'ס ביים טיש, **בשעת די הייליגער צאנזער רב** האט געטיילט שיריים פון אלע זיינע מאכלי שבת, האט ער געטיילט פון יעדער מאכל ערשט צו דעם יונגערמאן מיין שוועד חיים פוקס וואס איז געזעצען ביים עק פון דעם טיש.

וועז עס איז געקומען צו זאגען תורה, איידער דער רב האט אנגעהויבן די תורה, האט ער צו ערשט פארציילט א מעשה - כאלו צו געבן א הסבר פארוואס ער איז אזוי מכבד דעם יונגערמאן וואס זיצט ביים עק טיש.

און אזוי האט דער הייליגער צאנזער רב פארציילט:

וועז איך בין געווען יונג בין איך אמאל ארום געפארן מיט איינער פון מיינע זון אין די געגענט פון טרעבישאן. איך האב דעמאלטס דערהאלטן א דרינגענדע הודעה אז איך זאל זיך גלייך צוריק קערען צו גאליציא, אהיים.

גלייך דערנאך האען מיר זיך ארויסגעלאזט אין וועג, טראץ דעם וואס עס איז שוין געווען פארנאכט און טונקל, און אפילו די וועטער איז געווען גאר שוועד, ווייל א שניי האט אנגעהויבען זיך אראפצולאזן.

מיט די צייט איז די שניי געווארן שטערקער און שטערקער, ביז די אומשטענדן זענען געווען אזוי געפערליך, אז מיר האבען שוין קוים געקענט זען די גאס. אזוי פארענדיג זענען פלוצלונג א קעגען געקומען צוויי גויים און האבן זיך אוועק געשטעלט פון פארנט פון אונזער וואגאן, און אפגעשטעלט די פערד.

דער גוי רופט זיך אן צו אונזער בעל עגלה. **"איר ווייסט וואו איר פארט דא?" "צו דען ווייסט איר אז מיט נאך עטליכע טריט קענט איר זיך איבערקערן און אראפטראסקען אין דעם טיפען טאל?"**.

א דערשראקענע האט די בעל עגלה געפרעגט ביי די צוויי גויים אויב זיי קענען אונז צופירן צו א הויז פון א אידישע איינוואונער אין געגענט. די גויים האבען מסכים געווען, און אונז צוגעפירט צום הויז פון **ר' דוד ניילענדער.**

ר' דוד האט נאר וואס געהערט אז מיר זענען אנגעקומען, הגם עס איז שוין געווען גאר שפעט בייַנאכט האט ער אונז אויפגענומען מיט גרויס כבוד און געוואלדיגע

הערכה. ר' דוד האט אויך געוואלט באלוינען די צוויי גויים פאר זייער הילף מיט אונזער רעטונג, **אבער זיי זענען נעלם געווארען פונקט אזוי ווי זיי זענען געקומען!**

[די מעשה ווערט אויך פארציילט אין די ספר דרכי חיים פון דעם צאנזער רב'ס גבאי הרב רפאל צימעטבוים, וואס לייגט צו אז מען האט פארשטאנען אז די צוויי גויים זענען געווען הימלישער שליחים. אזוי אויך אין ספר כל הכתוב לחיים פארציילט ווי אזוי צו מארגן'ס האט די צאנזער רב זיך געגרייט אוועק צו פארען פונעם הויז פון ר' דוד ניילענדער אין טרעבושאן. ר' דוד האט דאן באגלייט דעם רב מיט גרויס כבוד ביז צום שטאט דעלאטין - ווי עס איז געווען די גרעניץ פון אונגארין און גאליציא].

דא ענדיגט זיך די מעשה וואס דער צאנזער רב זי"ע האט פארציילט ביים טיש פרייטאג צו נאכט'ס.

צו מארגן'ס - שבת חנוכה פרשת מקץ, האט מען ביי קריאת התורה ארויפגערופן מיין שווער ר' חיים פוקס פאר אן עלי'. די עולה לתורה פאר אים האט מען זיך אפגשטעלט ביי סוף פסוק ח' (ח) הֵן כֶּסֶף אֲשֶׁר מָצָאנוּ בְּפִי אַמְתְּחֹתֵינוּ הֲשִׁיבֹנוּ אֵלֶיךָ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְאֵיךְ נִגְנֹב מִבֵּית אֲדֹנֶיךָ **כֶּסֶף אוֹ זָהָב:**

(ט) **אֲשֶׁר יִמָּצֵא אִתּוֹ** מֵעֲבָדֶיךָ וָמֵת וְגַם אֲנַחְנוּ נִהְיֶה לַאדֹנִי לַעֲבָדִים: און די פסוק ווי זיין קריאה האט אנגעפאנען איז געווען **אשר ימצא אתו** (בראשית מד, ט) **פסוק ט'.**

אבער די הייליגער רב האט ביים קריאה אנגעהויבן מיט די סוף פון די אויבערשטער פסוק און האט געזאגט אזוי: **כסף או זהב אשר ימצא אתו.**

איינער פון די הייליגע קינדער פון צאנזער רב איז צוגעגאנגען און אפגשטעלט די קריאה און פרובירט צו פארעכטען דעם רב, און עם ווייזן פון ווי מען דארף אנהויבן - פון די ווערטער - **אשר ימצא אתו.** אלע וואס האבן מיטגעדאוועט זענען געווען זיכער אז די צאנזער רב וועט איבערגיין און אנהייבן יעצט פון די ריכטיגער ארט. אבער, ניין די רב האט נאכאמאל איבער געחזר'ט די זעלבע ווערטער: **"כסף או זהב אשר ימצא אתו".**

נאך שבת איז מיין שווער ר' חיים פוקס אריין צום רב בעטן א ברכה און שואל עצה זיין. דער צדיק האט אים געגעבן א ברכה און געזאגט אז די ערשטער הצעה פון ארבעט וואס מען טראגט אים אן וועט ער קומט אן אהיים - זאל ער אננעמען, און ער וועט מצליח זיין.

די ערשטע געשעפט וואס מען האט עם אנגעטראגן איז געווען צו בויען א האלצענער בריק איבער א קליין וואסער. ר' חיים האט טאקע אנגענומען די ארבעט, און מיט דעם האט ער אנגעהויבן זיין נייער פרנסה פון האנדלען מיט האלץ. די ברכה פון גרויסן צדיק אז טאקע מקויים געווארן און די זון פון זיין הצלחה האט אויפגעשיינט און איז נאר געווארן שטערקער און גרעסער.

מיט די צייט איז ער געווארן פון די גאר גרויסע סוחרים פון האלץ פון די גאנצע געגענט, און א גרויסע עושר וואס האט דערנאך אבגעקויפט די וואלד פון גר אַף גרעדעל. אלע האבן אנערקענט אז די ברכה פון צדיק **"כסף או זהב אשר ימצא אתו"** איז מקויים געווארן.

דורך זיינע געוואלדיגע הצלחה אין זיין מסחר פון האלץ, איז ר' חיים געווארן באקאנט מיט פארשידענע רעגירונג'ס באאמטער, מיט וועם ער האט געהאט גאר גוטע באציאונגען. איינער פון זיי איז געווען די באַר אָן פון פערעניע ביי וועם ער האט שטארק נושא חן געווען. צוזאמען פלעגן זיי מאכן גרויסע געשעפטן, ווי דער סדר איז געווען: די באַראָן האט משקיע געווען, און די ריווח פלעגט מען פארטיילען אין דריי חלקים. **איין חלק איז געגאנגען צום באַראָן, א צווייטער חלק איז געגאנגען צום הייליגען ייטב לב אין סיגוט, און די דריטע חלק איז געגאנגען צו מיין שווער ר' חיים פוקס ז"ל.**

לימים, איז די באבא בראנא ע"ה אווק ווען זי האט געווואוינט ביים שווסטער אין שעסבורג, ראמאניא. דעמאלטס איז די שווער ר' חיים ארויף געפארען קיין ארץ ישראל. דארט אין ארץ ישראל האט ער ווייטער עוסק געווען מיט מצוות ומעשים טובים און גמילת חסדים. ער האט געגרינדעט א קאך פאר ארעמע און נויטיגע יתומים אין ירושלים, און אויך אויפגעשטעלט א תלמוד תורה פאר ערליכע קינדער. ווי אויך אין

מציבת ר' נתן גליק

שטאט חברון האט ער געבויט א שול און עס גערופען אברהם אבינו'ס שול. ער איז נפטר געווארען בשיבה טובה און איז נטמן געווארן אין הר הזיתים. זיין יאהרצייט איז כ"ה חשון תרצ"ה.

בשעת די פטירה און הסתלקות פון דעם צאנזער רב, איז געווען א מחזה נורא עד מאד. ארום די צדיק אין זיין שטוב זענען געשטאנען די הייליגער קינדער און אייניקלעך, ווי אויך די נאנ'טע און חשובע תלמידים און די זקני החסידים. די אלע האבן געהערט ווי די צאנזער רב האט דעמאלטס מקבל פנים געווען זיינע זיידע'ס און רבי'ס וואס זענען אים אנטקעגן געקומען פון עולם האמת. **און מיטן האט די הייליגע רב זיך געגעבן א רוף אן: די טרעבישאנ'ער גויים זענען יעצט דא!**

איך בין געווען אמאל אין טאַרנא - א קור-ארט

מציבת האשה ריזל גליק

אין סלאוואקיי, ווי איך האב זיך אנגעטראפן מיט די נאסוידער רב הרה"צ ר' אברהם יהושע פריינד זצ"ל, וואס האט געווואוסט אז מיין מאמע (מרת רייזל גליק ע"ה), איז פון אינדערהיים געווען א פוקס א טאכטער פון ר' חיים און אן אייניקל פון ר' דוד ניילינגער. האט ער מיר פארציילט, **אז ער איז געווען דערביי אין צימער פון צאנזער רב זי"ע פאר זיין הסתלקות, וועז ער האט זיך אנגערופן "די טרעבושאנ'ער גויים זענען יעצא דא!" והי' לפלא.**

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

ר' נתן נטע גליק איז נפטר געווארן ז' כסליו תש"י, תנצב"ה

בקובץ זה לעיל במאמר "אמונים נוצר" מובא הוספה חשובה להסיפור

כי לאחר איזה תקופה נסע חתנו של אותו בעה"ב להגה"ק מצאנז לשב"ק, וכשבא שאלו הגה"ק מצאנז מי הוא, ויען שהוא חתנו של אותו בעה"ב והגה"ק מצאנז סיפר לו את כל המעשה עם כל הפרטים, וכיבדו מאוד בכל השבת ואף ציוה שיעמידו משקה (ביר) לשולחן לכבודו, ובמוצאי שבת שלחו בכבוד גדול והכל בזכות חותנו, וכשהגיע אותו חתן לחותנו וסיפר כל הדברים מה שהיה לו בשבת.

כששמע בן הבעה"ב מזה עשה ק"ו לעצמו מה חתן הבעה"ב כך אזי בנו של אותו בעה"ב על אחת כמה וכמה שיקבל הרבה כבוד, ונסע להגה"ק מצאנז לשבת וכשבא שאלו הגה"ק מצאנז מי הוא, ויען שהוא בנו של אותו בעה"ב והגה"ק מצאנז שאלו אבל מי אתה (כלומר לא מי אביך אלא מי אתה), וכך היה כמה וכמה פעמים במשך השבת, ובמוצאי שבת כשנכנס להיפרד מהגה"ק מצאנז שאלו הגה"ק מצאנז מי הוא, ויען שהוא בנו של אותו בעה"ב, והתחיל הגה"ק מצאנז קצת לכבדו וסיפר לו את כל המעשה עם כל הפרטים ושלחו לשלום.

והחסידים שהיו שם אמרו בנו של אותו בעה"ב בא עם גאוה גדולה לכן לא כיבדו הגה"ק מצאנז רק כשחזר לביתו, אבל החתן של הבעה"ב בא בפשטות אזי הגה"ק מצאנז כיבדו כבוד גדול.

ווי דערמאנט איז די אנפאנג פון די מעשה אויך געדרוקט אינעם ספר דרכי חיים. אויך אינעם ספר "כל הכתוב לחיים" עמ' ריג ווערט אראפגעברענגט די מעשה מיט קליינע שינויים אן די הוספות. התודה והברכה למוה"ר ר' משה יואל שפירא נ"י אב"י במאנטריאל ולחותנו מוהר"ר ר' ישראל הערש פארקאש שליט"א אב"י במאנטריאל פארקאש, נכד הרה"ח ר' דוד ניילינגער ע"ה,

התודה והברכה למשפחת הרבני הנגיד התורני ר' שלמה זלמן רוזנברג שיחיו, חתן הרה"ח ר' יעקב יצחק גליק ע"ה ממיאמי פלארידא, בן הרה"ח ר' נתן נטע גליק ע"ה חתן הרה"ח ר' חיים פוקס ע"ה בעל המעשה שעזרו לנו הרבה, זכות רביה"ק מצאנז יגן עליהם, והתודה והברכה למוה"ר ר' נתן נטע קאהאן נ"י מעיר מאנסי נכד הרה"ח ר' נתן נטע גליק ע"ה

תשו"ח להרה"ח חכם וסופר ר' אפרים גראסבערגער שליט"א שעזר לנו בהכנת המאמר זכות הרבים תלוי בו

"חסידים ואנשי מעשה ווערלן זיך ביי דיר בעטער"

א מעשה הפלא ופלא וויאזוי דער הייליגער צאנזער רב זי"ע האט ממשיך געווען א שידוך

ווי עס האט דערציילט

הגאון הצדיק רבי **שמעלקא פינטער** זצ"ל אב"ד ביקאווסק - לאנדאן

מוצאי שב"ק פרשת שקלים תשמ"ד לפ"ק

דער זיידע דער ביקאווסקער רב **[רבי יצחק פינטער]** איז געפארן מיט נאך ביקאווסקער יודן אויף די אנדערע טעג סוכות קיין צאנז, שמחת תורה ביינאכט נאכן דאוונען האט דער צאנזער רב געהייסן אויסרופן, אז ער גייט אריין אין זיין יחוד שטוב, און ער איז גוזר אז קיינער טאר נישט אריינקומען אין זיין שטוב, אפילו נישט קיין מלאכים און שרפים, אזוי האט מען אויסגערופן.

דער עולם איז אהיים געגאנגען קידוש מאכן און עסן, מ'זאל צוריק קומען צו די הקפות, איז דער זיידע מיט נאך צוויי ביקאווסקער יודן, איינער א סאניקער יוד **רבי אביש קאנער**, און א ביקאווסקער יוד ער האט געוואוינט אין א דארף נעבן ביקאווסק **נתן ק.** האט ער געהייסן, זענען זיי געגאנגען אין א סטאנציע זיי האבן קידוש געמאכט, אין אינמיטן די סעודה מאכט זיך דער זיידע א ווערטל, אז דער וואס וועט שטעלן א טאפ מעיד, קען זיך ביי מיר אויסבעטן וואס ער וויל.

רופט זיך אפ דער נתן ק. ער שטעלט א טאפ מעיד, נו זאגט דער זיידע, וואס ווילסטו? עך וויל מ'זאל גיין זען וואס דער צאנזער רב טוט אצינדעט.

האט דער זיידע אנגעפאנגען שרייען, געוואלד! דו ווייסט וואס דא טוט זיך, שפילסט דיך מיט פייער!

זאגט ער, רב, איר האט געזאגט אז מ'קען זיך אויסבעטן, איך וויל אז מ'זאל זען, זיי האבן נישט געווייסט וואס צו טון, אבער מען האט זיך אויפגעשטעלט און מ'איז געגאנגען.

מ'איז צוגעקומען צו די טיר פון די יחוד שטוב ווי דער צאנזער רב איז געזעצן, און מ'איז געווען דא לדא נקשן מ'האט מורא געהאט זיך צו רירן, דער זיידע איז געשטאנען דער ערשטער, דער צווייטער איז געשטאנען דער אביש קאנער, אין דער נתן ק. איז געווען דער דריטער.

איז אדורכגעגאנגען איינער פון אונטן האט ער געזען ווי זיי דריי שטייען, האט ער געגעבן א שטופ, האט זיך געגעבן די טיר א מאך אויף, איז געווען די שטוב פיל מיט רויך, מ'האט ממש נישט געזען דעם צאנזער רב אפילו, ער האט געריכערט א פייקע ציבעך.

אין דער רויך האט זיך אביסל צולאזט, האט מען געזען ווי דער צאנזער רב מיט א פייקע ציבעך ליגט אויף די האנט אזוי, און זיי האבן מורא געהאט ווייטער צו גיין, געשטאנען אזוי ביי די טיר.

אויפאיינמאל געט דער צאנזער רב א שפרונג אויף, און לויפט צו צום זיידן, וואס? פשט געווען וואס ער וויל, דער זיידע האט זיך שטארק דערשראקן, מיין זיידע חוץ וואס ער איז געווען רב אין ביקאווסק, האט ער געהאט גרויסע גוטער, איז דארט געווען איינער א גוי יאנאש הענקל, וואס האט מיט אים שטארק געהאט צוטין, ער האט אים געוואלט צונעמען די גוטער, ער האט זעהט זיך אויס געהאט א טענה, האט דער זיידע דערמאנט דאסטא.

עה! זאגט דער צאנזער רב, דער גוי איז דאך א משוגע'נער.

נא, רבי אביש קאנער וואס ווילסטו? ער איז שוין אביסל געווען ביי זיך, ער איז דאך געווען א גרויסער גביר ר' אביש, ער האט געבארגט פאר פריצים געלט, האט ער דעם סאניקער פריץ געבארגט דרייסיג טויזענט ריניש, א געוואלדיג פארמעגן, אויף פראצענט, אין דער פריץ האט נישט אפגעצאלט די פראצענט און נישט דעם קרן.

זאגט דער צאנזער רב: עה! אז דו וועסט געבן דריי הונדערט בילקעס פאר די יושבים, וועט ער דיר געבן דעם קרן מיט'ן ריבית.

דער דריטער דער נתן ק. ער איז געווען אין גרויסע עת צרה, ער האט זיך זעהר צוויינט, ער איז געווען א יוד א גביר ס'איז אים גוט געגאנגען, ער האט געהאט וואוילע קינדער, זאל דער אייבערשטער אפהיטן א

שוועסטער זיינע האט זיך נעבעך גע'שמד'ט, האט ער נישט געקענט קיין שידוך טון, ס'איז געווען סכנת נפשות, האט ער אנגעפאנגען צו וויינען, צאנזער רב! די קינדער ווערן עלטער, ער דארף שידוכים צו טון, געוואלד!

זאגט דער צאנזער רב: חסידים ואנשי מעשה וועלן זיך צו דיר בעטן.

ארויס!

שוין זענען זיי געווען אינדרויסן.

מ'איז ארויסגעקומען איז צוגעגאנגען דער גבאי, ער האט געהערט דעם שמועס, זאגט ער צו דעם אביש קאנער: נו? זאל איך געבן אויף דיין חשבון דריי הונדערט בילקעס?, זאגט ער, דערווייל געב הונדערט און פופציג, מ'וועט שוין זען באלד.

נאך שמחת תורה איז דער זיידע מיינער אהיימגעקומען קיין ביקאווסק, און די באבע איז אים אקיגן געלאפן, אין האט אים געזאגט, אז בשעת די הקפות אין ביקאווסק איז דער יאנאש הענקל משוגע געווארן, און ער האט געווארפן שטיינער אין ביגערמייסטער'ס הויז אריין, האט אים דער בירגערמייסטער געבונדן, אין מ'האט אים געוואלט פירן קיין לעמבערג צום 'פיארן' דאס איז א משוגעים הויז וואס איז געווען אין לעמבערג, האט מען אים געפירט, און אינמיטן וועג האט ער גע'פגר'ט.

דער רבי אביש קאנער איז אהיים געקומען, א טאג שפעטער איז אנגעקומען צוויי סאלדאטן פון פריץ ער זאל שוין קומען צום פריץ, זיי האבן אים אנגעשאלטן אויכעט, ער האט זיך דערשראקן, ער האט דאך אבער געווייסט אז צאנזער רב האט עפעס צוגעזאגט, איז ער געקומען צום פריץ.

פרעגט אים דער פריץ דו יוד, דו זשידלאק וויפיל בין איך דיר שולדיג? ער האט געמאכט א חשבון, געבארגט האט ער אזויפיל, דער פראצענט איז אזויפיל, זאגט דער פריץ, וואס, פראצענט וועל איך דיר געבן? טאמער רעדסטו נאך איין ווארט וועלן די הונט דיר צורייסן אויף שטיקער, ווילסטו האבן דעם קרן איז גוט, און טאמער ווילסטו מער, ארויס.

האט ער געזאגט ער וויל האבן דעם קרן, און דער פריץ האט אים געגעבן דעם קרן.

האט ער דאך אבער געווייסט אז דער צאנזער רב האט אים צוגעזאגט ער וועט אים אויך געבן די פראצענט, האט ער געכאפט א וועגאלע און איז ארויינגעפארן קיין צאנז מיט א געוואלד,דער רבי האט מיר צוגעזאגט, זאגט ער, דו האסט גע'גנב'ט הונדער פופציג בילקעס, האב איך גע'גנב'ט דעם ריבית.

און מיט דעם נתן ק. איז געווען א מעשה פלא.

נאך סוכות איז געקומען א שדכן פון זייבוש אין ער האט אים געערעדט א שידוך, אין פשעמיש איז געווען א גרויסער גביר זיי האבן דעמאלטס געהאט נאפט, פעטראל, אויל, אברהם אבערדאם, א משפחה פון גרויסע גבירים תלמידי חכמים חסידים, דוקא סאדיגורא חסידים געווען, איז ער געקומען דעם נתן ק. רעדן א שידוך.

האט דער נתן ק. געזאגט דעם שדכן, איך בעט דיר איך בין נישט אינטערסירט, טאמער ווייסטו עפעס א יתומה א ארים קינד, א יתומה, אלע ביידע זאל עס זיין, ארעם און אן א טאטן און אן א מאמען, איז פאר מיר א גענשעפט, איך זיך דאס נישט.

דער שדכן האט אים ג'פגע'ט, האט ער אים אנגעכאפט אין ארויסגעווארפן.

איז דער שדכן אריבער צום זיידן, און האט אים דערציילט דעם אמת, אז דער אברהם אבערדאם פון פשעמיש האט אים געשיקט.

ער האט נישט געוואלט דאס אויסזאגן דעם נתן ק. ווייל ער האט געוואלט פארדינען אביסל מער שדכנות, האט ער נישט געוואלט זאגן ווי וויט ס'גייט. אז דער אברהם אבערדאם פון פשעמיש האט אים גאר געשיקט ער זאל רעדן דעם שידוך, און דער נתן איז א משוגע'נער, ער ווארפט אים ארויס.

האט דער זיידע געפרופן דעם נתן'ן, וואס טוט זיך מיט אים, פארוואס ווילסטו נישט הערן?

הייבט ער אהן צו וויינען, דער רב וויייסט נישט מיינע צרות, ס'וועט באלד קומען א פאשקעוויל.

האט זיך דער זיידע אנגעהויבן זיך בייזערן, געוואלד דער הייליגער רב האט דאך דיר געגעבן א ברכה.

ער וויל נישט וויסן, נאר א יתום מיט א יתומה, ער מעג האבן ברכות ביז מארגן, ער גלייבט נישט, ס'נישט מעגליך, מ'וועט באלד קומען מיט א פאשקעוויל מיט די מעשה.

איז דער זיידע זעהר ברוגז געווארן, געוואלד, דא האט ער ערשט געהאט די ברכה, אין די גאנצע מעשה, דער זיידע האט אים אויסגעזאגט, אז דער אברהם אבערדאם האט געשיקט! ער בעט זיך! ער איז געווען א מיליאנער א גביר.

הכלל דער סוף איז געווען נאך דריי טאג האט דער זיידע גע'פועל'ט מען זאל זיך זען.

איז געווען א קנאטן פונקט (באן צוזאמען טרעף) אין סטרוזש, סטרוזש איז געווען א שטעטל - אזוי האט דער טאטע דערציילט - אז אלע באנען זענען זיך דארט צאמגעקומען, אין אז מ'האט זיך געדארפט אויף א שידוך א בעשוי ,האט מען עס דארט געמאכט, אין אייגענעם שטעטל האט מען נישט געקענט, ווייל די גאנצע שטעטל וועט וויסן וואס ס'טוט זיך, איז אין סטרוזש פלעגט מען זיך טרעפן, האט מען זיך אנגעשמועסט אז מ'וועט זיך טרעפן אין סטרוזש.

וועו ס'איז געקומען צו פארן קיין סטרוזש, קומט דער נתן ק. צום זיידן, ער פארט נישט, וואס הייסט דו פארסט נישט?, ס'נישט מעגליך, ער זיכט א יתומה, ער האט ממש געווויינט בדמעות שליש.

הכלל האט דער זיידע געזאגט, ווייסטו וואס, איך פאר מיט דיר מיט, שוין ער האט געהערט אז דער רב פארט מיט, איז מען געפארן, מ'האט זיך געזעזן, מ'האט פארהערט דעם בחור.

הכלל מ'האט אנגעשמועסט אז ביינאכט שרייבט מען תנאים, האט מען געהייסן דעם בעל הקרעטשמע ער זאל מאכן א גרויסע סעודה, אין ביינאכט וועט מען שרייבן תנאים, די שמחה איז געווען זעהר גרויס.

ס'קומט א האלבע שעה פאר די תנאים גייט דער אברהם אבערדאם צו צו דעם מחותן ר' נתן ק. און זאגט, הער דיך צו ר' נתן, איך וויל מיט אייך רעדן עפעס צווישן פיר אויגן.

ער האט געהערט די מעשה אז ער וויל רעדן מיט אים צווישן פיר אויגן, האט ער געגעבן א חלש אוועק, ער האט דאך פארשטאנען וואס דא איז, מ'איז שוין געווארן געווארן נעבעך זיינע צרות.

מ'האט אים דער ראטעוועט, אין דער נתן איז אריינגעלאפן צום זיידן, אין וואס האט איר געוואלט פון מיין לעבן האבן, וואס וויל ער רעדן מיט מיר צווישן פיר אויגן? געלט און דעם נדן האט מען שוין געהאט ערלעידיגט, וואס איז דא יעצט צו רעדן?.

דער זיידע אליין האט געזאגט ער האט אויך געהאלטן ס'קען נישט עפעס אנדערש זיין, אז דער יוד איז אוודאי דערווייל געווארן, עימיצער האט געברענגט לשון הרע.

גייט דער זיידע צו צו דעם ר' אברהם אבערדאם אין זאגט אים, כ'האב געהערט אז איר ווילט רעדן מיטן מחותן, אפשר מעג איך מיטהאלטן? ניין, ער וויל פיר אויגן.

האט דער זיידע געטענה'ט וואס עפעס נאר פיר אויגן? ביז אצינדעט בין איך גוט געווען, ס'מוז זיין זעקס אויגן! הכלל מיט צרות האט ער מסכים געווען 'זעקס' אויגן.

זיי זענען אריינגעגאנגען אין א שטוב אריין, אין דער אברהם אבערדאם האט צוגעמאכט די פענסטער, און פארשלאסן די טיר, זאגט דער אברהם אבערדאם, הערט אייך צו ר' נתן מחותן לעבן, אונז גיי מיר זיך דאך אי"ה אצינד משדך זיין, ביי מיר איז דאסטא די יונגסטע קינד, די יונגסטע טאכטער, ביי אייך איז דאס דאס ערשטע קינד, זענט איר דאך נאך א גרינער, איר ווייסט נישט וואס טוט זיך, ביי אונז ווייסט איר וואס טוט זיך?

איך האב כעיה"ר עלעף קינדער זאגט ער, ביי יעדן שידוך וואס איך האב געטון, איז אנגעקומען פאשקעווילן, לא עלינו מ'האט מיר קראנק געמאכט, דא איז געקומען א פאשקעוויל אז דער איז משוגע, און דא איז געקומען א פאשקעוויל ס'איז דא א געהאנגענער אין די משפחה לא עלינו.

דו הערסט מ'האט מיר ארויסגענומען דאס חיות, הייב אהן געווואר ווערן איז ער יא משוגע, האט ער זיך יא געהאנגען, און די נשמה איז מיר ארויס.

הערט אייך צו, איר ווייסט דאך נישט, איך בין אן אלטער יוד ביי מיר איז דאס דאס יונגסטע קינד, איך וויל פון אייך א תקיעת כף אזוי ווי מ'וועט צוברעכן היינט דעם טעללער, איז געהאנגען אין ג'שמד'ט איז אויך נישט קיין חסרון!

האט דער זיידע גע'פסק'ט, און געזאגט צו ר' נתן, נו הער דיר צו האסט דאך נישט קיין ברירה גיב תקיעת כף!

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

תשו"ח לנכדו בנש"ק הרה"ג ר' ישראל פינטער שליט"א נכד רביה"ק מצאנז זי"ע שמסר הטעי"פ

מאמר ב'

דולה ומשקה – צאנז

סיפורי קודש וואס הגה"צ רבי משה דוב ווינבערגער זצ"ל אבד"ק פאיע,
האט געהערט פון מורו ורבו הרה"ק מסאטמאר זי"ע,
ארום רביה"ק מצאנז זי"ע

ארויס געגומען פון ספר דולה ומשקה ח"ב עם קצת הוספות. א געוואלדיגע ישר כוח פאר די ארויסגעבער פארן געבן רשות דאס צו דרוקן. די זכות פונעם הייליגן צאנזער רב זי"ע זאל מגין זיין מיט געזונט פרנסה נחת מיט הרחבת הדעת.

אריינפיר

גאר אסאך איז דא צו דערציילן איבער די אויסטערלישע דביקות וואס איך האב געזעהן ביים רבי'ן **אין הייליגן דברי חיים מצאנז זי"ע.** דאס איז געווען איינע פון די גאר וואונדערליכע זאכן וואס איך האב געזעהן ביים רבי'ן, אז טראצדעם וואס דער רבי האט קיינמאל נישט געזעהן דעם הייליגן דברי חיים, ער איז געבוירן עלף יאר נאך די פטירה פון צאנזער רב זי"ע, דאך פלעגט ער פון אים רעדן מיט אזא התרגשות און דביקות, כאילו ער וואלט אליין געפארן צו אים. אלע דיבורים פונעם דברי חיים זענען געווען נר לרגליו, יעדעס ווארט פון צאנזער רב איז ביי אים געווען א תורה שלימה.

אין יענע תקופה וועו איך האב אים משמש געווען, פלעגט דער רבי יעדן ערש"ק דורכלערנען דעם דברי חיים אויף די וואכעדיגע סדרה, און ער האט זייער א סאך עוסק געווען במשנתו, צו פארענטפערן שוועדע תשובות אין שו"ת דברי חיים. דער רבי האט איבער דעם געשריבן עטליכע תשובות.

דעם ערשטען זומער אין סאראטאגא תש"ז, פלעגט דער רבי גיין שפאצירן יעדן טאג, מיט אלטע חסידישע אידן, ווי ר' טובי' פריינד, וואס ער איז נאך געפארן אויף שינאווא, מיין פעטער ר' יואל הירש, ר' משה חיים שטראהלי און ר' הערשל נידערמאן דעם קדושת יו"ט'ס תלמידים. און מען פלעגט אסאך רעדן פון צאנז. דער רבי האט דעמאלטס געשמועסט פון דעם, אז די אלע צאנזער חסידים האבן נישט געדעדט פון קיין מופתים.

ער האט קיינמאל נישט געהערט דעם פאטער דער קדושת יו"ט זאל נאכזאגן א מופת פון צאנזער רב, כאטש ער האט דאך דארט אליין געהאט א מופת. פונדעסטוועגן, האט ער אלס נאר געדעדט, נאכאמאל עבודת ה', וויאזוי די רב האט געדאוועגט, וויאזוי די רב האט געגעבן צדקה, וויאזוי דער רב איז געגאנגען אין מקוה. און דער רבי האט עס נאכגעזאגט מיט אזא ברען.

נאכן שפאציר, וועו דער רבי איז זיך געגאנגען גרייטן צו מנחה, רופט זיך מיך אן ר' טובי' פריינד, 'ווי קען מען רעדן מיט אזא מין התלהבות פון א מענטש וואס מען האט אים קיינמאל נישט געזעהן'.

דער ר' טובי' פריינד, האט געקענט אסאך צאנזער חסידים, און ער האט אסאך געווואוסט צו דערציילן. האט ער מיר געזאגט, אז ער זעהט נישט קיין נפקא מינה, צו דער רבי דערציילט די מעשה פון דברי חיים, צו וויאזוי דער נאסאדער רב האט דערציילט די מעשה. כאטשיג דער נאסאדער רב איז דאך געווען א איד וואס איז געווען אין צאנז. וועו דער רבי האט געדעדט פון דברי חיים האט עס געהאט א חיות. דער רבי האט פארציילט א מעשה פון דברי חיים, ווי ער וואלט וועו אליין געשטאנען ביים צאנזער רב און בייגעווואוינט די מעשה, עד כדי כך איז ער געווען דבוק אין צאנז. זאגט מיר ר' טובי', דאס וואס ער האט עס טאקע מקבל פונעם פאטער דער קדושת יו"ט, טאקע א גרויסע מח, אבער ער איז דאך געווען א אינגל. האט ער מיר געווואלט זאגן, אז עס ווייזט זיך אויס אז דעם רבי'נס שורש נשמה געהערט צו צאנז.

ווי ווייט צאנזע חסידים פלעגן רעדן מיט א קאך פון דברי חיים, האב איך געהערט פון הרה"ח ר' חיים הערש יאקאבאוויטש ע"ה האט מיר דערציילט, אז אמאל איז אנגעקומען צו זיין פאטער רבי מענדל מאיר יאקאבאוויטש אהיים אין קליינווארדיין, מיין זיידע דער באגאדער רב און דער נאסאדער רב, זיי האבן זיך דארט געטראפן. פארשטייט זיך עס זענען געקומען אויך אנדערע מענטשן הערן. מען האט זיי געגעבן נאכטמאל, און מען האט זיי געגעבן א שטוב וואו זיי זאלן שלאפן. צוועלווע אויפדערנאכט איז דער פאטער ר' מענדל מאיר זיך געגאנגען לייגן, און זיי זענען ביידע געשטאנען ביי א בענקל מיט די פוס אויפן בענקל, און זיי האבן א גאנצע נאכט געדעדט פונעם הייליגן רב. וועו ער איז אריינגעקומען פינעווע אינדערפרי האט ער זיי געטראפן אויפן זעלבן פלאץ, זיי האבן נאך אלס געדעדט מיטן זעלבן ברען ווי ער האט זיי איבערגעלאזט.

אונטן און אויבן גלייך

איך האב געהערט פון רבי'ן, אז זיין שוואגער כ"ק הגה"צ רבי דוד מבוקאווסק זצ"ל (וועלכער איז געווען אן איידעם ביים קדושת יו"ט זי"ע), האט אמאל געזאגט פאר זיין שווער דעם קדושת יו"ט, אז זיין זיידע, הרה"ק רבי דוד'ל דינובער זי"ע, האט אמאל צוריקקומענדיג פון צאנז געזאגט אויפ'ן הייליגן צאנזער רב בסוף ימיו, אז צוליב זיין גרויס דביקות וויסט ער שוין היינט אינגאנצן נישט וואס עס טוט זיך אויף דער וועלט. אבער וועז מ'פרעגט אים עצות בעניני עוה"ז, וויל מען פון הימל אז ער זאל נישט פארשעמט ווערן, גיט מען אים אריין אין מויל די ריכטיגע דיבורים בעצה ותושי' אין וועלטליכע זאכן, כדי ער זאל נישט פארשעמט ווערן. ער האט נאך צוגעלייגט, איין זאך וואס איך זעה, געלט ברויך ער אן א שיעור...

וועז דער קדושת יו"ט האט דאס געהערט, האט ער געגעבן א קלאפ אויפ'ן טיש לאות מחאה, און געזאגט: מ'האט נישט פארשטאנען דעם הייליגן רב, ער איז געווען אונטן און אויבן גלייך!

האט דער רבי צוגעלייגט, אז זיין טאטע דער קדושת יו"ט זי"ע פלעגט זאגן, "וועז איך וויל מיר אויס'משל'ן דעם הייליגן רב, משל איך מיר אויס וי א מענטש שטייט מיט איין פוס אויף דער ערד, און איין פוס האלט ער אויפ'ן בענקל. דאס זעלבע איז דער הייליגער רב געווען מיט איין פוס אונטן אויף דער ערד און מיט איין פוס אויבן אין הימל, ער איז געווען אונטן און אויבן גלייך". האט דער רבי געזאגט 'אזוי האבן אלטע אידן געזאגט, אז ביים דברי חיים איז געווען אזויווי הבית והעלי', די הימל און די וועלט זענען געווען אזויווי הבית והעלי', אזויווי איינער גייט ארויף פון ערשטן שטאק צום צווייטן שטאק'.

אין די לופטן

איך האב אויך געהערט פון רבי'ן דערציילן, אז דער קדושת יו"ט האט געזאגט, אז צוויי מאל האט ער געזעהן דעם הייליגן צאנזער רב פליען אין דער לופט, איינמאל סוכות וועז דער צאנזער רב איז ארויסגעגאנגען נאך שחרית צו די סוכה אתרוג בענטשן פאר הלל, און וועז ער איז צוריקגעקומען אין ביהמ"ד וועז ער איז נאך געשטאנען ביי די טיר, האט ער דארט אנגעהויבן צו זאגן די ברכה פון הלל, און וועז ער האט געזאגט דאס וואס "ברוך" האט ער געזעהן וויי ער פליט אין די לופט, און וועז ער איז געקומען צו "אתה" איז ער שוין געשטאנען ביים עמוד.

צום צווייטן מאל האט ער עס געזעהן אמאל ביי ספירה ציילן, ווי דער הייליגער רב איז געווען אין דער לופטן. דער רבי האט אויסגעפירט, "איך פארשטיי אז נישט יעדער איינער האט עס געזעהן". (עי' בספה"ק דברי חיים עה"ת פ' צו בחי' זו.)

אן עצה צו די עצה

איך האב געהערט פון רבי'ן ווי ער האט געשילדערט די פטירה פון דברי חיים, אז איינמאל וועז דער דאקטאר איז אים געקומען אונטערזוכן, האט ער געזאגט אז וועז מ'וועט זען אז עס קומט בלוט פון רב זאל מען וויסן אז דאס איז עס, און מער וועט ער נישט קענען לעבן.

בשעת מעשה איז דארט געשטאנען הרה"ח רבי ירוחם טייטלבוים ז"ל, אן אייניקל פון ישמח משה זי"ע, און וועז ער האט געזעהן בלוט ביים דברי חיים האט ער מהרהר געווען, ווי אזוי וועט די וועלט קענען עקזיסטירן אן דעם הייליגן רב? דער דברי חיים האט תופס געווען זיין מחשבה און ער האט זיך אנגערופן: עס וועט נישט זיין קיין אנדערע עצה נאר אויסצוגיין פארן סוף ברוך הוא.

וועז דער רבי האט דאס דערציילט, האט ער צוגעלייגט מיט א שמייכל: ער האט געגעבן א גוטע עצה, מ'דארף אבער האבן אן עצה צו די עצה...

איינמאל זאת חנוכה ביים טיש ביים רבי'ן אינדערהיים, האט דער בריגלער רבי פארציילט פארן רבי'ן א מעשה. אז וועז די דאקטער האט אנטדעקט די מחלה ביים דברי חיים, האבן די קינדער צווישן זיך געדעדט צו זאל מען אים זאגן, צו זאל מען אים נישט זאגן. האט דער צאנזער רב געפרעגט וואס האט מען געדעדט, האבן זיי זיך מיישב געווען און אים געזאגט. האט ער זיך אנגערופן, אלעס מיינט גארנישט, דער עיקר איז מען זאל אויסגיין פארן סוף ב"ה.

האט זיך דער רבי אנגערופן, איך בין זיכער אז דאס וויס איך אויך, דאס איז דער עיקר דאס איז די בעסטע, אויסצוגיין פארן אין סוף ברוך הוא, דאס וויס איך אויך. אבער פארוואס האט ער נישט געזאגט וויאזוי מען קומט צו דערצו. דער רבי האט עס אזוי געזאגט מיט אזא תשוקה, איך קען עס נישט אויסמשל'ן, ווי איינער וואס שטארבט פאר הונגער, און ער קוקט צו צום שטיקל ברויט דארטן אין לאגער. איך קען עס נישט נאכזאגן, וועז איך זאג עס האט עס נישט קיין טעם, און קיין חיות. די שמועסן פון חסידות, איז נישט אסאך מאל אזוי אינטערעסאנט געווען די מעשיות, נאר די וואורט וויאזוי ער האט עס ארויסגעזאגט, איך קען עס נישט איבערגעבן מיט קיין ווערטער.

פון צאנז קען מען אים אלעס דערציילן

איינמאל יענעם זומער תש"ז, איז דער רבי געגאנגען שפאצירן צוזאמען מיט ר' טובי' פריינד און הרה"ח ר' הירצקא יאקאבאוויטש ע"ה. אונטערוועגענס בשעת'ן שפאציר, האט ר' טובי' פריינד דערציילט עפעס גאר מאדנע אויסטערלישע מעשיות פון דברי חיים. דער רבי האט אים געהייסן איבערדערציילן נאכאמאל די מעשה עטליכע מאל. וועז דער רבי איז אריין אין שטוב, האט ר' הירצקא יאקאבאוויטש געזאגט פאר ר' טובי' פריינד: דו וויסט דאך אז דער רבי גלויבט נישט קיין סיפורי מעשיות, וואס דערציילסטו אים אזעלכע אויסטערלישע סיפורי מעשיות? האט ר' טובי' אים געענטפערט, "פון צאנז קען מען אים אלעס דערציילן".

באמת האט דער רבי אבער בוחן ובודק געווען צי א מעשה איז אמת אדער נישט. ער פלעגט דעם מספר הייסן איבערדערציילן די מעשה נאכאמאל, מיט דעם האט דער רבי בודק געווען צי ער דערציילט עס גענוי איבער, דאס זעלבע ווי דאס פריערדיגע מאל. פון דעם האט דער רבי געהאט א סימן צי די מעשה איז אמת צי נישט.

בדרך הדברי חיים

פילע צדיקים וחסידים וועלכע האבן זיך געווייקט אין צאנז, האבן מעיד געווען אויפ'ן רבי'ן נאך אין זיינע יונגע יארן, אז מיט זיין עבודה פירט ער זיך ענליך צום דרך פון דברי חיים זי"ע. מיין זיידע דער באגאדער רב זצ"ל, איז אין שנת תר"ץ געווען אין סאבראנץ באד צוזאמען מיט'ן רבי'ן, און זיי האבן זייער א סאך געשמועסט. דער רבי האט אים אויסגעפרעגט אלע ענינים וואס ער האט געזעהן אין צאנז.

וועו דער באגאדער רב איז אהיים געקומען, האט ער געשיקט א בריוו אויף פאיע, האט ער דעמאלטס געזאגט פאר מיין טאטן, "דער קראלער רב איז א שטיק הייליגער רב". אויב וואלט מען אים געלאזט במנוחה, וואלט ער געווען א גאנצער הייליגער רב.

איינמאל איז דער רבי געפארן קיין צאנז אויף די יארצייט, כ"ה ניסן, און דעם צאנזער רב'ס טאכטער, הרבנית הצדיקת מרת נחמה'לע ע"ה, האט געמאכט א יארצייט סעודה און זי האט געלאדענט דעם רבי'ן ער זאל פירן דעם טיש. זי האט געהאט א וויסן טישטוך וואס זי האט געי'רש'ענט פון איר פאטער דעם צאנזער רב, און זי האט מקפיד געווען זיך נישט משתמש צו זיין מיט דעם טישטוך נאר אויף שב"ק, אבער דעמאלטס האט זי אויסגעשפרייט דעם טישטוך לכבודו פון רבי'ן. וועו מ'האט איר געפרעגט פארוואס זי איז אים אזוי שטארק מכבד, האט זי געענטפערט: דער יונגערמאן האט ענליכקייטן צום טאטן.

ביי די ערשטע וועלט קריג וועו דער רבי האט געוואוינט אין סאטמאר, האט איינמאל איינער פון די אלטע חסידים וועלכער איז נאך געפארן קיין צאנז, זיך אנגערופן שמיני עצרת נאך מוסף: "וועו עס האט נישט געהערט דעם הייליגן רב דאוועננן, דער איז נישט קיין מבין אויפ'ן היינטיגן דאוועננן".

דער לעצטער פון תקופת תלמידי בעש"ט זי"ע

חוה"מ פסח תש"ז, איז הג"ר חיים ביק זצ"ל אב"ד מעזבוזש געקומען באזוכן דעם רבי'ן צוזאמען מיט זיין זון, הג"ר משה ביק זצ"ל. זעהט אויס זיי האבן געמיינט אז דער רבי פירט טיש חוה"מ פסח. זיי זענען אנגעקומען פונקט וועו דער רבי האט געהאלטן אינמיטן עסן. איך בין נאך דעמאלטס געווען דער גבאי, האב איך געזאגט אז זיי קענען אריינקומען.

דעמאלטס האט זיך דער שמועס אנגעהויבן אז דער קדושת יום טוב איז געפארן קיין צאנז, וועו דער שמועס איז אריבער צו רעדן פון צאנז, האט דער מעזשביזשער רב געפרעגט דעם רבי'ן פארוואס דער שינאוועו רב זי"ע איז נישט געווארן דער מממלא מקום פון זיין טאטן אין צאנז.

האט דער רבי דעמאלטס דערציילט, אז נאך די הסתלקות פון דברי חיים זענען זיך צוזאמענגעקומען אלע גדולי התלמידים, אויף אן אסיפה, און זיי האבן אויף זיך מקבל געווען עטליכע זאכן. זיי האבן אלע באשלאסן אז איצט הויבט זיך אן א נייע תקופה וואס איז מער נישט גלייך צו די ביז איצטיגע תקופה פון די צדיקים וואס איז געווען ביז היינט, די תקופה פון די תלמידי הבעש"ט, וויבאלד דער צאנזער רב איז געווען דער לעצטער פון די תקופה פון די תלמידי הבעש"ט זי"ע.

עטליכע זאכן וואס זיי האבן אויף זיך מקבל געווען איז געווען, מ'זאל מער נישט אנטאן קיין וויסע בעקיטשעס, מ'זאל נישט דאוועננן בפרהסיא אין א סידור האריז"ל, און מער נישט רעדן סתרי תורה ביי די תורות ברבים. נאר דער מונקאטשער רב דער שם שלמה זי"ע, האט דאס נישט געוואלט מקבל זיין. דער רבי האט דערמאנט נאך עטליכע זאכן.

האט דער רבי געזאגט, אז דאס איז אויך געווען דער טעם פארוואס רוב פון די עלטערע צאנזער חסידים האבן נישט געוואלט אז דער שינאוועו רב זי"ע זאל זיין דער ממלא מקום פון זיין טאטן אין צאנז. נישט ווייל זיי האבן נישט געוואוסט פון די גרויסע קדושה פון הייליגן שינאוועו רב זי"ע, ווייל אלע האבן געוואוסט זיין גרויסקייט און הייליגקייט, נאר זיי האבן נישט געוואלט עס זאל זיין א ממלא מקום אין צאנז, ווייל דעמאלטס וועט מען מיינען אז אלעס פירט זיך וויטער פונקט וויי אין די צייטן פון דברי חיים. דעריבער האבן זיי ענדערש געוואלט אז דער קרייזער רב, הרה"ק רבי אהרן זצ"ל, זאל ווערן רב אין צאנז, ווייל ער האט אויף זיך מקבל געווען אז ער וועט זיך נישט פירן ווי א רבי, נאר ווי א רב. ער איז נישט געזעסן אין ביהמ"ד מיט'ן פנים צום מזרח ווי דער רבי 'ס, נאר ווי א רב, מיט'ן פנים צום עולם. ער האט אויך נישט אנגעטאן קיין טלית פרייטאג צו נאכט'ס. ער איז געווארן רב אין צאנז.

דער רבי האט געזאגט, אז רוב עלטערע צאנזער חסידים וועלכע זענען געווען העכער 40 יאר, זענען נישט געפארן ווי חסידים קיין שינאוועו, אויסער זיין פעטער, הגה"ק רבי משה יוסף טייטעלבוים זצ"ל, אוהעלער רב, וועלכער איז געווארן א שינאוועו חסיד. בלויז די יונגערע חסידים זענען וויטער געפארן קיין שינאוועו פונקט ווי קיין צאנז.

האב איך געפרעגט דעם רבי'ן, דער דרכי תשובה פון מונקאטש איז דאך יא געפארן קיין שינאוועו? האט דער רבי מיר געענטפערט: וויפיל איז דען דער דרכי תשובה געווען עלטער פון דיין זיידן, דער באגאדער רב? אפשר מיט דריי פיר יאר, נאר ער איז נישט געווארן קיין זקן און דיין זיידע איז יא געווארן א זקן'. די אלע זענען דאן געווען אונטער 40 יאר אלט. די עלטערע צאנזער חסידים האבן זיך נישט געקענט מדבק זיין אין א נייעם רבי'ן.

דער רבי האט אויך דערציילט, אז נאך די פטירה פונעם דברי חיים, האט דער קדושת יו"ט אנגעהויבן פארן קיין סיגוט אויף די ימים טובים, צו זיין טאטן הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע. דער קדושת יו"ט האט דעמאלטס געזאגט, אז אויב ער וואלט פריער געווואוסט די גרויסע מדריגות פון זיין טאטן, וואלט ער אים נישט אזוי פיל איבערגעלאזט און ער וואלט נישט אזוי פיל געפארן קיין צאנז. האט דער רבי צוגעגעבן, אז דער ייטב לב האט זיך דירעקט באהאלטן בכוונה פון זיינע אייגענע קינדער, כדי זיי זאלן ענדערש פארן קיין צאנז, ווייל ער האט געהאלטן אז דארט וועלן זיי מער נתעלה ווערן און עס וועט זיין פאר זיי מער תועלת.

נר אלקים טרם יכבה

אמאל ביי א ברית, איז געזעצן הרה"ג רבי משה ארי' לעוו מטעמעשוואר ז"ל, האט דער רבי געשמועסט איבער די

איבערגאנג פון די תקופת הדורות. דער רבי האט געזאגט דאס לשון, אלע דורות איז אלץ געווארן שוואכער און שוואכער שוואכער. דעמאלטס האב איך געהערט פון רבי'ן, א פלא. רבי שמעון בן יוחאי איז זייער גרויס געווען, אבער מען האט אים צוגעמאסטן אזויווי איינער פון די אנשי כנסת הגדולה, זיי זענען נישט אזוי ווייט געווען, אבער די דורות ווערן שוואכער און שוואכער. נאכדעם האט דער רבי געזאגט, רבינו הקדוש (רבי יהודה הנשיא) איז געווען גרעסער ווי די פריערדיגע דורות, ווייל מיט אים האט זיך געענדיגט די תקופת התנאים, מר בר רב אשי האט ער נישט געהערט, נאר ער איז גראד צוגעגאנגען צו רב האי גאון, דער רב האי גאון איז אויך גרעסער געווען ווי די פריערדיגע דורות, ווייל מיט אים האט זיך געענדיגט די תקופת הגאונים. דער רא"ש איז אויך גרעסער געווען ווי די פריערדיגע דורות, ווייל מיט אים האט זיך געענדיגט די תקופת הראשונים. דער דברי חיים איז אויך גרעסער געווען ווי די פריערדיגע דורות, ווייל מיט אים האט זיך געענדיגט די תקופת תלמידי הבעל שם.

דא האט ער געזאגט אויף דעם א הסבר, אזויווי א לעכט, איידער עס גייט פארלאשן ווערן, פלאמט אויף זייער גרויס, דאס איז די סברא פארוואס דער לעצטער איז זייער גרויס.

דער רבי האט געזאגט, אז דאס איז מרומז אין ספה"ק נועם אלימלך (פ' בהר), וואו דער הייליגער רבי ר' אלימלך זי"ע דערמאנט די בחינה, אז דער לעצטער פון א תקופה איז גרעסער פון די פריערדיגע.

בתוך הדברים האט דער רבי זיך דעמאלטס אויסגעדרוקט: וויפיל יונגער איז דען דער שינאוער רב געווען פונעם דברי חיים? אבער ס'איז שוין נישט געווען דאס. כ'מיין נישט אין צידקות, נאר אין מדריגות.

דער רבי האט דאס אויך אמאל געזאגט אין א שמועס מיט הרה"צ רבי איציקל מפשעווארסק זצ"ל, אז די תקופת תלמידי בעש"ט זי"ע האט זיך געענדיגט ביים דברי חיים, רבי איציקל איז דאך געווען א גרויסער שינאוער חסיד, ער האט נאך גערעכנט דעם שינאוער רב פון תלמידי בעל שם. האט דער רבי געזאגט, דער שינאוער רב איז זייער גרויס געווען, אבער דאס מין תלמידי בעל שם האט זיך געענדיגט, אין דעם סוג האט ער שוין נישט באלאנגט, ווייל ביים דברי חיים האט זיך עס געענדיגט. איך האב עס געהערט פעמים אין מספר, דעם הסבר אליין אנגעהויבן פון רבינו הקדוש ביז אראפ, דאס האב איך אויך געהערט עטליכע מאל. דאס געדענק איך פונקטליך פון דעמאלטס ביי דעם ברית, ווייל דעמאלטס איז עס מיר געווען א נייעס, ווען איך האב עס געהערט דאס צווייטע מאל איז מיר עס שוין נישט אזוי וויט אינטערעסאנט געווען[א].

גדול בדורו

איך האב געהערט פון רבי'ן, אז בשעת עס איז געווען די גרויסע מחלוקת אין צאנז, האט דער צאנזער רב ארומגעשיקט בריוו צו געוויסע רבנים און רבי'ס איבער דעם ענין. עס איז דאן געווען א געוויסע מיוחסת, א רעביצין (דער רבי האט נישט דערמאנט איר נאמען, אבער איך האב מיך צעשמייכעלט, ווייל איך האב געוואוסט איר נאמען. האט דער רבי מיר געזאגט, "דו ווייסט? איך בין אויף דיר גוזר דו זאלסט נישט דערציילן ווער זי איז געווען"). און ווען דעם צאנזער רב'ס בריוו איז אנגעקומען אהין, און זי האט פארגעלייענט דעם בריוו פאר איר מאן, האט זי זיך אויסגעדרוקט אויפ'ן צאנזער רב אז ער איז א חסר דעה רח"ל. ווען די ווערטער זענען אנגעקומען צום צאנזער רב, האט ער געזאגט: מום שבך אל תאמר לחברך, זי איז א חסר דעה, און זי איז ליידער ל"ע משוגע געווארן און זי איז ארומגעפארן צו דאקטוירים און צו רבי'ס פאר א רפואה, אבער קיינער האט איר נישט געקענט העלפן.

ווען זי און איר משפחה זענען געפארן קיין בעלזא צו הרה"ק ר' יושע'לע זי"ע, וועלכער איז געווען באוואסט צו היילן דיבוקים און משוגעים. האט ער זיך אינטערעסירט ביי אירע קרובים וואס עס האט פאסירט מיט איר אז זי איז אראפ פון זינען, האבן זיי נישט געהאט קיין ברירה, און דערציילט אז זי האט זיך שארף אויסגעדרוקט קעגן דעם צאנזער רב. האט דער בעלזער רב געזאגט, עס איז א שאד אז איר פארט ארום, און א שאד פאר ענקער געלט וואס איר באצאלט. זי וועט קיינמאל נישט קענען אויסגעהיילט ווערן, ווייל מבטל צו זיין א לטותא פון א צדיק, מוז מען זיין גרעסער פון אים, און גרעסער פון צאנזער רב איז נישטא אין דעם דור!

מקום קבורת הרה"ק מוויעליפאלי זצ"ל

דערנאך האט דער רבי דערציילט דעמאלטס ביים ניחום אבלים, אז ווי באקאנט האט דער צאנזער רב חולק געווען אויף הרה"ק ר' שלמה זלמן מוויעליפאלי זצ"ל. וויעליפאלי איז נעבן קראקא, און ווען רבי שלמה זלמן וויעליפאליער איז קראנק געווארן, האט מען אים געפירט אויף קראקא צו א דאקטער, ווען ער האט מרגיש געווען ווי ער האלט, האט ער געלאזט רופן איינעם פון די חברה קדישא, און ער האט אים געזאגט "אז דו ווילסט זיין מיט מיר אין איין מחיצה אין גן עדן, געב מיר די האנט דו וועסט מיר לייגן נעבן דעם מאור ושמש".

האט דער רבי געזאגט וואס טוט דען נישט א בעל הבית פאר עולם הבא, האט ער געגעבן די האנט. און טאקע ביז א טאג צוויי איז ער נסתלק געווארן, און מען האט אים געלייגט נעבן דעם מאור ושמש.

דער מאור ושמש האט געהאט א זון אין קראקא, הרה"ק רבי ארון זצ"ל. ער איז נישט געווען דאן אינדערהיים, ווען רבי ארון קראקעווער איז אהיימגעקומען, האט ער אנגעהויבן מרעיש עולמות צו זיין. האט דער רבי געזאגט, קודם האט ער געוואלט דאס פלאץ פאר זיך, צווייטנס ער איז דאך געווען א צאנזער חסיד, און אין צאנז האט מען געהאקט אויפן וויעלעפאליער רבי'ן. האט רבי ארון אנגעהויבן צו פארפירן אז מען זאל אים מפנה זיין. איז ער געגאנגן צום רב פון קראקא, דער רב איז דעמאלטס געווען רבי שמעון סופר, און ער האט נישט געוואלט לאזן מפנה זיין.

א עי' בספה"ק דברי יחזקאל פר' במדבר שהרה"ק משינאווא זי"ע בעצמו אמר כן שאביו הק' מצאנז הי' האחרון עיי"ש.

איז ער אריבערגעפארן אויף צאנז, אז דער צאנזער רב זאל געבן א באפעל פאר רבי שמעון סופר אז מען זאל אים מפנה זיין.

ווי ער איז אריינגעקומען צום דברי חיים רופט ער זיך אן, "רבי ארון, עס איז גענוג געווען בחייו, לאמיר אים לאזן געמאכט".

קראנט ווי א ראשון

דערנאך האט דער רבי דערציילט די מעשה. אז איינמאל איז דער צאנזער רב זי"ע געפארן אויף שב"ק קיין בעלז צו הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע, און זונטאג האט דער בעלזער רב געשיקט אלע זיינע קינדער און אייניקלעך זיי זאלן גיין נעמען א ברכה פונעם דברי חיים. איז געווען דארט פון די בני המשפחה וועלכע זענען אויך געווען פון די משפחה פון הרה"ק ר' שלמה זלמן מוויעליפאלי זצ"ל[ב].

וועז דעם בעלזער רב'ס בני המשפחה זענען געקומען נעמען א ברכה פון דברי חיים, האט דער דברי חיים נישט געוואלט בענטשען דעם וויעלעפאליער'ס איידעם און זיינע קינדער.

נאכמיטאג, פאר דער צאנזער רב איז אהיים געפארן פון בעלזא, איז ער געגאנגען זיך געזעגענען פון בעלזער רב, האט דער בעלזער רב אים געפרעגט, "פארוואס האט איר נישט יענעם געוואלט בענטשן?" האט דער דברי חיים געענטפערט, "ער איז דאך אן איידעם ביים וויעליפאליער". האט דער בעלזער רב געפרעגט, "איז וואס?" האט דער דברי חיים געענטפערט, "דער אלטער רב (מראפשיץ), האט דאך מתנגד געווען אויף אים". האט דער בעלזער רב געפרעגט: פארוואס טאקע האט ער מתנגד געווען?

דער צאנזער רב האט נישט געענטפערט דעם בעלזער רב, נאר דערלאנגט די הענט און געזאגט "ברשותכם", און ער איז אהיים געפארן. אונטערוועגענס איז דער דברי חיים געווען זייער צעקאכט. ער האט געגעבן א קנאק מיט'ן פוס אויף דער ערד און געזאגט: ביזט א מבין אויף די שאלה? ער פרעגט פארוואס? א זאך וואס דער אלטער רב האט געזאגט, איז קראנט גלייך ווי א ראשון וואלט עס געזאגט.

דאס ווארט האב איך פון רבי'ן ז"ל געהערט מאה פעמים ואחד, אז דער דברי חיים פלעגט צו זאגן אז א זאך וואס ער האט מקובל פון ראפשיצער רב איז בייַ אים אזוי קראנט ווי ער וואלט עס ווען געהערט פון א ראשון. אבער דעמאלטס האב איך געהערט אויף וואס ארויף ער האט עס געזאגט.

דעמאלטס ווען דער רבי האט דערציילט די מעשיות, אז אין צאנז און ראפשיץ האט מען זיך מתנגד געווען צום וויעליפאלער רבי'ן, נאך בעפאר דער רבי האט דערציילט די נאכפאלגענדע מעשה מיט בעלז. האט זיך אנגערופן דער בארדיובער רב, אז די סיבת המחלוקת איז געווען וויייל ער האט באוויזן אפענע מופתים. האט דער רבי געזאגט, איר זאגט טעמים, איר ווייסט נישט איר וועט שוין באלד הערן. און שפעטער ווען ער האט דערציילט די מעשה וואס דער דברי חיים האט געזאגט, אז דאס איז אזויווי א ראשון האט עס געזאגט, זעהט מען אז ער האט אפילו פארן בעלזער רב נישט געוואלט זאגן פארוואס ער האט געהאקט אויף אים. ער האט געזאגט מען איז מחויב עס צו גלייבן ווי א ראשון, און נאכדעם וועט איר זאגן אז איר ווייסט שוין וויייל ער האט באוויזן מופתים.

וועגן אויפנעמען דעם קרייזער רב פאר רב אין צאנז

דער רבי האט אמאל דערציילט אזא מעשה. דער דברי חיים האט אויפגענומען אלס רב אין צאנז דעם זוהן דעם קרייזער רב זצ"ל, וועלכע איז געווען מתחלה רב אויפן גליל, מען האט אים געוופן קרייזער רב וויייל קרייז מיינט דעם גליל. האט ער אים אויפגענומען ער זאל וועלן אקטיוו אינעם רבנות אין צאנז גופא. פארשידענע זאכן וואס האט באלאנגט פארן מרא דאתרא האט דער דברי חיים געשיקט צו אים, אלץ מער און מער. די קהל'ס לייט האבן נישט געוואוסט וואס די רב מיינט מיט דעם, אפשר ווארט די רב אז אונז זאלן מיר זיין ארענטלעך, און אונז זאלן מיר אריינגיין צום רב און זאגן אז מיר נעמען אויף דעם קרייז'ער רב פארן מרא דאתרא. אפשר איז שוין דער דברי חיים א זקן, ער האט צוטוהן מיט די גאנצע וועלט, און ס'איז צופיל פאר אים דאס צאנזער רבנות, דערווייל איז נישט דאס געוואלן די סיבה.

זיי זענען אריינגעקומען צום דברי חיים, האבן זיי געזאגט אז ווי מען זעהט אז דער רבי גיבט אלץ איבער מער און מער אחריות פארן קרייזער רב, איז מסתבר דעם רבי'נס רצון איז מיר זאלמיר אים אויפנעמען פאר רב, און דער רבי איז שוין לאורך ימים אויף דער עלטער, און איז שוין נישט בכח זיך אומצוקוקן אויף די שטאט, ממילא האבן זיי געברענגט א קאנסוס, אויפצונעמען דעם קרייזער רב פאר רב.

זאגט דער דברי חיים, וואס? איך קוק מיך נישט אום אויף די שטאט?, זאל מען מיר זאגן, אויב עס איז געווען איין מקשה לילד אין צאנז זייט איך בין דא.

ב הרה"צ ר' נפתלי גאלדבערג זצ"ל בן הרבנית שרה ע"ה בת הרה"ק מוויעליפאלי זצ"ל, היה חתן הרה"ק רבי משה מקארוב בן השר שלום מבעלזא זי"ע.

האט מען דאן געזעהן אז מען האט נישט צוגעטראפן דעם רצון פון הייליגן דברי חיים.

די בעקיטשע פון צאנזער רב

עס איז געווען דאהי א איד, וועלכער איז געווען אן איידעם ביי ר' אנשיל פערלמאן ע"ה, דעם שינאווא רב'ס גבאי. ער האט געהאט א בעקיטשע בירושה פון זיין שוועד ר' אנשיל גבאי, וואס האט דאס אויסשנארט פון דברי חיים. האט ער געבראנגט די בעקיטשע פאר'ן רבי'ן אנצוטוהן, דער רבי האט עס געגלייבט, וויל ר' אנשיל איז געווען אלעס אומשטאנד אויסצושנארן, איבערהויפט ביים דברי חיים, ער איז דאך א איד אן ארעמאן געווען, דער דברי חיים פאר אן ארימאן האט דאך אלעס געטוהן. דער רבי האט אנפרובירט די בעקיטשע, און עס איז זייער גרויס געווען. דער רבי איז געגאנגען דא אין אמעריקא דערמיט יעדע ראש השנה אויפדערנאכט, נאכדעם האט ער אנגעטוהן די סטראקעס בעקיטשע אויף דעם.

האט דער רבי דעמאלטס געזאגט, דא מוז זיין א טעות, עס איז נישט פונעם דברי חיים, וואס ער איז געווען מער נידעריגער. עס מוז זיין פונעם קרייזער רב, ער איז דאך אויך געווען צאנזער רב, און ער איז געווען א הויכער, און אז ס'איז זיינס איז אויך גוט. דער רבי האט געזאגט מען זאל עס אריינהענגען אין שאנק אריין, און ער וועט עס ביי א געלעגענהייט אנטוהן. ראש השנה פארנאכטס האט ער עס געבעטן, און ער האט עס אנגעטוהן. עכ"פ האט דער רבי געזאגט, אז עס איז דעם קרייזער רב'ס איז אויך גוט.

דעם שם שלמה'ס נתקרב ווערן קיין צאנז

איך האב געהערט פונעם מונקאטשער רב דער מנחת אלעזר זצ"ל, אז זיין זיידע הרה"ק ר' שלמה'לע מונקאטשער זצ"ל איז געווען אמאל אין בעלזא ביים ערשטן בעלזא רב, וועז דער צאנזער רב איז אויך דארט געווען, און ער האט געזהן ווי ער שטייט ביי זיין עמוד און ער קערט איבער דאס בית המדרש מיט זיין עבודה. האט ער געטראכט ביי זיך, אז מען קומט צו א רבי און מען פירט זיך אזוי אויף? נאכדעם ביים בענטשן האט דער בעלזער רב מכבד געווען דעם דברי חיים מיטן בענטשן, און דער צאנזער רב האט געזאגט יהי שם ה' מבורך מיט קולי קולות, האט ער געזהן אז דער צאנזער רב איז נישט געקומען בתור חסיד.

שפעטער דאהי האב איך געהערט פון רבי'ן ז"ל, וועלכער האט אויך געווואוסט פון די מעשה, אז וועז דער צאנזער רב האט דאן געזאגט יהי שם ה' מבורך, האבן די פענסטער געציטערט.

הרה"ק רבי שלמה'לע האט דאן געווואוינט אין סאסוב, און בראד איז דאן געווען די גרעניץ צווישן רוסיש פולין און גאליציע, און הרה"ק ר' נתן דוד משידלאווצע זצ"ל איז געקומען קיין בראד אויף וועג קיין צאנז, איז רבי שלמה'לע געפארן צו אים. האט ער געפרעגט ר' נתן דוד צו וועם ער פארט, האט ער גענטפערט קיין צאנז. האט ער געפרעגט פארוואס, האט ער גענטפערט ווייל זיין רבי הרה"ק ר' יחזקאל מקוזמיר זצ"ל איז נסתלק געווארן, און וויבאלד ער האט געהערט פון די גרויסע כח העבודה פון צאנזער רב דעריבער פארט ער צו אים. וועז רבי שלמה'לע האט דאס געהערט, האט ער געטראכט אז ס'האלט שוין אזוי וויט אז רבי נתן דוד וועלכע איז געווען א רבי פון חסידים, פארט קיין צאנז, און ער אליין איז נאך נישט געווען קיין רבי דעמאלטס, מוז ער זיכער פארן קיין צאנז. איז ער תיכף פון דארט געפארן קיין צאנז, אן אפילו פרעגן זיין טאטן הרה"ק ר' אלעזר מלאנצוט זצ"ל.

שלום עליכם פונעם דברי חיים

נאך האב איך געהערט פונעם מונקאטשער רב זי"ע, אז נאכדעם וואס הגה"ק ר' אלעזר לאנצוטער זי"ע איז נסתלק געווארן י"ב אלול שנת תרכ"ה, האט זיך זיין זון רבי שלמה'לע מונקאטשער זי"ע זיך נישט געקענט צוזאמקלויבן פון די גרויסע אבידה. ביז שבת בראשית האט ער זיך אויפגעהויבן און געפארן קיין צאנז. פרייטאג צו נאכטס, פאר דער דברי חיים איז אריינגעקומען צום טיש, האט זיך דער שם שלמה אזוי אומגעקוקט אויפן עולם, ווי דער לערנט חומש רש"י און דער עפעס אנדערש, און יעדער גייט אן ווייטער, און נאר ער איז אזוי צובראכן. פלוצלונג עפענט זיך די טיר, און דער צאנזער רב קומט אריין, און ער הייבט אן בקול חוצב שלום עליכם מיט דעם צאנזער שלום עליכם ניגון, דאס האט אים געגעבן א כאפ, און ער איז נהפך געווארן לאיש אחר. פון דאן און ווייטער איז ער געבליבן מיט דעם שלום עליכם ניגון, און מען האט טאקע אין מונקאטש געזינגן דעם צאנזער שלום עליכם.

תשואות חן חן להמו"ל ספר "דולה ומשקה" על רשותם להדפיסו

זכות רביה"ק מצאנז יגן עליהם להתברך בכל מילי דמיטב

מאמר

בזכרינו את ציון

סיפורים וזכרונות פון הגה"ק בעל קדושת ציון מבאבוב זצללה"ה הי"ד,
וועלכע האט געפראוועט אין די שטאט צאנז ביי יארצייט פון זקנו
מרן רבינו הקדוש מצאנז זכותו יגן עלינו

לכבוד די 'מסע התעוררות' פון כ"ק אדמו"ר מבאבוב 45 שליט"א
ליומא דהילולא קדישא כ"ה ניסן הבעל"ט

תשו"ח למערכת בית צדיקים שהרשו
להעתיק מספר "מלך במסיבו"

כצאת אל האהל

עס שרייבט **הרה"ח ר' שלמה זלמן לעהרער ע"ה**:

נאך גאנץ ווייט פון דעם בית עלמין האט זיך שוין געמערקט די מאסן מענטשן, וואס האבן פארנומען דעם וועג צו קענען צוקומען צום בית עלמין און צום אוהל פונ'ם צאנזער רב זצ"ל. נישט אזוי לייכט איז געווען צוצוקומען אין דעם טאג צום אוהל. נאר ווער עס האט געהאט שטארקע, פעסטע עלנבויגנס, האט זיך געקענט אדורכשטופן צווישן די טויזנטער מענטשן וואס האבן דארט כסדר פארנומען דעם וועג צום אוהל און ארום דעם אוהל. אלע מענטשן זענען געווען ממש עומדים צפופים.

אגב איז כדאי צו באמערקן דאס וואס ס'האט דערציילט **הרה"ח ר' נחמי' שעהנגוט ע"ה** יליד צאנז, אז נעבן דער שטראז פונ'ם בית החיים הישן איז געווען הויכער צוים, און אויף דעם איז געשטאנען א שילד צו וואַרענען די כהנים אז זיי טארן נישט דארט דורכגיין.

כ"ק אדמו"ר בעל ברך משה מסאטמאר זצ"ל האט דערציילט פון זיינע זכרונות, אז ווען ער איז ארויפגעגאנגען דעם בארג צום ציון הק' אינאיינעם מיט'ן זיידן הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל זצוק"ל, זענען געווען אויסגע'שורה'ט אויפ'ן וועג ארום דריי הונדערט בודקעלעך, און די טויזנטער אידן וועלכע האבן געשטראמט צום ציון האבן געגעבן צדקה מיט א בריייטע האנט.

שועתינו קבל

לרגל די יארצייט פלעגט דער רב ז"ל אליין מאכן די שעוה לעכט מיט א גרויסע עבודה, און ער פלעגט זאגן א מליצה 'שועתינו קבל' (מכתבי הרה"ג ר' שלום גרשון אונגער שליט"א).

כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש זצוק"ל האט דערציילט, אז וועז זיין הייליגער פאטער, דער רב ז"ל, האט געמאכט די וואקסענע לעכט צום יארצייט, איז דאס געווען מיט אזא פונקטליכקייט און שלימות אז עס האט זיך געקענט דאכטן ווי עס קומט פון א פאבריק (מפי הגה"ח רבי צבי ארי' ריינהאלד שליט"א ששמע מפ"ק).

דער רב ז"ל פלעגט גיין צום ציון מיט א גרויסן עולם, און א ריזן ציבור האט באגלייט דעם רב ביזן אוהל. דער רב ז"ל פלעגט גיין אנגעטון מיט'ן קאפעלוש, אבער אויף דער אכסניא האט דער רב יא אנגעטוען דעם קאלפיק (ביי די יומא דהילולא פון טאטן כ"ק מרן אדמו"ר הראשון זצוק"ל איז דער רב ז"ל יא געגאנגען צום ציון אין באבוב מיט'ן קאלפיק).

[עס איז כדאי צו פארצייכענען דעם סדר ווי אזוי דער רב ז"ל פלעגט גיין אנגעטוען דורכאויס דאס יאר, לויט ווי עס האט אונז איבערגעגעבן הרה"ח ר' נחמי' שעהנגוט ע"ה: אין די זומער חדשים, דאס מיינט פון יו"ט שבועות ביז די ימי הסליחות, פלעגט דער רב ז"ל גיין אנגעטון מיט'ן קאלפיק, אבער אין די ווינטער חדשים פלעגט דער רב גיין מיט'ן ספאדיק. אבער וועז מ'איז געגאנגען אין מקוה זיך טובל'ן, איז מען געגאנגען מיט'ן קאפעלוש.

עס איז כדאי צו באמערקן, אז דאס וואס מיר רופן היינט א 'ספאדיק' איז נישט דאס וואס דער רב פלעגט אנטוען, ווייל די היינטיגע ספאדיק'ס איז באמת דאס וואס מען פלעגט רופן אינדערהיים 'פולישער שטריימל', וואס דאס איז געווען דער לבוש וואס די חסידי פולין פלעגן אנטון. אבער דער ספאדיק וואס די חסידים אין ראפשיץ, צאנז, באבוב וכו' פלעגן אנטון (ווי מ'פלעגט זינגען אין ראפשיץ, 'מ'דארף באהאלטן א ספאדיק אן אלטן'), האט אויסגעזען ענדליך צו א קאלפיק, נאר דער חילוק איז געווען אז דער קאלפיק איז געווען מיט א לעכטיגערע פארב און דער קאפל איז געווען פון סאמעט, ווידער דער ספאדיק איז

געווען א טונקעלערע פארב און דער קאפל פון זייד.]

הרה"ח ר' משה דוד גאלדפינגער ע"ה יליד צאנז האט פארציילט, אז ארום דער ציון הקדוש פונ'ם הייליגן דברי חיים זי"ע איז געווען א גדר, און מ'האט נישט געקענט צוקומען צום ציון הק', נאר אויף דער רעכטער זייט איז א פלאץ ליידיג וואס דארט האט מען געקענט צוגיין צום ציון הק', אבער דער רב ז"ל פלעגט נישט צוגיין צום ציון הק' בעצם היומא דהילולא, נאר דער רב ז"ל פלעגט שטיין קעגן דער מציבה, און פלעגט זיך אנלענען אויפ'ן גדר. (קובץ בוני צאנז, קובץ א' תשע"ד עמ' יא).

שומע קול בכיות

ווי דערציילט אויבן (פרק תל תלפיות) איז געווען איינער פון די לייבן פון חסידי באבוב, האברך המופלג ר' אהרן איטשע וואלף ז"ל הי"ד מצאנז. עס האט דערציילט הרה"ח הישיש ר' אברהם לאנגער-בארבער ע"ה: איינמאל ווען איך בין געפארן מיט דער באן, האב איך געטראפן ר' אהרן איטשע. ווי פארשטענדליך האב איך זיך געפריידט צו טרעפן א היימיש פנים, און מיר האבן גערעדט צוזאמען איבער באבוב. האב איך אים דעמאלט געפרעגט, "אהרן איטשע ווי קומט דאס אז דו ביסט א באבובער חסיד? דיין גאנצע משפחה פארט דאך צו א צווייטן רבי'ן?"

האט ר' אהרן איטשע געענטפערט אזוי: הער זיך איין אברהם'לי, איך בין געבוירן אין צאנז. ווען איך בין געווען א יונג בחור'ל און עס איז געקומען כ"ה ניסן - די יארצייט פונ'ם דברי חיים זי"ע, בין איך געגאנגען אויפ'ן ציון. איז אנגעקומען דער באבובער רב מיט א גרויסן עולם בחורים. ווען דער רב איז אריינגעקומען אין אוהל, האט מען געמאכט פלאץ פארן רב. ווען דער רב האט געענדיגט די תחינה, האט ער אריפגעלייגט די האנט אויף די מצבה, און אנגעהויבן בקול דממה דקה צו ווייגען. דער גאנצער עולם וואס איז דארט געווען, האט מיטגעווויינט... ס'האט מיך אזוי אדורכגענומען, אז איך האב זיך נישט געקענט בארואיגן. פרעג איך א בחור, וואס ווייגט אזוי דער רב? זאגט ער צו מיר, דער רב ווייגט אויף צרות ישראל בכלל, און בפרט פאר די בחורים וואס זענען דא, און די וואס זענען נישט דא, וואס דארפן שטיין פאר די פוילישע קאמיסיע, אז מ'זאל זיי נישט ח"ו נעמען אין פוילישן מיליטער...

ווען איך בין אהיימגעקומען, זאג איך צו מיין מאמע, אז אזוי ווי דער זמן הלימוד הויבט זיך אן ערשט ראש חודש אייר, ווייל איך פארן צו די משפחה קיין קראקא אויף שבת. זי האט מסכים געווען. פרייטאג אינדערפרי בין איך געגאנגען צו דער באן און געקויפט א בילעט קיין באבוב. אנקומענדיג קיין באבוב, האב איך זיך נאכגעפרעגט וואו מ'קען האבן א פלאץ צו שלאפן און עסן. האט מען מיר געשיקט צו ר' ברוך מלמד. ווען איך בין אריינגעקומען פרעג איך אים: "קען איך בייַ אייך עסן שבת?" זאגט ער מיר, "זיכער". ער האט מיר געזאגט וויפיל ער ווייל פאר צוויי נעכט שלאפן און פארן עסן. איך האב זיך אנגעטון די בגדי שבת און געגאנגען נעמען שלום. אים בין צוגעקומען צום רב, פרעגט מיך דער רב ווי אזוי איך הייס און פון וועלכע שטאט איך בין. איך האב געענטפערט אויף אלעם וואס דער רב האט מיך געפרעגט. פרייטאג צו נאכטס ביים טיש, האט מיך דער רב גערופן ביים נאמען. יעצט פארשטייסטו, ווי איך קום קיין באבוב!

כבוד חמיו

איין יאר ווען דער רב ז"ל איז געווען אויפ'ן וועג ארויס פונ'ם בית החיים אין צאנז, און ער איז געווען ארומגענומען מיט א גרופע בחורים און חסידים, איז דעמאלט אנגעקומען אין בית החיים זיין שוועגר הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל ראצפערטער זצוק"ל הי"ד. זעט אויס, אז עס איז נישט געפאלן פארן רב אז ער גייט מיט א גרויסע גרופע חסידים, ווידער זיין שוועגר גייט נאר מיט א קליינע קבוצה. דערפאר אלס כבוד חמיו האט דער רב ז"ל זיך אויסגעדרייט און באגלייט זיין שוועגר א שטיקל וועג. דאן האט דער רב זיך געווואנדן צו די בחורים, און זיי באפוילן צוריקצוגיין צום ציון מיט זיין שוועגר. דער רב האט דאן געווארט אויף זיין פלאץ ביז ווען רבי שלום אליעזר'ל איז אריין אין אהל און ערשט דעמאלט זיך צוריקגעדרייט אהיימצוגיין (מפי הרה"ח הישיש ר' אברהמ'לי לאנגער-בארבער ע"ה).

קוויטלעך ביים ציון

עס האבן דערציילט הרה"ח ר' הערשל פארשער ע"ה, און הרה"ח ר' משה דוד גאלדפינגער ע"ה און נאך זקנים, אז דער רב ז"ל פלעגט נישט לייענען קיין קוויטלעך ביומא דהילולא. נאר בדרך כלל צומארגנס פונ'ם יארצייט איז דער רב ז"ל צוריקגעגאנגען צום ציון און דעמאלט זיך פארזוימט א לאנגע צייט צו לייענען אלע קוויטלעך. אזוי האט אויך דערציילט כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש זצוק"ל, אז זיין טאטע דער רב ז"ל האט געזאגט אז ער האט נישט געווואלט צושטערן דעם עולם אינעם יומא דהילולא, און דעריבער זיך נישט פארזוימט אינעם אהל א לענגערע צייט. דער רב ז"ל איז צוריקגעגאנגען אין די דריי טעג פונ'ם יארצייט, און דעמאלט געלייענט אלע קוויטלעך, און ער האט געזאגט אז אין די דריי טעג פונ'ם יארצייט איז נאך די זעלבע עת רצון ווי אינעם יומא דהילולא.

עס האבן דערציילט הרה"ח ר' משה דוד גאלדפינגער ע"ה און הרה"ח ר' ניסן לעזער ע"ה, אז ווען דער יארצייט איז געפאלן ערב שבת, פלעגט דער רב ז"ל ארויפגיין צום ציון הק' ערב שבת און פון דארט איז ער צוריקגעפארן קיין באבוב אפרעכטן דעם שבת (אפילו אין די תקופה וואס ער האט געווואוינט אין טשעבין), און זונטאג איז ער צוריקגעפארן קיין צאנז צו לייענען די קוויטלעך.

ענדליך האט אויך דערציילט הרה"ח ר' נחמי' שעהנגוט ע"ה אז ער האט געדענקט אז אין יאר תרצ"ד איז דער יארצייט אויסגעקומען דינסטאג, און דער רב ז"ל האט זיך אויפגעהאלטן דריי טעג אין צאנז. ווייל מאנטאג ביינאכט איז ער אנגעקומען קיין צאנז, און גלייך ביינאכט פונ'ם יארצייט איז ער ארויפגעגאנגען צום ציון, און דינסטאג איז ער נאכאמאל געגאנגען, און דאנערשטאג איז ער געגאנגען צום דריטן מאל, און אויף שבת

איז ער געפארן קיין באבוב (דעמאלט האט דער רב געוואוינט אין טשעבין). עס זענען דאן געקומען צו פארן אלע חסידי באבוב פונ'ם גאנצן געגנט.

בדידי' הוה עובדא

וזה לשונו הק' פון כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש זצוק"ל, ביי סעודת יומא דהילולא, כ"ה ניסן שנת תש"מ לפ"ק: אידן זענען געקומען, מתפלל געווען, מעורר רחמים געווען, ס'איז געווען קולות עד לב השמים אנשים נשים וטף. וואס דארט האט זיך געטוען, מ'האט געזען ישועות. אונז הא'מיר געקענט אידן, וואס יעדער, ממש יעדער איד וואס איז געווען אין צאנז האט געהאט צו דערציילן נפלאות, נסים ונפלאות האט מען געקענט דערציילן פון יעדן איינעם. ס'האט נישט קיין שיעור מען זאל קענען נאכדערציילן וואס מ'האט אלץ געהערט. יעדער האט דערציילט בדידי' הוה עובדא, ביי זיין פאטער, ביי זיין מוטער און ביי אים אליין.

ויזכרהו לטובה

עס איז דא דער פלאץ צו ברענגען א בריוו וואס דער רב ז"ל האט געשריבן נאכדעם וואס ער איז אהיימגעקומען פון צאנז, צו **הגאון האדיר רבי מאיר אריק ז"ל**. אינעם בריוו שרייבט דער רב ז"ל אז ער האט אים מזכיר געווען ביים ציון הק' ווען ער האט געלייענט דאס קוויטל וואס דער גאון האט געשיקט. דער גאון איז געווען שטארק באליבט און חשוב ביים רב ז"ל צוליב זיין גרויס גאונות און זיין גרויס צדקות. דער רב ז"ל פלעגט אסאך רעדן פון זיין גרויסקייט, און דאס זעלבע פלעגט דער גאון אסאך רעדן איבער די גרויסקייט פונ'ם רב ז"ל:

ב"ה. ג' אח"ק י"ט למב"י תרפ"ה באבוב יע"א.

בריות גופא, ונהורא מעליא, לכבוד ידידי הרב הגאון המובהק נר ישראל פאר הדור, החסיד המפורסם כקש"ת מו"ה מאיר אריק שליט"א האבד"ק טארנא.

נתכבדתי בתשורתו ספרו היקר שו"ת אמרי יושר ח"ב ע"י נאמן ביתו האברך מו"ה שמואל הכהן נ"י בנסעי על ההילולא של כ"ק זקיני מאור הגולה מצאנז זצלה"ה, והזכרתיו לטובה על הציון הקדוש בקראי הפתקא אשר שלח לי, ומקרב לב עמוק הנני נותן תשואות חן חן לכת"ה. והש"י יחזקהו ויאמצהו ויאריך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים ברוב עוז ושלו'.

כנפשו וכנפש ידידו דורש שלו' תו"ה באה"ר ומכבדו כערכו הרם ונשא.

הק' בן ציון הלברשטאם

מידי גמרי מכתבי הנוכחי, נבהלתי מאוד כאשר הובא לפני טעלעגראם כי נחלה רח"ל, לכן הנני מכפיל ברכתי בתפלה קצרה, המקום ירחם וישלח לו מהרה רפואה שלמה מן השמים בזכות תפלת רבים השופכים שיח בעד שלומו הטוב, ואבקש מאנשי ביתו כאשר יתראה הטבה כאשר קותה נפשי, אל ימנע הטוב להודיעני מיד להשקיט רוחי.

הנ"ל

["נאמן ביתו האברך מו"ה שמואל הכהן נ"י" וואס דער רב ז"ל דערמאנט אינ'ם בריוו, איז **הרה"ח ר' שמואל מעסינגער ע"ה הי"ד פון באבוב**, אן איידעם פון הרה"ח ר' וועוועלי פאליבוים ע"ה פון באבוב. אין די קריג יארן האבן די רשעים ימ"ש ממנה געווען ר' שמואל מעסינגער אלס דער יודענראט הויפט אין באבוב, און ער האט במסירות נפש זיך משתדל געווען פאר די תושבי העיר. הגאון ר' מאיר אריק ז"ל איז ליידער נפטר געווארן לעולם שכולו טוב עטליכע חדשים שפעטער, יום א' דסוכות שנת תרפ"ו לפ"ק].

אדמת קודש היא

ביי א געלעגנהייט ווען דער רב ז"ל האט געהערט פון איינעם אז ער איז געווען מיט א געוויסן רב ביים ציון פון איינעם פון די פריערדיגע צדיקים, האט זיך דער רב אנגערופן צו אים: "דו טראכטסט אז דו ביסט מיר מודיע א חשוב'ע זאך, אז אזויפיל און אזויפיל אידן האבן א התעוררות צו פארן צום ציון. זאלסט וויסן אז איך הער יעצט דאס פארקערטע, ווייל אמאל פלעגן זעהר ווייניג פארן צו קברים פון צדיקים, ווייל די פריערדיגע זענען געווען בעלי השגה, און זיי האבן פארשטאנען אז א ציון איז א הייליג פלאץ, און זיי האבן זיך נישט געטרויט צו גיין צו די ציונים מתפלל זיין. אבער היינט בעוונותינו הרבים פארט יעדער איינער, און דאס קומט פון "פראסטקייט", און קיינער לייגט נישט צו דאס הארץ זיך מתבונן זיין וואו מען פארט, און אז מען דארף זיך בכלל צוגרייטן מיט א ריכטיגע הכנה".

דער רב ז"ל האט ממשיך געווען און געזאגט: און אז דו וועסט פרעגן, אז מיר פארן דאך אויך צום ציון פונ'ם הייליגן צאנזער זיידן ז"ע, זאלסטו אבער וויסן אז ס'איז א גרויסער חילוק, ווייל דער צדיק (שאך סיפרו לו שהי' שם מקהלות עם רב) איז דאך שוין אזוי הויך ארויפגעגאנגען, ווער וויסט צי ער געדענקט אונז נאך, אבער דער צאנזער זיידע **האט אונז נאך אינזין, און נאך, דער צאנזער זיידע האט דאך קינדער אויף דעם עולם און זיי האט ער דאך זיכער אינזינען, איז אגב זיי האט ער אונז שוין אויך אינזין**". (מפי הרה"ח ר' הערשל פארשער ע"ה).

באהלי צדיקים

אינעם יומא דהילולא איז געווען דער שטאט צאנז א כינוס לצדיקים, און דער רב ז"ל האט זיך דארט באגעגענט מיט אסאך צדיקים, און זייערע שמועסן זענען געווען יעדעס איינע פאר זיך א תורה שלימה. ליידער זענען רוב שמועסן פארגעסן געווארן, עס זענען נאר איבערגעבליבן א מיעוטא דמיעוטא פון וואס עס איז אונז געלונגען ארויפצוברענגען על הכתב, פון וואס עס איז פארצייכנט געווארן דורך די זקני העדה.

עם דודו הרה"ק מקרייז זי"ע

לשון הזהב

אזוי ווי אלע רבנים וואס זענען געקומען קיין צאנז, פלעגט דער רב ז"ל גיין באזוכן יערליך ביים רב פון דער שטאט, הרה"ק דער קרייזער רב זי"ע. דער קרייזער רב פלעגט גאר ווייניג רעדן וועו די רבנים פלעגן קומען אים באזוכן. עס האט דערציילט הרה"ח ר' עוזיאל הערבסט ע"ה, אז אן אויסנאם איז געווען ביים באזוך פונ'ם רב ז"ל, וואס מיט אים האט ער פארברענגט א לענגערע צייט. טראצדעם וואס דער רב ז"ל איז נאך דאן געווען גאר א יונגערמאן. וועו מ'האט אים געפרעגט פארוואס ער איז אזוי מקרב דעם רב ז"ל, האט ער געענטפערט, "ער האט א גאלדן שלעסל אויף זיין מויל".

[עס איז כדאי צו באמערקען, אז אזוי אויך וועו הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל ראצפערטער זצוק"ל האט געפרעגט זיין עלטערן ברודער דער קרייזער רב אויסקומפט אויף דער רב ז"ל, האט דער קרייזער רב אויך דאן געענטפערט, "דער יונגערמאן האט א גאלדן שלעסל אויף זיין מויל"].

די באן האט דרך ארץ

כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש זצוק"ל האט דערציילט, אז זיין פאטער דער רב ז"ל האט אים דערציילט: וועו דער רב ז"ל איז געפארן קיין צאנז אויפ'ן יארצייט האט ער זיך באגעגנט מיט'ן פעטער, דער מרא דאתרא הרה"ק דער קרייזער רב זי"ע, אוו עס איז געווארן א שמועס צווישן זיי. דער קרייזער רב האט זיך מתאונן געווען אז ס'איז נישטא מער היינט די צדיקים פון אמאל, אוו ס'איז דא זעהר ווייניג וואס זענען באמת ראוי לאותו איצטלא.

אינמיטן דעם שמועס האט דער רב ז"ל געגעבן א קוק אויפ'ן זייגער. האט דער קרייזער רב אים געפרעגט פארוואס עס אינטערעסירט אים וויפיל אזייגער עס איז. האט אים דער רב ז"ל געענטפערט, אז ער איז חושש אז ער וועט אפשר פארפאסן דעם צוג וואס דארף אים אהיימפירן קיין באבוב.

האט דער קרייזער רב זיך אנגערופן, "זארגט אייך נישט, דער לאקאמאנטיר (-קאנדאקטא"ר) וועט האבן דרך ארץ פאר אייך". ער האט אויף דעם דערציילט, אז אמאל וועו ער איז געווען אויף א באזוך ביים טאטן - רביה"ק מצאנז זי"ע - האט ער געגעבן א קוק אויפ'ן זייגער, זאגנדיג פאר'ן טאטן אז ער דארף זיך צואיילן צו כאפן דעם צוג. האט אים דער צאנזער רב געזאגט, "זארג דיך נישט, דער לאקאמאנטיר וועט האבן דרך ארץ פאר דיר!" אוו ער האט געשמועסט מיט אים נאך א שעה. נאכדעם איז ער שנעל אריבערגעלאפן צו דער באן סטאנציע, אוו ער האט געזען אז אזוי איז טאקע געווען. די באן האט פארשפעטיגט מיט א שעה, אוו ער איז נאך אנגעקומען באצייטנס.

האט דער רב ז"ל זיך אנגערופן בדרך בדיחותא, "נו, בשלמא אין יענע תקופה, וועו עס זענען נאך געווען צדיקי אמת, האבן די פארוואלטער ביי דער באן סטאנציע געהאט דרך ארץ פאר די רבי'ס, אבער בזמננו, וואס דער פעטער זאגט אז ס'איז שוין נישטא קיין ריכטיגע מנהיגי הדור, וועלן זיי דאך שוין נישט האבן קיין ארץ פאר די רבנים!"

האט דער קרייזער רב זיך צעשמייכלט און געזאגט, "אף על פי כן דארפט איר זיך נישט איילן". מ'האט געשמועסט נאך א האלבע שעה. וועו דער רב ז"ל איז אנגעקומען צו דער באן סטאנציע, האט מען געזען אז די באן האט אויך דאסמאל פארשפעטיגט מיט א האלבע שעה. ויהי לפלא.

עם דודו הרה"ק מגארליץ זי"ע

כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש זצוק"ל האט דערציילט, אז אינדערציט וואס זיין פעטער הרה"ק דער גארליצער רב זי"ע האט געלעבט, האט דער טאטע - דער רב ז"ל זיך אסאך געדרייט ביים פעטער דער גארליצער רב וועו ער איז געווען אין דער שטאט צאנז ביים יארצייט, און געהערט פון אים אסאך שמועסן.

[אויך האט כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש זצוק"ל דערציילט, אז אין די תקופה וואס הרה"ק דער גארליצער רב זצ"ל האט געוועדט אויף כ"ק מרן אדמו"ר הראשון זצוק"ל (כידוע היה לו בזה ענינים נשגבים למעלה מהשגתנו ואכהמ"ל), האט ער אין דער זעלבער צייט פארברענגט מיט'ן זון – דער רב ז"ל, און זיי האבן געוועדט אסאך ענינים וואו ער האט דערבייי ארויסגעווייזן אותות אהבה, והדבר הי' לפלא בעיני כל].

עם חותנו הרה"ק מהרש"א מראצפערט זי"ע

עס האט דערציילט כ"ק האדמו"ר בעל ברך משה מסאטמאר זצ"ל, אז אין יאר תרצ"ב וועו ער איז געפארן מיט'ן זיידן הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל זצוק"ל קיין צאנז אויפ'ן יארצייט, איז דער יארצייט דאן אויסגעפאלן זונטאג. שבת פאר'ן יארצייט האט רבי שלום אליעזר'ל געווויילט אין קאשוי, און באלד מוצש"ק איז ער וויטער געפארן אריבער די גרענץ און אנגעקומען קיין מושינא (א שטעטל נעבן קרענץ). ער האט זיך דארט אפגעשטעלט און אריינגעקומען אינעם דארטיגן באבובער שטיבל. די בחורים האבן פונקט געהאלטן אינמיטן אפרעכטן סעודת מלוה מלכה לכבוד דעם יומא דהילולא. ווי פארשטענדליך, זענען די בחורים זעהר איבערגענומען געווארן מיט א התרגשות וחרדת קודש וועו הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל - דעם הייליגן בעל הילולא'ס א קינד, האט זיך באוויזן ביי זיי אין שטיבל אומגעראכטן. זיי האבן אים מקבל פנים געווען ביותרת הכבוד, לפי גודל קדושת ערכו.

צומארגנס זונטאג איז ער אנגעקומען קיין גאליציע, צאנז. גייענדיג אין גאס אין דער שטאט צאנז, האט זיך דער רב ז"ל געטראפן מיט'ן שוועד, הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל. יענעם יאר האט זיך דער רב ז"ל נאכנישט געהאט געטראפן מיט'ן שוועד, אוו דער רב ז"ל האט אים מקבל פנים געווען מיט גרויס שמחה. מפני כבודו האט דער רב ז"ל מער נישט געווואלט שלום נעמען ביים עולם וואס האט זיך צו אים געשטופט.

גייענדיג אין גאס אינאיינעם מיט'ן גרויסן שוועד, האט רבי שלום אליעזר'ל איבערגעגעבן א גרוס פאר'ן רב ז"ל פון די

באבובער בחורים אינעם באבובער שטיבל אין מושינא. דערביי האט הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל אויסגעדרוקט זיין התפעלות, צוזעענדיג ווי ערליכע בחורים יראי ד' פירן צווישן זיך מלוה מלכה באהבה ואחדות, און זענען צוזאמען עוסק בסיפורי צדיקים המעוררים את הנפש.

ער האט מוסיף געווען, ווי קענטיג עס איז אז די באבובער חסידים האבן געמאכט אן איבערקערעניש אין דער שטאט און אריינגעבלאזן דערין א רוח חסידות. מיט נישט צופיל פריער איז די שטאט מושינא גאר געווען א מאדערנער שטאט. רבי שלום אליעזר'ל האט דאן געזאגט, אז בשעתו האט דער שינאוועד רב זיך אויסגעדרוקט אויף דער שטאט מושינא, אז ס'איז א **"משנ"ה שאינה צריכה!"** אויף דעם האט דער רב ז"ל רעאגירט בדרך צחות, **"לא קשיא, כאן במשנ"ה ראשונה וכאן במשנ"ה אחרונה** (לשון הגמרא במס' עבודה זרה נה:, ערכין ב:)**..!"**

אין יאר תר"ץ ווען דער רב ז"ל האט געוויילט אין צאנז אינעם טאג פון כ"ה ניסן, איז דאן אויסגעקומען בערך דריי וואכן נאכ'ן שידוך שליסן פון זיין טאכטער מיט המיול"ח הגה"צ רבי משה'לי סטעמפל ז"ל הי"ד. ווען דער רב ז"ל האט זיך דאן געטראפן מיט'ן שווער הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל זצוק"ל אין צאנז, האט דער רב ז"ל פארגעשטעלט פאר'ן שווער דעם חתן. הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל האט זעהר הנאה געהאט פונ'ם באגעגעניש מיט'ן חתן, און ער האט זיך אויך אויסגעדרוקט מיט גרויס התפעלות אויף אים, זאגנדיג הכרת פניו ענתה בו אז ער איז א בחור מצויין ומופלג, און אז עדיו לגאון ולתפארת. ער האט צוגעלייגט, אז אנהויב ווען ער האט געהערט פונ'ם שידוך האט ער זיך געווואונדערט דערויף [ווייל הגה"צ ר' משה'לי סטעמפל איז נישט געווען קיין בנן של קדושים און האט געשטאמט פון א בעלבאטישע שטוב], אבער יעצט ווען ער האט געזען דעם חתן מיט די אייגענע אויגן, האבן זיך אפגעטון פון זיך אליין אלע תמיהות.

[אגב, יענעם יאר נאך פורים, ווען משה'לי סטעמפל איז אריין צום רב ז"ל מקבל צו זיין ברכת פרידה, האט ער געזאגט פאר'ן רב אז ער האפט צוריקצוקומען אויף פסח קיין באבוב בצל הקודש. האט דער רב ז"ל מגיב געווען און געזאגט, "איך בין גארנישט אזוי זיכער!" דריי וואכן שפעטער, ווען עס איז געשלאסן געווארן דעם שידוך, האט שוין דער חתן פארשטאנען וואס דער רב האט אים געזאגט, אז ער איז נישט זיכער צי ער וועט קענען קומען אויף יו"ט קיין באבוב. ווייל דער מנהג איז געווען, אז דער חתן פארזוימט זיך נישט אין דער זעלבער שטאט ווי דער כלה (בפרט אז מ'קומט דאך טאקע צום רב ז"ל)].

עם הרבנית הצ' נחמה'לי רובין ע"ה

ווי דערמאנט פלעגט די רביצין נחמה'לי עטליכע מאל קומען צום רב ז"ל און זי האט געוועדט פון זיין גרויסקייט, און איבער זיינע גרויסע הייליגע פעולות. יעדעס יאר פלעגט דער רב ז"ל ארויפגיין צום הויז פון זיין מומע איר צו באגריסן. עס האט דערציילט הרה"ח ר' נחמי' שעהנגוט ע"ה, אז ער געדענקט ווי איינמאל איז דער רב געווען אין איר הויז, און זיין זון הב' משה אהר'לי הי"ד האט דעמאלט געזינגען 'אודה' און 'אשרי איש'. כמדומה האט ער דעמאלט געזינגען מיט'ן ניגון וואס דער רב ז"ל האט דעמאלט פארפאסט אויף א-ל אדון. אויך נאך איר פטירה אין יאר תרצ"ד איז דער רב ז"ל ארויפגעגאנגען אויף א באזוך אין איר הויז, וואו עס זענען דאן געווען אירע קינדער הרבנים הצדיקים הי"ד.

נאך האט ר' נחמי' ע"ה דערציילט, אז אין יאר ביי איינע פון די באזוכן פונ'ם רב ז"ל אינעם הויז פון די מומע די רביצין נחמה'לי ע"ה, האט מען דארט געפראווועט א מסיבת לחיים. איז געווען א בחור וואס האט געכאפט א ברעקל שיריים. האט זיך דער רב אנגערופן מיט דעם לשון, "וויבאלד דו האסט געכאפט מיט אן איילענישׁ א ברעקל, איז דאך נישט מעגליך אז דו זאלסט קוקן פון וועלכן מאכל דו כאפסט. אויב אזוי ווי אזוי האסטו געווואוסט וועלכע ברכה צו מאכן?"

דער רב ז"ל האט דאן ממשיך געווען: כאטש דער קאמינקער זיידע (רבי שלום) זי"ע האט געזאגט אויף די וואס כאפן שיריים, אז זיי האבן אנגענומען דריי כללים: אז מ'דארף נישט מאכן דערויף נישט קיין פאר ברכה און נישט קיין נאך ברכה. אז ס'איז נישטא דערביי קיין גזל. און אז מ'מעג עסן מיט שמוציגע הענט! האט ער דאך דאס נישט געזאגט אויף הלכה למעשה, נאר לצחות בעלמא, און אדרבה פון צעבראכענקייט אויף די וואס זענען מקיל פון מאכן א ברכה אויף שיריים. אויב וועסטו פרעגן אז ס'שטייט דאך אין **בני ישששכר** (מאמרי השבתות מאמר ג' אות ג'), אז אויף דעם מן האבן די אידן נישט געדארפט מאכן א ברכה וויל דאס איז געווען הימלישע עסן, און די גאנצע סיבה פון מאכן א ברכה איז נאר מתקן צו זיין דעם מאכל, און לכאורה איז דאס זעלבע וואלט מען נישט געדארפט מאכן א ברכה אויף שיריים. דאס איז אבער נישט אמת וכו' [דער רב האט דאן ממשיך געווען בדברי מוסר איבער דעם ענין, און ס'איז פארגעסן געווארן מיט די צייט].

עם הרה"ק המנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל

פון די חשוב'ע געסט וואס פלעגן קומען קיין צאנז ביים יומא דהילולא איז געווען הרה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל. דער מונקאטשער רב איז געפארן קיין צאנז אין די דריי יארן, תרצ"ד, תרצ"ה און תרצ"ו. אין די יארן פלעגן זיך די צוויי צדיקים - דער רב ז"ל מיט'ן מונקאטשער רב - באגעגענען, און צוזאמען פארברענגען מיט געהויבענע שמועסן.

וממכה עצמה מתקן רטיה

מיר האבן געהערט פון די עלטערע חסידים, אז אין מאל ווען דער רב ז"ל איז געווען ביים יארצייט אין צאנז, האט ער זיך באגעגענט מיט'ן מונקאטשער רב און פארברענגט צוזאמען. האט זיך ערווארבן א שמועס איבער א נייע רפואה וואס מ'האט דאן ערפינדן, צו נעמען די רפואה פון די מחלה אליין. דער מונקאטשער רב האט דאן געברענגט א ראי' פון דער גמרא (סנהדרין קא.), אויפ'ן פסוק **כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך**

כי אני ד' רופאך, וואס די גמרא פרעגט, אויב ס'וועט נישט זיין קיין מחלה פארוואס פעלט אויס א רפואה? ער האט דאן מארין געווען אין פשט אויף דער גמרא.

וועו זיי האבן זיך געזעגענט איינער פונ'ם אנדערן, זענען געגאנגען עטליכע יונגעלייט באגלייטן דעם מונקאטשער רב, צווישן זיי האברך המפואר מו"ה שלמה עפשטיין מאושיפצין הי"ד. האט ער געזאגט פאר'ן מונקאטשער רב, אז אויף דער קשיא פון דער גמרא האט שוין דער רב ז"ל געזאגט אמאל א תירוץ, לויט ווי די גמרא זאגט (מגילה יג:), **אין הקב"ה מכה את ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה** - אז דער אויבערשטער שלאגט נישט די אידן נאר אויב ער באשאפט פארדעם די רפואה. ביי די גוים איז פארקערט.

עס שטייט אויך אין מדרש (פ' מצורע), **מדת בשר ודם מכה באזמל ומרפא ברטי', אבל הקב"ה במה שהוא מכה הוא מרפא.** קומט אויס, אז אפילו וועו די אידן וועלן ח"ו געשלאגן איז די מכה נישט גאנץ, ווייל עס איז שוין פון פריער באשאפן געווארן די רפואה, און די רפואה איז פון דער מכה אליין. ממילא הייסט עס שוין ווי די מכה איז שוין אפגעטוען, נאר ביי די אומות העולם וואס ביי זיי באשאפט דאך דער אויבערשטער נישט די רפואה פון פריער, ממילא וועו זיי וועלן געשלאגן איז דאס א מכה שלימה.

דאס איז דער פשט אין פסוק, "**כל" המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך**, ער מיינט צו זאגן די גאנצע מחלה אזוי ווי די מצריים זענען געשלאגן געווארן וועל איך נישט לייגן אויף דיר. פארוואס? **כי אני ד' רופאך**, ווייל מיין סדר איז מקדים צו זיין די רפואה פאר דער מכה, און עס זאל זיין די רפואה פון דער מכה אליין, ממילא איז די מכה נישט קיין שלימה, ודפח"ח (עי' ספה"ק קדושת ציון פ' בשלח).

וועו דער מונקאטשער רב האט געהערט דעם טייערן וואלט, האט ער געזאגט מיט גרויס התפעלות, "ס'איז מיר א גרויס וואונדער, וויבאלד מיר האבן געדעדט א לענגערע צייט פון דעם ענין, איז ווי אזוי האט דער באבובער רב געקענט שווייגן און זיך איינהאלטן מיר נישט איבערצוזאגן אזא טרעפליך וואלט?!"

הנהג בהן מנהג דרך ארץ

עס האט דערציילט הרה"ח ר' נחמי' שעהנגוט ע"ה: אין איינעם פון די יארן, האט מען מסדר געווען אז דער רב ז"ל זאל זיך טרעפן מיט'ן מונקאטשער רב אינעם הויז פון רביצין נחמה'לי. שפעטער, וועו דער מונקאטשער רב איז אנגעקומען צו זיין אכסניא, וואס איז געווען אינעם הויז פון מיין זיידן הרה"ח ר' ראובן שעהנגוט ז"ל, האט ער געדעדט מיט התפעלות פון די התנהגות וואס ער האט געזען ביי די באבובער בחורים. אז זיי זענען בעלי דרך ארץ, און כאפן נישט קיין שיריים איידער דער באבובער רב הייבט אן צו טיילן, און ביי אים אין מונקאטש וואלט שוין גארנישט איבערגעבליבן צו טיילן. ער האט דאן שטארק אויסגערימט זייער דרך ארץ.

הכרת פניהם ענתה

עס האט דערציילט הרה"ח ר' ישראל אקערמאן ע"ה פון קאשוי, מחשובי חסידי מונקאטש, וועלכער איז געווען אנווועזנד ביי א באגעגעניש פון דער רב ז"ל מיט'ן מונקאטשער רב זצ"ל ביים יארצייט פון הייליגן צאנזער רב זי"ע אין צאנז, ווי פאלגענד:

וועו זיי האבן זיך געטראפן האט דער מנחת אלעזר זצ"ל געזאגט צום רב ז"ל: "באבובער רב, מ'זאגט און מ'ווייסט אז איר האט זעהר פיינע חשוב'ע בחורים. מן הסתם זענען דא אויף די הייליגע יארצייט בחורים פון אייערע ישיבות. איך וואלט זיי געווואלט זען".

האט דער רב ז"ל געענטפערט: "איך וועל זיי אייך ווייזן". דער רב האט דאן באפוילן איינעם פון די משמשים: "גיי רוף אהער אונזערע בחורים".

דערציילט ר' ישראל, אז ביז עטליכע מינוט האבן די אנווועזנדע באבובער בחורים זיך אויסגעשטעלט אין שורות, דריי צו א שורה. די צדיקים זענען געשטאנען אינאיינעם, און די בחורים זענען אדורך ממש ווי בני חיל. האט דער מנחת אלעזר געזאגט צום רב ז"ל: "באבובער רב, איר קענט שטאלצירן מיט אייערע בחורים. גלייבט מיר, איך בין אייך מקנא מיט אזעלכע טייערע בחורים און מיט דעם שיינעם חסידי'שן לבוש".

הרה"ח ר' עוזיאל הערבסט ע"ה מצאנז-לאנדאן האט דערציילט דער תוכן פונ'ם שמועס וואס ער האט געדענקט, וואס דער רב ז"ל האט געשמועסט מיט'ן מונקאטשער רב, דער מנחת אלעזר זצ"ל, וועו דער רב ז"ל האט ביים אים באזוכט אין זיין אכסניא אין צאנז וועו ער איז געקומען לרגל דער יומא דהילולא כ"ה ניסן:

אנהייב שמועס האט דער מנחת אלעזר ז"ל געפרעגט פונ'ם רב ז"ל א קשיא אויפ'ן **מקדש מלך** אויף **זוהר הקדוש**, און דער רב ז"ל האט תיכף מיניה וביה געענטפערט א תירוץ, און דער מנחת אלעזר ז"ל האט הנאה פונ'ם תירוץ. [אגב, **הגה"ח ר' יהושע וואלף זאפערן ז"ל** האט דערציילט אז ער געהערט פון א איש מהימן, אז אמאל פרייטאג צונאכטס פאר'ן טיש האט דער רב ז"ל געלערנט זוהר הקדוש מיט'ן פירוש מקדש מלך, און ס'האט געפעלט א בלאט פונ'ם מקדש מלך, און די אנווועזנדע האבן באמערקט אז דער רב ז"ל לערנט ווייטער בעל פה דער גאנצע דף וואס האט געפעלט פון מקדש מלך! און ר' יהושע וואלף ז"ל האט דאס מפליא געווען, וויל בדרך כלל האט זיך דער רב ז"ל גאר שטארק באהאלטן הסתר בתוך הסתר].

דערנאך האט דער מנחת אלעזר ז"ל געפרעגט פונ'ם רב ז"ל היתכן אין זיינע גלילות אין קראקא זענען דא אידן וואס האלטן די געשעפטן אפן אום שבת קודש ר"ל (כידוע אז דער מנחת אלעזר ז"ל איז געווען א גרויסע קנאי, און ביי די חתונה פון זיין בת יחידה האט ער געהאלטן א וועלטס בארימטע דרשה צו מוחה זיין אויף די חילול שבת פון די אידן אין אמעריקא). האט דער רב ז"ל אים געענטפערט, אז דער שטאט קראקא איז נישט זיין אחריות און ס'איז נישט אין די גלילות פון באבוב, און זיין איינציגסטע שייכות מיט קראקא איז אז ער האט דארט שטיבלעך פאר די חסידים געניט אזוי ווי אין אנדערע שטעטלעך אין מערב גאליציע, און אויך אז זיין איידעם **הגה"צ ר' משה'לי סטעמפל זצ"ל הי"ד** וואוינט אין קראקא, אבער נישט מער ווי דעם.

דערנאך האט דער מנחת אלעזר ז"ל מכבד געווען דער רב ז"ל זאל מאכן א ברכה אויף פירות, אבער דער רב ז"ל האט מסרב געווען, זאגנדיג אז דער מונקאטשער רב איז עלטער פון אים, און לויט די הלכה מאכט דער בעל הבית קודם א ברכה, און דער מונקאטשער רב איז דאך דער בעל הבית ווייל דער רב ז"ל איז דער גאסט וואס איז געקומען אויף א ביקור צו אים.

אבער דער מנחת אלעזר ז"ל האט צוריק גע'טענה'ט אז צאנז איז אזוי ווי 'אתריה דמר' פונ'ם רב ז"ל, ווייל דער השפעה פונ'ם רב ז"ל קומט אן קיין צאנז און דער גאנצער געגנט ארום, איז דאך דער רב ז"ל אזוי ווי דער מרא דאתרא ממילא דארף דער רב ז"ל קודם מאכן א ברכה. אבער דער רב ז"ל ברוב ענוותנותו האט נישט איינגעשטימט און האט זיך צוריקגע'טענה'ט אז דער מנחת אלעזר ז"ל דארף קודם מאכן א ברכה. אזוי האבן די צוויי צדיקים זיך מתווכח געווען באהבה רבה, ביז ס'איז געווען נמנו וגמרו אז זיי וועלן ביידע מאכן א ברכה צוזאמען אויף איינמאל. דערנאך האט זיך דער רב ז"ל געוואונטשן מיט'ן מנחת אלעזר ז"ל ונפרדו לשלום.

נאכדעם וואס דער רב ז"ל איז ארויס פון שטוב, האט זיך דער מונקאטשער רב ז"ל אנגערופן צו די אנוועזנדע, **"דער באבובער רב מיט זיין שטילע איידעלע באנעמונג טוט אסאך מער אויף ווי איך מיט מיין שרייען! זיין גאנצע געגנט דא איז ריין פון ציונ'סטן און אגוד'סטן, ביי מיר אין מיינע גלילות, אפילו איך שריי בקול זעקה, איז עס פיל מיט אגוד'סטן מזרח'סטן און ציונ'סטן..."**

הרה"ג ר' מענדל בראכפעלד ז"ל האט מוסיף געווען, אז ער האט ביי יענער געלעגנהייט געהערט פון איינער פון מקורבים פונ'ם מנחת אלעזר ז"ל, אז דער מנחת אלעזר ז"ל האט זיך אויסגעדרוקט אז מיט דריי ענינים ער איז נתפעל געווארן פונ'ם רב ז"ל, א', פון זיין הייליגן צורה (כידוע האט דער רב ז"ל געהאט א צורה נפלאה וואס האט געלאכטן און געשיינט), ב', די אויסטערלישע דרך ארץ און איידלקייט פון די באבובער בחורים, ג', דער מוראדיגע השפעה וואס דער רב ז"ל האט געהאט אויף אלע שטעטלעך אינ'ם גאנצן אומגעגענט, אנדעם וואס דער רב ז"ל זאל זיך לאזן הערן מיט שארפע וועריטער אדער בקול זעקה, נאר דער גאנצע באנעמונג פונ'ם רב ז"ל איז אלס געווען מיט א איידלקייט און בדרכי נועם, און עם כל זה האט ער געהאט א הפלא'דיגע השפעה און ס'איז געווען דבריו נשמעים.

עס האט דערציילט הרה"ח ר' שלמה גאלדבערג ע"ה אז איינמאל האט דער רב ז"ל באזוכט אויף דער אכסניא פונ'ם מונקאטשער רב אין דער שטאט צאנז, און דערנאך האט דער מונקאטשער רב ז"ל ארויסבאגלייט דער רב ז"ל, און ער איז מיטגעפארן מיט'ן רב ז"ל'ס קוטש (וואגן) דעם גאנצן וועג צוריק ביז צו דער אכסניא פונ'ם רב ז"ל.

עס איז כדאי צו פארצייכענען דעם פאלגענדן סיפור:

דער מנחת אלעזר זצ"ל איז אמאל געווען אין אושפיצין, א שטאט וואו א גרויסער חלק פון די איינוואוינער זענען געווען באבובער חסידים. פונקט דאן האט כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש זצוק"ל אויך געווויילט אין אושפיצין. איז הרה"ג ר' חיימ'ל קופפערמאן ז"ל - וועלכער איז געווען אן עסקן נמרץ און אן אברך מורם מעם אין דער שטאט - ארויפגעגאנגען צום מונקאטשער רב און געפרעגט צי דער באבובער רב'ס זון קען קומען אויף א באזוך. האט דער מנחת אלעזר געפרעגט, "וועלכער זון?" האט רבי חיים געענטפערט: "רבי שלמה'לי".

האט אים דער מנחת אלעזר געזאגט: "אה, אים האב איך זעהר ליב!"

האט רבי חיים זיך ערלויבט צו פרעגן פון וואנעט דער רבי קען אים. האט דער מנחת אלעזר געענטפערט: "איך האב אים געזען אין צאנז אויפ'ן יארצייט, און ער איז מיר זעהר געפאלן".

עם הרה"ק מקאלאשיץ זצ"ל הי"ד

כתב אשר נכתב אין להשיב

ווי באוואוסט האט דער רב במשך די יארן געהאט א שטיקל התנגדות קעגן דעם 'בית יעקב' וואס איז אויפגעשטעלט געווארן דורך מרת שרה שנירער ע"ה, און ער האט בדרך כלל נישט געלאזט אז די באבובער חסידים זאלן אהינשיקן זייערע טעכטער אין דער שולע. איין מאל וועט דער רב איז געווען אין צאנז אויף דער יארצייט, איז צוגעקומען צו אים א שליח פון הרה"ק דער קאלאשיצער רב זצ"ל הי"ד, און אין זיין האנט איז געווען א קול קורא קעגן 'בית יעקב', און ער האט געבעטן דעם רב ז"ל אז ער זאל אונטערשרייבן אויפ'ן קול קורא. דער רב האט אבער נישט געוואלט אונטערשרייבן, אבער אלס כבוד פונ'ם קאלאשיצער רב האט דער רב געטון א מעשה חכמה. דער רב ז"ל האט זיך גענומען זוכן אין טאש, און זיך אנגערופן, אז א שאד אז ער האט נישט יעצט די ברילן צום לייענען - ווי איינער זאגט אז קען ער נישט לייענען וואס שטייט אינעם בריוו, דערפאר קען ער נישט אונטערשרייבן.

די זאך איז געווען א פלא, ווייל ווי באוואוסט איז דער רב געווען היפש שארף קעגן 'בית יעקב'. דער רב ז"ל האט אבער דאן געזאגט, "רעדן און מוחה זיין אקעגן זיי בין איך מסכים, אבער ווען עס קומט צו שרייבן, היט איך אלעמאל די פעדער איידער איך שרייב עפעס, וויבאלד דאס בלייבט אויף אלעמאל" (מפי הגה"ח ר' יהושע וואלף זאפערן ז"ל, הכותב בבית כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש זצוק"ל).

עס איז פאסיג צו דערמאנען וואס דער רב ז"ל האט אמאל געשמועסט אין דעם ענין, ווי מ'דארף גוט אריינטראכטן און זיין א רואה את הנולד ווען עס קומט צום שרייבן אדער אונטערשרייבן, ווייל "כתב אשר נכתב ונחתם אין להשיב", דאס קען מען נישט אויסמעקן, און עס קען זיין אז דער מצב וועט נשתנה ווערן, און לויט דעם שינוי וועט מען האלטן אנדערש ווי פריער, אבער די חתימה וועט ווייטער בלייבן.

דערביי האט דער רב ז"ל זיך געקערט צו א חסיד פון אן אנגעזעענעם רבי'ן און אים געפרעגט, פארוואס זיין רבי האט אונטערגעשריבן לטובת א גרויסער פארטיי אויף וועלכע צדיקים

האבן געפייערט. ענטפערט יענער: דער רבי האט שוין צוריקגעצויגן זיין חתימה און האט געהייסן אראפנעמען זיין נאמען פון זייער רשימה, און זיי האבן טאקע אזוי געטון. פרעגט דער רב ז"ל: אבער וואס איז מכח די אלע רבנים וואס האבן אונטערגעשריבן אויפ'ן סמך פון דיין רבינ'ס אונטערשריפט, האלטנדיג אז זיין באשטעטיגונג איז זיכער פארלעסליך אז דאס איז א גוטע זאך, די אלע רבנים האבן דאך נישט צוריקגעצויגן זייער חתימה... (מפי הרבני החסיד הנכבד ר' אברהם חיים ווינפעלד ע"ה).

הרה"ק רבי ישעי'לי מקערסטיר זצ"ל

צווישן די צדיקים וואס זענען געקומען פון אונגארן איז געווען הרה"ק רבי ישעי'לי קערעסטירער זצ"ל. עס האט דערציילט הרה"ח ר' יהושע לאנדא ע"ה אז איינמאל האט דער רב ז"ל זיך פארשפארט אליין פריוואט אין א שטוב מיט רבי ישעי'לי פאר עטליכע שעה, וואו מ'האט פארברענגט אינאיינעם בסוד שיח שרפי קודש.

הגה"צ רבי מרדכי דוד מצאנז זצ"ל

כ"ק מרן אדמו"ר עט"ר שליט"א האט דערציילט, אז אמאל וועז דער רב ז"ל איז געווען אין צאנז, איז ער ארויף אין דער דירה פון הגה"צ רבי מרדכי דוד מצאנז זצ"ל (בנו של הרה"ק רבי ישראל אלימלך מזאבנא זצ"ל וחתן הגה"צ רבי משה'לי אונגער זצ"ל מצאנז-צפת חדב"ן רביה"ק מצאנז זי"ע) אויף א באזוך, וואו זיי האבן פארברענגט אינאיינעם אויף א ווייל.

מהדורת כהנא

דברי הכנה

דברי הכנה והתעודדות
שנשמעו מפי הרבנים הגאוה"צ שליט"א

דברי תורה אצל סעודה שלישית שבת קודש
מאת הגה"צ רבי יקותיאל יהודא פילאפף
שליט"א

אבד"ק מכלל יופי וחבר הבד"ץ דקיט"ל ד'סאטמאר

דרשת הגה"צ רבי שמעון שמואל הלברשטאם
שליט"א

אב"ד דברי משה, ירושלים עיה"ק

דרשת הגה"צ רבי אברהם מאיר הלברשטאם
שליט"א

דומ"ץ דקיט"ל דסאטמאר 18 עוו.

מהדורת כהנא

נתגדב ע"י מע"כ ידידינו הנערץ,
ה"ה הנדיב הנכבד הנגיד המפואר

מוה"ד יוסף מרדכי כהנא הי"ז

לעילוי נשמת מרן רבינו הק' מצאנז
רבי חיים בן רבי אדי' ליבוש זיעוועכי"א

ולע"נ זקינו הרה"ח
ר' יוסף מרדכי בן ר' אביגדור כהנא ע"ה

ולרגל היארצייט של זקינו הרה"ח
ר' יהודה בן ר' אהרן ברוך הלוי גאלדרינג ע"ה
נפטר כ"ה ניסן תשס"ב

דברי תורה אצל סעודה שלישית שבת קודש פרשת כי תשא
כ"ב אדר א' תשפ"ד
מאת הגה"צ רבי יקותיאל יהודא פילאפף שליט"א
אבד"ק מכלל יופי וחבר הבד"ץ דקיט"ל ד'סאטמאר
בבית הכנסת הישן בעיר צאנז
תשו"ח לוועד הוצאת ספרי 'יופי המועד'

לנפש לא יטמא בעמיו – העבודה במסירת נפש – מספיקין בידו לעשות תשובה – אש תמיד תוקד – הצדיקים נשארו עמנו – מטבע של אש – הנשמה לך והגוף שלך – ואמונתך בלילות – מוסמך גאולה לגאולה

מען האט די וואך געליינט כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם דער אייבערשטער הייסט געבן א מחצית השקל זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה', רש"י הק' זאגט, אז משה רבינו האט נישט געווייסט וואס מיינט מחצית השקל הראה לו כמין מטבע של אש אמר לו כזה יתנו.

א) עס איז זייער שווער ער וואלט דאך געדארפט געבן א מחצית השקל, זאל ער אים ווייזן וויאזוי א מחצית השקל זעהט אויס, ער האט אים גאר געוויזן א מטבע של אש.

ב) און וואס איז דער ענין וואס דער אייבערשטער האט געהייסן געבן 'מחצית' השקל נישט קיין 'גאנצע' שקל.

ג) דער מדרש זאגט רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלקים סלה, די גוים זאגן אין ישועתה לו באלקים סלה א יוד איז שוין פארפאלן, ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי דער אייבערשטער וועט אונז געבן א תלוי ראש האט משה רבינו אנגעהויבן כי תשא את ראש.

ד) די פסוק זאגט ולקחת את כסף הכיפורים מאת בני ישראל ונתת אותו על עבודת אהל מועד מאת בני ישראל לזכרון לפני ה' לכפר על נפשותיכם, די תורה הקדושה איז דאך א נצחיות, ווי קען מען היינט דאס מקיים זיין ונתת אותו על עבודת אהל מועד.

ה) נאכדעם שטייט די פרשה וואס מען זאגט יעדן טאג פארן דאוונען ועשית כיור נחושת וכנו נחושת לרחצה ונתת אותו בין אהל מועד ובין המזבח ונתת שמה מים, די וואסער איז דאך געלעגן אין כיור, וכנו זאגט רש"י, איז געווען די האלטער, בסיסיה מושב מתוקן לכיור, לרחצה זאגט רש"י גייט ארויף אויפן כיור, איז וואלט געדארפט שטיין לרחצה גראד נאך כיור נחושת, פארוואס שטייט ועשית כיור נחושת וכנו נחושת לרחצה, אין רש"י דארף אויסרעדן, אז לרחצה גייט ארויף אויף כיור.

ו) און פארוואס האט דער אייבערשטער געשטעלט טאקע וכנו נחושת לרחצה, ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם.

לנפש לא יטמא בעמיו

עס קען זיין לענינו באקאנט אז די הייליגע צאנזער רב זי"ע אין **דברי חיים** ברענגט ער אין **פרשת אמור**, ברענגט ער פון מורי ורבי עס איז געווען, ר' יוסף פון טארניגראד דעם רבין פון לובלין'ס א ברודער, זאגט ער לנפש לא יטמא בעמיו, שמעתי ממורי ורבי, רבי יוסף הארוויטץ מטארניגראד, בעמיו איז א לשון פון פארלאשן כביה, ארזים לא עממוהו א לשון פון פארלאשן לנפש לא יטמא בעמיו, אז מען טאר זיך נישט מטמא זיין די נפש מיט פארלאשענקייט זיין פארלאשן **דער הייליגער צאנזער זי"ע ועכ"י זאגט צו אז אפילו א מענטש האט געזונדיגט קען ער תשובה טוען מען זאל זיך נישט מייאש זיין, איך האב מיך שוין מטמא געווען מיין נפש שוין דערנאך, אסור לומר כן - מען טאר נישט אזוי זאגן,** אפילו המריד כל יום אפילו א גאנץ לעבן מורד געווען אין אייבערשטן, ער טוט צום סוף תשובה איז מען אים מוחל, און ער ווערט אנגערופען א ידיד, אזוי שטייט אין רמב"ם אין הלכות תשובה.

זאל ח"ו א מענטש זאגן איך האב שוין מטמא געווען מיין נפש עס העלפט שוין נישט קיין תשובה, עס איז נישט אמת, עס קומט צו די הנהגה פון די עולם הזה, ביים עסן און ביים טרינקען דארטן דארף מען זיין צובראכן,

אפילו ער זעט צדיקים האבן הנאה פון די וועלט, האבן הרווחה, ער זאל זיך דערווייטערן פון מותרות, וויאזוי קען איך זיך צוגלייכן צו צדיקים וואס זיי האבן נישט פוגם געווען, איך האב פוגם געווען חוטא בל יתגאה, זאגט ער, לנפש לא יטמא בעמיו, גם שכמעט כבתה, אפילו ער זעט עס איז שוין כמעט פארלאשן, ער זעט אז זיין נפש איז שוין פארלאשן עס גייט נישט, מען קען נישט דאוועגען מען קען נישט לערנען, מען קען נישט ממליך זיין דעם אייבערשטן, ער זעט אז עס איז פארלאשן, אע"פ כן לא יטמא, ער זאל זיך נישט מייאש זיין פון תשובה טוען, עס איז דא א רושם קדושה איז נאך געבליבן, און מען קען עס נאך צוריקברענגן לשורשו, לא יטמא נפשו ח"ו, אזוי שטייט אין פרק אל תהי רשע בפני עצמך, מען טאר זיך נישט האלטן פאר א רשע.

עס טייטשן נאך די פריערדיגע, די הייליגע רמב"ם טייטשט נאך דאס, מען זאל זאגן אפילו איך האב געזינדיגט דער אייבערשטער וועט מיר מוחל זיין, דורך תשובה, איך וועל נאך אנגערופן ווערן א ידיד, כי אם לשארו ווען עס קומט צו פלייש דהיינו עניני הגוף, דארטן מעג מען זיך האלטן אז מען איז טמא, מען טאר נישט הנאה האבן פון מותרות עולם הזה, לאביו ולאמו צו די חלק הגופני וואס קומט פון טאטן און מאמע'ן דארטן קען מען זיך האלטן טמא, מען דארף זיך זייער היטן אז מען זאל נישט זינדיגן, מיט די חלק הגופני הניתן לו מאב ואם ולאחותו הבתולה, דארט מעג מען זיך מטמא זיין און האלטן אז מען איז נאכנישט בגדר השלימות, וויסן אז מען איז כולו מלא פגמים מען דארף א תיקון, אבער ווען עס קומט צו רוחניות לא יטמא.

העבודה במסירת נפש

עס איז באקאנט, דאס ווייס מיר דאך יעדער איינער, דער הייליגער צאנז'ער רב האט געדינט דעם אייבערשטן ממש מיט מסירת נפש, ממש ער האט זיך געלאזט פארברענען פארן אייבערשטן, באקאנט וואס די הייליגע **בארנוב'ער רב** האט דערציילט, אז קיינער האט נישט געטארט זיין אין די מקוה ווען די הייליגער רב איז געגאנגען אין מקוה, ער האט זיך באהאלטען אונטער א באנק, וויאזוי האט אויסגעזען די הכנה צו די מקוה, ער האט זיך אראפגעריסן די באנדאזש עס האט גערונען בלוט, די הייליגע צאנז'ער רב איז אריינגעגאנגען אין די מקוה, און ער האט געזאגט סקילה, איך וועל מיך פארשטיינערן פארן אייבערשטן, דער בארנוב'ער איז געווען אונטערן באנק דארטען און ער האט ממש געפילט ווי מען פארשטיינערט אים, ער האט געפילט מ'קען זיך פארשטעלן וואס דער הייליגער צאנז'ער רב האט געפילט, פארברענט ווערן פארן אייבערשטן, האט ער געשפירט דארט ממש א צער שריפה, ער האט זיך ממש מקבל געווען מסירת נפש ממש פארברענט בפועל.

אויסער דעם וואס ער האט זיך ממש פארברענט די הענט, די צאנז'ער רב פאר ער איז אמאל צוגעגאנגען צו א דבר גשם האט ער געלייגט א פענדל מיט אויל אויפן פייער און זיך אריינגעלייגט די הענט, זיך פרעגלן די הענט אין די אויל, מיינסט איך וועל צוגיין צו גשמיות ווי א פראסטער מענטש ער האט זיך פארברענט די הענט ממש סיגופים נוראים, וואס איז למעלה מהשגתינו געדינט דעם אייבערשטן מיט מסירת נפש ממש.

מספיקין בידו לעשות תשובה

אבער עס איז באקאנט עס איז דא א מורא'דיגע שמועס אין **חמדה גנוזה** וואס די הייליגע צאנז'ער רב האט געהאט, **אז מען זאגט עס דא אין די שטאט ווי ער האט עס געזאגט, עס ווערט זיכער נתעורר די דיבורים,** די הייליגער צאנז'ער רב האט געזאגט, באריכות אז מען דארף תשובה טוען, דער גראבאוויצער רב האט געטענה'ט כ'האב שוין תשובה געטוען און נאכאמאל דורך געפאלן, נאכאמאל עס גייט נישט, צאנז'ער רב האט געזאגט עס הייסט נישט אחטא ואשוב, אחטא ואשוב איז טייטש אז

ביים זינדיגען האב איך אינזין אחטא ואשוב, אבער בשעת א יוד טוט תשובה, מען איז באמת מהרהר בתשובה, מען איז באמת מהרהר איך גיי שוין מער נישט טוען, איז עס נישט קיין טובל ושרץ בידו, ער איז באמת מקבל עול מלכות שמים, באמת מקבל אז ער גייט דינען דעם אייבערשטן, הייסט עס א תשובה, אז ער פאלט אדורך פאלט ער אדורך.

אבער נאכדעם האט דער הייליגער צאנז'ער רב געזאגט, עס שטייט אין די ספרים אז עס העלפט נישט קיין תשובה, האט ער געזאגט אונז זעמיר אייניקליך פון אברהם אבינו די גאנצע מעשה פון אור כשדים ווערט נישט דערמאנט אין די תורה, די נס מען האט אריינגעווארפן אברהם אבינו אין קאלך אויבן, ער האט זיך געלאזט פארברענען פארן אייבערשטן עס שטייט נישט די נס ארויסגעשריבן אין די תורה, מען פלאגט זיך דערמיט (עיין רמב"ן נח י"א כ"ח).

האט די הייליגע רב געזאגט אז אברהם אבינו האט באמת געטוען שלא כדין, מען דארף האבן מסירת נפש אויף עבודה זרה אויב איינער קומט ח"ו צווינגען איינעם זיך ביקען צום צלם דינען עבודה זרה דארף מען זיך לאזן הרג'נען, אבער מען איז נישט מחויב צו האבן מסירת נפש צו צוברעכן יענעמס געטשקעס, צוברעכן יענעמס עבודה זרה, ער האט דאס נישט געטארט טוען, ער האט עובר געווען אויף ונשמרתם מאד לנפשתיכם מען טאר נישט, זיך הרג'נען, וחי בהם ולא שימות בהם, אבער אברהם אבינו האט אזוי ליב געהאט דעם אייבערשטן, אז ער האט נישט געקענט סובל זיין אז מען דינט עבודה זרה, האט ער זיך מוסר נפש געווען אפילו ער וועט ברענען אין גיהנם פארדעם, אבער דינען דעם אייבערשטן וועל איך, איך וועל מפרסם זיין אז עס איז דא א באשעפער אויף די וועלט, איך וועל ברענען אין גיהנם, אבער דאך, די ירושה, האט אברהם אבינו איבערגעגעבן אויף זיינע דורות, אויף זיינע קינדער נאכדעם, אז יודישע קינדער אין אלע דורות האבן געהאט מסירת נפש, די מעשה מיט די שיפן מען האט זיך אריינגעווארפן אין וואסער אפילו ע"פ הלכה איז נישט דא קיין חיוב, זיי האבן זיך מוסר נפש געווען נישט צו זינדיגן.

האט די הייליגע רב געזאגט אז אפילו באמת בין איך נישט ראוי צו דינען דעם אייבערשטן, עס העלפט נישט קיין תשובה, איך וועל ברענען אין גיהנם, איך וועל דאך דינען דעם אייבערשטן, איך וועל לערנען איך וועל דאוונענען, איך וועל טוען דעם רצון ה' אפילו, מען ווייזט מיר אז עס איז גארנישט ווערד דיין דאוונענען, עס איז גארנישט ווערד דיין לערנען, עס גייט מיך גארנישט אן, איך וועל לערנען, איך וועל דאוונענען, איך וועל האבן מסירת נפש פארן אייבערשטן.

מען קען פארשטיין מיט דעם, די הייליגע **רבי [רביה"ק מסאטמאר] זי"ע** פלעגט אלס נאכזאגן - עס איז דא ווייניג מימרות וואס די רבי פלעגט נאכזאגן פון צאנז'ער רב ווייניג תורות עס איז א חידוש, אבער איין תורה וואס ער האט אסאך נאכגעזאגט - וואס די הייליגע **דברי חיים** זאגט אין **פרשת נח** אויפן פסוק קץ כל בשר בא לפני אז די הייליגע **ראפשיצער רב** האט געזאגט אז מען דערמאנט נישט קיין שום חטא פארן אייבערשטן, די טומאה פון עבירה איז אזוי גרויס, א פלאץ ווי מען דערמאנט נאר די עבירה דארף מען טובל'ן דאס פלאץ, לא יגורך רע מען זאגט נאר פארן אייבערשטן דער מענטש האט געמאכט אזוי פיל תיקוני תשובה, ער האט געמאכט אזא תיקון תשובה, ער האט געמאכט אזא תיקון תשובה, אויף די חלק הטוב דאס דערמאנט מען כביכול פארן אייבערשטן וואס די תיקון איז, זאגט די הייליגע רב אז אויף דעם חטא העלפט נישט קיין תשובה, פארוואס העלפט נישט קיין תשובה, ווייל מען האט זיך אינגאנצען אפגעריסען פון שורש, ער האלט נישט דערביי ביים תשובה טוען, ער האט נישט קיין חרטה, ער איז נישט דא, אפגעריסען פון שורש קדושה, והא ראיה בקושי גדול העלפט תשובה, די תיקון אויף דעם חטא איז, זיך מוסר נפש זיין פארן אייבערשטן, אויסגיין פארן באשעפער, זיך מוסר נפש זיין פארן אייבערשטן, אז מען איז זיך מוסר נפש פארן אייבערשטן, מען געבט זיך אוועק פארן אייבערשטן, באקומט מען א נייע חיות, קץ כל בשר בא לפני, דאס איז אנגעקומען פארן אייבערשטן אז די תיקון זייער איז קץ כל בשר, מסירת נפש, פארן אייבערשטן.

בטל רצונך מפני רצונו

די תורה האט די רבי זייער אסאך מאל געזאגט, אז כאטשיג עס שטייט אין זוהר הקדוש אז עס העלפט נישט קיין תשובה, אבער מיט מסירת נפש העלפט אויף אלעם, חילול ה', וען א יוד איז זיך נאר מקבל מסירות נפש, איז גלייך ווי ער וואלט וען אומגעקומען אויף קידוש ה', און די רבי אויף א פלאץ ווי ער ברענגט דאס, די הייליגע דיבורים, זאגט די רבי זי"ע, די ערשטע זאך פון מסירת נפש וואס אונז קען מיר טוען בפועל, נפש איז די רצון, מען געבט זיך אוועק די רצון, מען געבט זיך אוועק די רצונות פארן באשעפער איך וויל עפעס אזאך זיך נאכגעבן, איך געב מיר עס אוועק, איך טו אנדערש ווי איך וויל, מען האלט זיך צוריק פון א תאווה, אז די ביסט נישט גרייט, זיך אוועקצוגעבן דיינע רצונות, עס קומט צו עסן און צו טרינקען, קענסט זיך נישט אוועקגעבן פארן אייבערשטן, דו רעדסט זיך איין אז דו האסט מסירת נפש, ביסט גרייט זיך מוסר נפש צו זיין, די ערשטע זאך וואס א יוד קען יא טוען 'נפש' אם יש את 'נפשכם רצונכם' אוועקגעבן די רצון פארן באשעפער, זיך ברעכן אביסל'ע, טוען וואס די הארץ

וואלט וועו נישט געוואלט, די ארץ גליסט זיך אנדערש.

מען ווייסט עס שטייט פון הייליגען **רבי ר' שמעלקא זי"ע** אז א יוד קען זאגן א גוטע הלצה און ער האלט זיך צוריק, איך זאג עס נישט, א יוד האלט ביים לערנען, ער איז שוין מיד ער וויל שוין אויפהערן ער וויל שוין גיין עסן, און דוקא וועל איך לערנען אביסעלע מער, פינף מינוט מער א מינוט מער, מען געבט זיך אוועק זיינע רצונות, זאגט דער הייליגע ר' שמעלקע מ'קומט אפ מיט דעם כריתות און מיתות ב"ד.

אונז קען מיר נישט טוען, די עבודה וואס די הייליגע רב האט געדינט דעם אייבערשטן ממש מסירת נפש בפועל ממש זיך פארברענט די הענט, זיך מוסר נפש געווען אוועקגעקוקט אויף אלעם, מפרסם זיין אז עס איז דא א באשעפער אויף די וועלט, מען פארלאנגט עס נישט פון אונז, אבער וואס אונז קען מיר יא טוען, **און דאס דארף מיר מקבל זיין אויף די מקום קדוש כזה**, אז מען וויל האבן א שטיקעלע שייכות מיט די פריערדיגע צדיקים, איך האב שוין אסאך מאל נאכגעזאגט וואס די הייליגע רב זאגט די פסוק זאגט נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך, זאגט ער משה רבינו איז אוועק פון די וועלט כדי צוריק אריינצושיינען אין יודישע קינדער, משה רבינו האט נישט איבערגעלאזט יודן, לא כהתה עינו ולא נס ליחו, אבער טאמער יודישע קינדער, זענען דבוק אין תאוות מאכט מען א מחיצה של ברזל, די צדיק קען נישט אריינשיינען, מען איז אפגעטיילט, נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים מען זאל צוהרג'נען די קליפה, צוברעכן די קליפות די תאוה, נקום נקמת בני ישראל, דערהרג'נען די מחטאים נקמה נעמען פיינט האבן די וואס מאכן זינדיגן, תשובה צו טוען אחר תאסף אל עמך, נאכדעם וועסטו קענען נסתלק ווערן, וועסט קענען צוריק אריינשיינען.

שבירת התאוות

אונז קום מיר דא, ווער ווייסט צו ער וועט קענען עפעס אריינשיינען אין אונז, לאמיר זיך אביסעלע צוברעכן דאס הארץ, אביסעלע תשובה טוען, דורך ברעכן די מחיצה של ברזל וואס איז מפסיק, זיך פארנעמען עפעס א הנהגה, עס ווערט געברענגט (פי צדיק מאמר א) אז די הייליגע רב איז געווען אמאל, עס איז געבליבן שריים פון א סעודה וואס מען האט געמאכט, און יונגעלייט זענען געקומען און געטרונקען און געגעסן דערפון, און עס איז דא א גאנצע שמועס וואס די הייליגער רב האט געגעבן, ער האט געזאגט איך קען אויף דעם פלעשל'ע זאגן יחודים יחודים אבער עס איז מגשם, מען ווערט פארגרעבט, דריי וואס האבן געקענט עסן, און די עסן האט זיי נישט געשאדט, און ער האט אויסגערעכנט די דריי צדיקים,

ער האט געלערנט דעם עולם, מען דארף זיך ברעכן, איך האב פריער נאכגעזאגט כי אם לשארו הקרוב אליו, לאביו ולאמו דארטן מעג מען זיך דערמאנען איך טאר נישט אלעס האבן, איך דארף נישט אלעס האבן די סדר פון יצר הרע איז פינקט פארקערט, וועו עס קומט צו עבדות ה', דעמאלטס צוקלאפט ער די מענטש, נע וואס איז ווערד דיין דאוועגען, וואס איז ווערד דיין לערנען, וואס איז ווערד דיין תהלים זאגן, דעמאלטס צוקלאפט ער אים, וועו עס קומט צו עסן און צו טרינקען דארטען פארגעסט ער פון אלעם, יודישע קינדער דארפן טוען ממש די פארקערטע.

אש תמיד תוקד

עס איז באקאנט, א גאנצע מעשה איז דא איינער האט נאכגעזאגט א תורה פון א צדיק, האט צאנז'ער רב געזאגט איך וועל זאגן וואס מיינט א תורה, וואס איז טייטש א תורה, אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, אש א פייער, תמיד שטענדיג, תוקד דארף פלאקערן, על המזבח, די הייליגע רב האט געוויזען אויפן ארץ, הייסט די מזבח לא תכבה עס זאל נישט פארלאשן ווערן, אפילו מען האט געטוען פוי פוי פוי, דארף פלאקערן א פייער אין ארץ, **עס קומט צו עבדות ה' דארף מען פלאקערן ווי א פייער, א בחינה ווי לנפש לא יטמא בעמיו מען טאר נישט זיין פארלאשן, מען טאר זיך נישט לאזן פארלעשן, אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה.**

איך האב שוין אמאל געזאגט, און עס געטראפן נאכדעם אז **רבי יענקע'לע זי"ע** זאגט עס אין זיין ספר **אמרי יעקב**, אז אין פרשת משפטים שטייט וכי יזיד איש על רעהו להורגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות, די הייליגע **קאזניצער מגיד** איז באקאנט פון אליהו הנביא, וכי יזיד איש על רעהו להורגו בערמה, די יצר הרע וויל איינעם הרג'נען איז מסוגל צו זאגן די פסוק אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, מעם מזבחי תקחנה למות, מען זאל זאגן די פסוק אש תמיד תוקד על המזבח א גרויסע סגולה די פסוק צו זאגן, עס שטייט אין אור לישרים אין די דרשות אויך צוזאגן די פסוק אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, סעפים שנאתי תורתך אהבתי, אליהו הנביא האט געזאגט די סגולה עס ליגט אין דעם מן הסתם זייער אסאך, אבער פאר אונז קען זיין זייער פשוט, און איך האב מכוון געווען צום פשעווארסקער רבי זי"ע עס איז א מורא'דיגע חשיבות.

מען דערציילט אז **די קאלאשיצ'ער רב** האט געזאגט א משל אז א סאלדאט גייט אין א מלחמה און די שונא האט געשאסן א קויל און עס איז געלונגען אין די הענט, און עס רינט בלוט, עס טוט אים וויי, א נארישער סאלדאט שטעלט זיך אפ אינמיטען די מלחמה און ער פארפארעט

זיך מיט דעם וואונד די לאך צו פארבאנדאזשירן ביני לביני שיסט אים די שונא אין קאפ און הארץ און ער שטארבט אינגאנצען, איינער וואס האט שכל, זאל רינען בלוט, איך האלט אינמיטען א מלחמה, און ער נעמט זיך פירן ווייטער מלחמה, ער שיסט רעכטס און לינקס, די האנט וועט ער שוין שפעט באנדאזשירן, די יצר הרע ווארפן אריין א מענטש אין א צובראכנקייט און א צוקלאפטקייט, די האסט דאס געטוען יענץ געטוען, און די מענטש ווערט באפארעט מיט דעם, ער ווערט צוקלאפט, ער לערנט נישט ער דאוונט נישט, די שונא שיסט אים אין קאפ, נאכדעם טוט ער אים אינגאנצען אויס פון אמונה, ער צוקלאפט אים, איינער וואס האט שכל, זאגט איך וועל שוין מתקן זיין, ביז דערווייל אז די יצר הרע האט זיך געקענט אזוי מתגבר זיין אויף מיר איז א סימן אז איך בין נישט גענוג פעאיג, נישט גענוג בזריזות, דארף איך מיך מער פלייסיגער נעמען לערנען די תורה הקדושה, מער דינען דעם אייבערשטן, דאוונען און לערנען, איך וועל מיך נישט דערשרעקן פאר גארנישט.

וכי יזיד איש על רעהו להורגו בערמה, דאס איז די גרעסטע פיתוי היצר הרג'נען א מענטש בערמה, ער ווארפט אים אריין עפעס א מכשול ער האט א שלעכטע מחשבה, און נאכדעם הרג'ט ער אים אינגאנצען, איז די עצה, מעם מזבחי תקחנה למות זאגט דעם פסוק, אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה **"די פייער וואס א יוד האט דאס ווערט קיינמאל נישט פארלאשען א יוד האט א הייליגע נשמה, דער ערגסטער יוד האט א הייליגע נשמה" האט א רושם קדושה, מען דארף נאר אויפפלאמען די פייער,** אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה עס זאל נישט פארלאשן ווערן, איך וועל פארדעם נישט לערנען ? פארדעם נישט דאוונען ?, איי עס שטייט דאך אין די ספרים אז דער אייבערשטער האט דאך נישט קיין נחת רוח פון מיין לערנען פון מיין דאוונען, האב איך מסירת נפש די מסירת נפש וואס די הייליגע צאנז'ער רב האט געהאט בפועל מיט זיינע גרויסע עבודה, אונז קען מיר האבן די מסירת נפש אויף דעם אופן, לערנען דאוונען, נישט קוקן אויף גארנישט הארעווען אויף תורה, הארעווען אויף תפילה, טוען מצות ומעש"ט, אריינכאפן, דורך דעם וועט מען האבן די פייער פון מסירת נפש.

עס איז דא א ווארט וואס **די רבי** האט נאכגעזאגט, הושענא רבא פון הייליגן **שינאווא'ער רב**, הושענא דלותי ולי יהושיע די גמרא דרש'נט אין מסכת פסחים די פסוק אין הלל דלותי ולי יהושע דל אני ממצות איך בין ארעם פון מצות ולך אני ולי נאה להושיע, וואס איז פשט אין די גמרא דל אני ממצות ולך אני ולי נאה להושיע, האט די הייליגע שינאווא רב זי"ע ועכ"י געזאגט, עס שטייט אין מדרש, 5 מאל שטייט דוד המלך זאגט אין תהלים קומה ה', ער וועט אויפהייבן דעם אייבערשטן, דער אייבערשטער האט געזאגט פאר דוד המלך וויפל מאל דו וועסט מיך וועלן אויפשטעלן וועסט מיך נישט קענען אויפשטעלן, וועלן אויפשטעלן וועסט מיך נישט קענען אויפשטעלן, וועלן וועל איך אויפשטיין משוד עניים מאנקת אביונים עתה אקום יאמר ה', משוד עניים מאנקת אביונים וועלן די ארימע מענטשען וועלן שרייען אז מען בארויבט זיי עתה אקום יאמר יעצט וועל איך אויפשטיין זאגט דער אייבערשטער.

וואס איז פשט אין פסוק משוד עניים מאנקת אביונים, דער גנב דער רוצח בארויבט ארימע לייט וואס האט ער פון בארויבן ארימע לייט די ביסעלע ברויט וואס ער האט, ער גייט בארויבן, בארויבט ער די עשירים וואס איז טייטש משוד עניים מאנקת אביונים, נאר דאס גייט ארויף אונז, צדיקים קען מען נישט בארויבן, זיי האבן א שמירה עליונה, זיי היטן זיך זיי דינען דעם אייבערשטן טאג און נאכט, בארויבט מען אונז די ביסעלע ארעמקייט וואס מען האט, מען טוט שוין עפעס א זאך, די יצר הרע בארויבט די מענטש משוד עניים עס איז באקאנט עס שטייט די ספרים הקדושים ברענגן פון זוהר הק', אז וועלן מען מאכט א ברית פאר א קינד דעמאלטס קומט צו די הייליגע יוד'עלע פארדעם רועט נאר ש'ד' אויפן מענטש מען מאכט דעם ברית וועלן נתגלה מיט די פריעה די

'יוד' ווערט דורך דעם די הייליגע שם 'שדי' וואס איז א מורא'דיגע שמירה פאר יודישע קינדער, א שמירה פון די יצר הרע שומר דלתות ישראל, אבער אז מען בארויבט א מענטש, משוד עניים מאנקת אביונים.

ונצעק אל השם

אונז זעמיר אזעלכע ארימע מענטשן ווי האב מיר גארנישט אויף די וועלט, ארים ווי די נאכט, וויאזוי זעט אויס אונזערע מצות און אפילו די ביסעלע מצות וואס מען טוט, בארויבט מען און אז א יוד שרייט צום אייבערשטן, איך וויל זיין ערליך, איך וויל זיין גוט, איך וויל מיך נעמען לערנען, איך וויל דיך דינען מען לאזט מיך נישט, דער אייבערשטער הערט די געשריי, עתה אקום יאמר ה', יעצט וועל איך אויפשטיין.

די פריערדיגע צדיקים האבן געוואלט ברענגן משיח זיי האבן נישט געקענט, מיט זייער עבודה, די הייליגע צאנזער רב האט געזאגט ער האט שוין אלעס געמאכט די פרוכת פעלט נאך, ער האט אויפגעבויעט די אברים ער האט אויפגעבויעט דעם בית המקדש, זיי האבן נישט געקענט ברענגן משיח'ן אויף וועמען וואלט מען, מען וואלט אויף אונז פשוט'ע יודן, אונז האב מיר נישט גארנישט, אונז וויס מיר נישט גארנישט, אונז קען מיר נישט גארנישט, אבער א יוד וי אונז שריי מיר צום באשעפער, באשעפער! העלף אונז שוין עס איז נישט דא קיין טראפ לעכטיגקייט, די הסתר פנים, איז אזוי גרויס, החושך יכסה ארץ מען טאפט א וואנט, מען זעט נישט גארנישט מען הערט נישט גארנישט, יונגעלייט גייען ארום אהן א קאפ, מען וויסט נישט וואס איז בעסער, דאס צו יענס, יעדער יוד וואלט וועז געוואלט זיך נעמען אין די הענט דינען דעם אייבערשטן, מען האט נישט גארנישט, איין זאך וואס אונז קען מיר שרייען צום באשעפער, בעטן זיך ביים באשעפער, העלף! און עס איז דאך אזוי חשוב די געשריי, אונז וועל מיר ברענגען משיח'ן, משוד עניים מאנקת אביונים עתה אקום יאמר ה' דלותי ולי יהושיע, דל אני ממצות איך בין ארעם פון מצות, אבער לך אני ולי נאה להושיע אונז וועל מיר געהאלפן ווערן, מען האט געשמועסט ביי איינער פון די ציונים וואס מען איז געווען עס איז א מחלוקת צו משיח וועט קומען בדור שכולו זכאי, או בדור שכולו חייב, און דער שכולו חייב האט שוין די הייליגע רבי זי"ע געזאגט (ויואל משה מאמר ג' שבועות ס' מ') נישט פשט ח"ו אז עס איז כולו חייב, אז מען טוט א עבירה ברענגט מען משיח? יעדע עבירה איז מרחק משיח'ן, נאר חכמינו ז"ל האבן עדות געזאגט אזוי וועט זיין וועז משיח וועט קומען דור שכולו חייב.

בדורינו יבוא משיח

אבער לענינן קען מען זאגן, אזא דור שכולו חייב אזא נידריגן דור, אזא שווערע דור, עס איז דא אזא הסתר פנים כולו חייב, און דאך דינט מען דעם אייבערשטן, א יונגערמאן גייט אויף די גאס און ער מאכט זיך צו די אויגן, ער האט א שלעכטע מחשבה און ער לויפט אוועק דערפון, ער צוברעכט זיך אביסל, עס איז דאך אזוי חשוב ביים באשעפער, אבער דאס איז נאר מיט די כח פון די פריערדיגע צדיקים, זיי האבן געטוען זייער עבודה וואס זיי האבן געדארפט צו טוען מקרב צו זיין ביאת המשיח, צו בויען דעם בית המקדש, צו בויען דעם פרוכת, אבער זיי האבן עס נישט געקענט פארפערטיגען, פארפערטיגען דארף מען עס אונז, דעם דלותי ולי יהושוע, די משוד עניים עתה אקום יאמר ה', די דור שכולו זכאי מיט די דור שכולו חייב צוזאמען, וועל מיר ברענגן משיח, דאס וואס אונז קען מער אביסעלע דינען דעם אייבערשטן, דאס איז נאר דעם כח פון די פריערדיגע צדיקים, פריער האב מיר געזאגט ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד, עס איז דאך נישט אין א סדר, אדער ה' מלך דער אייבערשטער האט געקעניגט, נאכדעם מלך, נאכדעם ימלוך, מען הייבט אהן ה' מלך, ה' מלך, נאכדעם ה' ימלוך לעולם ועד.

אדמת קודש הוא

אויף דעם פלאץ דא וואו אונז זען מיר, האט דער הייליגער צאנזער רב ממליך געווען דעם בורא כל העולמים אויסגערופען אז דער אייבערשטער איז דער

מלך, ער האט ממליך געווען דעם אייבערשטן, עס ליגט א קדושה דא, אויף ווער עס קומט דא אריין.

ווער עס גייט צום היליגן ציון זאל פון היינט און ווייטער ממליך זיין דעם באשעפער, אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה אויף א פלאץ ווי א צדיק איז געווען, בויעט אן א לעכטיגקייט, אזוי טייטשט די ישמח משה, א צדיק בויעט אן א לעכטיגקייט ולישרי לב שמחה, די ישרי לב טרעפן די לעכטיגקייט דארפן זיי באקומען שמחה אבער מען דארף מיר האבן עפעס א ישרי לב, מען קען אריינקומען אין דעם מקום קדוש און ארויסגיין מיט ליידיגע הענט, עפעס דארף מיר אונז צו טוען, וואס איך קען אביסעלע ממליך זיין דעם אייבערשטן שרייען צום באשעפער באשעפער! איך וויל תשובה טוען, איך וויל דיך ממליך זיין, איך וויל פון היינט און ווייטער זאגן אז דו ביסט דער מלך, עפעס מוז מיר טוען, אז אונז וועל מיר ממליך זיין דעם אייבערשטן, ה' מלך שריי אויס.

מען ווייסט דאך **שינאווא רב** האט נאכגעזאגט פון היליגען **רבי ר' הערש** פארוואס מען זאגט צוויי מאל ה' מלך אז טאמער איך האב נאכנישט ממליך געווען די ערשטע מאל דעם אייבערשטן, אויף די רמ"ח אברים, זאג איך עס נאכאמאל ה' מלך א יוד איז ממליך דעם אייבערשטן אויף זיינע אויגן, אויף זיין מח, אויף זיין הארץ, נאכדעם זאג איך ה' מלך, מען האט אויף דעם פלאץ ממליך געווען דעם אייבערשטן, און ה' ימלוך לעולם ועד, יעצט בין איך ממשיך דעם ה' מלך, בין איך ממליך ה' ימלוך לעולם ועד, **ראפשיצ'ער רב** טייטשט ה' ימלוך לעולם ועד, שטייט א לשון עתיד א יוד דארף מער און מער ממליך זיין דעם אייבערשטן, גיין העכער און העכער ה' ימלוך לעולם, אבער דאס די כח פון ה' מלך.

איז ממילא פארשטייט מען שוין זייער פיין אז דער אייבערשטער האט געהייסן געבן א מחצית השקל, וואס איז די מחצית השקל מחצית השקל איז טייטש, אז יעדער יוד וואס ער קען טוען איז נאר די כח פון די פריערדיגע צדיקים, די פסוק זאגט העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט דאס שטייט שוין אין **נועם אלימלך**, דער היליגער ר"ר אלימלך זאגט והדל לא ימעיט, אז אפילו איינער וואס איז ארעם, מען טאר זיך נישט מייאש זיין, והדל לא ימעיט אפילו איינער וואס איז ארעם, באמת ארעם נאקעט פון תורה אין מצות, לא ימעיט מען טאר זיך נישט מיאש זיין, מען טאר נישט האלטן אז מען איז גארנישט ואל תהי רשע בפני עצמך, מען האט פריער געזאגט, איך קען נאך דינען דעם אייבערשטן.

הצדיקים נשארו עמנו

איך האב שוין נאכגעזאגט די היליגער **תפארת שלמה** טייטשט אל תירא כי יעשיר איש כי ירבה כבוד ביתו כי לא במותו יקח הכל, די היליגע תפארת שלמה פרעגט, פשוט גייט ארויף די פסוק אז זאלסט נישט מורא האבן אז דער עושר איז א גרויסע עושר, ער קען טוען וויס איך וואס, ער וועט זיך נישט מיטנעמען נאכן טויט די גאנצע עשירות, וואס פאר א נחמה איז דאס, די נחמה איז ווען ער וועט שטארבן אבער ווי לאנג ער לעבט פיניגט ער דאך אויס.

זאגט דער היליגער תפארת שלמה זי"ע עס גייט ארויף אויפן צדיק אמת, אל תירא כי יעשיר איש כי ירבה כבוד ביתו, אז דער צדיק איז געווען אזא עושר ער האט געהאט אזא גרויסן עשירות, געדינט דעם אייבערשטן אלעס האט ער זיך מיטגענומען אויף יענע וועלט, זאגט ער ניין! כי לא במותו יקח הכל, דער צדיק נעמט נישט מיט, מיט זיך אלעס, ער קוקט זיך אום אויף די וועלט אויכעט, ער האט נישט פארגעסן פון אונז, די עבודה, דעס מסירת נפש, די התלהבות וואס האט דא געברענט, וואס האט געפלאקערט דא, דאס האט ער זיך נישט מיטגענומען, מען האט עס איבערגעלאזט פאר אונז.

מטבע של אש

העשיר לא ירבה ער האט זיך נישט געמומען די גאנצע זאך פאר זיך, זיך גרויס צו מאכן אויף יענע וועלט, וועגן דעם והדל לא ימעיט דער ארעמאן, אונז קומען דא ארעמע מענטשן, איך וויל אויך מיטגיין מיט זיי, איך וויל מיך אויך קענען מיטשלעפן זיך קענען אויפהייבן, אבער וויאזוי קען מען האט ער אים געוויזן א מטבע של אש די אש תמיד תוקד על המזבח א יוד האט א פייער, לנפש לא יטמא בעמיו, מען טאר זיך נישט פארלעשן, הראה לו כמין מטבע של אש א יוד האט א פייער ער האט א פייער וואס ברענט, רבים אומרים לנפשי אין ישועתו לו באלקים סלה דאס איז א נצחיות דאס גייט היינט אויך אן, די רבים זאגן פארן מענטש, וועט עס קומט צום דאוונען, ער לאזט אים נישט דאוונען אין ישועתו לו באלקים סלה, נאר די מטבע של אש ער האט געוויזן א יוד האט א פייער, מען טאר זיך נישט נאכלאזן גארנישט, דאוונען, ווי קומסטו צו דאוונען, וואס דאוונסטו וואס פארפירסטו וואס שרייסטו, ביסט דאך גארנישט ווערד, אש תמיד תוקד על המזבח.

און ביידע אינאיינעם, ולקחת את כסף הכיפורים ונתת אותו על עבודת אהל מועד, בויען די היליגע בית המקדש, די תורה הקדושה זאגט פון פאראויס אז עס וועט זיין ביידע אינאיינעם משיח איז נישט געקומען אין די צייטן פון היליגן צאנזער רב, משיח גייט קומען אין אונזערע צייטן, אונז גיי מיר ברענגען משיח'ן מען ווארט אויף אונז מען ווארט אויף דעם והדל לא ימעיט, אויף אונזער עבודה.

הנשמה לך והגוף שלך

די פסוק זאגט נאכדעם ועשית כיור נחושת וכנו נחושת לרחצה, די גוף דאס איז די בסיס פאר די נשמה די עיקר מענטש איז די נשמה, מען לערנט מען דאוועט, אבער ועשית כיור נחושת וכנו נחושת לרחצה מען דארף ביידע ניצן צו וואשן, עס איז נישט געגוג לערנען אליין, עס איז נישט געגוג דאוועגען אליין, מען דארף דעם כנו נחושת אויכעט, מען דארף זיך דעם גוף אויך אביסעלע אהער שטעלן, דאס אליין מען קומט מען צוברעכט זיך דעם גוף אהער אהין, עינה בדרך כוחי קצר ימי, קען מען אפשניידען די אלע שלעכטע זאכן וואס מען האט געטוען וכנו נחושת לרחצה, ונתת אותו בין אהל מועד ובין המזבח, ונתת שמה מים די כיור האט מען געלייגט צווישן אוהל מועל און צווישן די מזבח ממש א פלא, רש"י זאגט שוין עס איז געווען אפגערוקט, עס איז נישט געווען ממש א הפסק, וועו מען האט געטוען די עבודה אויפן מזבח החיצון האט מען זיך געדארפט וואשן, וועו מען איז אריינגעגאנגען אין אהל מועד צו מאכן קטורת האט מען זיך געדארפט וואשן די הענט, האט דאך די כיור געדארפט צו זיין אינדרויסן פאר מען גייט נאך אריין אויפן מזבח, פארוואס האט מען געלייגט דעם כיור צווישן די אהל מועד און צווישן די מזבח.

דער מזבח החיצון שולחנו של אדם דומה למזבח אהל מועד ווייזט אויף די תורה הקדושה, מען דארף האבן ביידע אז מען לערנט נישט קען מען נישט תשובה טוען, בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין אז מען וועט ניצן אלע סגולות אן א תורה איז גארנישט דא אבער לערנען איז נישט גענוג, מען דארף עפעס טוען, עפעס זיך אוועקגעבן פארן אייבערשטן, עפעס, אונז האב מיר נישט קיין כח פאר תעניתים און סיגופים, אונז קען מיר נישט אבער עפעס דארף מיר צו טוען אי אפשר בלא כלום, פארדעם האט מען געלייגט דעם כיור נחושת וכנו נחושת לרחצה.

באקאנט אז די רמב"ן הקדוש אויפן פלאץ זאגט את ידיהם ואת רגליהם, אז די צען פינגערס פון די הענט, און אינמיטען איז די מויל די ברית הפה, צען פינגערס פון די פיס אינמיטען איז די ברית המעור, די רמב"ן הק' זאגט אז מען האט אויסגעוואשען את ידיהם ואת רגליהם, מען דארף זיך אויסוואשן ביידע דארף מען זיך אויסוואשען, מען דארף אויסוואשען די מויל אלעס דארף מען זיך אויסוואשען, אלעס דארף מען תשובה טוען, פאר מען שטעלט זיך דאוועגען ורחצו דארף מען זיך אויסוואשען תשובה צו טוען פארן דאוועגען.

אבער לענינו קען מען אפשר זאגן נאך א רמז, אהל מועד און מזבח, אש תמיד תוקד על המזבח, אוהל מועד ווייזט אויף די הייליגע צדיקים וואס זיי דינען דעם אייבערשטען טאג און נאכט דבוק אין באשעפער, מזבח החיצון ווייזט אויף די פשוטע יודן, מען האט געדארפט האבן, תמיד של שחר האט מכפר געווען אויף די עבירות פון ביינאכט, תמיד של בין הערביים אויף די עבירות פון בייטאג, א תיקון פאר פשוטע יודן, מען האט געלייגט צווישן די כיור נחושת וכנו נחושת לרחצה ונתת אותו בין אהל מועד ובין המזבח עס גייט אינאיינעם, די פריערדיגע צדיקים, אן די כח פון די אהל מועד, מען האט געמאכט ליידיג דעם כיור נחושת בין אהל מועד ובין המזבח, אונז קען מיר נישט אליין גארנישט, אז איך זאל לייגן דעם כיור אינדרויסען וואלט מען זיך נישט געקענט וואשן די הענט, א הירהור תשובה קען מען נישט האבן נאר דורך די כח וואס מען האט דא איינגעפלאנצט, אור זרוע לצדיק די כח פון די הייליגע צדיקים.

כחו של אותו זקן

מען דארף זיך אבער בעטן ביים באשעפער, אז די כח וואס דער הייליגע צאנזער רב האט געדינט דעם אייבערשטן מיט מסירת נפש ער האט געטוען אלעס, ווי דער הייליגער צאנזער רב האט געזאגט, אז א יוד אין דייטשלאנד האט געדארפט א ישועה איז ער גראד געהאלפן געווארן, און אז איינער פון די חסידים האט געזאגט איך בעט שוין אזוי לאנג, פאר מיר קען נישט די רבי העלפן, האט דער צאנזער רב געענפערט, אז וועו איך דארף א ישועה בין איך מפקיר מיך און מיין ווייב און מיינע קינדער א יוד זאל האבן אמונה אין באשעפער, דער דייטשער יוד זאל גלייבן אין באשעפער האט ער זיך מוסר נפש געווען, אבער פאר דיר, אבער אונז זעמיר יא אין א מצב משוד עניים מאנקת אביונים, צאנזער רב דארף אונז באווייזן מופתים ישועות יעדער זאל געהאלפן ווערן, היינט איז נעבען א זמן, א שנעלקע אין די נאז איז די קאפ שוין נישט דא, אז מען האט נישט קיין הרחבת הדעת קען מען נישט לערנען, מען קען נישט דאוועגען, אונז דארף מיר ישועות, מען זאל מיר האבן פשוטע אמונה צו גלייבן אין אייבערשטן.

אזוי ווי אונז האב מיר נאכגעזאגט, אז די הייליגער רבי זי"ע זאגט די וואך, זה ישפיל וזה ירים אז עס איז דא א עצה פון מלך קשה כהמן, היינטיגען דור קען דאס נישט העלפן, ווייל די שפלות איז אזוי גרויס, א יוד גייט אדורך א צרה, די קאפ איז נישט דא ער קען נישט תשובה טוען, ער איז נישט דא, ער פאלט מער אריין, זה ישפיל אז די דור איז אזוי נידריג איז נישט דא קיין עצה נאר וזה ירים אויפצוהייבן יודישע קינדער אריינשיינען א ליכטיגקייט אין יודישע קינדער אויפהייבן יודישע נשמות וזה ירים אויפהייבן.

ואמונתך בלילות

און אונז קום מיר דא, אונז גיי מיר גיין באלד צום ציון, זיך בעטן, מען קען שוין מאכן די הכנה דא, זיך בעטן ביים הייליגען צאנזער רב זאל אונז יא העלפן, אונז זעמיר נישט ערגער ווי די דייטשע יודן, אונז דארף מיר אמונה, מען דארף מיר א חיזוק אין די פשוטע אמונה, פשוטע אמונה אין בוכ"ע, גלייבן אז עס איז דא א באשעפער אויף די וועלט, גלייבן אז הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, די קאפ זאל זיין אויפן פלאץ, אז מען זאל האבן הרחבת הדעת, דארף מען זיין געזונט און שטארק, האבן נחת פון אלע קינדער, האבן פרנסה בהרחבה, אלע ישועות ברוחניות ובגשמיות, אבער די כח וואס באגלייט די כיור נחושת בין אהל מועד ובין המזבח, אז מיט די כח פון אהל מועד, קען מען אפילו די מזבח החיצון ורחצו ידיהם ורגליהם.

מוסמך גאולה לגאולה

זאל דער הייליגער באשעפער העלפן די כח מוסמך גאולה לגאולה עדיף, חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, די הייליגע **ישמח משה** טייטשט מי יתן מציון ישועות ישראל בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל, עס איז דא צוויי אופנים, וויאזוי משיח וועט קומען, עס איז פארהאן פון מלך קשה כהמן, און עס איז פארהאן רחמים, זאגט ער טאמער, עס וועט זיין מלך קשה כהמן, קענען אסאך יודן נעבעך אוועקפאלן ס'וועלן בלייבן אחד בעיר ושנים ממשפחה, טאמער די ישועה וועט קומען פון די תלמידי חכמים מען וועט הערן א דרשה אין בית המדרש אזוי תשובה טוען, וועט זיין יגל יעקב ישמח ישראל.

לענינו קען מען צוזאגן צו די הייליגע וועלטער מי יתן מציון ישועות ישראל, וען מען גייט אויף דעם הייליגן ציון, מען וועט ארויסגיין פון הייליגען ציון, זאל דער הייליגער צאנזער רב אונז בענטשען, דער הייליגער צאנזער רב זאל מתפלל זיין פאר אונז אויף אונזער גשמיות, און אויף אונזער רוחניות, ער זאל איינרייסען, אז עס זאל זיין לעכטיג פאר יודישע קינדער, מען זאל תשובה טוען, מי יתן מציון ישועות ישראל, דא זאל מען תשובה טוען, דא זאל מען אלעס פארעכטען, וועט זיין יגל יעקב ישראל, וועט מען נישט דארפן האבן קיין שווערע חבלי משיח.

עס קען זיין מען זאגט **יגל יעקב ישמח ישראל** אונז האב מיר פריער געשמועסט, אז די גרויסע שמחה אויף וואס אונז ווארט מיר, ביאת המשיח איז יגל יעקב ישמח ישראל, עס וועט זיין צוזאמען, מיט די כח פון די פריערדיגע צדיקים, און אונז וועל מיר צושטיפען וואס מען קען יגל יעקב ישמח ישראל מוסמך גאולה לגאולה עדיף, קען זיין אז דאס איז די צוויי אדר'ס, כ'האב שוין נאכגעזאגט , באריכות אז די רבי פון לובלין זאגט אדר ראשון מיינט מען אמת'דיגע צדיקים וועלכע האבן אייביג געדינט דעם אייבערשטען, אדר שני מיינט מען די בעלי תשובות, אבער לענינו קען זיין אז די צוויי אדר'ס וועלט נתעורר די 'יגל יעקב ישמח ישראל' אז אדורך די כח פון די הייליגע פריערדיגע צדיקים זאל מיר אונז תשובה, אונז זאל מיר ממליך זיין דעם אייבערשטען, פון היינט און ווייטער גיי מיר ממליך זיין דעם אייבערשטען מקבל זיין עול תורה, **צאנז'ער רב האט פארלאנגט יונגעלייט בחורים זאלן לערנען קצות, ש"ך, חושן משפט, הארעווען אויף תורה הקדושה האט ער פארלאנגט אויף די גרעסטע אופן ליגן אין לערנען,** און אזוי דינען דעם אייבערשטען וועט זיין יגל יעקב ישמח ישראל, וועל מיר זוכה זיין, נאך היי יאר מוסמך גאולה לגאולה עדיף קען זיין דאס איז די מוסמך גאולה לגאולה עדיף, די כח פון די פריערדיגע צדיקים און אונזער כח, זוכה זיין מקבל זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן

הגה"צ רבי שמעון שמואל הלברשטאם שליט"א
אבד"ק דברי משה
עיה"ק ירושלים תובב"א
בסעודת הילולא אור לכ"ה ניסן תשפ"ד בעיר צאנז

ברשות הרבנים הגאוה"צ חשוב'ע רבי'ס, רבנים, ברשות כל הנאספים לכבודו של צדיק, וואס אלע זענען דאך דא געקומען אויף איין מטרה, אונז זענען אלע געקומען אויף די זעלבע מטרה לכבודו של צדיק, דאס איז די ערשטע מטרה, און די צווייטע מטרה איז יעדער קומט זיך אביסל לייכטער מאכן זיינע פעקלעך וואס יעדער טראגט.

איך בין זיך מתנצל אז איך בין דא דער רעדנער, דער צאנזער זיידע אליין ברוב ענוותנותו פלעגט זאגן מפעם לפעם אז ס'איז דא א עוף וואס הייסט ראם וואס די פיסלעך זיינע איז זייער נישט קיין שיינע פיסלעך, און ווען ער קוקט אויף די פיסלעך, וועט ער זייער צובראכן ווי ער זעהט אויס, געבט ער א קוק אויף די פעדערן זיינע ס'איז זייער שיינע פעדערן, דורכדעם באקומט ער חיזוק און ער גייט וויטער אן אין עבודת הק', האט דער צאנזער זיידע געזאגט אויף זיך אז ער קוקט אויף זיך ווי ער זעט אויס וועט ער צובראכן, אבער אז ער קוקט אויף די אבות איז ער זיך מחזק און ער גייט אן אין עבודת הק'. מה נענה אבתרייהו שחורה אני ונאוה, שחורה אני במעשי, ונאוה אני במעשה אבות (שמו"ר פכ"ג), אונזערע אבות זיי האבן דאך זיי האבן דאך יא געטוהן פאר אידן'ס וועגן, פאר כבוד שמים, פאר תורה, פאר יר"ש, כאפט מען זיך אן אין זיי אין זייער וועגן, בזכותם שטייען מיר דא.

פותחים בכבוד אכסניא ס'איז דאך א דינא דגמרא חז"ל האבן א גאנצע בלאט גמ' אין סוף ברכות (דף ס"ד), איז מ'קומט דא ס'זעהט עפעס אויס ס'איז אזא פשוט'ע זאך דער גאנצער ענין פון **בוני צאנז** איז געבויעט אויף א צאנזער מהלך, צאנז איז געווען מסירות נפש, אבער צאנז דער סימבאל פון צאנז איז מסי"נ, אריינשפרינגען אין זאכן וואס א מענטש קען נישט באווייזן, און מ'גייט ביזן סוף און מ'ברעכט אדורך.

אזוי האט זיך געבויעט בוני צאנז, וועט ס'איז געקומען דא אין די פריערדיגע יארן, וועט רעדט נאך פאר דרייסיג יאר צוריק, ס'איז נישט געווען בכלל באפשרות צו זיין מער ווי איינציגע שעות ביים היילגן צאנזער זיידן, נאר דער אוהל איז געווען, און אז מ'האט געדארפט א בית כבוד, האט מען געדארפט גיין ביי די גויעטע זוכן דארטן, מ'האט געדארפט צאלן אפאר פונט, און שפעטער ביים זיך וואשן די הענט צאלן אפאר פונט, ס'איז נישט געווען גארנישט, ס'איז נישט געווען בכלל גארנישט, נישט וואו צו נעמען עפעס אין מויל, **בוני צאנז האבן געבויעט א יש מאין אינגאנצן**, מ'קומט דא און אזוי איז דאס דריי הונדערט פינעף און זעכציג טעג א יאר ביגיעת דמים תרתי משמע. און דאס איז א צאנזער ברען.

איך האב דא געוואלט צושטעלן עטליכע דברי חז"ל אבער ס'איז שפעט און א גרויסער עולם דארף נאך צוריקפארן פאר שבת, איז וועט מען מקצר זיין. אבער וואס איך מיין וואס דאס דארף מען יא, דאס קען מען זיך נישט מעלים זיין, ס'איז בעקאנט אז דער צאנזער זיידע האט געזאגט נאך די פטירה פון זיין רבי דער ראפשיצער רב, איז ער געפארן קיין זידיטשויב צו רבי הערשעלע זידיטשויבער, ווען ער איז אריינגעקומען צו רבי הערשעלע זידיטשויבער האט רבי הערשעלע זידיטשויבער געזאגט ווען ער איז אריינגעקומען צוזאמען מיט זיין חבר רבי שלום קאמינקער, איך האב זייער הנאה, איך דאנק דער רבש"ע אז ס'איז געקומען צו מיר צו פארן אזעלכע חשוב'ע לייבן, אבער ס'געבט מיר א שטאך אין הארץ וועט איך דערמאן זיך די סיבה פארוואס זיי קומען צו מיר צו פארן, אז דער ראפשיצער רב איז שוין נישטא, איז געבט דאס אים א שטאך אין הארץ.

כלפי מה דברים אמורים, א גרויסער חלק פון די נאספים דא ווייסן, און די וואס וואס ווייסן נישט, אז דער גאנצער קרוין פון בוני צאנז וועט ס'איז געווען פון מתחילתו עד סופו דער בונה הבית הגדול והקדוש הזה איז אחי הגדול דער טשאקאווער רב זצ"ל, וואס מ'געפינט זיך יעצט אין יאר פון זיין הסתלקות, און וועט ס'געדענקט, וועט ס'וייסט, אז ער האט דאך געפירט די סעודות, די יארצייטן בכלל, די גאנצע עבודה פון דריי הונדערט פינעף און זעכציג טעג, וואס זיינע קינדער זענען אלע כולם מרביצי תורה דיינים רבנים, און בראשם דער וואס ער פירט און איז דער מַעֲשֶׂה פון בוני צאנז איז הגה"צ רבי יואל שליט"א דער רב, פון שכונת דברי חיים אין קרית יואל וואס א גאנץ יאר לייגן זיי אוועק כוחות דמים ודמים.

און דאס איז אלס מיין ברודער זצ"ל, ער איז געשטאנען און זיך געשלאגן פאר דעם און זיך געלאזט קאסטן דמים תרתי משמע צו זיין דער מלאך המכה על ראשו, און ער האט עס געפירט, און ער איז געזעצן דא און געפירט די גאנצע יארצייט, און ס'איז געווען יארן וואס איז אים אנגעקומען זייער שווער דאס קומען תיכף נאך יו"ט, און ער איז געזעצן אלעס געפירט און יעדן אויפגענומען עם רוב גדלו וואס ער איז געווען א איד א יגע בתורה און און א דיין און א רב און א עובד ה' בכל מאודו, האט ער זיך משפיל געווען יעדן אויפגענומען מיט א געוואלדיגן אופן, איז אז מ'דערמאנט זיך די סיבה אז איך דארף שטיין און רעדן דא און נישט ער רעדט דא, איז וועט א לאך אין הארץ.

אבער א שטיקל חיזוק קען מען זאגן אז ס'איז בעקאנט אז דער קאזשניצער מגיד איז איינמאל געווען זייער פריליך שמחת

תורה ביי די הקפות, האט מען געפרעגט וואס איז ער אזוי פריילין, האט ער געזאגט אז זיין טאטע רבי שבתי איינבינדער זיצט אין עולם האמת אין זעלבן היכל ווי יוחאי דער טאטע פון רבי שמעון, איז איינמאל וועו יוחאי האט זיך געגרייט צו גיין צו די הילולא פון זיין זון רבי שמעון אין מירון, האט רבי שבתי געבעטן ביי יוחאי ער זאל אים מיטנעמען, ער וויל מיטקומען צו די הילולא, האט יוחאי אים געענטפערט וואס וועסטו מיר געבן דערפאר, האט רבי שבתי געזאגט מיין זון פראווען שיינע הקפות, אז דו וועסט מיר מיט נעמען קיין מירון צו דיין זון'ס הלולא וועל איך דיר מיט נעמען צו מיין זון'ס הקפות אין קאזניץ.

האבן זיי געמאכט א בייט איך וועל דיר מיטנעמען ביי מיין זון'ס הילולא און דו וועסט מיר מיטנעמען ביי דיין זון'ס הקפות, און קאזשניץ, און טאקע כך הווה דער קאזשניצער מגיד האט געזאגט אז ער איז געווען אזוי פריליך וויל ער האט דערזעהן זיין טאטן מיט יוחאי ווי זיי האבן מיטגעטאנצט ביי די הקפות.

איך נאך א קליינע הקדמה, מיין ברודער ז"ל פלעגט יעדן יאר דא איבערזאגן דעם נפש חיה, וואס אין נפש חיה שטייט אז דער צאנזער זיידע האט געזאגט אז מ'גייט אין מדינת זאקסן איז מ'גייט ביי די בתי חיים הערט מען ביינאכט ווי קולות יללה ווי די נפטרים וויינען אז אידן האבן זיי אפגעלאזט, מ'האט פארטריבן די יידן פון זאקסן און מ'האט זיי איבערגעלאזט אליין צווישן די גוים, איז מיין ברודער ז"ל פלעגט איבערזאגן יעדן מאל בדמעות שליש אז ווער ס'קומט דא צו פארן, פארשפארט דאך טרערן פון הייליגער צאנזער זיידן, ער ליגט דאך דא אליין צווישן די גוים, און אז מ'קומט דא נעמט מען אראפ פון זיין טרערן.

איז געווען איינמאל האב איך אים צוגעלייגט, אז ס'איז א מרובה מידה טובה נישט נאר מ'פארשפארט טרערן, נאר ס'איז אפשר א געווייסע בחינה פון מ'גיט נאך שמחה פארן הייליגן רב, ווייל ס'איז דאך באקאנט אז אבות הק' קומען אראפ ביי א שמחה פון די קינדער, איז לכאורה דארף זיין די זעלבע זאך, א ענין פון גומלין און א ענין פון הכרת הטוב, וועו אז מ'וויל אז די זיידעס זאלן קומען ביי אונזערע שמחות איז וועו די זיידעס האבן א שמחה דארפן אונז קומען צו זיי, אונז זענען דאך אלע אייניקלעך אונז גייען במשנתו, אלע שטאמען פון צאנזער חסידים, זיי האבן א שייכות צו צאנז, איז קומט מען זיך משתתף אין זיין שמחה.

איז ס'איז נישט קיין ספק אז וויבאלד מיין ברודער ז"ל איז יעדן יאר געווען בראש המסובים בראש 'הנאספים' און דער ראש 'המאספים', איז אוודאי קומט ער וויטער צו גיין מיטן הייליגן צאנזער זיידע, דער צאנזער זיידע האט אים מיטגענומען צו די הילולא און ער זיצט דא, און פארשטייט זיך אז דער צאנזער זיידע וועט אים שוין נישט אווקלאזן. וויי ביי חסידים האט מען געווואוסט אז מ'איז געפארן צו א גוטן איד בחיים בלייבט מען דבוק שפעטער, אז ער קומט צו גיין דא מיטן הייליגער צאנזער זיידן בלייבט ער שוין דא, בצרור החיי"ם תנצב"ה בלייבט ער ביים צאנזער רב אין שויס אזוי ווי בחיים חיותו.

איך וועל זאגן איינציגע דיבורים, למעשה רעדן וועגן מופתים מיט עבודה פון הייליגער צאנזער זיידן, עבודות דארף מען רעדן, מ'זאגט נאך אז דער סאטמאר רב זי"ע האט קיינמאל נישט איבערגעזאגט קיין מופתים פון צאנזער זיידן, אלץ נאר פון עבודות, אבער מופתים ווארפט זיך דא, דאס זעהט מען בפועל ממש יעדן יאר יעדן יאר מ'קען עס זעהן א גאנץ יאר ישועות גדולות ונפלאות שלא כדרך הטבע. נאר עפעס זאגן א געווייסע הרגשה וואס כ'האב געהאט אויפן וועג, פארוואס קומט מען זיך צוזאמען.

די גמ' זאגט אין פסחים (דף פ"ז ע"ב) עטליכע שיטות פון אמוראים פארוואס איידן זענען געגאנגען גלות קיין בבל, זאגט רבי יוחנן פארוואס זענען איידן געגאנגען גלות קיין בבל, פארוואס האט מען אפגעלאזט א"י פונקט קיין בבל פארוואס נישט אנדערע פלעצער, איז רבי יוחנן זאגט מפני ששיגרן הקב"ה לבית אמן דער רבש"ע האט זיי געשיקט צו די מאמע אין וויינגארטן, זאגט רש"י ווייל אין בבל דארטן איז אור כשדים און אברהם אבינו איז ארויסגעקומען פון אור כשדים, שיקט מען כלל ישראל אראפ אין בבל דארט אין אור כשדים, אזוי זאגט רש"י.

דער מהרש"א אויפן פלאץ פרעגט אז אברהם אבינו איז נישט געבוירן געווארן אין אור כשדים, א"א איז געבוירן געווארן אין חרן, וועו ס'קען די מאפע ווייסט אז חרן איז ערגעץ אין טערקיי, און אור כשדים איז אין איראק, בבל איז אין איראק, איז וואס האט מען זיי געשיקט קיין בבל אין אור כשדים.

זאגט דער מהרש"א וויבאלד אין אור כשדים דארטן האט א"א משיג געווען זיין אמונה, און דארטן האט ער זיך געלאזט אריינווארפן אין פייער ער האט געהאט מס"נ פארן רבש"ע, איז דארטן זענען אידן פאסיג צו קומען, דארטן נעמען די השפעה פון א"א.

וועו ס'ווייסט אביסל וועו ס'האט נאר אנגעירט עפעס די קלאמקע פון צאנז דער סימבאל פון צאנז איז מסירות נפש, דאס איז צאנז, מסי"נ, אלעס איז געווען אויף אן אופן פון מסי"נ, צו איז דאס תורה צו איז דאס עבודה, צו איז דאס גמ"ח, אלעס איז געווען במסי"נ, דאס איז געווען דער כח פון צאנז, די צאנזער קינדער אליין וואס אז ס'שטייט אזוי אויף די מצבה האבן זיי דאך געשריבן דער שינאוועו האט דאך געמאכט דעם נוסח המצבה, דער צאנזער זיידע שרייבט דאך אין א תשובה (או"ח ח"ב סימן א') אויפן שינאוועו רב אפילו יהבו ליה כל חללי דעלמא לא היה משנה מדיבוריה, דער שינאוועו רב האט נישט משנה געווען קיין זיז כלשהו פונעם אמת, און אז ער שרייבט אויף די מצבה אז דער צאנזער זיידע איז עבודתו ותפלתו במסירות נפש לה' ונפשו דבוק ביוצרו ממש כחד משרפי מעלה דאס איז געווען דער דרך פון צאנז מסי"נ, זיך אוועקגעבן אינגאנצן פארן רבש"ע.

ס'איז דא סיפורים און עובדות לרוב עד אין מספר, פון עבודות וואס מ'האט געזעהן ביים צאנזער זיידן פון מסי"נ, דער גאנצער מהלך החיים ס'איז דא א מעשה וואס דער בארנובער רב האט דערציילט, ער איז דאך געווען א ראפשיצער קינד און ער האט זיך געדרייט אין צאנז, און ער האט איינמאל געווואלט זעהן די עבודה פון הייליגן רב, דער הייליגער רב פלעגט יעדע נאכט פאר חצות גיין אין מקוה פאר תיקון חצות, האט ער געווואלט אמאל זעהן די עבודות פון צאנזער זיידן אין מקוה, האט ער זיך באהאלטן אין מקווה, האט ער דערציילט די עבודה וואס ער האט דארטן צוגעזעהן, וועו ער האט זיך דערמאנט אין דעם האט אים געווארפן הענט און פיס פון פחד, דער צאנזער זיידע איז אריין אין וואסער און אין אנגעהויבן זאגן אז ער נעמט אויף זיך ד' מיתות בי"ד פארן אור אין סוף ית"ש, טאטע קרוין ער האט ער האט

נאכגעמאכט די תנועות, דער בארנוב'ער רב האט נאכגעמאכט ווי די תנועות פון צאנזער זיידן, ווי קודם האט ער האט ער גערעכנט דער צאנזער זיידע זאגט ער וויל סקילה מ'זאל אים באשטיינערן און איבערגע'חזר'ט אפאר מאל נאר באשטיינערן פאר כבוד שמו ית', אזוי גע'חזר'ט נאכאמאל און נאכאמאל, הריני מוכן ומזומן מ'זאל מיר פארשטיינערן פאר כבוד שמים, שפעטער דער צאנזער זיידע אריבער שריפה מ'זאל אים פארברענען און איבערגע'חזר'ט נאכאמאל און נאכאמאל און הרג און חנק, דאס איז געווען די עבודה יעדן טאג, דאס איז געווען די עבודה ביים צאנזער זיידן מס"נ.

ס'איז באקאנט די גאנצע וועלט ווייסט די מעשה, ס'איז דא אזעלכע גירסאות פון די מעשה, אבער דאס איז זיכער אז דער צאנזער זיידע ביים לעצטן סדר האט ער געזאגט ער וויל ווייזן אז מ'דארף האבן מסי"נ אויף א קיום מצוות עשה דאורייתא, און אויף א קיום מצוות עשה דרבנן, און אפילו אויף מנהגים אפילו אויף כורך האט ער געהאט מסי"נ, דער צאנזער זיידע האט שוין נישט געקענט בכלל עסן און ער האט געווזין עבודות נוראות, און און די זעלבע זאך שרייבט רבי רפאל אויך אז דעם לעצטן שביעי של פסח דאס איז געווען די לעצטע וואך פון צאנזער זיידן, איז דער גאנצע נאכט האט דער צאנזער זיידע געזאגט איך וויל מיך פארברענען פאר כבוד שמים פאר אור אור אין סוף ית"ש, דאס איז געווען צאנזער דרך.

כ'האב געהאט א זיידן פון מיין מאמע'ס זייט רבי דוד וועבר זצ"ל, ער איז געווען א זון פון אדא'ער רב, דער צאנזער זיידע אים גערופן רב אדא בר אהבה, האט זיין זון ר' דוד באדינט דעם צאנזער זיידן, האט ער דערציילט אז ווען דער צאנזער זיידע איז געגאנגען אין מקווה און ער האט אים צוגעהאלפן ער האט אים באדינט, דער צאנזער זיידע ידוע האט דאך געהאט די פוס איז אים געווען מיט בלוט מיט אייטער, מ'האט געדארפט העלפן אויסטוהן די זאקן לעת זקנתו, האט ער געפרואווט עס מאכן איידל ווייל דער צאנזער זיידע זאל נישט האבן קיין יסורים, און און דער צאנזער זיידע האט אים געשריגן דוד'ל רייס, דוד'ל רייס, אלץ ווייל ער האט אוועקגעגעבן אינגאנצן פאר כבוד שמים.

ס'איז געווען אין ירושלים א גאון עולם רבי חיים יענקל קלאפהולץ בעל מחבר ספר עקבי חיים ער האט געשטאמט פון צאנזער חסידים, זיין טאטע רבי ראובן איז נאך געווען א צאנזער געבוירענער, איז איז רבי חיים יענקל האט דערציילט אז דער צאנזער זיידע איז געווען אמאל אז ער האט געהאט געוואלדיגע יסורים, ער האט זיך צו צוקרעכצעט איי איי, א רגע כמימרא שפעטער אה א מחיה א מחיה, דאס איז געווען די עבודה פון צאנז.

איז האט מען געשיקט אידן קיין בבל כדי זיי זאלן גיין אין אור כשדים זעהן דארטן צוזאמען נעמען די עבודות פון אברהם אבינו - מ'האט נישט געשיקט קיין חרן נאר אין אור כשדים - ווייל דארטן האט זיך א"א אריינגעווארפן אין פייער פאר כבוד שמים, קומען אונז אלע אין צאנז דא נעמען עפעס פון די עבודות נעמען עפעס פון מסי"נ, וואס אונז קענען דא זאגן מסי"נ, מיר זענען קרוץ מחומר, אבער אונז ווילן האבן שאיפות, אונז ווילן צוגיין צו יעדע זאך מיט א מסי"נ, וואס אונז דארפן טוהן, מ'דארף לערנען צו זיין מיט א מסי"נ, מ'דארף דאוועננען מ'דארף טוהן פאר אידנ'ס וועגן, מ'דארף וואס מ'טוהט זאל זיין מיט א מסי"נ מיט א קאך, דאס איז געווען אין צאנז.

ס'קען זיין וועגן דעם איז מען געקומען דא, צו נעמען די כוחות. נאר פארשטייט זיך יעדער איז דאך געקומען אויף נאך א מטרה, אונז געפינען זיך אין א דור מלא נסיונות ברוחניות, מלא נסיונות בגשמיות, יעדער האט זיך זיינע פעקלעך, דער דארף א רפואה דער דארף א ישועה דער דארף שידוכים דער דארף נחת פון די קינדער, דער דארף די קינדער זאלן וועלן לערנען די קינדער זאלן האבן חשקת התורה, ווער רעדט נאך רח"ל וואס די קינדער האלטן שוין אסאך ווייטער זאל דער אייבערשטער אויסהיטן קיין איד זאל נישט געפרואווט ווערן.

די מטרה פון זיך צוזאמען נעמען לכבודו איז דאך וואס שטייט אין רש"י סוף יבמות (דף קכב ע"א) , אז יום שמת בו אדם גדול נעמט מען זיך צאם לכבודו, אין מ'זאגט מדברי תורתו, און ס'איז אויך דער ר"י מיגאש אין ב"ק אזוי, איז דאך דא תוס' דארטן אין ב"ק (דף טז ע"ב), פרעגט די קשיא, ווי מעג מען מושיב זיין ישיבה על קברו הא אין אומרים בפני המת אלא דבריו של מת וועגן לויגע לרש, ענפערט דער ר"י מיגאש,אז אוואו מען נעמט זיך צאם לכבוד ולהנאת עצמן איז עס לויגע לרש, אבער אוואו מ'נעמט זיך צאם נישט להנאת עצמן, נאר מ'נעמט זיך צאם לכבודו פון דעם אדם גדול, איז דעמאלטס אדרבה איז עס דאך נישט קיין לויגע לרש, ווייל ס'איז דאך ניכר אז מ'נעמט זיך צאם לכבודו. מ'רעדט פון זיינע עבודות און מ'זאגט זיינע ד"ת.

אין ד"ח אין פרשת וירא ברענגט ער דעם חז"ל (ב"ב דף ט"ז

ע"ב), אז מרגלית היתה תלויה בצווארו של אברהם אבינו וכל הרואה מתרפא וכשמת איז תלה הקב"ה בגלגל חמה, זאגט דער צאנזער זיידע אזוי, אז מרגלית היתה תלויה בצווארו של א"א מיינט מען אין די דיבורים פון א"א, א"א האט געזאגט אז גאנצע צייט אמונה אמונה אמונה, איז וועלכער חולה ס'האט אים געזעהן האט געהערט אמונה האט ער באקומען דביקות, אז מ'האט דביקות איז נישטא קיין שום יסורים פארלירט מען די יסורים.

דער ד"ח איז דארטן מסביר וועגן וואס איז דער רבש"ע געקומען צו א"א אים מבקר חולה זיין, א"א האט געהאט א מרגלית וואס יעדער האט געקענט נתרפא ווערן האט ער אליין נישט געקענט נתרפא ווערן, זאגט ער וויבאלד א"א איז געווען א בעל יסורים האט ער פארלוירן א משהו פון די דביקות האט עס אים געשאדט האט ער געהאט יסורים, איז דער רבוש"ע אליין געקומען האט ער צוריק געהאט דביקות איז גלייך איז ער נתרפא געווארן. איז שטייט אין ד"ח אז אין די דיבורים פון א צדיק מרגלית היתה תלויה בצווארו של א"א אין די דיבורים פון א צדיק דארטן קומט די רפואה.

ס'איז דא א טייטש פון צדיקים מרגלית היתה תלויה בצווארו של א"א כל חולה רואה ומתרפא איז כשמת תלה הקב"ה בגלגל חמה האבן פריערדיגע צדיקים געטייטשט וכשמת תלה הקב"ה בגלגל חמה, דער רבוש"ע האט תולה געווען דעם כח פון די צדיקים האט עס תולה געווען בגלגל חמה, אז יעדן יאר וועט ס'קומט די יארצייט דער זעלבער יארצייט וועט דער צדיק איז נסתלק געווארן בחד קטירא לחיי עלמא איז דעמאלטס אין דעם זעלבן טאג איז נאכאמאל נתעורר דער זעלבער ענין פון יעדער וועט ס'הערט די דיבורים פון דעם צדיק וועט ס'זעהט דעם כח פון דעם צדיק איז איז נתרפא אזוי שטייט פון צדיקים.

איז אונז זענען דאך דא געקומען לכבודו פון דעם צדיק, און טאקע יעדער דארף דאך גרויסע ישועות מיט גרויסע רפואות, איז יעדער וואס מ'קומט דא הערט מען דיבורים פון דעם צדיק, דיבורי קודש עובדות הנהגות למעשה, איך וויל אויך דערמאנען וואס איך האב געהערט פון כלי ראשון, קען זיין די מעשה איז א באקאנטע מעשה, אבער וויבאלד איך האב עס געהערט פון מנחת יצחק דער ירושלימ'ער רב, טאקע ביי די צאנזער יארצייט וועט ער האט געערעדט ביי די צאנזער יארצייט, ביי מיין טאטן ז"ל אין ביהמ"ד, און ער האט עס אליין געהערט פון דעם בעל העובדא, וועל איך עס נאכזאגן. אויך וויבאלד ס'איז דאך ליל שישי דארף מען זיך דאך גרייטן צו שבת.

דער מנח"י האט דערציילט אזוי: דער מנח"י איז געווען א דאלינער פון די שטאט דאלינא, דער רב אין דאלינא איז געווען רבי יהודה הערש ער איז געווען א זידיטשויבער אייניקל ער איז געווען רב אין דאלינא, און ער איז געווען אויך א צאנזער אייניקל, ער איז געווען א איידעם ביי רבי משה אונגער, און ער האט געגעסן קעסט אין צאנז, ער איז געזעצן אזוי ווי ס'איז געזעצן ביים צאנזער הויף איז געזעצן אסאך אייניקלעך און איינציגע אור אייניקלעך וואס זענען נאך אויך געזעצן אין צאנז אויף קעסט.

איז דער רבי יהודה הערש איז געזעצן אין צאנז האט ער דערציילט, דער מנח"י האט עס אליין געהערט פון אים, אז דער צאנזער זיידע כידוע האט דאך יעדן טאג געפירט טיש און פארברענגט מיטן עולם, ווי צדיקים האבן געזאגט, אז דער צאנזער זיידע האט נאך געהאט צייט צו דעם אויך, געווען א רבי, און געשריבן תשובות און געלערנט פיר און צוואנציג שעה אין מעת לעת און געטיילט פאר אידן געלט פיר און צוואנציג שעה, און נאך געפירט טיש יעדן טאג אויך.

איז איינמאל איז געווען א געוויסן מיטוואך דער צאנזער זיידע איז געזעצן און גערעדט מיט די יונגעלייט דארטן ביים עסן, דער צאנזער זיידע האט גערעדט פון קדושת שבת ער האט געענדיגט רעדן האט דער צאנזער זיידע זיך געגעבן א רוף אן א גוט שבת, און דער צאנזער רב איז אריין צו זיך.

האט דער רבי יהודה הערש דערציילט פארן מנח"י אז ס'האט אין זיי געקאכט קדושת שבת, און ווען דער צאנזער זיידע האט געזאגט גוט שבת האט זיי געקאכט קדושת שבת איז ער אהיימגעלאפן און געזומען די זאכן פאר די מקוה בגדי שבת און געקומען צו לויפן אין מקוה, ער גייט גיין אין מקוה אויף שבת ס'איז שוין שבת, דער צאנזער זיידע האט געזאגט גוט שבת, ס'איז געווען א בלויזן מיטוואך, און ווי ער איז געקומען זעהט ער אז די מקוה איז פארשפארט און ער זעהט אז די אנדערע יונגעלייט וואס זענען אויך געווען דארטן ביים שמועס פון צאנזער זיידן, זענען אויך געווען דארט אין מקוה, געקומען אלע מיט די זעלבע הרגשה ס'איז שוין שבת ס'קאכט שבת, דאס הייסט א דיבור פון א מרגלית היתה תלויה בצווארו של א"א נאר פון א דיבור פון צאנזער זיידן האט עס געקאכט אין די ביינער.

אויב מ'מעג, אפשר איך וועל צוזאגן צוויי קליינע הוספות, מ'קען זאגן אז דאס איז א בפירוש'ע פסוק, עס שטייט אין פרשת יתרו ווען אידן האבן זיך געגרייט צו קבלת התורה איז שטייט דארט אז משה רבינו איז אראפגעקומען וירד משה מן ההר ויקדש את העם ויכבסו שמלותם ויאמר אל העם היו נכונים לשלשת ימים ווי אזוי איז געווען, אן ויאמר אל העם היו נכונים ווי אזוי איז געווען ויקדש את העם ויכבס את שמלותם.

נאר קען גאר זיין אז משה רבינו איז אראפגעקומען פון הימל אזוי ווי דער צאנזער זיידע האט געזאגט גוט שבת, משה רבינו איז אראפגעקומען פון הימל ער איז אראפגעקומען אה אה ס'גייט זיין יו"ט, גוט יו"ט, איז ויקדש את העם ער האט געזאגט גוט שבת, ס'איז דא דער דער רעק"א (או"ח סי' רע"א) זאגט דאך אז מ'איז יוצא קידוש מיט מיטן זאגן גוט שבת, ער האט געזאגט גוט שבת ויקדש את העם ויכבסו שמלותם דער עולם איז געגאנגען נעמען די בגדים מ'גייט מ'גייט שוין צו שבת אריין, מ'גייט שוין צו קבלת התורה אריין, שפעטער איז געווען ויאמר היו נכונים האט ער געזאגט מצות פרישה.

ס'שטימט אויך מיט די אחרונים ברענגען צו דעם רעק"א אז דער רשב"א (שו"ת הרשב"א ח"ד סי' חצ"ר) האלט אויך אזוי, אז א מענטש זאגט זאגט געווייסע דיבורים פון כבוד שבת איז ער שוין יוצא קידוש.

ס'איז ידוע צדיקים האבן געקאכט אין דעם, דער נאסוידער רב האט אמאל איבערגעזאגט עפעס א שטיקל ד"ח האט איינער זיך אנגערופן פון נאך א חסידישן ספר וואס ס'שטייט, האט דער נאסוידער רב זיך אנגערופן איך זאג דיר פון א קדמון פון א רשב"א זאגסטו מיר פון א חסידיש ספר, ער האט געערעדט פון

א ד"ח זאגסטו מיר פון א חסידיש ספר.

דער מיטעלער בעלזא'ר רב האט אמאל געזאגט אז דער הייליגער ד"ח הייבט אן א תשובה אין ד"ח הייבט ער אן פונקט ווי א רשב"א, ס'הייבט זיך אן די תשובות אין ד"ח פונקט ווי א רשב"א, נאר מרוב דביקות פארפארט ער און ער ענדיגט נישט וואו ער האט אנגעהויבן, אז עכ"פ דער צאנזער זיידע האט געהאט א בחינה און זיי אונז האבן נישט קיין השגות פון בחינות, אבער געהאט א געוויסע בחינה וואס צדיקים האבן צוגעשטעלט צום רשב"א, און אז דער רשב"א זאגט אז מיטן זאגן גוט שבת איז מען יוצא קידוש איז דאס איז געווען דער גוט שבת פון צאנזער זיידן.

און די אלע דיבורים האט דער צאנזער זיידע האט געלאזט דא ווי מיר האבן פריער געזאגט אז ששיגרן לבית אמן מיר גייען אין אור כשדים מ'איז געקומען דא צאמנעמען די מסי"נ מ'איז געקומען נעמען די דיבורים וואס דער צאנזער זיידע האט איבערגעלאזט, דאס זאל קאכן אין אונז אין אונזערע קינדער ווייל דאס איז די איינציגסטע וועג וואס האט אונז געהאלטן און דאס האלט אונז, די וואס קענען אביסל היסטאריע ווייסן אז אין גאליציע האט זיך געהאלטן דער צאנזער קאך די וואס זענען געגאנגען מיטן צאנזער קאך איז געבליבן, איז דאס איז געבליבן דער קאך, און אזוי שטייט עס ווייטער.

דער סאטמאר רב זי"ע האט געזאגט ווען מ'האט אים געפרעגט אויפן שער בלאט פון פון ויואל משה בזכות אבותי ורבותי האט ער געמיינט דעם הייליגן צאנזער זיידן מיטן חת"ס, ווייל דאס איז געבליבן, דער כח די וואס גייען מיטן צאנזער וועג דער כח בלייבט לדורות עולם.

איז די דיבורים פון צאנזער זיידן וואס איז געווען איז תלה בגלגל חמה איז ווייטער נמשך לדורות עולם און בפרט די אלע וואס קומען אן צו די הילולא קדישא לכבודו, איז חיישינן לגומלין, אונז האבן געטוהן לכבודו און ווי מ'האט פריער איבערגעזאגט אז מ'האט פאר פארשפארט טרערן פון צאנזער זיידן, איז טוהט ער צוריק פאר אלע וואס זענען דא געקומען.

זאל דער אייבערשטער טאקע העלפן אלע זאלן דא האבן א אפענע הארץ צו זיך אויסבעטן, איינע פון אונזערע פראבלעמען וואס אונז האבן א פארשטאפטע הארץ, אונז ווילן בעטן און די הארץ איז פארשטאפט, אונז האבן אונז קענען דאך נישט אטעמען דעם גאנצן לעבן מיט די גאנצע מהלך החיים מ'האט נישט קיין מנוחת הנפש אויף גארנישט, און מ'איז געקומען דא זיך אויסבעטן מ'זאל האבן א מנוחת הנפש, מ'זאל האבן וועלן לערנען מ'זאל פארשטיין לערנען, אנו וזרענו וזרע זרענו חשקת התורה חביבות התורה עמילות התורה יגיעת התורה.

ס'איז דאך א דור שפל מאוד מאוד, ביים צאנזער זיידן'ס דור איז דאס נישט געווען, היינט קען מען נישט ארויסטרעטן אין גאס, היינט רח"ל נסיונות וואס גייען אריבער, דער יוגנט און אפילו עלטערע מענטשן זיבעציג יעריגע מענטשן קענען שוין היינט נישט גיין אין גאס, ווער רעדט נאך די וואס האבן נאר א שייכות צו די טריפה כלים.

די אלע זאכן זענען קומען דא בעטן דעם צאנזער זיידן אז אונז זאלן זוכה זיין צו זיין שמור זיך קענען אנהאלטן דא אין גלות, ביז צו די קרעטשמע, אוודאי אונז בעטן ארויסגיין אינגאנצן פון גלות אבער ביז צו די קרעטשמע האט צאנזער זיידע האט געזאגט כלפי פורים קטן, אז ביז צו די קרעטשמע א גלעזל בראנפן האט מען געגעבן פורים קטן, און צדיקים האבן עס געזאגט אויף די וואכעדיגע סדרה ס'איז בחינת יום כיפור. שטייט אין בית אהרן (פרשת אחרי) אז מ'גיט אז מ'מאכט איינגעמאכץ וועט מ'קאכט די איינגעמאכץ פארזוכט מען אויך אביסל פון די איינגעמאכץ אז דעם פרשת אחרי איז שוין בחינת יו"כ, ווייל די איינגעמאכץ קאכט מען יעצט, און פארזוכט מען יעצט אביסל.

איז זאלן אונז דא אלץ פועל'ן, צדיקים האבן געזאגט מ'האט פריער דערמאנט אז דער צאנזער זיידע איז געווען א געוויסע בחינה אונז האבן נישט קיין השגה בחינת רשב"י, אונז האבן נישט קיין השגה, צו אסאך צדיקים האבן געזאגט, דער חידושי הרי"ם פון נאך אסאך צדיקים בחינת רשב"י, ביי רשב"י האבן צדיקים געזאגט אז אינעווייניג ביי די מערה איז יו"כ און אינדרויסן איז שמחת תורה, איז אונז זענען געקומען דער מקום איז יו"כ דער זמן איז יו"כ קריאה מעורר הזמן.

און ווער ס'קוקט אין דרכי חיים זעהט אז די פטירה פון צאנזער זיידן איז אויך געווען א בחינה פון יו"כ, אזוי זעהט מען אין דרכי חיים, דער ר' רפאל שטעלט אויס ווי דאס צורה פון צאנזער זיידן איז געווען בשעת די פטירה זאגט ער די זעלבע צורה אזוי ווי בשעת די עבודה פון יו"ק, אזוי שטייט אין דרכי חיים, ער ברענגט וועך ס'איז געווען וועך דער צאנזער זיידע פלעגט אנהייבן קדיש איז געווען א איז ער געווען בלאס שפעטער רויטער און רויטער ביז ער איז צוגעקומען צו די עבודה איז ער געווען א לבת אש א פלאם פייער, די זעלבע צורה איז געווען בשעת יציאת נשמה פון צאנזער זיידן, אזוי שטייט אין דרכי חיים. איז דאך דער זמן ס'איז תלה הקב"ה גלגל חמה דער זמן איז יו"כ די קריאה איז מעורר יו"כ, דער מקום איז יו"כ.

איז דער אייבערשטער זאל העלפן אונז זאלן דא פועל'ן אלץ וואס מ'דארף ברוחניות ובגשמיות, יעדער דער שובו לכם לאהליכם איז דאך באקאנט וואס דער תפארת שלמה האט געזאגט וועך ער איז געווען אין צאנז האט ער געזאגט שובו לכם ס'האט געפעלט די לכם'ס, דא ב"ה בוני צאנז זעהט אז די לכם'ס זאל נישט פעלן, אבער עכ"ז יעדער איז אין גלות, האט ער געזאגט שובו לכם לאהליכם די לכם'ס וואס האט געפעלט זאל יעדער איינער האבן לאהליכם. איך קען זאגן דא, דא איז אויך שובו לכם לאהליכם, ראשית כל מ'דארף נאך אסאך אסאך הרחבה וויל אויף צרכי חינוך הבנים דארף מען אסאך הרחבה, אבער חוץ פון דעם איז דא א ס'איז דא א באקאנטע מעשה וואס דער צאנזער זיידע האט אמאל שבועות נאכמיטאג ער האט געענדיגט דאוועננען האט ער געזאגט ביז יעצט האבן מיר געטוהן אין חציו לכם, יעצט לאמיר גיין צו חציו לה', דער צאנזער זיידע איז געווען אז אידן זאלן האבן וואס פולע שטיבער, איז שובו לכם לאהליכם אלע בחינות פון לכם, דער צאנזער לכם'ס און די לכם'ס כפשוטו יעדער זאל האבן וואס מ'דארף, יעדער זאל דא פועל'ן אלעס גוטס, מ'זאל צוריקגיין מיט פולע טאשן און מ'זאל זוכה זיין בקרוב ותחזינה עינינו בשוב ה' לציון ברחמים גדולים בביאת משיח ה' שמו חיים אמן סלה.

הגה"צ רבי **אברהם מאיר הלברשטאם** שליט"א
דומ"ץ דקיט"ל דסאטמאר 18 עוז.
אצל סעודת הילולא קדישא כ"ה ניסן ,תשפ"ד בעיה"ק צאנז יצ"ו פולין

מ'איז זיך צוזאמגעקומען צו די **סעודת הילולא פון זיידן ז"ל דער הייליגער דברי חיים זיע ועכ"י,** די אידן וואס קומען זיך צוזאם מארבע כנפות הארץ ארויפצוגיין אויפן ציון הק' און מתפלל זיין.

הול"ך בדרכ"י אבות

און ס'איז ידוע אז דער הייליגער צאנזער זיידע איז געפארן צו קברי צדיקים ביי זייער יארצייט, ער פלעגט פארן קיין רימנוב צו די יארצייט פון רבי'ן רבי מענדל'י, קיין לאנצוט צו די יארצייט פון זיין רבי'ן דער ראפשיצער רב, קיין בריגל צו די יארצייט פון ארי' דבי עילאי, איז ביי חסידים געווען א געוואלדיגער ענין אז מ'גייט צו א ציון פון א צדיק ביומא דהילולא און מ'איז זיך מקשר מיטן צדיק, ווען אלע אידן וואס געפינען זיך דא זענען געקומען אויפן ציון הק' מתפלל זיין, און ס'קומט נישט אן לייכט, איז עס א בחינה פון ההולך בדרכי אבות מזכירין לו זכות אבות, אונזערע זיידעס, און די זיידעס פון די אידן וואס געפינען זיך דא וואס האבן געהאט א שייכות צום הייליגן צאנזער זיידן זיעוע"י, זאל דער אייבערשטער העלפן אז די אלע אידן וואס קומען מתפלל זיין ,זאלן טאקע געהאלפן ווערן מיט וואס אלעס זיי דארפן.

וזוכר חסדי אבות

אונז שטייען מיר אין די י"ב חודש פון מיין טאטן ז"ל הכ"מ וואס יעדער ווייסט וואס ער איז געווען דער עושה ומעשה אויפצוויען אז מ'זאל קומען צו די הילולא פון דעם צדיק, וועלן מיר נאכזאגן אפאר ווערטער וואס ער פלעגט זאגן.

מ'זאגט ביי שמו"ע וזוכר חסדי אבות, פלעגט ער זאגן אז אויסער וואס פשטות ווי ס'שטייט אין חז"ל אין קורא אבות אלא שלשה, איז וזוכר חסדי אבות מיינט אויך די אבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, אויסער דעם זאגט ער קען מען אינזין האבן וזוכר חסדי אבות מיינט די זיידעס די אבות, די זעלבע זאך די אלע אידן וואס האלטן זיך דא באילנא דחיי פון הייליגן צדיק קען מען אינזין האבן וזוכר חסדי אבות אז דער אייבערשטער זאל געדענקען די חסדי אבות, און באמת האב איך געטראפן שפעטער, אז ס'איז א תשובה אין רשב"א אין חלק ה' סי' מ"ט שטייט דארט, **וזוכר חסדי אבות מיינט זיידעס און עלטערן וואס זענען שוין אין גן עדן,** עלטערן און זיידעס וואס דער אייבערשטער איז זוכר חסדי אבות.

נאכמער ס'שטייט פון הייליגען רבי ר' אלימלך זי"ע אז וואס איז פשט וואס מ'זאגט אויף א צדיק **זכותו יגן עלינו,** פארוואס עפעס זאל דער צדיק אוועקגעבן פון זיין זכות פאר א מענטש פאר א בשר ודם, מיט וועלכע רעכט בעט מען דאס און פארוואס זאל דאס דער צדיק טוהן.

תפלות אבו"ת תקנום

נאר ס'קען זיין דער רשב"א ברענגט דארט די גמ' זאגט ברא מזכה אבא און אבא לא מזכה ברא, און לעומת זה זעהט מען וזוכר חסדי אבות, אז די עלטערן קענען יא העלפן די קינדער, זאגט דער רשב"א אזוי, אז ווען ס'קומט צו ענינים רוחניים, דעמאלטס קומט די ברא מזכה אבא אז די קינדער גייען בדרך התורה אויפן ערליכן וועג זענען זיי מזכה זייער טאטן אין גן עדן, אז די זכות זאל ווערן פארעכנט לזכותו, ווייל ער האט זיי מגדל געווען, און ער האט געמאכט אז זיי זאלן זיין אויפן ערליכן וועג, דאס איז לגבי ענינים רוחניים.

ווען ס'קומט אבער צו ענינים גשמיים וואס אידן בעטן בקשות פון דעם אייבערשטן, דעמאלטס קען עלטערן אין קענען יא העלפן, און דער רשב"א זאגט קלאר דארט אין חלק ה' סי' מ"ט, אז דאס וואס מ'זאגט ביי שמו"ע וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם, אז דער אייבערשטער געדענקט די חסדי אבות, און ווען די קינדער זענען מתפלל, קענען די אבות משפיע זיין פון ג"ע אלע בקשות וואס זייערע קינדער דארפן, אפי' בקשות גשמיות וואס זיי דארפן וועט דער אייבערשטער ממלא זיין וואס זיי זאגן וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם.

ראה חיי"ם

במילא קען זיין אז ווען אידן קומען זיך צוזאם צו א הילולא פון א צדיק, איז באמת אפילו דער צדיק איז שוין נישט בחיים חיותו, אבער ווען אידן קומען צום ציון פונעם צדיק ווערט מען דורכדעם נתעורר לעבודת השי"ת. **באמת אין דעם קובץ הנפלא בוני צאנז וואס איז ארויסגעקומען**

דאס יאר, וואס איז באמת א רייכע חומר מלא תוכן אן אוצר פון ענינים פון צאנזער זיידן, ברענגט ער דארטן אנפאנג, פון ספר שיח זקנים א מורא'דיגע מעשה פון א איד וואס איז געווען ביים פריערדיגן בעלזער רב רבי ישכר בער זי"ע, און ער איז געווען א אייניקל פון א איד וואס האט געהייסן ר' הערש אלימלך הענדלער, וועו ער איז אוועקגעפארן האט ער אים געזאגט, זאלסט שיק א גריס פאר דיין זיידן אין שטאט ברעזנא, דיין זיידע איז א הייליגער איד ער איז געווען דריי מאל ביים צאנזער רב, איז במילא איז ער א הייליגער איד, ווייל ער איז געווען דריי מאל ביים צאנזער רב.

דער אייניקל איז געווען א קינד, האט ער זיך אנגערופן פארן בעלזער רב אז ער האט געהערט פון זיין זיידן ער איז נאר געווען צוויי מאל אין צאנז, האט בעלזער רב געזאגט בזה"ל "דו מיינסט אז צאנזער רב איז געווען א מענטש ער איז געווען א מלאך, און אז מ'איז געווען ביי א מלאך דערקענט זיך עס אויפן מענטש, און איך דערקען אויף אים אז ער איז געווען דריי מאל אין צאנז.

שוין דער איד איז אהיימגעקומען צו זיין זיידן, און ער פרעגט אים, זיידע וויפיל מאל ביסטו געווען אין צאנז, האט ער געזאגט איך בין געווען אין צאנז צוויי מאל, זאגט ער זיידע איך בין געווען שבת ביים בעלזער רב, און ער זאגט ביסט געווען דריי מאל אין צאנז.

האט דער זיידע זיך צושמייכלט און ער זאגט אים ס'איז אמת, איך בין געווען דריי מאל אין צאנז אבער נאר צוויי מאל האב איך געזעהן דעם הייליגן ד"ח, האט ער געזאגט ער איז געווען צוויי מאל אין צאנז ביים הייליגן ד"ח בחיים חיותו וועו ער האט געלעבט, און נאכדעם איז געווען די לעצטע יאר תרל"ו האט ער געהאט חשק צו קומען אויף די צווייטע טעג פסח אויף צאנז, נאר די משפחה האט נישט מסכים געווען ער זאל פארן איז ער געבליבן פסח אינדערהיים, און תיכף מוצאי פסח איז ער ארויסגעפארן פון זיין שטאט, און וועו ער איז אנגעקומען אויף צאנז, איז שוין געווען ביי די לוי' לאחר הסתלקותו פון הייליגן ד"ח, זאגט ער איז ס'איז אמת וואס דער בעלזער רב האט געזאגט, אז ער איז געווען דריי מאל אין צאנז, ווייל ער איז געווען ביי די לוי' סמוך למיטתו פון הייליגן ד"ח.

הכרת פניו ענתה בו

יעצט אז מ'טראכט אריין אין די מעשה די שיחת חולין של ת"ח, אז דער בעלזער רב האט געזאגט אז מ'דערקענט אויף דעם איד אז ער איז געווען דריי מאל אין צאנז, און לעצטע מאל וואס ער איז געווען אין צאנז איז געווען לאחר פטירתו, **איז אוודאי און אוודאי גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, אז די אידן וואס געפינען זיך דא, און זיי קומען אויף די יארצייט צום הייליגן צאנזער זיידן, און זיי שטייען סמוך צום ציון הקדוש, איז אוודאי ווי דער בעלזער רב האט געזאגט אז עס דערקענט זיך אויף די אידן אז זיי זענען געווען אין צאנז,** און בפרט אז אין ספה"ק דברי חיים רעדט ער זייער אסאך אז די עבודת ה' דארף זיין אפי' באופן וועו א מענטש האלט נאכנישט ביי גרויסע מדריגות, אבער די תכלית און די כוונה דארף זיין צוצוקומען צום אמת, איז אפילו ער האלט נאכנישט דארט אבער ער דארף וויסן אז דאס איז די תכלית המקובל נישט סתם מ'טוהט א זאך אן קיין שום כוונה.

ס'איז דא א מורא'דיגע דברי חיים אין סוף פרשת פנחס, טייטשט ער די פסוקים ביום הביכורים תקריבו מנחה חדשה לה', זאגט ער די מצריים האבן געזאגט הבה נתחכמה לו, די מצריים אלעס וואס האבן געטוהן איז געווען מיט איין תכלית אפצורייסן אידישע קינדער פון דביקות אין הייליגן באשעפער, זאגט ער אז א איד דארף צו וויסן אז אלעס דארף זיין אויף די קוטב האמת אז די גאנצע תהליכות החיים פון א מענטש ברוחניות ובגשמיות דארף זיין צוצוקומען אל קוטב האמת.

ס'איז באקאנט אז צדיקים האבן געזאגט אז צאנז איז געווען כולו אמת, במילא וועו אידן קומען צום הייליגן ציון פון הייליגן דברי חיים איז אוודאי וי דער בעלזער רב האט געזאגט דערקענט זיך עס אויף די אידן אז זיי זענען געווען אין צאנז, ווייל מ'וועט נשפע פון די קדושה פון דעם צדיק און בפרט פון די עבודה אז מ'וויל צוקומען צום אמת צו דינען דעם אייבערשטען אין א בחינה פון וטהר לבנו לעבדך באמת.

ולא ידע איש את קבורתו

ס'איז דא א אינטערסאנטע גמ' אין מס' סוטה דף י"א, די גמ' רעדט דארטן בענין וואס ס'שטייט ביי משה רבינו לא ידע איש את קבורתו, איז דא א נוסח אין עין יעקב וואס דער ב"ח ברענגט אין הגהות הב"ח, אז וועגן דעם האט דער אייבערשטער מעלים עין געווען, און ער האט באהאלטן די ציון פון משה רבינו, **ווייל וועו אידן וואלטן געווואוסט וואו דער ציון פון משה רבינו איז, וואלט נישט געקענט זיין דער חורבן ביהמ"ק, ווייל אידן וואלטן געקומען מתפלל זיין אויפן ציון פון משה רבינו, און ס'וואלט מבטל געווען די גזירה.** און דער אייבערשטער האט געווואוסט אז ס'דארף יא צו זיין, פאר דעם האט דער אייבערשטער געמאכט ולא ידע איש את קבורתו.

שם תפילה רצויה ומקובלת ביותר

אז מ'איז זיך מתבונן איז באמת א דבר נפלא, אין חז"ל

שטייט ס'איז א מדרש, אז משה רבינו איז געווען ביים גלות בית ראשון מיט ירמיה הנביא, און פונדעסטוועגן דאך האט משה רבינו געזאגט אז ער קען גארנישט טוהן, זאגן אבער חז"ל אין די גמ', אז ווען מ'וואלט געגאנגען מתפלל זיין אויפן ציון פון משה רבינו וואלט משה רבינו יא געקענט מבטל זיין די גזירה, **זעהט מען אז גיין אויף ציון פון א צדיק איז נאך א גרעסערע בחינה ווי ווען משה רבינו איז געווען ביים חורבן.**

אז אונז האבן מיר די זכיה אז מ'קען קומען צום ציון פון הייליגן צדיק, איז אוודאי ווי מיר האבן געשמועסט פון בעלזער רב, **און מ'זאל גיין טאקע צום ציון הק' אויף א אופן אז ס'זאל זיך דערקענען מ'איז געווען אין צאנז ביים הייליגן דברי חיים ז"ל.** במילא ווען מ'לערנט זיך עפעס אפ פון דעם צדיק אין ענינים רוחניים ווי דער רשב"א זאגט אז ס'איז ברא מזכה אבא אז מ'לערנט זיך אפ פון די וועגן פון דעם צדיק, אז ס'איז דא א אור ישר איז דא א אור חוזר, אז דער אייבערשטער איז וזוכר חסדי אבות, ווען דער צדיק איז מתפלל אין הימל בשמי מעל, האט דער צדיק א כח משפיע זיין פאר אלע אידן, און אוודאי פאר די אלע אידן וואס זענען מתפלל אויפן ציון הק' האט ער א כח משפיע צו זיין, וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם.

אור עול"ם באוצר חיי"ם

איך וועל מסיים זיין מיט א מעשה וואס כ'האב די וואך געהערט, וואס ס'איז ביי מיר געווען א חידוש, **א מורא'דיגע מעשה פון די גרויסע כח פון דער הייליגער צאנזער זיידן ז"ל,** ס'איז געווען א איד דער זיידע פון משפחת גאלד ער האט געהייסן רבי יעקב יצחק גאלד, און זיין טאטע האט געהייסן רבי מנחם בנימין גאלד, און זיין טאטע האט מען גערופן רבי משה דיקלער, ער איז געווען זייער אדוק ומקושר אין הייליגן דברי חיים, דער ר' מנחם בנימין איז אוועק נעבעך יונגערהייט ל"ע ער איז אוועק תרכ"ו צי תרכ"ח, און די אלמנה פון דעם רבי מנחם בנימין גאלד, איז געקומען ווייטען צום הייליגן צאנזער זיידן ז"ל, אז דער מאן לעבט נישט און זי האט ממש נישט קיין ברויט אין שטוב.

האט ער געפרעגט וואס האסטו יא אין שטוב, האט זי געזאגט אז זי האט ליכט. האט ער געזאגט אז ער איז מייעץ זי זאל אנפאנגען צו פארקויפן ליכט און דאס וועט זיין איר מקור הפרנסה.

שוין די אלמנה האט געהאט גרויס אמונת צדיקים און זי האט אנגעהויבן צו פארקויפן ליכט, **זי האט קיינמאל נישט געקויפט קיין נייע ליכט, ס'איז אריינגעקומען השפעה יארן לאנג האט זי פארקויפט ליכט.** און דער רבי יעקב יצחק גאלד האט פארציילט ער איז געווען דעמאלטס א קינד פון צוויי יאר און ער האט געוואוסט אייביג אז די מאמע פארקויפט ליכט ס'איז דא אין שטוב ליכט, **ממש ווי די מעשה וואס שטייט ביי אלישע הנביא וואס איז געקומען די השפעה,** ווען ער איז בר מצוה געווארן איז ער אוועקגעפארן לערנען אפאר יאר אין א ישיבה, און ער איז אהיימגעקומען האט ער געפרעגט די מאמע צו ס'איז נאך דא פון די ליכט, ער איז דאך נישט געווען אינדערהיים אפאר יאר, **און ווי נאר ער האט געפרעגט די שאלה האט זיך די ליכט געענדיגט,** דאס הייסט יארן לאנג האט זי פארקויפט די ליכט וואס דער הייליגער דברי חיים האט איר געוואונטשן זי זאל פארקויפן ליכט און ס'איז געווען א ריבוי השפעה אין די ליכט און דאס איז געווען די מקור הפרנסה, זי האט קיינמאל נישט געקויפט קיין נייע ליכט.

מרבה חיי"ם

עכ"פ גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, ווען אידישע קינדער קומען אויפן ציון פון א צדיק אזוי ווי דער צדיק האט משפיע געווען 'ליכט', יעדער איד קומט דאך מיט זיינע בקשות רוחניות וגשמיות, זאל דער אייבערשטער העלפן אז דער צדיק זאל אריינשיינען 'ליכטיגקייט' אין אידישע הייזער און אין אידישע הערצער, יעדער איד וואס ער דארף זאל דער אייבערשטער ממלא זיין אלע בקשות וואס מ'קומט בזכות פון דעם צדיק וזוכר חסדי אבות ומביא גאולה לבני בניהם און **בפרט תיתי לי' לאחי הגה"צ רבי יואל שליט"א וואס ער האט די זכות פון די אלע אידן וואס קומען אויפן ציון הק', וואס קומען מתפלל זיין ביים צדיק איז נזקף לזכותו וואס ער איז עומד א גאנץ יאר במסי"נ ממש, וואס מ'קען זיך נישט מצייר זיין, וואס ער איז א גאנץ יאר עוסק און בפרט ביי די טעג פון די הילולא קדישא בטירחא דגופא ובטירחא דממונא, איז אוודאי זכרה לו אלקי לטובה די זכות פון הייליגער צאנזער זיידן איז אוודאי אז ס'וועט מגין זיין אויף אים אז ימלא ה' כל משאלות לבו לטובה און בפרט די זכות פון דעם טאטן ז"ל וואס איז זיכער אז די אלע זאכן איז א עילוי פאר זיין נשמה וואס ער איז געווען דער עושה ומעשה.**

חיי"ם שאל ממך נתת לו

איך וועל מסיים זיין מיט א ברכה **דער עולם געדענקט דאך דער טאטע ז"ל פלעגט זיין דא און ער פלעגט וואונטשן זיינע ברכות מעומק הלב,** איך וועל נאר נאכזאגן א ברכה וואס ער פלעגט כמעט יעדעס יאר וואונטשן דא ביי די יארצייט, האט ער געזאגט שטייט אין פסוק (תהלים כא ה) חיים שאל ממך נתת לו האט ער געזאגט **חיים איז מרמז אויפן צדיק אויפן הייליגן דברי חיים, אז די אלע**

אידן וואס קומען מתפלל זיין אויפן ציון פון הייליגן דברי חיים און בעטן אז דער הייליגער צאנזער זיידע זאל זיין א מליץ יושר, ער זאל גיין מעורר רחמים זיין אין הימל, פלעגט ער ענדיגן מיט א בקשה, חיים שאל ממך וואס דער הייליגער צדיק בעט פון הייליגער באשעפער, נתת לו זאל אים דער אייבערשטער געבן.

און דער אייבערשטער זאל העלפן טאקע ס'זאל מקוים ווערן די ברכה און ס'זאל זיין חיים שאל ממך נתת לו אלע השפעות, חיים שיש בהם די אלע ברכות די אלע השפעות וואס אידן וואונטשן זיך, און מען זוכה זיין משיח זאל קומען און מ'זאל זוכה זיין יראו עינינו וישמח לבנו בבנין בית קדשנו ותפארתנו בב"א.

בס"ד

פעולות חובקות זרועות עולם

רבבות אלפי ישראל זענען מכתת הגלם צו קומען מריחוק מקום מכל קצבי תבל, פוקד זיין די ייליגע צדיקים רבותינו הקדושים הבעש"ט הק' ותלמידיו, ותלמידי תלמידיו זי"ע מוסדי דור ודור, און בפרט די ציון הק' פון רבינו הקדוש **מרן בעל דברי חיים מצאנז זיעוע"א** וואס איז שוין קרוב צו 150 יאר א תל תלפיות וואו חסידים ואנשי מעשה וברואשם צדיקים וקדושים זי"ע קומען זיך אויסגיסן דאס הארץ און פועל'ן ישועות און רפואות בזכות הצדיק

די לעצטע 20 יאר איז אנשטאנגן א גרויסע שינוי לטובה דא און שטאט **דורך די אויסטערלישע פעולות אדיירות מיט מסירת נפש ממש דורך הנהלת וועד בוני צאנז צו פארזיכערן בס"ד אז כל קדשי עיה"ק צאנז יצ"ו ווערט אפגעהיטען בכבוד הראוי און מיטן אהערשטעלן דאס פלאץ מיט די גרעסטע באקוועמליכקייט פאר אלע עולים לציון הקדוש** פאלגענד איז א חלק פון די פעולות חובקות זרועות עולם:

הכנסת אורחים

אכילה ושתי'	בית התבשיל	פראכטפולע מקוה	צאנזער שטיבל
קאווע, מזונות, וטעימה קלה	(פליישיגע/מילכיגע)	בבנין אהל רחל	הערליכע אויסגעריישטע בנין מיט אלע צרכים

קדשי עיר צאנז

החזקת אהל הקדוש	שמירת בית החיים	בית החיים הישן
קילונג, הייצונג, לעקטער, ליכט, קווישלעך, ועוד	שומר, מענטענענס, פראדשפקטערס, וכו'	אויסליזן מידי נכרים, מענטענענס

בית הכנסת הישן

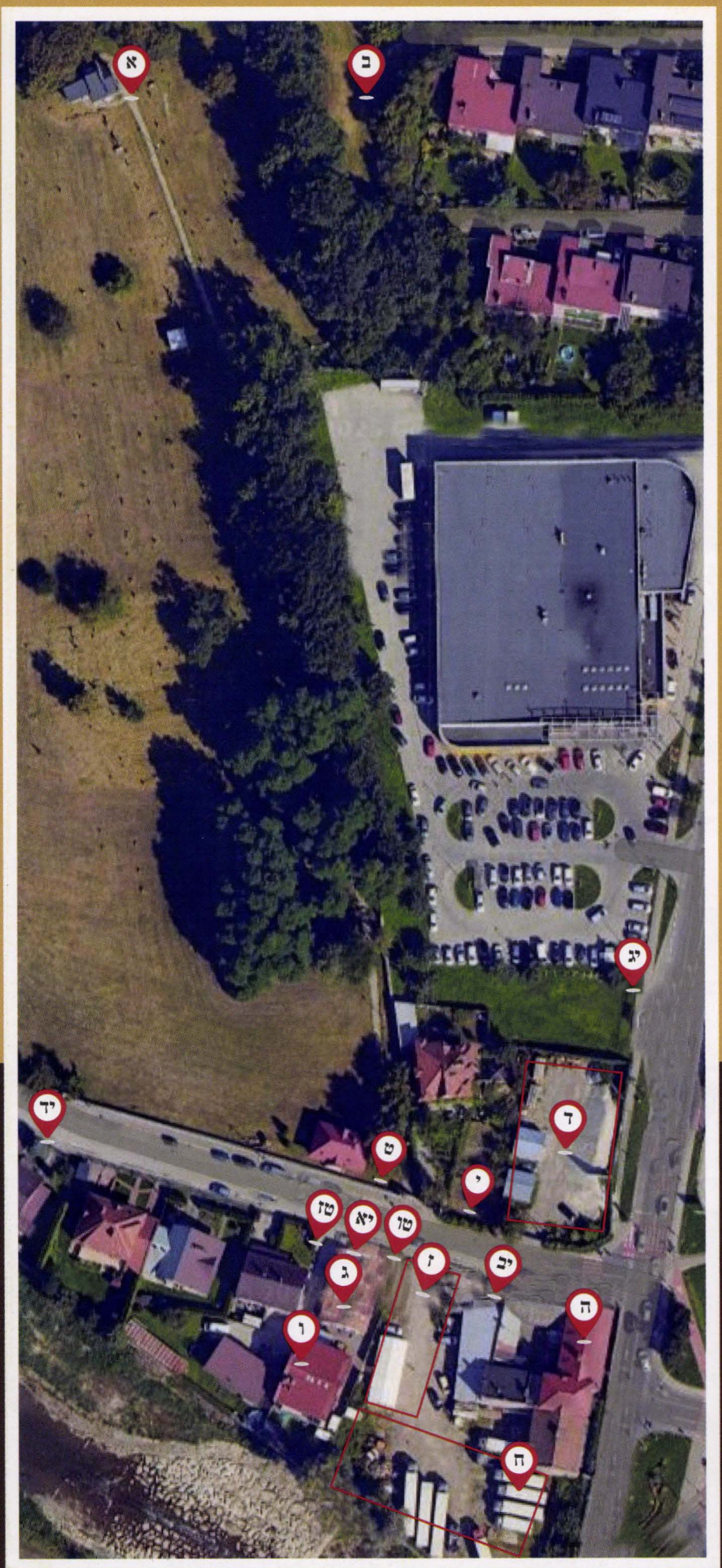
פודה זיין פון קריסטליכע מאזאום וועו עס איז ליידער געווען א שרעקליכע חילול הקודש פול מיט צלמים און סטאטועס פון גלחים, און מחזיר זיין עטרה ליושנה און אהערשטעלן אז מיזאל קענען ווייטער קומען דארט מתפלל זיין אין אזא מקום קדוש, מענטענענס, לעקטער, וואסער, ספרי קודש, קאווע וצרכי הגוף, ועוד,

נעמט א חלק

אין די אלע פעולות גדולות וועלכע גייט אן א גאנץ יאר אן קיין אפשטעל שלא יחסר המזג

און מיר זאלן קענען ווייטער מרומם זיין די כבוד פון רביה"ק אשר בכוחו ובזכותו אנו חיי"ם זיעוע"א

וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּד' אֱלֹקֵיכֶם חַיִּי"ם כֻּלְּכֶם הַיּוֹם

מאפע של עיר צאנז יצ"ו

ביומא דהילולא קדישא של מרן רביה"ק זיעוועכי"א

שטח ציון הק' והכנסת אורחים

Rybacka 3 Nowy Sacz-33-300, Poland

א אהל הקדוש	ב שטח הכהנים מול פתח האהל הקדוש	ג צאנזער שטיבל	ד שטח לאנדא
ה בנין החדש בית התבשיל מילכע	ו אהל רחל - מקוה בית התבשיל - פלייטיג	ז שאטער טעימה קלה	ח שאטער ארוחת בוקר וצהרים
ט שער בית החיים	י בתי כבוד	יא אינפארמאציע צענטער	יב חצלה
יג באס סטאפ	יד פארקינג לאט	טו הויפט אריינגאנג	טז שאטער לנשים

אזהרה לכהנים: כהנים זארן נישט צוגיין עטליכע מעטער נאנט צום טויער - גדר פון בית החיים

מאפע של עיר צאנז יצ"ו

ביומא דהילולא קדישא של מרן רביה"ק זיעוועכי"א

שטח בית הכנסת הישן ושוהל הויף

Berka Joselewicza 12 Nowy Sacz-33-300, Poland

- א בית הכנסת הישן
- ב היכל התורה
- ג חדרי התפלה
- ד הצלה
- ה בתי כבוד
- ו באס סטאפ
- ז אינפארמאציע
- ח שאטער הגדול
- ט בית החיים הישן
- י קאווע שטיבל
- יא שטח שבו עמד ביתו נאוה קודש של רביה"ק מצאנז זי"ע

Image 32 347.578.1950

Fundacja
BONEI SANZ-POLSKA
Tel: +1-845-600-1555

בני צאנז
וועד להבנסת אורחים
שמירת ובניית קדשי עיר צאנז במולין
נתייסדה ע"י הגה"צ
רבי זלמן הלברשטאם זצ"ל אב"ד שאפאוט
בהנהלת בנו הרבנים הגאונים שליט"א
מקום מנוחת מרן רבינו חמדוש
בעל דברי חיים מצאנז זיעוכ"א

בס"ד

תאו ואתכנשו להילולא דרבי

ברגשי קודש ובקריאה של חיבה, הננו בזה להזמין את המוני חסידים
ואנשי מעשה הבאים לשפוך צקון לחשם על ציון המצויינת של

רביה"ק מרן בעל **דברי חיים מצאנז** זצוקללה"ה
ביומא דהילולא קדישא כ"ה ניסן הבעל"ט
להשתתף ברוב עם אצל מעמד המרומם

סעודת הילולא
רבתי

סיום הש"ס וסיום משניות

בראשות הרבנים הגאונים וצדיקים שליט"א נבדי בעל ההילולא שיפארו בראש המסובין

בחבורת חסידים ואנשי מעשה מכל קצוי תבל בשבת אחים גם יחד

ביום ג' פר' שמיני - אור ליום כ"ה ניסן
יומא דהילולא קדישא של רביה"ק מרן בעל דברי חיים מצאנז זצוקללה"ה

בשאטער הגדול

שע"י בנין אהל רחל
על שם האשה החשובה מרת **רחל** בת ר' **ישכר דוב** ע"ה
אשת הרה"ח המרומם ר' **חיים צבי יאקאבאוויטש** ז"ל

בעיר צאנז יצ"ו

RYBACKA 3, 33-300 NOWY SACZ POLAND

נטילת ידים בשעה 9:30 | **סיום הש"ס** בשעה 9:45 | **סיום משניות** בשעה 10:00

דברי פתיחה
הגה"צ רבי **ברוך הלברשטאם** שליט"א
אדמו"ר מצאנז

נאם הכבוד
הגה"צ רבי **ישראל חיים אשרי** שליט"א
רב דביהכנ"ד שער אפרים, ומוח"ס עוז והדר

תאו ואיתכנשו להילולא קדישא דרבינו, מה הוא בחיים אף זרעו בחיים
ומלמד שהמקום והזמן גורם שזכותו הגדול יגן עלינו להוושע בכל מילי דמיטיב

וועד בוני צאנז